Ročník XXXV. Říjen 1918. Číslo 1.

Založil r. 1884 Tomáš Škrdle. Majitel a vydavatel Družstvo Vlast.
Hlavní spolupracovník a pořadatel ALOIS DOSTÁL.

Redakce, administrace a expedice v Praze-II., Žitná ulice čís. 26 nové. Číslo telefonu 3626.

Předplatné na Vlast roč. XXXV. obnáší 16 K, půlletně 8 K.

Členové družstva předplácejí ročně 14 K. Kněží deficienti, alumnové, klerikové studující, učitelé a učitelky II. tř. mají »Vlast« ročně za 12 K. Do Německa jest o 1 K, do ostatních mimorakouských zemí o 2 K dražší. Ročníky »Vlasti«, pokud jsou na skladě, prodávají se po 10 K (pro členy 8 K) a běžná čísla po K 1·50. — Patisk celých prací se vyhrazuje. — Rukopisy se autorům nevracejí a neuschovávají. Reklamace se nefrankují a nezalepují.

OBSAH:

Str.

Umělecká Beseda v Praze a její styky s Jihoslovany. Napsal JUDr. Otto Stehlík 1
Nová radost. — Má bolest. Básně. Napsal František Kašpar 3
Rozvrat. Napsal Alois Dostál 4
Čtyři rezovité špendlíčky. Báseň. Napsal Fr. Leubner 12
Církev a kniha. Napsal Emil Novák 13
Monology básnické. Báseň. Napsal Jan Voborský (Egon d'Ego) 18
Ústup. Napsal Fr. Wolf 21
V den předežňový. Báseň. Napsal Jan Karník 26
Noc dušičková. Báseň. Napsal Vladimír Hornov 26
Výšiny. Napsal Jean de Sequens 27
Anděl lásky. Báseň. Napsala Věra Klecanská 28
Z myšlenek. Napsal Otakar Jakoubek 29
Směs. Dva citáty. Napsal Jan Karník 31
Literatura 32
Dramatické umění 38
Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy 41
Paběrky z novin a veřejného života 44

—— **Rukopisy se neuschovávají a nevracejí.** ——

Z družstva Vlast. Všecky fondy i dům družstva Vlast obdarovali: Aug. Kleveta, em. děkan a kons. rada v Podivíně, Mat. Dušek, arcikněz v Charvatcích, Nejmenovaný kněz, Jan Podlaha, děkan ve Volyni. Dále mimo uvedené ještě dary zaslali: Na Sociální fond družstva Vlast: Písecký vikariát (zaslala bisk. konsistoř v Čes. Budějovicích K 7·95), Jaroslav Ptáček, účetní poddůstojník v poli. Na fond pro katolické spisovatele: Bechyňský vikariát (zaslala bisk. konsistoř v Čes. Budějovicích 8 K). Na dům družstva Vlast: Lev Hlouch, farář v Štěpánově a Jaroslav Ptáček účetní poddůstojník v poli.

Tiskové Lize věnovali: J. M. vsdp. dr. Jan Sýkora 20 K, duchovenstvo vikariátu Pardubického 20 K, Táborského 15 K, Proseckého 20 K, V. Koudelka, farář v Olbramo-Kostele 5 K, Msgre A. Fibiger, kancléř v Litoměřicích 2 K, duchovenstvo vikariátu Plánického 22 K, Kladenského 14 K 5 hal., Dešenického 10 K 40 h, Pelhřimovského 20 K, Zbraslavského 11 K.

Potvrzení členských vkladů. Z členů zakládajících v měsíci červenci, srpnu a září složili: Václ. Vačkář 80 K (100); z pozůstalosti zemřelého Jakuba Přecechtěla 63 K (100); po 20 K: Jar. Bruna a Jos. Černý (36); po 10 K: Vojt. Bumba (100), J. Malý (80); Kar. Hüttner 5 K (25); po 4 K; Kar. Patočka (60), Spolek katol. paní a dívek „Vlastimila" v Liboci (51), Spolek katol. mužů a jinochů v Liboci (50).

Listárna redakce. P. T. A. N. Básně došly. — Dr. E. Material zcela vyčerpán v minulém ročníku. — K. Š. v P. Čekám na recense. — E. M. v Ž., Básně dodány. — Račte zasílati na adresu Alois Dostál, Ouvaly u Prahy.

ROČNÍK XXXV. ČÍSLO 1.

VLAST

ŘÍJEN 1918.

JUDr. Otto Stehlík:

Umělecká Beseda v Praze a její styky s Jihoslovany.

Umělecká Beseda, založena roku 1863, pěstuje pěkné umění vůbec a skládá se ze tří odborů: výtvarného, hudebního a odboru pěkné literatury. Na památku padesátiletého výročí, které nyní Beseda slaví, uspořádal *Dr. Hanuš Jelínek* památník: *„Padesát let Umělecké Besedy 1863—1913“*. Kniha tato úhledně a obsahově bohatě uspořádaná obsahuje hlavně dějiny tří odborů Umělecké Besedy: Dějiny výtvarného odboru od F. Tučného, hudebního od Dr. A. Šilhana a literárního odboru od Dr. Alberta Pražáka — velmi důkladnou a cennou práci, — pak některé drobnější kauseristické příspěvky na př. od Mikuláše Alše, Ign. Hermanna, Jaroslava Golla, Josefa Holečka a jiných, a konečně seznamy, programy, přehledy atd. Sestaven jest památník na základě výročních zpráv Umělecké Besedy, spolkových protokolů a bohatého archivu, který zvláště Pražák dovedl mistrně vyčerpati a spracovati.

Památník tento nám poskytuje mnoho látky a zmínek o tom, kterak „Umělecká Beseda“ ve všech svých odborech pěstovala vztahy a styky se slovanskými národy s Rusy, Jihoslovany a Poláky.

Zde chci probírati styky s Jihoslovany a to pouze na základě památníku postupně dle odboru Um. Bes. výtvarného, hudebního a literárního. Již to nám poskytuje mnoho vděčné látky. Avšak teprve pilné prozkoumání protokolů, výročních zpráv bohatého archivu a jiného materiálu, též ústní podání členů Um. Besedy dopřálo by nám odhaliti jasný a živý obraz v česko-jihoslovanských stycích. Proto nutno poukázat především na cenu těchto pramenů pro literárně dějepisné studium, než přikročím k první kapitole o stycích výtvarného odboru.

I.

Ve výtvarném odboru vynikal Jaroslav Čermák svými obrazy ze života a děje jihoslovanského. Byly vystavovány a též vydány jako umělecké prémie členům. Hned třetího roku po zalo-

žení „Umělecké Besedy“ v roce 1865 byla v souvislosti se záměrem stálé výstavy pořádána výstava tří jeho obrazů, podobizen knížecí rodiny černohorské. Účast veřejnosti byla veliká. Bylo to zároveň zkouškou a zárukou pro další nadějné výstavy. (S. 9, 10, 11.) R. 1874 byl vystavován Čermákův „Raněný Černohorec“, aby členové „U. B.“ mohli si porovnati originál s reprodukcí (fotogravurou), vydána byla jako prémie téhož roku pro rok 1875. Obraz vyšel též v druhém vydání r. 1891. (S. 10, 25 a L.) Na rok 1878 vyjednáváno zase s Čermákem, jenž slíbil upraviti prémii a to buďto kresbu z války jihoslovanské neb jiný obraz. Vybrána byla fotogravura „Hercegovina r. 1877“ k velkému uspokojení všech. Na rok 1883 byla vydána členská prémie od Jar. Čermáka: „Hercegovka napájí koně“ (fotogravura), které dílo vyšlo r. 1891 v druhém vydání (S. L.) a na r. 1897 světlotisková barevná reprodukce obrazu J. Čermáka „Slepý guslar“, což bylo s uspokojením přijato. (S. 26 a 27.) Roku 1878 věnovali členové rodiny Čermákovy jeho obraz „Hercegovská svatba“ Umělecké Besedě darem. (S. LX.).

Pro slosování uměleckých děl, které U. B. častěji pořídila, zakoupeno bylo r. 1874 také Alšovo „Tažení na Kosovo“ (S. 31). Z přednášek výtvarného odboru sluší uvésti přednášku (z r. 1899) inž. Purkyně o Balkánském poloostrově až po Cařihrad s ukázkou lidových výšivek tamějších, šperků a četných fotografií.

Činnost výtvarného odboru dosáhla brzy tak dobrého jména, že byla U. B. požadována i o radu též od Jihoslovanů. Z Lublaně žádali (r. 1872) o objednání typů pro časopis „Naše sloga“. (S. 53.) Redaktor chorvatského belletristického listu „Vienac“ v Záhřebě žádal r. 1875 za objednání prémie pro abonenty svého listu. (S. 54.) Roku 1900—1 vyřízena žádost družstva pro vystavění „Národního divadla v Lublani“. Výtvarný odbor hleděl všechny práce při tomto podniku zachovati svým členům, jak si přálo družstvo. (S. Buk.) Též byl na žádost došlou z Lublaně, týkající se restaurace stropu chrámového, doporučen malíř Mašek. (S. 57.)

R. 1873 ministerstvo veřejných staveb v srbském Bělehradě vyzvalo výtvarný odbor, aby čeští umělci konkurovali o značné ceny na topčiderský pomník knížete Michala Obrenoviče a žádala zároveň o znalce do poroty. Výtvarný odbor poslal tam J. Čapka. (S. 53.) Roku 1900 žádal výtvarný odbor prof. Tittelbach v Bělehradě srbském, aby mohl vystaviti své obrazy a kresby lidového umění jihoslovanského v Praze. Podáno patřičné vysvětlení. (S. 57.) Roku 1890—91 vyjednáno s Čechy záhřebskými o desku pamětní zemřelému J. V. Fričovi. (S. 51.)

Přejdeme k dějinám druhého, hudebního odboru. Zde najdeme jen velmi sporé zmínky o Jihoslovanech, které zde buďtež uvedeny.

Roku 1869 (16. května) se odbyla s velkým hudebním úspěchem „Hudební a plastická akademie“. Bohatý program obsahoval též slovinské nár. písně. „Stoji stoji tam lipica“ a „Mila mila lunica“ přednesl Gerbić. Srbské národní písně „Kanj ju-

naka ostavi" a „Mila moja" přednesl Lukes. „Michajlovka" a směs z národních písní srbských upravil Förchtgott-Tovačovský a K. Bendl a přednesl zpěvácký spolek „Hlahol" (str. 95). Při oslavách Dvořákových konal se též mimořádný koncert Českého spolku pro komorní hudbu. (8. XI. 1901.) Sl. Magda Dvořákova zpívala píseň „Panenka a tráva" (ze „Čtyř písní na slova srbských národních písní", Op. 6. č. 1.) [Str. 116.] Na programu oblíbených populárních koncertů se nalézala dvakráte Bendlova Jihoslovanská rhapsodie a to na koncertě druhém (25. IV. 1886) a třicátém druhém (op. 60; 16. V. 1894). (Pokračování.)

František Kašpar:

Nová radost.

Má suchá ratolest
se zase zelená;
duše zas omládla
tak dlouho mučená;

mé srdce vypráhlé
se zase nalívá,
ze zdroje tajného
znenáhla okřívá.

A nová radost má
po dlouhém mlčení
svým zpěvem plní zas
mé osamocení.

Slzy se zaskvěly
ve vděčných očích mých:
zřím osluněnou tvář,
šat bílý jako sníh.

Na svaté hoře Tvé,
než zhasne tento den,
jak stánek postavit
ať sním svůj čistý sen.

Má bolest.

Má bolest byla teplá jarní mhla.
Mé srdce se v ní chvělo dlouhou křečí.
Však Slunce zář ji k nebi vyzvedla.
Co bylo žalem, zlatý oblak jest.
K životu zraje smrti nebezpečí,
a duše moje v díku blahořečí.

Bouř odešla. Déšť dala oblaka,
do květů samé stříbro nasypala.
Proud požehnaný zemi prosáká,
a květy vyšlehává ve vůních.
Duše, co dlouhé noci vyplakala,
v křtu nové radosti se vykoupala.

Alois Dostál:

Rozvrat.

I.

Pravidelně jednou do roka rozplašeno bylo ptactvo v lesíku prostřed vlhkých luk a úrodných polí. Tehdy oživla Studánka dokonale, kdežto jindy pouze v neděli sem zabloudilo několik osob, hledajících samotu. Též o dnech křížových tudy přešel průvod prositelů za úrodu zemskou, aby na krátko zastavil se u dřevěné kaple nad pramenem křišťálové vody, jíž přičítána i moc léčivá. Ale v letní době, když už na okolních rolích se skláněl plný klas, z blízkého městýse Rašic pořádán ke Studánce půldenní výlet, který ochotně přijala obveselení chtivá omladina, jako nerada viděla jej lesní správa, strachující se o mladé stromky i nasazené zde bažanty. Výbor chystaného výletu se zaručoval, že se nestane škoda, že šetřeno bude zvěře i ptactva, než lesní měl zkušenost, že ani deset hlídačů neudrží rozjařenou mládež na vykázaném místě, ale že se tato rozběhne po stezkách a houštinách. A přece bylo nutno dáti povolení k výletu do Studánky k vůli udržení dobrých styků velkostatku s městysem.

Zábavní výbor nejenom probral celý pořad v osamoceném lokále hostince „Na růžku", kde většina místních spolků měla společný sál s jevištěm a menší místo ke schůzím, ale také učinila náležité přípravy u Studánky s dekoratérem Kverkem, jenž uměl rychle stavěti stoly a lavice z vypůjčených prken, sbil a plachtami zastřel jakési podium k výstupům a vybudoval bránu, kterou se vcházelo, aby každý zaplatil a dostal barevnou pentličku jako kvitanci spořádanosti na klopnu kabátu. Kverek byl vynalézavý muž a žádná slavnost bez jeho pomoci se neodbývala.

Na ten den u Studánky usadil se některý hostinský z Rašic a rozbil stan pod dvěma silnými buky, věděl, mnoho-li piva roznesou výletníci v litrových džbáncích, na něž bylo nutno dáti zálohu. Hned vedle ohříval uzenář párky a kousek dále babka prodávala slané preclíky. Výletníci doma obědvali, k večeři se navrátí do městyse, proto na pokrmech se mnoho neodbylo.

Větší byla žízeň za parného dne, kdy se ještě těla rozehřívala tancem na nerovném trávníku, který si hajný rychle pokosil a trávu stranou odnesl. Při čtverylce sahala řada od lesa až ke kapličce a bylo třeba dvou pořadatelů, neboť se tance zúčastnili i starší, kteří opustili tvrdé lavice u nehoblovaných stolů.

O každém výletě v programu byl proslov obyčejně od místního básníka, jednoaktovka žertovného druhu, podobného zrna několik výstupů zpěvních i deklamatorních, naslouchali jim pouze osobní přátelé a kteří na výletě jiných požitků nehledali. Ale vždy bylo něco zvláštního, atrakce, která byla tajena a měla překvapiti a poutati. Byla ponechána na konec, aby výletníky u Studánky udržela, když už roztál led a pivo bylo jako louh. Účastníci přece nepůjdou domů za světla, ale v podvečer po-

západu slunce, za hudbou, která ještě „Na růžku“ s hosty oslaví dozvuky. Bylo tak v letech předešlých, jinak by se dřívější pořadatelé nynějším vysmáli a výlet by zlehčili.

Zábavu pořádala a financovala řemeslnická beseda, nejmocnější to strana v Rašicích, ale průběh její svěřen studentům, kteří o prázdninách se chtěli nejenom sami pobaviti, ale také svými hřivnami přispěti ke vzrušení jinak jednotvárného života v Rašicích. Pro blízkost gymnasia byla tu řada studentů drobných i větších, mezi těmito i vysokoškolstí, ti však tuto práci ponechávali velkomyslně gymnasistům, a seminářští alumnové, kteří byli pouze jako diváky se svázanýma rukama.

Toho času jako vůdcem studentské omladiny byl Pavel Sutnar, starostův syn, jenž donesl obstojné vysvědčení ze septimy a stržil otcovu pochvalu. Proto mu bylo nyní mnoho dovoleno a nemusil ručně pracovati o žních, jako v letech minulých, kdy propadl nebo jen jen vyváznul na břeh. Však Pavel hned se postavil a nabyl sebevědomí. K němu scházeli se druhové, kteří povznésti chtěli své ubohé rodáky a v kulturních těch snahách začali s výletem ke Studánce. Pavel jako vojevůdce všechno řídil, kuplety vybíral, herce určoval, pořad sestavoval. Také zahloubal se do tuctu proslovů, aby z nich sestavil cosi nového, čím by posluchače překvapil. Rychle přiučil se aranžování čtverylky, aby i ten obor uchvátil.

Nikdo mu nepřekážel, všichni ho poslouchali a předseda besedy jenom připomínal: „Tak, pane studente, aby to mnoho nestálo. V pokladně máme prázdno, a kdyby pršelo, bude hrozný deficit.“

Než mladý Sutnar těchto obav neměl. Už navštívil některé slečinky, rozdal jim úlohy a na zkoušku je pozval do otcovy zahrady. Jest obehnána zdí a předem pouze ti seznají divadlo, kteří se vyšplhají na hradbu. A ti ani ve Studánce platiti nebudou, ale dostanou se na nejpřednější místo před oponu nedovolenými cestičkami. Ke zkouškám byl volán i Kverek, aby obhlédl situaci, dostavil se s modrou zástěrou a usmolenými prsty. První tleskal i radil: „Páni studenti, já bych to vyjádřil takhle. Páni herci, k tomuhle se nedá u nás sehnati dekorace.“

Na konec Kverkův náhled prorazil. Bavil se na sadě se studenty, až pro něj došla žena, aby mu připomenula, že ho živí počestné řemeslo obuvnické a pan tajemník čili městský sekretář že si už poslal strážníka pro podražené boty.

Kde kdo rád by věděl, jaká atrakce má výletníky udržeti u Studánky až do soumraku, ale nemohla se toho dověděti ani Pavlova sestra Božena, neboť jak by ta byla zpravena o tajných plánech, nezůstaly by tyto utajenými, ale putovaly by od úst k ústům sdělované pod pečetí mlčelivosti. A přece měla Boža na bratra moc, neboť často podepřela jeho chatrné finance tím, co jí jako zvláštní užitek z hospodářství plynulo. A na Boženu ostatní slečinky hleděly roztouženě, kdy položí výstražně růžový prst na ústa a se šelmovským úsměvem bude sdělovati. Nedočkaly se, Boža třepala rukou na znamení, že neví, že marně naslouchá za dveřmi pokojíku, kde zasedá komité k hrozně váž-

ným poradám. Také náhle vrazila do schůze s podnosem, na němž stálo tolik koflíčků s kávou, kolik bylo účastníků besedy.

„Ještě nejsme hotovi!“ volal Pavel rozdurděně.

„Káva by vystydla,“ namítala sestra s vyžehlenou zástěrou a poupětem růžovým na ňadrech. Nemínila se odtud hnouti, snad i za její přítomnosti pořadatelé budou jednati, ale ti se raději vrhli na kávu a pečivo. Schůze byla na chvíli přerušena.

V sobotu naplňovaly obavy omladinu, že si jinak od hospodářů toužebně čekaná vláha vyvolí právě neděli k osvěžení přírody; nikdy tak nebyla prohlížena obloha a sledován každý mráček na nebi. Ale pohoda přála výletníkům, poněkud sprchlo v noci a hned ráno vynořilo se zářné slunce, které dechem svým shladilo všechny stopy na polní cestě, vedoucí ke Studánce, i na travinách a stromech. Zeleň jakoby se vykoupala, vzduch se osvěžil.

Červenobílý prapor „Na růžku“ oznamoval, že výlet skutečně bude, jak už před týdnem hlásal tucet kaligrafických pozvánek nalepených na nárožích domů. Aspoň polovinu jich Kverek ochránil před ničivou rukou mládeže do neděle. Ale už jich ani nebylo třeba, kde kdo v městysi a na hodinu cesty kolem věděl, co se v Rašicích chystá a jaká zábava u Studánky bude.

Kde kdo chtěl na studentský výlet a co nejrychleji kmitaly se ruce švadlen s jehlami, připravujíce lehké šaty. Též v domácnostech se kvapně šilo, že celý týden na městském korsu na náměstí bylo jako vymeteno. I studenti se pilně učili a po chodníku klidně přecházeli dva pensisté, jimiž už nic nehnulo.

Ani v kostele dopoledne nebyla taková pozornost a každý toužebně čekal, až o jedné hodině před hostincem udeřeno bude do bubnu a místní kapela hlučně svolávati bude výletníky pod prapor živnost. besedy. Loni slavnost pořádali hasiči a příště na řadě budou sokolové, srovnají-li se s odborem matičním.

I oběd odbyt krátce a přímo od úst bráno náčiní, aby umyto bylo ještě před odchodem. Všechna okna otevřena a tu tam nedočkavě vyhlédla nakadeřená hlava. Po náměstí se procházel jenom Kverek, jehož povinností bylo spořádati průvod a potom nejkratší pěšinou se pustiti ke Studánce. Už tam byl ráno, aby narovnal noční bouří pošramocené jeviště a připevnil věnec nad branou, postavil stolek s pokladnou a jiné věci uspořádal.

Po jedné hodině byli nejhorlivější výletníci na cestě čtyřstupem kráčejíce za hudbou, s rozjařenými tvářemi, s planoucím zrakem. Starší následovali později ve skupinách, sotva slyšíce úderů na buben a vřískavého zvuku mosazných trubek, nejvážnější se vypravili, když už vlál prapor nad Studánkou, jsa připevněn k vysokému dubu. Město bylo vyprázdněno, když se jako obvykle každou neděli ozval prostřední zvon, svolávaje na požehnání.

Zůstal tu farář bez ministrantů, bez ředitele kůru i kalkanta, jenom kostelník přes zeď starého hřbitova sledoval průvod výletníků, pro sebe bruče, jak bylo jeho zvykem, že dnes odpo-

lední pobožnost mohla zcela dobře odpadnouti, ale s náhledem tím se před farářem nevytasil. Půjde i farář ke Studánce, ale až po bohoslužbě, až uzavře matriky v kanceláři. Byl tu nyní sám, kaplana měl dostati až po prázdninách. K osadě mimo městys náležely dvě menší dědiny a panský dvůr. Jediný duchovní všechno zastal snadno, jenom pro školy bylo třeba pomoci a že sousedé usilovali, aby Rašice nepodobaly se v tom ohledu nějaké zapadlé vesnici.

Ku podivu, na požehnání sešlo se přece několik věřících, starších to osob, určených ku hlídání domů nebo kterých už výlet nelákal. Do chrámu odskočili a sami bez varhan zanotovali píseň. Potom postáli pod kaštany v hustém stínu a pobavili se krátkou besedou.

„Tak my na výlet nepůjdeme?“ s přitrpklým úsměvem pravila téměř sedmdesátnice Valentová, jejíž proschlé tělo kryla řasnatá mantila dávno odstrčené mody.

„Ba nepůjdeme,“ přikyvovala teta Švorcová stejného stáří, ale plnějších boků a modnějších šatů, jež dotrhávala po dceři. „My abychom myslili na výlet tam nahoru“. Při těch slovech obrátila kalné oči k obloze.

„Také jsme lítaly,“ žertovala vdova, zatonuvši zrakem do neznáma. „Ovšem tomu jest už dávno,“ rychle zvážněla při vzpomínkách na mladší léta.

„Musíme to přenechati jiným. Jsme jako odstavené haraburdí, jemuž ponechán kout z milosti. Však jsme se též u Studánky točily,“ usmála se Švorcka zálibně.

„Posledně jsem tam byla před rokem o křížových dnech, teď bych se na tu cestu ani neodvážila.“

„Počkáme, až ty bolavé naše údy odnesou,“ zase sousedka přihořkla. „A hleďme,“ náhle se otočila, „pan farář také pospíchá na výlet.“

„Nechce býti z jiných. Má posud čerstvou chůzi, ač není také už mladíčkem.“

Obě ženy mlčky sledovaly muže v černém šatě, jemuž šosy jenom odletovaly, jak zahýbal do postranní ulice, aby se co nejdříve dostal do polí. Ač nehrozila bouře, vzal si deštník jako nezbytného společníka na výlety.

„Tak jsme stařešiny v městě osiřely,“ řekla Švorcová, rozhlížejíc se po mrtvé ulici, na níž nebylo ani človíčka, ač náležela mezi nejživější. Jenom přeběhl pes ke kamarádovi v sousedství na táčky. Na dolním konci ukázal se stařec a rozhlédnuv se, usedl na stolici, na niž si dříve položil vlňák. Hlídal asi několik sousedních stavení. Na náměstí prásknul bič. Kdosi jel s povozem.

Ženy se rozešly, aby také opatrovaly, co jim bylo svěřeno. Valentová měla dohlížeti na kuřata, nedávno vylíhlá a Švorcka ob chvíli nahlédla do chléva, jehož dveře byly otevřeny a kde spokojeně přežvykoval dobytek.

Farář Cibulka rázně kráčel ke Studánce. Byl rodem horal, statné postavy, upřímné povahy, milovník přírody. Po té se nyní rozhlížel a více ho zajímala pole vlnící se klasy, než vlající

prapor, raději naslouchal ptačímu zpěvu, než hudbě na výletišti, Lákalo ho to, aby vykonal procházku pod stráží a vozovou cestou po kopcích vrátil se domů, kde čekalo zalévání zahrady, ale co by tomu řekli výletníci, že pohrdnul zábavou, jak by se vymluvil notáblům, že mezi nimi nezasednul na nehoblované lavici.

Od Studánky daleko zaléhal šum, hudba, křik, vypadalo to zde jako v úle. Už viděl omladinu v dlouhé řadě při čtverylce, lesklé nástroje hudebníků, skupiny u stolů, pobíhající mládež kolem šedé kapličky. Prošel branou, aniž by od něho kdo přijal dříve zakoupenou vstupenku, pokynul na pozdrav ženy, která uklizovala prázdnou nůši, viděl hostinského, jak narážel poslední soudek. Nejméně deset před ním stálo žíznivých, každý držel v ruce džbánek-smolňáček, všichni najednou se tlačili k pipě.

„A pan děkan!“ zvolali páni a hned dělali místo na houpajícím se prkně. Rádi nazývali faráře děkanem, opičíce se po nedalekém okresním městě Loukově, kde skutečně děkan byl s dvěma kaplany. V Rašicích před lety působil nějakou dobu děkan čestný a tak všem nástupcům titul onen přikládán. Cibulka se už ani nebránil a jenom se při takovém oslovení usmál.

Nebylo třeba představování, všichni páni se dobře znali, v městě se denně potkávali, na radnici zasedali a „Na růžku“ se scházeli. Byli tu někteří z okolí, mlynáři, myslivci, sousedé z dědin, ano i z Loukova. Hudba je přilákala ke Studánce. Také před farářem se objevil smolňáček s pěnou a Kverek, jenž nyní sklepničil, čekal hned na peníze. Nikomu se nečekalo.

„O hlavní požitek jste přišel,“ ukazoval starosta na jeviště, kde plachty už ledabylo visely; „mládež spěchala do tance, tak rychle skončila představení.“

„Co naplat,“ odvětil Cibulka, napiv se ze džbánku, „našinec obyčejně nejlepšího zmešká.“

„Pavel krásně přednesl proslov,“ hned se přihnal s pochvalou tajemník. „Recitator a spoluautor,“ vysvětloval.

„To si mohu mysliti, že to znamenitě dopadlo.“

„A divadlo bylo též povedeným kouskem,“ posud se chechtal měšťan Kalousek, takto veselá kopa. „Škoda, že těch výstupů nebylo více,“ litoval.

„Když mládež do večera užíti chce tance. Hleďte, jak i od stolů páni se zvedají, aby provedli své manželky.“

„Inu, pěkně se letos výlet podařil,“ pochvaloval si purkmistr, „i povětrnost nám přála.“ Radost měl z Pavla, že při proslovu vyniknul a hlučný potlesk stržil. Rázem odpustil mu, že tak v latině a řečtině se nevyznamenal.

Zatím skončila hudba vířivou polku a tančící se rozcházeli ke kapličce, která nějak smutně hleděla na ten zde nezvyklý rej, těšíc se celý rok poklidu. Jiní dělali kratší procházky po pěšinách, aby si v ústraní pověděli, co měli na srdci, starší vraceli se ke stolům, aby se napili, paničky ve skupinách se bavily, dětem už to zde připadalo nudné a toužily po domově.

Komité strkalo hlavy dohromady a horlivě rokovalo. Pavel přinesl hrst pohlednic a Kverek upevnil na dub lepenkovou schránku s nápisem „Pošta". Zavolán hudebník, aby zatroubil, jako když se cenný předmět ztratí nebo nalezne. Na to znamení nahrnuli se zvědavci před jeviště, jež bylo opět přivedeno do jakéhosi pořádku.

„Velectěné shromáždění!" zvučně pronesl Pavel.

„Ticho!" křiknul Kverek v onu stranu, kde se ještě hlasitě hovořilo.

„Velectěné dámy a pánové!" pokračoval student.

„Ještě chceme provésti sčítání a označovati krásu našich dam. Tuto prodáváme pohlednice s čistým výtěžkem na Ústřední matici, kus za deset haléřů. Každý si může koupiti libovolný počet a napsati jméno dámy neb dam, které považuje za nejkrásnější."

„Platí to i pro vdané?" hned se ptal pán blízko stojící.

Studenti na tohle nepočítali, proto vešli v poradu a za chvíli Pavel ohlašoval: „Vdané paničky jsou všechny hezké, volba platí jenom pro svobodné."

„Ošemetník!" odlehčil si kdosi stranou.

„A jakou cenu dostane ta, která získá nejvíce hlasů a prohlášena bude za nejhezčí?"

„Pouze všeobecné uznání a to snad dostačí. Pohlednice se odevzdávají tamo do osudí," ukazoval Pavel na krabici, kterou Kverek opatroval.

„Prosím ještě malé vysvětlení!" volal Kalousek. „Mohou hlasovati také dámy?"

Dotaz vyvolal hlučnou veselost mezi přítomnými.

„To se dá mysliti, že dámy voliti nebudou a že jim to netřeba zakazovati," zněla odpověď.

Hned po té jakoby elektrické jiskry házel, všudy rozproudil se zvláštní ruch a už kupovány lístky až po deseti kusech.

Slavné komité zapomnělo, že ku psaní třeba též tužek, nastal po nich shon a mnozí se obraceli i na staré pány se žádostí o půjčení tužky, tyto pak kolovaly od muže k muži, aniž by se k majiteli vrátily. To však bylo věcí vedlejší. Také farář, starosta a jiní prohledali kapsy, mají-li při sobě něco ku psaní.

Že by se hlasování o kráse dam dálo beze všech nátlaků, bez přímluv a žádostivých pohledů, nelze tvrditi. I ta, která nedoufala dostati první cenu, snažila se uloviti několik hlasů, aby se jí nedostalo posměchu. Dvě starší svobodné dámy rozhořčeně hned opustily Studánku, hubujíce na takové — hlouposti. Nejodvážněji počínaly si dívky, které tu měly bratry, jimž přímo nakazovaly, aby od nich hlasy obdržely. Snad některá slečna i peníz na volbu věnovala, znajíc pokladnu toho onoho studenta, že mu po několika smolňáčcích nezbylo na pohledové lístky.

Tedy jako při všech téměř volbách ani při této nescházely úplatky, domluvy, žádosti a jiné ohledy.

Pavel Sutnar třepal posledními pohledy, chtěje všechny prodati. Už volal i starší pány, aby kupovali, že mohou lístků užíti též k jiné korespondenci.

Zatím zasedali soudcové, zapisovatel položil před sebe arch papíru a Kverek přinesl naplněnou krabici. Sbírání nebylo skončeno, hlasy nadále přijímány.

Čekatelky nejdříve se styděly přistoupiti k jevišti, tlačily se stranou, ale potom přece si dodaly kuráže.

„Slečna Boža Sutnarová!“ volal člen výboru zvučným hlasem.

„Aby ta nebyla všudy první,“ s hněvem podotkla slečna v menší skupině.

„Všechny zdejší dámy jsou nejhezčí!“ četl vyvolavač.

„To psal pan Kalousek, ten je takový vtipkař,“ hádáno u stolu.

Ale rozhodčí nevěděli, co s tím, komu ten hlas dáti.

„Vyloučit!“ radil purkmistr dle zkušenosti při volbách.

„Slečna Ida Sametová! — Slečna Klára Puřilová! — Slečna Anča Kopetová! — Boža Sutnarová!“

„Už zase!“ hubováno mezi posluchačkami, které pilně stopovaly průběh losování a počítaly každý hlas. Jedna tajně vedla protilistinu v notesu. Které jméno dlouho nebylo voláno, bledla zlostí a chvěla se strachem. Naopak jásala ta, jíž se počet hlasů valem množil.

„Filipina Svobodová!“

Hlučný ozval se smích. Byla totiž jmenována žena, která už složila prázdnou nůši, z níž vytahovala slané preclíky.

„Dejte pokoj počestným lidem!“ utrhla se s hněvem, zaslechnuvši svoje jméno. „Blázna si můžete dělati z někoho jiného.“

„Ten hlas lze někomu přepustiti,“ mínil kdosi.

„Ale vždyť si jej Svobodová ráda nechá.“

Vyvolavač četl dále. Teď se jména opakovala. Božena starostova dostala pojednou za sebou pět hlasů.

„Už jich má sedmnáct,“ šeptala Ida Sametová vedle stojící družce. Mrzelo ji, že její počet nedostoupil posud deseti.

Vyvolavač na chvíli se odmlčel. Byl na váhách, má-li ohlásiti, co četl očima. Nahlédl i mladý Sutnar a dal jako předseda svolení.

„Jenom zlomyslník mohl napsati: Žádná dívka v Rašicích není hezká. — Prosím za prominutí.“

„Nezdvořák. Pátrejte dle písma, kdo to jest. Darebák!“ tak a podobně odlehčovaly si pohaněné slečny.

„To se vyšetří později. Slečna Klára Puřilová.“

„Jedenáct,“ s povzdechem počítala jmenovaná, hořic v obličeji nedočkavostí, jak losování dopadne. Každá si přála býti královnou.

Kverek už třepal osudím, než znovu dodávány hlasy. Čile agitovala Klára Puřilová mezi známými a těch zde měla mnoho. Až posud byla oceňována jako nejhezčí blondýna v městě a nerada by se té přednosti vzdala. Otec její byl jediným holičem v Rašicích, ale sotva by ho břitva uživila při mnohém zasahování fušerů do jeho živnosti, kdyby neměl kus pole a menší hospodářství. Mladé pány v oficině vítala Klára, také je bavila,

proto nyní mohla se na ně obraceti, aby její přednost hlasem podepřeli. Slibovali, ale zdaž splnili, mělo dokázati hlasování.

Poslední pohlednice vytažena, poslední jméno přečteno. Páni počítali. Teď i starší se hrnuli k jevišti, aby vyslechli, mnoho-li hlasů ta ona dáma dostala. Z těch některé ze soukromého sčítání zvěděly, že to s nimi bledě dopadlo, proto rychle se vzdalovaly.

„Nejvíce hlasů a to sedm a třicet obdržela slečna Božena Sutnarová, dcera našeho váženého purkmistra."

„Výborně!" zvolala společnost kolem starosty.

„Té bratr Pavel pomáhal," vyslovena hned pochybnost o správném zapisování.

„Třicetdva hlasy dostala slečna Anča Kopetová, dcera váženého měšťana a velkoobchodníka."

Ta měla méně závistníků, neboť byla tiché a skromné povahy. Tu padalo na váhu její věno a snoubenec jistě těch třicet lístků sám koupil.

Následovala Ida Sametová, která s jinou měla třicet hlasů v rovnosti.

Klára Puřilová byla teprve na místě desátém a při vyvolání ohrnula pohrdně rty, čímž projevila nesouhlas s hlasováním. Také se prudce otočila, hledajíc rodiče, aby s nimi nastoupila zpáteční cestu.

Vyvolavač rychle četl jména o menším a menším počtu hlasů, až přišel na ty, které dostaly pouze jeden a mezi nimiž byla i prodavačka precliků. Teď už nikdo neposlouchal, hudebníci spustili valčík, ale také tančících bylo málo.

Od kapličky zazněl poplach, že se někdo topí ve vířevišti.

„Snad neskočila některá odmítnutá v rozčilení do vody?" lekali se páni, kteří už nesedli ke stolu.

Brzo přineseno vysvětlení. Nebyla to slečna, ale nezbedný chlapec, který v rozpustilosti skotačil na můstku, až spadl do vody. Kverek ho vytáhl. Jenom se zmáchal a už peláší k domovu.

Starosta vyzval komité, aby dalo vytroubiti zpáteční pochod. Sundán prapor a výletníci se seřaďovali. Hostinský naložil prázdné sudy a svinuté plachty, které tvořily jeviště. Děti škemraly o smolňáčky, aby je vyměnily za peníze. Zavířil buben, a za chvíli Studánka si oddechla. Zdupaná tráva pomalu vstávala, zkalená voda se čistila, ptactvo se vracelo do korun stromů a na rok byl opět pokoj.

Hajný nahlédl, nedoutná-li někde chrastí a také pomalu odcházel. Jenom potrhaným věncem pohrával větřík. V šeru tyčila kaplička dřevěnou vížkou a nakloněným křížem. Toho dne měla hojně návštěvníků, ale ne právě pobožných. Byla opět opuštěna nad mocným pramenem, z něhož vytékala stružka vody, vinoucí se polem a lučinami. (Pokračování.)

Fr. Leubner:

Čtyři rezovité špendlíčky.

Z knihy „Můj kantor Život".

Tvůj pohled a úsměv a otázka soucitná,
zda posud někdy píšu básničky!
Má odpověď: z doutníku oblaka blankytná.
Čti tuhle:
Čtyři rezovité špendlíčky.

*

Po létech se vrátil domů, nezlomen, ač bled,
jako by byl ve sklepě žil mnoho temných let.
Rodnou mluvu nezapomněl. Ale na slovo
divně skoupý. A když mluvil, řeč jak olovo.
Vysloviti před ním jméno země sousední,
černé oči — do propasti raděj pohledni!
Hudba jásá veselou; on v čele tvrdý rys,
jako od srdce by krev ssál bolestný mu hmyz.
Vírné tance šumí kol. Kdes u výklenku, tich,
jak jich o rozum se leká v krásy mumrajích.
A přec roste od kolébky s erbem ve hlavách
v témž i doma přepychu a lesku zábavách.
Čím si hrála mladá paže, volej otčina
a meč tasil. Potom, potom . . . Hořká nevina!
Kdyby ruce spoutal aspoň řetěz okovů,
o vlhké je stěny tlouci, lámat poznovu!
Ale pouze černý žalář, líná samota,
v níž jen čítej, jak ti vztekle tepna buchotá,
až mdle hutní krev i bujná, tuhne bahnivě,
a skráň tupá v pavučin se choulí předivě!
Opět volný, z ciziny zas doma! Podivín:
bezvadnou vždy černí oděn, z hrobu hrdý stín.
Kráskám úsměv shovívavý s úcty poklonou,
(zmiz, co bouří srdce plaché, chladu za clonou)
s muži nedbalý jen hovor, hlody poznámek,
(slovo kulhá po myšlenkách, co jich dumal věk)
těžké oči sní jemu třpytných lustrů jas,
prošedlý v němž nad skráněmi stříbří se mu vlas.
Z bílé hrudi vázanky (Vždy podivín! I v ples!)
do zlata čtyř vsazených rdí špendlíčků se rez.
Dívky šuškají co s úctou k citů rytíři,
že ty jehly vínek myrty pjaly k šlojíři
jeho nevěsty. Stisk rukou k slibu o návrat —
pod myrtou, v témž bílém šatě jal ji hrobky chlad.
Strýc kmet s pýchou rodu jistí: Barvy vlasti své
pod nimi v boj neslo za ni srdce mladistvé!
V koutku soucitné mní dámy, tety Sudice:
Měl již na prsou i hlavě smrti růžice,
na cíl salvy bílé květy, terče kopretin,
stoje v hradby příkopě. Jen povel, šavle kyn,

a tu (román!) dán mu pardon, na minutu včas!
Či zaň ručky žebronily, o tom jeden hlas . . .
Nebuď mužem, netrp mlčky, buď jen zajímav,
po tobě ať obdiv točí hlavy mimo dav!
Což by bradatý i hladký usmál se ti ret,
že's tak všedně přeživořil kolik mladých let!
Špendlíčky kdes našel rzivé v chodbě kasamat,
do hrubé je kytle vetknul, ani zlato snad,
z procházky se dvoru vrátiv, do tmy zahodil,
temnou kobou hledal, hledal, podlahou se vil,
po štěrbinách prstem hlodal, smýčil prach, co kout,
nalézti — a zítra hledej! — zas je odvrhnout,
ponechán sám sobě v temnu — čas by nepráznil
a skal tupou samotou se bídně nezbláznil.

Emil Novák:

Církev a kniha.

Kniha byla církvi vždycky věcí důležitou, nezbytnou a posvátnou. Sám zakladatel církve, Ježíš Kristus sice žádné písemné památky po sobě nezanechal, ant víru živým slovem a příkladným životem svým šířil, ale sám knih používal; čtemeť o tom v Písmě sv.: „I přišel do Nazaretu, kdež byl vychován a všel podle obyčeje svého v den sobotní do školy i vstal, aby četl. A dána jest mu kniha Isaiáše proroka. A rozvinuv knihu, nalezl místo, kdež bylo psáno.“ [1]) Okolnost tato, že P. Ježíš knih nepsal a výrok sv. Pavla: „písmě zabíjí“, [2]) vysvětluje nechuť ke knize u mnohých bludařů, kteří na liteře Písma sv. lpěli.

Za učedníky vyvolil si Kristus lidi čtení i písma neznalé (vyjma snad sv. Matouše), poněvadž na nich chtěl, aby jen kázali, co viděli a slyšeli. Moudrost věčná schválně pominula učené, aby tito hned na počátku k Jeho učení něco ze svých lidských vynálezků nepřimísili, jak se skutečně stalo, když inteligence do řad učedníků Jeho vstupovala; neboť co jsou rozličné bludy nežli smíšenina Moudrosti věčné s vynálezky rozumu lidského. Apoštolové však, poznavše, že čisté učení Páně by mohlo být jako ona starodávná podání z prazjevení u národů pohanských zatemněna, hleděli buď sami nebo svými učedníky sv. evangelium písemně zaznamenati, neboť: litera scripta manet. První vzdělanec mezi apoštoly sv. Pavel, znal nejen Zákon Starý, ale také spisy pohanských básníků, neboť se na ně ve svém kázání v Athenách odvolával, pravě: „jakož i někteří z vašich poetů pravili: Jeho zajisté i pokolení jsme.“ [3]) Patrno tudíž, že církev hned na samém počátku navazovala na jednotlivé pravdy ve spisech pohanských básníků a filosofů obsažené, aby, pou-

[1]) Luk., 4, 15—17.
[2]) II. Korint. 3. 6.
[3]) Sk. ap. 17, 28.

kazujíc na zjevný souhlas pravd těchto s evangeliem, v duších posluchačů je upevnila, takto starověká věda uváděna v souhlas s křesťanskou vírou. Krásně vysvětluje tuto snášenlivost církve sv. Basil († 379), an píše: „(Včely) nejdou na každou květinu bez rozdílu, také nechtějí úplně odnésti květiny, k nimž přilétají, nýbrž vybírajíce jen tolik, co jejich potřebě slouží, nechávají ostatní bez povšimnutí.“ [4]) Tak jednali všichni velicí Otcové církevní, jako sv. Kliment Alex., Origines, sv. Řehoř Naz., sv. Augustin, jenž prohlašuje své zásadní stanovisko k pohanské kultuře ve spise „O křesťanském učení“ takto: „Jako Egypťané neměli pouze bůžkův a nepravostí, jež lid israelský musil zavrhovati, nýbrž měli též skvostné nádoby a ozdoby ze zlata a stříbra a jemné tkanivo, tak i učenost pohanů nemá pouze pověrečných bájí a těžkých břemen zbytečné práce, jež zavrhovati musíme my všichni, kteří jsme vystoupili ze společnosti pohanů, nýbrž má i užitečné vědomosti, jež jsou důležity při obhajování pravdy, předpisy mravnosti, zásady přirozeného náboženství, jichž nevymyslila filosofie, nýbrž jež takořka vytáhli z hlubin božské prozřetelnosti všude vládnoucí.“ [5])

Tomuto naprosto správnému stanovisku, jehož se církev vždy držela a drží dodnes, má lidstvo co děkovati za zachování knih starých, pohanských klassiků, jichž spisy v klášteřích opisovány a tak od záhuby zachovány. Tuto nesmírnou zásluhu církve plně oceňuje A. Lecoy de la Marche: „Křesťané sdědili horlivost bibliofilů pohanských. Kněz mučedník sv. Panfilius byl majetníkem ne méně než třiciti tisíc svazků. Katalogy sestavené sv. Jeremiášem a Genadiem dají předpokládati četné a rozsáhlé sbírky rukopisů . . . udržování rukopisů, tak jako jich upotřebení a jich úprava stala se tehdy takřka výlučným právem klášterů. Knihovna byla jednou z hlavních částí cenobitského ústavu, jedním z hlavních jeho základů. Klášter bez knihovny, pravilo pořekadlo, jest pevnost bez náboje: „Claustrum sine armerio, quasi castrum sine armenterio.“ Almara — „armarium“ vskutku také ponechala své jméno sbírce knih, jež přechovávala a její hlídač, jeden z předních hodnostářů kláštera se tudíž jmenoval „armarius“ (někdy též „librius“).

Vydržování a dohlídka nad obsahem armaria byla předmětem zcela zvláštních nařízení předních zakladatelů řádů. Již počátkem III. stol. sv. Pachomius ukládal svým učňům — kteří přec byli pouzí poustevníci — předpisy, týkající se roztřídění svazků, jichž chtěli upotřebiti; ustanovil dva mezi nimi k této choulostivé péči. Řád sv. Isidora vyžadoval, aby knihy každého večera byly od mnichů navráceny, řád Citeauxských mnichů nedovoloval odcházeti z armaria, aniž by knihy opět nebyly uloženy na své místo; řád Chartreuxský nedovoloval bráti více než dva svazky zároveň a to ještě s největší opatrností. Všude se jeví mezi těmito učenými ochránci vědy cit úcty ke knihám, vyslovený překrásně bibliotekářem sv. Riquierem na konci jeho katalogu: „Toto jest naše bohatství, toť pokrm života nadpo-

[4]) Kobosil: Dějiny vychovatelství str. 49.
[5]) Kobosil: Dějiny vychovatelství str. 50.

zemského, sílící duši sladkostí svou, jím právě viděli jsme uskutečniti se slova: Miluj umění písma a budeš nenáviděti hřích." A vskutku duševní rozvoj kongregací duchovních dal by se měřiti péčí, kterou obklopovali své rukopisy, jakmile jich začali zanedbávati, kde je dali poškoditi prachem a červem, kde je prodávali za mrzký peníz... tam úpadek se dostavil ve všech podobách. Však podobné zlořády nedály se leda ku konci středověku. Až po tu dobu vidíme mnichy býti takými milovníky svých bibliografických pokladů, jakým jen může býti nejhorlivější z našich sběratelů. Při nejmenším poplachu, blíží-li se Lombardové, Sarraceni, Normannové, první jich péčí jest odnésti v ohrazené místo dvě věci, jež jim hlavně leží na srdci, pozůstatky sv. patronů a — knihy. A to proto, že jim nebylo věcí snadnou, získati základy dobré knihovny a nahraditi je novými, když tyto se ztratily. Práce „scriptoria" tu nijak nestačily. Musily tu pomáhati koupě, půjčky, daleká poselství, zvláštní příspěvky. V některém klášteře každý novic v den své professe musil přinésti svazek jakési ceny; v jiném zas nájemníci polí byli podrobeni jakémusi ročnímu poplatku na koupi knih, jak jinde zas na jich vazbu. Ne méně než všech těchto pomůcek společně bylo zapotřebí k sestavení sbírek, jaké se nalézaly na příklad v Cluny, Fleury, St. Martin de Tournai, kde Vincent de Beauvais byl našel nejčetnější sbírku rukopisů, která existovala za jeho doby, a zejména k rozmnožení sbírek velkých klášterů pařížských, jako St. Germain des Pres, St. Viktor, St. Martin des Champs, jichž vzácná díla jsou známa všem těm, kdož byli nahlédli do seznamů pařížské „Bibliotheque nationale". Některé ústavy, které v hlavním městě zaujímaly místo ovšem méně vynikající jako Coelestini, Jakobíni, Karmelitáni, Františkáni byli nashromáždili tímto způsobem pravé poklady. Právě tyto ohromné sbírky knih všeho druhu učinily Paříž tak drahou učencům a znalcům písemnictví... Ale nejen v klášteřích našel bibliofil, čím se potěšiti. Kostely též mu zotvíraly knihovny své; mezi nimiž Notre Dame de Paris již v XIII. stol. chovala dosti značnou; tato sbírka bývala přístupnou všem chudým studujícím. Tak zvaná „svatá kaple" (Sainte Chapelle), Hotel Dieu a hlavní kollegia na universitě měly též své knihovny... Konečně i mimo Paříž, mimo kláštery a kollegia milovník četby našel, čím svou tužbu ukojiti a to v některých knihovnách obecních ano i v sebe menších školách vesnických. Prvých nebylo mnoho; vyskytaly se však přece počátkem XV. stol. v Rouenu, v Poitiersu, v Saint-Lo a nepochybně ještě v mnohém jiném městě. *Poslední pak — totiž knihovny školní — mnohem rozšířenější ve středověku, než se všeobecně za to má*, chovaly alespoň malý počet knih potřebných a tu a tam milovníci knih zde činívali vzácné nálezy. „Vyhledávajíce přátelství všech," praví Richard de Bury, „nezanedbávali jsme nikterak přízně představených škol venkovských a vychovatelů prostých dítek a dovolil-li tomu čas, vstupujíce do jich sadů a polí, trhávali jsme kvítí nejvonnější a vytrhávali kořeny zanedbané, ale potřebné mužům studujícím; a strávena-li jich příchut divoká a plesnivá, způsobilá posilniti hlavní tepny uče-

nosti. Mezi nimi našli jsme někdy věci obnovení hodné a které, byvše obratně očištěné a ohyzdného rezu stáří zbavené, zasluhovaly zajisté míti znova pěkný vzhled." Tato věta, zajímavá nejen pro předmět, jímž se obíráme, ale i pro dějiny veřejného vyučování vůbec, byla sepsána Richardem de Bury r. 1343 aneb o něco málo později. Zajisté, že mnohý bude překvapen, že v době tak vzdálené školní knihovny měly již jakéhosi významu." [6])

Stkvělé toto svědectví a uznání ohromné a nedoceněné dosud práce mnišské, které máme co děkovati za zachránění písemných památek starověkých, doplňují svědectví jiná; tak píše Pavla Šafaříková: „Po celá staletí panovalo násilí a věda uchylovala se do tichých, odloučených kobek klášterských, ve kterých pilní řeholníci sbíráním rukopisův, opisováním a překládáním mnohý poklad starobylosti dochovali k dobám lepším." [7])

Nebo otevřeme-li Ottův Naučný slovník v dílu IV. na str. 16. pod heslem „bibliothéka" se dovídáme: „že zachovaly se vůbec památky literatury starověké, děkujeme hlavně klášterům. Starší řehole (benediktinů, cisterciáků, kartusiánů) obsahovaly ustanovení, dle něhož klášterům ukládána péče o zachování a rozmnožování knih; některé kláštery v té příčině obzvláště vynikly (Monte Casino, Canterbury, York, Bobbio). Karel Veliký zakládal klášterní školy opatřené bibliotékami, sbírky rukopisů v klášteřích některých činností mnichů velice rozhojněny (Korvei, Fulda, Tours, Ferieres, Saint Germain des Pres, od polov. IX. století obzvláště sv. Havel)." Nk.

A nejen ve střední a západní Evropě, ale také na jihu bylo tomu stejně, neboť: „v klášteře Manasiji (ve středověku zv. Resava) je nyní jen málo mnichů. Jinak arci bývalo za Štěpána Dušana Silného, jenž jsa velikým příznivcem literatury a basnictví, rád zde obýval, maje kolem sebe asi 60 mnichů, lidí učených, již pilně knihy spisovali a přepisovali." [8])

Že byla kniha nejdrahocennějším majetkem klášterním, o tom krásná svědectví čteme v článku Miloslava Jakubičky: „Klášter Zahrada sv. Máří, řádu kartusiánského," kde se v poznámce 61. praví o Kartusiánech: „Ve 12. století Vilem hrabě z Nevers, divě se přísnosti jich života, poslal mnichům Velké Kartusie darem mnoho zlata a stříbra, ale mnichové je vrátili. I poslal tedy: boum tergora et pergamena plurima, quae pene inevitabiliter ipsis necessaria esse cognovit, což přijali vděčně." [9]) V tomtéž článku čteme na jiném místě: „Dějinné zprávy nám dovolují poněkud nahlédnouti v duševní činnost kláštera, zmiňujíce se o knihách. Psalit Kartusiáni knihy nejen jako jiní mnichové, aby zaopatřili si knihovnu, ale *poněvadž to pokládali po modlitbě za první úkol svůj.*" [9]) Na stránce pak 246. v pozn. 49. psáno: „Shořel klášter ten (— Velká Kartusie) až do základů. Ač se to českých dějin nedotýká, není od místa uvésti podrobnost svěd-

[6]) Lumír XX. str. 246. Staré sbírky Rukopisů.
[7]) Zl. Praha 18 6. str. 355, Dějiny dalekohledu.
[8]) Světozor 1882. str. 155. V cele srbského kaluděra.
[9]) Čas. Čes. Musea 1912, str. 249.

čící, jak mnichové ti vážili si vzdělání. Když požár vše hubil a kostel i cely mnichů zachvátil, neztratil převor (a generál řádu) Vilém Raynaldi rozvahu, ale volaje na všechny, „ad libros, fratres, ad libros!", nabádal především zachrániti bohatou knihovnu."

Než nejenom opisovány byly v klášteřích knihy starověkých klassiků, zvláště spisy Platonovy a Aristotelovy, nýbrž byly studovány, vykládány a Aristoteles takřka základním pilířem filosofie scholastické učiněn a náležitě oceněn; krásně o tom píše universitní profesor Josef Šusta: *„Málo zjevům bývá tak křivděno juko vědeckému dílu západoevropských učenců doby 12. až 15. století.* Obecný názor spojuje je s představou bezúčelného hádání o několik pojmů předem daných, knižných, kterých ze života nečerpá a z nichž mu nic nevrací. Nic nesprávnějšího nežli toto cenění. Mužové jako Baco a Albertus Magnus pozorovali svět a kladně obohatili zásobu vědění. *Scholastika naučila středověkého člověka bezvadně užívati schopností logického soudu a utvořila tak nezbytný podklad pro další intellektuální tvořivost* . . . Samostatný rozbor veškerého vědění jest cílem scholastiky, snaha po poctivém využití psychických ústrojů, soustavném oklepání všech obvyklých představ a pojmů . . .

Z Aristotela a jiných synthetiků mistři středověkých universit čerpají, ale antická věda není jim již zásobou hotových kapitol, oni neberou z ní celé stavební částky, nýbrž užívají jí pouze jako lomu, pálíce v logické peci z mramorových sloupův a ozdob jen vápno pro stavby vlastní." (Lumír 1908.)

Z toho, co zde uvedeno, patrno, jak velice si církev vždycky knihy vážila a ji cenila; dále jak byla církev snášenlivou, hledajíc a uznávajíc pravdu i ve spisech pohanských, kteroužto vlastnost nacházíme u ní od počátku až do dneška. Jak ohromnou práci církev vykonala, které dle doznání prof. Šusty, stále se křivdí buď z neznalosti nebo z nepřátelské zaujatosti, ačkoli všechny knihovny, klášterní i světské, jsou svědky této obrovské práce kulturní a vědecké; za to tím více těší uznání se strany nekatolické. Takovým zjevem je slavný anglický — protestantský — professor na universitě oxfordské Mathew Arnold, jenž ve svých „Essays" pod záhlavím „Katolicismus" vydává církvi toto krásné svědectví. *„Dobrý katolík shledává se u protestantů s jakousi bezcitností naproti velikosti své církve, jež ho* uráží. Nalézá však mnoho útěchy ve vznešenosti svého náboženství, má-li pro ni smyslu. Nechť jen v Londýně vkročí do čítárny britského musea a nechť uchýlí se do oddělení, v němž uloženy jsou knihy theologické.

Nalezne zde ohromné dílo katolické, sbírku abbého Migneta, jenž toto oddělení knihovny úplně ovládá a jenž nepatrná díla protestantská zde úplně staví do stínu. Protestantismus jest zde sice důkladně zastoupen všemi svými odstíny. Jsou zde díla anglikánských theologů, ale málo zajímavých, jsou zde i díla Calvina, přísná, bojovná, výhružná, jsou díla dra Chaminga, náboženské filosofie Anglie, její výkvět mravní a intellektuelní prostřednosti.

Všecka tato díla jsou jako broučkové naproti katolickému Leviatanu hned vedle. V pravo jakoby chtěly až k nebesům pozvédati se veliké folianty: Acta sanctorum a dále díla ohromná: Patriologiae Cursus Completus v Encyklopedii theologické, Nouvelle Encykl. theol. a troisieme Encyklopediae theologique. Díla ta obsahují díla bohoslovecká, filosofická, životopisná, umění, vědy, bibliologii, anekdoty. — Vypadá to zde jako ve veliké středověké kathedrále — studie pro celý život. *Proto nejen vědec, ale i básník velice si váží katolické církve pro její nesmírné poklady všeho lidského vědění, jež jsou zde nahromaděny.*"

Ještě by se mohl uvésti počet knih v bibliotékách církevních, počínaje Vatikánskou, jež čítá 200.000 svazků a 26.000 rukopisů, až k našim knihovnám: Strahovské, která má přes 60.000 svazků, mezi nimi mnoho prvotisků a asi 1000 rukopisů; křižovníků, augustiniánů u sv. Tomáše (založenou 1285) s 10.000 svazků, knihovnu řádu maltanského, knihovny v Teplé a Rajhradě čítající kol 70.000 knih a jiné.

Již tento nepatrný nástin ukazuje neskonalé zásluhy církve o vzdělání a o hlavní prostředek k němu — o knihu. A jako si počínala církev katolická t. j. světová za všech věků a u všech národů, tak tomu bylo též u nás v Čechách. (Pokračování.)

Jan Voborský (Egon d'Ego):

Monology básnické.

Pendant cyklu poetických themat: „Monology Smrti".

I.

Z denníku básníka chudého.

Kdys z jara žití sladce zpívali mi ptáci. —
Dnes v knihu srdce píši dávnou píseň svou
o touze velké, jež se s vlašťovkami vrací,
večerním červánkem žhne každou myšlenkou —
    v ní bytost má se tichých do výšin kams ztrácí,
    do stříbra obláčků, jež nebem v dáli jdou,
    a šťastna, blažena je klidných minut prací,
    kdy v ráj se mění mi, co smutnou samotou.
Tu v melodii sladké, jako hedváb měnivé
i zármutku strom má své pravé posvěcení
a konejšivě zašelestí listím nejdříve,
    by doševelil v prostých verších pointami.
    Tak poesie sama žal mi v radost mění,
    stín šedý v zlatou závěj pelu pod lipami. —

*

Jest metelice. — Křoví v sněhu schoulilo se —
jít k nám až za město, zlá cesta daleká —
hůř při tom člověku než ptáku. — Jářku, kose,
je tobě hej, ale mně do bot zatéká!

Tak cestu krátil si a přitlumeným hlasem
na slotu zimy chudý básník huboval —
nic nechce slitovat se slabým nad chuďasem,
v tvář švihá sníh, štve, prutem šípku žene v dál. —
Na okna jizby mech a palmy kreslí mráz,
jak z nejjemnějších krajek bílé záclony —
jen tužku přiříznout a snít a psáti zas,
loviti v srdce hloubi, znova rozdávat,
čím nitra kvetou stále svěží záhony —
o štěstí lidském zpívat, bídě své se smát.

*

Nechci v sobě vidět nalomenou třtinu,
jenom více světla vroucně bych si přál —
než co zbývá? Jen při tenké svíčce z parafínu
abych znělek verše, rýmy proplétal.
Brkem rukopisy psát? Ach, dávno kdys to bylo,
naposled co v ruce péro skřípalo,
vím přec nejlépe, že také poslední mé dílo
z laciné jen bílé tužky povstalo —
a přec o něm všude lidé hovořili,
jaký prý v něm výron nadšení a sil,
jak že promluvil tu pěvec roztomilý — —
ale kdo by se mnou osud měnit chtěli,
možná, že by leckdo rychle ruku skryl,
sáhnuv v trny, jež se krví mého nitra rděly! —

*

Rodiče zemřeli. — S babičkou pospolu
jsme žili sami. Zhasla stařenka ta v loni —
zaslzen zrak můj zřel v hromničky plapolu
rej svatojanských mušek v červnu pod jabloní,
a jizbou jak by stále slova zaznívala:
„Smrt kosu má a starý Tomeš, hrobník, rýč.“ —
Své srdce mi ta dobrá žena odkázala,
mosazem ozdobenou knihu, Nebeklíč.
V něm čítám-li, hned verš se s veršem v jedno snuje
a hravě proplétá se hudbou řeči rým,
když žlutý kanárek si v kleci koncertuje. —
Snad strádá jako já — však slunko když vše zlatí,
tu v nitru mém cos zvučně trilkuje si s ním,
hlas ideálu: „Bojovat a nezoufati!“ — —

*

Proč naříkal bych: bol že nikdo neztiší,
v mém nitru severáky nic že neutlumí. —
Vždyť mám své útočiště v Kristu Ježíši,
vše Jemu náleží, co péro napsat umí.
On odmění, co jiným k těše napíši,
když věncem růží západu se zdobí chlumy
a ve vrb babylonských, v bezu zátiší
při bledém světle luny svoje spřádám dumy.

Nad těmi hroby drahými, v nichž světské naděje
pod sladkodechým brotanem už navždy usnuly,
nevolám nikdy k nebesům: „Jsem sláb, již pozdě je!“ —
Ve vůni brotanu, jež dýše hmoty zánikem,
tak často síly duše mé se k výším vzepnuly,
mne *slzy bolu* učily být *šťastným básníkem!* —

*

Za toto štěstí vzdávám Bohu vroucí díky,
ač neznám jako jiní lesklý křišťál slov —
znám písně jarní, jimiž zvučí dětské rtíky,
znám ševel lip, Ave, jímž mluví zvonu kov.
Mé koberce — toť pažit bílých sedmikrás,
mé záclony ze stromů jasné zeleně,
neb ze stříbra když tká je ve skla oken mráz
za echa smutných zpěvů chladné jeseně.
A sním-li, Kristovo zřím svaté čelo zrudlé
rubíny krve ze sterých ran prýštící — —
což jeden bídy trn pro žití moje zchudlé,
ten mizí jako nic ve chrámu srdce mého —
tam rounem beránčím jest sníh, hnán vichřicí,
vždyť vlastní krví hřeji Mistra, Pána svého! —

*

Bývají noci, v nichž nám vlasy rychle šednou.
Zrak ve tmu tmoucí upřen, rty nám schnou a schnou
a myšlenky se v rej a bujný tanec zvednou
jak mračna komárů rybníků nad vodou.
Minulost jak by bledou ruku podávala
až u dna v tůni času rychle lovící —
i žaly dávné, které duše překonala
v stín oživují zas se k lůžku ploužící. —
Jest mrtvé ticho! Snad je času schromen běh?
Noc trýznivá ta jak by věčně trvat chtěla.
Však — v tom se blíží ševel křídel archanděla,
s ním vchází kouzlo spánku, klidný tichý dech,
zrak zavírá se nám a v posled zatoužíme
splynouti s vesmírem — jak často o tom sníme!

*

Mně jednou zdálo se — byl živý sen to k ránu,
že na světě zde byl jsem sám a sám
a tonul ve žhoucího světla oceánu
pod nebes velkou kopulí, kam ke hvězdám
jak k pelu zlata v temné modři genciánů
jsem volal zoufale, kam plouti mám,
kde záchrany bych našel břeh a sladkou mannu
a krůpěj vody, jíž dá rosa rostlinám.
Procitl jsem. — V tom hebkých oblak na vlnách
letělo světlo ranní jako žhavý nach —
svou mannu našel jsem i rosu v modlitbách —
poznal jsem lásku k životu, zjev světla skvělý
a něhu jara v jitřní písni filomely. — —
Co sláva? Hlemýždí jen stopa na travách! —

(Dokončení.)

Fr. Wolf:

Ústup.

1812.

Waclav Gassiorowski: Orleta.

Dne dvacátého pátého listopadu hlavní stan v Borysowě.

Po dni pochmurném, metajícím chomáče vodnatého sněhu, nastala noc mrazivá, hvizdotem vichru pronikající, pokrývající znova ledem sotva roztálé bařiny a kaluže, a tak temná, tak hluboká, neproniknutelná, jakoby chtěla svým příkrovem ukrýti celou bonapartovu bezmocnost, celou pyšných gard nouzi, celou hrdých orlů zoufalost.

Leč ti, kteří dokázali před nocí dojíti do Borysowa, ani nepomýšleli, aby skryli svou bídu, své hadry, svůj hlad, svůj útěk. Vrhli se na chudé městečko, vlastním hladem je celé zachvátili, naplnili těly polomrtvých a položivých všecka jeho zákouti a házeli při koupi hrsti zlata, házeli poklady.

A chudobný lid Borysowský se dal z počátku svésti bohatstvím. A prodával bochánky chleba, náruč dříví, pytlíky brambor a divil se zámožnosti a štědrosti otrhanců; nemohl pochopiti, jak může ledajaký žebrák nějakou zamazanou rohožkou neb hadrem ovinutý, vyhublý, poválený v blátě a nečistotě házeti napoleondory za ledajaký odpadek.

A chudobný lid borysowský stal se za hodinu majitelem pokladů, o jakých neměl představy, jakých ani nedovedl spočítati ani pochopiti.

A lid borysowský ještě se neotřásl z prvního omámení, nedokázal si uvědomiti, zda to jsou titíž Francouzové, kteří před několika měsíci tady protáhli, sice ne tak štědří, leč jaksi jiní... když se počet kupujících tak rozmohl, že již nebylo co prodávati. Zmizeli voli, koně, ovce, telata, slepice, mouka ze spižírny, malé zásoby sena a ovsa, poslední koly ze plotů, poslední hrsti slámy, a zmizely tak, že ani nezůstalo stopy drápů, ani kousek střeva, ani zbla kůže. Část těchto nákupů utonula mezi čtverhranem bodákův a kopí, a část jakoby se rozprášila v povětří, rozplynula uprostřed ulic, naplněných zástupem pestrým, ječícím, vyjícím, pronášejícím kletby.

A lid borysowský se zarmoutil, sesmutněl s celou upřímností touhy po zlatě a drahocennostech, které jemu z hadrů podávali nuzáci.

I kousky zbylého jídla, zbytky nejničemnějších tuků a mazadel došly cen báječných, neboť někdy kupující musil netoliko odevzdati majetek odnášený, ale ihned potom, v zákoutí městečka, dával za skyvu chleba svůj život.

A mezitím množství stejnokrojů se zmáhalo, rostlo, mohutnělo. Až nabylo na noc takových rozměrů, že pro bezpečnost hlavního stanu postavena děla u východu ze hlavní ulice. Množství zaměřilo stranou k polím a odlehlejším domům, leč i ti, kteří byli v Borysowě, stačili k tomu, aby proměnili tiché městečko v pekelný zmatek.

Marně chtělo polní četnictvo uvésti v kázeň a pořádek trosky veliké armády, marně se pokoušelo postaviti vozy, bryčky, vozíky a kočáry, marně rozhánělo hromady vyjící a tlačící se k ohništím, do světnic, do chalup, stájí a chlévů. Nic tady nepomáhaly ani hrozby, ani napomínání, ani pěstě. Až zbytkem bodáků obklopili císařský stan a ostatní Borysow vydán na pospas nemocem, ranám, nečistotě, zdivočelosti, zvířeckosti ustydlých v neštěstí citů, skamenělých srdcí.

A lid borysowský se zatřásl hrůzou, nebo ti, pro které se nedostalo místa u ohnišť nebo kouta ve světnicích, — ti vytrhovali nyní dveře, vysazovali okna, brali násilím nábytek, aby si roznítili vlastní ohně. Ti povaleným a vysíleným druhům strhovali hadry. Ti se zbraní v ruce se vrhali na pojídající odpadky před tím zakoupené. Ti, zžíráni jsouce hladem po teple, plížili se pode střechy a zapalovali je.

A lid borysowský se chopil kos a vidlí a lesklým železem odpovídal na prosebné volání skonávajícího, ranou pěstí drtil pohrůžku.

Borysow hořel a zářemi si stěžoval nebi na svůj osud ukrutný.

Půtky a krvavé rvačky propukávaly každou chvíli, každou chvíli musily pospíchati palaše četnictva, aby utlumily vznikající boje. Ale tlumení to nebylo ani výměrem spravedlnosti, ani trestem provinilců, ani urovnáním věci. Četnictvo dotíralo koni, sekalo a rozhánělo protivníky tak, jako si hlídač navykl rozháněti kousající se psinec. Kdo tu měl býti souzen, kdo kárán, když byly v zástupu nejen ženy z lidu, ale i šlechtičny, nejen děti, ale i synové hraběcí, když hlavní stan neměl odvahy, pohlédnouti do očí těm, kteří žebrali o kus chleba? Hlavní stan již ode mnoha dní se přestal ptáti na ty, kteří zmizeli, zhynuli, ale staral se jen o zbytky, které ještě trvaly, které ještě mohly bojovati. Nemysleno na slabé, na raněné, nestaráno se o skonávající, leč o silné, o zdravé, o ukázněné.

Borysow hořel ohništi pod širým nebem tábořících, hořel požáry, ale těch ani nikdo nemohl, ani nikdo nezamýšlel hasiti, neboť sotva první plamen se dotkl střechy nějaké dřevěné komůrky nebo stavení, již je obklopovala hromada divochů, zasedala do kola a začínala se ohřívati a pilně podněcovati oheň. Kdo dokázal z hořícího stavení vyváznouti za živa, kdo dokázal vlastní silou vylézti z hořící střechy, toho vyháněla hromada za svůj kruh. Ale komu scházela síla, koho dým omámil, kdo spal, — ten se smažil, pekl za živa před očima desítek lidí — šílenců, lidí hladových, nerozumějících ani nářkům, ani prosbám, ani kletbám.

Někdy se zvedl uprostřed takového kola mlčících, stuhlých hlas svědomí, hlas soucitu, leč takový kynul bez ozvěny, takovému bylo sotva posměšné zabručení jedinou odpovědí.

Někdy se zdvihal z jakýchsi saní, kočárku nebo vozíku na berlách mužský stín a vlekl se až ke strážím granátnickým, ke hlavnímu stanu. A tady křičel, a tady zlatý náramek okazoval, a tady generálem se prohlašoval a k císaři se hlásil.

Nadarmo. Kordon granátníků takového ani neviděl, ani si nevšímal, ani sebou nehnul, — a když dotěrný se tlačil ku předu, naklonila se k němu mříž bodáků.

Noc dávno nastala, ale Borysow stále vřel, kypěl, hučel. Bída ho drásala, zaplavovala, ničila i sama umírala, dláždila každou píď země těly lidskými, mrtvolami koňskými. Od východu na cestě do Orszy řetěz opozdilců ani na minutu neřídl, neustával, pouze stále větší plynul bědou, stále větším neštěstím. Ke všemu neštěstí, řetěz ten neměl žádného odchodu na západ, neboť nedosti na tom, že ho bodáky odháněly od Borysowa, nedosti na tom, že musil dělati široký kruh kolem města, leč nad to dále na západ novou, hroznější nacházel překážku, totiž sotva krami ledovými pokryté brody Bereziny a zase stěnu bodáků, roztaženou podél tábořiště pontonierů. A řetěz ten se sléval ve hromadu beztvárnou, v jednu sraženou kupu vozů, koní a lidí, v pohyblivou, skučící černou skvrnu na polích mrazem postříbřených.

A zbytky gardy musily stále silněji svírati karabiny, stále prudší odrážeti nárazy.

Když Borysov kypěl tímto pekelným zmatkem, hle, ode pravé strany na pasece pod lesem poblíže Studzianky rozvíjel se jiný obraz bídy. Tam u čtyřech ohnišť se ohřívala po řadě setninou pěchota, tam tři ohniště obklopovali střídavě vojáci, a čtvrté důstojníci. Tam třebaže čísla pluků také zmizela pod plachtami a věchty, ač i tam pod halenami, kožichy, kabáty, a rozmanitými cáry zmizely dávno náramky, pruhy, lemy, výložky i výšivky, přece tam ještě trval duch, trvala kázeň, tam ještě byl náboj i zbraň i děla, tam ještě se dělili o každý kus chleba, tam pečenou zdechlinu na stejné dělili části, tam opatřovali si rány a namrzliny, tam se mluvilo o čekané bitvě.

Jedno snad ohniště důstojnické méně živě se účastnilo hovorů a starostí vojáků na pasece pod Studziankou. Tu snad častěji nastávalo ticho hrobové, tu vzdech byl někdy jedinou a a celou odpovědí na danou otázku, tu strnulost zasahovala hlouběji.

A jestliže nad ohništěm tím nějaká zpráva, nějaká novina se objevila, jestliže z neochotných šepotů živější vznikala rozmluva, jestliže nějaká věc nedocházela rozhodnutí, tenkráte se obracely všecky tváře kolem ohniště skupených k místu, kde na kupě hadrů poloseděl a pololežel hubený, poněkud shrbený mužík v haleně, podpásané generálskou stuhou, v čepici beraní, stažené na oči tak, že sotva dva šedivé a jinovatkou pokryté vousy mu vyvstávaly nad zdviženým a vzhůru podvázaným límcem kožicha.

Leč mužík nemísil se kvapně do rozmluv a teprve když přímo se na něho obraceli s otázkou, odpovídal bručivě.

Uplývaly tak hodiny. Čtyry ohniště, ač horlivě byla udržována, hasla, kouřila, červenala. Na blízku ponuré hlasy předních stráží hlásily se obchůzkám stále tišeji, stále žalostněji. Časem uprostřed temnoty vynikl jakýsi krátký hluk zmatených hlasů, svědčící, že již i sem opozdilci dorazili, časem padl nějaký vý-

střel z ručnice, časem zahoukla za lesem děla a vychrlila železo na postrach, a konečně jedině dva jednotvárně stejné zvuky rušily ticho panující na pasece pod Studziankou. Totiž hukot táhlý, rovný, přicházející od Borysowa a rachot úderů kladiv pontonierských od Bereziny. Ostatek ticho.

Již bylo dobře po půl noci, když před ohništěm důstojnickým stanul jakýsi umazanec v premovaném klobouku.

„Rozkaz ze hlavního stanu!! Rozkaz!“ — zvoláno při ohništi. Jeden z ležících se postavil rovně na nohy a přistoupil k muži v haleně.

„Generále! Roman Soltyk s rozkazem!“

Muž v haleně sebou hnul těžkopádně a pohlédl matnýma očima na mluvícího.

„A tos ty, Wolodkowiczi?“

„Roman Soltyk s rozkazem!“

„S rozkazem!“ — sykl mezi zuby generál. — „No, kde jest?“...

Otrhanec v premovaném klobouku se přiblížil ke generálovi a salutoval.

Generál pozvedl poněkud hlavu a pohlédl na otrhance.

„A, vítám vás, pane... Fi! Opravdu znamenitě vypadáte v tom kožiše! Co je tam!“

„Divise generála Dabrovského každou chvíli vyrazí přes most, za Berezinu!“...

Generál se ohnul.

„A, no, velmi milé... šťastnou cestu!“

„Za touto divisí má začíti ihned přechod váš sbor, generále!... A táhnouti na levo na silnici minskou...“

„Za Dabrovským!“ — dodal generál.

„A tam se zříditi a chrániti přechod před útoky Czycagowa! Naše jízda se srazila před chvílí s předními strážemi pod Srklowem!... Maršálek Qudinot tady vystřídá stráže a připraví místo pro hlavní stan!“

„Co více?“

„To je všecko, generále!“

Generál sebou trhl a propukl.

„A všecko hloupost! Rozumíte, pane? Opakujte to Rokolnickému, ať to hlásí samotnému císaři, že Zajaczek považuje takové nařízení za hlupáctví!“...

Soltyk sklonil hlavu, důstojníci se skupili kolem generála. Ten odkašlal kotouč páry a ozval se znova.

„Co se mu zdá, že my stačíme tam těm tulákům?!.... Co Dabrowski?... Pod Moskvu nešel, hladem neumíral, procházel se a lelky chytal, — tak může jednou ke prachu přičichati!... A ostatně, milione, milostpán Dabrowski může ve svém štábě Kniaziewicze voditi, ale na Zajaczka nepřijde!“...

Generál si usedl a odplivl. Při ohništi nastalo ticho. Soltyk se zahleděl do plamene a mlčel.

Mlčení jaksi upokojilo generála, ochladilo.

„Tak to jest! Je to štvanice! Dechu nedají popadnouti vojákovi!... Zeptejte se jen, pane, Blumera, jak ho pohostili dnes, když upomínal o potravu!... Garda má tolik zásob, že jich ne-

může ztráviti!... Včera podpálili kupu stromů při odchodu, ale nám před tím přístup zabránili!... Co, je snad jinač?..."

„Pravda! — Pravda!!" — přisvědčil sbor hlasů.

„Ale když se jedná o krytí křídel, když očekávají bitvu, tak nás ženou! U sta ďáblů, my také nemáme boků z kamení!..."

„Czyczagow..." ozval se nejistě Soltyk.

„A co Czyczagow!" — rozpálil se opět Zajaczek. — „Kdo ho vpustil do Minska, kdo nám ho pod samá žebra přivedl?! Milostpán Dabrowski!!"

„Bronikowski, generále!" ozval se Soltyk.

„Bronikowski jeden a Dabrowski druhý! Ať si to s ním vyřídí!..."

„Poručeno mi..."

„A, no co, to se rozumí! Nemám proti vám hořkosti! Sedněte si! Ohřejte se! Odpusťte, že není, čím vás pohostiti!"

„Jest čím, jest, generále!" — ozval se hned při ohništi rázný hlas.

„Krasiński!" — vykřikli s výrazem uspokojení důstojníci.

Příchozí hodil pytel s ramen k ohništi a dal se do smíchu.

„Ale co! Mysleli jste, že se nevrátím?! Pan Soltyk! Vítám vás! — Af! Až jsem se zahřál!... A co se tak na mne díváte? Wolodkowiczi! Dej se do brambor!"

„O! O!! Brambory!!" — broukli nedůvěřivě.

„Povídám, že brambory, tak brambory! Rychle! Do popelu!!..."

Nazvaný Wolodkowiczem se uchopil pytle. Krasiński ho napomínal a volal:

„Počkej, nemotoro! Nejprve vytáhni chleba!"

„Chleba!!"

„No, okaž jim ho, když nevěří!... Ale nyní opatrně, nebo mi rozbiješ kořalku!"

„Ať žije Krasinski!"

„Nic — nic!... Hleďte! Sůl!..."

„Ukaž, Krasiński, ukaž!!"

„Szimański, netlač se! Ale nyní, pozor, pánové! Máslo!"

„Kde? Kde?"

„No, tady, na střepu!"

Shromáždění teprve nyní zpozorovali, že Krasiński držel v silně zkrvácené ruce kus jakéhosi hrnéčku, naplněný hodně máslem.

„Vivat Krasiński! — Vivat náš dodavatel! — Bodejž vás, pane Josefe! — Ten má hlavu!"

„Ale odkud? — Co? — Jak?!"

„Což pak jste císařův vůz zásobní rozbil?" — vmísil se opět sám Zajaczek.

„Podle rozkazu, pane generále, pouze před raportem navrhuji načnouti kořalku! Szimanski, zakruť šelmě krkem! Wolodkowieczi, jen ne blízko k ohni, sic je spálíš!"...

Wolodkowicz se sklonil na koleno a počal rozhrabovati ohniště palašem a připravovati místo pro brambory, — lahvice zatím začala přecházeti z ruky do ruky, a to počínaje od Zajaczka a od Soltyka. (Pokračování.)

Jan Karník:

V den předežňový . . .

V den předežňový, zlatoskvoucí, Hospodář kdy všemohoucí
všem klasům zrna naléval,
jsem stežníkem šel za dědinou, opředen tužeb pavučinou,
duch v dálce, u svých prodléval.

Co jetel kynul hlavičkami a včelky hudby housličkami,
já nad vámi se zadumal,
můj hochu, dcerko, dobře věda, že jarý duch váš křídla zvedá,
by volný letěl v slunnou dál.

Mé srdce úzkostí se třese, co budoucnosti v náruč nese,
kam míří útlých křídel let,
co sudiček vám pásmo přede, zda chtivé kroky nezavede
bludiček lichých klamný vznět!

Co tak jsem starostmi se soužil, zrak v jetel růžový se vhroužil,
hle: nad květy se motýl mih',
planoucích barev křídly chvěje a duhovým se vidmem skvěje
jak posel světů krásnějších.

Lze důvěřivé zazlít duši, když v motýlkově zjevu tuší
cos jako dobré znamení,
že přispět chtějí dobré moci mým drahým dětem ku pomoci,
je vést, kde štěstí pramení?

A dojat chvějné ruce spínám, chtě šeptnout nebes ku výšinám
modlitby tiché vroucí vzdech:
Můj Bože, v čas kdy bouř zlá duní, mé drahé děti na výsluní
Své lásky ohřáti se nech!

Vladimír Hornov:

Noc dušičková.

O ticho svaté noci dušičkové!
Nad hroby stojím
mezi břehem dvojím:
břeh jeden životem a druhý smrtí slove,
břeh jeden písní zní a druhý teskní bolem . . .

Tajemství smrti! — Kde je světlo, Bože?
Ze prachu země
náruč světlou ke mně
kříž hřbitovní pne — Krista svaté lože —
a světlo rozlévá se jitřní září kolem.

A světlo roste tichou, svatou nocí.
jak ranní zoře;
v hlubých temnot moře
stín noci prchá před tajemnou mocí!
Břeh smrti písní jásá! – Pán jde mrtvých polem . . .

Jean de Sequens:

Výšiny.

I.

Miluji labutě.

Miluji labutě plující po jezírkách, nad nimiž se skláněji koruny olší a jako vlasy nevěst větve vrb smutečních.

V tom plutí labutí, tak klidném a bezděčně hrdém, je cosi tak tklivého, ušlechtilého a vznešeného.

Raduji se, když kněz zažehá myrhu a kadidlo, aby oblaka vonná zahalila monstranci.

Kadidlo přeměňuje se v oblačno a zastírá *Chléb Tajemství.*

Ty chvíle miluji.

A plní-li se srdce šťastným klidem a radostným mírem, duše nabývá perutí orlů a vznáší se k stupňům, kam nemožno dojíti ve chvilkách všedních.

Allelujah!

II.

Hle, ženichu sladký!

Naděje má prostřela Ti roucho bílé a svěžestí volají květy mého srdce.

Ó, přijď! Manno nebes!

Postrádám umění hudby, ale má duše je harfou, kterou ani David neměl v rukou svých, neboť miluji Tě z celé duše své, krásný!

Žhavou touhou zastřel jsem nedostatky své a špínu duše vymýval slzami kajícnosti, ó, skloň se, Milostný!

Věčná Radost, Ježíši Kriste, a prameny živých vod tekou z ran Tvých a palmy úrody duševní vzrůstají pod žehnáním Tvým.

Jako dítě veselím se. Duše má směje se v blahu, jež prochvívá ji z Milostí Tvých a jásá nad rozkošemi, jimiž nasytil Oltáře Stůl.

Pane můj, musím jásat a musím zpívat, a nelze mi jinak. Allelujah!

II..

V lesní končině bloudím, kde trčí do vzduchu bílé kmeny břízek a fialky kde voní v sytém trávníku.

Je čistá obloha a stkví se v modři jasných pomněnek.

A po dráze nebeské kráčejí obláčky bílé, jako ovečky pohádkou vysněné.

Zarůžovělá fialovost barví mnohé z nich.

Zítra, ráno, časně ráno, půjdu k stolu Páně.

Nemůže nejtrpělivěji očekávati matka uzdravení miláčka svého, jak já slávu do Duše.

V lesní končině bloudím a raduji se. A co myšlenek se rodí pod čelem mým, toť vše je modlitba.

Ale proč to říkám?

Zdaž nejsem bláhový jako dítě žvatlající?

Ty jsi, Bože, vševědoucí, a Ty víš!

Ale, odpusť mi, Pane, že dětinsky raduji se, neboť dětsky oddaná je naděje má.

Allelujah!

IV.

Je chudá kaple tuto. A oprýskané má zdi. Vrabci honí se pod vížkou a rvou se tu rozpustile.

Ale pod klenbou Slávy Radostí vzplávají s každým dnem, když stříbrovlasý kněz béře do ruky bílý chléb, aby Tělo učinil v Tajemství Podivuhodném.

Je chudá kaple tato.

Ale bohatství veliká tu zrají, bohatství, jichž nemají síně paláců královských, ani komnaty velmožů peněžních.

Mým královstvím je kaple tato, když vítám Krista pod klenbou kaple této ve dům těla mého.

Má láska není zatížena okovy krve, ani sobeckosti vypočítavostí.

Pane můj! Musím Tě milovat, musím! Allelujah!

Věra Klecanská.

Anděl lásky.

V sny hvězdy padaly a měsíc stříbrojasem
poléval bledě knihu, kterou dočetla' sem.
Jan Plojhar a Caterina milá,
z nichž každý něhou zajal srdce mého půl,
se odebrali spolu v pustý smrti důl,
a slza za slzou se pro ně z oka lila — — —
Tak cítila jsem s dívkou, jejíž duše měkká
s mou duší v hloubce měla cosi příbuzného,
že na peruti snu jsem plula do daleka
v ni změněna, až stanula jsem vedle něho.

Jak do hvězdných jsem jeho očí popatřila,
již lásky záplava se na mne sprchou lila
a padla na srdce, jak na květ rosy vláha.
I zazvučely v skrytu zlaté struny blaha
a radost chvěla mnou, jak zefýr květem chvěje.
Tak lehounce jsme vpluli mraků do závěje.

Otakar Jakoubek:

Z myšlenek.

Alkohol.

Byl veleduch, avšak rád ztápěl se ve výparech alkoholu. Zapomínal, že jeho síla předčasně ho pohřbí. Alkohol zkalil často jeho krásné myšlenky, jež odkazem měly býti lidstvu.

Alkohol!... Co připoutala k sobě životů jeho mámivá vůně! I on zmámen douškem a silnější jed zdolal slabší jeho tělo.

Kdo okusil z číše Alkoholu osvěžení, ten zálohu mu dal na svou smrt. Tento zloduch láká stále silnějšími doušky člověka do své domácnosti příšer, které se pijákovi v podobě krasavic zjevují.

Piják nalézá v alkoholu zapuzení trudů, ale jeho rozmařilý život nové trudy připravuje rodině. Kdo poznal sladký nektar alhoholu, hořkne v něm život. Myšlenky alkoholika jsou často mrtvými.....

Epocha.

Doznívají poslední rány z děl... Slovo „mír" přinésti má lidu dobu nového života. Přerod národů musí vzklíčiti v celém světě.

Státníci poznali, že špatná tempa dělali, když měli proplouti průplavem parlamentu k srdcím lidu. Lid zase poznal své chyby, že vždy a všude se nechal od plných mis odháněti. A přece lid jest tou jednotkou, od níž závisí rozkvět aneb zkomírání každého státu.

Snahy davů budou a musí býti odměněny. Přerodem musí jásati srdce těch milionů, kteří byli sice spolubudovateli státu, ale již stále jen trpěli. Z prachu všednosti do říše hrdin musí býti povýšen dělný lid, jemuž světová válka odejmula všecku svěžest.

Lid procítá z mrákot. Chce právo na život. Epocha nastává.

Eso.

Kdykoli vynášel „eso", vždy mu zrak zářil. Byl náruživým karbaníkem. Při hře v karty vydržel seděti do noci.

Karty mu svištěly v ruce. Říkal jim „mluvící obrázky". Při hazardních hrách obrátil nováčkovi všecky kapsy.

Živil se karbanem a jím i zbohatl. Kletba však lpěla na jeho penězích. Peníz v kartách vyhraný tlačí v kapse jako jidášský groš.

Zapovězené hry v tajných místnostech provozoval po obchodnicku. Dlouho zůstávaly jeho nekalé spády tajnou rouškou zastřeny. Až pojednou policie přerušila ono sezení.

Karbaníci se rozutekli. Jeden i s „bankem" vyskočil s okna. Pádem roztříštil si lebku a pravice křečovitě svírala „eso".

Mír.

Mír přiklusal na bílém koni. Mládež, mužové a starci šl mu vstříc, dívky a ženy sypaly mu v cestu kvítí. Zbylé zvony

zapředené pavučinami historie, se rozhoupaly a vítaly knížete pokoje.

Všude jásot k nevypsání. Ženám navrácen přístup k rodině, otcové zarostlí spěchali svléknouti vojenský kabátec a po několikaleté únavě v kruhu milující ženy a dítek mžikem pookřáli.

Čekal na Mír celý svět. Válka vysilila lidstvo jako v žhavém létě pramen. Mírem však vyprýštil nový pramen posily.

Dýchá se v míru lehce. Vzduch voní růžemi . . .

„Mír věčný nechť vládne světem!“ toť lidstva přání nejvřelejší. Mír budiž přikován a jeho základy ničím nechť nejsou k dobytí!

Továrna.

Ráno čekaly v klubíčku před továrnou zástupy pracujícího lidu, až vrátný otevře vrata. Vhrnuli se tam rázem a když parní píšťala zapískala, byl již každý na svém místě.

Pracovali s chvatem až do přesnídávky. Mnohý snědl si krajíc chleba k obědu přinešený aneb silnou dávku od něj odlomil. O to byl chudší oběd.

Když v poledne zahučelo k pohovu, nastalo slabé občerstvení po úmorné práci. Znovu zahouklo a závody v zkoušení sil znova začaly až do večera, kdy píšťala k rozchodu vyzývala. Davy šly . . .

Tak šlo to denně stejným tempem. Lid pracující vymíral a náhrady vždy bylo dosti.

Kříž.

Stál kříž u cesty . . . Proč tam byl postaven? Lid vypravoval, že před sty lety postaven na památku morové nákazy, jež v kraji zuřila.

Byl jenom železný a rez po věky jej hyzdil. Však přes to zůstal zbožnému okolnímu lidu symbolem utrpení, jež sám vlivem světové války v neztenčené míře prodělával. Lid často u kříže konal pobožnosti.

Ukřižovaný jakoby s kříže k lidu promlouval: „Trp, lide! . . . Já také pro tebe trpěl, však věz, že přijde vykoupení!...“

Zbožný lid bije se v prsa a šeptá: „Kdyby již přišlo...“ V kříži zří útěchu a proto rád ten starý kříž u cesty vyhledává.

Vyšehrad.

Vyšehrad náležel k nejstarším českým královským sídlům. Ač z něho běh věků zahladil téměř všecky památky, přece kostel sv. Petra a Pavla upomíná svou historií nejvíce na toto nám Čechům drahé místo. Ať kráčíme kdekoli po výšině vyšehradské, všude k nám mluví dávná slavná naše minulost.

Vkročíme-li na útulný vyšehradský hřbitov, tu zase četné náhrobky nám oznamují, že v klidný sen zde ukolébán výkvět českého národa. Posvátný klid hřbitova tohoto přivabuje k sobě i cizince. Každý Čech však pouť na Vyšehrad aspoň jednou ročně považuje za svou svatou povinnost.

Mimo to pohled s Vyšehradu po Vltavě je úchvatný.

Směs.

Dva citáty.

Vypisuji tuto z předních českých listů dva úryvky, které dojista stojí za povšimnutí, jednak pro osoby, o nichž jednají, jednak i pro autory, kteří je napsali.

V prvém velký český spisovatel portretuje neobyčejně krásně a výrazně velikého biskupa *Jana Valeriana Jirsíka.* Píše následovně:

„Biskup Jan Valerian Jirsík byl krásný a velebný kmet. Ještě byl statným a vykračoval si pevným krokem. Obličej měl kulatý, pravidelný, čisťounký, nos poněkud zahnutý. Široké čelo bylo jasné, moudré a otevřené, modré oči byly živé, mladistvě jaré a plné upřímnosti. Hlas měl zvučný, lahodný a poctivý. Nad vysokým čelem kadeřily se prořídlé šediny, lesklé jako ryzí stříbro.

Od jejich lesku jakoby vycházela svatozář. Buďil-li svým zevnějškem dojem velebnosti, nebyla to velebnost hrdého majestátu hierarchy, majestátu nad ostatní smrtelníky vyvýšeného a jím nepřístupného; byla to velebnost idealného starce, který miluje velikého Boha i malé lidi, všecko srdcem objímá, všemu dobré chce, láskou lidi sobě podřízené spravuje, tápající k lásce vede jako k jasnému slunci, jako k cíli, láskou všecko vyrovnává, napravuje, nabádá, povznáší. V celé postavě, v každém slově, pohledu, pohybu jeho byla nesmírná šíře křesťanské lásky, jež si nevybírá a vítavě kyne i zlým a k sobě zve. Kdyby katolická církev měla podobných duchovních mnoho, nikoho by nebylo, kdo by pochyboval, že se jí podřídí všechno člověčenstvo. Na neštěstí Jan Valerian Jirsík dostal se na biskupský stolec jakýmsi nedopatřením, jež mohlo býti napraveno teprve po jeho smrti v osobách jeho nástupců. Od biskupa Jirsíka všechno duchovenstvo v Českých Budějovicích bylo osvícenější, lepší a řekl bych, krásnější než jinde. V počtu jeho převažovali Češi, kteří se všichni ku své národnosti znali, ale Němcům nedála se od nich křivda nejmenší.“

Slova tato napsal ve svém autobiografickém románě proslulý autor jihočeské epopeje „Našich“ *Josef Holeček.* Čtou se na str. 594 letošní „Lípy“, týdenníku paní Růženy Svobodové. Čtenář, mající otevřené oči pro potřeby přítomnosti, nechať si k nim poznámky přičiní sám . . .

Druhý citát obsahuje slova uznání, jimiž k naší nemalé radosti oceněna práce autorky stejně skromné jako zasloužilé, naší vážené spolupracovnice paní *Vlasty Pittnerové.* Čteme v letošním 7. sešitu „Osvěty“ ve článku „Jak naši besedovávali“ následovně: „Vlasta Pittnerová ve svých „Maloměstských vlastencích“ (ve Vlasti 1911—12) *skvěle a neobyčejně věrně* vykreslila českou besedu let čtyřicátých na našem venkově — s celým tehdy oblíbeným programem.“ Autorem článku jest Dr. Josef Páta, známý pěstitel styků českobulharských a českolužických. Nechať jsou slova tato autorce milou pobídkou, aby znova sáhla do bohaté pokladnice svých polenských vzpomínek a přispěla k oživení doby nad jiné zajímavé a důležité!

J. Kk.

Literatura.

CHORVATSKA.

Hrvatska Straža, roč. 16. čís. 1—2 má literární článek: „Trilogia Merežkovskoga“ z ruského chorvatský překlad.

Merežkovski napsal trilogii: Krist a antikrist.

První díl: Julian Apostata, poslední Hellén na trůně římském.

Román je psán svůdným stilem. Moderní lidé chtí nahraditi víru uměním a tíhnou za hellenismem, náboženstvím slunce a radosti, kdežto křesťanství je jim tmou a žalostí. To jsou ideje i Rusa Merežkovského. Nic nového pod sluncem; ty nepravdy potírali již staří apologeté. Merežkovski napsal dílo historické, ale nehistoricky. Hlavní vlastností povídkáře má býti nestrannost, kdežto tento ruský romanopisec jako Zola v „Lurdech“ zamlčuje fakta a co uvádí, přibarvuje lží. Staří křesťané byli pravdomluvnější. Aurelius Prudentius ve své Apotheose, ač horlivý křesťan, praví o Julianovi: Perfidus ille Deo (nevěrný Bohu), quamvis non perfidus Urbi (ač nikoli nevěrný Římu). Merežkovskému je však Julián polobohem a blahovolný k nepřátelům, najmě ke — galilejským. Dává mu mluviti k biskupu křesťanskému: „Kdybys věděl, jak mírné a dobré je mé srdce...“ Zcela jinak znají Juliána křesťané mučedníci. „Galilejci zavrhují život a veselí, ale u kněze Olimpiodora je veselo, anebo aspoň spokojeno, neboť je pohan . . .“ A jací jsou barbaři ti křesťané (dle Merežkovského), neboť modly házejí do vody. Křesťanů není mu líto, když jdou na muka, ale model ano! Svým barbarstvím křesťané prý potlačili kulturu římskou. Stačí však poukázati na chorv. dílo Nodilovo o pádu římského císařství. Uvádí právem, jaké vzněty a nové snahy vdechlo křesťanství v římskou kulturu. V celém románu není jediného křesťanského charakteru. Křesťané jsou veskrze podlí, lživí, fariseové. Z prospěchářství stali se křesťany. Plni nectností, kdežto Helléni jsou svatí. Leč co pravil o Hellénech starý Kato (Nodil str. 23), anebo proč vydán byl „lex Scantinia“ proti sodomii ještě za času republiky? Křesťanská pokora je prý zmijí, podlízavost a j. Dva veleduchy východní církve Basila a Řehoře Naziánského líčí jako dva bídné vyzvědače; cynicky píše o mučednících, posměšně o asketech a kněžích, A přece i za času Juliána křesťané osvědčovali heroismus, jak „acta martyrium“ dokazují, že hodni byli slávy mučednické. Jaké ponětí má autor o pobožnosti viděti z toho, že nazývá Konstantina bratrobijcem a pobožným, protože nosil množství křížků. Kniha se hemží anachronismy a pak je to román historický! Jaký rozdíl mezi Sienkiewiczovým: Quo vadis a tímto pamfletem!

Druhý díl: Leonardo da Vinci.

Táž tendence. Křesťanství je méně cenné než pohanství. Leonardo je prototyp učence a umělce, jako Julián typem filosofa. Je to nadčlověk, který jde svou cestou, nehledě na dobro ani zlo. Je dvojí tváře, tu plazí se otrocky, tu orlem se vznáší. Morálního zákona neuznává, jen fysický a mechanický, ale u kněží a papeže je světcem. Církev je Merežkovskému obchodem, protikladem umění a vědy, semeništěm všeliké hlouposti a špatnosti. I největší muže církevní, jako Lva X. bagatelisuje. A takový právě Lev X. nebyl, jaký to byl mecenáš umělců a básníků! Doba renesanční je líčena jednostranně. Leonardo je kontrastem církevních učenců, kteří jsou prý nevědomci. A přece církev vždy chránila vědu a Leonardo nebyl první, který pěstoval realie, stačí vzpomenouti na Františkána Rogera. Ani Savonarola nebyl proti všemu starému učení. Merežkovský nechce viděti světlých stránek renesance, nýbrž toliko temné. Nezapíráme, že tehdejší společnost byla porušena, ale jistě ne tak, jak vysvítá z knihy, že charakteristikou její bylo cizoložství, čary a vraždy. Třeba jen čísti listy Alexandra Strozzi (1406—1471). Privátní listy Fea Belcari svědčí, že i v té době byly duše svaté. Že i bohatí dovedli býti ctnostni, dokazuje život Giovannia Rucellai a knihkupce Vespasiana Bisticci. Měřítkem křesťanského života té doby jsou bratrstva. Zakládají nemocnice, jimž i Luter se diví a staví kostely vpravdě umělecké. Kostely italské té doby jsou pravými musei obrazů, soch a stavitelství. Nelze tajiti, že všichni hodnostáři nebyli vzorného života. Ale vypustíme-li mnohé fabule, smýšlenky,

zbude dobrých biskupů a kardinálů. Bandello, Burchart a Pastor vzpomínají mnohých světců. To se ovšem Merežkovskému nehodí. Jeho fixní idea je, že křesťanství je prohnilé a má v sobě zárodek nemorálnosti. Tento díl trilogie je nejhorší. Líčí nečisté, modlící se k Madonně, aby je ve hříchu chránila, zastírají obraz Madonny, aby jich hřešících nevidělа. To má býti umění? A což Alexander VI. Borgia! Vše, co stinného a bájeslovného bylo napsáno o tom papeži, Merežkovski toho užil. Tak hříšný poměr k dceři Lukrecii vymyšlený od nepřátel. Proč jen jeho smyslnost a nepotismus? Proč ne i to, že byl odpůrcem Savonaroly? Nebo že byl blahovolný k židům, pečlivý o missie, stavbu monumentálních budov a via Alessandrina. Mluvě o dělení kolonií mezi Španěly a Portugalskem, snaží se setříti dojem té akce papežské. Žluč a zloba, vanoucí z řádků, napomíná soudného čtenáře bráti vše cum grano salis. Nestranný čtenář řekne: Alexander byl nehoden, ale přece spravoval církev dobře. Merežkovský chtěl očernit církev.

Třetí díl: Petar Veliki.

Tento díl méně zajímavý. I tu líčen boj mezi Kristem a antikristem, mezi věrou a rozumem. Petr Veliký, nadčlověk, zastupuje pokrok a slabý Alexej křesťanství. Tento je pln nectností a křesťanství v něm umírá. Zástupce rozumu, následník Giovanni Beltrafia z „Leonarda" je Zapoljski. Zřekne se rozumu, aby mohl věřiti. Předsudek je však mocnější rozumu, a když moderní člověk úsilně chce věřiti, nemůže . . . Autor nemůže si odpustiti ani v tomto díle posměšku z úcty relikvií a j., nechutně líčí sbor pijáků s jich předsedou, dávaje jim titulatury kardinálů s papežem a jiné ještě frivolní parodie jsou v tomto díle. Jaroslav Slavíček

RUSKÁ.

Bouře. Drama o pěti dějstvích. Napsal A. N. Ostrovskij. Dle petrohradského vydání z r. 1896 přeložil Vinc. Červinka. Světová knihovna čís. 1309—10. Vydalo nakladatelství J. Otto v Praze. — V úvodní poznámce k překladu, obsahující též stručná životopisná data a postup rozvoje literární tvorby vynikajícího ruského spisovatele, správně jest naznačeno, že pětiaktové drama „Bouře" jest nejhlouběji promyšlená a nejumělečtěji propracovaná divadelní práce Aleksandra Nikolajeviče Ostrovského (1824—1886), zakladatele a tvůrce novodobého dramatu ruského z ovzduší sociálního. Ostrovského dramatické dílo, čítající v souboru na 50 původních prací divadelních, silně ovládalo ruské scény a množství životných typů, psychologicky přesně prostudovaných a mistrně vystižených, silnými nerozpliblými konturami kreslených, má slavnou tradici v literatuře i ve scénickém umění ruském. Do Ostrovského „Bouře" jakoby mocí ducha nejpovolanějšího vměstnáno bylo celé to chmurné Rusko předválečné, plné despotismu, otrávené jím v celku i v jednotlivcích, úpící pod ním i v životě veřejném, v životě rodinném i náboženském a hlavně v tomto, kde pravoslaví připravovalo tak kyprou a úrodnou půdu bigotnosti až příslovečné a nevědomosti až zarážející a k hříchu a k poblouzení, v „Bouři" až k sebevraždě systematicky a raffinovaně ujařmované bytosti vedoucí. Kupecká duše příliš lpěla na rublovém zisku, klaněla se ikonám a křižovala se a při tom svorně s prospěchářskou byrokracií táhla za jeden provaz k útisku těch, kdo neumějíce snad ani číst a psát, přec v sobě tajili velkou živelnou touhu po svobodě, rovnosti a štěstí, nic toho nedbajíce, že tato touha přivádí je stále níže do bídy a zápletek. Kterak Ostrovskij přímo fotograficky až do nejjemnějších podrobností a při tom také zase též vyspěle umělecky a spolu jímavě prostě vystihuje povahy lidské, dokazuje právě jeho „Bouře", zcela po právu nazývaná klasickou prací jeho. Kterak on šťastným pérem a slovy těsně přiléhavými předvádí před duševní náš zrak kupeckou vdovu Kabanovou, despoticky vládnoucí svým synem Tišou Kabanovem i jeho ženou Kaťou a kterak Kabanova sestra Varja, osoba chabých mravních základů, despoticky i démonicky na ni působí, umožňujíc jí sáhnouti po sladkém jablku lásky nedovolené, to vše musí vésti k vyvrcholení našeho upřímného soucitu s bytostí ubohou a stále jen příkře komandovanou, která v tísnivé atmosféře neveselého života zpronevěřuje se lásce manželské a věrnosti, zatím co manžel její těší se, jak vzdálen na obchodních cestách obelstí nerozumně mravokárnou

svou matku a užije světa. Neblahý styk s galánem Borisem vyvrcholuje v krisi, v bouři životní, kdy Kaťa končí sebevraždou ve vlnách Volhy. Strašně znějí z úst matčiných slova, pronesená k synovi, jenž chce přispěti k záchraně nešťastnice: „Prokleju tě, půjdeš-li tam," strašněji však vyznívají odpovědi z úst synových nad mrtvolou ženinou: „Maminko, vy jste ji zabubila! — Ach, tobě je dobře, Káťo! Ale proč já jsem tu zůstal na světě, abych dále žil a mučil se!" — I ta poutnice Fekluša, i ta služebná Glaša jakoby mluvily těžkou obžalobou proti ruskému pobožnůstkářství malých lidí, pod jehož pláštíkem skrývala se děsivá nevědomost a pověrečnost poutnic a bohomilek, které přijdouce z kostela, zasedaly k vyšívání zlatem na aksamitu; správně dí Glaša: „A my tady sedíme, nic neznáme. Ještě dobře, že jsou hodní lidé; přece jenom pomaličku se dovíme, co se na tom bídném světě děje, sic jinak bychom jako hlupáci pomřeli." — V „Bouři", i vezmeme-li ji k ruce jako pouhou četbu, dominuje Ostrovskij tím, co bylo jeho dramatické tvorbě rysem nejvýznačnějším, totiž mocně plastickou charakteristikou postav, vždy celou a vždy — ruskou. „Bouře" jest dílem literárně i dramaticky znamenitým. Červinkův překlad doporučuji vřele — vynasnažil se, by seč možno vystihl přesně ráz originálu a zachoval také zvláštní přibarvení řeči jednotlivých typických osob. Jan Voborský.

FRANCOUZSKÁ.

Les Fantoches de la Peur par Charles Foley. Paris 1913. Blond et Cie, éditeurs. Cena 3 fr. 50.

Známý a slavný spisovatel francouzský Karel Foley pod názvem „Loutky hrůzy" podává na způsob freska zajímavou studii historickou, v níž pozvédají se groteskní a odporné postavy velikých missionářů hrůzy z doby revoluce francouzské od r. 1792—1794.

Lidé a činy těchto dob hrůzy jsou tu před zraky čtenáře vyvolány postupně s barvitostí, plastičností a silou mimořádné živosti. V pravdě autor známého divadelního kusu Au Téléphon (U telefonu) sotva mohl nalézti předmět, který by byl vhodnější pro jeho nadání. Nemůžeme lépe ozřejmiti čtenářův živý a dramatický zájem těchto „Loutek hrůzy", než když uvedeme aspoň některé názvy obrazův a episod, o nichž Karel Foley v díle přítomném pojednává: Latude. — Vainquers et démolisseurs de la Bastille. — Le Marquis de Girardin. — La Fayette. — Les clubs des femines. — Hanriot. — Une fete de l'Etre Supreme. — Fouquier-Tinville. — La mort du Roi. — Le Pere Duchesne. — L'apothéose de Marat etc. etc.

V době hrůz přítomné revoluce ruské působí tyto obrazy z dob hrůz velké revoluce francouzské na čtenáře účinkem zvláště mocným. Odporučovalo by se obrazy tyto podati i v rouše českém.

Dr. Jos. Samsour.

NĚMECKÁ.

Petrus Canisius. Ein Lebensbild von Otto Braunsberger S. J. Ve Frýburgu, nakladatelství Herderovo. Stran XI a 333. Cena neváz. K 6·90, váz. K 8.

Braunsberger Otto, bydlící v Exaten v Hollandsku, obírá se po celý život Canisiem. Vydav roku 1893 studii o Canisiových katechismech, věnoval se pak cele probádání životopisu tohoto znamenitého člena Tovaryšstva Ježíšova. Vydal dosud šest objemných svazků, nazvaných „Dopisy a akta Petra Canisia", výsledek více než třicetileté úsilovné práce. K dokončení tohoto díla chybí ještě dva svazky, k čemuž potřebuje dle vlastního vyznání nejméně deset let práce. Cítí však, jsa 67 let stár, ubývání životních sil, proto byv častěji vyzván, jako nejlepší znalec Canisia, aby vydal jeho životopis, odpovídající všem požadavkům, které vyžaduje vědecká práce, vydal knihu, kterou tudy oznamujeme.

Nechybělo sice na podobných spisech, mezi nimiž snad nejvíce se četla pěkná práce Daurignacové, psaná lahodným slohem. Ovšem přišel Braunsberger, obíraje se Canisiem více než třicet let na mnoho věcí, jichž tuto použil. Počíná si chronologicky a v 17 hlavách vyčerpává svou látku.

Citátů nemá žádných, protože chce psáti pro nejširší vrstvy čtenářstva, aby dle zásluhy vešel život a práce C. ve známost.

Počíná si střízlivě přísně vědecky, píše s láskou pro svůj předmět, ale i s láskou ku jinověrcům, s nimiž měl mnoho jednati C. Ku konci podán dopodrobný index, který umožňuje okamžité použití knihy jako pramene pro literární práci. Lze knihu doporučiti ku studiu i četbě. C. pomáhal zakládati kolej pražskou a byl v Praze několikrát návštěvou.

Jaký všestranný rozhled a jaké porozumění měl C. aspoň jeden důkaz: Na dotaz tehdejšího jenerála řádu svého Mercuriána, zda lze doporoučeti, aby se někteří členové Tovaryšstva věnovali výlučně spisovatelství, odpověděl C., že si od let už přeje, aby představení toto dílo moudře a horlivě podporovali. Neboť jest zbožné, svaté, řádu důstojné a v přítomnosti skoro nutné. Předměty, které budou probírati, buďtež časové a mají odpovídati vlohám a náklonnostem jednotlivých spisovatelů. Aby žili pohromadě na jednom místě a tvořili svou kolej pod představeným, dá se sotva nyní provésti." Dotud C. — Teprve tři století později byl Canisiův plán proveden ve Valkenburgu v Hollandsku. Není možno více z bohatého obsahu uvésti, snad pouze ještě, že opravuje mezi jiným i autor dosud rozšířenou mylnou zprávu, jakoby na příklad C. při své poslední návštěvě u příbuzných v rodném městě Nymwegen nebydlil u nich, ale v chudobinci. Protože Canisiův katechismus, který se dočkal za jeho života přes 200 vydání a byl přeložen do 15 řečí, byl až skoro do nynějších dob i v našich školách užíván, jest Canisiovo jméno všeobecně známo; může tedy tato zdařilá práce počítati na velké rozšíření, k němuž se tímto doporoučí. Přidán dobrý obraz Canisia, z jeho posledních let. Tisk, papír jsou dobré, vazba vkusná. Ignát Zháněl.

Klotz Petrus O. S. B.: **Was ich unter Palmen fand.** Aus dem Skizzenbuch eines Orientfahrers. II. a III. vydání. 4 až 6 tisíc. Bez letopočtu (1918). Nákladem Herdera ve Frýburgu. Stran XII a 156. Cena neváz. M 2·80, váz. M 3·60.

Jest zajisté neobvyklou událostí při cestopisu do svaté země, aby vyšel v několika vydáních. Vždyť literatura o ní jest v každé řeči nadmíru bohatá. Jméno P. Petra Klotze, benediktina nyní v Kremži na Dunaji, má však dobrý zvuk. V poslední době proslul svými skoro současně skvěle psanými referáty z cesty kolem světa, které uveřejňovala vídeňská „Reichspost". Čtyři léta toulal se světem, až ho zastihla nynější světová válka, když jel z Japonska do Australie; byl na Novém Zelandě zajat od Angličanů. Způsobem, který ovšem dosud veřejnosti nesdělil, podařilo se P. Klotzovi uniknouti do Ameriky, kde cestoval za nynější války ještě celý rok, až konečně unikl i odtud a dostal se šťastně do vlasti.

Cestopis Klotzův do svaté země jest, jak jsme se svého času zmínili, posuzujíce jeho první vydání ve „Vlasti" ročník XXX. strana 530, velmi zdařilý, romanticky zbarvený, mnohdy vzletně básnický, stručný popis cesty na Východ . . . Tuto ohlášené II. a III. vydání zdá se býti pouhý otisk prvého. Jest doporučení hodná četba i pro ty, kteří přečetli o tomto předmětu spousty knih. Klotz je originál, svérázný muž. Píše nádherně. Slíbený spis jeho cesty kolem světa, který vydá, až se mu podaří přepraviti přes Oceán své zápisky, které byl nucen zanechati u přátel v Americe, bude pravou literární pochoutkou pro všechny přátele cestopisu; škoda, že nutno tak dlouho čekati.

Malá ukázka jeho vzletného slohu. „Moře! Nejkrásnější, nejsvětější, nejdojemnější list ve knize přírody. Připadá, jako by byl Stvořitel schválně značný kus své všemohoucnosti, krásy a nekonečnosti vložil v lůno moři. Moře! Kvetoucí zahrada pro někoho, tichý hřbitov pro jiné. Vlny přicházejí, vlny odcházejí! Jedna dědí zpěnění druhé, které umírajíc ztratila. Obraz pomíjejícího štěstí." Ignát Zháněl.

ČESKÁ.

„Statkář filosof a jiné povídky" jest název nového, takto již 4. svazku „Knižnice Evy". Josef Pospíšil — uvádí se čtenářům jako slibný spisovatel, jehož věci sledují mravný cíl a hledí, pokud možno ve formě povídkové živě přesvědčiti, že moderní hesla jsou pouze bludičky, jež zavádějí lidstvo do bahna hříchu a nespokojenosti, jež často vyvrcholiti může i úmyslným zničením života. Hned v první a nejdelší povídce, —

dle níž celá knížka pojmenována — veden důkaz, že všechny filosofické systémy jsou dobré k tomu, aby si jimi člověk brousil rozum, ale pouze křesťanství dovede ukojiti všechny potřeby duše, protože jest — od Boha. V „pokání" předvádí nám spisovatel panímámu Bížovou, na níž ztělesnil všechny výčitky svědomí pro dvakráte utracený počatý plod z pouhé zlovůle: „Ježíšek" napovídá jasně, bychom nepřipravovali děti o illusi vánoční, kterou zvláště soc.-demokratický tisk snaží se odstraniti — zkrátka povídka kráčí za heslem: „Neberme našim dětem Ježíška — a víru!" „Krásná duše" zobrazena v nemocné dívce, která při vší lásce ke všem a všemu ví, že musí opustiti tento svět a při tm utěšuje domácí slovy básně: „Nestarej se, duše má, že život jest krátký, ten nám teprv počíná za zemskými vrátky." „Pokušení" sleduje románek klíčící lásky mezi knězem a nastvající zpěvačkou, která použije všech intrik, jež žena milující dovede ve své rafinovanosti vymysliti, aby dosáhla svého cíle. Po mnohých bojích P. Antonín přece jen vítězí a jeho jedinečnou láskou zůstává zase týž Kristus, jemuž kdysi zaslíbil svůj celý život. „Pět a deset" líčí partičku „ferbla", která má na konec nemilé následky pro postiženého. Platiž zde heslo: „Stateční před „ferblem" — utekou!" „Misionář" líčí kněze, jemuž láska káže, aby vše obětoval i sebe sama pro spásu nesmrtelných duší. Poslední povídka „Probuzení" ukazuje nám rozdíl víry a poučení, že jest nejlépe, jdou-li za sebe dva lidé, jež pojí i pouto jednoho vyznání.

Spisovatel vypravuje velmi živě, zajímavě a obratně. Nebojí se sestoupiti ani do hlubiny lidských srdcí a dotknouti se pitevním nožíkem vředů lidské společnosti. Při tom počíná si slušně a přiměřeně. Mluva jest přesná, úprava vkusná. Doporučení hodno! Antonín Ježek.

Nová theologie. Její příchod zvěstuje nám dr. Bohd. Klineberger ve zprávě o náboženském kongressu v Berlíně r. 1910. (Přehled r. XI., č. 36., 39., 42. a 44.) Je to „theologie", která hledá (!) nejvhodnější formu pro pojem snášelivosti, hledá „náboženství smíru". Jejím heslem je: „pro volné křesťanství a náboženský pokrok". Již to nejde dru. Klinebergerovi do hlavy a vším právem. Křesťanství je podle něho v myšlenkovém vývoji lidstva jen přechodní zjev, fáse a musí zmizeti; měli jsme prý už křesťanství židovské, pak katolické, pak protestantské a teď musí přijít něco jiného, co už jména křesťanství nezasluhuje: náboženství universální ethiky. Nač tedy mluviti o „volném křesťanství?" Vůbec lze říci, že to „náboženství smíru" má úmysly velice rabiátní: zničení starého útvaru! — křesťanství se musí podrobiti anebo musí — zapadnouti. Nechápeme ovšem, proč se mluví o „podrobení", když je už napřed odhlasováno, aby bylo křesťanství zničeno. Boj tedy bude. Pan dr. Klineberger píše: „Uzrá-li (to náboženství?), zavisí na síle ducha, ale také na síle fysické. Neb i náboženství rostou silou fysickou . . ." (Křesťanství prvotní se přece fysickou silou nešířilo; a kde se později stal pokus násilím křesťanství šířiti, jistě pokus ten selhal.) — Dr. Bohd. Klineberger je pro „nové náboženství" velice nadšen. Z jeho obsáhlého referátu seznáváme, že na křesťanství pohlíží jako na cosi odbytého a mrtvého, takže ho máme v podezření, že mluví o věci, která je mu zcela cizí, neznámá a nepochopitelná; rozhodně není možno, aby v jeho nitru bylo kdysi bývalo, co křesťanství do srdce lidského vlévá. Dr. Klineberger nerespektuje křesťanství ani jako historický fakt, totiž jeho působení na rozumový i mravní život národů. Tak daleko přece ani židé ani nevěrci nejdou, aby křesťanství (třeba jen pro praeterito) tak bagatellisovali. Dr. Kl. nevidí také příznaků, jež hlásají obnovené působení křesťanství na život národů. Po způsobu agitatorů „volné myšlenky" chce křesťanství již pochovávat; praví: „Jisto je: duch lidský pobouřen skutečností, že život vyvíjí (?) stranou (?) náboženského vědomí, v neklidu hledá náboženství smíru, a to je kvas, z něhož se rodí zárodek nové víry." Když „se život stranou náboženství vyvíjí," proč se duch lidský bouří? Či je ten vývoj pochybený a nedostalečný bez náboženství? A proč se vede tak úporný boj proti náboženství, když se život i bez něho vyvíjí? A pravdou-li vůbec, že náboženství (třeba jen neuvědoměle) tou dobou na lidstvo nepůsobí? Hledání „nového náboženství" je zbytečná hračka, kterou se obírají lidé, kteří se chtějí novými „systémy" chvilku blýskati. — — Komická je polemika dra. Klinebergra s pastory. Pan doktor zná totiž velice špatně své Pappenheimské a proto se namáhá, aby je pochopil, přesvědčil a na svou víru obrátil. Pro toho, kdo zná praktiky protestantské, je skutečnou po-

choutkou sledovati (marné) úsilí dra. Klinebergra. Dr. Kl. chápe, že hledání „nového náboženství" má význam pouze pro církve protestantské. „Katolicismus (praví dr. Kl.) přese všechny proudy odstředivých sil zachránil pojem universálnosti a tím osvědčil svou mohutnost. Protestantismus nemůže tak o sobě říci: z něho vyrostlo tolik odnoží — reformní protestantismus, liberální, svobodný, náboženský individualismus, který přestává být náboženstvím — že pojem universality v něm zanikl. Založen na zásadě individualní svobody stal se přirozeně pramenem dissidentismu. Universalismus protestantský se drobí, rozdrobil se a dissidenti volají (!) po nové universalitě!" — A tu dr. Klineberger ze zprávy o 5. náboženském kongressu v Berlíně seznal, že to pastoři svou účastí na kongressu nemyslili upřímně. Odtud rozmrzelost dra. Kl. Táže se: „Jak řešil sjezd ideu náboboženské universality? Odpověď: Řešil, ale nerozřešil. Chce a nechce. Nerozhodnost, obojakost, neupřímnost . . . theologické (protestantské — katol. církev totiž sjezd ignorovala) krasořečnění víc odpuzuje než poutá. Výtka padá na německé theology: tolik nabubřelé vodnatosti, tolik frázovitosti, v níž strojená duchaplnost má nahradit prostotu ducha, a tolik ošumělosti známých commonplaces se nenajde hned tak. Výjimku skvělou činí Francouzi — Paul Hyacinthe Loyson, delegát franc. volných myslitelů a volnověrců, Wilfred Monod, pastor na prot. theol. fakultě v Paříži — ti vědí co chtí (rádi věříme!) a pronášejí prostě a nehledaně — a lze-li úspěch propagace odkud čekat, lze spíše od francouzského ducha." — Čtenář těchto vět pozná hned, že každý „náboženský kongres" je pouze voda, která se má svést na volnomyšlenkářský mlýn, a že protestanté hrajou falešnou hru, když na takové sjezdy lezou, poněvadž nemají dobré vůle, aby pro nějakou jednotu a universalitu pracovali a chtějí pouze svým krasořečněním úplný rozklad protestantismu překaziti nebo aspoň na čas oddáliti. To dr. Klineberger nevystihl; jinak jsme mu za jeho referát vděčni. Pro katolíky je „výsledek" takového sjezdu zadostiučiněním. Bylo by zajímavo znáti protestantský úsudek o referátě dra. Klinebergra. L. † h.

Památný kostel „Na hrubkách" v Nové Vsi. Napsal Dr. František Klobouk. Nákladem vlastním. Tiskem benediktinské tiskárny v Brně. Cena K 2·40. S osmi illustracemi kostela, jeho obrazů, kůru a oltářů.

Psáti monografie míst a památných budov jest práce velmi obtížná, ale záslužná, neboť shledávání materiálu dá mnoho práce a na konec spisovatel bývá nucen dílo vydati nákladem vlastním. Dr. Klobouk udává, že sestavil pouze náčrtek zápisů a památek o Nové Vsi a přece dílko obsahuje 60 stran. K další práci poukazuje na archivy arcibiskupský, konsistorní a Kroměřížský. Je tudy místo značně památné a dávno potřebovalo upozornění veřejnosti. Leží v severovýchodním koutě Moravy, kde Odra opouští říši Rakouskou a vstupuje na půdu Pruskou. Uvedeny pověsti a dějiny chrámu, popis jeho, okrašlování a opravy. Výtěžek spisu má sloužiti jako příspěvek ke zřízení duchovní správy v Nové Vsi, o niž usiluje Jednota sv. Bartoloměje. Ku konci také uveden seznam dobrodinců s menšími většími obnosy. Obec sama darovala přes 12.000 K. Spisovatel volá na konec vkusně vypraveného díla: „Pomozte nám dokončiti dílo! Pošlete nám svůj dárek! Bůh všemohoucí Vám to odmění." Liga † 12.

Boy. Napsal Ludvík Coloma, člen král. Akademie španělské. Dle 3. vydání španělského přeložil Dr. Otokar Janota. V Praze 1918. Cena brož. K 3. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba.

V roč. XXXVIII. „Zábav Večerních" vyšly dosud tři svazky, z nichž první obsahuje obrázek ze života učitelky na vesnici: „Do života" od A. Simerské (166 str.; cena brož. K 2·10); jest to obrázek prostý, ale poutavý, a což hlavního — původní! Za to svazek 2.—3. obsahují překlad nahoře uvedené práce „Boy" t. j. hoch nebo chlapec (232 str.), jímž jest hrabě Baza, který vyštván macechou z domova, provádí opravdu mnohé chlapecké kousky, ale srdce jest dobrého; proto také asi velice si ho zamiluje markýz z Burnudy, jenž se pro něj velice exponuje, zvláště když Boy upadl v podezření, že zavraždil „Zeleného ptáka" Joachima Lopeza... V druhé části jest děj poutavější, ale vždy jaksi cizí: inu, jest to překlad! Jinak „Z. V." doporučujeme. S. Rada.

Dramatické umění.

Vzkříšení starých českých oper.

V posledních letech původní operní tvorba nabývá na všech českých scénách zvláštní přitažlivosti, což jest zajisté zjevem vítaným. Jsou to zejména díla Smetanova, Dvořákova a Kovařovicova, která zcela opanovala náš repertoir. K nim řadí ještě se jména Bendla (znovuvzkříšením jeho „Starého ženicha" na vinohradské scéně), J. B. Foerstra a dlouho odstrkovaného L. Janáčka („Její pastorkyňa").

Fibich, Rozkošný, Šebor, Hřímalý již málo na scénu přicházejí se svými díly. A nejmladší generace našich hudebních skladatelů? Mnozí nadaní zahynuli na poli cti a slávy a ostatní, žijící, odstrašila nechuť psáti pro českou scénu, protože vypravení jejich díla bývá mnohdy pravou věčností. Pak se nedivme, že naše nová původní tvorba zůstává na mrtvém bodě — málo se rozmnožuje. A přece tyto pokusy s mladými tvůrci české hudby byly by nejen záslužnými, ale i povinností našich předních scén a jejich ředitelů, by pro tento dorost něco podniknuto bylo.

Když nerado se tak sahá po práci nováčka-hudebníka, snad stálo by za pokus vyhrabati z různých divadelních archivů rozličné staré původní operní prvotiny a uvésti je v důstojném hávu i pečlivém nastudování se strany pp. kapelníků na naše scény. V Národním divadle máme vynikajícího K. Kovařovice a ve „Vinohradském" výborného O. Ostrčila, jichž taktovky přivedly by propilováním zapadlé „jitřenky" české operní hudby opět k novému životu. Nechci snad o všech tvrditi, že by byly pravými skvosty hudební české skladby, ale ani naše nejstarší hudbymilovné obecenstvo nezná mnohé již z uvedených, takže by působily vzpruhou novinek.

Jsou to na př.: Ludv. Rittera z Rittersbergů, spisovatele a hudebního skladatele (* 19. listopadu r. 1809 v Praze a † 6. června r. 1858 ve Vršovicích) opera „Idamor", k níž sám si složil slova; Jana Aug. Vitáska, hud. skladatele (* 1771) opera „David", provozovaná po prvé r. 1810; hudebního paedagoga Václ. Jana Tomáška (* r. 1774) opera „Seraphine" (z r. 1810); Fr. Škroupa (* 1801) z četných umělecky dnes snad méně významných oper: „Die Geisterbraut", „Drahomíra", „Libušin sňatek" a „Oldřich a Božena"; skladatele L. Měchury (* 1803) opera „Marie Potocká", složená na slova J. Koláře a provedená r. 1871 na českém divadle, která však neudržela se na scéně; hudebního theoretika Jos. Leop. Zvonaře (* 1824) opera „Zábój"; hud. skladatele Fr. Zd. Skuherského (* 1830) zpěvohry „Lora", „Samo" a „Vladimír", jimiž se dosti proslavil; Jos. Rich. Rozkošného (* 1833) r. 1870 provozovaná první komická opera „Mikuláš" a r. 1889 provozovaná opera „Krakonoš"; Ed. Nápravníka (* 1839) opery „Bouře", „Nižegorodci" a „Harold"; Jos. Nešvery (* 1842) opereta „Bratránek" a opera „Lesní vzduch" v Praze i jinde s úspěchem provozované; Karla Šebora (* 1843) první opera „Templáři na Moravě", z r. 1867 „Drahomíru" a z r. 1870 „Blanka"; kapelníka Mořice Angra (* 1844) r. 1880 po prvé provozovaná opera „Záletníci"; V. J. Hlaváče, virtuosa (* 1840) opera „Oblava"; Jos. J. Piherta (*1845) operety: „Fraška a basa", „Mirza", „Poklad", „Rinaldo", „Růžové jezero", „Vodník", které doznaly na různých jevištích velmi příznivého přijetí; Zd. Fibicha (* 1850) prvotina „Bukovín", provozovaná r. 1874; Leoše Janáčka (* 1854) aktovka „Počátek románu" v Brně provozovaná a Hanuše Trnečka (* 1858) vánoční ferie „Ledová princezna", zpěvohry „Houslař Ikremonští" (po prvé provozovaná r. 1886 ve Zvěříně) a dosud neprovozovaná opera „Smytá vina" a v rukopise zanechaná opera „Mastičkář".

Upozornil jsem tímto výpočtem na některé starší původní práce operní tvorby a na našich divadelních činitelích jest, aby aspoň některou vzkřísili k novému životu. Bude to akt piety k zesnulým po většině již skladatelům českým a zároveň pro naše hudby milovné obecenstvo no-

vinkou, poslechnoutí si práce našich buditelů v operní tvorbě. Doufám, že stojí tyto řádky za uváženou a že se pokusy v době dohledné o vzkříšení některé z uvedených prací stanou. Otakar Jakoubek.

* * *

Z Národního divadla. Repertoir opět nevykazoval ani jediné novinky. Je to skoro více nežli čtvrtletní pomlčka. Pokračováno v cyklu jubilejních her, který vynesl na scénu nové nastudování Jar. Hilberta hry „Falkenštejn", v níž p. Deyl ujal se po p. Vojanovi titulní úlohy a podal výkon plný zajímavosti a nových momentů. Též J. J. Kolára historická tragedie „Magelona", která má v sobě dosti ještě dramatické krve, v novém nastudování byla vřele přijata posluchačstvem. V B. Adámka tragedii „Salomena", kteráž přes své vysoké stáří náleží dosud k dobrým dramatickým pracím původním, zvláštní přitažlivost dána pohostinskou hrou jednoho s nejstarších našich dramatických umělců p. Vendelína Budila. Vystoupil jako sochař Zaon a jeho výkon dosud prohřát dramatickou vyspělostí. Doufáme, že často jako stálý host objeví se na naší přední scéně v některých svých osvědčených úlohách.

V opeře vystupovala jako host oblíbená pěvkyně polská pí. Helena Ruszkowská, známá již svými výkony z předcházejících pohostinských her. Jako Alžběta v „Tannhäusru" vábila zvučným hlasem a podmaňovala dokonalou hrou, jako Doña Anna v „Donu Juanu" byla klasickou představitelkou a česky zapěla nám, příliš trochu heroicky, Miladu v „Dalibor". Na takové výkony se tak brzy nezapomíná!...

Z Městského divadla Král. Vinohrad. Jako čtvrtá hra cyklu nových českých komedií vypravena Karla Mečíře rokoková komedie „Noc v Bastille", kteráž vycházela před časem ve „Večeru" a proto známa dosti široké vrstvě naší veřejnosti. Po způsobu dobrých praktiků francouzské komedie chtěl býti novinář Mečíř druhým naším Em. Bozděchem, ale dosud schází mu ona jemnost podání, jíž Bozděch ve svých hrách vítězil. Ovzduší dvora Ludvíka XV., v němž vystupuje pověstná Pompadourka, nakresleno místy až příliš chmurně, takže nevžívá se tak, jak jsme na jeho zpracování zvyklí. Snad pozdější jeho práce, v nichž děj bude vzat z naší historie, budou sympatičtější. Režie p. Jičínského se osvědčila. Pí. Májová jako milostenka králova (Pompadour) nebyla právě nejzajímavěji založena. Páně Vydrův vévoda Richelieu měl dobré momenty. Majestátnost Ludvíka XV. p. Pražský podal jak odměřenost jeho úlohy vykazovala. Jen počáteční scény příliš od účinkujících tlumeny, takže mnohé slovo uvízlo za kulisami a do hlediště se vůbec nedostalo...

Jako pátá hra zmíněného cyklu byla veselohra Eduarda Kučery, známého autora humoresek a býv. divadelního ředitele, „Ideální domácnost". Zabavoval-li Kučera již před vypravením své novinky různými humoreskami českou čtenářskou obec, zklamal svou „Ideální domácností", kterou původně nazval „starosvětskou idyllou", úplně. Tak nesceleně upravené práce jsme dávno již na scéně nespatřili. Osoby v ní vystupující nemají v sobě ani kapky krve let probuzenských, nemají ani též přitažlivosti doby moderní. Vtipnost jejich klesá pode vší kritiku. Divíme se, jak mohla hra pojata býti pro svou dramatickou chudobu do rámce cyklu českých komedií! Všichni účinkující se činili, ale jejich činnost bořila se ihned, protože jejich figurky byly již dávno z jiných her odkoukané. Jedině v úloze Kouřila spatřiti bylo, že chtěl Kučera pracovati poněkud samostatně, ale to slabost jeho hry neudrží. Ovšem autor byl bouřlivě vyvolán; jeho obec čtenářská, ač zklamána, sešla se četně.

V operetě přišla jako novinka na řadu Claudeho Terasse opereta „Mírový kongres", k níž děj napsala osvědčená francouzská dvojice R. de Flers a F. A. de Caillavet. Hudba Terassova je pokračovatelkou Offenbacha, Lecocquea a j. dobrých mistrů operetní tvorby a proto i předstihuje své soupeřky německé. Má vzpruhu ve sboru i solových partiích, a zápletka francouzsko-španělská je libretisty působivě přizpůsobena k hybnosti děje. Režie p. Hlavatého vedla si působivě a účinkující, dámy: Durasová a Vilímová a p. Menšík s ostatním ensemblem zasadili se o úspěch novinky. Kapelník p. K. Nedbal nastudoval operetu pečlivě.

Z předměstských divadel. V Intimním divadle na Smíchově octla se opět na scéně nová práce Karly Lužanské, veselohra „Sýkorka strýce Tobiáše". Na tříaktovou veselohru příliš málo děje jest v této její nové práci, ale spisovatelka má již svou přítažlivost a ta i nevinoučké zpracování o mlsných sýkorkách, létajících na třešně na strýcovu zahradu, jí odpustí. Pí. Švandová (mlsná sýkorka) a p. Kadlec (studentík) sehráli výborně své působivé úlohy.

Po té vypravena zde opět původní hra Břetislava Ludvíka veselohra „Dceruška z Afriky". Má sice leckterý šťastný nápad humoru, ale většinou jest zpracována dle starých tradic: se zálety manžela, s výstupem redaktorka, mnohomluvnou služkou atd.

V Žižkovské činohře („Deklaraci") vypraveno Ivana Franka drama „Ukradené štěstí". Jest to silné drama, čerpané ze života maloruského lidu. Má řadu vad i několik dobrých, dramaticky působících míst. V úloze titulní byl p. Pražský znamenitý.

V divadle „Variété" v Karlíně provedlo ředitelství Engelovu komedii „Malé souper". Je to prácička na chvíli jen zabavující, protože její literární hodnota pokulhává. Pí. Koldovská v úloze herečky byla výborná a její vystoupení přijato s nadšením. Regie pana Branalda i jeho hra poutala. Otakar Jakoubek.

* * *

Z cizích jevišť. V Mnichově zemřela operní pěvkyně Ella Tvrdková, bývalý člen opery Nár. divadla v Praze. — V zemském slovinském divadle v Lublani, kde angažováno 17 Čechů (v činohře i opeře) vypravena Al. Jiráska hra „Lucerna", kterou zdařile přeložil intendant divadla Fran Govekar. Tamtéž byla censurou zakázána slovinská hra „Naša krv" od P. Tužgara. — Ve dvorní činohře ve Vídni zahájeno nové období činohrou „Die Schöpfer" („Tvůrcové") od Han. Müllera. — Kr. zem. charvátské divadlo v Záhřebě vypraví v novém období J. Zeyera pohádku „Raduz a Mahulena" a Leoše Janáčka operu „Její pastorkyňa". — Reorganisace ruských divadel chystá se v Petrohradě a v Moskvě. — Bulharská opera Karadjova „Milkana" („Růžová slavnost") vypravena byla v král. pešťské opeře. — Oskar Nedbal v nejbližší době bude říditi v Curychu B. Smetany „Prodanou nevěstu". — Gerhard Hauptmann dokončil právě nové drama „Der weisse Heiland". Jeho premiéra bude v Berlíně. O. J.

* * *

Z české dramatické literatury. R. Nešvera napsal aktovku „Manželská věrnost", která uvedena na scénu v divadélku „Rokoko" v Praze. — Hud. skladatel Gust. Roob složil pohádkově lyrickou tříaktovou operu „Ovčákova kletba", k níž napsal si i sám slova. Děj odehrává se na Šumavě u Černého jezera. Hudba jest prý bohatá lyrickou náladovostí a má dramatický výraz. — Fr. Neumann, první kapelník Měst. divadla ve Frankfurtě složil hudbu k čtyřaktové opeře „Podzimní bouře", ke které libreto zpracováno podle Iva Vojnovičova dramatu „Ekvinokce". Premiéra této opery bude v německém divadle v Charlottenburku. Nebylo naše Národní divadlo skladateli bližším ?! — MUDr. Arne Dvořák, vojenský lékař a dram. spisovatel, dokončil drama z českých dějin „Husité". — Básník Ant. Klášterský obstaral překlad k Schönherrově aktovce „Dřevaři", kterou vypraví Intimní divadlo na Smíchově. — Jiřího Mahena hra „Nebe, peklo, ráj" byla pražskou divadelní censurou Nár. divadlu zakázána. Naproti tomu propuštěna témuž divadlu Al. Jiráska hra „Jan Roháč". — Rud. Krupička zadal Nár. divadlu v Praze hist. drama „Vršovci", jež bude ještě v této sezoně vypraveno. — Jiří Mahen zadal téže scéně veselohru „Chroust" a Stan. Lom novou dramatickou báseň „Děvín". — J. Kubík napsal slova k velké pův. operetě „Favoritky", k níž hudbu složil kapelník smíchovské areny Emilián Starý, kdež měla též premiéru. Další pův. novinky napsali: M. Svoboda: „U Butteauů", J. Pasovský Vzkříšení Lazarovo", Uno Hrabě: „Inspirace", O.

V. Turn: „Není nad přátelství", P. Rudolf „Bílá černoška", A. Špolc: „Šumavská stanička" a V. Werner: „Tajemství budoiru". Všecky hry zastupuje české divadelní zastupitelství v Praze. — Emma Destinnová zadala Národnímu divadlu v Praze drama „Tůně". — Posl. Strejček, rodák mladoboleslavský, napsal původní hru „Staří studenti", kterou provedl dvakráte ochotnický spolek „Kolár" v městském divadle v Ml. Boleslavi. O. J.

* * *

Dary na slovanská divadla. Charvátský mohamedán Ademaga Měič věnoval na slovinské divadlo v Lublani 10.000 K jako příspěvek charvátským sbírkám pro toto divadlo. — Městská rada v Polské Ostravě usnesla se navrhnouti obecnímu výboru, aby přistoupil za člena Národního divadla moravsko-slezského s příspěvkem 25.000 K a na stavbu eho věnovala 100.000 K. Moravsko-slezské divadlo má býti zbudováno v Polské Ostravě. O. J.

Slovenčina na jevišti Národního divadla v Brně. Dne 1. září provedli členové Národního divadla v Brně obraz ze života slovenského o 4 dějstvích „Rozmajrin" od Forky Urbánka v původním znění, ve slovenčině. Souhra šla hladce a slovenčina byla jasná. Chvályhodný výkon umělecký. O. J.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Pěvcem Mariánským sluje španělský básník De Berzeo Juan Gonzales (nar. 1196). Skládal též krásné básně o svatých a světicích, zvláště o Marii Panně. Zemřel, kleče před obrazem Madonny. Byl velice plodný. Básně jeho čítají více než 13.000 veršů. Vydány v Madridě v letech 1775 až 1790.

Charitativní tisk. Nedávno utvořený „Svaz katol. charitativy" radí, aby se soustředili všichni pracovníci v Čechách, na Moravě a ve Slezsku v jedno a spolu aby sloučil všechen toho druhu tisk. Nyní prý je takových listů mnoho a jsou roztříštěny. Sloučeny v jedno mohly by utvořiti jednu charitativní revui, která by čestně representovala dobročinnou práci, ji řídila a také jí vážnosti získávala.

Třistaleté jubileum začátku třicetileté války vyvolalo četné články a pojednání se strany protestantské a pokrokářské. Zvláště kolem známé defenestrace císařských místrdržících, obcházelo se s velikou důkladností. V brněnském deníku české státoprávní demokracie Fr. Slaměník podal několik rozprav o tehdejších událostech, v nichž mluví ne o straně protestantské, ale „Pod obojí".

Nový katol. list ve Vídni. Ve Vídni začal v září vycházeti v nakladatelství „Tyrolia" velký katolický týdenník pro kulturu, politiku a národohospodářství. Zakladatelem týdenníku jest dle „Reichspost" nakladatelství „Tyrolia" s poslancem a předákem německých křesť. sociálů drem Schöpfrem v čele a skupina katolických mužů, kteří se sdružili za předsednictví hr. Otto Harracha v nakladatelskou společnost „Phönix". Chefredaktorem dr. Jos. Eberle.

Koncentrace chorvatsko-slovinského katolického studentstva. Na schůzi slovinsko-chorvatských akademických a bohosloveckých katolických spolků v Záhřebu bylo usneseno, že studentské časopisy „Luč" (chorvatský) a „Zora" (slovinská) mají vycházeti jako společné orgány slovinsko-chorvatského svazu, a sice „Zora" jako literární a belletristická studentská revue, „Luč" jako list organisační. „Zora" bude vycházeti v Lublani, „Luč" v Záhřebu. Oba listy budou míti po jednom slovinském a jednom chorvatském redaktoru. Listy počnou začátkem školního roku 1918 až 1919 vycházeti docela pravidelně.

Že kazatelská litératura čtyřnásobně za války zlevnila, potouchle oznamuje se a posmívá „Večerník" (č. 193) a to Fabricia Chvalořeči sva-

tých (stran 144) místo 4 K pouze 1 K, Kázání na všechny neděle roku církevního (stran 872) místo 8 K pouze 2 K, Slavnostní kázání Mariánská (stran 144) místo 4 K pouze 1 K, Řeči svatopostní (stran 130) místo 2 K po 50 h, Chvalořeči svatých (stran 314) místo 3 K po 80 h a Cvičba v dokonalosti křesťanské díl I. a II. místo K 8·20 pouze K 2·20. (U R. Prombergra v Olomouci).

Naše domovina, knihovna pro vzdělání a poučení. Vydává a řídí Karel Slavíček v Olomouci. V úhledných sešitech prvého ročníku za mírnou cenu 50 hal. posud vyšly: Ant. Fleinliger: O lásce a manželství, sbírka pokynů a rad dospělé mládeži, Miloš Milkovský: Michal Antoušek, historie sirotka z Podhoří, V. A. Šmilovský: Červený deštník, Vít. Hálek: Kovářovic Kačenka, Miloš Milkovský: Cimra, Jan Vávra: Lásky síla, Jos. Kaj. Tyl: Pomněnky z Roztěže. Dále budou prý následovati práce od našich buditelů národních.

Kurs katolicismu v české literatuře. „Česká svoboda" píše: „Antonín Macek vydal zajímavou publikaci, jejíž poslání, jak nepatrný náklad nasvědčuje (vytištěna v 60 výtiscích, z nichž 20 je mimo prodej), je zcela obmezené. Otiskl originály a vlastní překlady čtyř katolických hymnů: „Veni creator Spiritus", „Stabat Mater dolorosa", „Stabat Mater speciosa" a „Dies irae" a připojil k nim skladbu vlastní „De profundis saeculo XX.", v níž zcela v duchu skladeb předešlých prosí Krista za mír. Nechceme pohlížeti na tento sešitek jako na kuriositu, kterou připravil milovník starých příběhů a starých knih, typ vášnivého knihomila, probírajícího se s rozkoší v kulturně historických pokladech a vykládajícího s oblibou poetické skvosty, které hoví jeho skromnému nevýbojnému estétství, — ale pak jsou „Čtyři hymny" projevem velmi příznačným pro dnešní překotné přemísťování posic a novou orientaci lidí, u nichž válka urychlila vnitřní vývoj. Mackův návrat ke katolicismu, způsobený válkou, vyjímá se sice podivně na pozadí demokratického tábora, který byl vždy zapřísáhlým odpůrcem Říma, avšak dá se částečně vyložiti z celé předchozí činnosti tohoto spisovatele, který se vždy svými zjemnělými sklony rozcházel se vkusem svého okolí. Ostatně Macek není a nezůstane jediný v tomto otevřeném vystupování s osobním přesvědčením, kontrastujícím s okolím. Zbývá jen otázka: Kam sahá důslednost jeho v tomto ohledu? Přestane na nezávazném estétském vztahu k náboženství, jakémsi poměru tichého společníka, či přejde z papírového světa do života? — Kurs katolicismu je dnes v naší literatuře velmi znatelný. Jde tu ovšem o směr, který nevystupuje pod vlajkou oficielní, naopak obrací se dosti bojovně proti církvi (?), která jej obmezuje (?); máme na mysli hlavně Florianovo vydavatelství knih ve Staré Říši, které tvoří jakousi kulturní baštu v koutě západní Moravy a je v čilých stycích s pražskými literáty a výtvarníky. Také uznání zjevu katolického básníka, Jakuba Demla, je významné pro smýšlení našeho světa literárního, který oceňuje tu více osobnost než dílo. Může tedy projev Antonína Mucka býti jistým podlehnutím dnešní literární modě a nebude nám nesnadno rozpoznati v jeho důsledcích, byl-li míněn opravdově."

Literární jubileum. 50 let svého života oslavil skromný hlinecký advokát JUDr. Karel Adámek, syn zesnulého přísedícího zemského výboru, pilný český spisovatel národohospodářský, politický, vlastivědný a samosprávný činitel, autor veliké řady spisů a brožur do těchto oborů sáhajících. Dr. Karel Adámek je žákem školy Bráfovy a Kaizlovy na české universitě a již jako student vzbudil pozornost svými disertacemi a spisky odbornými. Mnoho též pracoval v národopisu svého hlineckého kraje, budil zájem pro vyšší hlediska společenská i národní, burcoval přednáškami, pořádáním výstav, zakládáním museí, osvětových středisk a kulturních společností. Pro svůj širý kraj východočeský vykonal sám i se svým zvěčnělým otcem i strýcem Bohumilem Adámkem mnoho kulturního dobra, pro něž ho jistě vděčně vzpomenou v období jeho životního jubilea.

Petra Kopala autobiografii počíná uveřejňovati „Čech". Obsahuje velmi zajímavé zprávy hned o mladosti katolického spisovatele a publicisty. To a ono posud nebylo veřejnosti známo.

Vzácné jubileum slaví české „Katol. Noviny" pruské, oslavujíce 25 let svého vycházení. První číslo vyšlo 12. září 1893. K tomuto jubileu podotýká redakce: „Naše Noviny" se v tomto čtvrtstoletí v našem morav-

ském kraji staly nezbytnými. Co dobrého již z nich vyšlo pro udržení dobrého ducha našeho lidu, to ví každý, kdo mezi lidem pracuje. Proto budiž na tomto místě všem těm, kteří na založení našeho listu podíl měli a kteří ho zvláště v prvních letech jeho trvání obětmi a spoluprací podporovali, vřele děkováno." Bylo by na čase, aby nejen slezská, ale vůbec česká veřejnost věnovaly tomuto jedinému listu českému v Prusku vycházejícímu více pozornosti. Tím nejlépe prospějeme naší české větvi tamější, která půl druhého století s námahou brání se proti přesile. O list největší zásluhu mají pruští čeští kněží.

Zvláštností nutno nazvati, že syn spisovatel psal životopis a díla posuzoval své matky spisovatelky. Je to Arne Novák, jenž ve svém díle „Podobizny žen" mezi těmito uvádí též Terezu Novákovou. U své matky obírá se autor rozborem rodovým s ryze novými poznatky a poměrem spisovatelky k východním Čechám při pracích Jilka, Šmatlána a Drašara.

Kalendáře. Kalendář Rakouského lodního spolku. Kapesní na rok 1919 (Vídeň IX.) vyšel v řeči české, slovácké, německé, chorvatské, slovinské, polské, ukrajinské, italské, rumunské, uherské. Mnohé kalendáře též kapesní nevyjdou pro nedostatek papíru.

Moje písničky — pod tím názvem uveřejňoval Kantor v moravských listech básničky, které shrnul v jedno a nyní prodává po 4 K 100 kusů („Ochrana" Znojmo). Na př. Slovinská:

(Na pochodu ze Srbska do Italie.)

Hoj, vzhůru prapor Slávy,
hoj, v boje mladá krev,
tys v bratrů vzdorné hlavy
svých vládců vtloukla hněv.

Však oruží nech v pravici
na pravé zlosyny,
je věru znáš, nuž přijde čas
mstít křivdy otčiny.
Hoj, vzhůru prapor Slávy,
hoj, v boje mladá krev,
ne více bratrů hlavy,
svých škůdců zkrotíš hněv.
Drum, drum, drum, drum.

Sláva matka zaprosila
ujmi se mne, chaso milá!
Viz, co jsem už zakusila.
zhubit chce mne dravců roj!
Slávo matko, syn tvůj vstává,
prchne před ním šelma dravá,
dobudeme tvoje práva.
Hoja, hoja, za ně v boj!

Hoj, vzhůru prapor Slávy,
hoj, v boje mladá krev,
náš zdrtí svatý hněv. Kantor.

Počet časopisů českých, polských a maďarských r. 1860. V r. 1860, kdy národ československý čítal 7,500.000 duší, neměl ani jeden politický časopis. Měl jenom „Cyrilla a Methoda" (slovenský, církevní, v Budíně vycházející) jednou měsíčně vycházející; „Dalibora", v Praze třikráte měsíčně vycházející za 4 zl. ročně; „Evangelické Církevní Noviny" v Pešti třikráte měsíčně za 4 zl. vycházející; „Hlas", církevní, v Brně 1 měs. vycházející; „Hvězdu", měsíčník v Olomouci za 3 zl. 50 kr.; „Hosp. Noviny", měsíčník v Praze; „Humor. Listy", měsíčník v Praze; „Lumír" též v Praze; „Přijatele školy a literatury", slovenský měsíčník a „Sokola", třikráte měsíčně slovensky vycházející ve Šťávnici. Poláci byli již šťastnější, měli 3 politické časopisy, z nichž „Czas" v Krakově za 24 zl. ročně 6kráte týdně vycházel a 12 časopisů jiných ve Lvově, Krakově, Těšíně a ve Vídni

vycházející. Kromě toho vycházely polské časopisy v Poznani a v polském království. Maďaři byli na tom nejlépe. Na 4,400.000 duší připadlo 8 politických a 39 jiných časopisů. O. J.

Nedostatek vědeckého dorostu pro slavistiku. Prof. Jiří Polívka v „Cestě" si stěžuje na nedostatek vědeckého dorostu pro studium slavistiky na pražské universitě, ačkoli o ten obor jest finančně znamenitě postaráno. Není dostatek nástupců pilných badatelů starších. Polívka často vybízel k studiu slovanských řečí, zvláště polštiny, ale nemůže říci, že by jeho výklady byly měly úspěch. Proti požadavku druhého sjezdu federace českých studentů vysokoškolských, zdůrazňujícího nutnost zřízení stolic všech slovanských jazyků při filosofické fakultě, namítá Polívka, že — není připravených kandidátů, kteří by se mohli o tyto stolice ucházeti. Vzpomeňme při té příležitosti, jak řada českých kněží pilně se zabývala slavistikou bez subvencí, bez universitní podpory obětavě na vlastní groš.

Český Západ, v Plzni vycházející týdenník, redigovaný Antonínem Havelkou, byl dne 12. září úředně zastaven.

Nové slovenské nakladatelství zřízeno právě v Turč. Sv. Martině. Bude vydávati sebrané spisy slovenských spisovatelů.

Literární směs. Ohlášený již námi zde soubor tří novel redaktora „Nár. Politiky" Karla Žáka, nazvaný „Agonie léta" vyšel již nákladem Al. Hynka v Praze. — V listopadu vyjde nákladem Českomoravských podniků „Okovy", román ze světové války od Jana Kobra. Vycházel před časem v měsíckém vydání „Lidového Denníku". — Ve francouzské republice bude založeno zvláštní ministerstvo pro literaturu. — V Přerově vyšly „Slovenské rozprávky" od Petera Kompiše ml. a Eleny Petrovské. Je to řada črt a povídek. — Slavnostní list Matice Osvěty Lidové pro knížectví těšínské vyšel v den jubilejní její valné hromady. — Red. Jan Hejret vydal spisek „Čechové a Poláci na Těšínsku". Časový a důležitý spisek. — A. Cmíral složil sbor pro dětské, ženské neb smíšené hlasy s prův. varhan „Svatý Václavel" — Hilbert Vávra upravil pro loutková divadla J. Kl. Klicpery ryt. veselohru „Hadrian z Římsu". — Spisy Jana Havlasy počaly vycházeti jeho nákladem a zahájeny novelami „Hlasy tonoucích". — Nákladem Zemědělského knihkupectví v Praze vyšlo šestero vidin a erotických obrázků „Snílkové" od Jos. Rodena. — Žižkovská činohra uspořádá večery neznámých spisovatelů. Jméno hraného autora oznámí se jen, bude-li hra míti úspěch; jinak zůstane umlčeno. Práce přijímá ředitelství a osvědčí-li se, přinesou dosti dobra pro mládež dramatickou naši spisovatelskou obec. — Prof. dr. K. Bělohlávek vydal v edici „Pramen" krátkou, ale významnou monografii „Královský hrad pražský". O. J.

Paběrky z novin a veřejného života

† **Karel Schubert** zemřel v Holici. Farář Karel Schubert účastnil se z přesvědčení tryskajícího z národního nadšení cyrillometodějského horlivě v letech sedmdesátých a osmdesátých svépomocného ruchu rolnického jak na prvém svém působišti v Zubří tak potom v Holici. Na Olomucku společně s předáky z řad rolnických stál u kolébky Ústřední záložny rolnické v Olomouci a Hanáckého pivovaru v Holici a neopustil těch kvetoucích nyní podniků ani v dobách, kdy prodělávaly kritické chvíle. Patřil také ke spoluzakladatelům „Selských listů". Když v letech devadesátých začal také na Olomucku ruch katolicko-národní, postavil se společně s českým deklarantem msgrem Bergerem, farářem hnojickým, v čelo a byl po několik let předsedou a potom místopředsedou Katolicko-politické jednoty olomucko-šternberské.

† **Václav Zimmermann**, farář ve výslužbě, zemřel v Rakovnice dne 13. září. Býval v Lužné a Olešné. Osvědčil se i literárně činným a psal feuilletony do „Čecha".

† **Ředitel ústavu Dominik Jan Kukla** zemřel u Sv. Jana pod Skalou dne 30. září. Byl Moravan ze Zlámanky u Kroměříže. Působil mezi Slovinci v Gorici a v Bubenči. Byl velice starostlivý o ústav. Byl stár teprve 44 roky.

Spisovatel K. V. Havránek zemřel. V Nymburce, kde v poslední době trávil takřka výhradně svůj život jako pensionovaný revident severozápadní dráhy, zemřel včera 65letý český beletrista a literární spolupracovník Zvonu Karel V. Havránek, rodák z Jemník u Mladé Boleslavi. Psal črtané vzpomínky z cest po Německu a Rakousku, povídky a črty beletristické, z nich uvil během doby několik svazků hlavně z ovzduší železničního („Jiskry v dýmu", „Konduktér Buřil", „Šátek", „V peristilu železnic" a j.) Psal i humoresky a veselé obrázky z různého společenského ovzduší, hojně překládal z ruštiny, polštiny a francouzštiny, býval neunavný ve shledávání různých časových zajímavostí literárních i uměleckých. Byl to pilný a svědomitý pracovník.

K úmrtí ředitele měšť. školy Jos. Nejedlého. V Žižkově zemřel Jos. K. Nejedlý, ředitel měšťanské školy v. v. a paedagogický spisovatel. Zesnulý narodil se 11. března 1858 v Hoře Kutné a vystudovav vyšší reálku a ústav ku vzdělání učitelů ve svém rodišti, působil v Kutné Hoře, Kladně, Smíchově a Žižkově, kde byl od r. 1907 ředitelem měšťanské školy dívčí. Vedle samostatných prací paedagogických překládal i z polštiny a němčiny a upravil celou řadu sbírek pohádkových, jež jsou mládeží horlivě čteny.

Úmrtí. Ve Vodňanech zemřel starý poctivý český novinář a spisovatel p. František Srbený. Byl jedním z pilných a obratných pracovníků na poli žurnalistiky české a vynikal břitkým perem při obraně práv národa českého. Zároveň byl nadšeným propagátorem myšlenky slovanské, pro jejíž šíření r. 1876 založil ve Vídni „Zvěsti Slovanské". Narodil se r. 1848 v Újezdě u Vodňan a vystudovav gymnasium vstoupil na právnickou fakultu, ale záhy věnoval se novinářství. R. 1871 stal se spolupracovníkem „Pokroku" v Praze, později stal se vídeňským parlamentním zpravodajem „Hlasu Národa" a od r. 1902 byl po řadu let redaktorem brněnského „Hlasu", načež odebral se na odpočinek, jejž trávil v Soběslavi a posléze ve Vodňanech; ale i v zátiši tom bedlivě sledoval běhy politických událostí. Samostatně vydal řadu politických a národohospodářských spisů a román „Pod národním praporem".

Marie Kristina kněžna ze Schwarzenbergu zemřela po krátké nemoci na zámku v Tochovicích ve věku 46 let. Zpráva o smrti kněžny ze Schwarzenbergu překvapí dojista každého, kdo předčasně zesnulou, dámu kvetoucího zdraví a nevšední krásy zjevu, znal. Kněžna, rozená hraběnka ze Schönbornů, byla chotí JUDra Bedřicha ze Schwarzenbergu, presidenta Zemědělské rady pro království České. Vyznamenávala se dobrotou srdce a vzácnou lidumilností, kterou uplatňovala v četných dobročinných spolcích, z nichž celou řadu řídila jako prozíravá a pečlivá předsedkyně. V těchto funkcích vyznačovala se obsáhlostí rozhledu a organisačním talentem a prokázala tím humanitnímu ruchu našemu služby neocenitelné. Zesnulá kněžna zajímala se vždy živě o české písemnictví a české výtvarné umění, jakož vůbec o národní život český. Čest budiž památce zesnulé ušlechtilé paní!

Nový olomoucký kanovník. Kanovníkem olomouckým po prelátu dru M. Mlčochovi jmenován byl c. k. univ. prof. dr. Jan Kubíček. Nový kanovník narodil se r. 1853 v Klášterci na severní Moravě, na kněze vysvěcen byl r. 1880. Dr. Jan Kubíček věnoval se hlavně homiletice a po řadu let byl redaktorem homiletického listu moravského „Kazatele". Dosáhnuv profesury pastorálky na c. k. theologické fakultě v Olomouci, byl déle než po celá dvě desítiletí učitelem a vychovatelem kněžského dorostu olomoucké arcidiecese.

Řeholní jubileum. Dne 8. září slavil 30leté jubileum svého vstoupení do řádu Benediktinského (r. 1888) J. M. vsdp. opat řádu Benediktinů P. Prokop Bartoloměj Šup v Rajhradě u Brna.

Abrahamoviny slavil vdp. Jan Podlaha, děkan ve Volyni. Narodil se 15. srpna 1868 ve Lhenicích, na kněze byl vysvěcen 17. července 1892. Působil jako farář horlivě v Uněticích u Prahy. Vydal tiskem několik kázání. Podporuje obětavě katolický tisk a katol. spolky.

Šedesátileté jubileum slavil p. Václav Bosáček, ředitel měšťanské školy dívčí u sv. Vojtěcha, rodák příbramský, jenž býval jako mladý učitel horlivým přispívatelem „Čecha". Studoval v Příbrami a v Praze a po maturitě r. 1877 stal se podučitelem v Podole, pak na Vyšehradě. Definitivním učitelem byl jmenován r. 1889 na škole u sv. Štěpána, kde působil nejdéle a vychoval řadu vděčných žáků, kteří děkují jeho obětavé práci za své vzdělání. Roku 1901 složil zkoušky na měšťanské školy a brzy potom jmenován ředitelem. Od r. 1904 působil na škole u sv. Vojtěcha, kde je všeobecně oblíben jako učitel, správce školy, otec chudých, a milován všemi, kdo ho znají. Pro velkou dobrotu své mírné, tiché a skromné povahy dostává se mu právem četných projevů sympatie v jubilejní den. Jako literát získal si trvalých zásluh svými spisy a to brožurami „Letory ve škole", „Výchova dětí slabomyslných", články, jež uveřejňoval v „Učitelské Besedě" a jiných časopisech a překlady z ruštiny a němčiny. Roku 1903 a 1909 súčastnil se jako delegát paedagogických sjezdů v Halle a Petrohradě, kde seznámil se s vynikajícím paedagogem ruským Bechtěrevem, jehož spisy uvedl do češtiny. V „Čechu" psával kritiky a články politické, jimiž získal si v našich kruzích řadu ctitelů.

Abrahamoviny slavil P. Frant. Seraf. Blaťák, oblíbený kněz kongregace Nejsv. Vykupitele, jenž právě opět přeložen byl do Prahy. P. Blaťák jest znám jako obratný i pilný spisovatel. Napsal celou řadu spisů apologetických i asketických. Je netoliko oblíbeným kazatelem, nýbrž i missionářem. Svého času vyhledával i naše české krajany a zvláště české horníky ve Vestfálsku pracující, již v něm nalezli upřímného rádce i utěšitele.

Jubileum českého kněze na Černé Hoře. V Cetyni na Černé Hoře slavil 25leté kněžské jubileum vrchní polní kurát František Knap. Jubilant, který jest uvědomělým Čechem, narodil se r. 1870 ve Valdově v Čechách, Na kněze byl vysvěcen r. 1893 a jako aktivní vojenský kněz slouží u vojska od r. 1901. Svého času působil též jako vojenský kaplan v Praze. Za své zásluhy byl častěji vyznamenán. Svojí bezpříkladnou kněžskou činností, zvláště po stránce vojenské, získal si jubilant velikých zásluh a jest pro svou milou povahu všeobecně vážen a oblíben. V den svého jubilea sloužil jubilant ve zdejším římsko-katolickém kostele slavnou mši za asistence 7 kněží, které přítomen byl Jeho Exc. pan vojenský generální gouvernér hrabě Clam-Martinic a veškeří vojenští i civilní hodnostáři v Cetyni právě meškající.

P. Ig. Sauer, čestný kanovník v Napajedlích, slavil 60leté jubileum kněžství. Byl nadšeným budovatelem národohospodářským a národním buditelem svého okolí. Četní ctitelé ho při té příležitosti vzpomínali.

K sedmdesátileti vldp. Frant. Stibora, zakl. člena družstva Vlast. František Stibor, kníž. arcib. notář a osobní děkan a farář v. v. v Liboci u Prahy narodil se dne 1. října 1848 v Měšticích u Sedlce, studoval na akademickém gymnasiu v Praze a vyšší třídy na gymnasiu v Táboře. Bohosloví studoval v Budějovicích, kdež byl dne 16. července 1874 zvěčnělým biskupem Jirsíkem na kněžství vysvěcen. Ve všech místech, kde působil, pečoval o opravu chrámů. Zabýval se též včelařstvím. Ve všech svých působištích podporoval vlastenecké podniky a spolky, v Jinonicích pak roku 1907 založil křesť. soc. spolek paní a dívek „Vlastenku", o jehož rozkvět ze všech sil svých se staral, zřídiv při něm též katolickou knihovnu.

Sedmdesáté výročí narozenin Jana Pathy, paedagoga a hud. skladatele, připadá na den 11. listopadu. Narodil se roku 1848 v Oujetřicích u Kutné Hory. Působil jako paedagog v Jičíně. Z jeho bohaté činnosti skladatelské, jež je pestrá, vyniká i církevní hudba. Jeho české „Te Deum" pro smíš. sbor, varhany a smyčcový orkestr, „Cherubíni, seraflni", „Přijď, svatý Duše, k nám" pro mužské hlasy bez průvodu a jiné církevní skladby jsou toho dodnes nezvratným dokladem. O. J.

K 50letému úmrtí Fr. Sušila, buditele Moravy. Pravdou zůstane, co napsal o Sušilovi M. Procházka: „Vliv Sušilův na duchovenstvo a skrze ně na veškeren katolický lid moravský, ač klidný a nepozorovaný, byl tak ohromný, že za 30 let přetvořil a proměnil tvářnost Moravy. Bez jeho přičinění by se byla Morava, v jejíž městech čeština byla sotva trpěna,

tak brzy a trvale z neuvědomělosti nevzpamatovala. Za nejtužších pronásledování udržoval v žácích a pozdějších vůdcích lidu vědomí národní, snaže se jím a s ním zvýšiti mravní sílu národa bez příkoří naproti sousedům dobré vůle. Duchovenstvo vykonalo pro národní obrod velikou práci. Sušil byl jeho duchovním vůdcem a vzorem. Nesčetná řada poctivých, vytrvalých vlastenců vyšla z jeho dlouholeté školy. Sušil pečoval o organisaci katolického lidu. „Katolické jednoty" na jeho popud zakládané jsou prvky naší organisace. Sušil dával do rukou lidu dobrou knihu, sám obohativ literaturu cenným způsobem. Sbíral perly lidové poesie v národních písních a zachoval tuto studnici věkům potomním. Sušil chtěl, abychom vždy a ve všem zůstali svoji, abychom nedávali se otravovati různými hesly, pašovanými do ciziny. Národ měl zůstati cyrillo-methodějským. Sušil věděl, že pak zůstane i českým. „Církev a vlast" bylo jeho heslem, ty sestersky se milovaly v jeho srdci.

Osmdesáté narozeniny slovanského učence. Osmdesáti let dožil se největší současný slavista Vatroslav Jagič, varaždinský rodák charvátský a profesor vídeňské university, nestor slovanských filologů a učenec věhlasu evropského. Jako středoškolský profesor v Záhřebě byl r. 1870 zbaven z politických důvodů profesury bánem bar. Rauchem, načež jej povolali na universitu v Oděse, pak do Berlína, potom do Petrohradu a konečně do Vídně (1886), kde založil svůj proslulý „Archiv für slavische Filologie" a kde svými monumentálními pracemi na poli slovanského jazykozpytu, slovanských literatur a slovanského národopisu vybudoval si čestný název zakladatele slovanské filologie. Vatroslav Jagič je následník Miklosichův na vídeňské universitě a zároveň s ním i další budovatel vědeckého směru skvěle zahájeného Dobrovským a Šafaříkem. Jagič je vyslovený filolog proti jazykozpytci Miklosichovi a těžiště jeho práce spočívá ve studiu staroslovenštiny cyrillomethodějské. Ve Vídni založil seminář pro slovanskou filologii a napsal velikou řadu spisů, ale již před tím obohacoval literaturu slavnými knihami, studiemi a úvody. Vydal Mluvnici jazyka charvátského, knihu literárních dějin srbocharvátských, vydal korespondenci Dobrovského s Kopitarem, zasahoval i do našich sporů rukopisných atd. Muž veliké a slavné práce, jeden ze stěžejních sloupů novější slavistiky, úctyhodná postava slovanských kulturních dějin.

Princ Konstantin Hohenlohe-Schillingsfürst jmenován byl profesorem církevního práva na theologické fakultě vídeňské university. Princ Filip — Konstantin jest jméno klášterní — narodil se r. 1864 ve Vídni jako syn nejvyššího hofmistra prince Františka Jos. Hohenlohe. Po odbytí studií gymnasijních a universitních vstoupil do služby politické a zaměstnán byl u místodržitelství ve Vídni, Opavě, Praze a jako komisař u okr. hejtmanství ve Vrchlabí, Litoměřicích, Děčíně, Karlových Varech. Jako místodržitelský sekretář v Inšpruku nastoupil r. 1896 do benediktinského řádu v Sekově, 1902 vysvěcen byl na kněze. R. 1906 studoval na belgické universitě v Luvani, po roce pak povolán na benediktinskou universitu sv. Anselma do Říma, kde 8 let přednášel římské právo a právní filosofii. Při vypuknutí války s Italií vrátil se do Sekova, kde působil jako profesor církevního práva. Sepsal četná vědecká pojednání ze svého oboru.

Katecheta válečným starostou. Za vpádu Rusů do Gorlic prchly odtamtud všechny úřady i starosta a funkci jeho převzal, jak známo, tamější katecheta P. Swieykowski, jenž si svou obětavostí a péčí o obyvatelstvo získal nesmírných zásluh. Po osvobození Gorlic byl jmenován vládním komisařem. Za zásluhy jeho udělil mu císař rytířský kříž řádu Františka Josefa. P. Swieykowski však podal císaři žádost, aby směl řád vrátiti. V listě svém udává za důvod resignace na vyznamenání, že vše činil z lásky k bližnímu a ze své povinnosti jako kněz a poukazuje na to, že měl již křížů dosti, z nichž nejtěžší byl ten, že na zlomyslné udání bylo s ním zavedeno trestní řízení, při němž byl ovšem osvobozen. Císař zaslal mu na to list, v němž mu vzdává díky za jeho činnost a svoluje, aby řád vrátil.

Památce zasloužilého vlastence. Lásku ke kalendáři, jenž v ohledu národním vykonal veliké služby, vštípil do srdce lidu našeho muž opravdu šlechetný, jenž netoliko náboženských citů neurážel, ale v pravdě své čtenáře vzdělával a plnil je čistým nadšením. Jméno jeho dosud nese „Ná-

rodní kalendář", který mnozí zvou podnes prostě „Kalendářem Pečírkovým". A letošního roku právem dlužno jest vzpomenouti dra Jos. Pečírky, ježto stoleté narozeniny jeho připadají právě na den 11. října, neboť toho dne před sto lety spatřil světlo světa ve vsi Jindicích, kde otec jeho Moravan z Bzence býval panským zahradníkem. Mládí dra Pečírky bylo dosti trudné. Studoval na staroměstském gymnasiu a jako choralista dostával stravu za to v semináři. Už v sedmé třídě latinské přepisoval Palackému, hraběti Šternberkovi, Šafaříkovi, Hankovi a j. latinské i české rukopisy. Seznámiv se později jako medik s Tylem, napsal mu několik her divadelních, jež se provozovaly na divadle v Růžové ulici. Vydával „Bibliotheku mládeže" u Fourniera ve Znojmě a nezanechal literární činnosti, ani když roku 1848 promován byl na doktora lékařství, v kteroužto dobu byl zvolen za centuriona legie mediků a za člena výboru Slovanské lípy. Později působil jako profesor na středních školách v Praze a od r. 1853 v Jindř. Hradci, ale ač činnost jeho byla úctyhodná, byl propuštěn bez příčiny r. 1856. Sotva asi zavdal k tomu podnět svým cestopisem po zemích skandinávských anebo slavnou legendou o sv. Kateřině, kterou nalezl ve Stokholmě a již vydal s Erbenem jako vzácný odkaz XIII. století. Ze spisů jeho uvádíme: „Vypsání živočichů pro školy" (1850), „Nerostopis" (přeložený do několika jazyků), „Klíček štěpařský", „Domácího lékaře", hospodářskou knihu „Václav Novák, anebo sedlák jak by měl býti", „Listy hospodářské" a už jmenovaný Kalendář národní a jiné lidové spisy. Pro mládež napsal anebo do češtiny přeložil přes jedno sto knížek. Zkrátka dr. Pečírka zasvětil život ušlechtilému snažení i práci a to v době, kdy pracovníků bylo tak málo. Zemřel 27. července roku 1870. Čest jeho památce!

Tři miliony na katolický denník. Mužem vzácného porozumění pro potřeby doby jest nesporně mnohonásobný polský milionář Jaroszijski, pocházející z Ukrajiny. Zakoupil za 3 miliony marek největší polský list „Kuryer Warszawski" od majitelky jeho Lewenthalové, aby list řízen byl v duchu katolickém. — Kdyby měla katolická věc všude takové obětavé a nad to i praktické mecenáše, musil by úspěch její býti mnohem větší.

Slovanské rovy. V Osijeku zemřel nadaný hudební skladatel a varhaník charvátský D r a g u t i n T r i š l e r, bývalý posluchač pražské varhanické školy.

Katolická universita v Lublině. Dosavadní ředitel katolické duchovní akademie v Petrohradě dr. Idzi Radziszewski po pětiletém působení místa svého se vzdal, aby se věnoval založení svobodné katolické university v Polsku. Založení umožnil Ukrajinec Karol Jaroszynski, který k účelu tomu věnoval 20 milionů rublů. Sídlem university bude Lublin. Při zakládání university spolupůsobí polský episkopát. Prozatím otevřeny budou fakulty: filosofická, historická, právnická a biblických studií. Později mají ještě zřízeny býti fakulty hospodářská, politická a literární a posléze fakulty matematicko-přírodovědecká a lékařská. Dr. Radziszewski jmenován byl prvním rektorem university.

Čtenářský spolek „Puchmír" v Radnicích, nesoucí jméno svého zakladatele, slavil ve dnech 28. a 29. září s t é v ý r o č í svého založení výstavou knih z doby obrození národa českého, přednáškami spisovatele prof. Fr. S e k a n i n y (Ant. Jar. Puchmajer a doba probuzenská) a A l. R ů ž i č k y (Dějiny spolku).

Vzácný dar. Jeho biskupská Milost, nejdůstojnější pan M s g r e Th. Dr. J a n S e d l á k, světící biskup Pražský a děkan v. v. metropol. kapitoly u sv. Víta v Praze ráčil věnovati družstvu Vlast opětně štědrý dar 1000 korun. Družstvo má v nynější mimořádné době těžký úkol, aby čelilo obrovské drahotě tiskového materiálu, udrželo na výši poměrů mzdy personálu, aby mohlo přečkati přítomnou krisi. Proto tím vítanější a milejší jest tento dar vysoce důstojného jeho příznivce, jenž již mnohokráte otevřel proň svoji štědrou ruku. Výbor nemůže jinak svoji vděčnost projeviti než přáním, by Všemohoucí žehnal a zachoval nejdůstojnějšího pana biskupa na mnohá šťastná léta!

ROČNÍK XXXV. ČÍSLO 2.

VLAST

LISTOPAD 1918.

Emil Novák:

Církev a kniha.

(Pokračování.)

I.

Pokud vědomosti naše sahají, první knihou, o které se dovídáme, že se k nám dostala, byl překlad Písma sv. a obřadných knih, pořízený sv. Cyrilem a Metodějem. Tato kniha jesti základem literatury české. Jako jinde tak také u nás byly kláštery ohnisky, odkud se vedle zbožnosti, šířily spolu osvěta a vzdělání do všech vrstev národních. V klášteřích spisovány vedle knih bohoslovných také básně, legendy, kroniky a jiná díla. Kniha byla u našich katolických předků vždy hledána a milována. Zvláště za Karla IV. dosáhla touha po knize svého vrcholu; neboť „Tehdáž právě také se začíná světový obchod s knihami, skvostně miniaturami zdobenými; měšťané kupují je svým kostelům, dávají podobné knihy psáti a malovati doma.“ [1]) Neboť tehdá vynikla domácí škola malířská a sice; „recepcí a živým dotykem avignonských prací. Ta recepce plnou silou jeví se v rukopisech pořizovaných nákladem olomouckého biskupa Jana ze Středy . . . o tu recepci v drobném malířství přičinil se nad jiné kanovník olomoucký Mikuláš z Kroměříže, protonotarius, naučiv se za pobytu svého v Avignoně tamějšímu illuminatorskému umění. Výborný malíř Jan z Opavy, kanovník a plebán, byl Mikulášův žák a od těch česká škola miniaturní měla asi největší posilek ve svých začátcích. Z rukopisů malovaných chovají jako poklad v zemském museu Jana ze Středy Liber viaticus z r. 1354 s malbami, jež mají význam i pro souvěké dějiny kulturní; v kapit. knihovně u sv. Víta mají mšal (cca 1364), jejž lze přičísti Janovi ze Středy, neboť jest malován stejně jako kniha předešlá; od Jana z Opavy zachoval se krásný evangeliář v dvorní knihovně vídeňské (z r. 1368). Rázem české školy malováno Mariale a Orationale (v museu zemsk.) Arnošta z Pardubic, arcibiskupa, jeho šest velikých kancionálů, chovaných u sv. Víta na hradě.“ [2])

[1]) Z. Winter: Dějiny řemesel a obchodu v Čechách v XIV. a XV. st. str. 123.

[2]) tamže str. 294.

Z uvedených slov zřejmo, jaké oblibě se těšila kniha v Čechách a že to byly vedle krále Karla IV. kruhy církevní, arcibiskup a kněžstvo české, jež veliké obnosy na knihy věnovalo a je co nejkrásněji vyzdobovalo, že byly knihy české skutečnými skvosty formou i obsahem, jak o tom píše dr. Fr. X. Harlas: „Kdysi byla každá kniha umělecky „procítěným" dílem — tedy „zpátky, zpátky" — zpět hleďte, od starých se učte! . . . Před vynálezem tisku byly rukopisné knihy velice drahocennými výrobky. Majitel knihy vážil si jí jako zlata a drahokamů, byl šťastným, získal-li sbírku knih — knihovny rovnaly se pokladům. Jen mocní a bohatí, jen učenci měli knihy. Odkazovali je dědicům jako skvosty, chránili je a pečovali o ně velice starostlivě. Proto věnovali též jejímu vyzdobení všemožnou péči, vazba, písmo, veškerá úprava byla s láskou provedená, materiál nejlepší, jehož bylo možno dosíci. Pergamenové listy, inkoust domácí, který je ještě po 500 letech černý, dřevěné desky, kožené hřbety, bronzové kování, pouzdra a schránky, v kterých kniha před otřením a zašpiněním chráněna byla, váčky (camisia) kožené, jež se přes knihu stáhly a zavázaly — to vše mělo jednotlivé knize dlouhého trvání zabezpečiti. Vytrvalý material se nad to bedlivě spracoval. Jsme dnes nad důkladnými vazbami lisovanými, nad nápisy, znaky, arabeskami, nad vyzlacením u vytržení, obdivujeme malby a miniatury, krásné umělecké písmo. Kování vazeb bylo ciselované, ryté, prolamované, drahokamy posázené anebo pozlacené, ze stříbra, spěže, mědi. Slovem kniha středověká jest sama o sobě, nehledě k obsahu, uměleckým dílem." [3])

Jak již praveno, dostoupila za Karla IV. záliba v knize svého vrchole; než kniha stala se za doby té rovněž velmi cenným předmětem obchodu, jak o tom čteme u V. V. Tomka: „Císař Karel IV. koupil r. 1370 114 svazků knih theologických, právnických a jiných z pozůstalosti Viléma, děkana vyšehradského pro universitu za 100 hřiven stříbra (2000 zl. v našich penězích), Liber decretalium byl r. 1374 koupen za $2^3/_4$ kopy grošů (47 zl.), bible r. 1376 za 6 kop (104 zl.) a Přibislav, arcijáhen horšovský dal r. 1381 za Plinia, za Cicerona a za jakési zrcadlo právní 117 zl. neboli dukátů (— 765 zl, r. č.)" [4])

Od té chvíle však, co povstaly v Praze a později celých Čechách působením mistra Jana Husa nepokoje a bouře náboženské, nastal pokles i co se týče knihy. Píšeť o tom Z. Winter: „Na konec nelze nezmíniti se o novém rázu knih psaných, jenž vznikl theologickými hádkami před vypuknutím husitských bouří. Byly to knížky traktátů, hádek, četby časové, knížky rychle psané pro potřebu rychlou; do těch nemalováno nic uměleckého, nejvýše initiály natřel písař červeně; takové traktáty jakoby překážely uměleckým rukopisům obrázkovým." [5]) V této pohnuté době se stala událost, která se církvi katolické počítá

[3]) Doba a umění, str. 242 - 3.
[4]) Dějepis města Prahy II, 414.
[5]) Dějiny řemesel a obchodu v Čechách ve XIV. a v XV. století str. 297.

za strašný hřích. Arcibiskup Zbyněk dal totiž veřejně spáliti spisy Viklefovy. Co o tom souditi? Má církev právo ničiti knihy, jež uzná za zhoubné? Jako dnes inteligence pálí krvavé a nemravné romány a detektivky jako škodlivé, tak má také církev stejné právo. Jiná otázka je, zdali se tím arcibiskup nedopustil bezpráví na vzdělání a osvětě? Odpověď ponechme nestrannému zajisté svědku Arn. Denisovi, evangelíku, jenž praví: „Není pochyby, že Hus, jak se nám jeví ve svých spisech, zajisté byl by s rozhorlením zavrhl důsledky, jež více méně nezvratně čerpány byly z jeho slov.“ [6])

A které byly důsledky, jež nezvratně čerpány z jeho slov, která jsou jen opakováním slov Viklefových? Na to nám odpovídá druhý nepodezřelý svědek, dr. Chalupný: „Hnutí husitské jako každé hnutí mělo líc i rub. Bylo demokratické a vedlo přímo k sesílení panstva a zotročení lidu selského. Vypěstovalo železnou kázeň brannou — a vedlo k záhubnému bezvládí. Protestovalo proti upálení Husovu — a samo došlo také k upalování „kacířů“ zprvu jen z náboženských, později bohužel i ze stranicko-politických pohnutek! Vznítilo v národě neslýchaný ruch myšlenkový a skončilo trapnou prázdnotou a leností duševní.“ [7]) Z uvedených důsledků je patrno, že nelze církvi spálení knih Wiklefových vyčítati, jako by se tím na pokroku národním provinila, právě naopak!

Stokrát hůře jednali husité s knihami, jež do ciziny prodávány a ničeny. Ačkoli svědectví o tom máme přemnoho, nesmí se přece o tom u nás psát ani mluvit; kolem tohoto úkazu chodí někteří naši historikové s přimhouřenýma očima. Otevřeme-li jen knihy Z. Wintra, seznáme nesmírný rozdíl, jak pohlížela církev na knihu a vzdělání a co o něm soudili husité. „Školnímu vzdělání vyššímu,“ píše Winter, „Táboři nepřáli. Který člověk se svým misterstvím vejší a chlubí, jest zpohanilý a hřeší proti zákonu Kristovu. Filosofie a sedmero umění nemá býti studováno, jsouc věc pohanská, a školy mají se rušiti. Rušili tedy „zpohanilé“ (latinské) školy a *kázili knihy. Protivníci jich těžce nesli, že knihy „nejdražší klenot české země“, jako za kus chleba prodávali do cizích zemí.*“ [8]) Na jiném místě čteme: „V malých časech potom již z rozkazu Paška a Cahery (kališníků) nejedna kniha česká ztrávena plamenem; pálili je s takovou chutí, že právě z té doby málo knih se nás dochovalo.“ [9]) Že neměli husité úcty nejen ke knihám katolickým, ale ani ke svým vlastním kališnickým patrno z dalších slov, že se roztratila *„bibliotheta čili librář betlemská“*.[10])

Souhlasí rovněž s Wintrem K. V. Zap, jenž praví: „A když vojínové královští své věci na ně (= vozy) nakládali, dal rytíř Herbort také královskou knihovnu z hradu (= Wenzelštejna) vynášeti a na vozy klásti. To spatřivši Pražská chasa na ty vozy se vrhla a kdo co v nich popadnouti mohl, násilím pryč unesl

[6]) Konec samostatnosti české, II. díl, str. 84.
[7]) Úkol českého člověka, Přehled 1910.
[8]) Život církevní v Čechách I., 13.
[9]) Tamtéž str. 79.
[10]) Tamtéž, str. 80.

... hrad podloženým ohněm hořel *a po Praze prodávaly se pobrané skvostné a vzácné knihy ze sbírky někdy krále Václava za velmi levnou cenu.*" [11]) Na jiném místě čteme: „Dobyvše ho (— starý hrad Cisterciánský klášter Velehradský) spálili jej i několik mnichův a jmenovitě vzácnou knihovnu tohoto kláštera také v nivec uvedli." [12]) Třetí zmínku o ničení českých knih shledáváme na str. 298—9: „Chátra hned udeřila na Židy a zloupila a pobrala jim všecko; a když již tu neměli co bráti, obořili se na všecky koleje a domy kněží a mistrů Pražských, vše vytloukli a vytepali, knihy mistrův a jiných učených lidí, *také knihy některé z knihovny obecné v koleji Karlově, jež císař Karel pro ni skoupil, pobrali a mnohé z nich strhali a zkazili*... přednášky na obecném učení Pražském na nějaký čas zcela přetrženy a zastaveny byly." [13])

Z těchto několika ukázek vysvítá, jakou nezměrnou škodu v ohledu vědeckém způsobily bouře husitské; kdybychom mohli spočísti, kolik klášterů bylo tehdá spáleno a kolik vzácných knih zničeno, o ostatním ani nemluvě, co práce duševní zmařeno, jaký to krok zpátky do barbarství, jak tím vývoj národa českého zaražen na dlouhá léta.

Ovšem že i husité psali knihy, ale jak praví Denis: „Význačnou vlastností doby Jiříkovy jest, že byla dobou bojovnou. Nemá ani básníků, ani dějepisců, má řečníky, pamfletáře a satiriky;" [14]) což je žeň příliš hubená.

Mezitím však povstala Jednota Bratří českých, sbor lidí tichých a mírných, kterým se výstřednosti a krutost Táboritů zprotivila. Než i tito s počátku knihám a vzdělání nepřáli, jak čteme ve článku Jana V. Nováka: Úsudek Jana Amosa Komenského o literatuře staroklassické: „Již Táboři nepřáli vzdělání vyššímu. Člověk honosící se svým misterstvím, hřeší proti zákonu Kristovu. Filosofie a sedmero umění nemá se studovati jako věc pohanská, školy mají se rušiti, zvl. zpohanilé (latinské), což i Táboři pilně činili. Ani Chelčický nesmýšlel lépe. Proto i v Jednotě místa nebylo pro lidi učené a br. Řehoř nepřestával varovati od jejich přijímání, protože by přinesli do Jednoty hloubavé rozumy a sváry. Ovšem br. Lukášem v té věci nastal obrat. Avšak ještě v polovici XVI. století biskup pruský Sperat vyčetl bratřím nechut k liternímu umění za chybnou nevědomost." [15]) V tomtéž článku dovídáme se dále, jak smýšlel Komenský sám o klassickém vzdělání a jaký osud určoval knihám pohanských spisovatelů: „Myšlenky tuto navržené obšírněji spisovatel rozvádí v kap. XXV. s nápisem: „Že mají-li právě křesťanské školy býti, pohanské knihy odbyty býti musejí." Již několikrát bylo připomenuto od rozličných badatelův o Komenském, že kapitola tato málo se hodí do rámce spisu a že spisovatel nevede si v ní jako muž sám klassicky vzdělaný, ale jako fanatický, nesnášelivý theolog, jenž zapomněl na chvíli, co

[11]) Vypsání války husitské str. 236.
[12]) Vypsání války husitské str. 251.
[13]) Vypsání války husitské.
[14]) Konec samostatnosti české I. 139.
[15]) Čas. Čes. Musea 1897, str. 46.

před tím navrhoval, jenž cituje všude klassické spisovatele a sám ze škol je chce vymítati.... V kapitole oné Komenský ukazuje napřed, že Bůh slovo své a tedy písmo sv. vyhlásil za dokonalé pravidlo života a dostatečné světlo rozumu, zapověděv lidu svému jinam se obraceti. A kdykoli to lid israelský přece činil, Bůh nemlčel k tomu, ale stěžoval si a hrozil. Proto lidé opravdu pobožní spokojovali se slovem Božím a měli nejvyšší moudrost. A tak bylo i v církvi, že se vstupem pohanův a přibráním knih jejich bludy vznikaly, povstávaly sekty a roztržky, pod rouškou křesťanství panovalo pohanství. Má-li tedy církev býti obnovena a od bludův očištěna, třeba z ní pohanské knihy odstraniti, na př. jako v Efesu na hromadu je snésti a spáliti. Tím by teprve rostlo slovo Páně a vkořeňovalo se. Jinak neshodovalo by se ani s důstojností křesťanskou, učiti se od pohanů a s nimi se družiti. „Dítkám křížecím nedávají za preceptory fatkářů, šprochýřů, kratochvilníkův a podobných lehkých lidí, ale osoby vzácné, moudré, ctnostné. A máme my dědicům výsosti, Kristovým bratříčkům za vůdce dávati oplzlého šprochýře Plauta? nečistého sodomáře Ovidia? bezbožného athea Luciána, žertovného kejklíře Diogenesa? slepého šermíře Aristotelesa? básnického rapsoda Plinia? chlubného Cicerona? ... Namítne-li proti tomu někdo, že knihy nejsou modly, Komenský odpovídá, že jsou pozůstalosti po pohanech, nebezpečnější než modly, jakožto dílo vtipu lidského, moudrost rozumu tělesného, příjemná tělu. A zavedly knihy ty opravdu mnohé muže vynikající.“ [16]) Ačkoli v těchto slovech Komenského dosti je pravdy, přece jaký rozdíl mezi ním a mezi učenci církve katolické od sv. Basila a Augustina až po naši dobu ve způsobu, jak se na knihy pohanských spisovatelů dívali. Poslyšme však další svědectví o tom, jak Čeští Bratří ke knihám a vzdělanosti se chovali, jak je nalézáme u Z. Wintra, jenž píše, že, když prozíravější bratří viděli, že by vzdělaným a učeným protivníkům svým podlehli, když poznali, jak mocnou zbraní je kniha a vzdělání, opustili dosavádní prostičkou a jednoduchou cestu a hleděli se vzděláním ostatním vyrovnati, posílajíce nadané mladíky na studie, hlavně do Němec. Než ani tu všickni nepochopili důležitost vzdělání, zůstali přece mezi nimi někteří, kteří je zamítali jako věc světskou a nepotřebnou; to je tak zvaná „malá stránka“ mezi Bratřími. Druzí vrátili se na cestu, kterou jejich zakladatelé Chelčický a Řehoř opustili, když se odtrhli od církve, a tak proti své vůli svědčí, že dráha, kterou se církev brala ve svém vývoji, byla správná. „Do padesáti let stránka zanikla docela. Pokud žila, velmi mnoho svedla zápasů písemných a prudkých se stranou větší. Při těch zápasech nelze říci, že by větší strana chovala se k menší nějak laskavě, křesťansky.“ [17])

Věnovala se tudíž větší část Bratří studiím a spisování knih. Ale také tu bezděky dokazují, jak moudře jednala církev, jež některé knihy bludařské některým vrstvám věřících svých čísti zakázala, zřídivši censuru knih a index čili seznam knih zapovězených.

---

[16]) Tamtéž, str. 36—38.
[17]) Winter, Život církevní v Čechách, I., str. 49.

Čin tento se ovšem církvi katolické vyčítá jako hrozné bezpráví proti svobodě svědomí; že však husité a čeští bratří měli censuru ještě přísnější a bezohlednější, se přechází shovívavým mlčením. Čtemeť u K. V. Zapa: „I usnesla se obec v té příčině na tom, že napotom nikdo naprosto nemá nic nového psáti a do veřejnosti dávati, leč by čtyři mistři Pražští od obce zvolení spis jeho dříve přehlédli a pochválili — a tak si Pražané sami zřídili censuru na spisy.“ [18]) Stejně si počínali Bratří, jak o tom píše A. Denis na třech místech: „Na shromáždění v Kunvaldě (roku 1459 nebo 1460) způsobil (br. Řehoř), že slavně bylo zavrženo učení pikartské i táborské o svátosti oltářní: věřícím nesluší číst žádného spisu, jehož by neokázali dříve starším.“ [19]) Na jiném místě čteme: „*Ostatně jejich duchovenstvo vůbec zasluhuje podivu; prozřetelná kázeň chrání ho od duševních i tělesných pokušení: nikdo nesmí uveřejňovati písně nebo traktáty, dříve než předložil je úzké radě.*“ [20])

Třetí svědectví o censuře bratrské je na str. 333; kde psáno: „Literární činnost jejich správců bývala mnohým spíše předmětem nepokoje nežli povzbuzení: ob čas obnovováno nařízení, jímž se zapovídalo kněžím uveřejňovat knihy pod svým jménem nebo vydávat tiskem jakýkoli spis bez svolení užší rady, i práce, které schválili, nerozšiřovali, ale tajili je před jinověrci a rozdávali jen svým věřícím.“

Naproti tomu zmiňuje se o censuře katolické Z. Winter, jenž tvrdí: „Brus .... arcibiskup ...., muž vysoce vzdělaný a právě proto trpělivý, mírný k jinověrcům .... Roku 1564 dána mu v moc censura knih; ale nevíme, aby protestanté na útisk arcibiskupův spravedlivě byli kdy naříkali.“ [21]) (Pokračování.)

Fr. Leubner:

Stesk.

Z knihy „Můj kantor Život“.

Jdu listopadu již holými poli.
Můj černý pes je mi toulavým druhem,
jak větřivě těká oranin lány
i po stopách mých, zpět silnice pruhem.

Kal oblak líných se oblohou plouží
a poli motavě vítr se točí,
jak opilý tulák tápavý, jemuž
děs o noclech civí ze smutných očí.

Les kroky mně láká modravou dálkou,
kde rudě nad ním žeh červánků hoří.
Mám k večeru, sám, teď jaro tam hledat
a bloudivě v temna tonouti moři?

---

[18]) Vypsání války husitské str. 226.
[19]) Konec samostatnosti české I. 345.
[20]) Konec samostatnosti české II. 163.
[21]) Život církevní v Čechách I, 152—3.

Jest šero. Raději domů! I pes můj
jda za mnou, hlavu již únavou chýlí.
Kruh toulek se marných stále mu úžil
a nyní ho nedbám, pomalu k cíli.

Ty starý bloude mých kročejů volných,
ký klam tě prve zde jinudy vnadil!
Co smutně mi třeš teď o ruku hlavu,
bych němou tě tvář mou útrpně hladil?

V lip nahých korunách šelestí vzdechy,
kde stanu u vetchých hřbitova vrátek:
Tu světélka někde, zákoutí tma jen —
vždyť zítra již bude Dušiček svátek.

Jsme doma. Pod křížem síně mží světlo —
tmou oko v krvavých slzách to pluje.
Mně dávno již jest, co dušičce siré,
jíž nikdo už nedbá, nepamatuje.

Alois Dostál:

Rozvrat.

(Pokračování.)

II.

Po výletě Rašice vzaly na sebe opět obvyklý ráz; řemeslníci odešli do svých dílen, obchodníci časně ráno otevřeli zvonkem opatřené dvéře, nejvíce však měšťanů vydalo se na okolní pole, aby posekali a svezli úrodu do stodol. Na náměstí bylo mrtvo, toto ožilo poněkud jenom v neděli, jako vůbec celý městys byl utlačován sousedním Loukovem, kde proudily všechny tepny okresu, kam se sbíhaly okresní silnice, kde byly politické i samosprávné úřady, bývalé plaristické, nyní obecní gymnasium, okresní nemocnice, chudobinec a připravené staveniště na krajové museum.

Ale Rašice směle podnikaly zápasy, opírajíce se ústrkům a útlakům, chtíce se vyrovnati šťastnějšímu sousedu. Mnohdy jenom za Loukovem pokulhávaly, často pouze město napodobovaly s nejistým výsledkem. Sousedé za tou příčinou městys nazývali městem a to staroslavným bájíc o jeho rozsáhlosti v dobách minulých, hledajíce jeho dějiny v archivech, faráře hned povýšili za děkana, starostu za purkmistra, tajemníka za sekretáře. Jaký spolek vzniknul v Loukově, takový hned zaražen i v Rašicích, že se tu ani nedostávalo vhodných lidí k funkcionářům, jaká slavnost se odbývala v okresním městě, brzo pořádána též v sousedství. Když v Loukově pojmenovali ulice dle proslulých velikánů českých, také v Rašicích zavrhli staré názvy a kde jakou uličku zasvětili památce slavných předků, kde jaké nároží označili červenou tabulkou. V Loukově svítili plynem, v Rašicích co chvíli rozmnožovali počet luceren s petrolejovými lampami.

Co se napracovali, než se zde usadil lékař, jemuž platili byt, co se nastarali, než zde otevřel krám ten onen obchodník a posléze i materialista, poněvadž kupující byli zvyklí choditi do Loukova.

Volili policejního komisaře se stovkou ročního služného, měli ponocného a lampáře, dozorce obecních lesů s odměnou jednoho metru výřezů, uniformovaného strážníka, jenž o každé hlouposti rozvířil paličky na bubnu, vymohli větší počet výborů a radních, dvoji poštovní donášku za den, omnibus, jenž se před polednem kolébal na nádraží a ne rychleji se vracel s jedním pasažerem a bednami, které přibíral obchodníkům.

Chloubou Rašic bylo podlouhlé náměstí, jímž probíhala císařská silnice, které vroubily akáty s hustými korunami a červenými květy, které vynikalo i nad rynk v Loukově nerovný a schýlený, jemuž často zde odbývané trhy nedodávaly čistoty. Ani v Rašicích nebylo náměstí dlážděno, ale mělo kamenitý spodek, u domů žulovou ovrubu a škvárou vysypané chodníky. Na náměstí mimo starobylou sochu sv. Floriana byla městská váha a kašna, do níž stékala přebytečná voda z čerpadla. Zde kolem stály jednopatrové domy, nízké statky s vyřezávanými štíty, domky, které zvýšením silnice značně se snížily a okny přímo půdy se dotýkaly. V levém rohu zvedal se barokní kostel s farou, nedaleko nová školní budova, poněkud dále radnice o jednom patře s vížkou a hodinami. Na radnici několik štítů značilo, že se tu nejenom spravuje obec, ale že tady sídlo má i občanská záložna, pouze v neděli úřadující, obecní knihovna a hasičský sbor. Bylo toho mnoho na malou budovu, ale srovnalo se tam všechno i s bytem tajemníkovým a strážníkovým. Tato radnice byla jako středem obce, sem nejčastěji konány pochůzky v úřední záležitosti, tady vítáni bývali hosté, odtud vycházely průvody, před radnicí řečníci namáhali se posluchačům vpraviti své náhledy. Zahrádka před budovou vynikala úpravou i šlechtěnými růžemi, v červené střeše nejdříve se objevil prapor o slavnostech a na černém prkně lákaly úřední vyhlášky. Dle radnice řídily se všechny hodiny v obci a korouhvička na vížce naznačovala vanutí větru i možnou změnu počasí.

Na radnici, šedě natřenou a nad sousední domky vyčnívající, denně přicházel starosta Jiří Sutnar, jehož statek vybočoval v postranní ulici. Třetí období se držel u vesla, zdědiv je po svém tchánovi a nemálo si na této hodnosti zakládal. Nebránil-li se, byl-li nazýván purkmistrem nebo primatorem, ochotně přijímal přednost a pocty, vždy se ukázal v prostředním okně, když spolek před radnicí vzdával čest, také si zařečnil, totiž přečetl krátké oslovení, jak mu bylo tajemníkem načrtnuto. Kdyby měl doma jakoukoliv práci, kdyby jeho přítomnost v úřadě naprosto nebylo třeba, jak padla jedenáctá vlastně jenom zacinkala do nepatrného cimbálu ve vížce rezavým plechem pobité, ze statku vyhoupla se prostorná, vysoká postava starostova, vždy pečlivě vystrojená, ve vyleštěných botách, s vykartáčovaným kloboukem na hlavě. Pravidelně nesl nějakou listinu,

kdyby to jenom složené noviny byly, jako úřední akt. A tvářil se vážně, na pozdravy odpovídal většinou kynutím ruky. Rád viděl, chvátal-li mu už strážník Matoušek v ústrety s oznámením, že tam strany netrpělivě čekají.

Starosta mávnul pravicí řka: „Času dosti."

„Ale na radnici hučí stará Svobodová, zle hubačí. Někdo jí do rána napsal křídou na dvéře, že jest jednohlasně uznána za nejhezčí dámu v městě."

Při té vzpomínce Sutnar se usmál. Před zrakem mu zatanulo, jak v neděli u večer výboři vedli jeho dceru uznanou za první krásku, jak jí dali kytici a s hudbou uvedli domů. Byla to čest pro Boženu i jejího otce.

„Má prý podezření," napovídal strážník, dva kroky jda za hlavou obce.

Ještě vyměněn pozdrav s panem učitelem a už Sutnar vstoupil do radnice, v jejíž chodbě visely koše hasičské a stály dva pomníky nalezené při rušení starého hřbitova. Znalec je chvalně ocenil. A už Matoušek otevíral dveře, pustil dovnitř starostu, sám však zůstal na chodbě. Zde si aspoň může pokojně zakouřiti a odloží dýmku, až bude zavolán. Také úřadoval jenom na hodiny, jinak šil sousedům všední šaty. Na sváteční se neodvažoval.

Starosta vstoupil do rozměrné světnice, která byla kanceláří, zasedací síní, čítárnou, kde v zimě při jednom teple úřadovala záložna, kde se rovnaly rozvaděné strany a vyplácelo se zvláště vynikajícím nezbedům na kalhoty. Úřadoval tu tajemník a na jedné z četných stolic seděla prodavačka preclíků, krosnařka a překupnice Svobodová. Vidouc starostu, rychle se vymrštila a volala: „To udělal Kalouskův Vít, ono kvítko z čertovy zahrádky."

Sutnar jakoby žalobnice neviděl a její obviňování neslyšel, klidně vstoupil k pultu a ptal se:

„Co nového z pošty?"

Tajemník, subtilní, čilý, asi třicetiletý muž, jenž tři roky studoval gymnasium, potom v kterési odborné škole, písařil u berního úřadu, než se zakotvil v Rašicích jako tajemník, teď už ženatý a otec rodiny, uklonil se starostovi a položil před ním na pažení listiny už poznamenané, kdy došly a číslem žurnálu opatřené. Byly to přípisy od hejtmanství, jež nějak schválně nazývalo Rašice městečkem, tabulky z nemocnic o domácích lidech, žádosti o podporu, účty, ano i cenníky a nabídky.

Sutnar rychle všechno přelétl zrakem, nasadiv si dříve zlatý skřipec. Tu a tam se měl jenom podepsati. Také tu ležela Stráž, týdenník z Loukova, krajinský list, který řídil a vydával knihkupec pomocí mladšího učitele, jehož jméno neuvedeno, ale vliv byl patrný.

„Nic od nás?" ptal se purkmistr.

„Menší lokálka," oznamoval tajemník, ukazuje ostře seříznutou tužkou na zaškrtnuté místo. Starosta hned četl, nedbaje, že se podruhé Svobodová dovolává, aby konečně přece byla vyslechnuta. Zpráva Sutnara zajímala a jak čelo jeho svědčilo,

nepříjemně se ho dotýkala. Jsa ženou vytrhován, nedůtklivě sebou pohnul. Než i tajemník jí dával znamení, aby mlčela.

„Darebáctví!“ odlehčil si starosta, spouštěje ruku s listem a obrátiv se, utrhnul se málo vlídně: „Čeho si tedy přejete?“

Svobodová, jíž se nenedostávalo daru výřečnosti, přednášela dlouze svoji stížnost.

„Už vím,“ řekl posléze, „s takovou hloupostí nás obtěžujete.“

„Pro mne to jest urážka. Já neagitovala o ten hlas jako jiné, já se neprosila za uznání. A teď se mně celé město směje. To udělal Vít, který se dobře potatil.“

„A jaké máte, osobo, důkazy?“

„Jaké? Kalouskův klouček při žádné darebnosti neschází, stále křídou po hradbách čmárá.“

„Jak jste ho neviděla, jak nemáte svědků, nemůžete proti němu vystoupiti s obžalobou. Ostatně vezměte mokrý hadr, přetřete dveře a je po všem.“

„A to by byla zde pěkná spravedlnost!“ vyjela krosnařka boky si podepřevši. „Ovšem, já jsem pouze na ruce živa, chudá žena, a ten nepovedenec má tatínka měšťanem, bohatým pekařem. V tom je ten rozdíl.“

Po těch prudce pronesených slovech vystoupil tajemník Nedoma před zábradlí a položiv Svobodové na rameno ruku, obořil se zhurta: „Vy nám tady nebudete kázati! Hned se kliďte z úřadovny!“

V tom i strážník objevil se ve dveřích.

„Však vím, že se mně tady nedostane zastání a obrátím se jinam,“ syčela žena.

„Tak už pojďte!“ vybízel Matoušek.

„Půjdu sama, nemusíte mne vyváděti.“

Svobodová vyběhla, bojíc se strážníkova doprovodu před radnici. To by bylo řeči po celém městě.

Páni po jejím odchodu a bouchnutí dveřmi si oddechli. Krosnařka nebyla zde poprvé. Starosta podepsal, kde mu bylo naznačeno, a zase chápal se Stráže, která mnohdy hnula žlučí a kde se přetřásalo mínění celého okresu.

„Z Rašic se nám sděluje, že tamní občanská záložna velmi dobře prosperuje, poněvadž má největšího věřitele samotné město. V posledních dnech si opět vypůjčila dva tisíce korun, aby mohla uhraditi běžný účet. Ale jak dlouho může takové hospodaření potrvati?“

Podruhé Sutnar přečetl stručnou noticku, která ťala do živého. Zpráva byla pravdivá, ale proč se ona záležitost dostala na forum veřejnosti?

„Kdo to asi do novin zaslal?“ hned napadlo starostu a ostrý pohled utkvěl na tajemníkovi.

„Někdo z výboru záložny,“ hádal tázaný. „Od nás to nepropuklo.“

„K čemu se vším do Stráže? Až berní úřad odvede vybrané přirážky, dluh v záložně se zaplatí a všechno bude vyrovnáno. Vyšlo to jistě z oposice.“

Tajemník moudře mlčel. V jistých ohledech byl pouze úředníkem, který musí sloužiti té či oné straně.

Sutnar ještě probíral listiny, když strážník hlásil, že objednaný domkář Křídlo z předměstí se dostavil a na chodbě čeká. Poněvadž Loukov měl za starou branou předměstí Malachov, musily je míti též sousední Rašice. Zde brány nebylo, ale část budov oddělena byla potokem, poslední dobu ke starším stavením přibyla nová a při pojmenování ulic část ona obdržela název předměstí Zábělov dle potoka, jenž letní doby starobylému jménu málo dělal cti a spíše byl černým než jasným, bílým. Tuto bydleli ponejvíce novousedlíci kteří v městečku nalezli výživu a domek si postavili. Obec na ně hleděla podezřele a zvláště bránila se přijímati je do obecního svazku a dáti jim v Rašicích domovské právo. Rodiny tu bývaly početné, jmění po skrovnu, tudy nebezpečná vyhlídka brzkého vyživování toho neb onoho na obecní útraty. Ale dle nového zákona jiné obce v evidenci měly, že jejich příslušníci řadu let jinde prodlévají a tudy by se jich zhostiti mohly.

Tak stalo se i Křídlovi, jenž hřmotně vstupoval do kanceláře, hubuje, že vytržen byl z práce v pivovaře a že se všechno mohlo urovnati za jeho nepřítomnosti.

„Jak dlouho bydlíte v Rašicích?“ začal starosta výslech, zatím co se tajemník sklonil k papíru.

„A kdo by to počítal! Dávno to jest,“ drbal se za uchem statný muž.

„Vaše posavadní domovská obec tvrdí, že jste ji opustil před dvanácti roky. Kde jste se zdržoval?“

„Nikde jinde než zde. A tolik roků to může býti. Tehdy se nám narodila druhá holka a letos dostala ve škole úlevu. Tak nyní budu patřiti sem?“

„To se teprve vyšetří.“

„Mně je to zcela stejné, naše Lhota jako Rašice, nikdo se nepředá.“

To porovnání se starostovi málo líbilo.

„Snad nebudete přirovnávati naše město k ledajaké vsi. To jste si mohl zůstati v té slavné Lhotě a netlačiti se k nám. Vaše příslušnost se vyšetří. Nepřerušil jste desetiletý pobyt v Rašicích? Nebral jste mezitím od obce podporu?“

„Já poctivě živím rodinu těmato rukama a žádných almužen nevyhledávám,“ skoro uraženě odpovídal slaďák z pivovaru.

„No dobře, žádost vaši přednesu ve schůzi a potom budete vyrozumněn.“

„Tak mohu jíti, poroučím se,“ prudce řekl Křídlo a pádným krokem odcházel po dřevěných schodech.

„Ti lidé na předměstí jsou hrubého rázu,“ stěžoval si starosta. „Často máme s nimi zde výstup. Tam jako by nám rostla metla. Ani jsme neměli tolika přistěhovalcům dávati svolení ke stavbě.“

„Obec jim ještě za levný peníz prodávala bývalá draha,“ podotknul tajemník.

„Naše město tím zrostlo, jinak bychom měli při posledním sčítání úbytek, ale spolu přibylo rušivého živlu. Ti lidé sem přinášejí různé názory a těžko se jich zbavují. Nadále zůstávají venkovany."

Než pojednou od nemilého výstupu a s obtížemi spojeného úřadování Sutnar přešel ve veselejší náladu vzpomínkou na výlet. Posud o něm s nikým si nepohovořil a přece toho měl tolik na srdci.

„Byla to pěkná slavnost a vydařila se. Však by o ní měla se dostati obšírná zpráva do Stráže, aby Loukovští viděli, jak se tužíme."

„Pořadatelé neopomenou to napsati," mínil tajemník.

„Střeštěnci! Uspořádali výlet a už se o něj starati nebudou. Kdo ví, co mají opět na mysli. Však je známe. Lokálka by mohla přijíti od nás jako od úřadu."

Tajemník Nedoma porozuměl.

„Postarám se. Vždyť odebíráme značnou část Stráže. No, a volba také dopadla dobře," lichotil tajemník. „Slečna zasluhuje uznání."

Sutnar se bránil odmítavě.

„To ještě musím Pavla pokárati, že něco podobného připustil. Mohli by se domnívati, že na výsledek působil můj vliv. Raději bych viděl, kdyby nejvíce hlasů soustředilo se na Idě nebo Kláře. Proč právě naše Boža?"

„Dle zásluhy. Každý rozumný musí uznati, že se tak stalo právem. Volba rozhodla nestranně."

Starosta střihnul okem po sekretáři, jakoby pátral, míní-li to do opravdy. Tajemník se chtěl kdysi ucházeti o Boženu, ale rodičům se tato partie nezamlouvala. V duchu byl též o správnosti volby přesvědčen, to jenom tak mínění jiných zvěděti chtěl. Byl spokojen. Jeho samolibosti bylo polichoceno, jeho pýcha podepřena. Vždy se snažil, aby jeho rodina vynikala, aby v Rašicích dávala tón. Občas jezdil v kočáře do Loukova, i choť s dcerou daly si zapřáhnouti. Božu dal vzdělati, pokud na venkově bylo možno, nešetřil peněz na její šat, do zábav ji vodil. Teď uznána jako královnou krásy, čímž povýšila a také otci zatlačila na vyšší stupeň vážnosti v městě. A což až se o tom čísti bude ve Stráži, až od úst k ústům ta zpráva kolovati bude po celém kraji, širém okolí.

O tom uvažoval Sutnar, opouštěje před polednem radnici. Ač do dvanácti bylo nedaleko, přece si všimnul pánů u okna hostince Na růžku. Scházeli se tu před polednem na sklenici vína a projednali zde vyšší politiku dle dovezených pražských novin.

Při víně u širokého okna projednávaly se též osudy a příběhy městyse Rašic, stejně jak o visitách, jež paničky pořádaly o zimních nedělích a zcela obyčejné sousedky o besedách kdekoliv pod stromem i za rozbořenou hradbou. Společnost Na růžku v tuto dobu nebývala pravidelně a také ne vždy táž. Jenom v neděli po službách Božích byly oba dlouhé stoly obsazeny lidmi domácími a přespolními. Dnes sešlo se několik pánů, aby překlepali nedělní výlet, ti také hlučně uvítali starostu ve svém

středu. Byl zde měšťan Kalousek, sládek z panského pivovaru, pensista Mikeš, jenž se do rodiště vrátil, aby mezi svými zbytek života strávil, mlynář od potoka, tito zaťukali na sklo, když šel farář Cibulka ze školy, jenom jako na skok zastavili se jiní a před každým stál kalíšek s červeným nebo bílým vínem. Mlynář odstrčil talíř po přesnídávce.

„Ať žije šťastný otec nejhezčí dívky v našem městě!“ volal Kalousek, pozvédaje polo naplněnou číši.

Všichni přítomní jako na povel povstali a chápali se sklínek. Hostinský s největším chvatem naléval starostovi. Ani se netázal, neboť věděl, co kdo pije.

„Sláva mu!“ hned se připojoval pan otec, šibalsky mžouraje zarostlým zrakem.

Sutnar už držel broušené sklo, v němž se perlilo červené víno, uklonil se pánům a ostýchavě děkoval.

„Vždyť to byla pouze lekrace naší mládeže a nic to neznamenalo. Snad bychom takové hlasování nepovažovali za vážné, rozhodující.“

„Komu čest, tomu čest,“ prohodil farář-děkan.

„Znamenitě jsme se pobavili,“ liboval si sládek, jenž pro Rašice a okolí pivo vařil, Na růžek pak nejlepší dodával, nyní jediný pivo pil, prohlašuje každé víno za padělek. „Takovou zábavu a společnost si dám líbiti. Všechno plynulo svorně, v úplné shodě.“

„Ne jako v Loukově. kde se o věnečku pohádali,“ vypovídal pekař Kalousek. „Víme, tam se to mnoho různí a kastuje, úřednická třída se nechce srovnati s měšťanskou, tato s vysoka hledí na řemeslníky, ta na třídu dělnickou.“

„To u nás — chvála Bohu — máme mír. Minulý výlet byl toho důkazem,“ liboval si farář-děkan.

„Však bychom měli na Studánku častěji pamatovati. Rozkošné místo, pěkná procházka a kdo ví, není-li tam voda léčivou,“ mínil pensista Mikeš, jenž mnohdy v ta místa zabloudil, sklenici při sobě nosil a vody pod kapličkou si nabíral.

„V neděli však všem lépe chutnalo pivo,“ s úsměvem nadhodil sládek samolibě dívaje se na sklenici.

Náhledu Mikšova chopil se purkmistr. Pensista, muž světa zkušený a znalý, mnoho u něho platil.

„Měli bychom dáti vodu ze Studánky prozkoumati. Už mnohdy náhodou vynašla se léčivá moc vody, jíž si nikdo nevšímal a původ vzaly lázně, jež záhy se ujaly a jména světového nabyly.“

Slovo lázně přímo elektrisovalo přítomné až na sládka, který se jenom pohrdně usmíval a novou sklenici piva si naliti dal.

„Lázněmi bychom předčili Loukov,“ hned vzpomínal mlynář, jehož složení v pohyb uváděl potok, kdežto kolega v sousedním městě měl mlýn parní.

„Pane, lázně, lázně, to by tak něco bylo, z těch by plynul užitek, že bychom hravě vystavěli novou školní budovu, most přes řeku a opravili všechny cesty,“ vypočítával měšťan bolesti, které tísnily od delší doby obec. Potok nazýval řekou, jako vůbec zde se všechno zveličovalo.

„Ale dříve byste do lázní musili něco dáti, sotva by stačil milion," poučoval sládek.

„A je!" zahořekoval mlynář, jenž na milion měl hodně tisíc, ale vždy naříkal. Takovou cenu má hraběcí panství se všemi lesy."

„Mohl by se vyskytnouti podnikatel, který by sám lázně zařídil," poučoval Mikeš.

„Ale pak by shrábnul výtěžek i slávu," ohražoval se starosta.

Bavící se páni ani nepozovali, že prostřední zvon ohlásil poledne. Jenom farář se vytratil, zaplativ víno ve výčepu. Právě řečnil starosta ve prospěch obce, jejíž otěžemi vládnul. Kdyby se Studánka osvědčila jako lázeňské místo, usadil by se tu druhý lékař, povolena by byla lékárna, obchody by rozkvetly, ruch by se oživil.

„To by v Loukově koukali!" prosaicky doprovodil pan otec nadšenou přednášku Sutnarovu.

„A těch příjmů pro obec!" připojoval se Kalousek. „Potom by ani nebylo třeba dlužiti se v záložně." Při tom pohodil hlavou směrem k rohatince, na níž vedle starších novin pražských visela Stráž, která časem přinesla pichlavou noticku. Denní listy dříve putovaly po domě, než se do hostince dostaly. Také farář sem posílal katolické noviny, které tu spokojeně visely vedle nejradikálnějších listů.

Kdo si Kalouskova posuňku všimnul, usmál se, starosta se však zakabonil. Bylo to jako sprcha na jeho nadšení a horování.

„Ve Studánce léčivá voda!" utrhoval se sládek. „Kdo se kdy tam uzdravil? Pivo, to léčí. Zvláště moje černé jako stvořené pro rekonvalescenty."

Přes tuto chválu piva Mikeš se uvolil láhev vody ze Studánky vzíti s sebou do Prahy ku prozkoumání od znamenité lékařské kapacity. Na tom zůstalo a páni opět měli o jednu vyhlídku do budoucna více. Nyní už dopijeli a pohlédnuvše na hodinky zděsili se, že to tak rychle uteklo. Nenadáli se, že poledne dávno minulo. Ale nelitovali, však oběd počká a po víně bude lépe chutnati. Měli pro ženy novinu, kterou tyto budou usmířeny. Zvěstují, že voda ze Studánky bude znalcem zkoumána, nemá-li v sobě léčivých sil a v kladném případě Rašice se stanou lázeňským místem, ne-li hned jako Karlovy Vary, tedy jistě jako Bohdaneč. Jak se to bude krásně vyjímati, až i obec bude míti razítko Lázně Rašice, až tak nejbližší železniční stanice bude pojmenována. Potom ať se Loukov chlubí hejtmanstvím, soudem, okresním výborem, nic mu to nepomůže.

Purkmistr z hostince nesl o mnoho výše hlavu cestou k domovu, a když mu Kverek vysekl hlubokou poklonu, sotva rukou pohnul. Hlava lázeňského místa in spe zcela jinak stoupne v úctě, než starosta městečka Rašic nebo dokonce představený, jak Sutnara nazývali sousedé okolních vesnic v domnění, že se rychtářům jejich rovná a s nimi na bratrství v ledakteré hospodě píti může. To se velice mýlí. (Pokračování.)

Jan Voborský (Egon d'Ego):

Monology básnické.

Pendant cyklu poetických themat: „Monology Smrti".

(Dokončení.)

II.

Z velínů básníkových.

Rozkoší šumnou plň se, žití poháre,
tak spokojeně k sobě slavný básník děl,
odloživ knihu v rudé vazbě z moaré,
jíž potlesk kritik včera v uvítanou zněl.
Kouř z papirosy kroužil k stropu modravý
až k ornamentům mezi zlaté hvězdice
a autor tuše předem záři oslavy,
psal nové verše hnědým brkem pávice.
Na číši těšil se již s muškátovým vínem,
při němž své znělky bude známým předčítat.
Co řeknou as, když purpur šedým zastře stínem?
Kdys dávno s kamarádem sedal ve třídě,
jen směle talentu mu sahal na primát. — —
Nuž změňme strunu, pějme jednou o bídě!

*

Pějme o ní, pějme! Na tom jejím holém pni
bez námahy velké, hravou snadnou prací
vočkujeme verš, vignetu, illustraci,
v růžích se nám zítřek slávy rozední.
V teple klidně usnem, libým zkolébáni snem,
pro vazbu zas novou barvu vymyslíme,
svět si domyslí, co veršem napovíme,
štědře odmění nás novým vavřínem.
A pak v světla netlumené zlaté záři
pohovky si odpočinem na polštáři,
novým douškem rozkoše se svlaží ret — —
měkký koberec když naše kroky tlumí,
kdo by staral se, proč topol teskně šumí
větrem bičován, když zima poutá svět?

*

Zda správně uhodnou ty spanilých dam kruhy,
zjemnělé jak je jasmínových plátků sníh,
co říci chci, jim veršů stříbrotkané stuhy
při vonném podav thé a sladkých zákuscích!
Zda rozpomenou se ve chvílích zadumání
nad zlatem arabesk a knihy nadpisu,
že kdesi v cizině se lidská bída sklání
v prach před oltáři z mramoru a z jaspisu,
nad kupou šperků aby sama vítězila
bohata v srdci pevné víry démantem,
jímž slova o chudých se v zlaté desky vryla,

že bez nich na krok nikdy nepůjdeme sami
a jimi že se brány nebes otvírají všem,
kde pravou blaženost chtí hledat nad hvězdami! —

*

Na cestách kdys mne v letě zvábil horský luh. —
Květ parnassií bílý jak na vzácných výšivkách
na jeho rozset sametu. — Byl průhledný tam vzduch,
cos zvalo mne, bych ruku po azuru vztáh
a pevně chytil se a držel ze všech sil,
bych cherubínů zpěvy aspoň jednou uslyšel.
Však byl to mlíjivý jen přelud rozkošných těch chvil,
bez písně v srdci dál jsem horskou cestou šel
a domů vrátil jsem se, básnil jsem a psal,
chud v nitru svém, bez kouzla barev, bez krystalů —
jich pánem chudý rival můj se stal;
ten Bohem posvěcen, ač bídou často štván,
nalévá poesie zlaté víno do pokálů,
jímž já byl zlákán kdys a — oklamán! —

*

Co sláva moje? — Žlutá růže čajová to!
Poupětem včera, v rozkvětu dnes zavoní —
snad příliš líbalo ji hvězd a slunce zlato —
až odkvete — — kdo pro ni slzu uroní?
S ní zdánlivé je moje štěstí úzce spjato,
rolničkou masopustu v sluch mi zazvoní.
Memento vstříc se ozve: „Víš, že všecko vzato
být může ti, když jiný tebe předhoní?“ —
Nuž jsem již chycen jako ryba v síti,
zatím co jiný, volný jako zpěvný pták
rozmachem jarým spěje tam, kde slunce svítí
myšlenek tužeb velkých bez západu. — —
Výš nad mne — tuším — letí kdosi do oblak,
já listu stínem budu v opuštěném sadu! —

*

Čím vlastně jsem ve hře na šachovnici záhady?
Dřív oslňoval moje zraky modrý vodstva třpyt
tam na jihu, kde tichem nocí pějí cykády
a citrín limónů plá, v loubí tmavých listů skryt — —
Alhambry myrty poznal jsem i půvab Granady
a horstva věčným sněhem jejichž bílý svítí štít,
kraj mnohý, palem květ kde sladce dýše v zahrady
a vodotrysk je duh a pršky démantové kmit.
Já velkolepých chrámů poznal průčelí —
čas kvapil tak, že ani neprodlel jsem v nich.
V tom škoda, ztráta má. — Jak andělských rtů pocely
bohatne soupeř můj za chvílí večerních,
když z Boží hřivny štědře jiným sype v klín,
co za záhadný úsměv štěstí píši na velín. —

*

On básní srdcem svým, když za jitra se svítá
a první paprsk zlatí rybník, žabí louž,
on básní, nad lesem když hvězda už se kmitá
a v hnědých brázdách polí dříme chocholouš.
Nádhery nezná bujných rostlin z krajin trópů,
v jichž list a květ je smaragd, rubín zataven
jen modro myosot mu značí ducha stopu
a ta vždy vede v luh a v prozářený den!
Bez persiánů, stórů, hladkých bez parket
v své jizbě žije, kde mu stříbrem zakvétají
v starostech vlasy, kde mu šerem slábne hled,
však šťasten jest, když žlutě zkvete blízká mez
a vůně bezu v sladké lázni své mu tají
vědomí blaha, že sta duší k nebi vznes! —

*

Choroba zchvátila mne kdysi silou požáru,
květ nadějí se neměl k rozpuku a vad,
a vlajka žití sklesla chabě na půl stožáru,
však jednu velkou touhu měl jsem napořád.
Tu dávnou touhu v srdci měl jsem luzném po jaru,
jež stromům dává bílých květů vonný šat,
pupeny slibné zdobí leskem perel z jantaru,
v něž změnily se kdysi slzy Helliad.
Provazy spoutaného už už k jícnu hrobu
mne vleklo cosi. — V mlhách mizel ideál — —
leč touha zvítězila a já na chorobu
za krátko jak na děsivý sen vzpomínal. —
Jen někdy v mlhách podzimního večera
v šarlatu rozedraném vídám bloudit Ašvéra! — —

JUDr. Otto Stehlík:

Umělecká Beseda v Praze a její styky s Jihoslovany.

(Pokračování.)

Nejbohatší a nejpestřejší směs zmínek o Jihoslovanech podávají nám *dějiny literárního odboru.* Odbor konal často poučné, i širšímu obecenstvu přístupné přednášky o literatuře jihoslovanské, o obecných thematech Jihoslovanů se týkajících, konaly se recitace, pěstovaly se styky česko-jihoslovanské a došlo častěji příležitostně ku zmínkám o Jihoslovanech.

A) Uvedu předně jednotlivé *přednášky* v určitých skupinách dle vnitřního obsahu a co možná v chronologickém pořadí, při čemž udávám nejdříve člena přednášejícího, potom thema a datum.

1. Národní píseň studovali:

Bulharskou E. Špindler (r. 1864) a J. Holeček (18. X. 1873). Pak přednášeli Siegfried Kapper: „O hercegovských ná-

rodních písních" (25. IV. 1868) a „Národní písně srbské zvl. legendy" (25. X. 1873); L. Kuba: „Národní písně černohorské" (1890); S. Kapper: „Idea slovanská v písních srbských a černohorských" (23. V. 1868) a J. Kouble: „Jihoslovanské ženy v prostonárodních písních" (12. II. 1887).

2. Literární přednášky ve formě *monografií* podaly bohatý program. Referovali Rafael Stiglič: Literární činnost a osudy chorvatského bána Petra Zrinského a jeho manželky Kateřiny (1. IV. 1871).

J. K. Jireček: Jiří Křižanič 21. II. 1874.

J. Hrubý v řeči o Janu Bleiweissovi (23. XI. 1878) zmiňoval se hlavně o jeho stycích s Čelakovským a jeho listu Novicích, jež převzaly český pravopis (S. 190). Jan Botto zast. R. Pokorným promluvil o zvláštním večeru roku 1881 podrobně o Zmaji Jovanu Jovanoviči. J. Hudec a J. V. Frič mluvili 7. I. 1882 k thematu: Aug. Šenoa.

První pojednal o stycích Šenoových s Hálkem v Praze r. 1859.

Dále řečnili o thematech:

J. Barák: Jiří Stojko Rakovský. 1883.

Jan Lego: Fr. Levstik. 3. XII. 1887.

J. Voráček: M. Vazov. 10. III. 1888.

Gabriela Preissová (četl R. Innemann): France Prešern. 8. II. 1901.

3. *Illyrismus* rozebrali:

Jan Hudec: Stanko Vraz Illyrismus. 28. VII. 1881.

J. Kouble. Vzpomínka na dobu illyrskou. Gaj. 8. V. 1886.

J. Máchal: Illyrismus a Ljudevít Gaj. 28, XI. 1910.

4. O povšechných thematech jihoslovanské literatury referovali:

J. Holeček: Novosrbská literatura. 26. IV. 1874.

J. K. Jireček: Novobulharská literatura. 13. XI. 1875.

Chalupa: Chorvatské prostonárodní básnictví (dle Singerova Beiträge zur kroatischen Volkspoesie). I. IV. 1882.

J. Kouble: Novější zjevy chorvatské literatury. 18. IV. 1884. a „Literární činnost Slovinců za poslední čtvrtstoletí". 6. 11. 1886.

Ign. Hořica: Literární poměry v Dalmatii. 10. I. 1891.

5. Též *filosofická* literatura byla v přednáškách zastoupena. J. Kouble přednesl themata: „Dubrovčan R. T. Boškovič a jeho názory filosofické" (23. IV. 1887) a „Činnost Slovanů jižních v oboru filosofie věku 16—18." (26. X. 1889).

6. S největším zájmem však byly sledovány a těšily se největší návštěvy a obliby přednášky o thematech národopisných, zeměpisných a historických a vylíčení vykonaných cest po jihoslovanských zemích. Jsou to tyto:

F. Dvorský: O Mikuláši Zrinjskim. 7. III. 1868.

J. Holeček. Bulharská svatba; hajduk Veljk. 29. XII. 1873.

J. K. Jireček: „Život ve vnitřním Srbsku". 13. III. 1875. a „Národní probuzení Bulharů". 24. IV. 1875.

Ign. Hořica: „J. J. Strossmayer". 27. II. 1898.
Pomjanov: „Poměry mezi Bulhary a Řeky". 13. II. 1875.
J. K. Jireček: „Kirdžalia". 18. XII. 1875.
J. Holeček: „Černá Hora". 22. IV. 1876 a téhož dne Havlasa: „Hercegovina.
Jireček: „Albánci". 20. I. 1877.
Jan Lego: „Krajina bledská" (aestheticky). 18. II. 1882. Téhož dne vykládal Jan Herben o třech chorvatských osadách blíže Mikulova (Gutfjeld, Nová Prerava, Frejeršdorf) založených baronem Krištofem z Teufenbachu r. 1584 a o jich zvláštním národopisném rázu. [S. 190, XIX.] Jan Lego řešil v přednášce „Charakteristika národa slovinského" (14. VI. 1884) povahu Němců, Čechův a Slovincův na hraničním pomezí a poukazoval, jak hrdě Němci podrobovali měkké Slovany zprvu záminkou víry křesťanské, nyní pak „šířitelstvím kultury" mezi „barbarskými Slovany". (S. 190.)

Jan Hudec mluvil o ženách jihoslovanských (27. II. 1886). O svých cestách po jihoslovanských zemích vypravovali: Holeček „Má cesta na Černou Horu" (4. XI. 1882), J. Hořica „Nové dojmy z Černé Hory" (3. XI. 1894) a A. Glückselig „Pobyt mezi Slovinci" (I. II. 1896).

7. Zbývá ještě uvésti dvě *různá* themata. J. Nosek mluvil o slovinské Matici (29. XI. 1868) a Vítězslav Hálek poukazoval v přednášce „O jižních divadlech" na divadla vídeňská a štýrskohradecká, kde dovedli snižovati jen Čechy, Slovince a Chorvaty, zapomínajíce krásy a taktu! (S. 183.) [Viz str. XXIII až XXVI.]

B. Z přednášek o literatuře jihoslovanské a slovanské vůbec je patrno, že literární odbor při podstatných literárních poznatcích dbal úsilně povědomí o souvislosti literatury české a literatur slovanských, tedy i jihoslovanské i že se snažil určovati dosah dosavadní vzájemnosti spisovatelské. Nespokojoval se však jen poznáním literárním a literárně dějepisným. Toužil i po přímém poznání literárních výtvorů jihoslovanských autorů a slovanských vůbec. Tak došlo k překladům a recitacím ukázek z jihoslovanské literatury a četbě novinek. Překlady pak byly tištěny a doplňovaly takto kosmopolitické úsilí přednáškové. Tímto připravována půda pro soustavnou informaci o moderních literaturách světových. (S. 191.) Tak recitoval S. Kapper jako literární novinky své překlady: Srbské legendy (14. II. 1869), Maxima Černojeviče Osudný sňatek (7. XI. 1874) a Hercegowinské písně (6. V. 1868). Frič recitoval zlomkovitě novinku knížete Nikoly „Balkánskou cařici". (3. II. 1900.) [S. 191, XXVI, XXX a XXXI.]

C. Kromě původních literárních novinek jihoslovanských se referovalo i o novinkách české literatury, která čerpala látku ze slovanského jihu. Hrubý rozebral sbírku Elišky Krásnohorské: „K slovanskému jihu" (6. XI. 1880) a „Kněze Lazara" po prvé S. Kapper sám jako autor (14. III. 1874) a po druhé Chalupa. [Str. XII. a XVI.]

(Pokračování.)

*

Věra Klecanská:

Z pamětí staré jabloně.

I.

Kvetoucí jabloň v náručí
hnízdo si kolébá ptačí —
V podvečer za to slýchává
šveholy sladší a sladší;
od starých mladí učí se
na sladko laditi hlásky
v jedinou píseň stozvukou,
pro celý život jež stačí —
a to je písnička lásky.

Spánek když ptáky umlčí,
jabloň ji pěje dál zticha,
vůni svých květů růžových
do šera přesladce dýchá. —
Vzduch jí se chvěje májový,
vítr ji roznese kolem —
a ten, kdo pod tou jabloní
stojí, už vzdychá a vzdychá
neznámým, sladkým však bolem.

Rozpíná paže, touží též
pro sebe zachytit jeden
z růžových květů rozvitých,
v lásky jej přenésti eden.
Ejhle, teď něžný dívčí květ —
nestihlé krásy — se snáší
do jeho blahé náruče.
Jaký div, v srdci že leden
taje též, pučí a raší — — —

Úkrytu k sladkým šepotům
jabloň jim poskytne ráda;
ať se ta stará pohádka
májová znova zde spřádá!
Ať si jak ptáci šveholí,
že si též hnízdečko zrobí,
ať se jen sladkou nadějí
potěší srdce dvě mladá,
lepší že nastanou doby!

II.

Útulná smavá chaloupka
v zeleni stromů se bělá —
Jabloň se kloní, jak by ji
mateřsky chrániti chtěla;
mladičký párek v chaloupce
milujíc, zcela s ním cítí
blaho, když láska denně je
na čistá celuje čela.
Věru, to šťastné je žití!

Zlato jim sice neroste,
musí chléb dobývat prací,
za to se každý raději
na večer pod střechu vrací —
Skýva, tak těžce dobytá;
dvojnásob oběma chutná.
Únavy chmura padá s čel,
ve svitu lásky se ztrácí —
píseň to není přec smutná!

Život by dala pro něho —
On žije zase jen pro ni —
S přátelským jabloň úsměvem
na hlavy, k sobě jež kloní,
zažloutlých listů chomáče
sype jak zlatý déšť s hůry,
cestu jim žití vystele,
směle ať kráčejí po ní,
v zlato jim promění chmury!

Oděná v kožich ze sněhu.
Zima teď na okna klepá.
Zdá se, že jabloň tvrdě spí
bez listí, není však slepá:
Chaloupku vidí pod čepcem
utkaným ze vloček sněhu,
u okna hlavy stulené —
Dvojice věru to lepá!
V očích jim lásky čte něhu.

Rok přelét' křídlem vlaštovčím.
Druhý už ke konci kvapí.
Z rána kdys se tu v přeletu
stavila rodina čapí — —
Kolik tu něhy, radosti
pod úzkým chaloupky krovem,
když se zrak mladých po prvé
ve zraku děťátka stápí,
nelze ni povědít slovem!

Jabloň tím štěstím mládne zas,
v nové — hle — rozpukla květy;
v koruně ptáci ladí hlas
opětně v nejsladší věty.
Na bílé lávce březové
hlavy dvě tulí se k třetí;
chvílemi když se nakloní,
setkají troji se rety —
Nejkrasší jaro tu světí.

Do tiché naší idylly
přibyli vítaní hosté:
vlaštovky hnízdo zrobily
pod krovy chaloupky prosté.
Jabloň jim kývá na pozdrav;
z příchodu jejich as věstí,
dobré té tiché rodině
pod střechou s nimi že vzroste
kvetoucí ratolest štěstí.

V samotě ani netuší,
mračna že celý svět halí,
neslyší, z mraků zlověstných
kterak už pohřmívá z dálí.
Nevidí, východ jak se rdí
ne snad jen červánkem zoře —
krvavě rudou záplavou,
neví, jak těžké se valí
na lidstvo koleso hoře.

Zatím co v štěstí sluní se
s poupětem jako dvě růže
a srdce páskou růžovou
k sobě se poutají úže,
divoké války vichřice
jako saň honí se světem,
nenasytně vše zhlcujíc.
Ženám všem odvádí muže,
tatíčka plačícím dětem.

Jako když ptákům do hnízda
neznámá vnoří se ruka,
malé jim srdce úzkostí
buší a stěná a puká,
nenáhlá zpráva drtivá
nejlepší plány hned boří:
přijdou-li jim též po štěstí
rozluky nesmírná muka,
kterak je přežijí v hoři?

Vskutku teď jako zázrakem
vše se jim daří, vše kyne;
kolkolem domku úrodná,
svěží se zahrada vine,
drůbeží dvůr je zpestřený,
hojnou žeň slibují pole,
pod tíží stromy klesají,
réva jim hrozny dá sinné —
Při plném sedají stole.

III.

Těžko se loučí s rodinou!
Slzou i polibek sladký
zahořkne nohou nejistou
milými vykročíš vrátky,
víš-li, že duše, srdce půl
za nimi zanecháš v strachu,
jak jim as bude bez tebe,
jestli se nevrátíš zpátky —
Jistě že těžko ti, brachu!

Soucitně jabloň dívá se,
slza jak za slzou kane
z očí čtyř pláčem zarudlých
děťátko na milované,
samo jež pranic netušíc,
s úsměvem brouká si: „Táta!“
„Tatíček půjde k odvodu,
Bůh jen ví, co se s ním stane,
s Bohem buď děvečko zlatá!“

Jako když bříza podťatá
ševelí svadlými listy,
„Vrať se nám!“ za ním šumí jen
vzlyknutím přervané mlsty.
„Vrať se jim!“ Jabloň do dálky
zelenou rukou mu kývá.
Nebi též z očí blankytných
slzí proud vytryská čistý,
celá se plakat zdá niva.

Pokleká žena pod jabloň
před obraz Rodičky boží
s prosbami, by jí s žití cest
pomohla vypleti hloží.
Denně tu mnohou hodinu
s dítětem v náručí prodlí,
se srdce kámen nejtěžší
pod její nohy zde složí,
modlí se, modlí a modlí.

(Pokračování.)

Fr. Wolf:

Ústup.

1812.

Waclav Gassiorowski: Orleta.

(Dokončení.)

Kolem ohniště se rozpředl veselý rozhovor. Krasiński se vyptával, odpovídal na žertovné poznámky a pomáhal Wolodkowiczowi péci brambory.

Soltyk přistoupil k Zajaczkovi.

„Generále! Mám čekati na odpověď?!"

„Již máte na pilno, pane?"

„Je čas se vrátiti!"

Zajaczek pozvedl z těžka ramena.

„Co?! Nemám odpovědi! Vraťte se, když vás volají!... Vyřídil jste!... No, a ten... Konec!..."

Soltyk salutoval generálovi, vyměnil několik stisků ruk s důstojníky nejblíže stojícími, poklonil se ostatním a zmizel v temnu, za ležením.

„Štábovec!" — broukl kdosi mezi zuby u ohniště.

„Dobrý důstojník!" — poznamenal suše Zajaczek.

„Pravda, generále!" — dodal Krasiński. — „No, také on tam sladké služby nemá!... Ať si s Bohem chodí po světě!... Viděl jsem dnes horší!..."

„Co? — Koho? — Povídej!"

„Leč dáte-li kořalky a hadr na převázání dlaně!"

„Tu máš kousek šátku!"

Krasiński se napil z lahve a oddechl si.

„Chlubil jsem se vám, pánové, že mám v Borysowě známé, u kterých jsem bydlil na cestě do Smolenska, nalezl jsem je, jak se rozumí, a tlačenicí jsem se dostal i do hostinského pokoje... Tu se podkládám a vděčné vzpomínky připomínám... Ovšem, výsledek byl... Milostpaní totiž chytila koště a milostpán hůl!... Ale já, ve strachu, dukáty!.... Trh byl krátký! Bochník chleba, kuře, máslo, hrstka soli a čtvrtce brambor — deset dukátů! Rozloučil jsem se zdvořile, zaklel a nesu své poklady! Tu vidím švališery! Dobře, myslím, strýc pan Vincenc, generál, musí tady býti! Vklouzl jsem mezi koně, nějaký poručníček mne poznal a dovedl. Pan Vincenc mne přijal v ženské jupce a kožichu, dvě lahve kořalky mi dal, ale jak jsem mu začal na jídlo vzpomínati, tu mi tak pohlížel na můj hrnek, pytel a kuře, že jsem co nejrychleji objal pana generála a pryč! Švališeři totiž, asi, opíti se mají aspoň každý den čím, ale co jísti, to nejsou na tom lépe než my. Dostal jsem se za Borysow, poklady mé zdvihám a utíkám a nevšímám si kňučení... Třikráte mne přepadli, leč ušel jsem. Po čtvrté mne sevřeli pod lazarety. Pytel na zádech zavěšený držím pravou rukou, v levé hrnek a kuře pod paží. Vytrhli mi kuře pod paží! Vem tě ďábel, — utíkám dále. Již jsem se dostal na volnější prostoru, — když spatřím kočár na saních. Čtyry silné vykrmené koně! Šest prů-

vodců s pochodněmi! Myslím, maršálek! Kde pak, to milostpán Róznieckі!"

Zajaczek zaklel.

„Nadhodil jsem se panu Roznieckému! Je zdráv, celý! No, ale není co dělati! Vojna je skončena! . . . Zásobní vůz aspoň jeden veze za sebou . . . a jede do Varšavy! . . . No, a je mu líto! Lotr!"

„Ba! A již v Borysowě není! Před mýma očima jel k Berezině, vždyť si tam nalezl cestu k generálu pontonierů . . . který slíbil, že ho na pontoně včas přepraví! . . . Ostatně zpozdil se, neboť mohl býti již dávno za Wilnem, kdyby nebylo nějakého unavujícího pohostinství pod Siennou u jakéhosi přítele. Saně pana Roznieckého mi jen zaskříply před nosem a já jsem stál potud udiveně, pokud mne opozdilec neudeřil holí do ruky. Hrnek se obrátil v drobné kousky a sotva jsem dokázal odnésti ten kousek másla, na ostatní se vrhlo mraveniště."

Krasinski skončil a pohlédl na shromážděné, leč ti jakoby neslyšeli jeho posledních slov. Až Zajaczek broukl ponuře: „Kule je málo pro takového!"

„Není on jeden, generále!"

„Cha, den! To vím! Panáčkům, loutkám se zachtělo uniforem!"

„Aspoň Kamieniecki!" — vmísil se Wolodkowicz.

„Adjutant od sklenice!"

„Anebo Kicki!"

„No, toho holobrádka to já ještě naučím rozumu!" — zahřměl hlas za zády Zajaczkovými.

„Plivni, Blumere, na psinec u štábu! . . . "

„Dobře, generále, ale nejprve tomu hochu do očí! Holobrádků, chlapců si kníže ministr přibral po bok! . . . Štáb! Amfitrion scházel, tedy se čeládka rozešla!"

„Kniaziewiczowa to věc! On přece převzal velení po Poniatovském! Kdyby na mne byli přišli! Ale to jsem po Roznieckém neočekával! Ten aspoň katanu nepředstírá ani na odřeniny nenaříká! Po lajdácku, ale upřímně! . . . "

Kolem ohniště přešel významný smích.

„Snadno bylo veleti, pokud hlad s mrazem nás nedávil!" — ozval se znovu Blumer. — „Nemoc se v pravou chvíli objevila! A tak ihned s kočárkem! . . . "

Krasinski se tiše zasmál.

„Ovšem, pohodlněji jest v kočárku než tady, na tomto písečníku! Hle, pane plukovníku, brambor takových jistě ani v kočárku nemá! . . . "

„Zdrávi povídali, pane! Buďte ujištěn, že jestli některý bude unaven, tak z přejedení! . . . "

„Takový si nedá učiniti křivdy!" broukl mezi zuby generál.

„Knížátko!"

„Povídali, že tři vozy zásob s kuchařem jely napřed, aby knížeti ministru razily cestu a připravovaly noclehy!" — řekl Wolodkowicz.

„Ale co! Řekl jsem to;“ — broukl Blumer. — „No a jistě aspoň eskadrona co nejsilnější ulánův!! Za průvod kníže-kuchařské milosti!“

Zajaczek vrhl pohled na mé nohy, ovinuté hadry.

„Myslil jsi, že se Bniatowski do takových bot ustrojí!? Co by dámy řekly!“

„Dal bych si ruku utíti, že jedou v kočárku! . . . “

„Ve Smolensku ještě byly!!“

„Brambory jsou hotovy!“ — vykřikl Krasinski. — „Dále Wolodkowiczi! Počítej po mandeli! . . . Sůl do nábojnice, bude to slánka! . . . Nyní po krajíci chleba a po doušku! . . . Počkejte! Ale co s máslem?! Pro všecky to je málo! Navrhuji, abychom je nechali na pomazání posledních dvou! O . . . vidíš Wolodkowiczi! Generálovi jsi dal takovou malou bramboru! . . . Dej mu tuto! Podle spravedlnosti!!!“

Při ohništi nastal ruch. I ti, kteří polou zdřevenělí, leželi při ohni, neúčastnice se vůbec rozmluv, — na zavolání Krasinského se kvapně zvedli a dali se do jídla. Posilovali se špatně ukrývanou dychtivostí, s rozkošným třesením zvedali brambory do úst a pálili si jimi ústa, celou mysl svou soustřeďujíce v doteku, v ochutnávání, v tolik žádaném nasycení se.

Ticho nastalo při ohništi. Nikdo nechtěl ani vydávati hlasu ani poslouchati. Každému byl nejmilejší chrupot vlastních dásní.

Brambory rychle ubývaly, — v lahvici klokotal zbytek kořalky, chléb zmizel, pouze máslo bylo nedotknuto.

Až Wolodkowicz vyhrabal poslední brambory z popelu, přepočítal a rozhodl.

„Po třech! Jedna se solí a dvě s máslem. Střep bude choditi po řadě. Generál začne!“

Netrpělivé zabručení u ohniště dalo znamení souhlasu s rozpočtem Krasinského.

Wolodkowicz tedy dal každému po jedné bramboře, a když v okamžiku zmizely, podal Zajaczkovi střep s máslem a bramboru.

„Nyní s máslem!“

Generál potřel z lehka bramboru o povrch másla a zvedl ji k ústům.

„Raritas!“

Oči důstojníků sledovaly pozorně každý pohyb úst generálových, při čemž celá jejich pozornost byla tak upiata, tak soustředěna na střepu másla, že ani nepozorovali, že hned na blízku se mihl ve stínu jakýsi nový trup a nikdo z důstojníků si nevšiml, že hned se rozlehl přitlumený rachot kol a skřipot náprav a hned za tím jakýsi dlouhý hnědý stín se objevil u ohniště.

„Plukovník Blumer!“ — zavolal Krasinski. Wolodkowicz podal Blumerovi střep s máslem a bramboru.

„Moji pánové!“ — šeptal mezitím stín, postupuje nesměle, leč tomu šepotu nikdo nevěnoval pozornosti.

„Uf! To jsem si pochutnal!“ — zasmál se Blumer.

„Další!“ — zabroukli netrpělivě.

„Major Ostrzeszowicz! . . . “

„Moji pánové!“ — opakoval stín, ukazuje v plném světle svůj palašem podpásaný kožich a jakýmisi zbytky šnůr lemovanou otrhanou čepici.

Shromáždění u ohniště byli tak zaujati sami sebou, že kdyby nebylo Blumera, který se vzdechem odvrátil svou hlavu od Ostrzeszewice, snad i tenkráte by hlas postavy té vyzněl neslyšen.

Blumer však zpozoroval příchozího, pohlédl na něho a broukl hněvivě.

„Kdo to? Co tady?! . . . Pryč! . . . “

„Moji pánové! Promiňte! . . . Což mne nepoznáváte?“

Důstojníci vrhli na dotěrného zlý pohled.

„S Bohem, pane! . . . Nic nemáme! . . . Měli jsme!“ — hučely hlasy přitlumené. Krasinski zaházel popelem brambory v ohništi ležící, Ostrzeszewicz ukryl střep s máslem pod cípem kožichu.

Wolodkowicz vystoupil před příchozího.

„Do lazaretů! Dále!“

„Odehnali nás! Přístup není!“

„To není naše věc!“

„Hej! Kdo, u hromu, opozdilce nám za stráže vpouští!“ — obořil se Zajaczek.

„Kicki!!?“ — zvolaly zmatené hlasy.

Zajaczek se postavil rovně na nohy a, jda ku příchozím, s podivem hleděl na bídu knížecího adjutanta.

„Pane?! Pane, vy tady?!“

„Ano!“ — zašeptal stín bledými rty.

„Jak pak to, u milionu! . . . Odhodili vás, či co? Raněn jste?! . . .“

„Postřelen! . . . Ale já tu k vám pánové! . . .“

„Hm! — Nic není! — U nás také ne!!“ — zabroukli, předstihujíce prosbu.

„Aspoň kousek . . . ať čehokoli! . . .“

Blumer se pohrdlivě rozesmál.

„Ale co, koniny s prachem není libo? . . . Ošklivi se a za zuby zalézá!! . . .“

Kicki pohlédl vytřeštěnýma očima na temnou tvář Blumerovu a odpověděl s obtíží.

„To ne pro mne, plukovníku . . . to kníže prosí . . . ode včera neměl nic v ústech; a též včera málo . . .“

Hlas Kického zachroptěl a uvázl v hrdle.

Zajaczek sklopil hlavu.

Chvíli se zdálo, jakoby dech umřel v prsou shromážděných kolem adjutanta.

„Kde je kníže?“ — zeptal se tiše generál.

Kicki ukázal na černý obrys opodál.

„Leží v kočárku polou bez sebe! . . . Kůň nám padl . . Málo krmení! . . .“

Zajaczek svěsil hlavu níže. Hromádka důstojníků se nejistě zakolísala, když v tom chytil Blumer Krasiňského za rameno.

„Kde je má brambora! Dej mi ji!“

„Plukovníku!“

„Dej, u sta choler! Patří mně!“

Krasiński sáhl do popelniště. Blumer uchopil bramboru a přiskočil k ruce adjutanta knížecího.

„Vezmi si ji! Drž u milionu!“

Na toto zavolání se vrhli všichni o závod do popele pro brambory.

„Vezmi si i mou! — i moje dvě! . . . No i tuto!“

Cíp kožichu Kického se naplnil bramborami.

„To mu i sůl dejte!“

„I máslo ať si hoch vezme! . . . “

„Ať si vezme! . . . I kořalku!“

Generál vzal mezi tím kus dřeva z ohniště a pospíšil ke korbě kočárku opodál se ukazující. Blumer, Ostrzeszowicz, Wolodkowicz i Krasiński pospíšili za příkladem generálovým. Do vnitřku kočárku upadly proudy červeně mihotavého světla a okázaly tvář bledě sinavou, uspanou jakýmsi bolem, s hořce sevřenými ústy.

Kicki vystoupil na stupátko u kočárku a zvedl lahev k ústům ležícího.

„Knížecí Milosti! Pro občerstvení!“

„Ne, nechci! Kousek chleba!“

„Jsou brambory! Máslo . . . sůl! . . . “

„Blouzníš, můj Ludvíku! . . . “

„Na mou čest, hle, tu jsou! . . . “

Kníže se zvedl, vyňal ruce ze plachty ho přikrývající a dychtivě se chopil brambory, leč současně spočinuly jeho oči na šedivé hlavě, odkryté hned u dvířek. Brambora vypadla ze třesoucích se rukou knížete.

„Zajaczek!“ — řekl tiše kníže. — „Tys jistě nejedl! . . . . Vezmi si! Potřebuješ sil! A co mně je i takto dobře! . . . .“

Václav Poledne:

Nápis.

Po dlouhé době bloudění a stesku
jak vyděděnec, jemuž brána vlasti
se otvírá — chci na oltáře klásti
obětní dar a v náhrobní svou desku
vytesat nápis —

Ach, kdo si ho všimne! —
kdo pochopí! — Kdo ohlédne se v spěchu
a v závrati vlastního opojení
a bolesti na cizí hrob, kde v mechu
a kapradí se krčí deska bílá —
žalostný světem bouřlivého snění —
mlčící loutna, která z písní zbyla — —

Snad stařec přijde — znaveně si zdřímne
u mohyly a pak s lhostejnou tváří
s úmrtním datem porovná své stáří. —

Snad roztomilé dítě v kratochvíli
nad náhrobkem se skotačivě schýlí
a zadívá se v ošlehané tahy
zašlého obrazu — —

Snad večer vlahý
vyláká dvojici dvou duší spiatých
okovy lásky v stín zapadlých hrobů,
kde bez hrůzy před mrtvými se kloní
a zašeptají: Ach, ten jasmín voní — —

— — — — — — — — — — — —

Ať přijde kdokoliv! —
Až z písmen zlatých
lesk vyprchá — pak lásku, chlad i zlobu
lhostejně snesu —

Též svou duši žhavou
jsem konejšil — jak dítě — snem a slávou.
Já kdysi též jsem vztáhl za motýlem
duhových krás svou dlaň — byl slepý, cílem
tajemných obzorů — jen v ně jsem věřil —
jen po nich práhl — jenom k nim jsem zíral,
když v smutku bolestném jsem zraněn svíral
bezmocné pěstě — i když den se šeřil
a prapor smuteční když vlál na věži
vysněných kathedrál —

— — — — — — — — — — — —

Muž, zajímá-li
tě, poutníku, co mlčenlivě střeží
pokojný hrob — pak rozluští, co halí
blednoucí nápis. —

Snad v tvém vlastním nitru
táž odpověď se ozve na otázku,
jež vedla mne jak hvězda nocí k jitru:

kde Boha naleznu? —

Aj, hledej Lásku!

Alfons Pryč:

Boj duchů.

Göthův „Faust“ patří k slavným dílům světové literatury. Co jest v něm hlavní myšlenkou? Učený doktor Faust chce vniknouti do nejhlubších záhad stvoření a poznati poslední příčinu všeho. Nemůže toho však dosáhnouti přirozenou silou svého ducha, jak vyznává:

„A vidím, ničeho se nedozvíme;
a to mi srdce krutě jíme."

Tu se chápe nadpřirozených prostředků.

„Tož magii teď oddal jsem se cele,
bych silou ducha, ducha rtem,
dosáhnul ke dnu tajům všem, — —
— — — — — — — — — — —
bych přece poznal naposled,
co v jádru v celek poutá svět." *)

Než ani to mu nestačí. Proto v nezkrotné pýše, jíž chce se povznésti nad přirozené meze, určené člověku Bohem, zapíše svou duši přímo ďáblu s tou podmínkou, aby ten ukojil touhy jeho ducha nadlidskými poznatky a požitky. Pokus však končí nezdarem. Ďáblovi se nepodaří uchvátiti Faustovu duši, jelikož se mu nepodařilo uspokojiti Faustových tužeb. Faust pak umírá tragicky — neuspokojen, pokořen a zachráněn pouze milosrdenstvím Božím.

Faust a jeho snahy a osudy jsou vlastně obrazem lidstva, jež se pokouší vniknouti svým rozumem do všech tajin a zákonů stvoření, ovládnouti vše svým duchem a státi se nezávislým na Bohu. Konec jest nezbytně vždycky tragický; ukázati to jest vlastním cílem tohoto a následujících článků, jimiž vylíčíme faustovské tužby a boje lidstva a jejich neblahý výsledek.

V této kapitole jest pro nás důležitou ta okolnost, že Göthe předvádí ďábla Mefistofela jako podněcovatele pyšných Faustových tužeb, jako vůdce a rádce o jeho bohuvzdorném boji a hříšné dráze. Tím Göthe, ať vědomě a úmyslně, nebo veden jen jakýmsi vnitřním pudem pravdy, vyjádřil zjevenou pravdou křesťanskou, s níž se setkáváme hned na prvních stránkách Písma sv., pravdu totiž: Ďábel byl zevnějším popudem, jímž se člověk dal svésti k neposlušnosti vůči Bohu a připravil si tragický pád, byv původně dobrým a šťastným. Je tím zároveň vysvětlena ona nadlidsky hrozná, v pravdě ďábelská nenávist a boj proti Bohu a jeho pravdě, jak to často pozorujeme v dějinách křesťanství.

Chceme-li tedy pochopiti dějiny lidstva a především onoho ducha vzdoru, jenž přes všecky marné a zbankrotělé pokusy vždy znova popouzejí lidstvo do boje proti Bohu, jest nám vylíčiti napřed předehru a první pokus tohoto boje a tragický jeho konec. Předehra tato udála se mimo náš svět a přece byla osudnou i pro člověka. Byla to vzpoura a pád pyšných andělů. Pyšný pak anděl svržený se své výše — ďábel, svedl člověka k odboji proti Bohu a dráždí jej stále ke vzdoru vůči Bohu. Vizme tento první boj duchů — stvořeného ducha andělského proti duchu Božímu.

* * *

Kromě člověka, jediné rozumné bytosti na zemi, stvořil Bůh ještě jiné bytosti rozumné, čistě duchové — *anděly* v nebi. Nadal je velikou dokonalostí jako tvory, v nichž se měla nej-

*) Göthe-Vrchlický, 22.

lépe zrcadliti jeho vlastní nestvořená a neskonalá dokonalost a učinil je účastny své nebeské blaženosti a slávy. Nechtěl však, aby jej milovali vnitřní nutností své přirozenosti, nýbrž svobodným konem své vůle. Proto je obdařil svobodnou vůlí, aby se mu oddali dobrovolným rozhodnutím, nenucenou poslušností, aby se klaněli ochotně jeho svrchované vůli a tím aby si jaksi zasloužili milosti, jimiž je obdařil a oblažil. Bůh je tedy podrobil zkoušce.

Zjevení Boží nepraví, v čem tato zkouška záležela. Znamenití učitelé církevní domnívají se však, že Bůh zjevil *tajemství vtělení*, jímž bylo od věčnosti stanoveno, že Syn Boží, druhá božská osoba stane se v čase člověkem a svou přirozenost lidskou povýší na pravici věčného Otce a připraví jí slávu, vyšší slávy andělské a moc nade vším na nebi i na zemi. Andělé pak měli se klaněti tomuto tajemství vtělení; to byla zkouška, jíž měli dokázati svou lásku a poslušnost k Bohu.

Lucifer však, jeden z nejvyšších andělů, odepřel Bohu poslušnost a svedl k rouhavé vzpouře velikou část andělů. Patřena svou podivuhodnou dokonalost, považoval za pokoření, že přirozenost lidská, nižší přirozenosti andělské, má býti v osobě Syna Božího povznesena i nad anděly. Záviděl jí její slávu a zapomenuv, že všecky jeho dokonalosti jsou nezaslouženým darem dobroty Boží, zatoužil sám po slávě a moci, připravené člověčenství Kristovu po pravici Otcově, a sám chtěl býti hlavou a pánem andělů, lidí a všeho tvorstva.

Vlastní mocí tedy a z vlastní vůle proti vůli Boží chtěl se Lucifer povznésti do výše, jež nebyla přiměřena jeho přirozenosti dle slov, jimiž prorok Isaiáš líčí jeho bohuvzdornou pýchu: „Na nebe vstoupím, nad hvězdy Boží vyvýším stolici svou .... Vstoupím na výsost oblaků; budu podobný Nejvyššímu.“ (14. 13. 14.) A odpověď Boží na to? Zase dí prorok: „Do pekla stržen budeš v hlubokost jezera.“ (14. 15.) Všemohoucí svatost Boží smetla spurné duchy do propasti věčných muk. „Bůh hřešícím andělům neodpustil, nýbrž pekelnými provazy do pekla je strhnuv, vydal k mučení, aby k soudu chováni byli,“ píše sv. Petr. (2. 2. 4.)

Nástrojem pak trestající spravedlnosti Boží byli andělé, kteří obstáli zkoušku. Zavřeli sluch lákaní Luciferovu, zůstali věrni Bohu a za to byli na věky utvrzeni ve svatosti a dokonalosti. Písmo sv. líčí takořka dramaticky zavržení zpupných andělů: „I stal se boj veliký na nebi. Michael a andělé jeho bojovali s drakem, a drak bojoval a andělé jeho. A nemohli odolati, aniž jest místo jejich dále na nebi nalezeno. (Zjev. 12. 7. 8.)

Není bez významu, že právě archanděl Michael se uvádí jako vykonavatel soudu Božího nad pyšnými anděly. Jméno Michael znamená: *Kdo jako Bůh?* Vůdce zpupných andělů sluje Lucifer t. j. *Světlonoš*, se zřetelem na slova Isaiáše proroka: „Kterak jsi spadla s nebe, dennice?“ (Is. 14. 12.) Byl skutečně jasnou hvězdou intelligence a krásy. Oslněn svým jasem, zapomněl však, že jej má jen z Boha a postavil se vzdorně proti

úradku Božímu, volaje: „Neposlechnu, nepokořím se; podoben chci býti Bohu, svobodný a svéprávný!“

Na rouhavé toto volání odpověděl vůdce andělů: „Kdo jako Bůh?“ — Kdo se odváží připodobňovati se Bohu, vzdorovati Bohu, odpírati Bohu poslušnost a klanění?“ A okamžitě následuje to, co pravil Kristus apoštolům: „Viděl jsem satana jako blesk padajícího s nebe.“ (Luk. 10. 18.) Mocí Boží sražen, letí zpupný Světlonoš jako plamenný blesk do propasti pekelné a v jejích temnotách hasne záře jeho svatosti, krásy a blaženosti, hasne na věky. Láska jeho mění se ve zlobu, krása v ošklivost, blaženost v trýzeň.

Jaký to pád! Jaká to úžasná katastrofa!

Na věky bude hlásati, že žádný stvořený duch ani nejdokonalejší nesmí beztrestně vzdorovati Bohu a jeho věčnému zákonu, že nemůže býti svéprávným vůči Bohu, a nemůže najíti blaženosti než pouze v Bohu. Odporuje to jeho přirozenosti, přirozenému poměru tvora ke Stvořiteli. Používá-li pak stvořený duch nebeských darů rozumu a svobodné vůle jinak, než Bůh určil nebo obrací-li je přímo proti svému Stvořiteli a Pánu, připravuje si jistou zkázu.

2. Zavrženým duchům zůstaly z jejich podivuhodných dokonalostí jen veliké síly, jež Bůh původně spojil s jejich přirozeností. Užívají jich však jenom ku zlému. Neboť od okamžiku, kdy se vzepřeli Bohu, věčné Pravdě a Dobru, proniká zloba celou jejich bytost a je s ní nerozlučně spojena. Vzdorují neustále Bohu a hledí, pokud mohou, kaziti díla Boží.

Bůh jest pravda. Zprotiviv se Bohu, odpadl *Lucifer* od pravdy. Proto praví Kristus Pán o něm: „Nestál v pravdě; nebo pravdy v něm není; . . . *jest lhář a otec lži*“. (Jan 8. 44.) Lež jest mu zbraní, jíž bojuje, silou, jíž si získává přívržence a šíří svou moc.

Bůh jest láska a život; satan, vzdorující Bohu, jest nenávist a smrt. Nenávidí Boha celou bytostí svou; zabil náhončími svými vtěleného Syna Božího a zavinil, že smrt přišla na lidské pokolení. Proto nazývá jej Kristus „vražedníkem od počátku“. (Jan 8. 44.)

Lucifer chtěl býti místo Krista hlavou a pánem andělů a lidí, jejich světlem a původem jejich blaženosti bez Boha a jejich svobody proti Bohu. Jest však jen králem hrozné říše zla a „mocí temnoty“. (Luk. 22. 53.) Jest pánem všech těch nešťastných, kteří jeho lstí se zpronevěřují Bohu, a nejsou již „syny světla, nýbrž syny noci a temnosti“. (I. Sol. 5. 5.) Mnoho jest sice těch, „co milují více tmu než světlo“ (Jan 3. 18.); proto nazývá Kristus satana „knížetem tohoto světa“. (Jan 12. 31.) Ale všem hrozí pád a zkáza jako jejich pekelnému vůdci.

Lucifer chtěl vedle trůnu Božího postaviti svůj trůn takořka jako vzdorobůh. Sražen byl sice okamžitě s trůnu své pýchy, ale zpupné nároky své pokouší se stále upatňovati. Proto sv. Pavel nazývá jej *„bohem tohoto světa“*, jenž oslepuje lidi, aby se neobrátili k božskému světlu evangelia Kristova. (II. Kor. 4. 4.)

Odvrací člověka od pravdy a zákona Božího a vábí jej k sobě svůdnými bludy, on mu ukazuje bezuzdnou svobodu vášní a království smyslných rozkoší.

Opičí se po Bohu a chce míti ctitele, svatyně, oltáře, oběti. A podařilo se mu to. Jak to bylo možno, poznáme úvahou o druhém bankrotu, o bankrotu lidstva. Zatím zmíníme se jen o věčnu. Pohanská modloslužba byla hlavně původu satanského. Zloduch použil úpadku lidského rozumu a zkaženosti lidské vůle a zavedl lidstvo tak daleko, že se klanělo modlám a konečně jemu samému. Písmo sv. praví výslovně: „Všichni bohové národů jsou ďábelství." (Žalm 95. 5.) Pohanské chrámy a věštírny byly sídlem ďáblů, kteří zde klamali své ctitele tajemnými věštbami a lichými zázraky a utvrzovali je tím ve své službě. Mnohé z těchto divných zjevů byly jistě hokuspokus modlářských kněží; součinnost ďábelskou nelze však vyloučiti. Souhlasí v tom jednomyslně svatí otcové církevní, kteří byli současníky pohanstva a vyznávají to sami spisovatelé, tedy vzdělanci pohanští.

Bohopocta pohanská a její oběti byly často tak ukrutné a hanebné, že bychom, popírajíce jejich ďábelský původ a připisujíce je pouze lidskému výmyslu, musili se vlastně styděti, že jsme lidmi, jak píše apologeta Weiss.*)

3. Satan byl skutečně bohem pohanstva. Svědčí o tom pohanská náboženství, vyjadřující více méně určitě *dvojí božský princip, dobrý a zlý.* Proti bohu dobrému stojí bůh zlý, stejně mocný neb aspoň málo slabší. Obyčejně pak byl bůh zlý více ctěn než bůh dobrý. Na konec však byla pocta bohů, ať dobrých, ať zlých, stejně ohavná, neboť schátralé pohanství znalo vlastně jen dobra smyslná, a bohové pohanů, jak praví křesťanský výrok z tehdejší doby, byly jen zosobněné, zbožněné neřesti jejich.

Že satan domáhal se pro sebe božské pocty klanění, víme i z Písma svatého. Pokušitel ukazuje Kristu „království okrsku zemského a všecku jejich moc a slávu a dí mu: „Pokloníš-li se přede mnou, všecko bude tvé." (Luk. 4. 6. 7.) Kristus však děl pokušiteli: „Odejdi, satane, neboť psáno jest: Pánu Bohu svému budeš se klaněti a jemu jedině poctu božskou vzdávati." (Mat. 4. 10.) Na to se vtělil Syn Boží, aby, jak píše apoštol Jan, „zkazil skutky ďáblovy". (I. Jan 3. 8.) Na to přišel, aby obnovil čest Boží na zemi; aby srazil satana s trůnu, jejž si tento odpůrce Boží postavil na světě, a lidstvo úpící v hnusné porobě ďáblově aby vysvobodil a smířil s pravým Bohem. Podlehl sice zdánlivě, jak sám pravil k pochopům, jímajícím jej na hoře olivetské: „Toto jest hodina naše a noc temnosti." (Luk. 22. 53.) Vzkříšením svým však přemohl ďábla a díla jeho, hřích a smrt, založil pozemskou říši svou, církev katolickou a slíbil jí, že „brány pekelné ji nepřemohou". (Mat. 16. 18.) Proti pohanské říši postavil království Boží na zemi, aby pravdou a milostí, silou svatého ducha Božího přemáhala lež a zlobu zlého ducha.

---

*) Weiss: Apologie, II. 543.

Proto jest Kristus a jeho království, *církev*, předmětem nejzuřivějších útoků satanských. Buď ji chce připraviti o její pravdu a svatost různými bludy, plnými klamu a mravních poblouzení nebo budí proti ní násilí a chce ji utopiti v krvi. V tomto boji lži s pravdou je tolik nenávisti a hanebností, že ji nelze pochopiti a vysvětliti pouze lidskou zlobou. „Nechceme-li," praví apologeta Weiss, „prohlásiti tisíce lidí za pravé ďábly, jest nám připustiti skutečného ďábla a uznati jeho činnost v dějinách." *)

Než máme i přímý důkaz, že pekelný duch útočí na církev Kristovu, nechtěje se vzdáti svého panství. V dějinách církevních, od počátku až podnes, nalézáme nepřetržitou řadu sekt, v nichž měl důležitou úlohu satan pod různými jmény a symboly. Sekta ofitů (Hadovců) měla jméno od hada v ráji. Bůh prý nechtěl popřáti člověku poznání v pokroku ducha a proto prý není hoden úcty. Had prý však pomohl člověku k osvětě a zasluhuje prý tudíž božskou poctu.**)

Jedna část Ofilů nazývala se *Kainity*. Uctívala totiž Kaina, Sodomity, Jidáše a vůbec všecky osoby, jež Písmo sv. líčí jako zlosyny. To prý byli pravi veleduchové, kteří zachránili lidskou důstojnost vůči Bohu, jenž prý je vlastně slaboch. Duch a pokrok prý je vždy u těch, již se vymaní ze jha Božího. Vyšším poznáním veden, zradil prý Jidáš, nejosvícenější apoštol, Krista. Zrada jeho byla prý pravým dobrodiním pro lidstvo, činem osvobozujícím. V Jidáši jest prý očividně cosi božského, a proto zasluhuje nad jiné božskou poctu.***)

Sektář *Marcion* učil, že Bůh jest původcem všeho zla, že nenávidí lidstvo a stíhá je všemožným zlem. Had prý lidstvu otevřel oči a poklad poznání. Proto prý ne Bohu, nýbrž hadu patří pocta a s ním všem osobám, jež Písmo sv. odsuzuje. Abel, Noe a patriarchové, již odpírali tomuto poznání, jsou prý vlastně zavrženci.†) V Římě sešel se Marcion se sv. Polykarpem. Na otázku Marcionovu, zda ho zná, odpověděl sv. Polykarp: „Znám tě, prvorozenče satanův!"

Podobně učily jiné sekty *Gnostiků a Manichejců* v prvních stoletích církve. Nauky tyto udržely se i v dalších stoletích, měnily jména, ale věc zůstala. Ve středověku vystoupily nápadněji na světlo sektářstvím albigenským v různých podobách a jinými bludy. Sekta Luciferianů považovala trest Luciferův za nespravedlivý, ctila jej ve svých shromážděních v symbolu živé želvy nebo kocoura a páchali hanebnosti. Podobně počínala si sekta Stedingů.††) Byl to skutečný kult satana.†††)

(Pokračování.)

*) Apologie II. 51·.
**) Weiss: Apol. II. 560.
***) Apol. II. 562; Kryštůfek: Círk. dějepis I. 214.
†) Apol. II. 561.
††) Kryštůfek: Děj. círk. II. 2. 364.
†††) Weiss: Apol. II. 565.

Jan Karník:

V dnech říjnových.

Ó, kde je slovo, jímž bych vyslovit
moh' radost, která nitrem hárá,
jež srdce by mi chtěla prolomit
jak proudy dravých bystřin z jara!

Ó marně, marně slova malomoc
se v píseň jásavou dnes skládá,
když v úsvit žalářů se mění noc
a řetěz s volných rukou padá!

A nelze nežli ohnout kolena
a Bohu v slzách díky vzdáti,
že vzdaluje se bouře šílená
a slunko začlo z mraků pláti . . .

Ó doma, u nás bych teď býti chtěl,
zvon zbylý slavně rozhoupal bych,
v chrám, věrný náš kde Spasitel,
svět celý k chvalozpěvům zval bych!

Nechť mořem rozhučí se varhany,
nechť kotle hřmí a zvučí basa:
Bůh, vládce míru, zkrotil Satany
a světu zákon lásky hlásá!

A z Jeho vůle vstává národ též,
jenž tři sta let byl nevolníkem —
ó lide můj, zda pohrdati chceš,
jsa volný, věčným Slitovníkem?!

Spolkové zprávy.

Výbor Tiskové Ligy konal dne 23. září 1918 svou třetí schůzi za vedení místopředsedy *Jana Voborského*, jenž uvítav dostavivší se pány členy, sdělil, že pro neodkladné povinnosti školní a funkce církevní omlouvají svou nepřítomnost předseda Ligy vldp. farář P. Karel Toman a člen výboru dp. farář Ferdinand Zuna.

Po úvodní řeči místopředsedově, ve které zdůrazněno bylo, jaké intensivní práce v rámci statutární působnosti Tiskové Ligy bude třeba také do budoucna, aby slovem i tiskem, ideově i prakticky povzbuzován byl ryzí duch na základech pravdy a nebojácného přesvědčení, přikročeno k vyřízení a projednání pořadu schůze a různých tiskových i taktických referátů.

Jednatel Tiskové Ligy, dp. *Vlastimil Hálek* četl protokol o minulé schůzi výborové, jenž byl věcně probrán a jednomyslně schválen.

Za blahopřání Tiskovou Ligou projevená děkují vřele procítěnými dopisy vldp. K. Živsa, bisk. vikář pelhřimovský ve Veselé a

P. T. pan cís. rada JUC. Josef Šindler, vrchní úředník Hypoteční banky a znamenitý pracovník v oboru charitativním.

Výbor Ligy vzal s povděkem na vědomí zprávu kanceláře, že se stále denně *rozesílají dobré knihy, kalendáře a časopisy* do válečných lazaretů a vojínům do pole.

Jelikož velkou příčinou *pustnutí mládeže* jsou mnohé nebývalé úlevy, které se jí v návštěvě školní snad až zbytečně s ohledem na dobu válečnou povolují, žádá Tisková Liga všechny zodpovědné a povolané činitele ve školství, aby zrevidovali, zda to které dítě snad bez důvodné příčiny docházku školní nezanedbává, by se mohlo potulovati.

Tisková Liga srdečně se těší tomu, že opět počíná se rozvíjeti *ruch katolický* a že se pořádají zase sjezdy a schůze, jejichž účastníky nemohou od dobrého úmyslu odstrašiti ani ty stere obtíže cestovní a aprovisační, jde-li o vítané poučení a duševní posilu v dobách těžkých. Zvláště potěšitelný zjev pozorovati jest v ohledu tom na Kladensku.

Při této příležitosti podal jednatel Tiskové Ligy, dp. farář *Vlastimil Hálek* přehled spolkové činnosti venkovské v období prázdninovém a podotknuv, s jakým živým nadšením všecky své síly obětoval krásným ideám katolickým zvěčnělý zasloužilý zakladatel a spolupracovník Tiskové Ligy, Tomáš Škrdle, pietně vzpomenul výročí jeho jmenin, jež připadly na den 18. září, kdy mnozí jeho ctitelé věnovali památce jeho vřelou vzpomínku.

Tajemník Tiskové Ligy, p. redaktor *Tomáš Josef Jiroušek* podal zajímavý a tiskem doložený *referát* o tom, kterak *pravda jeho myšlenek*, hlásaných řadou článků v „Našich Listech", jimž poslední dobou věnuje všechen svůj čas, nalézá živý ohlas i na Moravě. Probrav pak celou řadu různých časopiseckých statí a článků, pokud namnoze z mylných a strannických názorů se zabývají otázkami národními a samosprávními, zatahujíce do jejich vleku také otázky náboženské a církevní, jen aby dle svého přibarvení a choutky mohly zaútočiti proti kněžstvu.

Je nezbytno, by do všech myslí vniklo také to jedině správné vědomí, že již z dob prvního zásvitu křesťanství máme svou krásnou, božskou církev národní, totiž *církev katolickou, t. j. všeobecnou*, která *není* a nikdy nebude *proti individualitě té neb oné národnosti* jako takové.

Člen výboru Tiskové Ligy, dp. kaplan *P. Clemens Němčík* sdělil, že se ujal vedení *Lidové knihovny a čítárny v Břevnově*, jež má své zvláštní, účelně upravené místnosti a slibuje býti po boku *katolické organisace* místní zdrojem duševního poučení; zpravodaj rád vzal na sebe novou tuto práci a chce vždy i v tomto směru pracovati v *intencích Tiskové Ligy*, doufaje, že se mu dostane také přiměřené podpory mravní, by docíleno bylo výsledků co nejlepších.

Periodická *finanční a pokladní zpráva* dp. faráře Vlastimila Hálka byla s úchvalou vzata k vědomosti.

Po projednání některých *interních záležitostí správních*, jichž vyřízením pověřeno bylo předsednictví, poděkoval místopředseda *Jan Voborský* účastníkům výborové schůze za hojné účastenství.

A. S. Novák:

Dva hroby.

(Frant. Duškovi.)

I.

Daleko od nás mu ustlali
v zeleném na poli drnu —
Naposled modlitbu šeptali,
když na hrob šípkových trnů
zatkli keř, aby kvet z jara,
aby až matka jej navštívit
přijde tam shrbená, stará —
lístek si s růžičkou ulomit
mohla a do knížek uložit
modlicích památku na syna — na husara.

II.

(Ant. Markovi.)

Ó, smrti, krutý je tvůj chladný dech,
spaluje květy z rána znenáhla,
jak jarní mráz to poupě na sadech.
A i ta koule, jež ho zasáhla
ve chabrou hruď a srdce proryla,
přišla též náhle, snad i zbloudilá.

Ondrouš Fritz-Vltavotýnský:

Pozdrav v dáli...

(Věnováno sestře Augustině.)

Za hory slunce zachází mi, na zemi padá rosný chlad,
vzpomínka sladká hruď mi přímí, jde líbezný mi pozdrav dát.
Obláčku, ovečko ty bílá, pluj po nebi k mé sestře v před,
co dělá, abys popatřila, můj pozdrav bys ji nesla v stret.
Když myslí na mne, budiž zdráva, střes polibků jí žárnou moc,
ať klidně sní a sladce spává, má milé sny a dobrou noc...

Odloučení.

(Věnováno bratru Adoušovi.)

Když ucítíš v noci, u okna že tvého něco těžce vzdychá, smutně pláče,
nestarej se o to, neruš spánku svého, nehleď v onu stranu, moje ptáče!
Bez matičky bludný sirotek to není, ne hladový žebrák, duško milá, —
je to neztišený stesk můj, odloučení, láska má tak hořce zakvílila.

Literatura.

POLSKÁ.

Przeglad powszechny roč. 136, č. 6 má článek „Najnowsza polska powieść historicna" (A. Mazanovski) o polském románu historíckém . . .

Uvedl jej v život Sienkiewicz, mistr nedostižný, a vedle něho Rus Merežkowski. Každý z nich tvoří jinak. Sienkiewicz psal trilogii r. 1883, kdy bádání historické u nás kvetlo a kdy četly se nesčetné studie a skizy Szujskiego, Korzona, Kalinki, Smoleňskiego, Smolki a j. Poesie sevšedněla a historie stala se pokrmem denním. Ale naše minulost nenalézala pardonu. Zle o ní mluvil Němec, zle Moskal, zle socialista positivista i stanczyk. Nadšení a láska k vlasti pokryly se vrstvou popelu. V takové smýšlení padla trilogie. Sienkiewicz rozvinul v ní dva světy, dvojí život. Svět lidí historických a svět lidí smýšlených, ideálních. První měl tvořiti základ povídky a druhý měl vyjádřiti ideál autorův. Cílem prvního bylo vylíčiti dobu titánských zápasův národa o jeho existenci se sousedy a cílem druhého ukázati nynějšímu lidu, že spása a vítězství dosahuje se tehdy, kdy oheň lásky k vlasti plane v prsou horoucněji nad osobní dobro i život. Trilogie Sienkiewiczova ukázala, jak z bolestné minulosti třeba čerpati vzněty pro život nový.

Tak povídkář a romanopisec má býti jednak znatelem historie, jednak umělcem. Talentů se nám nenedostává a ochotníci se hlásí. Tak: Reymont Vl. napsal povídku: Rok 1794. Děj se odehrává v Grodnie. Král, šlechta, vyslanci, celý dvůr, mnoho vojska ruského. Přichází poručík polský Seweryn Zareba, degradovaný pro účast v bitvě pod Dubienkou a činí pokusy o znovu nabytí šarže. Společnost se baví milostnými pletkami, bály, večírky . . . Zareba také, ale po straně strojí pikle. To celý děj.

Reymont shledal materiál a osvětlil jej cílem nahoře uvedeným. Jak vidí minulost a jak sestavuje ze shledaných motivů povídku? Minulost vidí špatnou. Mezi magnáty není jediné zdatné postavy: zaprodanci, prostopášníci, bez zájmu pro obecní dobro.

V díle Reymontově však pohřešujeme oněch známek mistrů románových. Nemá hlubokých kontrastů ani hlavní akce skombinované s akcemi vedlejšími. Rok 1794 je řada politických intrik na podkladě skandální kroniky vyšší společnosti polsko-ruské v Grodnie.

Ve formě má velmi pěkné líčení na př. převor a ptactvo, selanka society — pravý obrázek Wateau či Buchera a j. Ale i tu měl autor ušetřiti čtenáře nechutných a špinavých scén a svých hněvných vznětů. Mohl si uspořiti smyslných scén, odporných obrazů oficírských orgií, hrubých přísloví a pod.

Nepovedl se mu také jazyk, neboť neumí archaisovat. Jako dnes tak vždy po širé Polsce bylo značně odchylných nářečí. Měl své zvláštnosti Velkopolan, Krakovák, Slezán i Mazur. Toho valně nedbá a jinak užívá výrazů starých nevhodných, a k nim pojí triviální výrazy současné. Slovem chybí mu dvé kardinálních podmínek objektivismu, aby zapřel své modernistictví a mohl stvořit svět jiný a dále důkladné znalosti kulturní 18. věku. (Dokončení.)

Jaroslav Slavíček.

FRANCOUZSKÁ.

Ernest Seilliere: **Arthur Schoppenhauer.** (Coll.: Les grands écrivains etrangers.) Paris 1911. Bloud et Cie. Éditeurs. Cena 2 fr. 50 c.

Filosof pessimismu, Arthur Schoppenhauer, byl bez odporu nejčtenějším filosofem v 2. polovici 19. stol., neboť dosud bylo prodáno téměř 300.000 exemplářů jeho spisů sebraných v původním textu německém, nečítaje v to četné překlady do různých jiných řečí. Do nejnovější doby byl se zálibou vykládán na ruských lycejích a je i rád citován na divadlech pařížského bulevardu.

S druhé strany třemi žáky značného vlivu působil dále nepřímo na myšlenku své doby: Richard Wagner, Bedřich Nietzsche, Lev Tolstoj mají od něho beze sporu svoje nejrozhodnější přesvědčení. A jeho přítažlivost byla stěží menší na národy romanské, neboť Renan prostřednictvím Hartmannovým, Brunetiere na počátku svého vývoje

k víře, rovněž básníci Huysmans nebo d'Annunzio činili z něho zápůjčky. Básnická škola „symbolismu“ dovolává se jeho autority, činíc svým heslem jeho zásadu: „Svět je mou představou“. Konečně různé filosofické směry dnešní čerpají z něho svá hesla, různě je měníce. Právem tudíž možno v něm spatřovati představitele generace, jejíž činnost se vztahuje od r. 1860 až asi do r. 1890 a kterou možno nazvati čtvrtou generací romantickou.

Tyto důvody byly to hlavně, jež pohnuly Arnošta Selliera, jednoho z nejpřednějších a nejoriginálnějších spisovatelů francouzských doby přítomné, ve světle některých nových fakt a publikací podati v přítomném spise jakýsi úvod do tolik subtilní a odvážné filosofie Schoppenhauerovy. Vytýká v něm především esthetický a morální vliv, jenž se jeví tak účinně v době přítomné.

Spis rozdělen je na dvě části. V první líčí autor Schoppenhauera jako člověka, v druhé části rozepisuje se o jeho díle a podává známé základní jeho zásady filosofické, jichž netřeba zde šíře rozváděti. Jen na Schoppenhauerovo stanovisko poukazujeme: Jako student píše: „Nikdo, kdo skutečně filosofuje, není náboženským.“ Toto nevšímání si náboženství stupňuje se později v přímou nenávist proti náboženství. Každé náboženství je mu zlem. Jsoucnost Boží je nemožná. Věda je zapřísáhlou nepřítelkyní náboženství. Nejmenším zlem je ještě buddhismus, poněvadž je bez Boha a dogmat. Z indické moudrosti čerpá Schoppenhauer také svůj pessimismus.

Těm, kdož chtějí se zevrubněji seznámiti s osobou a dílem Schoppenhauerovým, skýtá přítomné originelní dílo Seillierovo spolehlivého vůdce.

Dr. Jos. Samsour.

NĚMECKÁ.

Roms letzte Tage unter der Tiara. Vzpomínky římského dělostřelce z let 1868 až 1870. Napsal Klement August Eickholt, papežský důstojník n. o. Bez letopočtu. II. a III. vydání. 4. až 6. tisíc. Nakladatel Herder ve Frýburgu. Cena neváz. M 3·50, váz. M 4·50.

Pamětliv napomenutí starého římkého rčení „Meminisse adjuvat!“ „Jest dobře vzpomínati“, chopil se péra bývalý papežský důstojník dělostřelecký, rozený Rakušan, Eickholt a vydal své vzpomínky z let 1868 až 1870, která ztrávil v papežském vojsku jako dobrovolník. Jako volali ve středověku, povzbuzujíce ku křižovým výpravám: „Bůh to chce!“, podobně zavzněl koncem šedesátých let minulého století po celém katolickém světě hlas: „Do Říma!“ Mnozí uposlechli a mezi nimi i E., který opustiv universitu vídeňskou, kde studoval práva, odjel do Říma. Již dříve prodělal válku roku 1866, bojovav v Tyrolsku.

V knize, velmi zajímavě psané podán v 46 odstavcích popis, kterak E. vstoupil do papežského vojska, čítajícího tehdy 13.704 mužů, v něm žil, až byl 20. září 1870 Italy zajat a pak ze zajetí propuštěn. Jest tu z vlastního nazírání podáno mnoho zajímavé látky z oné pohnuté doby, kdy v Římě zasedal koncil a kdy byl Italy dobyt Řím. Protože byl E. v garnisoně v Římě i na venkově, střídají se pěkně podané episody z velkoměsta i z venkova. Též pobyl jako agent nějakou dobu v Marseille, kde byl svědkem nadšení, když vypukla válka německo-francouzská, ale též dojmu, který působily zprávy o porážkách. Ač píše E. pouze z paměti, přece utkvěly mu mnohé podrobnosti, které dodávají knize skvostnou pestrost.

Spis došel zasloužené pozornosti; prvé vydání bylo ihned rozebráno, proto vyšlo nyní za jednou druhé a třetí vydání. Vazba jest pouze papírová pro nedostatek plátna. Přidáno osm obrázků, z nichž jeden představuje papeže Pia IX., ostatní vojáky papežské. Každý s radostí si přečte tuto krásnou knihu, která jedná o městě nám všem drahém i o době pro dějiny světa i církve velmi důležité. Doporučujeme. Ignát Zháněl.

Übung der christlichen Vollkommenheit. Von Alphons Rodriguez, Priester der Gesellschaft Jesu. Neu übersetzt von Christoph Kleyboldt, Priester der Diözese Mainz. — Nakladatelství J. Habbela v Řezně. Sedmé rozmnožené vydání. Tři svazky (590, 480 a 393 stran). Cena brož. 6 Mk. — V řadě výtečných asketických spisů přísluší zajisté tomuto dílu Rodriguezovu o křesťanské dokonalosti bez odporu místo v prvé řadě

nejpřednější. Dílo to vždy těšilo se zvláštní vážnosti, již po několik staletí bylo oblíbenou četbou nesčetných řeholníků, kněží, kandidátů stavu duchovního a také zbožné osoby stavu světského nalézaly v něm rajské osvěžení v trampotách a trudech života pozemského. Také dnes, kdy každičkému člověku tak vrchovatou měrou stonásobně bylo by zapotřebí touhy po dokonalosti křesťanské, kterou strastiplná doba v prudkém návalu neukrotitelné a nesmiřitelné zloby válečné silně otřásla až takřka zastínila žádoucí světlo rozumného a spravedlivého smíru jako odvěkého symbolu dokonalosti křesťanské, jest dílo to silně rozšířeno a chvalně známo ve světě katolickém, jsouc zlatým zrnem do budoucna pro slibnou duševní žeň zasetého dobra myšlenkového. Kleyboldtův překlad, jemuž většinou podkladem byl proslulý francouzský překlad abbého Regniera des Marais, zamlouvá se velice svou ohebností a zejména také svou vábnou plynností. Nemalým a skutečně všestranným doporučením díla tohoto jest, co hned při prvním vydání napsal biskup Vilém Emanuel z Kettelerů: „Rodriguezova kniha, vedoucí ke křesťanské dokonalosti, vykonala již neskonale mnoho dobrého pro duše v pravdě zbožné a po dokonalosti upřímně toužící: udílím-li knize té biskupskou svou approbaci pro nový vzorný překlad její, milerád tak činím, konaje svou povinnost, bych všem duším dychtícím po posvátném obrození doporučil dílo zcela toho zasluhující." — Jasný přehled obsáhlého díla Rodriguezova usnadňují k jednotlivým svazkům připojené velmi účelné části obsahové, v nichž uvedeny jsou jednak hlavní předměty, jednak themata jednotlivých záhlaví každého z objemných tří svazků. — Konalo-li dílo to při svědomitém zpracování nábožensky posilujícího obsahu i při ceně věru až překvapivě levné poslání své před válkou i v době války, čeho více k dobru jednotlivců i celé society lze sobě přáti, než aby působilo mocným svým vlivem na duše a mysli také po válce, kdy tolik bude třeba síly, zmužilosti, energie a náboženské vytrvalosti — a toho balsámu do hlubokých ran válkou zasazených možno nalíti pouze z nádoby dokonalosti křesťanské, ve které cvičiti jedny, by cvičeni býti mohli také druzí, jest právě nejkrásnějším úkolem a katolickým základem dokonalého díla Rodriguezova.

Jan Voborský.

ČESKÁ.

Povídky. Napsal Josef Pavlovický. V Brně 1918. Nákladem benediktinské knihtiskárny. Stran 123. Cena 4 K.

Farář Josef Blažek v Podolí u Brna bavil před několika lety často své přátele pěknými, humoristicky zbarvenými povídkami, ale odmlčel se. Proto rádi chápeme se nové, nemýlíme-li se šesté knihy povídek našeho P., která uveřejňuje některé dosud pouze v časopisech vyšlé jeho práce. Podáno jich tuto sedm, z nichž jedna, vypravovaná dle skutečnosti a nazvaná „Klavír a cerbelát" psána nářečím.

Pavlovický ještě roste a že dovede napsati pěkný románek, dokázal touto krásnou prací, jíž dal název „Přece vyhrál". Účetní cukrovaru poblíže města seznámil se s milou slečnou, až došlo konečně po několika výstupech a nedorozuměních ku šťastnému sňatku. Pavlovickému podařily se výborně humoristické črty a povídky; škoda, že v nich dále stejně nepokračuje, jak to kdysi činil před lety. Nezáleží mu na přání přátel, aby je opět rozveselil a bavil ušlechtile? Jako dřívější i tato nová sbírka povídek P. najde zajisté mnoho vděčných čtenářův. Ignát Zháněl.

Válka a náboženství. Napsal a vlastním nákladem vydal Rudolf Vrba v Praze 1918. V komisi Fr. Řivnáče, Praha-II. Příkopy. Cena 9 korun.

Spisovatel četných národohospodářských knih českých i německých po významném díle „Světové zbrojení a Slovanstvo" přichází s neméně zajímavým a časovým spisem „Válka a náboženství", v němž jsou statě: o rozličných otázkách jako Země a její obyvatelstvo — Počet řečí v Evropě — Válka a náboženství — Jak dlouho potrvá válka — Traviči českého národa — České duchovenstvo a válka — Hospodářský rozvrat, přivoděný světovou válkou — Ústředny — Hrob Slovanů — Zánik Ruska — Pravoslavná církev — Brest-Litevsk — Ztráty na obyvatelstvu — Světová válka — židovská válka — Osud Polska — Všichni máme stejné právo na život. Z těchto nadpisů jednotlivých kapitol každý pozná, kolem čeho se spis otáčí: není to pouze poměr náboženství ke světové válce, ale rovněž

Slované jaké při ní zaujímají místo. Není na světě národa, který by v této válce prožíval tak osudných chvil, jako národ český... Kdo nezhynul na bojištích, v zákopech, lazaretech, ten má nyní zhynouti hladem doma. Český národ má být vyhlazen, vyhuben s povrchu země. (3.) Spisovatel jest dobrým novinářem, pro každé tvrzení cituje četné listy z kteréhokoliv tábora. Českému kleru radí, aby utvořil jedinou organisaci národní (41). „Po čem Němci toužili po staletí, toho se dnes dočkali. Světova válka vyhubí Slovany nadobro" (62). „Každý z nás má býti v první řadě Slovanem a pak teprve Čechem, Polákem, Chorvatem" atd. (66). Co nám pomůže? „Nás může zachránit jen křesťanská láska k bližnímu. Pakli tato mezi námi zmizí, nikdo naši zkázu neudrží" (3). To jsou malé ukázky z toho zajímavého díla, kterému se jistě dostane hojného rozšíření. Liga † 12.

Poklad Věřících. Lidový list k uctění nejsvětější Svátosti oltářní. Řídí P. Václav Švec, farář ve Slatině. Zodpovědný redaktor Josef Řehoř. Ročník XVIII. V Praze. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství, V. Kotrba.

Po dp. Štěpánovi z kongregace bratří nejsv. Svátosti převzal vedení měsíčníku tohoto farář Václav Švec, jenž již dříve do časopisu tohoto pilně psal; nyní pak téměř každé číslo vykazuje nějakou jeho práci. Tak má na př. v ročníku tomto sám 14 krásných básní (Klem. Mariánský) a 7 pěkných úvah (Eucharistýn Václav). Kromě toho přispěli do ročníku tohoto: Jan Tagliaferro, Frant. Kašpar, Boh. Kyselý, Jos. Tichovský, K. Řada, Jos. Jabulka, P. Gustav Hans, Vojt. Otavěnský a j. Škoda jen, že některé práce nebylo lze ukončiti... Ročník tento ozdoben jest 19 dosti zdařilými obrazy. Doporučujeme tohoto eucharistického hlasatele vřele.

Šeb. Rada.

Zahrada Allahova. Napsal Robert Hischens, přeložil Ivan Schulz, vydal Josef R. Vilímek v Praze. Vilímkova Knihovna sv. 156. Dva díly, cena obou 15 korun.

Hezká a zámožná slečna Domini, jíž matka uprchla s Maďarem z domu a roztrpčený otec záhy zemřel, zanevřev na nevěrnou ženu a spolu i její náboženství, odcestoval ze zvláštní touhy do Arabie, kde měl kníže Anteoni rozkošnou zahradu. Nejenom se seznámí s tím ctitelem Allahovým, ale i s arabským básníkem Batouchem, jenž jest jí průvodcem v noci v ulici tanečnic, koňmo doprovází ji na poušť, dále se zbožným katolickým farářem otcem Roubierem, k němuž dochází na radu. (314.) Už cestou a zvláště v městě seznámila se s mladým mužem Androvským, o jehož minulosti ničeho neví. Jenom to je při něm mrzí, že nenávidí kněze, nechce ji doprovázeti do kostela, kříž odhodil, ani před svatbou s Domini svátostí nepřijal. Podivnou podnikají cestu svatební, jedou na poušť s průvodem oddaných Arabů. Tomu se nelze diviti, neboť nevěsta byla cikánského typu a ženich má příležitost skrývati se před světem. Byl totiž 20 roků mnichem trapistou v El Largam, kde vyráběli též znamenitý likér, o jehož tajemství měl vždy vědomost jeden mnich a tím byl nyní právě Androvský. Ale ani na poušti se zcela neskryl, neboť v klášteře vodil cizince a tudy ho velmi mnozí lidé znali. Tak se stalo u věže, kde byli strážcové s francouzským důstojníkem. Domini pověsila křížek nad lože a často muže napomíná k modlitbě. Domnívá se, že čím dále pojede na poušť, tím více se bude blížiti k Bohu. Na Sahaře mají sice pohodlné stany, jsou dobře opatřeni i šampaňským, ale přece musí prožíti bouři, honiti gazely k vůli masu. Také navštíví město Amary s arabskými rozkošemi, kde je sám Kaid uvítal. Zde vyznává Androvský, že věří v Boha, miluje Boha, ale že Ho urazil. „Snažil jsem se zapomenouti na Boha, zapříti Ho, postaviti lidskou lásku výše než lásku k Němu. Jsem však stále pronásledován myšlenkou na Boha, a tato myšlenka mě činí zoufalým." (207.) Bývalý mnich učinil obšírné vyznání, že k vůli otci vstoupil do kláštera, zde však cizinec měl naň takový vliv, že klášter opustil. I napomíná ho choť: „Není hříchu, jenž by nemohl býti smyt pokáním. Bůh není nemilosrdný... Kde jste se se mnou oženil, — budete moci — musíte se vyzpovídati." (287.) Domini odvede muže do kláštera, odloučí se od něho a nadále žije se svým dítětem v zahradě vedle pouště.

Kterýsi kritik nazval Allahovu zahradu románem náboženským a jest jím skutečně. Obsahuje v krásné formě hluboké pravdy víry. Nábožensky založena jest Domini, která neodpadla s otcem od víry a tuto všudy ve-

řejně vyznává, zpovědi si váží, se modlí, k modlitbě jiné vede. „Šeptala modlitbu k Notre Dame de la Carde, blahoslavené Panně, ochránkyni Afriky.“ (63.) „Atheista v poušti je nemyslitelný.“ (107.) Poušť přirovnává se věčnosti. S lítostí vzpomenuto „prostředí těch, kdož zbloudili, ztracených duší lidí, zemřevších ve smrtelném hříchu“. (306.) Bůh psán tu Všemohoucí, velký Zahradník. Domini lituje, že ulehla na lože, nepomodlivši se. Jak pěkně vylíčen poměr otce Roubiera ke kostelu, kde trávil i večerní hodiny zahloubán do náboženského dumání nebo pátral ve svém svědomí po stínech hříšných myšlenek (33).

Román jest plný dobrodružství, barvitých scén, poušť v něm popsána důkladně. Ač obsahuje 688 stran, přece neunaví. Hlavní osoby vylíčeny do nejmenších poznatků, ale i ostatní zajímají, jako hadač Aloni, jenž hádal z písku, básník Battouch, jeho sok průvodce Hadžl, Arab hrající na flétnu. Jenom to se nám nelíbí, že kníže Anteoni přestoupí k islamu. Tento originelní, mocný román může čísti každý inteligent a v jeho rukou bychom jej rádi viděli. Liga † 12.

Kalendář družstva Vlast „Svatý Vojtěch“ pro katolický český lid na obyčejný rok 1919. Ročník XVIII. Redaktor: Vlastimil Hálek. Cena 3 K 60 h. Tiskem a nákladem družstva Vlast v Praze. — Přes ohromnou krisi, která panuje v průmyslu papírenském, odhodlalo se družstvo Vlast po osmnácté vydati na cesty oblíbený svůj kalendář „Svatý Vojtěch“ v osvědčené redakci faráře a kn. arc. vikar. tajemníka Vlast. Hálka se nalézající. Básník Prokop Zaletěl verši dal mu posilu na novou pout. A hned za tímto krátkým úvodem Al. Dostál v povídce „Nejlepší dům“ líčí zajímavě život uhlíře Kabelky, jeho povýšení a jeho rychlý pád a návrat k putynce. Jos. Bečvařík-Strašecký z jeho příspěvků v kalendáři uveřejněných nejvíce čtenáři se zalíbí veršíky „Rodná moje země“.

Povídkář A. B. Šťastný, s nímž se shledáme snad ve všech katolických kalendářích, přispěl do téhož zdařilým vypravováním „Mistr a dělníci“. A. Simerská vystihla dobře poslání „Nádražní missie“ v povídce „Do služby“. V poesii se rozezpíval dr. M. Kovář a jeho „Dva kollegové“ zajímají.

Vlasta Pittnerová v „Zimním večeru“ líčí chození Mikuláše ve žďárském kraji a vhodně připojila do příběhu i kousek historie Žďáru a jeho okolí. Spojila zábavné s poučným. Jan Voborský svou prací „Co v srdci mám...“ mistrně dal rozezvučeti se své lýře. Povídka vánoční „Po letech“ z péra Ant. Ježka má dobrý vypravovatelský tón.

Poetické příspěvky Prok. Zaletěla vynikají nad jeho práce v próse. Zvláště v jeho příběhu „Vypálený pan bratříček“ nesouhlasím s výběrem slov jako na př. „navalil“, „lapák“ a j. Povídkovou část zakončuje L. Grossmannová-Brodská povídkou ze skutečnosti „Zloději“ a Ignát Zháněl „Vzpomínkou na Prusy r. 1866“.

Z části illustrační věnována pozornost bedlivému a kromě již známých vyobrazení obohacen letošní kalendář pohledem na Kozinův statek a pomník, Vosmíkovým sv. Václavem před král. hradem v Praze, Pannou Orleánskou a podobiznami děkana Fr. Stibora, Th. a JUDr. Karla Kašpara a mag. rady JUC. Fr. C. Vlka.

Doporučujeme tento v pravdě český a katolický kalendář co nejvřeleji. Otakar Jakoubek.

Dramatické umění.

Z Národního divadla. Po dr. Mir. Krajníka dramatě „Roháče z Dubé“, které vyšlo tiskem r. 1879 a poprvé provedeno bylo v listopadu r. 1880 na Kr. zem. českém divadle v Praze a po Sv. Čecha „Roháči na Sioně“, vypraveném scénicky před lety na scéně Měst. divadla Král. Vinohrad, přišel nyní Alois Jirásek s mohutným a dramaticky vyspělým dramatem „Janem Roháčem“ na scénu Národního divadla v Praze. Obě předcházející hry jsou odlišné od hry Jiráskovy: spíše pro četbu nežli na scénu jsou určeny hry Krajníka i Sv. Čecha, kdežto Jirásek dal svému „Janu Roháči“ poutavost malebnými sborovými scénami a řečnický talent vložil do úst svého hrdiny.

Karaktery v Krajníkově hře jsou většinou všeobecné, méně osobně propracované, zaokrouhlené a zajímavé, ač před 38 lety družila se jeho hra

k malé řadě vlasteneckých našich dramat. Jirásek Jana Roháče učinil opět jako „Husa" i „Žižku" postavou z jednoho kvádru vytesanou, muže neoblomného, jenž ničím se své cesty nedá se odvrátiti, byť i kráčel ve svou vlastní zkázu. Děj, jenž začíná r. 1434 (30. května) na úpatí Lipanského vrchu, propracován historicky dosti věrně až do svého zakončení, kdy Roháč odváděn na smrt.

Roháč od prvého svého vstupu na scénu jest věrným stoupencem Žižkovým a nechce zapříti to, zač slepý tento vojevůdce bojoval. Nenávidí osobu císaře Zikmunda a v boji proti němu zůstává nezlomný. Roháčovou zásadou životní jest: zůstati věren svému svědomí a národu. A Roháčovo působení na hradě Sioně nepříteli mnoho užitku nepřineslo.

A když Roháč přemožen panem Ptáčkem a Zikmund, jenž cítí již sám smrt na jazyku, ukládá naň provésti ortel smrti, tu Roháč přijímá jej s hrdostí, maje víru, že sám sebe v ničem nezklamal.

Al. Jirásek Roháče obohatil ideálem pravého češství: nepoddajností. Dal mu do vínku vrozenou pýchu a věrnost k národu i k své víře a tím postavil jej jako hlasatele nepoddajnosti dnešní rušné naší doby. Ovšem že ani v „Roháči" Jirásek zcela se neobešel, by o katolicismus se drobet neotřel. Když Roháč zatčen a uvězněn v Praze, dovídá se od věrných táborských bratří m. j. též o velkých ukrutnostech, které katolická šlechta vykonala na jeho bratřích — zajatcích, ačkoli různé jiné přestřelky se strany Táboritů proti katolickému lidu zcela podceňuje a přehlíží.

Stavba dramatu jest jinak mohutná a úlohu Roháče p. Vojan vytvořil zajisté na přání spisovatelovo textově věrně. Též p. Želenského císař Zikmund jest postavou velice zajímavou v řadě výtvorů tohoto umělce. Menších i větších úloh jest ve hře řada a dobře zapadaly k celku. Režisér Jar. Kvapil s akad. malířem K. Štapfrem tuto dějinnou hru vypravili v barvách sytých.

V opeře vystoupila pěvkyně pí. Ruszkowská a sice v Bellinih o zpěvohře „Normě". Stará tato práce, která klade však vysoké pěvecké požadavky, v podání titulní úlohy pí. Ruszkowskou, opět vdechla do posluchačstva kdysi tak neochvějnou přítažlivost. Její koloraturní zpěv opět ozval se se všemi jeho příkrasami. I ostatní obsazení zcela uspokojovalo pod taktovkou kapelníka p. Brzobohatýho.

* * *

Úmrtí. Dne 15. října zemřel v Praze bývalý dlouholetý dramaturg Nár. divadla a bratr Jar. Vrchlického, školní rada a spisovatel Bedřich Frída ve věku 63 let. Velmi mnoho přeložil dramatických her, zejména z francouzského, anglického a norského jazyka. Uvádíme jen Sardouovy hry: „Fedora" a „Thermidor", „Madam Sans-Gêne", Shakespearův „Cymbelín", Hauptmannovu „Hanličku", Pailleronovy „Komedianti" a „Svět nudy", Scribeho „Povídky královny Navarské", Ohnetova „Majitele hutí" a Ibsenova „Johna Gabriela Borkmana". Jeho překlady vynikaly slohovou obratností a korektností. Byl to muž skromný a veliký učenec.

Z Městského divadla Král. Vinohrad. Cyklus České komedie zakončen Jos. Tilla vesnickou komedií „Pání na vsi". Trochu změny v pořadu cyklu přišlo touto hrou na scénu. Spisovatel, jenž zná slovenský živel, uvedl na jeviště hrdinu, jenž chce vnésti mezi slovácký lid duch pokroku, navrátiv se ze svobodné Ameriky. Obec, do níž se Petr jako zámečník vrátil, jest v osidlech sekretáře Materny, muže málo studovaného, ale za to větší dávkou drzosti překypujícího. Ovládá starostu Bohunu i pány radní, ano má i zálusk na starostovu dceru Lucinu. Tu pojednou Petr vpadne do obce v pravý čas a vykoná očistu. Zbaví obec darebáka-sekretáře, zachová starostovi jméno poctivce a Lucinu jako odměnu za záchranu vyprošuje si za manželku.

Hra má dosti ostrý dramatický spád a scény jsou propracovány s bedlivostí. Žel, že účinkující nezachovávali všude mluvené slovo „po slovácku", mísili doň kousek čisté češtiny a zase kousek slováčtiny. Jinak ve svých úlohách obstáli čestně. Lucina sl. Baldové byla výborná slovácká dívčica; Materna v p. Sedláčkovi výstižně zobrazen a úlohy Petra (p. Jičínský) a opilce (p. Zakopal) byly v pevných rukou.

Doufáme, že tato práce zcela se uchytí na repertoiru pro svou novotu podání, zvláště v době, kdy budujeme nový československý stát a zajímáme se více nežli kdy jindy o naši bratrskou Slovač.

V opeře vypravena ze starší ruské operní produkce Otty Nicolaie komická zpěvohra „Veselé ženy Windsorské“, známá z naší nejpřednější scény. Oceňujeme při ní dodnes její melodičnost hudby, která odedávna tuto operu činí pravým požitkem českého obecenstva, což svědčí již o potlesku po zdařile vypracované ouvertuře. Chef p. dr. O. Ostrčil vypravil operu tuto s pravým uměleckým porozuměním, a vyzvedl všecky její lahodnosti k nejvyššímu stupni. Obsazení bylo výborné. Zejména Falstaf p. Lanhause byl výkonem dokonalým. Sl. Petanova jako M. Forde byla hrou i zpěvem vynikající. Též sl. Zítová jako Anna ve svém debutu byla dosti šťastná.

* * *

Úmrtí. Dne 26. října zemřel v Praze ve věku 38 let Eduard Pražský, přední a populární člen a režisér činohry této scény, kde působil umělecky po 10 let. Byl to umělec nad jiné snaživý a oblíbený, jenž vytvořil za svého působení u Měst. divadla řadu úloh se svědomitostí pravého umělce vždy vypracovaných. Otakar Jakoubek.

Z předměstských divadel. Ve Švandově divadle na Smíchově (v Intimním) zahájen cyklus Henrika Ibsena méně známou hrou „Hedda Gablerova“, v níž Ibsen ukazuje veškeré své dramatické mistrovství posluchačstvu na odiv. V režii p. V. Nováka hra nastudována s nevšední pozorností. Pí. Švandová Heddu podala po Ibsenovsku.

Druhý večer cyklu komorních her přinesl na tuto scénu Strindbergovu hru „Nevěstu s korunkou“. Je to hra plná prostoty, která směle může býti nazvána „lidovou hrou“. Jedná o lásce dvojice, jejíž rodiče mají ve svém nitru vzájemné nepřátelství. V titulních úlohách se opětně osvědčila přesvědčivou hrou pí. Švandová a její milenec Mato, pan Kadlec.

Původní veselohra Jos. Skružného „Románek na horách“, jež byla už hrána v Městském divadle v Plzni, kdež doznala vřelého přijetí, nezklamala ani v Intimním divadle. Veselohra má dostatek humoru, veselých nápadů, ale i při tom však větší jemnost, nežli u předcházejících her z péra téhož autora vyšlých jsme našli. Žel, že účinkující veselohru proměnili v rozpustilou frašku. Kdo držel ji v mezích sklonu k jemné veselohře, byli pí. Švandová a p. Kadlec, kteří podali výkony zladěné.

* * *

Z cizích jevišť. Ve velké dvoraně Spolku hudební společnosti ve Vídni vystupovali v měsíci říjnu v jihoslovanských koncertech: zpěvácký spolek „Lisinski“ ze Záhřeba, barytonista Markus Vuškovič a virtuos na housle Zlotka Balakovič. — Dram. umělkyně M. F. Andrejeva, manželka M. Gorkého, převzala řízení petrohradských státních divadel a dostala titul komisaře pro divadelní obor. — V Krakově potkaly se pohostinské hry pí. Marje Boguckéy v tamním městském divadle se skvělým a dokonalým uměleckým úspěchem. — Drama Ivy Vojnoviče „Smrt majky Jugovičů“ bylo v charvátském Nár. divadle zakázáno provozovati. — Dne 24. října zemřel v Paříži známý hudební skladatel operet Charles Lecocq, ve věku 86 let. — Právě před 250 lety (dne 28. října roku 1668) zemřel znamenitý dramatický básník Don Augustin Moreto y Cavaña, jehož veselohra „El desden con el desden“ až dosud udržuje se na repertoiru nejčelnějších evropských divadel pod názvem „Donna Diana“. — Nově utvořená Filharmonie v Oděse pozvala si k prvému zahajovacímu koncertu Oskara Nedbala, by řídil díla Smetanova, Mozartova a Beethovenova. Další koncerty bude říditi týž tamže před Vánocemi. Úspěch prvého koncertu byl velkolepý. O. J.

* * *

Z české dramatické literatury. Hra „?“ od Zd. Urbana měla premiéru v divadle Variété v Karlíně. — Národní divadlo v Brně přijalo k provozování původní operetu „Satanella“ od K. Moora, k níž děj napsal red. Sokol-Tůma. — Fr. Hlavatý, režisér Městského divadla Král. Vinohrad, napsal hru „Na vysoké stráni“, která měla

17. m. m. premiéru v Žižkovské činohře. — A. Hegnerová napsala hru ze současného života „V příboji", která vyšla tiskem a nákladem Fr. Švejdy v Praze. — Fa Presto (K. Mašek) napsal rozkošnou satirickou pohádku „Krasocitný Budulín" čili „Neviditelné botky", která měla premiéru ve vinohradském Národním domě. — Nová divadelní hra Fr. Šorma „Srdcová dáma" měla premiéru v divadélku „Rokoko" v Praze dne 1. listopadu. — Jiří Dréman napsal hru „Zlatá svatba", která měla premiéru v Žižkovské činohře. — Novou hru Gabriely Preisové „Dvě ukolébavky" studuje činohra Národního divadla v Praze. O. J.

* * *

České hry v překladě. Zmínivše se před časem o některých českých dramatických pracích, přeložených do cizích jazyků, doplňujeme ještě tímto předešlou zprávu: Tragedie J. J. Kolára „Magelona" přeložena r. 1880 do polštiny a uvedena na krakovskou scénu, Em. Bozděcha veselohra „Z doby kotillonův" přeložena do němčiny a v letech osmdesátých vypravilo ji pražské německé divadlo. Tato veselohra byla r. 1879 přeložena do frančiny a uveřejněna v „Revue Slave". — V l. 1880 provozována Bozděchova veselohra „Světa pán v županu v překladě německém v Drážďanech a ve Vídni v „Ringtheatru". V téže době připravovala se k provozování ve Vídni dr. Ant. Dvořáka zpěvohra „Vanda". V r. 1867 uveřejněn v „Przyjacieli domowy" překlad české tragedie Vít. Hálka „Záviš z Falkenštejna" („Zawisz z Falkenseteinu"). O. J.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Státní peníze — spisovatelům. Maďarská revue „Uj Nemzedék" — („Nová generace") přináší serii článků, pojednávajících o tom, aby se mladým spisovatelům dostávalo státní podpory. „Stát ať pěstuje také literaturu jako obětuje na divadlo, hudbu a umění výtvarná. Spisovatel potřebuje v době svého vývinu podpory alespoň tou měrou, jako student umění výtvarných." Ale ozývají se i hlasy proti tomu požadavku. „Nedovedl bych se nadchnouti pro literaturu vydržovanou státem, nedovedl bych důvěřovati spisovatelům podporovaným státem. Spisovatele ať vydržuje obecenstvo, nikoliv však stát. Spisovatelská svoboda a samostatnost, upřímnost a neodvislost jsou hodnoty, jichž nelze ohrožovati."

Podíl katol. duchovenstva v českém probuzení jest článek, který počíná uveřejňovati Karel Beran v Hlídce č. 9 a to část I. jako činnost literární v písemnictví náboženském, filosofickém, vychovatelském, bibliografickém, literárně-historickém, v jazykozpytu, ve vědách exaktních a básnictví.

Kritika a čeští kritikové jest břitký feuilleton v Našinci. Definována tu kritika kamarádská, animosní, instruktivní, analytická, profilová, essayová, subjektivní, positivní a — mlčení. „Mlčet ale nesmí být umlčovat! Totschweigen. Úmyslně mlčet o díle, které znamená oplodnění literatury, mlčet ze stranictví nebo animosity jest stejnou podlostí jako „trhanství".

Štítný, kalendář Jednoty čes. katol. učitelstva a přátel křesťanské výchovy na rok 1919. Redaktor Josef Kafka, říd. učitel a předseda Jednoty. Ročník XIII. Cena K 3·60. S pracemi Jos. Bayera, ThDra J. Fr. Smetany, J. Kafky, A. B. Šťastného, A. Simerské, Pr. Zaletěla, M. Pošíkové, Dr. M. Kováře, Vlasty Pittnerové, Jos. Tichovského, Ant. Ježka, Ot. Jakoubka, Fr. Klímy, Grossmannové-Brodské. Mezi cennými příspěvky uvedeny jsou fotografie Vl. Hálka, Tom. Jos. Jirouška, Al. Dostála, Jos. Šauera z Augenburgu, Fr. Stibora, JUC. Fr. Cyrilla Vlka, Jana Halouzky a jiných. Kalendář stojící na výši doby, směru katolického, zasluhuje hojného rozšíření.

Čtyři hymny církevní vydal Ant. Macek v Praze v 60 výtiscích, z nich 20 mimo prodej, a to: Veni creator Spiritus, Stabat Mater dolorosa, Stabat Mater speciosa a Dies irae, v původním znění a s překladem. Prvý a čtvrtý jsou hudebně spracovány.

Proč štýrský spisovatel Petr Rosegger ve svých románech jednostranně nepříznivě líčí kněžské postavy. Sám uvádí, že jako krejčovský tovaryš putoval od fary k faře, nenašel však kněze, jenž by uhasil jeho

žízeň po vzdělání. Všudy byl odbýván, až se ho ujali v protivném táboře. Odtud jeho hněv, proto si vyléval zlost v románech. Nebylo to správné, ale je to charakteristické.

Jakub Deml, studie pojubilejní od Anny Brtníkové v Ženském Světě č. 15—16 (ke čtyřicetinám). Vzal si na cestu všechno své bohatství: vidoucí oči, citlivé ruce a nejvýš vjímavé srdce za novými obzory.

Jan Křen, spisovatel a kulturní pracovník moravský, obšírná studie od Aloise Cejnara v Moravsko-slezské Revui roč. XII. Málo jest znám Jan Křen jako dramatik, zde probrány jeho divadelní hry Megera, veselohra, Za pravdú, činohra v pěti aktech, Petruša, drama o čtyřech dějstvích. Nejhlubší hra jest Za pravdú, svým spádem a měla by se objevovati na jevišti.

Kroniku města Radnic napsal Josef Hylák, říd. uč. v. v., který v Radnicích 13 a v sousedních Němčovicích 24 roky působil. Kronika obsahuje 276 stránek a bude vydána tiskem po válce. Dělí se: Pravěk a slovanské osídlení, Radnice za války třicetileté, po této válce až do doby samosprávy, za doby magistrátní, za doby samosprávy. Zaujímá též okrsek radnický. Nyní pracuje ještě na dějinách jednotlivých domů a rodů radnických.

Samaritán, biblická parafráze od Aug. Eug. Mužíka v Zlaté Praze č. 52 s přídavkem „Rozloučení", které není v bibli, kde zachráněný žid laje Samaritánu za to, že se při jeho zachránění znečistil. Byl prý to bohatý Baruch, obchodník.

Válečný Otčenáš pro všechny bojovníky a jejich příbuzné. Upomínka na světovou válku. Obrazy (8) od Zigmunda Rudla. Vydala Bonifatia v Praze. S listem na upomínku, kde lze napsati jméno bojovníka, jeho pluk a hodnost, bojiště, vyznamenání, byl-li zraněn, ošetřován v nemocnici, v zajetí, zemřel-li, kde byl pohřben. Lepší vydání, obrazy na tmavém podkladě K 3·20, lidové vydání K 2·20. V tomto na jednom obraze opomenut podpis.

„Gorická Stráž". V druhé polovici srpna začala vycházeti „Goriška Straža" („Gorická Stráž") jako týdenník a list všech proudů slovinské lidové strany v Goricku. Směr listu je katolický; chce šířiti křesťanské zásady a křesťanskou mravnost mezi lidem, hospodářsky pozvednouti obyvatelstvo a pracovati ku zřízení Jugoslavie.

Překladovou manii vytýká Archa v č. 9 v české literatuře katolické na újmu původní české tvorby. Směje prý se nám proto cizina na př. Německo a Poláci: „Honosíte se vyspělostí děl vlastní tvorby, ale z našich autorů překládáte napořád. Proč my z vašich ne, proč si nestačíte sami?" Překládati by se měla díla pouze vynikající a umělecky hodnotná.

Boží muka píše B. Vavroušek ve Zlaté Praze č. 1—2, s illustracemi a ukázkami z Mladoboleslavska, Sedlčanska, Blatenska, Jílovska, Březnicka. Poukazuje na tyto památky lidové, které obyčejně s dekorací stromoví oživují náš venkov.

Devatero smrtelných hříchů a to nejvyšších dle Světozora čís. 5 (Mužík Aug.: Stvoření války) jsou: pýcha, lakota, hněv, lenost, smilstvo, vražda, zbabělost, poslušnost (!), pokrytství. Z těch prý jest Válka.

Vydání čtyř evangelií v řeckém jazyku. Před 130 lety (dne 8. října r. 1788) vyšlo velmi pěkné vydání čtyř evangelií v řeckém jazyku, jež vytiskl Ondřej Birch v Kodani. Knihtiskárna téhož, opatřena jsouc značným počtem rozličných řeckých písem, prospívala velmi na dále, neboť učenci, zvláště pak profesoři různých universit, dávali v této knihtiskárně tisknouti učená řecká díla na zakázku. O. J.

Právo národa, nezávislý politický měsíčník. Redaktor a vydavatel Stanislav Pohlídal, Černovír č. 134. Tiskem v Olomouci. „V českém katol. kněžstvu ozývaly se již delší dobu hlasy, že je nutno založiti nezávislý časopis, který zabýval by se národními a církevně politickými otázkami v československém národě v rámci církve katolické a to tak, jak žádá tlukot českého a slovenského srdce, zájem národa a čest katolicismu v naší vlasti." (Úvodní slovo.) Články: A my chceme žít, O skutečný mír, Aktivismus nebo passivismus? Sláva a pád ruských bolševiků, Rozhodnutí na západě? Politika katolická nebo aktivistická? Krise v českých katolických stranách, Národnostní poměry v arcidiecesi Olomoucké, Výzva, Drobnosti.

Literární směs. Nákladem Emila Šolce v Karlíně vyšly „Listy z Vltavína". Jsou to zapomenuté příběhy, vydané z pozůstalých zá-

pisků Daniela Svita Karlem de Wettrem. — Řadu povídek a obrázků vydal Josef Jahoda pod názvem „Přelety“ nákladem „Unie“ v Praze. — Dva nové romány Boh. Brodského: „Její hřích“ a „Stará romance“ vyšly nákladem Českomoravských podniků tiskařských a vydavatelských v Praze. — Rudolf Secký, známý spisovatel na poli lidumilství, upravuje k tisku rukopis k II. dílu svého díla, které obsahovati bude popis a stručný vývoj historický oněch spolků soukromých v Praze a předměstích, jež snaží se pomoci a uleviti nedostatku a bídě dospělých bližních. Bude též pojednávati o různých našich chudobincích, nemocnicích, chorobincích a j. — Bývalý řed. měšť. škol Václav Vach připravuje k tisku „Dějiny Hradce Králové“. — Zajímavá brožura „Česká národní církev“ vyšla z péra Filipa Šubrta v Českých Budějovicích. — Ve Splitu počal vycházeti týdenník „Zora“, jenž má sloužiti zájmům jihoslovanského lidu. Odpovědným redaktorem jest dr. Radakovič a v čele redakce zasedají dr. J. Smodlaka a Don Frane Ivančevič. — Maxim Gorkij v nejbližší době počne vydávati nový politický týdenník na místě nedovoleného mu „Nového Života“. — „Kriminal“ od J. S. Machara, jenž vycházel v „Nár. Listech“ a byl jich zastavením neukončen, vyjde nákladem Grossmanna a Svobody v Praze. — Alois Till napsal „Chrám sv. panny Barbory v Kutné Hoře“. Vyšlo v „Uměl. památkách“ nákl. Fr. Topiče v Praze. — Ant. Schulz vydal v Král. Dvoře „Ve sklepení kostelní věže královdvorské“. — Spolku charvátských spisovatelů ve prospěch strádajících spisovatelů věnovalo charvátské zemské divadlo 10.000 K z premiery Lisinského opery „Q d r a z“. O. J.

Paběrky z novin a veřejného života.

Úmrtí. Dne 10. října zemřel v Brně Antonín Jan Burian, O. S. A. P. Burian patřil k těm, kdož na světě neměli nepřátel. Těšil se lásce u spolubratří a úctě a vážnosti v širokých kruzích českého Brna. P. Burian po studiích gymnasiálních studoval napřed historii na pražské universitě a pak vstoupil do kláštera Augustiánského. Napsal historických črt i delších pojednání veliké množství a valnou část jich uložil v nedělních přílohách „Hlasu“ a v „Týdenníku“ a také v „Budoucnosti“, jež po jistou dobu redigoval. Narodil se dne 17. května 1865 v Něm. Brodě z rodiny měšťanské. Vystudoval v Brně theologii a dne 29. července 1894 byl vysvěcen na kněze. A pak byl jeho život vyplněn prací v duchovní správě, ve škole a ve spolcích a u psacího stolu.

† JUDr. Vojtěch Vrťátko. Dne 13. října 1918 zemřel v Kolíně JUDr. Vojtěch Vrťátko, zemský advokát, konservativní politik český, jeden z věrných stoupenců z dob vedení politiky Palackého a dra Riegra, bývalý člen národní strany staročeské, přímý katolík, zakládající člen družstva Vlast (od 6. února r. 1886) a v letech 1897—1899 člen správního výboru družstva a mnoha jiných národních a vlasteneckých spolků. V Kolíně byl zesnulý vlivným činitelem a horlivým pracovníkem zvláště v oboru národohospodářském hlavně v dobách, kdy žil v Kolíně jeho v národní práci spolukollega Hevera, bývalý zemský a říšský poslanec a člen národní strany staročeské. S těmito dvěma pracovníky na národa roli dědičné vymřeli také poslední představitelé ze slavných dob vlastenecké a osvětové strany staročeské. JUDr. Vojtěch Vrťátko narodil se dne 19. ledna 1841 v Kolíně nad Labem, studoval v Praze na gymnasiu u Piaristů, práva na Karlo-Ferdinandově universitě, kde byl také dne 7. března r. 1867 promován na doktora práv. Po advokátní praxi zařídil si roku 1874 kancelář jako samostatný advokát v Kolíně a vedl ji až do r. 1906, tedy 32 let. JUDr. Vojtěch Vrťátko již jako studující stál roku 1860 u kolébky národní strany staročeské a zůstal jí věren až do posledních jejích dob. Našeho družstva Vlast byl přítelem upřímným. Sotvaže družstvo Vlast se založilo, již v druhém jeho správním roce, dne 6. února roku 1886 dr. Vojtěch Vrťátko přistoupil k němu jako člen zakládající a vytrval v něm až do poslední chvíle svého života. A proto družstvo Vlast majíc dobře v paměti svého zasloužilého člena, volilo ve svých výročních valných hromadách p. JUDra Vojtěcha Vrtátka do svého správního výboru. Roku 1912, když družstvo po-

řádalo v Kolíně svůj velkolepý sociálně-literární sjezd, byl v jedné ze slavnostních schůzí sjezdu zvolen pan dr. Vojtěch Vrťátko čestným i výkonným předsedou sjezdu.

Úmrtí českého hudebního skladatele. Česká hudba zaznamenává citelnou ztrátu. V Písku zemřel v úterý dne 15. října p. Al. Lad. Vymetal, ředitel kůru a hud. školy, skladatel, ve věku 53 let. Rodištěm jeho byly Hořice, město prosycené láskou k umění. Vystudovav školu varhanickou v Praze, kde byl žákem Skuherského, Blažka a Knittla, a hudební skladbu u Zd. Fibicha, stal se ředitelem kůru ve Vamberce, později ve Slaném. Za mnohé vděčí zesnulému Slaný, kde 20 let byl duší hudebního života. Roku 19.6 jmenován ředitelem kůru v Písku. Jeho zdatnost dirigentská a talent organisační zvýšily uměleckou úroveň píseckého chóru i kulturního života píseckého, ve kterém koncerty řízené Vymetalem nesly vždy pečeť čistého umění. Ve skladbě domohl se zesnulý čestných úspěchů, zejména v oboru písňovém. Písní Vymetalových je celá řada a všechny pro svou vroucí a ušlechtilou melodii jsou rády zpívány i poslouchány. I jeho sbory, skladby církevní, klavírní i orchestrální jsou trvalé ceny. Také bude jméno „píseckého písničkáře" spiato nezapomenutelnou páskou s píseckými dějinami hudby, kde působil Fr. Gregora, B. Jeremiáš, jimž jako oni věnoval celý svůj, krušné práce a lopoty, ale též radostného nadšení a obětavosti plný život.

Kapelník Fr. Picka zemřel 18. října. Nar. r. 1873 ve Strašicích u Mýta jako syn učitelův, jenž jsa vášnivý hudebník, zasvětil jej již v útlém věku do základů budoucího povolání. Roku 1887 vyslal jej do Prahy na varhanickou školu. A již před ukončením studií vydal tiskem dvě skladby pro violoncello. Po absolutoriu byl varhaníkem u sv. Petra, později ředitelem kůru u sv. Jakuba a přešel odtud ve stejné funkci do chrámu u Dominikánů v Praze. Roku 1900 povolán pak k Národnímu divadlu. Nejdříve jako korepetitor, později jako kapelník. Vynikl zejména jako skladatel církevní, ale napsal i četné světské skladby. Z jeho prací zejména vynikla opera „Malíř Rainer", dávaná s velikým zdarem na Nár. divadle.

Úmrtí. Dne 30. září skonal ve věku 27 let známý akademický malíř, Jan Hoyer v Radňově. Vynikal zvláště portretováním. Jeho obraz „Svatý Petr" je majetkem jistého továrníka v Německém Brodě. Zvláštní bylo že maloval vše levou rukou. Získal si také nemalé zásluhy vydáváním pohledních lístků historického hradu Lipnice a věnoval výtěžek z prodeje těchto lístků na opravu tohoto starobylého sídla české šlechty. V nejbližší době bude v Německém Brodě nebo v Humpolci pořádána výstavka jeho prací.

† Josef Wiener. Na Žižkově zemřel 13. října v mladém věku 31 let spisovatel p. J o s e f W i e n e r, píšící pod pseudonymem K a r n e o l s k ý, podlehnuv epidemii chřipkové. Vydal několik knih („Svatopluk Čech", kruh národních básní „Z bájí o Praze", lyrickou sbírku „Závěje" a epopeji „Zdrávas Maria"), v rukopise zanechal pražský román a film „V měsíci lásky", jenž bude předveden společností „Praga-Filmu".

† JUDr. Václav Máša Svoboda. Dne 17. října zesnul p. JUDr. Václav Máša S v o b o d a, c. k. finanční koncipista v Jičíně, známý v kruzích sportovních pod jménem „Máša". Zesnulý byl také literárně činným; jeho feuilletony z „Národní Politiky" a „Zlaté Prahy", jakož i jeho činnost jako redaktora studentských časopisů je v živé paměti.

Vyznamenání. Přítel „Vlasti" Msgre Dr. Rudolf Zháněl byl vyznamenán rytířským řádem s meči císaře Františka Josefa za zásluhy, jichž si dobyl v poslední době svého působení na bojišti italském a východním. Jest nyní od polovice května 1918 polním superiorem východní armády a bydlí v Oděse na Černém Moři. Táhl do pole koncem července 1914 s pražskou divisí jako její farář a jako společník prince Karla Schwarzenberga. Zpřátelili se úzce a pobili stále spolu až do úmrtí princova. Dr. Z. prodělal se svou divisí všechny do úmoru namáhavé boje a pochody při dvojím vpádu do Srbska. Pak byl s ní v jižních Uhrách a táhl zase do Karpat, které pěšky třikráte přešel. Bydlel delší dobu v chatě chudého horala, bydle s ním i jeho rodinou v jedinké jeho světničce. Horal katolík měl nesmírnou radost, že se v jeho chatě sloužila mše sv. Pak po průlomu u Gorlice táhl Z. se svým oddílem přes celou Halič, prodělal dobytí Lvova při armádě Böhma-Ermolliho. Byl pak přidělen ku armádě Wojršově, s níž opět táhl od Čenstochovy až do nejzazšího východu, kam došlo vojsko spojenecké. V prosinci 1915 byl přeložen jako správce

superiorátu do Litoměřic, kde pobyl do listopadu 1917, kdy byl přidělen na italské bojiště a odtud zase do Oděsy. Toť nepatrná ukázka, co zažili všichni vojenští kněží. Doufáme, ze dr. Z., který před válkou rozvíjel tak blahodárnou a velkou literární činnost, přispívaje do všech našich katolických časopisů a nyní pouze pro naprostou nemožnost, nemaje ani chvilky povždy a jsa všecek znaven hroznými útrapami válečnými, odložil péro, opět se ho chopí a „Vlast" potěší svými vzpomínkami a články, na něž se těšíme. Prsa Msgra Z. jsou nyní ozdobena sedmi vyznamenáními a různými kříži i medajlemi.

Dr. Antonín Ondroušek. Jako katecheta-literát znám jest svou již dlouholetou činností dr. Antonín Ondroušek, katecheta v Ml. Boleslavi. Narodil se dne 29. srpna r. 1863 na Viskách u Boskovic na družné Moravěnce. Když povyrostl, počal choditi do národní školy v Protivanově rovněž na Moravě a v Drahanech prodělal rok jako přípravu na gymnasiální studia. Ta vykonal s výborným prospěchem na slovanském gymnasiu olomouckém, kdež byli tehdy ředitelé Kosina a Kocmich. Tamtéž složil maturitní zkoušku r. 1883. Byv přijat od tehdejšího brněnského biskupa později kardinála v Olomouci, dr. Bauera, do biskupského semináře brněnského, byl v r. 1883 poslán do „Germanica" v Římě.

Česká kolej v Římě tehdy ještě neexistovala, ta byla tam teprve r. 1885 založena. V Římě studoval Ant. Ondroušek na gregoriánské universitě po 3 leta filosofii a byl před 30 lety — dne 14. listopadu 1886 — tamže na doktora filosofie povýšen. Hned na to počal studovati též theologii na téže universitě.

Když musil však ze zdravotních ohledů vrátiti se zpět do vlasti, pokračoval v theologických studiích v Brně, pak na universitě Vídeňské a po té v Litoměřicích, kde r. 1890 posvěcen byl na kněze. Jako kaplan působil nejdříve v Bořislavi u Teplic, kde farářuje vynikající český včelař a odborný spisovatel P. Fr. Zuklín, pak působil v Rozbělesích (později Podmokli) a jinde.

Při tom dr. Ondroušek pokračoval ve studiu posvátné theologie a odbyv si na české universitě pražské všecka rigorosa, byl 14. listopadu r. 1894 na téže universitě na doktora theologie povýšen. Tedy dvojnásobný doktorát zdobí našeho jubilanta! . . .

Roku 1896 stal se katechetou v Bilině, kdež po 14 let zastával též duchovní vojenskou správu a byl po pět let činným ve spolkovém životě křesťansko-sociálním jako předseda spolku katolických tovaryšů. O slavnosti Ašpru (Aspern) měl dr. A. Ondroušek na žádost velitelství tamnější dělostřelecké posádky německou a českou promluvu k vojsku. Roku 1909 stal se katechetou v Mladé Boleslavi.

Literárně činným jest dr. Ondroušek zejména vstupem do Biliny, kdež vydal asi 60 kázání na neděle a slavnosti církevní v „Rádci Duchovním" a v jiných kazatelských časopisech českých, zejména též v „Kazateli". V Bilině vydal též své prvé dílo „Exercicie". Ty byly rozprodány. Jeho „Eucharistická kázání byla vydána u příležitosti eucharistického kongresu ve Vídni konaného. V poslední době vyšlo z jeho péra: „Kněžství Ježíše Krista", výborné řeči k slavnosti prvotin, druhotin kněžských a nastolení kněze, zpracované dle sv. Jana Zlatoústého. Ot. Jakoubek.

Šedesáté narozeniny slavil dnes zasloužilý farář libeňský Václav Stejskal. Narodil se 26. října 1858 ve Vrbčanech a vysvěcen na kněze 5. července 1885. Vdp. farář V. Stejskal jest znám jako horlivý a pilný pracovník na poli křesťanské charity a snaživý podporovatel všeho katolického ruchu ve veřejném životě, založil ve své farnosti konferenci sv. Vincence de Paula a Svato-Josefskou jednotu katol. jinochů a mužů. Pracuje nezištně, bez hluku ke cti a slávě Boží a ku podpoře trpících svých bližních.

Probuzenská vzpomínka. Dne 10. října bylo tomu právě padesát let, co byl na královéhradeckém hřbitově pohřben vynikající druh a spolupracovník našich národních buditelů nakladatel a knihtiskař Jan Hostivít Pospíšil, narozený 30. května 1785 na kutnohorském předměstí a zemřevší 8. října 1868 v Králové Hradci. Byl z těch osvícených našich nakladatelů, kteří v době nejen památné, ale i nesmírně důležité vnesli do svého podnikání program posvěcený národní vlastenecké idei a obrodným zájmům. Byl osobním přítelem celé řady našich buditelů, zejména literární družiny Zieglerovy a jeho závod i jeho styky pozvedly tehdejší Hradec dvacátých let na literární středisko české, které zvítězilo i nad Prahou. Od

r. 1830 vydával Pospíšil časopis „Jindy a nyní", z něhož později vyrostly „Květy České" a později „Květy". „Českých Květů" byl do r. 1837 redaktorem Tyl, po něm je redigoval do r. 1840 sám Jan Hostivít Pospíšil, nežli je zase odevzdal Tylovi. Už před tím (1826) koupil Pospíšil také tiskárnu v Praze, nepřestávaje v Hradci Králové pokračovati ve své blahodárné nakladatelské činnosti. Tam vydával spisy Klicperovy (4 svazky „Divadla Klicperova"), Komenského „Orbis pictus", spisy Tomsovy, Hankovy, Rettigové, četných jiných buditelů a vlastenců, s nimiž byl v neustálém intimním styku. Jeho cennou korespondenci s buditeli pod názvem „Z dob vlasteneckých" vydal r. 1885 jeho syn Jaroslav (1812 až 1880), který od r. 1842 vedl otcův závod pražský. Jan Hostivít Pospíšil byl z předků našeho Ignáta Herrmanna, který se sice narodil v Chotěboři, ale v Hradci Králové prožil své celé mládí.

Nestor katolických spisovatelů. Bude jím asi prelát Josef Bischoff, který jest znám pod pseudonymem Konrad von Bolanden. Slavil dne 9. srpna 1918 devadesátileté narozeniny. Žije ve Špýru. Napsal celou knihovnu románů a vynikl hlavně romány, které se obíraly časovými hesly; mnohé vyšly v mnoha vydáních. Byl farářem, ale vzdal se svého úřadu a žil výlučně spisovatelství. Ig. Zh.

Knihovna vatikánská má ve svých bohatých sbírkách největší bibli světa. Váha její je přes 380 vlašských liber (270 kg.). Psána je v jazyce hebrejském a přímo krasopisně. R. 1572 nabízena byla za ni židovským svazem stejná váha zlata, ale sv. Otec bible neprodal. O. J.

Towarzystwo Slowianskie v Krakově. Roku 1912 byla v Krakově založena pod tímto jménem společnost, jež si vytkla účel, pěstovati známost kultury a literatury slovanské. V brzku stoupl počet členů na 200. Za války, kdy četní členové nastoupili vojenskou službu a z jiných příčin s válkou spojených byla společnost nucena činnost přerušiti. Nyní pak, kdy poměry se vracejí do kolejí poněkud normálnějších, ujímá se společnost znova činnosti. V nejbližší době uspořádá společnost řadu přednášek o věcech slovanských.

Péče o kněžský dorost a katolické studenty universitní. V Kolocži v Uhrách věnoval světící biskup Dr. Viktor Horváth 200.000 korun jakožto kapitál, jehož úroků má se použíti ku podpoře katolických studentů v koleji sv. Emmericha. — Ve Vídni se ustavil za předsednictví kardinála Piffla spolek blah. Kanisia (Kanisiuswerk, II. Kaisermühlen), jakožto pomocná akce pro studenty, jež čelí nedostatku kněžského dorostu a zatlačování křesťanského živlu z kruhů intelligence: činnost spolková nemá se omeziti na vídeňskou arcidiecési, nýbrž i na okolí.

Mistrovské kusy staré doby a církevní památky. Ještě v XVI. a následujících stoletích bylo zvykem, že řemeslničtí pořádkové nařizovali tovaryšům, kteří se chtěli státi mistry, učiniti mistrovské kusy. Jest mnoho zajímavého v nich a souvisícího s náboženským cítěním lidu tehdejších dob. Knihařský čekanec mistrovství musil mistrovsky pořádně svázati bibli. Tovaryš umění malířského zhotovíti tabulku a na ní musil namalovati olejovými barvami obraz Panny Marie v červené sukni, mající kolem sebe modrý plášť a na klíně Děťátko. Tovaryš cuprejtýř musil udělati dva postavníky, kterých od starodávna v kostelích se užívalo. Tovaryš illuminista zjednati musil figurku: obraz Panny Marie. Tovaryš krumplíř měl krumplovati obraz Panny Marie na půlměsíci stojící v zlaté koruně, držící v levé ruce v plence Děťátko. Řezbář čili pildšnicer měl vyřezati též obraz Panny Marie. Tovaryš malíř ve skle měl namalovati týž obraz. Malíři novoměstští, kteří měli zvláštní pořádek a nebyli spojeni s jinými řemesly, měli stran mistrovského kusu předepsano: vymalovati nějakou část ze života Pána Krista aneb blahoslavené Panny Marie. Z uvedeného krátkého náčrtku vidno, že naše řemesla a umění vždy se klonila k církevnímu umění a také mnoho památek z těchto „mistrovských kusů" v Praze a po českém venkově dosud zachováno. O. J.

Slovanské rovy. Dne 1. října zemřel ve Lvově polský dějepisec a spisovatel Ludvík Kubala ve věku 80 let. — V Lublani zemřel slovinský jazykozpytec, Františkán P. Stanislav Škrabec, bývalý žák Krekův. Působil dříve v Konstanjevici u Gorice a četné jsou jeho úvahy z oboru slavistiky. — V Lublani zemřela pí. Luisa Trstenjoková, bývalá operní pěvkyně slovinského divadla, rodem Češka.

ROČNÍK XXXV. ČÍSLO 3.

VLAST

PROSINEC 1918.

JUDr. Otto Stehlík:

Umělecká Beseda v Praze a její styky s Jihoslovany.

(Dokončení.)

D. I jinak chtěl literární odbor české kulturní styky se slovanským jihem několika podniky upevnit. Pro spolkovou čítárnu odebírány listy slovinské, chorvatské a srbské (S. 241). Utvořila se komisse pro pozdější bibliotheku „Světovou poesii", v níž převzali jihoslovanskou literaturu Gebauer a Kapper (r. 1870). Ve sbírce „Světové poesie" vydány pak Zpěvy lidu srbského Kapperem a Junácké písně národu bulharského J. Holečkem (S. 192, 193, 194). Bohužel se však všechny návrhy a podniky neuskutečnily. Roku 1866 jednal literární odbor s Jagičem a Janežičem o čítanku illyrskou, chorvatskou a slovinskou — jakýsi výbor (anthologii) poesií jihoslovanských. Jagič i Janežič byli ochotni knihu uspořádati, ale jak viděti z archivní korrespondence z r. 1866 — nedošlo k tomu. (S. 192). Jednalo se též o pozůstalost Kapperovou, hlavně o jeho „Kněze Lazara", jenž kdysi v „Lumíru" nynějším časopisu „Umělecké Besedy" ukázkou otištěn byl, ale toto jednání ztroskotalo, jak doznává výroční zpráva r. 1883 na str. 30. (S. 230). Pro rok 1901 vydaná velmi cenná literární premie „Slovensko" byla zaslána i srbským a chorvatským korporacím, knihovnám a vynikajícím jednotlivcům, jichž děkovné přípisy svědčily o zájmu. Zdar premie nutkal pokračovati podobně v knihách o Slovincích atd., ale podnět dále neživen, patrně z nedostatku přispěvatelův i těch, kdo by jej řídili. (S. 232.)

E. Z pracovníků čelnějších a členů „Umělecké Besedy" pěstovali literární styky s Jihoslovany hlavně S. Kapper a Josef *Holeček* (S. 187). Holeček nám zachoval v článku „V literárním odboru Umělecké Besedy r. 1874" (Viz v památníku str. 277 až 292) zajímavé podrobnosti o počátcích své literární činnosti a styků s Jihoslovany. Vypravuje: „Nikdy mi z paměti nevymizí datum 17. října roku 1874. Byl to den mého debutu v literárním odboru „Umělecké Besedy", kde jsem předčítal své překlady bulharských národních písní. Byl jsem tehdy jednoročním

dobrovolníkem u 28. pluku. Jednatelem literárního odboru byl Jan Dunovský, předsedou Vítězslav Hálek. Šlo o zahájení nové sezony v odboru. Jednatel navrhl předsedovi, že mne požádá, abych o prvém literárním večeru předčítal své překlady. Hálek svolil, ač ne příliš ochotně. Byl by si přál, aby v prvé schůzi vystoupil spisovatel známý a oblíbený, jehož jméno by přivábilo hojně obecenstva, a nikoli nováček, dotud i jemu úplně neznámý. Ale výběru nebylo. Když se Dunovský za mne zaručil, že odboru hanby neučiním, Hálek konečně dal souhlas, aby mne vybídl." (S. 277.) K přednášce se dostavilo množství posluchačstva. Holeček počal přednášeti. „První píseň" vypravuje dále, kterou jsem četl, je nejdelší a nazývá se „Sedm junákův a Arab". Jedva jsem čísti začal, pozoroval jsem, že v Hálkovi se budí nejživější zájem. Ještě kus a bylo znáti, jak junácká poesie unáší všechno posluchačstvo. Ačkoliv jsem neměl kdy, abych se rozhlížel, cítil jsem, že v posluchačstvu není nikoho lhostejného. Když jsem učinil malou přestávku, abych nabral dechu, s jedné strany mi pošeptal Hálek: „Zamlouvám si to pro Poesii Světovou," a já ovšem s největší radostí nabídnutí přijal, neboť bylo více než přáním; bylo snem mým, abych „Junácké písně národa bulharského" dostal do „Poesie Světové", kde málo před tím vyšly Kapprovy „Zpěvy lidu srbského". A hned s druhé strany šeptal Zákrejs: „Zamlouvám si váš překlad pro Všeobecnou knihovnu."

„Lituji, už je zadán," odpověděl jsem.

Četl jsem potom dlouho do noci. Obecenstvo poslouchalo pořáde dychtivěji. Lektoru dostávalo se po každém kuse hlučného potlesku, k němuž svým siláckým táboritským způsobem strhoval Fr. Dvorský. Po junáckých písních následovaly ženské, jež svým žárem náladu stupňovaly. Četl jsem do ochraptění. Obecenstvo nenasytně žádalo víc a víc.

Úspěch toho večera rozhodl o mém životě. Pro vojenské vědy jsem byl ztracen, literatura se stala jediným cílem mého dychtění." (S. 278/9).

Téhož roku došlo při večerních schůzkách též k volné debatě o Hálkových, jihoslovanských thematech. Dvorský hájil Hálkovo slovanské stanovisko s poukazem na to, že napsal Hálek tragedii Vukašín a dává svým hrdinům slovanská jména: Mirko, Jelenka atd. Proti němu opakoval Holeček své původní tvrzení, že epické básně Hálkovy Mejrima a Husejn, Černý prapor a Goar jsou poblouzněním a tvrdil: „A i když srbská jména, když Mirko a Jelenka, básník nesmí zůstati při pouhých jménech, nýbrž musí vytvořiti srbské typy, i děj musí býti typicky srbský, i dějiště musí míti národně srbský ráz; ale když v básni páně Hálkově kromě srbského jména nic není srbského, potom by bylo raději voliti jména nesrbská a zůstati při Alfredech a pod. Ale vymyšlené jméno Goar je nejvhodnější jméno pro vymyšleného hrdinu." (S. 282, 285). Holečkova výtka, pokud se týká srbského rázu Hálkovy poesie, byla zcela oprávněna. Vždyť jazyková neznalost zabraňovala Hálkovi hlouběji vniknouti do svých srbských themat. Ačkoliv cestoval po srb-

ských zemích, o které cestě též přednášel (S. 224) neobeznámil se se srbštinou, neboť se jazykům vůbec nerad učil. (S. 286 a 288).

Ještě téhož roku 1874, o kterém se zde posud jednalo dal Hálek počátkem září svolat výborovou schůzi, v níž přečtěn dopis setníka-auditora Adolfa Wintra, kterým žádal literární odbor, aby mu doporučil vychovatele pro synka jeho přítele v Záhřebě.

„Ale máte vy štěstí!" zvolal ke mně Hálek — tak píše dále Holeček — „To je jako pro vás objednáno. Jakmile hodíte vojnou, jeďte do Záhřeba!" Servác Heller upozornil Julia Grégra, že pojedu do Záhřeba, a Julius Grégr mne vyzval, abych do „Národních Listů" psal politické dopisy z Chorvatska a všímal si také věcí za jižní hranicí Chorvatska. Tak se „Umělecká Beseda" stala východiskem dráhy mého života a působení. Před odjezdem do Záhřeba sešel jsem se s Hálkem, abych od něho vzal odpuštění. Dlouho jsme se procházeli po Ferdinandově ulici. On mi dával cenné pokyny o slovanském jihu, radil, čeho si všímat, povzbuzoval mne a mně bylo, jako bych se již sokolem vznášel nad Balkánem. Ještě jsem se po Záhřebě nerozhlédl, když stihlo číslo „Národních Listů" s černým rámečkem kolem drahého jména Hálkova". (S. 291—292.)

Holeček potom cestoval po jihoslovanských zemích. Přednášel též v „U. B." o své cestě po Černé Hoře (S. 224). O účincích této cesty se vyslovil příležitostně v přednášce o směru evropských literatur. (21. V. 1887). Sám tíhnul vždy ke skutečnosti. Čítal o Černé Hoře a když ji navštívil, vše bylo jiné než byl četl. Ta skutečnost ho ohromila. Dospěl poznání, že svět nutno pojímati, jak jest, ne tak, jak jsme si ho ve fantasii utvořili. Vyslovil se zásadně pro realismus (S. 168/9).

F. Zbývá jen ještě uvésti několik zmínek o Jihoslovanech, které při jiných thematech, přednáškách a příležitosti jen tak mimochodem zde činěny. V rozpravě, činí-li dramatický básník dobře, uváděje na jeviště osobnosti žijící, ukazoval Hálek na písně srbské, jejichžto hrdinové posud žijí a jsou poetičtí (7 II: 1874) (S. 177) J Hrubý ve svém výkladu o Novgorodských písních knížecích opravoval běžné názory Štúrovy na ruskou píseň, pokládanou jím namnoze za srbskou a maloruskou — omyl zaviněný pramenem t. j. Sacharovou sbírkou. (S. 188)

Častěji se vedly besední debaty o Rukopisech Královédvorském a Zelenohorském. Goll horoval roku 1867 pro Rukopis Královédvorský: „I my Slované jsme v Arkadii se zrodili . . i nad naší kolébkou pěla Musa. Náš „Královédvorský Rukopis", rhapsodie Jihoslovanů atd. — hle! to jsou nejskvělejší její dary". (Dle zápisu v Květech III., 194 o přednášce Gollově „Národní poesie ukrajinská"). Při Sobotkově referátu (13 II. 1886) vyslovil se J. V. Frič proti zamítavému stanovisku Jagiče, který si myslí, že staré památky mohou míti jen jihoslovanští národové. Jaroslav Vlček byl proti Rukopisům. Všechna poesie národní středověká na př. též zpěvy srbské — pravil — původně jsouc pohanská, měnila se obsahem i formou tak, jak měnily se časové názory, a co máme před rukama — je kon-

glomerát prvků pohanských a názoru křesťanského, forem starých i nových. Jen naše Rukopisy zůstávají v té příčině nevysvětlitelné mixtum. Dovolával se Kopitara, o jehož důvodech ovšem řekl Šafařík, že je to Machtspruch der Unkritik, jak pravil F. V. Frič při jiné debattě (13 III. 1886), hledě vyvrátit Vlčkovy vývody o pohanství. (S. 203, 205, 206).

* * *

Probíraje se dějinami „Umělecké Besedy" shledáme se často s ochabnutím snah o česko-jihoslovanské styky. Nastalo však vždy zase brzy vzkřísení k novému jarému životu, staré styky se obnovily a nové navazovaly. A můžeme vysloviti naději, že styky budou ještě čilejší a časem více se prohlubují ku zdaru obou bratrských národů.

Fr. Leubner:

Sněhem.

Z knihy „Můj kantor Život."

Až mně jich líto.
Polní cesty obloukem
tah vozů pomalu se plouží daleko,
že volů potahy se jeví odtamtud
ak leda mravenci. A vůkol sníh, jen sníh.
Bič nezapráská mrtvou, mraznou tišinou,
ni kola nezaskřípnou sněhem utuhlým,
v němž jistě vyjetých tam není koleji.
Jsou k lesu, daleko. Jak tedy slyšeti
co od nich sem?
Jdu silnicí, sám. Pod nohou
sníh vrže zrnitý, mráz pálí do očí
a přece hledím jenom onde k východu
— kde jitro, buď i den! Však vidím vozů tah
jen lehkou plavou mlhou rána zimního,
mdlé slunce nad obzor kde za ní teprvé
jde nízko, ospale, jak plíseň stuchliny
děd venku vydechnout se motá z výměnku
v snu dosud mátohách — a sklesle tíhne zpět,
kde zima krátký dech mu rve již na prahu.

Zde tichou polí rovinou ni vrána kdes.
Ves tamto stulena. Výš nikde ani kouř.
Kde Labe, těžká tane mlha strnulá
tam dlouhých pásem hustých clonou nehnutou.
Co krok, už tuto cítím ostrý její žeh!

Tam líto jest mi oněch zvířat ubohých
a voláků. Ti asi podle volů jdou,
div netulíce hlavy na jich teplou plec,
by pára hřejivá jich klidných oddechů
— ač lehko nevezou — kol marně nevála.

Jdu, sám jdu časným jitrem v stesků zákalu,
ač vůkol bílý sníh. Co vdechnu — piji mráz,
až čelo bolestně led mrazí úleku,
že nejde podle mne ni jako jindy pes,
kdež tam těm aspoň splývá s dechem teplý dech
těl družným soucitem.
A já jich litoval!

Alois Dostál:

Rozvrat.

(Pokračování.)

III.

Jenom zřídka bylo náměstí v Rašicích poněkud oživeno; byly doby, kdy pouze Filipina Svobodová u svého skrovného krámku podřimovala, mechanicky odhánějíc dotěrné mouchy a vosy se sladkého ovoce, a jenom husy se kolébaly, uštipujíce tu a tam vyrážející travičku. Strážník Matoušek je vyháněl, mnohdy i zajal, ale nepomohlo to.

Část náměstí byla dlážděna, kde o trzích stály pytle s obilím, a zde v neděli procházela se místní omladina. Kdo mohl a chtěl jíti na procházku všedního dne, volil přírodu kolem městyse, penzista vodil svou partu daleko do lesů, ale v neděli po službách Božích a v podvečer se procházeli mladí lidé po náměstí. Zde ukazovali nový šat, tady tvořily se známosti, plynula zábava. Kdo právě čímsi novým mohl se pochlubiti, na náměstí se chtěl vydvořiti. Když paní Sutnarová vytáhla hedvábnou robu, navlékla šperky, volila tuto cestu z kostela, aby na odiv postavila své památky z minulosti. A slečna Sametová i ve stínu rozevřela nový červený slunník nad sebou. Šťastný majitel zlatého řetízku rozepínal kabát, třeba mrazivě fučelo. Takový a podobný budil závist ostatních a byl na čas jako isolován.

Ale nejbližší neděli po výletě roztrpčenost zavládla v této maloměstské společnosti pro jinou příčinu. Marně studenti chtěli uspořádati jakési dozvuky, výlet ke Studánce bez hudby, bez divadla i praporu, nedalo se to sehnati. Zvláště dámy protestovaly a některé nechtěly o Studánce ani slyšeti. Rozladilo je losování a rozhodování krásy, a kdo dostal málo hlasů, hněval se na celý svět a zvláště na komité. Nejvíce záviděno Boženě, že uznána jako za královnu. Nejednou zaslechla za sebou — třicet sedm, počet hlasů, které obdržela. Dívky posměšně se nyní jmenovaly číslicemi jako zajatci nebo chovanci nalezince a bylo slyšeti posměšné: „Jak se máš ty — jedenadvacítko? — Co dělá naše osmnáctka?“ Dobře si zapamatovaly slečny, na kolikátém místě jejich krása byla uznána. Klára také v oficině svého otce vyloudila na pánech, že při hlasování byl i podvod, že kterési dívce přiřknuty byly hlasy roztříštěné a které by vyvolaly nevoli. Nepomohlo jí to, královnou nebyla, ale poskočila tím na vyšší stupeň.

Jenom Boženu Sutnarovu nikdo nemohl viniti, že by nepoctivě vrcholu došla, ač se Klára namáhala prozpytovati srdce i ledví známých pánů. Prospělo jí postavení otcovo, tajemník jistě přidal pět hlasů, které do osudí vložil a strážník také přinesl lístky od starších pánů.

Boža uznání došla, ale tím na sebe uvalila zášť a nepřízeň. Hned to pocítila, celý týden jí to dávaly družky cítiti, od pánů se jí sice dostávalo poklon, ale od slečen jizlivých poznámek. Na promenádě pak ozvalo se s ironií — královna. Božena to slyšela, kousla se do rtů a mlčela. Poznala hlas bývalé družky Kláry, která se s ní pojednou rozkmotřila. Marně páni klížili svornost, nadarmo poukazovali, že to byl vlastně žert, nic naplat, nakvašenost zůstala. Dámy s malým počtem se hněvaly a v čelo jejich se stavěla holičova Klára, že nebyla první. Teprve v neděli vyšla a promenády se zúčastnila. Vodila se s dvěma zavrženými, z nichž ani ta ani ona nedostoupila desátého stupně. Umlouvaly se a když potkaly Boženu, hluboce se uklonily — královně.

Sutnarova pochopila narážku, ale schválně se stavěla, jako by ničeho nepozorovala. Procházela se s Kopetovými. Anča při volbě se k ní hodně přiblížila a její bratr rád Božu vyhledával. Kupčil s otcem, pocházel z přičinlivé, prostředně zámožné rodiny, která pílí a šetrností se zmohla na vlastní dům a předčila všechny obchody v městysi i židovský krám počítaje, což mnoho znamenalo. Z poboční ulice se přistěhovali na Jungmannovo náměstí, kde měli výklad a dodělali se chvalné pověsti, že se u nich všechno dostane a solidní jest obsloužení.

Hynek celý týden otáčel se v krámě, v neděli však zastoupil ho otec, jemuž Kopetová pomáhala. V jedenáct hodin se zavíralo. Hynek by více hleděl zasklenými dveřmi na náměstí, na mladý rašický svět, než na citlivý jazýček na váze. Zkušený otec takové roztržitosti nerad viděl, proto syna propustil, aby se vmísil mezi omladinu, která asi hodinu zde vytrvá v zábavě. Mladý kupec byl bezvadně oděn v zánovní šat. Prodělal kupecký kurs, byl zaměstnán v Praze ve větším závodě a doma uvíznul, když se poprvé stavěl k odvodu. Tehdy Kopet poněkud churavěl a Hynek ho zastupoval. Hned se rozneslo, že jest velice vlídný, ochotný, že si osvojil uhlazený způsob, v krámě uvedl všechno v soulad a výkladní skříň tak urovnal, že se kolemjdoucí zastavovali a konkurent sem poslal příručího na obhlídku.

Kopet ozdravěl a Hynek zůstal jeho společníkem, vlastně vedl sám závod k jeho prospěchu. V městě byl čítán mezi členy honorace, právem považován za slušného muže, jenž nejenom dbá svého zevnějšku, ale i své cti a pověsti.

Hynek začal Sutnarově dceři lichotiti pro uznání její krásy u Studánky.

„Prosím tě, pomlč o tom, už to nerada slyším a Pavla jsem pro ten nápad vypeskovala. Takovou hloupost si vzpomene —“ děla Božena rozhořčeně.

„Chceš-li, uposlechnu a nebudu se o tom zmiňovati,“ zaraženě odpovídal junák.

„Já býti takovou královnou, vyskakovala bych k oblakům a výskala bych celý den," vmísila se do rozmluvy Anča, děvče veselé a čiperné.

Zasmáli se jí a Božena pravila: „Neměla jsi k tomu daleko a ráda bych ti vrchol losů postoupila."

„Však mne to stálo peněz a přemlouvání. A nejurputněji stavěl se naproti takovému podplácení tvůj bratr Pavel," stěžovala si dívka.

Znovu a hlučněji se smáli a Boža mladší družku napomínala, aby nekřičela a svojí manipulací na výletě se nechlubila. Bratra pranic neomlouvala.

Hynek pamětliv jsa napomenutí milé společnice, opravdu přesunul řeč na jiný obor a oznamoval, že za krátko pojede do Prahy za obchodem, aby vybral a zakoupil zboží.

„Ach, do Prahy, jak ráda bych opět viděla máti měst!" zatoužila Božena.

„Nic snadnějšího; k tomu třeba svolení rodičů, trochu peněz a sednouti si na dráhu."

„Zapomínáš na krabice se šaty a klobouky," hned doplňovala Anča.

„Pravda, dámy bez zavazadel nemohou jeti. Já se jimi obtížený z Prahy teprve vracím."

Posud nemohu zapomenouti na několik měsíců, jež jsem v Praze strávila ve výrobním spolku. Teta mne prováděla městem, navštěvovaly jsme divadla, koncerty, procházely se po Příkopě —"

„Takový pobyt v Praze jest něčím jiným než můj," přikyvoval Hynek. „Já budu navštěvovati obchody, plísní páchnoucí skladiště, smlouvati, odnášeti. Ani nevím dostanu-li se večer do divadla."

„Však já také v Praze jenom se nebavila," hned se omlouvala Božena. „Měla jsem hodiny a teta přihlížela, aby byly správně vyplněny. Ale na konec přece pospíchala jsem ráda domů, na venek."

„Kdo ví, co tě do Rašic táhlo," nadhodila Anča.

„Touha po rodišti, po čisté přírodě, po našem milém třeba jednoduchém životě."

Hynek vděčně pohleděl na dívku, vzpomenuv si na její zářící radostí zrak, když se opět po delším odloučení spatřili, když přichvátala do Kopetova obchodu na rohu náměstí.

„A myslím, že jsi v našem městě spokojena," hádal Hynek.

„Ovšem, jinak bych tu nezůstala. Snad i tobě v Praze zbude chvilka, by si se pobavil," narážela Božena, „vždyť tak venkované mnohdy činívají."

„Potom se vrací s vyprázdněnými tobolkami a žalují na ty, s nimiž se veselili. To já nedělám," ohražoval se junák. „Navštíviti Národní divadlo, poseděti na Žofíně při koncertě, zaskočiti do musea, to si dám líbit, ale pokoutních místností nevyhledávám. Na nocleh jsem u bývalého kolegy, který má přísnou choť, ta by ho ani k vůli příteli nepustila."

„No věřme tomu," usmála se Božena.

„A tatínkovi musí Hynek přesné skládati účty," rychle se připojovala k bratrovi Anča.

„Takový obchodník by dovedl soukromé vydání vložiti do nákupu pepře nebo zázvoru."

„To máš pravdu," přisvědčoval Hynek, „zatušovati by se to dalo, ale styděl bych se sám před sebou."

Zatím Božena pozorovala bratra Pavla, jenž chodil s vytáhlými studenty a právě byl zastaven slečnami, mezi nimiž vysoko vlálo péro Klářina klobouku. Jak horlivě rozmlouvala, tak péro v pravo v levo poletovalo. S čím asi na studenty hartusí? Snad jim domlouvá. Na Božu se hněvá a sotva na ni cestou do kostela promluvila. Známo, proč. Její pýcha byla uražena, její posavadní přednost pokořena. Božena nad mladším bratrem měla jakýsi dozor, proto se nyní obávala, aby se k něčemu neuvolil, co by později nemohl odvolati. Proto zašla s Hynkem a jeho sestrou dále až ke skupině studentů, do nichž horlivě mluvila Puřilova Klára se svou přítelkyní Idou Sametovou. Tato byla poněkud nesamostatná, nízké povolání otcovo ji jaksi zakřikovalo. Samet byl dohazovačem, proto se vždy tlačila ke Kláře. Krásou vynikala, mírná byla a dala se panovačnou Klárou ke všemu pohnouti. Co tato chtěla, oddaně učinila.

Studenti postřehli starostovu dceru a hned pozdravili. Klára obrátivši se, mrzutě vítala příchozí.

„K čemu se tu umlouváte?" hned se ptala Božena.

„Slečny si přejí odpoledne učiniti vycházku do obory," vyzradil jeden ze studentů.

Vycházka by nebyla ničím zlým, ale zdaž nemá něco zvláštního zastříti? Proto Boža zkoumavě hleděla na Pavla. Nepoví-li teď, však všechno vyzradí doma.

„Vycházka má býti pouze pro zvané," zase oznamoval menší student, jenž posud neznal intrik.

Boženě se vyjasnilo v hlavě. Aha, Klára by určila, kdo bude zván a schválně by vynechala ty, kteří by jí nebyli po chuti, o kterých se domnívala, že ji nedali hlasy, které z dívek pro větší počet ji mrzely.

Pavel pro to sdělení mladšímu kolegovi nebyl povděčen a výpověď jeho chtěl zmírniti řka: „Vždyť jsme se posud na ničem neustanovili."

„A také na vycházku do Obory zváti nebudete," resolutně pravila Božena. „Kdo chce, ať se zúčastní. To by bylo, abyste někoho z jakékoliv příčiny odmítali. Buď půjdeme společně nebo zůstaneme doma.

„Tak vás pánové propouštím z daného slova," řekla Klára s vysoka a s družkou pyšně odcházela.

„My ničeho nezačali a k ničemu se nepodvolovali," omlouval se Pavel sestře a se studenty také se hnul v jinou stranu.

Božena se přidržela Kopetové a Hynek oddaně je doprovázel. Taký výstup na korsu nebyl vzácností, zde mnohá se kula intrika, často tady vyrovnávána nakvašenost, na jevo dána nepřízeň, pronesen klep a místo dáno vzájemné nevraživosti.

Nerovně dlážděné korso pomalu se prázdnilo. Už i krosnařka Svobodová skládala krám. Co chtěla zvěděti, vyzkoumala ostrým pohledem. Teď příležitostně rozpovídá, kdo s kým mluvil, se procházel, a hned připojí, je-li naděje sňatku z té známosti. I nad Hynkem Kopetem dlouho uvažovala. Božena jest dcerou bohatého statkáře, který sice v záložně vázne, ale má značný objekt, který za čas přesune na druhého syna Vojtěcha. Sutnar na venek vystupuje jako zámožný muž, jenž jest hrdý na svoje postavení, na svůj stav. A Kopet přece jenom jest kramářem, kupcem, který z Malachova se přestěhoval na náměstí. Také měl studenta, velmi nadaného jinocha, ten však jako alumnus zemřel na souchotiny. Tehdy ještě žil strýc jeho, bratr obchodníkův, svobodný stařík, jenž závodu dal dobrý základ. Toho zásadou byla poctivost a solidnost, kterou přenesl na Hynka. Potom se nad ztrátou staršího synovce trápil, až vedle něho bylo mu ustláno k lehkému odpočinku.

Mnozí očekávali, že Sutnar zakáže dceři důvěrnou známost s rostencem Hynkem, že rodiče pro Božu vyhledají skvělejší partii, Svobodová při koupi drůbeže o to se postarala, aby se na statku vědělo o záletech dceřiných, ale zápověď nepřicházela, Božena se Hynkovi nevyhýbala. Z toho usuzováno, že rodiče na obou stranách jsou s tím srozuměni. Vždyť závod Kopetův rostl, každý nepředpojatý člověk mohl si vypočítati, že tady se zmáhá jmění při píli a spořivosti. To pozoroval i starosta.

Také známo bylo, že Božena k Hynkovi lne, třeba tento posud u starostů oficielní návštěvy neučinil. Co neděli mladí lidé se spolu procházeli a i jindy při setkání vyměnili několik vřelých slov. Ale teď Božena zřídka vcházela do krámu, neslušelo by se to, posílala za sebe služku, a pouze při větším nákupu tuto doprovodila, aby se na nic nezapomnělo. Hynek byl samá ochota, a otevíral ku prodeji nové krabice, ač dřívější nebyly posud zcela vyprázdněny. Chtěl posloužiti zbožím nejčerstvějším.

V poledne bylo náměstí, jakoby vymetl. Tu zase jenom se batolily husy ke kašně, kde bylo vždy něco vody rozlito, a přeběhl pes, jenž se kdesi opozdil a spěchal pro zbytek svátečního oběda. Snad v něm bude i obraná kost.

Ke druhé hodině trousili se starší lidé ke kostelu, jenž stál v malém parčíku, bývalém to hřbitově, vypínaje se nad okolní domky a košaté kaštany. Velký zvon volal na požehnání.

Náměstí ožilo opět u večer, kdy si měšťanky vynesly před stavení dlouhé lavice, na něž zvaly kolemjdoucí k besedování, kdy se vyložili sousedé z oken, vykuřujíce z dlouhých dýmek, kdy na korso vešli dělníci a služky, čeledínové a výrostci. Honorace se držela stranou. Bylo tu hlučněji, omladina živě se bavila, časem se i křížkovala, popěvovala a vykuřovala levné doutníky.

Tehdy už Hynek Kopet neopustil domov, ale dělal přípravy na cestu. Ač byly dveře krámu zavřeny, přece s otcem tu přecházeli, zásoby prohlíželi a syn si dělal zápisky. Kopet byl obchodníkem duší tělem a tak i syna vychoval. Ničemu jinému

se nevěnoval, ani hospodářství neměl, jako jiní živnostníci v Rašicích. Prolézal bednami, vystupoval na schůdky, aby nahlédl i do vyšších přihrad. A ob chvíli dolů volal: „Nejsou zátky, dochází nové koření, malá zásoba zápalek —“

A Hynek psal do notesu, mnoho-li by měl objednati koření, cukru, vařiva.

„Což látky? Do toho druhu obchodu se posud nedáme?“ ptal se syn na věc, kterou už nejednou navrhoval k rozšíření závodu.

Kopet chvíli uvažoval, potom rychle odvětil: Ještě počkáme. Do toho třeba velikého kapitálu.“

Hynek už nevybízel, jenom tužkou podškrtnul položky a čekal, co bude otec zase diktovati.

Nikdo z procházejících se kolem netušil, jaká se v krámě provádí prohlídka. Kdosi vida v okně kmitati světlo, prohodil, že asi Kopet počítá večer peníze. Domníval se nejspíše, že kupec všechnu tržbu ukládá, kdežto Kopet měl stále pokladnu prázdnou a kapitál obracel na koupi nového zboží, které hleděl platiti hotově. Venku už ustával ruch, sousedky odstěhovaly lavice do síní, omladina se vydováděla a páni se uchýlili na růžek na pivo. I Kopetové byli hotovi. Však Hynek popsal několik stran a teď zběžně udělal rozpočet. Peníze dostane před odjezdem. Otec už je měl spočítané a složené v papírových pouzdrech.

Už i Anča byla doma a vrátila se nějak rozjařena. Jistě se dobře bavila. Odešla do pokojíku v prvém poschodí a hodnou chvíli dívala se oknem na náměstí slabě osvětlené. Hynek ve vedlejší místnosti, kde bylo spolu skladiště lepšího zboží, rovnal věci do ručního kufříku, aby ráno všechno měl připravené. Uslyšev sestřin popěvek, usmál se. Hned hádal, že se Anča vrátila ve veselé náladě. Jindy by i u večer užil v neděli procházky, dnes by ho ven ani Božena nevyvábila Povinnost mu byla nade všechno. Na cestě jeho mnoho záleželo. Zákazníci musí býti obslouženi, jim se nesmí ničeho nedostávati v denních potřebách. (Pokračování.)

Václav Poledne:

Matutinum.

(In honorem Scti Antonii Abbatis.)

Aperi:

Aj! — Rty mé otevři, ať plesají Tvou chválou! —
Můj Pane žádoucí! — O druzi! — Pějme sborem
svorného nadšení a vpadněme svým chórem
nebeským zástupům v jich hymnu neskonalou — —

I. Nokturn.

Veliký Žalmisto! — Hle! — Vodopádem
Tvých výkřiků svou duši koupám —

Sadem

Tvých záhonů se procházím — jen žasna
nad bohatstvím a bídou! —
Kolik krásna
z každého verše v duši moji trýská,
jak jisker déšť, když na železo žhavé
zvonivým rytmem perlík bujně trýská. —
(Při hvězdičce zašeptej v duchu „ave“,
bys lépe rozuměl!) –
Jest první lekce.

Jak odpovím Ti — tak má duše šepce —
na Tvoje listy velký apoštole! —
Jsi nahoře — a já! — ach — já jsem dole! —
Bůh pomocníkem mým! — On chápe v tísni! —
Již radostně se chystám k další písni — —

II. Nokturn.

Velikýť Bůh a velmi hoden chvály! —
I ústa má ji žvatlají —
kéž vpálí
své znamení mé duši Pán a v bdění
mne ostřihá, když peklo jícen cení — — —
— — — — — — — — — — — — —
Hle, Antonín! —
Hlas zaslechl — a vrhá
poklady chuďasům — a lačně trhá
volnýma rukama ovoce Ráje —
a v ctnosti úpalu pro Věčnost zraje.

Z divokých spolků pyšných heretiků
vrací se mlčky k hostinám svých postů —
a v oddechu vítězných okamžiků
s úsměvem rve vždy další z časných mostů — —

Až konečně jest syt už nudnou maskou
hlučících zástupů — Aj! — V poušť se boří —
Jak plavec odvážný se koupá v moři
vítězných zápasů s pekelnou cháskou — —

Tu Svatý Antonín jak athlet strašný
vytasil zbraň své poustevnické brašny —
a bdění s postem vytrvale střídá
s útoky modliteb — a kříž —
Tak hlídá
na prahu jeskyně svůj pokoj vnitřní — —
— — — — — — — — — — — —
V zmateném úžasu zří učedníci
vítězný úsměv na znavené líci
když hřmělo „Te Deum“, jímž končí píseň jitřní!

Emil Novák:

Církev a kniha.

(Pokračování.)

Největší zásluha Českých Bratří spočívá ve zvelebení jazyka českého. Neboť humanisté pěstovali latinu a řečtinu, v těchto řečech své spisy skládajíce. Jedním z nejpřednějších humanistů byl Jan Hodějovský z Hodějova, jenž vyniká jak učeností, tak charakterem a ryzím přesvědčením katolickým. Narodil se r. 1496 v Chotěřinách . . . R. 1537 stal se místosudím, ve kterémž úřadě po 18 let zůstával . . . Koupil r. 1552 Řepici, která byla sídlem jeho do smrti. Zde obnovil zámek, rozšířil dvůr a založil pěknou zahradu, tak že patřila Řepice k nejpříjemnějším sídlům v Práchensku (viz Osvětu 1883). Hodějovský byl po několik let středem tehdejšího, duševního ruchu. Jsa pán neobyčejně vzdělaný a učený, nejen sbíral paměti k poznání práva českého, nýbrž i pilně čítal básně od vrstevníků latinsky skládané. Sám mezi humanisty tehdejšími jsa předním, přece miloval přirozený jazyk po předcích zděděný. Podporovatelem jsa všeho šlechetného, ctíval spisovatele dary a podporami. Sám dal podnět k sepsání Hájkovy kroniky. Jsa velikým milovníkem básnictví, založil r. 1550 stolici básnictví duchovního při vysokém učení pražském . . . a ctěn býval od literárních přátel svých mnohými básněmi příležitostnými, jichž většinu tiskem vydal. Vzdav se r. 155 místosudství, žil pak v soukromí na Řepici, kde založil velkou knihovnu, bavě se ušlechtilou prací, snůškami vědeckými a dopisováním se svými přátely (zvláště Kolínem). *Náboženství byl katolického z přesvědčení, neb ač poznal odchylná vyznání, „všech těch rot pokusivše, dal jsem jimi o zem.“* Zemřel 11. února 1566,[1]) a patří mezi muže, na něž církev katolická právem hrdou jest.

Proti humanistům, již přívržence své měli mezi učenci a šlechtou obraceli se Čeští bratří, pohrdajíce na počátku vzděláním, k lidu, používajíce jazyka jeho ve spisech svých později, když důležitost vzdělání poznali; tím čeština mluvou lidovou obohacena. Než „Obratní dělníci,“ píše Arn. Denis, „zpracovali (jazyk český) a vytříbili jej spůsobně a příhodně; nástroj je výborný; bohužel spisovatelé nemají co vyslovit. Myšlenka se ochuzuje tou měrou, kterou se jazyk zdokonaluje. Nikdy sloh nebyl zručnější a spisy nudnější.“[2])

Když pak zanešeno do Čech luteránství, byly zmatky ještě horší a literatura pozůstávala z největšího dílu z náboženských traktátů; ve kterých mnoho křesťanské lásky nenajdeme, neboť ve století XV. a XVI. „u nás z příčin známých kromně hymnologie a četných rýmovaček útočných *literatura básnická odpočívala skoro úplně ladem.*“[3])

Že v této době, kdy církev katolická ochuzena a potlačena, také vážnost ke knize klesala, o tom svědčí Z. Winter:

[1]) Ottův Slovník Naučný, díl XI. str. 427.
[2]) Konec samostatnosti české II., str. 424.
[3]) Čas. Čes. Musea 1891. Jos. Truhlář: O staročeských dramatech velkonočních, str. 167.

„jako všecka universí tak rovně i její biblioteky kolejné byly v XVI. věku postaveny na místě čím dál, tím horším. Sotva že r. 1534 byl zapsal rektor mag. Joannes Choticenus (Chocenský) do knih pamětních o vysokém učení, že jest „ruinosa domus", již v malých časech potom r. 1536 musí s žalem zapisovati, že dva zločinci — Johannes bakalář a Martin z Litomyšle . . . v koleji krále Václava vyloupali všecku bibliotéku národa českého „optimis *olim* exemplaribus locupletissimam." Svědčí o podivné bdělosti a správě v universitě, když směli zloději víc než po dvě léta pergamenové a veliké folianty odnášeti na pražský tarmark, aniž kdo z učených správcí poznal. Zdá se, že také sami professorové s knihami kolejnými ledajak zacházeli a knihovnu rozebírali. Aspoň o nebožtíku mistru Petru Kodicillovi vysvědčují r. 1590 famulové, že jim kázal odnášeti knihy z kollejí po plných putnách! A nám zdá se, že knihy nebyly jeho. Jakž by jináč byla zpráva o nich dostala se na soud? . . . Ostatně jest smutným dokladem, kterak chtěl Adam Zalužanský a jiní spolukomissaři k nápravě universitních věcí v prvních létech XVII. století nařízení, opravu bibliotéky universitní k místu přivésti. Praví v referátě svém: „Uvozujem, že jsme staré bibliotheky v rozličných místech našli, z knih na větším díle psaných na pergameně písmem starodávným, tak že se sotva čísti mohou, vidí se nám, aby málo některé vyberouce, ostatek prodány a za to jiné knihy užitečnější koupeny byly."[4])

Jak to s knihovnou universitní smutně dopadlo, patrno ze zprávy, kterou čteme rovněž u Wintra: „Příchozí (prorektor, písař a rektor sv.-jilské školy) učinili jesuitům novoroční přání, vyličovali, kterak o tu bibliothéku (= universitní) pečovali, chtěli prý zříditi bibliothekáře, ale nedosáhli toho; jak bibliotheku na starost si vzali, tak rádi ji prý teď zase vrátí. Rektor, pater jesuitský, poděkoval z novoročního přání i z té péče, kterou mistři měli o knihovnu; pravil, že by byli raději viděli, kdyby mistři byli kollej a bibliotheku hned obdrželi z počátku, nebyla by tak vybita; však oznámil, že ji přijímají tak, jak jest a líbezně dodal, že professorům karolinským, kdyby příště chtěli knihy užíti, v tom se zaslibuje."[5])

Ale protestanté ničili knihy stejně jako před tím husité, o tom důkaz nalézáme u téhož Wintra: „V Chomutově . . . v kolleji potloukše nábytky, knihy, zuřiví lidé zdělali do 12.000 kop škody. Nejhůře nakládali s knihami, „sekerami a šlochtšwerty (dvojručími meči), tak do nich dávali, že po kusu lítaly, přidávajíc (zpěvné noty) ut, re, mi, fa, sol, la, jsouce v jejich jezovitských habitích připraveni, nazpívajíce se do vůle, všecky z oken vyházeli."[6]) A na jiném místě tamtéž čteme: „V těch nářcích, jež charakterisují vítězství protestantské, uvádí Horčický i tu obžalobu, že „*v těchto zarmoucených časech*" *jinověrci* „*knihy*

---

[4]) Čas. Čes. Musea 1892: Měšťanské libráře v XV. a XVI. věku, str. 285.

[5]) Čas. Čes. Musea 1897. Konec samostatné university Karlovy, str. 7.

[6]) Život církevní v Čechách, I., str. 216.

staré a traktáty, volumina znamenitá, co v klášteřích a jinde nacházejí, trhají a pálí."[7])

Opakovalo se v době této, co se před tím dálo od Táborův, vidíme stejnou nenávist ke knize u jinověrců, zvláště ke knize katolické.

V dobách nejhorších rozbrojů náboženských a politických vystupují na jeviště dějin českých jesuité, na nichž spočívá národní klatba proto, že pálili knihy české. Neznámo nám, zda-li též u jiných národů se jim tato výtka činí, nebo jestli to je specialita pouze česká. Jakou odpověď na toto obvinění můžeme dáti? Jesuitům se vyčítá všeobecně, že pálili české knihy kacířské, ale nikde nečteme o bližších okolnostech, na př. kdy a které knihy spálili. Jen na jednom místě nalezneme, pokud vědomosti pisatelovy sahají, jakýsi údaj a sice ve Zvonu V. roč., str. 208: „kolik knih *pobral* Koniáš (správně Koňas). Čtyřem stavům království Českého na počátku roku 1749 na sněmě shromážděným podal pověstný missionář Antonín Koňas z Tovaryšstva Ježíšova (1691—1760) žádost, aby přijali dedikaci postilly, již k tisku připravil v obou jazycích a vedle 1000 zlatých, jež ročně vynakládají na knihy od missionářů rozdávané v náhradu za pobrané knihy kacířské, poskytli jemu zvláštní remuneraci, protože už 30 let pracuje o vyhlazení kacířství a ročně pobral 1000 i více knih kacířských, roku pak 1748 dokonce 1206. Sněm dne 14. ledna 1749 přikázal obšírnou latinskou žádost Koňasovu stavovskému výboru k uvážení a podání zprávy. Odtud zachovala se v stavovské registratuře ve fasciklu: 1749. Dec. Nro 76. — Teprve roku 1753 stavové žádost Koňasovu příznivě vyřídili, zvýšivše obvyklou dotaci na zakoupení knih katolických pro ten rok na 3500 zl. Zde jest tedy Koňasovo vlastní přiznání. Po třicet let ročně přes tisíc českých knih *ničil*! A po tomto přiznání byl ještě jedenáct let živ a nelenil. N. K."

Ve zprávě této musíme si všimnouti slov „pobral" a „ničil." Bylo by zajímavo onu listinu vyhledati a prozkoumati, zda-li v ní Koniáš píše, že knihy „pobral" nebo je „ničil". Dále každý čtenář si vypočítá, že by Koniáš *samojediný* zničil přes 30.000 českých knih, kolik jich zničili ostatní missionáři jesuitští? Kde se tolik českých knih u nás vzalo v době, kdy knihtiskařství bylo teprve v počátcích a dosti primitivní? V Brněnské Nivě čteme ve stati: „o knihách a čtení": „V r. 1564 vytisklo se v Německu ještě jen 256 knih, v r. 1600 — 872 knih . . . r. 1820 bylo vydáno německých knih pouze 3958." Srovnáme-li počet tištěných knih i když náklad jejich by byl značný a to ještě v Německu, s počtem knih od Koniáše prý zničených, vidíme, že se mu připisuje něco, co je nemožné, zvláště vezmeme-li ohled na to, jak veliký počet knih při rušení klášterů nalezen byl a dosud se v nich nalézá. Píšeť dr. Truhlář v předmluvě ke Catal. cod. manusc. lat. I. str. IX.: „*Musíme uznati, že největší počet našich rukopisů českých pochází od jesuitů*", *mezi nimi je Husova postilla, jakož i sborník spisů Husových.*

[7]) Život církevní v Čechách, I., str. 248.

Co činili Jesuité s českými knihami nekatolickými, o tom nám vypravuje Jiří Holík, pisatel knihy „Päbstliche Geisel", jenž byl v klášteře dominikánském v Praze, odkud vystoupil a přešel k luteránům. „Zdá se mi," píše o něm dr. Wolf, „že Holík cítil potřebu ospravedlniti před sebou i před jinými svoje odpadlictví a učinil to tím spůsobem, že hleděl ukázati, jak církev katolická je hříšná a špatná." V poznámce pak o něm praví: „jesuity plně nenávidí." A tento protivník přiznává: „že jesuité za jeho časů knihy více nepálili, *ale ukládali v černé vazbě ve své knihovně Klementinské a chovali je v úctě.*"[8])

Z toho, co dosud uvedeno, patrno, že jesuité brali knihy kacířské, že je ukládali ve svých knihovnách a chovali je v úctě. Než za ony knihy nekatolíkům pobrané dávali knihy jiné. Neboť: „jeden z nejproslulejších kazatelů jesuitských, tak oblíbený, že prý shromažďoval kolem sebe na Svaté Hoře až 60.000 poutníků, Václav Matěj Steyer (1630—1692) nikdy neliboval sobě v autodafé, rozdával nábožné kn hy, skládal písně neb opravoval staré kancionály. S matkou svou Marií pekařkou a měštěnínkou Nového Města Pražského, založil Dědictví Svatováclavské (1669), aby vydávalo a rozšiřovalo každoročně knihy vzdělavatelné, psané mluvou lidovou. Za 80 let vydalo více než 80.000 spisů větších a menších a pokračovalo ve svém *díle blahodějném* až do r. 1790."[9])

Tak svědčí o činnosti Jesuitů evangelík Arn. Denis. A nyní vezměme do rukou seznam zakázaných knih, sepsaný od Koniáše a vezměme seznam knih vydaných Dědictvím Svatováclavským, porovnávejme hodnotu a jakost knih na obou stranách a poznáme, že byla činnost Jesuitů v tomto oboru velmi „blahodějnou". Neboť knihy jimi vydávané a mezi lid rozšiřované byly velmi cenné, což se dnes plně uznává. Že knihy české nebyly páleny Jesuity, nýbrž jiné živly že byly toho příčinou, uznává poctivě Winter: „Bohužel, nelze neviniti kazisvěty již XVI. století, že z úmysla drsnou a zločinnou rukou škodili kancionálům, rvouce z nich listy, vyřezujíce obrázky. R. 1585 volán zvoník od sv. Barbory před konšely kutnohorské, ví-li, že dvoje knihy pergamenové jsou vyřezány? Odpověděl, že neví; veliký graduál prý je v almaře, z toho se nezpívá . . . v Lounech vyřezal zloděj r. 1539 několik quaternů z graduálu; v Starém městě u sv. Kříže vyřezal r. 1560 zvoník z knihy sexterny; v Kolíně r. 1612 vyřezal zvoník nad sto listů z pergamenových knih zpěvných a takž najde se v pramenech vždy kazisvět zločinný ten onen. Znamenité porušení utrpěly, jak dostatečně a smutně povědomo, naše kancionály opravami Jesuitů, kapucínův a jiných oprávcův jim podobných po převratech bělohorských . . . Nejeden zachovalý kancionál smutně svědčí o těch násilných opravách a potomek musí býti rád, že nepopadla všecky oprávce horlivost tou slepou měrou, aby byli kancionály naše, označené za kacířské „nejvyššího rázu", zkazili dočista: *umělecká cena*

[8]) Čas. Čes. Musea 1909. Dodatky a opravy k biograf. starších spis. českých. Str. 310, 312.

[9]) Denis, Čechy po Bílé Hoře I., str. 340, 341.

těch starodávných zpěvníků nejednou způsobila, že ruka nepříznivá sáhla jen k noži a k černidlu a nikoli k ohni. O památky českého umění písařského a s alířského, jakž za drahný čas velikými náklady složeny byly v mnohých kancionálech, přišli jsme teprv hrubou vojnou, loupeživými vojáky; a co šťastně přečkalo vojnu a vojáky, vzalo zkázu nenabytnou v době nové, v století předešlém, když zrušeny bratřiny literátské. Tenkrát vedle slov Rybičkových zacházeno s kancionály „tak nešetrně, ano tak po vandalsku, že nemůžeme dosti na to toužiti; neboť knihy drahocenné, na jichž zřízení nábožní předkové sta ano tisíce kop grošů vynaložiti se nezpěčovali, a z nichž některé, hledíc k historii kulturní, byly téměř neocenitelny, prodávány *ano vyhazovány jsou vetešníkům, židům a šmejdířům jakožto makulatury a staré pergameny za balatku.*“[10])

Z uvedených slov kulturního historika patrno, že knihy, hlavně kancionály, kaženy a kradeny v století XVI., kdy panovali kališníci a luteráni ve městech českých; zřejmo dále, že jesuité kacířské knihy, třeba „primae classis“, nepálili, ale opravovali jenom a uschovávali; největši pak vinu na zkáze knih že má století tak zv. „osvicené“. Bylo by dobře, aby ti, kteří jesuitům pálení českých knih vyčítají, aby konečně dotvrdili skutečnými důkazy a fakty, kdy, kde a které knihy od nich spáleny byly. Vždyť mnohá kniha česká zašla spůsobem nevysvětlitelným, jenž všechno násilí vylučuje. Tak píše na př. V. Flajšhans: „V té době také Hus Jeronymem učinili překlad Viklefova proslulého Trialogu... Bohužel, dílo toto zmizelo úplně, — již od druhé polovice XV. století počínaje, nenalézáme stop po tomto velkolepém pomníku obou Dioskurů, více než půl páta sta let je toto veliké a vzácné dílo úplně zapomenuto a neznámo. V žádném díle pozdějších autorů nenalézáme jména, ani citátu ani narážky. Neznalost je úplná, kardinální i vyhynulo do poslední písmenky... Není ani tisku ani rukopisu, ani kapitoly, ani řádku dochováno, není ani citátu, narážky — země je pohltila úplně. *A nezmizelo stíháním a reakcí, inkvisicí a rekatolisací: uprostřed nadšených přátel, mezi vyznavači a obhájci se ztratilo a propadlo,* zavřely se nad ním vlny času, když vykonalo svou úlohu mezi zástupy, zaniklo a zapadlo mezi nimi jako stará evangelia, která četli ještě první křesťané!“[11]) — Jen že rozdíl mezi prvotními sv. evangelii a překladem Trialogu je ten, že z evangelií zůstaly mnohé opisy a citáty a z knihy Husovy — nic!

Srovnáme-li všechny tyto udaje, vidíme, jak se vina, přičítaná jesuitům, že pálili a ničili české knihy, scvrká na pouhou, ničím nedokázanou domněnku. Daleko větší vina, zřejmá a dokázaná spočívá na jinověrcích a osvíceném století XVIII. Právě naopak Jesuité, následujíce příkladu sv. Otců církevních a středověkých myslitelů katolických, čerpali pravdu všude, kde ji našli, i ve spisech kacířských „primae classis“, zřejmě na svůj pramen ukazujíce. Uvedeme za svědka evangelíka Arn. Denise,

[10]) Život církevní v Čechách II., str. 989, 990.
[11]) Mistr Jan Hus, str. 144, 145.

pory slavnostního průvodu byl i prapor protiklerikálního spolku z Janova. Na černé látce byl plamenný obraz satana s rohy a ocasem.[1]) Není pak to případ ojedinělý. A co jiného je toto znamení než veřejný výraz pocty, kterou satana pozdravují jeho ctitelé a vyznavači, jako my znamením kříže vyznáváme víru v Krista! Spisovatelka anglická, Mary Hargrave píše, že kdyby Nová Italie, t. j. bezbožecká, revolucionářska Italie si měla voliti patrona, že by si musila nejvhodněji voliti satana, jejž tak nadšeně slaví.[2])

Apoštol národů líčí posledního antikrista jako „člověka hříchu, syna zatracení, jenž se protiví a povyšuje nade všecko, co slove Bůh, nebo čemu se děje pocta, takže se posadí ve chrámě Božím a ukazovati se bude, jako by byl Bůh.“ (II. Sol. 2. 3. 4.) A vše to bude se díti, praví dále apoštol *„podle působení satanova“* se vší mocí a divy a lživými zázraky a se všelikým podvodem nepravosti. (II. Sol. 2. 9. 10.). Co tehdy zlý duch prováděti bude veřejně prostřednictvím posledního Antikrista, to bylo jeho snahou vždy a jest i dnes: *„již nyní působí tajemství nepravosti,“* dí na témže místě učitel národů. (II. Sol. 2. 7.)

Satan má velikou říši přívrženců, jejímž jádrem jest svobodné zednářstvo. Má své evanděliúm — nevěreckou filosofii, popírající zjevenou pravdu Boží a zbožňující lidský rozum; nenávidící a proklínající zrovna Boha a velebící satana jako osvoboditele lidstva ze jha nadpřirozeného zákona. Má své apoštoly, proroky a kněze, kteří, jak jsme slyšeli, jeho ďábelské evanděliúm hlásají, úctu jeho rozšiřují a přímo oběti jako vzdorobohu vzdávají. Ve *spiritismu* opakuje svou magii, věštby a lživé zázraky, jak je prováděl v pohanských věštírnách. Ve spiritistických zjevech jest jistě mnoho, co lze vysvětliti fysikálními silami nebo obratnými praktikami, mnoho však zůstává přirozeně nevysvětlitelno. A jelikož Bůh a duchové dobří nemohou přispívati k dětinským komediím nebo zločinům, nezbývá, než uznati součinnost duchů zlých. Církev katolická přiznává to sama aspoň nepřímo, zakazujíc rozhodně *jakoukoli účast* na spiritistických pokusech, jak se to stalo posledně dne 24. dubna 1917.

(Pokračování.)

V. Velvarský:

Kde domov můj na břehu Adrie.

Nepřehlednou, sinnou plání
za vlnou vždy vlna běží — —
Vídal jsem je v zadumání
každým jitrem na pobřeží,
jak se všechny s divou písní
rozbíjely v skalisk tříšti:
V krůpějích se démant tísní
a v něm skvělá duha blyští. — —

Nepřehlednou, sinnou plání,
za vlnou jak vlna běží,
myšlenky mé bez ustání
pádily, oř bez otěží;
mžik a v rychlém žilobití
táhlo jimi moje mládí
na úskalí mého žití
vrhši lesk, jenž k písni svádí — —

[1]) Hug: Christus und die Kirche, str. 258. — [2]) Weiss: Apol. II. 584.

V jemné písni, dětsky svěží,
v oné pestré výhni světla
zapomněl jsem na pobřeží;
v duši náhle niva vzkvetla
s křivkou stuhlou Středohoří,
jak jsem denně v modré dáli
pozdravil je v klasů moři,
jež si s čirým zlatem hrály — —

Jednou večer v také chvíli
blíže „strandu“ struna lkala,
až se oči rozšířily,
na rtu slova umírala
všechněm, jak jsme v pozástolí
líčit chtěli dojem svůj:
Udán tón a zahlaholí
z hrdel všech: „Kde domov můj!“

Em. Masák:

Z básní Viktora Gomulického.

Můj Bůh.

Ne když nám hrozíš, blýskáš a hřmíš,
velkým Tě vidím, o Pane!
V blahém však tichu když ukonejšíš,
stvrzuješ panství své dlaně.

Nechať Tě slaví za nepřátel skon
hrdinská sestra Mojžíšova —
oslavný zpěv můj zazní jak zvon
Tomu, jenž spasil a křísí znova.

Zřídlo Tys bytí, živých Tys král —
možno Tě uctívat hroby?
Píseň a radost, ne vzdech a žal
mluví, že každé bdíš doby.

Do mraků blesky vepsaly: „Bůh“,
v propasti jméno to hřmívá —
krásněj' je kreslí oblouky duh,
zvučněji skřivan je zpívá.

Velká to síla, jež jako mlat
usmrtí, padajíc s výše —
větší, jež osten smrtící snad
ze srdce vytrhne tiše.

Vichřicím, Pane, upoutej pěst,
krvavé boje zkaz lidem;
pochválen budiž jasností hvězd,
polí svých průzračným klidem!

Oslav Tě člověk, jenž ctnostně jsa živ
o čistých snech svých jen pěje,
luna, jež do bílých od sněhu niv
stříbrné třpyty své seje.

Oslav Tě blahým mlčením les,
kde se zvěř bezpečna cítí,
i duch, jenž z klece své tiše se vznes',
spěchaje k věčnému žití. . .

Ukřižovaný.

Ne před korunou Tvojí královskou
skláníme čelo jako žitné lány —
nás lákáš tváří, bolem žalostnou,
Ukřižovaný!

Nad Tebou tma a svět se černá zlem,
krví se rdějí Tvé i lidí rány,
a jako k bratru davem k Tobě jdem',
Ukřižovaný!

Tyranský Joviš, Moloch vražedník
krev brali v holdu i cti peany,
však Tobě v obět nesem' srdce dík,
Ukřižovaný!

Ni sláva, která děsí z daleka,
netáhne k Tobě, Pane nade pány —
milujem' v Tobě Boha-Člověka,
Ukřižovaný!

A pokud lidstvo v slzách bude plout,
se v cárech Joba třesouc bez ochrany,
nástroj Tvých muk mu nedá zahynout,
Ukřižovaný!

Dr. Josef Svítil:

Hurban Vajanský jako redaktor »Slovenských Pohladů«.

Ve třetím roce světové války ztratilo Slovensko svého mnohaletého duševního vůdce, *Svetozára Hurbana Vajanského.* Byl to člověk bez odporu veliký, jehož lidské křehkosti nemohou zastíniti nepopíratelnou slávu jeho zásluh o rozvoj kulturního života a nepřerušenou kontinuitu národních snah v ujařmeném Slovensku, dokonce pak nemohou ublížiti jeho dílu uměleckému, které ční do výše, dostoupené jenom několika nejlepšími českými současníky. Jest arci pravidlem téměř všeobecným, že veliká díla literární bývají druhou generací ostře souzena i zavrhována; ale to nikterak nepřekáží, aby pozdější pokolení s láskou k nim se navrátila a zabezpečila jim čestné místo, jaké jim náleží.

Hurban Vajanský nebyl měkký, podajný Slováček. Jako na našeho Havlíčka, tak i na Vajanského těžko applikovati známou Tainovu theorii o vlivu prostředí na vývoj spisovatelův. Byltě Vajanský duch neústupný, pro poznanou pravdu do krajnosti zaujatý, schopný vzdoru a odporu až do samožertvy. V této své

vlastnosti byl nebezpečným protivníkem nejenom vládních biřiců a maďarisujících despotů, nýbrž střetl se bojovně také se dvěma směry českého kulturního i politického života. Básnickou fantasií obdařený utopista a politický idealista, věřící nezlomně ve východního slovanského kolosa, o jehož hliněných nohách bohužel na sklonku dnů svých sám se přesvědčil, byl zásadným odpůrcem *českého realismu*. Podceňoval drobnou práci, realisty právem akcentovanou, odsuzuje i filosofický směr realismu, jeho náboženskou nesnášenlivost, kritickou bezohlednost a doktrinářskou samospasitelnost. Sám byl čistokrevným luteránem a hluboce věřícím křesťanem, jenž při vší své horkokrevnosti a nedůtklivé bojovnosti vůči církvi katolické choval se vždy s obdivuhodnou noblessou a příkladnou snášenlivostí.

Druhý důvod, pro který získal si Vajanský nezaslouženou pověst, jako by byl býval odjakživa zatvrzelým nepřítelem shody československé a závistivým odpůrcem české kultury, byla jeho zásadní nechuť vůči *literární škole „Lumírovců"*, vůči jejich zdánlivému kosmopolitismu, jejich nedosti šetrnému traktování látek náboženských a zbytečně na oči stavěnému kultu nahoty a erotismu.

Ani Vajanský ani čeští protivníci, ať už v táboře Lumírovců či později v „Čase", nepolemisovali v rukavičkách a tak by se z let osmdesátých a devadesátých dalo sestaviti žurnalistické klasobraní, v němž by na Vajanském nezůstalo suché nitky. A přece i v té době byli v Čechách lidé vynikající, kteří abstrahujíce od polemických přestřelek, uznávali ve Vajanském básníka a spisovatele nevšedního významu. Tak na př. Jul. Zeyer, proti němuž v letech osmdesátých Vajanský také kritické péro ostře si nabrousil, věnuje mu se slovy srdečné lásky a obdivu svou dramatickou báseň „Radúz a Mahulena", současně i Svatopluk Čech psal o Vajanském s plným uznáním a r. 1897 ve svých „Květech" uveřejnil slovensky psanou Vajanského povídku „Pančava", připojiv podobiznu slovenského autora.

Byť bychom i přiznali, že politickým útiskem roztrpčený, životem a jeho trudy vysilovaný, nepřátely drážděný a vlastními zrazovaný básník a novinář v nechuti proti nesympatickým zjevům českého života zašel příliš daleko, takže posléze podezříval a odmítal i československé vzájemnostní snahy duší ušlechtilých, přinášejících Slovensku celé srdce s nezištnou a obětavou prací, nicméně nemůžeme věřiti v zásadní Vajanského nepřízeň vůči Čechům, zvláště když možno nám z jeho literární pozůstalosti uvésti hojně dokladů o pravém opaku, totiž o radostném kvitování zdařilé práce literární, ochotném fedrování české literatury na Slovensku, o horlivém zájmu o české umění — což všecko mladý Vajanský osvědčil jako redaktor a duševní pilíř prvých ročníků *„Slovenských Pohladů"*. A této jeho redaktorské činnosti, pokud dotýká se českých námětů, všímá si přítomný článek v úmyslu, očistiti pravdou a fakty paměť osočovaného velikána.

„Slovenské Pohlady" založil v letech čtyrycátých Josef Miloslav Hurban. Zanikly po několika ročnících a byly zakladatelovým synem r. 1881 znova vzkříseny a jím až do ročníku devátého redigovány.

První ročník obnovených „Pohladů" zahájil redaktor Vajanský programovým článkem „Slovensko a jeho život literárný". Hledá důvody, proč Slováci mají tak nepoměrně málo literárních památek z věků minulých, a nalézá je v tom, že nejvlivnější třída a jádro národa, zemanstvo, psalo i uvažovalo o vyšších pomyslech latinsky. „Zemanstvo odtrhnuté bolo latinismom od národnej pravdy. V tom väzí kluč k otvoreniu temných sieni slovenského živorenia a utrpenia. Svobodná a majetná trieda hodila sa na jazyk mrtvý, a poneváč jen on otvíral cestu k hodnosťám a úradom, zanedbávala svoj rodný jazyk, ktorý sa stal behom času neváženým a bezcenným a tak teda literárne nevyrobeným."

Hned v prvém sešitě nalézáme projev československé vzájemnosti, českou báseň *Heydukovu*, ve které pěvec povzbuzuje mladé Slovensko, aby z pohledu do bratrských krajů čerpalo sílu a naději.

Vzhůru, křepelčata na slovenském poli,
vzneste se na křídla, měňte na sokoly,
pohlédněte kolem po své zemi rodné,
dříve než vám zrada dýku v srdce bodne!

Pohlédněte kolem do bratrských zemí,
ducha svého okem, činu perutěmi,
v jedno srdce velké srdce drobná slučte,
a svá sokolčata v slunce hledět učte.

Dlužno pak uznati, že „Slovenské Pohlady" v prvých ročnících horlivě se rozhlížely po celém světě slovanském a nejvíce do Čech. Teprve později, hlavně za redakce Skultétyho, obehnaly se proti Čechům čínskou zdí nepochopitelného a škodlivého separatismu, ač ještě prvá léta za redakce Skultétyho přinášely obsažné „Listy z Čech" z péra Jaroslava Vlčka.

Druhým českým spolupracovníkem prvého ročníku byl *Dr. J. L. Píč*. Přispěl dvěma slovensky psanými články „O methode dejepisu Slovenska" a „Starodávne sriadenie krajinske na Slovensku".

Hned v prvém sešitě jeví se kritický vztah Vajanského k oslnivému umění mladistvého Vrchlického. Mladý Hurban vlivem Pypinovým (viz o tom výborný článek Fr. Frýdeckého: *„Vůdčí idey díla Svet. Hurbana Vajanského"* v Lumíru ročník XLIV.) přiklonil se ke konservatismu slavjanofilů. Mravně bezúhonná, nábožensky prohloubená výchova v otcovském domě a zřetelné tehdy ještě vyzařování dohořívající vatry Štúrovských ideálů upevnilo v nitru mladého básníka slovenského, přísný morální zákon, jakožto směrnici příští literární činnosti. Takto uzpůsobené nitro vzdálenějšího pozorovatele přirozeně k odporu vyzývala západnická smyslnost poesie Vrchlického a jeho epigonů. Avšak slova Frýdeckého (l. c.) tvrdící, že „Vajanský zahájil *bezohlednou* kampaň proti kultu Vrchlického, poesii jeho *odsoudil* jako lascivní, cizí, nemravnou, hugovskou", vystihují pouze polovici pravdy, neboť zatajují, že Vajanský také kladné a nesporné přednosti tvorby Vrchlického znal a tyto opětovně

veřejně ocenil. Svědčí o tom hned prvý kritický článek Vajanského, rozebírající právě tehdy vyšlé *„Dojmy a rozmary"*.

V úvodu poznáváme správný názor Vajanského na poměr Slováků k české literatuře a vysoké požadavky, jaké slovenský kritik ukládá české inteligenci.

Píše Vajanský: „Sledujúc vývin spisby českej, s radosťou pozorujeme živý ruch a v ňom čerstvé hýbanie sa mladej spisovatelskej vrstvy, plodnej a činnej až k neuvereniu. Vpliv českej spisby na nás je velký a v mnohom ohlade rozhodný — už zemepisne a etnograficky vec berúc, *nútení sme opierať sa o svojich českých bratov*, ani nehovoriac o nepomerne početnejších dielach, ktoré my Slováci mať nemožeme, asnáď aj nepotrebujeme. Tak jako je nám reč slovenská prepotrebným každodenným chlebom pre duševný život náš, tak konečne bol by luxus, velké encyklopedické alebo velmi špeciálne diela vydávať u nás, keď možme celkom správne použiť ruské (!) a české. Čiastočne platí to samé i Čechom, vzhladom na väčšiu spisbu ruskú a polskú. Nemožeme ku pr. súhlasiť s prekladom objemného diela Pipynovho do češtiny, lebo práve žiadať možme od každého českého literáta a vzdelanca, že jako taký nepotrebuje prekladu, ale originálu.

Mezi mladšími spisovatelmi českými vyniká Jaroslav Vrchlický svojou nevídanou plodňostou, úhladnosťou formy, bohatosťou myšlienok a opravdu poetickým vzletom. Čo do síly básnickej pojistené má miesto v prvom rade. Jeho reč je plasticky krásna, on vniká lahko do hlbin ducha ludského a tvoří samostatne, povodne . . . Ale práve pre vplyv, ktorý má na nás Slovákov literatúra česká, povinní sme smelo a otvorene vyznať, že geniálny tento muž vtrhnutý je panegyrismom českej kritiky na mýlnu cestu . . . Už v *„Eklogách a piesňach"*, ktorých opravdovú vysokú cenu básnickú velmi radi uznáváme, nachádzajú sa miesta, ktoré dajú kritikovi príležitost k rozmýšlaniu. Keď ku pr. hovorí tam básnik vo venovaní o svojej milej, *že ani Boh nevie, čo v nej driema*, nuž tedy nutno vyznať, že povedal nejapnosť. A jaká škoda to v básni ináč umeleckej od počiatku do konca!

V tom samom roku vydal Vrchlický novú sbierku *„Dojmy a rozmary"* ktorá nás presvedčila, že sila talentu nenie vždy bezpečným praeservatívom proti blúdeniu, nepochopitelnému u muža obdareného jasnou myslou a tvorivým duchom. Keď sme dychtivou zvedavosťou otvorili novú sbierku túto a čítali prvú znelku „Mně v hloubi srdce vždycky láska zpívá", zaplesali sme nad krásou a silou dozrelého, hotového už básnika. Ale dalšie čítanie presvedčilo nás, že máme do činenia s pochybeným smerom, s manýrou, nehodnou tolkého marenia básnických sil. Ďaleko od nás, aby sme vo zle pochopenom moralisování neuznávali svobodu umenia a radi neodpúšťali umelcovi také výrazy a obrazy, ktoré konečne filisterská, zúžená mysel pokladá za prismelé. Ale čo nám podáva Vrchlický vo svojich „Dojmoch", to presahuje daleko i tie najliberálnejšie a najširšie hranice." Vajanský uvádí potom celou řadu veršů,

v kterých dle mínění jeho básník nediskretně, nevkusně a neumělecky opěvuje „vim superbam formae". Vytýká dále básníkovi, že vedle koketování s nahotou tropí idolatrii sebe samého. „On klaká sám pred sebou v básni „Své matce", končiac každú sloku refrainom: již řečí bohů mluvím deset roků."

Nám „naivným" Slovákom nemože se vytýkať, žeby sme snáď strannicky súdili: my stojíme po strane a hladíme celkom objektivne na vec. Ani nemáme príčiny ku závisti, ani ku hnevu: naopak, naše pokusy literárne prijímajú sa v Čechách velmi bratrsky a možno i s kavalírským prehliadnutím pokleskov. My to soznávame rádi, a neboli by sme tak otvorene a prísno zachodili s „Dojmami", keby vec nemala hlbší význam. My svoju slavjansku prírodu chceme podržať všade a vo všetkom, a túžime, aby ona zrkadlila sa číste v našej poesii. Ale takéto zbožňovanie tela a samého seba je úder do tvári slavjanskému človeku." Nicméně kritik na konec přiznává „skvelé stránky" nové sbírky a vyčítá básně, které „patrí medzi perly západoslavianskej poesie".

V tomže ročníku *„Mravokárným románkům" Arbesovým* vytýká, že morálka těchto tendenčních povidek není samozřejmou a že z nich mnohdy plyne poučení na ruby obrácené, na př.: buď zlý a vzdorovitý. S čímž lze úplně souhlasiti. (Pokračování.)

León Carbonero y Sol.

Chvalozpěv orientální k Narození našeho Pána Ježíše Krista.

I.

Ve dnech naděje Israelovy přišlo k lidem slovo řkoucí:

Sláva Bohu na výsostech, a pokoj lidem na zemi.

A den, kdy toto slovo bylo slyšáno, byl veliký den skutků Páně.

Neboť všemocnost Páně více se skvěje v díle vykoupení, nežli když stvořila z ničeho tento svět, jehož světlo jest hasnoucí červánek jeho slávy; jehož oheň je plápolající pochodeň jeho hněvu; jehož moře jsou skrovným výrazem jeho moci; jehož země jest chatrným podnožím jeho vznešenosti; jehož koule jest jediným práškem proti jeho nesmírnosti; jehož květy nejsou ani stínem odstínu jeho krásy.

Chvalme Pána, nebo dnes otvírá nebesa ke prosbám země.

Chvalme Pána, neboť dává na svoje syny dešť svých milosrdenství.

Pán Bůh sestupuje na zem ne co ozvěna onoho hlasu, který postačil, aby stvořil svět, a který by stačil, aby jich zbořil sto, nýbrž sestupuje totéž Božství, jehož slávy plna jsou nebesa.

Člověk se pozdvihl ve své šílené pýše a chtěl se vzepříti Bohu. A Bůh otvírá srdce své milosrdenství a ponižuje se až na roveň člověku.

Člověk útočí proti Bohu, aby uchvátil přirozenost jeho božskou. A Bůh bere na sebe přirozenost člověka, aby napravil jeho porušenost a dal mu podíl na přirozenosti božské.

Synu Adamův! Pýcha zplodila tvůj pád. Oslavuj Pána svého Boha, který se ponižuje, aby tě pozvedl a povýšil.

A jsoutě úmysl a prostředky nejlepším výrazem boží všemohoucnosti. Neb jen Bůh je mohl stanoviti a jen Bůh je mohl provésti.

Bylo člověčenství dar velmi malý k oběti tak veliké. Pán Bůh viděl, že člověk nemůže býti spasitelem sebe samého.

A viděl, že poskvrněnost odmítala člověka od oběti smíru, jako oběť potřísněná zkaženou krví.

A viděl Pán Bůh, že ve světě andělů nebyl nikdo, jenž by hoden byl jeho oběti.

A Bůh ustanovil sebe za oběť Bohu samému.

A skryl svoji moc ve svou slabost, a svoji slávu v ponížení. A proměnil svou majestátnost v chudobu, a svou velikost v maličkost.

A prolomil klenbu nebes a přišel ke člověku zahalený závojem své temnoty.

A jako paprsek slunce v bublině vod, tak Bůh v lůně judské Panny.

A jako paprsek slunce skrze krystal, tak rodí se Bůh na svět, aniž porušuje skvělost démantu, který nám propouští jeho třpyt.

A jako krůpěj vody v kalichu růže množí její barvy a její život, tak jest on krůpějí rosy, která dává život a zvyšuje její skvělost a krásu.

Padesáte věků člověk slzami zaléval zemi, kterou zneúrodnil svou zkažeností.

A slzy v očích jeho jako oheň, jenž hoří v kovové peci.

Padesáte věků živil se nadějí a stravoval se prosbami o smilování. A pil z kalicha hořkosti na loži zármutku a hanby.

A hledal mezi svými klenoty vzácný kámen, jenž by odrážel světlo světa.

A hledal ve svých visutých zahradách květ, v jehož kalich měla padnouti rosa nebes. A v dole čistoty nalezl démant vykoupení.

A v údolích Nazareta běloučký květ, nádržku nebeské rosy. A vzešel den milosti, a splnila se naděje Israele.

A člověk, jenž skrýval čelo do prachu, aby vyprosil milosrdenství, zvedá je dnes k nebesům, aby velebil hvězdu jitřní.

A jeho ruce, druhdy s třesením se spínající ke prosbě, mohutně se rozprostírají na znamení plesu.

Kdo zvěstuje světu div největší ze všech?

Člověk by zamítl ujišťování člověka, protože jeho jazyk nestačí, aby takový div vyjevil.

Ten, který bydlel ve tmách, nemohl býti zvěstovatelem dne.

Světlo muselo býti zvěstováno světlem.

A proto se třpytí na východě hvězda, ve které se obráží lesk Božství.

Nebesa zvěstují toho, jenž na nich má svůj trůn, a z nebes vychází tento chvalozpěv, jehož prostota jest jeho vznešeností:

jenž Jesuitům vydává takovouto chválu: „Z kněží, kteří snažili se o vytvoření nového života duchovního v národě českém a zvlášť o zastavení hrozného úpadu jazyka českého vynikají zejména Jiří Konstanc a Václav Matěj Steyer. Oba v pracích svých užili vzorných spisů bratrských. Jiřímu Konstancovi ve spise jeho „Lima linguae bohemicae = Brus jazyka českého (1667) byla předním pramenem, jakás za dvacet let komponovaná gramatica = totiž slavná gramatika velkého znalce jazyka českého Jana Blahoslava († 1571) Václ. Mat. Steyer v díle „Orthografia aneb výborně dobrý spůsob jak se má dobře po česku psáti neb tisknouti", jež prostě též „Žáček" nazýváno, přiznává, že výborně dobrý spůsob ten vytažen jest z české biblí, „která na několik dílů rozdělena byvši mezi nekatolickými jest u veliké vážnosti." Kdo by v čistém zdroji Steyerově nepoznal nesmrtelnou šestidílku králickou? Duchovní poklady Jednoty Bratrské ústy J. A. Komenského odkázané ve „Kšaftě" jejím národu českému, oceněny byly od domácích jesuitů ještě v posledních létech života největšího biskupa bratrského a užito jich k obnově duchovního života na novém základě přísně katolickém."[12])

Tato jediná pochvala francouzského učence nekatolíka vyváží všechny pomluvy, jež proti Jesuitům jsou psány, vzhledem k české knize. (Dokončení.)

Věra Klecanská:

Z paměti staré jabloně.

Pokračování.

IV.

Po dešti slunce vstane-li,
zlaté si rozčeše vlasy,
zas je svět plný půvabů,
jisker a smíchu a krásy.
Nad zmlklou druhdy chaloupkou
slunce též vyplulo záhy;
z očí, dřív pláčem zarudlých,
štěstí zas vysvitly jasy:
vrátil se tatíček drahý!

O bouři, která v základech
zeměmi zmítá a třese,
časem jen zpráva neblahá
tudy se po větru nese:
lidské že před ní životy —
kudy jen lačně se béře —
padají, rázem podťaty,
bleskem jak stromů houšť v lese,
pádem jež zničí i keře.

V patách že za ní drahota
s druhem svým — hladem už kráčí;
chleba jen skývu utvrdlou
chudý lid slzami smáčí — —
Nevěrné štěstí uprchlé
ke druhým obrací za to
plný lesk slunné tváře své:
chuďas co umírá v pláči,
bohatci sype se zlato.

Dobře je chata ukryta;
bouře jí míjí v spěchu,
hladoví ptáci nevlídní
přeletí omšenou střechu.
Zlatistvý slunce paprsek,
proniklý jabloně šerem
denně jí bílé na čelo,
vroubené kadeří z mechu,
dopadá v polibku sterém.

[12]) Čechy po Bílé Hoře I., str. 340, 341.

Zvědavě do vnitř nahlíží,
diví se skrytému štěstí
jehož květ vzácný rozkvétá
jabloně pod ratolestí:
Velké dva květy poutají
doposud růžové svazky,
poupě se zdárně rozvíjí,
ruka když něžná je pěstí,
teplem je zahřívá lásky.

Za to je všude v práci jich
viděti žehnání boží:
do země zrno vložené
zázrakem čirým se množí;
jakoby zlatem tekutým
vlní se bohaté klasy,
tušíce snad, že v pravý kov
změněny po žních se složí
v truhlice pro špatné časy.

Štěstí kde je, jsou přátelé;
ejhle tu velikou změnu:
ve válce lidé teprve
poznali velikou cenu!
Shledali, jeho přátelství
nejvíce že je jim třeba.
Zářné svých truhlic poklady
v lákavou nabídli směnu
za bochník černého chleba.

Štěstí tož v zlata podobě
na milou chatu se smálo.
A hle, proč skromným lidem v ní
nyní se zdá ho být málo?
Dál a dál zlatá bludička
třpytivá lákavě svádí — —
Kdy lidstvo dbalo za zlatem
sráznou když stezkou se hnalo,
za svůdcem z cesty že pádí?

Chaloupka už jim nestačí,
zdá se jim příliš as nízká,
po větším touží pohodlí.
Kolkolem pole si blízká
skoupili a než s rokem rok
přátelsky podal si ruku,
statek už kraji vévodil.
Dál ať se nad světem blýská,
jim když to neplodí muku!

Vychází slunce, zapadá
nad jejich bohatstvím slávou,
denně jež roste, množí se
Štěstěny rukou jen hravou.
V hedvábí sotva poznává
jabloň dřív rodinu chudou;
zdivena hledí za nimi,
podivně kývá si hlavou:
„Zda-li teď šťastni jen budou?“

V.

Smutná je zima v přátelství
mlčících polí jen, lesů,
vítr kde hvízdá divokou
píseň — snad ku tanci běsů!
Lepší je věru na saních
do města zaletět reje,
kvapem kde čas ti ubíhá
uprostřed zábav a plesů,
kde se vše na tebe směje!

Statek — hle — pánem opuštěn
Veselá věru je jízda
sanicí s větrem o závod!
Afsi tu větřice hvízdá!
V Praze je lidí předobrých:
sladkostí natrou ti rety
za úsměv zlata. Kdo by chtěl
malého vzpomínat hnízda,
nové kde září mu světy?

Hvězdná jak světla blyští se!
Vášnivě hudba jak hraje!
Opojenému zdá se ti,
že stojíš na prahu ráje — —
Kolik tu krásek andělských
na tebe upírá hledy!
Rukou jen pokyň jedné z nich,
mžiknutím oka už tvá je —
u srdce tají ti ledy — — —

Mrtvá se zdá zas jabloň být,
přece však vidí a cítí,
zbylé tu paní samotné
smutné že nastává žití.
Jindy se v družném hovoru
nezdála zima tak dlouhá,
jako teď. Slzu křišťálnou
často tak pod řasou nítí
palčivá po muži touha.

K chaloupce tiché pod jabloň
denně teď přichází — bledá;
zdá se, že štěstí ztracené
na známých místech tu hledá
s hlavou vždy k zemi skloněnou,
s očima plnýma bolu — —
Marno vše; štěstí nenajde,
hrstku jen vzpomínek leda,
šťastni jak bývali spolu.

Osudu pavouk přede teď
stále jen šedé jí nitě — —
Vzbuzeni trpčí tím, čím víc
zlaté sny ukolébaly tě! —
Jediná jiskra zářivá
v smutné té bezhvězdné šedi
kmitá se drobným démantem:
Láskou svou drahé jí dítě
otcovu nahradit hledí.

Lásko! Proč někdy z vzácného
květu, všech sladkostí zřídla,
za pouhým klamem mámivým
povznášíš motýlí křídla,
na jiný květ bys ulétla,
barvami hýřící více?
Nektaru víc v něm hledáš snad?
Co když jen šťáva je zřídlá,
svůdné kam vábí tě líce?

VI.

Na jaře kočar zastavil
před nízkým chaloupky prahem.
Pána v něm jabloň poznává,
zpitého novým zas blahem.
Do jiných oušek šeptá-li
o lásce lichotná slova,
odpověď sladkou vyčte si
v oku tak hlubokém vlahém,
z krásných úst vylíbá znova.

Chaloupka zase oživla.
Život v ní zavládl jiný. —
V podvečer paní vídá tam
oknem dva kmitavé stíny —
Jeden z nich známý, drahý tak!
Srdce jí puká už málem —
Proč musí ona, ubohá,
za cizí trpěti viny,
život si podrývat žalem?

Věrně kdo umí milovat,
vlastní bol v srdci svém tlumí,
pro lásku, byť ho zklamala,
věčně jen odpouštět umí;
miluje dál, byť jeho kmen
smutná jak vrba se klonil
nad hrobem, v kterém pochoval
zřícených zámků svých rumy,
v lesku jichž druhdy se slonil.

Jednou kdo věrnost porušil,
nikdy víc šťasten už není:
často, jak duben počasí,
úsměvy lásky pak mění —
Co hledá, nikdy nenajde —
Sladkost jen květ mu dal prvý —
Neukojený těká dál,
vášnivě krev se mu pění,
nestálost v jeho je krvi.

Zlatý co motýl v sadu děv
těká pán, miluje změny,
slepotou vášně raněný
nevidí vlastní své ženy,
zvolna jak vadnouc, sklání se
v hrob, jenž se otvírá pro ni,
jako ta bílá lilie,
květem když nad nalomený
něžný stvol zvolna se kloní.

(Pokračování.)

Alfons Pryč:

Boj duchů.

(Pokračování.)

4. V době novější a nejnovější není tomu jinak a nemůže ani býti jinak. Doba, jež nevěří Duchu božímu, volky nevolky upadá v područí ducha, jenž Bohu odporuje. Viděti tu *dvojí směr*. Jedni *popírají v existenci ďábla;* jest jim pouhým strašákem nevzdělaných lidí nebo komickou figurou v literatuře. V 19. století vyšlo jen ve Francii za dvacet let 75 známějších spisů, veršem i prosou, v nichž satan jest hlavní osobou, obyčejně komickou. Jeden z nich: „Krása ďáblova. Fantastická hra o třech jednáních" byl 63krát po sobě provozován v jednom z nejhlavnějších divadel pařížských. Současně byl ve veřejném shromáždění před ohromným davem lidu pronesen přípitek *na smrt papežovu a na zdraví ďáblovo* a přijat s vášnivým potleskem.[1]) Však i tím sesměšňováním satan získá. Lidé se ho lehkomyslně nebojí a tím jistěji padnou mu do léček.

Jiným opět a to právě nejdivočejším nenávistníkům Boha a Krista jest *ďábel vítán*. Prohlašujíce lidského ducha nezávislým na Bohu a zjevení Božím, pozdravují satana jako prvního bojovníka, jenž se postavil proti Bohu, aby si dobyl svobody myšlenky a činu. Jako nadlidský, velemocný odpůrce Boha a Krista jest jim vzorem a vůdcem v zápase lidského rozumu proti zákonu Božímu. Jak vidno, má v moderní nevěře satan tutéž úlohu, jakou měl v sektách křesťanského staro- a středověku, tutéž důstojnost, jakou měl v pohanských náboženstvích bůh zla. Je tedy satan posud, jako byl vždy, osobním vůdcem vzpoury proti Bohu neb aspoň jejím symbolem a heslem. Proti říši Kristovy pravdy a milosti staví a vyzbrojuje úsilně svou říši nevěry, bludů a hříchů. Dle mínění učitelů církevních bylo, jak jsme již slyšeli, příčinou pádu Luciferova, že nechtěl věřivě uznati a klaněním poctiti tajemství vtělení Syna Božího. Tehdy stal se *antikristem* a jest jím stále, nenávidě dílo vtělení Kristova a vykoupení lidstva celou bytostí svou.

Kristus — Antikrist! Toť dva vůdcové, za nimiž jdou a bojují všechny stvořené rozumné bytosti, andělé a lidé. Za Kristem, vtěleným Synem Božím, svatí andělé a věrní křesťané; za Luciferem, Antikristem zavržení duchové pekelní a lidé vzdorující vědomě a úmyslně Kristu. *Kristus — Antikrist!* Toť dvě hesla, jež dělí stále dobré a zlé anděly a veškero člověčenstvo, děliti je bude až do posledního soudu a děliti je bude na věky v nebi a v pekle.

Kdo nevěří, že Ježíš jest vtělený Syn Boží, odpírá pravdě Boží a věří lži antikristově. Sv. Jan píše: „Kdo jest lhář, než-li ten, kdo zapírá, že Ježíš není Kristus? Tenť jest antikrist, jenž zapírá Otce a Syna," (I. Jan 2., 22., 23.) „Všeliký duch, který dělí Ježíše, (že totiž není Bůh a člověk v jedné osobě) není z Boha, a jest antikrist." (I. Jan, 4. 3.) Je tedy přívržencem vlastního a prvního Antikrista, zavrženého ducha. Ve vyšším stupni jest jím

[1]) Gaume: Duch svatý: I. 400., 410.

ten, jenž svádí druhé k nevěře v Krista a ku vzpouře proti jeho zákonu. Znova píše sv. Jan: „Mnozí svůdcové vyšli na svět, kteří nevyznávají, že Ježíš Kristus přišel v těle i ten je svůdce a antikrist". (II. Jan 7.) Hlavou pak všech jest první buřič proti Bohu, jenž, zbankrotiv pro svůj pyšný vzdor, hoří neuhasitelnou nenávistí proti Bohu a všemu, co jest Božího. A jako kdysi archanděl Michal porazil odbojné anděly, tak nyní církev Kristova vzývá archanděla Michala jako nebeského pomocníka v boji proti útokům satanovým. Kněz modlí se s lidem po mši svaté: „Svatý Michale archanděle, chraň nás v boji! Proti zlobě a úkladům ďábelským budiž nám ochranou. Přikážiť jemu Bůh, a ty, kníže vojska nebeského, svrhni satana a ostatní duchy zlé, kteří na zkázu duší ve světě obcházejí božskou mocí do propasti pekelné."

Církev katolická odjakživa znala tohoto nepřítele a vyjadřovala toto vědomí svou věroukou a prakticky zaklínáním a vymítáním zlých duchů. Sv. Michal archanděl byl ve středověku patronem křesťanských rytířů a vojínů v boji proti nevěřícím. Teprvé však v novější době nařídila toto všeobecné vzývání sv. Michala jako vůdce nebeských vojů v boji proti zlým duchům. Proč? Ví dobře, že satan dotírá na ni s nebývalou zuřivostí. Zaslepen svými vítězstvími nad přírodou, domnívá se duch lidský, že síla jeho nemá mezí. Dospěl až tam, že za francouzské revoluce sesadil Boha, prohlásiv zákonem, že není Boha, a že rozum lidský je bohem a klaněl se modlářsky tomuto božstvu v osobě zhýralé ženštiny. A tento duch, bouřící se proti Bohu, a zbožňující lidský rozum, neoslábl od té doby, nýbrž zevšeobecněl, sesílil a sešikoval své přívržence do boje proti církvi Kristově.

5. Že pak jeho zrovna šílená zuřivost není jen přirozeným výplodem duševního a mravního poblouzení lidstva, nýbrž že neviditelnou hlavou a ideálem této bohuvzdorné revoluce jest satan, ukazují nepokrytě rouhavé výroky osob, jež na této vzpouře mají vynikající úlohu.

Voltaire, jenž vydal známé heslo: „Zničte tu hanebnici" t. j. katolickou víru a církev, a jeho stejnorodí společníci nazývali se vespolně *„bratří v Antikristu"*. Liboval si, když jej přátelé jeho titulovali: *„Milý antikriste!"*

Renan, autor pověstného spisu: „Život Ježíše Krista", píše: Tolerancí našeho století, pokrokem osvěty a vzdělanosti získal nesporně nejvíce satan. Není to již ošklivý a zlomyslný Ahriman, perský bůh zla, nýbrž nešťastný revolucionář, jenž zasluhuje omluvu.[1])

Zvláště zuřivě soptí proti Bohu *Proudhon*: „Bůh, je-li vůbec, jest nepřítel a tyran člověčenstva. Úlohou mou," praví, „jest bojovati proti němu na smrt . . . První povinností intelligentního a svobodného člověka jest ideu Boha vypuzovati stále z mysli a svědomí. . . . Věčný otče, Jupitere nebo Jehovo, známe tě! Jsi, byl jsi a budeš vždy žárliti na člověka a budeš tyranem člověka. Teď jsi svržen a odbyt a tvé jméno bude od nynějška vydáno posměchu a kletbě a bude vypískáno, neboť Bůh — toť hloupost

[1]) Gaume: Duchý svatý I. 406.

a zbabělost; Bůh — toť pokrytství a přetvářka; Bůh — toť tyranství a neštěstí; Bůh je zlo . . . Kliď se, Bože! Neboť zmoudřev a zbaviv se bázně před tebou, přisahám rukou k nebi zdviženou, že jsi jen katem mého rozumu, strašidlem mého svědomí.“ [1])

Slovutný spisovatel, jenž tyto výroky cituje, praví o Proudhonovi: „Člověk někdy neví, mluví-li tu člověk nebo démon . . A ve svých výrocích o Bohu nemluví věru on, nýbrž někdo jiný, jenž jej ovládá a toto epileptické zuření v něm budí. Je to kdosi jiný, silnější než on a stále s ním spojený.[2]) A kdo je to? Domyslíme se snadno, ale Proudhon to vyznává sám:

„Ke mně, satane, ať jsi kdokoli! Duchu, jejž víra mých otců nazývá odpůrcem Boha a církve! Budu tě hájiti a nežádám za to ničeho. Pojď, od kněží a králů kaceřovaný satane! Pojď, ať tě obejmu a na srdce přitisknu. Známe se již dávno, já tebe a ty mne . . Nepozbývej mysli, ubohý vyhnanče! Mám sice jen své péro, to však zasvětím tvé službě; znamená více než milion zákonů.“ [3])

„Satan sám je sotva schopen větší zběsilosti,“ praví apologeta Weiss.[4])

A odevšad ozývají se podobné hlasy, slavící satana jako vůdce a ideál vzdoru proti Bohu a Kristu. Německý básník *Immermann* nazývá jej *krásným knížetem světa. Lenau* ve svém Faustu nazývá Boha *věčným despotou, ohavným pradespotou.* Rek jeho básně, Faust volá: „Ďáblu jsem se oddal; miluji ďábla; ať žije!.. Vzdoruji ti, pane světů. Tělo mé hyne; v duchu však cítím prasílu, věčnou jako ty a stejného řádu; klnu, že jsem tvorem.“ — Básník *Grabbe* vkládá svému Faustovi do úst slova: „Peklo mi slouží a s ním zbořím nebe.“

Co říci o *Nietzschovi?* Napsal sám o sobě a o posledním svém spisu „Ecce homo“. „Kniha tato jest bezohledným atentátem na Ukřižovaného a končí se hromem a blesky, až zrak i sluch přechází proti všemu, co jest křesťanské nebo křesťanstvím nakaženo . . Jest hrubou střelbou, o níž žádný odpůrce křesťanství neměl ani ponětí.“ [5])

„Odsuzuji křesťanství,“ praví, „jako největší ze všech možných korrupcí; kříž jako odznak nejpekelnějšího spiknutí, jaké kdy bylo proti zdraví, kráse, zdárnosti, statečnosti, duchu, dobrotě duše, proti životu samému . . . Pravím, že křesťanství jest jedinou velikou kletbou, jedinou velikou nejvniternější zkažeností . . jedinou nesmrtelnou skvrnou hanby na člověčenstvu.“[6]) — Bůh jest domněnka . . . Bůh jest myšlenka.“ — Kristus jest mu „svatým anarchistou“, „politickým zločincem, jenž umřel za svou vinu.“[7]) Křesťanství jest „jedem“, jenž otrávil pohanský Řím[8]) — Bůh jest mrtev! Vyšší lidé, největším naším nebezpečím byl tento Bůh. Od té doby teprvé, kdy ve hrob klesl, vy jste po-

[1]) Donoso Cortes: Katol. liber. a socialismus 118.
[2]) Donoso: 178.
[3]) Dechamps: Christus und die Antichristen. Z franc. 375.
[4]) Apol. II. 583.
[5]) Dr. Podlaha: Bedřich Nietzsche, str. 156.
[6]) Tamtéž: str. 137.
[7]) Tamtéž str. 96. 140.
[8]) Tamtéž str. 93.

vstali z hrobu. Nyní teprvé nadejde veliké poledne, nyní teprvé stane se vyšší člověk pánem.“ [1])

Uvážíme-li, že poslední spis Nietzschův slul „*Antikrist*“, a že se Nietzsche sám hrdě nazýval antikristem, pochopíme jeho děsné zuření proti Bohu a křesťanství. Právem táže se dr. Podlaha: „Není, kdo tak mluví, opravdu „antikristem“? [2])

Ze zástupu anglických ctitelů satana vyniká nejvíce básník *Schelley*, prohlašující ne pouhou nevěru, nýbrž nenávist Boha za jediné náboženství vhodné pro vzdělance naší doby. Bůh a satan je prý dvojice geniů stejné síly a stejného práva, a satan jest prý vlastně dobrým bohem, pro nějž by se mělo lidstvo rozhodnouti a „Pánu, před nímž se všecko kloní, neustoupit, nelitovat, a nepokořit se.“ [3])

V Italii a pak v celém světě nevěry stal se slavným básník *Carducci* svou hymnou na satana. Stůj zde z ní ukázka dle překladu Vrchlického:

„Tobě se rozpoutá má píseň divá;
satane, o králi hodů, tě vzývá! . . .
Zdráv buď, o satane, vzpouro a dílo,
rozumu vítězná, mstící se sílo!
Hymny a kadidlo vše k slávě tvojí!
Jehovu kněží tys porazil v boji.
Zaplaň a zazáři plamenným ránem;
o hmoto, poznej se, satan je pánem!“

Švédský básník *Strindberg* píše: „Kristus — Spasitel! Pro koho byl Spasitelem? . . . Prometheus, Lucifer-Světlonoš byl snížen na satana. Byl též Kristus proměněn v démona? Kristus — vražedník rozumu, těla, krásy, radosti, nejčistších lidských pocitů; vražedník ctnosti, přímosti, statečnosti, lásky, snaživosti a milosrdenství.“ Rouhavé tyto lži odpovídají případně názvu „Peklo“, jejž dal svému spisu.

A podobnými zvuky zaznívá čest a sláva satanova ze Španěl, z Ruska, ba snad ze všech zemích a jazyky snad všech, i malých kulturních národů. I česká literatura přispívá k tomu. Vrchlický na př. ve sbírce básní „Duch a svět“ legendou o „Antikristu“ slaví moc lidského ducha, stavícího si trůn vedle Boha:

„Neb v Antikrista báji vítá
jen tebe, duchu člověka.
Co v přírodě jsi nepodmanil?
Kdo může tvé síle mezi klást.
Kde zákon, jenž by tobě bránil,
v svém nitru nalézt Boha část?
Tvůj vzlet zda svět neobsáhá?
V čin zkvétá každá tvoje snaha.
Jen výš, kde bledne hvězdná dráha!
Vždyť vesmír celý tvoje vlast,
I k nebi vzletneš! . . . .

[1]) Tamtéž str. 86.
[2]) B. Nietzsche, str. 140.
[3]) Weiss: Apol. II. 581.

Bůh nesrazí tě bleskem s nebe;
on rukou otce zvedne tebe
a pro věk příští vedle sebe
tě posadí na slávy trůn."

Duch lidský je tu vlastním antikristem. Bůh prý uzná konečně jeho právo a posadí jej po pravici své na trůn slávy, po němž dychtil: jak se bájí, Antikrist. Podobnou myšlenku vyjádřil nejmenovaný básník francouzský, jenž pěje „jak Kristus a satan předstoupí společně před trůn Boží. Oba budou tak krásní, že plamenný zrak Boži nerozezná pro samu radost Beliala od Ježíše." [1])

6. V celém tedy světě má satan své ctitele. Čím je to? Lidstvo jest v revoluci proti Bohu; člověk chce býti svým pánem a bohem. Cítě však mimoděk svou slabotu, hledá vyšší nadlidskou pomoc a nalézá ji v pyšném andělu. Netřeba mu ovšem dlouho hledati; satan sám se mu nabízí, ba sám člověka šalbami svými svádí ku vzpouře. On je šefem; od něho jest generální plán světového a vševěkového boje proti Bohu; ostatní, co na křesťanství útočí, jsou jen obyčejní vojáci nebo podřízení náčelníci. Jenom někteří vědí, kdo je vede a oč vlastně zápasí; ostatní bojují na slepo, svedeni vědomými pomocníky nejvyššího velitele.

Za takových poměrů netřeba se rozpakovati o odpovědi na otázku, vzdává-li se satanu skutečná božská pocta klanění, Weiss odpovídá rozhodně: ano.[2]) Měl ji za doby pohanství; požíval ji u různých starověkých a středověkých sektářů a dostává se mu jí též od novodobých bezbožců, moderních pohanů. Ať je třeba mnoho přepjato, co se o tom píše, v podstatě je to nezvratná pravda. Vždyť již mnoho z toho, co bylo uvedeno, jest opravdové klanění se satanu a vyzývá výslovně ku zbožňování. Vždyť sluje geniem, duchem stejné síly a stejného řádu jako Bůh. Německý básník Immermann nazývá jej *„bohem jara"*; Francouz Baudelaire opěvá jej jako *„nejkrásnějšího boha"* v litanii složené na jeho poctu. Zpívala se ve schůzích zednářských lóží a každé vzývání končilo prosbou: „Satane, pomoz, smiluj se nade mnou! . . . Vševědoucí, spáso v každé tísni, satane pomoz, smiluj se nade mnou!" [3])

Není to pravá modloslužba?

Hymny na počest satanovu ve všemožných jazycích jsou skutečné modlitby a hodí se dobře do breviře jeho vyznavačů. Bylo jich a bývá jich též užíváno k tomu účelu při důvěrných schůzkách zednářů, kteří jsou církví satanovou a jeho vědomými nebo nevědomými nádeniky.

Carducci slibuje satanovi:

„Hymny a *kadidlo*, vše k slávě tvojí!"

Tedy nejen klanění slovem, nýbrž i obětí. Od slova ke skutku jest jen malý krůček, a bylo by zrovna nepřirozeno, kdyby lidé satana tak nadšeně velebící a lásku tak horoucí mu vyznávající, neosvědčovali svou oddanost i činem.

R. 1889 odhalen byl v Římě pomník na počest Giordana Bruna, odpadlého mnicha a buřiče proti církvi. Mezi 2000 pra-

[1]) Dechamps: Kristus und die Ant. 373. — [2]) Apol. II. — [3]) Weiss: Apol. II. 583.

Sláva Bohu na výsostech, a pokoj lidem na zemi.

A andělé, kteří přítomni byli stvoření člověka, oněměli, pohlížejíce na tvůrčí činnost.

A nebesa, která vidí Boha proměněného ve člověka, zpívají tuto hymnu božskými harmoniemi. *Sláva Bohu na výsostech, a pokoj lidem na zemi.*

II.

Na vzpouru anděla neměl smilování Pán . . . Na vzpouru člověka jest vykoupení veskrze božské.

Po vzpouře anděla následoval pád tisícův andělských duchů.

Po vzpouře člověka sestupuje Bůh, aby povznesl člověka . . .

Pro vzpouru anděla samý trest, a pro vzpouru člověka samé milosrdenství . . .

Sláva Bohu na výsostech, a pokoj lidem na zemi.

A na zem přišly nebeské ohlasy božího smilování.

A země, jejíž pokoj byl předchůdcem svazku člověka s Bohem, předzvěstí smíru Stvořitele s tvorem, opětuje výronem své radosti hymnus svého vykoupení.

Hledali knížata v palácích vyslance Božství.

Ale paláce neměly býti útulkem toho, jenž byl Otcem pokory. Náčelníci hledali v leženích muže silného.

Ale on, Beránek boží, nechtěl panovati mocí a silou, a za znak převedení zvolil příklad tichosti.

On, jenž bydlel v nebesích, narodil se na místě skrytém . . .

On, jenž umříti měl na hanebném popravišti, musel se naroditi v nízké stáji.

Přemítej, Israeli, o divu lidského vykoupení; přemítej o narození Mesiáše.

Dnes počíná se plniti naděje syna člověka . . .

Dnes začínají se naplňovati proroctví hlásaná v Genesis, v Danielovi, v Isaiáši a v Micheáši.

Dnes je veliký den božích synů.

Můj jazyk oněmuje, Pane, před takovým zázrakem . . . Kdo by se mohl povyšovati, když se ponižuje Bůh?

Dej, Pane, mému srdci ducha tichosti.

Dovol, abych k oslavě příchodu Mesiáše připojil svůj hlas ke hlasům nebes a zpíval s anděly: *Sláva Bohu na výsostech, a pokoj lidem na zemi.* *F. Tater.*

Spolkové zprávy.

Literární sekce družstva „Vlast“ konala dne 16. října o 3. hod. odpol. druhou schůzi, řízenou předsedou, Vlastimilem Hálkem.

Uvítav četně se dostavivší pp. členy a sděliv, že nepřítomnost svou omluvili red. Tom. Jos. Jiroušek a Alois Dostál, zahájil předseda schůzi proslovem, ve kterém vzpomněl, jak horlivě jednotliví katoličtí spisovatelé z našeho okruhu pracemi svými se při-

činili, by také dokončený právě 34. ročník „Vlasti“ důstojně representoval myšlenkové naše směry v české literatuře katolické i lze se plnou měrou naditi, že též nový 35. ročník naší revue, jemuž na cestu zasvitají červánky požehnaného míru, obsahem svým zdařile se přiřadí ke svým předchůdcům.

Z plena sekce vzpomenuto bylo 60. narozenin zasloužilého o českou literaturu rázu katolického vldp. Františka Vacka, čest. konsist. rady a gymnasialního profesora na odp. v Novém Strašecí, jemuž věnována vroucí a vděčná vzpomínka.

K návrhu člena sekce, spisovatele p. Jana Voborského uctěna byla pietně památka vldp. Jana Halouzky, kníž. arcib. auditora a faráře v Mistřínĕ, jenž zemřel v Pánu dne 31. července 1918. Halouzka, jenž byl od r. 1909 jubilejním čestným členem družstva „Vlast“, vynikal jako bystroduchý literární historik a spisovatel; jméno jeho zůstane trvale zapsáno v obsahu „Vlasti“ hlavním jeho dílem „Pohledy do života církevního a vlasteneckého na Moravě před rokem 1848“, jež podává přečetné zajímavé podrobnosti a životopisná data, důležitá pro celkovou systematickou výstavbu dějin písemnictví katolického.

Po projednání některých vnitřních záležitostí a otázek z oboru domácí literatury, přikročeno k obvyklým referátům.

Člen Sekce, spisovatel *p. Otakar Jakoubek* uvítal s potěšením, že již vydán byl nový ročník oblíbeného kalendáře „Svatý Vojtěch“. Dále podal referent podrobnou zprávu o literárně zajímavé sbírce vesnických romanet „Zlatý potok“ z péra Rudolfa Seckého, jež vydána byla v úhledné typografické úpravě u J. Kotíka na Smíchově. Referent probral postupně jednotlivé práce z této sbírky, jež jsou vesměs psány v duchu ryze náboženském a filantropickém, při čemž upozornil také na okolnost, že autor velmi pilně a svědomitě sbírá rozmanitý zajímavý materiál chorobinců a nemocnic i jinakých ústavů charitativních, by ho použito bylo k poučným a velmi poutavým pracím literárním.

Předseda *Vlastimil Hálek* přednesl velmi poutavý a s láskou k věci koncipovaný životopis veterána katolických spisovatelů, dp. Františka Klímy, faráře druhdy ve Chvojně u Pardubic a předložil též podobenku tohoto horlivého kněze Českého, jenž i v úctyhodném kmetském věku rád chápe se péra, by čerpaje z pramene svých svěžích pamětí životních, psal duševně ještě se svěží silou a pracoval k duševnímu dobru všech ostatních, k nimž i v písemnictví lne s láskou v pravém duchu křesťanském. Dále upozornil na posudek, otištěný ve „Věstníku Jednoty českého katolického duchovenstva“ o literární práci socialisty a publicisty Antonína Macka. Posudek ten, nadepsaný „Český socialista pro náboženství“ zní takto: „Redaktor „Práva Lidu“ Ant. Macek rozepsal se ve „Kmeni“ o nedostatku morálky. Poukazuje na to, že působení nejlepších vychovatelů a filosofů bylo zmařeno nedostatkem živné půdy, na kterém morálka může rozkvésti, a tu jsme při nenáviděném náboboženství, z našeho myšlení vypuzeném. Trvá na tom, že potřebujeme diskreditovaného náboženství, s opovržením odmítnutého, poněvadž je silou, kterou vždy cítíme; klepe na brány duší a cítíme

ji každého okamžiku, když chceme poctivě rozlišovati, abychom nenásledovali slepě hesla jako ovce."

Člen Literární Sekce, dp. kaplan spisovatel *Josef Hronek*, předložil písemný elaborát.

Kterak duše moderního člověka rozsmutnělá a rozervaná rozporem skutečnosti žízní a po pravdě takřka stůně, napovídá úchvatná báseň *Antonína Macka „De profundis saeculo XX."*, jedna z nejhodnotnějších básní v posledním desítiletí napsaných. Není to jen z chvilkového rozkošnictví duše koncipovaná báseň přibližující se k vzácnému originálu ostatních čtyř církevních hymnů básníkem přeložených, nýbrž — jak za to máme — vnitřní nutností, ze sebemučivé potřeby básníkovy duše inspirována.

Pozornosti co možno nejširšího kruhu čtenářstva doporučujeme knihu *Dra K. Kašpara: „Pontifikat Pia X."* Kniha psána vynikajícím církevním právníkem methodou sice vědeckou, ale nemá v sobě ničeho z unavující prósy vědecké, nýbrž psána jsouc krví srdce autorova, jest zároveň čestným tributem velkému reformátoru církve, jednomu z největších náboženských duchů světových. Teprve ten, kdo pozorně pročte původní práci kanovníka Dra K. Kašpara, pochopí hluboký náboženský život a ocení snahy a reformy nadšeného obnovovatele veškerého církevního života v Kristu.

V knihovně Družiny literární a umělecké jako VI. svazek vydána kniha essayl *Emanuela Masáka: „K branám věčnosti"*. Náboženské touhy v životě a díle Julia Slovackého a Zigmunda Krasinského. V Em. Masákovi vyrůstá nám bystrý kritik a znatel literatury polské. Již po delší dobu sledujeme a oceňujeme všechno poctivě vynaložené úsilí jeho, projevující se překladatelskou a kritickou činností, která opravňuje k nejlepším nadějím, jak ukazuje právě souhrnem a přepracováním dřívějších studií v přítomné knize „K branám věčnosti". Masák sám nadán darem jemné sensibility dovedl zachytiti v životě a díle velikých dvou básníků přesným výrazem vnitřní vývoj a růst jejich. Zdařile zmohl látku a obtíže, které kříží se s porozuměním jejich dílu. Slovacki i Krasinski jsou z oněch duší silných, které vítězně překonaly trýznivou negaci silným kladem katolicismu. Masák nedal se unésti dechem básnického jejich vzletu, klidně a nestranně stopuje pozvolně niterné zrání jejich duší, ukazuje na ony velké, umělecké, vývoje schopné možnosti v životě a díle těchto dvou velkých básníků, kteří vynesli kladné hodnoty ideové a umělecké. Připojené bibliografické poznámky a životopis autorův z péra pořádajícího redaktora vkusně vypravenou a portréty obou básníků ozdobenou knihu Masákovu účelně doplňují.

Spisovatel *Jan Voborský* podal zprávu a podrobný posudek o básních Karla Bohdana Orta *„U paty kříže"* a o velmi cenné dramatické práci spisovatele Jaroslava Maria *„Torquato Tasso"*, při kteréžto příležitosti upozornil na základě podrobného studia stejnojmenné činohry Goetheovy na vynikající dramatické přednosti českého díla, jemuž podařilo se podati plastický obraz posledního období básníka „Osvobozeného Jerusaléma". Referát svůj doplnil spisovatel Voborský poukazem na zajímavé ideové podrobnosti ze sonetů Tassových, jež své doby v mistrném překladu Jaroslava Vrch-

lického vydány byly v Ottově „Světové knihovně". — Ke konci svého referátu zmínil se o obsahu *polní knihovny 10. armády*, která péčí nadporučíka a spisovatele Michelangela barona Zoise jest vzorně redigována, v níž jako sv. 32. vydána byla též poutavá novella *„Gott will es"* z péra Emila Ertla. Jest zjevem opravdu potěšitelným, že redakce této polní knihovny vedena jest vážnou snahou, by uveřejnila též některé české rukopisné novinky, o čemž referent podal bližší vysvětlení na základě některých svých soukromých literárních korrespondeucí, připomenuv spolu také neblahý osud některých prací divadelních, jež stávají se obětí povážlivě vzrostlého vlivem biografů pěstěného nevkusu obecenstva, tak že se jeví značný úpadek živějšího zájmu pro díla myšlenkově povznášející.

Literatura.

CHORVATSKÁ.

Hrvatska Straža roč. XVI. č. 3. má článek „Samoodredenje naroda" (sebeurčení národů) od dr. Alfireviče.

Válka zrodila mnohá hesla na př. o svobodě moří, odzbrojení, odškodnění bez anexí a j., ale nejsympatičtějším se stalo: sebeurčení národů.

Dohoda od počátku války zdůrazňovala, že chce obranu malých národů. Zvláště dne 12. ledna 1917 projevila úmysl osvoboditi Italy, Slovany, Rumuny, Čechy, Slováky od cizí moci. K tomu názoru přiblížil se i Wilson, když 22. ledna 1917 prohlásil, že žádný držitel moci nemůže postoupiti národy jako své vlastnictví. Dne 11. dubna 1917 prohlásila zatímní ruská vláda, že nemá úmyslu vládnouti jiným národům, nýbrž přiznává jim právo sebeurčení. Viděti, že sebeurčení má různý význam; jednou se týče státu, jindy národnosti anebo autonomie.

Zvláštní sankce dostalo se mu, když v čelo ruské revoluce postavili se bolševici s Leninem. Také Trocký při schůzi s ukrajinskou delegací v Brestu Litevském dal mu zvláštní kouzlo. Ale i sociální demokraté přispěli dříve ku popularisaci jeho. V erfurtském programu (r. 1891) jest: Sebeurčení a samospráva lidu ve státě, zemi, okresu. Týž program vztýčili i socialisté rakouští (r. 1901).

Sebeurčení hrálo kdysi velkou úlohu v revoluci italské. Cavour psal r. 1861 do Berlína: „Veřejné právo všech časů dává právo každému národu rozhodovati o jeho osudu." To bylo vůdčí heslo tehdejšího liberalismu. V něm chtěl sjednotiti Italii, nehledě k tomu, že tím ruší zákonité státy a právní smlouvy. Mancini praví, že je to heslo moderního státu proti státu patrimoniálnímu a feudálnímu.

Zákony jsou takové, jací jsou lidé, jež je navrhují. To platí i o tomto hesle. Vizme italskou revoluci! Napoleon III. svolil, aby Piemontané zabrali střední a dolní Italii. Ale Francii musili za to postoupiti Nizzu a Savojsko. Po smlouvě následovalo hlasování lidu ve stínu 206.000 bajonetů francouzských, takže Tiers později smál se takové svobodě a sebeurčení. Té methody použil i Garibaldi pro papežský stát a neapolské království.

A přece nenásleduje z toho, že heslo sebeurčení třeba zavrhnouti. Ale dle slov sv. Pavla: „Podržte dobré!" třeba zlato očistiti od země.

Sebeurčení značí: 1. národ sám určí, má-li tvořiti zvláštní stát anebo připojiti se k jinému, 2. jedna národnost nezávisle od druhé se spravuje, 3. jeden národ (stát) nemá práva zasahovati v cizí.

Tedy především o sebeurčení při vzniku a rozpadu státu; sebeurčení a revoluce.

Liberalismus popíraje Boha osobního a prozřetelnost, nemá víry také v nezměnitelnou spravedlnost. Dle něho je vše ve stálé evoluci. Tu

rozhoduje síla, moc, egoismus. Vše je dovoleno. Diplomati ruší smlouvy a národové dělají revoluci. Ale překotné změny byly by závadou pokroku a proto stanoví rozhodčím většinu. Ale co je většina? V Savojsku a Nizze způsobily většinu bajonety a provedly anexi. Zásada počtu není zásadou práva, nýbrž síly a síla plodí individualismus t. j. rozbíjí jednotu. Proto státy, které neuznávají ve veřejném životě Boha a jeho zákonů, nesou v sobě zárodek zkázy. Dle nauky křesťanské stát má základ od Boha a od Boha je moc. (Řím. 13, 1.) Člověku je vrozeno, žíti ve společnosti, státě. Z rodin vzniká plémě, národ a patriarchální stát, důsledně i moderní stát. Ale jako jednotlivec i ony jsou vázány zákonem Božím. Proto revoluce proti zákonité moci není dovolena, příčí-li se právu a spravedlnosti. Není tedy dovoleno absolutní sebeurčení národa. Relativní ano na př. a) Národ patriarchální může se ustaviti ve stát anebo k jinému přidružiti. Tak Chorvati dalmatští spojili se s Choryaty v Chorvatsku a později pod žezlo Kolomana. b) Když národ vešel v cizí stát pod nějakou podmínkou, je svoboden a může uplatniti své sebeurčení, když podmínka přestala. Na př. Chorvati po bitvě u Moháče po smrti Ludvíka II. zvolili Ferdinanda Habsburského a Uhry Zápolského. Když vymřela větev mužska habsburská, opět měli příležitost sebeurčení. c) Svobodně mohou rozvázati smlouvu obě strany. Tak Srbsko a Černá Hora vyjednávaly i oba národové a vladaři o spojení. d) I vladař může se zříci vlády pro sebe i nástupce. Případů takových vedle historie přinesla i současná válka. (Dokončení.)

Jaroslav Slavíček.

NĚMECKÁ.

Jungmädchenjahre. Erinnerungen von Paula Kravogel. Nákladem Tyrolie v Innomostí 1917. Stran 276, cena nev. 4 K.

V letech 1915 a 1916 vycházela v časopise pro katolické tyrolské ženy řada feuilletonů, popisující osudy a paměti mladé dívky ze sedmdesátých let minulého století. Došly takového povšimnutí, že když mezitím spisovatelka Paula Kravoglová dne 21. srpna 1916 zemřela ve věku šedesáti let, práce nedokončivši, odhodlalo se nakladatelství Tyrolia v Innomostí učiniti tyto skvostné články přístupnými pro všechno čtenářstvo. Podán zajímavý kulturní obraz života oné doby, jak se jevil v životě obyčejné úřednické rodiny. Knihu napsala dáma, která se chopila péra teprve ve věku 59 let; napsala sice pouze tuto jedinou práci, ale pojistí jí jméno které bude čestně vyslovováno v dějinách katolické německé literatury,

Obsah knihy jest sice časem i dějištěm příliš obmezen, ale co učinilo z něho pravé nadání! Paula K. líčí šest až 8 let svého života, který se pohybuje jenom v Innomostí a jeho okolí. Počíná popisem cesty vozmo z Malsu do Innomostí kde hledá její matka, vdova po berním inspektorovi, vhodný byt. Nejmladší ze tří dětí, Paula, vstupuje do druhé třídy národní školy u Voršilek, kde bylo tehdy 82 žákyní. Postupuje v tomto ústavě až do druhého ročníku průpravny učitelek. Matka i dcera, starší Karla vstoupila vystudovavši učitelskou průpravnu k Voršilkám, kde byla učitelkou své mladší sestry. Mnoho útrap zakusily v tomto roce, hlavně úmrtím bratra, při čemž jest nám naprosto neobvyklo, že matka s Paulou nešly na jeho pohřeb, ale vykonaly téhož dne pouť do mariánského poutního místa Absamu. K vůli zotavení jely do rodiště matčina do Malsu, čímž vypravování končí. Kr. mínila popsati vše až do matury, ale zemřela nedokončivši své životní práce.

Spisovatelka všímá si rodinného i veřejného života, příbuzných, školy, spolužaček, divadla, hudby, což vše ovanuto něžnou poesií, pro niž má velké porozumění. Žije životem, jak ho prožívá každý obyčejný smrtelník, ale co učinilo z něho nadané péro? Mezi příbuznými zasluhuje zmínku strýc Jan, neuznaný genius, který se živil jako mechanik. Sestrojil mezi jinými vynálezy také elektrické divadlo, jež zakoupil císař pán, pušku, kterou odmítla naše, ale zakoupila francouzská vláda, harmonium, na něž hrál nejsa hudebníkem, které nápodobilo věrně mnoho nástrojů, jako flétnu, klarinet, lesní roh a j. Již tehdy, asi roku 1869, předpovídal, že se dočkají přítomné děti, jak pojedou železnice bez uhlí, vozy bez koní, ve válce budou se lidé vespolek pobíjeti pomocí strojů.

Paula Kr. jest Bohem bohatě nadaná dáma, o níž dobře řekla učitelka ústavu učitelek Mater Filomena, posuzujíc její slohovou úlohu v něm-

čině: „Nevíš, co v tobě vězí! Dej Bůh, aby ti bylo tvoje nadání ku spáse!“ Knihu lze nazvati zajímavou studií psychologickou, napsanou ve způsobě pěkných feuilletonů. Jenom jemná ruka dámská dovede se tak vžíti do svého předmětu a psáti pak tolik něžně, jemně, taktně a vystihnouti všechny odstíny vyvíjející se mladé dívčí duše v celé její milé útlosti a čisté kráse. Rodiče, vychovatelé najdou tu mnoho dobrých pokynů, rad a příkladů.

Kdo znali osobně Paulu K., chválili „její laskavost a přímou ctnostnou veselost“, což též dokazuje v této knize, která jest vesměs ovanuta zdravým, právě lidovým humorem. Kdo by se ze srdce nezasmál, když popisuje svou dívčí marnivost a zálibu v módě, jejíž vrcholem byl u ní závoj. Knihu doporučujeme; dočká se jistě mnoha vydání; zasluhovala by překlad do češtiny. Ignát Zháněl.

Rosegger. Vídeňský katolický týdenník „Die Monarchie“ píše v 1. čísle ze dne 1. října 1918 takto o Roseggerovi: „Uplynulo více týdnů od smrti Roseggerovy — zemřel 26. června 1918 ve věku 75 let — a stále ještě čteme v listech zmínky o něm. Básník R. zasluhuje sice uznání, ale přece se značně přeceňuje. Jest pochopitelno, když lidstvo uzavřené v dusných městských zdech, snášející děsný puch a proto tak plně toužící po přírodě, blouzní o básníkovi, který měl nadání opěvovati lesy a louky. Jest pochopitelno, když lidstvo žijící více citem než rozumem, kterému se líbí šilhati po všech střídajících se pojmech o názoru světa, hoří a ctí básníka, který dle časového směru holdoval pouze citu a co svět chtěl, schvaloval. Obliba není však měřítkem velikosti; umění se musí posuzovat dle zákonů esthetiky a tu se ukazuje, že R. ve svých spisech nikdy nebyl v souhlasu s krásou, pravdou a dobrem. Nejdůležitější otázky víry, náboženství, katolicismu projednával způsobem, který nelze nikdy schváliti a byl naprosto nedostatečný; neměl smyslu pro velké myšlenky a pro velké dějiny katolicismu, byl dítětem pouze naprosto mělkého liberalismu, který byl v módě, používal různých slabostí, které se jeví v životě církve a posuzoval dle nich všechna zařízení církevní. Hází-li své osobní, libovolně zbarvené názory o věcech osobních do lidu, nikdo proti tomu nic nenamítá, ale prováděti propagandu o náboženských věcech a neznati jich, jak to bylo u R., jest sváděti massy a dle toho musí býti odsouzeno jeho životní dílo. Jako člověk ať jest chválen R. pro svou výbornost, ale jako spisovatel podléhá úsudku, za své literární práce jest zodpověden. Liberální žurnalisté, nadšení pro kulturní boj dělali R. obrovskou reklamu, jakož i salony, protože se dal upotřebiti za svědka jejich ducha. Bohužel dali se touto modou svésti mnozí konservativci a byli svedeni ku chvalozpěvům na R., kterých si nikdy nezasloužil. Ani jako pouhý popisovatel přírody nedosáhl Rosegger Stiftera, obsahově podává Králík ve svých nejmenších svazečcích více než Rosegger ve všech svých knihách. De mortuis nihil nisi bene — t. j. o mrtvých pouze pravdu!“ Ignát Zháněl.

ČESKÁ

U paty kříže. Básně Karla Bohdana Orta. Nákladem vlastním. Tiskem knihtiskárny spolku sv. Bonifáce v Praze II. 1916. Stran 53, cena 1 K 30 h. — Dle názvu knihy veršů byl bych spíše soudil na nějakou celistvou cyklickou sbírku, které by byla také vhodně odpovídala již sama obálka, tištěná dle návrhu akademického malíře Ed. Neumanna. Avšak k titulu knihy Ortovy přimyká se nanejvýše jen vstupní báseň, kdežto ostatních 15 poemat přímo nás vybízí, důkladně přemýšleti o tom, co nám spisovatel svými verši formou básnickou podati snad chtěl, a čeho nám ve sledu předchozích svých publikací opětně nepodal. Dojmu básní nenapomáhá ani to dosti nápadné prokládání textu řádkami pomlček (na některých stranách jest jich až přebytečně mnoho); myslím, že není věru zapotřebí duchu čtenářovu tak luxusních míst odpočinku, není-li vanem a vzletem básníkova slova unášen příliš vysoko a není-li duševní zrak jeho příliš oslňován jasem a barvitou nádherou dikce. Shrnuji názor svůj ve výrok, že spisovatel opravdu tak nadaný a pilný, jakým jest Karel Bohdan Ort, výborně prospěje podání pěkných myšlenek, zhutní-li obsah svých někdy až příliš dlouhých básní v to, co bychom radostně a ochotně nazvati mohli krystalem ducha básnického k ozdobě české poesie katolické — avšak při tom trvati dlužno také na požadavku, by takovýto krystal

bezvadných a čistě zabarvených ploch byl podán za doprovodu řeči rovněž básnicky uchvacující a k sobě strhující, z jejíž klaviatury by se jen řinuly a tryskaly ohlasy rýmů hudebně dokonalých. Ort jest básníkem jemného citu a proto veškerým právem od něho požadovati smíme, by každá jeho práce a publikace na nás také po stránce jemného citu zapůsobila. Jen prudký neuklidněný kvas a ukvapená radost z toho, že myšlenka formou básně jest proslovena, strhují Orta k nepropracovanosti poemat — a touha po nové knize utlumuje v něm přísnou autokritiku, která by zajisté při klidné rozvaze vyřadila z chystané knihy věci, které do zvoleného rámce někdy zcela málo se hodí. Těch a podobných požadavků musíme ve vysloveném zájmu domácí poesie katolické zastávati vůči autoru katolickému, ježto při nich neuprosně setrváváme také vůči každému spisovateli a básníkovi jinému, i když není pracovníkem z ovzduší našeho. Nemíním zde již z pouhého nedostatku místa v rubrice literární šířiti se o všech těch vadách formy i rhytmiky, jež by kritice vzešlé z ovzduší katolickému písemnictví nepřejícímu byly vítaným podnětem k důkladné pitvě Ortových poemat — opakovati však musím, že nevalně bohatá česká poesie katolická tím vytrvaleji a houževnatě požadovati musí ode všech, jimž výhodou proti ostatním lidem svěřena jest na čas života a jaré síly pracovní hřivna jemnocitu, umění a krásy zpěvné řeči mateřské, by úrokem z hřivny té a ze záhonů zahrad ducha a srdce svého podávali generaci nynější a zachovali také pro generace příští to, co jako b á s e ň smíme nazývati zlatým pelem nádhery myšlenkové. Samy některé názvy poemat Ortových, otištěných v knize veršů „U paty kříže", ať jen tak namátkou jmenuji „Hymnus církve svaté", „Zdrávas Maria", „Chtěl bych být skřivánkem" a „Modlitba" přímo by lákaly srdce naše jako mihotavého motýla k sněhobílé růži poesie, která by tím krásněji měla rozkvétati, žije-li básník pod azurovou klenbou milých mu vzpomínek na Nestora české lyriky, Adolfa Heyduka, což také veřejně dokumentuje svými verši „Vzpomínka" (str. 44); i chci tedy pevné naděje býti do budoucna, že nadejde okamžik, bychom se v katolické poesii jednou doopravdy zaradovati mohli z růže lyriky Ortovy! — — V tom bude jeho signum laudis! Jan Voborský.

William Shakespeare. Napsal univ. prof. dr. V. M a t h e s i u s. (Vyšlo ve sbírce „Za vzděláním" č. 62—3.)

Spisek již ve „Vlasti" (r. 32., str. 726) pochvalně oceněn obšírným posudkem z péra p. J. Voborského. Jen ještě poznámku se stanoviska náboženského. Na str. 10. příliš stručně (a proto i nejasně) zmiňuje se p. spis. o „církevním osamostatnění Anglie", která prý „definitivně uhájila své nezávislosti proti Římu a Španělsku"; mluví dále o „boji protestantské Anglie s katolickým Španělskem". Tu by se zdálo, že p. spis. přičítá protestantismu jakýsi význam pro básnické tvoření Shakespearovo, ale stručnost, s jakou o věci mluví, nedovoluje nám jeho tvrzení dosti oceniti, po případě vyvrátiti. A přece otázka o náboženském smýšlení Shakespearově byla by velmi důležita pro posouzení jeho básnické činnosti. (Pisatel těchto řádků referoval o této otázce ve „Vlasti" roč. XVIII., str. 575—8.) Proto nelze nám ani souhlasiti s větou (str. 42): „Tak poznáváme z her Shakespearových s plnou určitostí velikého básníka a velikého umělce, ale jakmile se začneme her těch ptáti po Shakespearu — člověku a hledati v nich jeho životní filosofii, ocitáme se v nejistotě." — Pan spis. jako protestant ovšem asi nepozoruje, že „životní filosofie" Shakespearova skoro napořád kryje se s životním názorem katolickým, ale že nehodí se do rámce protestantského. Proto si neví s Sh. rady a pomáhá si nejasným rčením, že „nad životními základy, které byly darem (?) rodného venkova, vyklenula se v brzku velkolepá budova poesie a umění . . ." (str. 44). Co jest to „dar venkova"? Pan spis. to ovšem jinde, ale velmi nesměle přiznává: „Venkov dal Shakespearovi pevný základ životní víry" (na prvém místě). Ale co jest to „životní víra"? Jest to něco jiného než „životní filosofie", které p. spis. ve hrách Shakespearových marně hledá? Pravdu ovšem má p. spisovatel, dí-li: „není třeba přidávati Shakespearovi slávy klamným předstíráním, že byl i veliký filosof" — zajisté, neboť té filosofie neměl ze sebe, nýbrž z víry, určitěji řečeno: z katolické víry. L † jf.

Zlatý důl, román, napsal Karel Mečíř, illustroval Karel Šimůnek. Vybraných spisů dobrých autorů svazek V. Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze 1918. Stran 510.

Nedávno kdosi napsal, že se příliš mnoho překládá do češtiny z jiných literatur a to nejvíce románů. I my máme romanopisce a mezi nimi Karel Mečíř. Zlatý důl toho důkazem. Inženýr Kosař v Nemyšlově, svém rodišti, už jako student měl snoubenku Miladu Říhovu, ale stav se samostatným, uchvácen jest vášní k Louise, dceři ředitele Horáka, která už jest jako nevěstou bohatého Zilbera. Zatím vyzkoumá, že na pozemcích rodného statku jsou vydatné podmínky k lázním a dolům na uran. Spojí se se lstivým a vypočítavým švakrem Járou, který kupuje pozemky, s ledovým finančníkem Iserstelnem a jinými, vypsány jsou akcie na lázně. Ale starý Kosař nechce ustoupiti, proti němuž se bojuje až špinavými zbraněmi, až se stěhuje s krucifixem (260) k Miladě, která osiřela a milencem byla opuštěna. Lázně se staví přes stávku, již vyvolal Zilber, které užito ku klesání akcií. Lázně mají býti požehnáním pro kraj, ale také se objevily jejich stíny. Rolníci přišli o čeleď, kdosi střelil po Kosařovi, ale trefil Miladu, v lázních zařízena herna. Přijede sem i Louisa, sejde se Zilberem, jenž tu vede prostopášný život, naučí i Louisu hráti, půjčuje jí a do dluhu uvede. Muž chce za ni zaplatiti, přijde na mizinu, ale oběť jeho byla marná. Louisa prchla se Zilberem a posléze se zastřelí. Kosař smíří se s otcem a konečně u Milady nachází štěstí. Román jest napínavý a seznamuje čtenáře s bankovními záležitostmi. Peníze zde hrají hlavní roli, o pravém užitku lázní málo zmínky. Liga † 12.

Moravská elegie. Historické črty od A. Skalského. V Brně 1918, nákladem benediktinské knihtiskárny. Stran 104. Cena 3 K.

Nový povídkář uvedl se dobře, jeho črty se zamlouvají. Čerpá v archivech a stručná zprávička podá mu látku k elegii. Všechny jsou z Moravy. V celku jest jich tuto podáno deset. Již první obraz naladuje elegicky: Hanáci vypravili se na pomoc králi Zikmundovi za velení Jindřicha z Plumlova 1420, kterému přislíbil král nevěstu. Všichni zhynuli. V dalších črtách jest děj z Třebíče, kde zle řádili Kumáni za Matyáše Korvina; z pamětí kunštádských jsou tu dva obrázky: Za biskupa Dietrichsteina odchází odtud farář Sulla, protože nemá skoro žádných oveček, v druhém pak líčí kruté rekvisice vojska vítěze u Slavkova v tomto městečku. Jinde jsme svědky, kterak v Rajci pochovávají posledního pána z Drnovic, Klarisky v Olomouci hynou cholerou, Švédi chytají Moravany a řadí ku svému vojsku, na Novoměstsku cvičili se v lesích a chystali na odboj. Poslední obrazek jest z novějších dob persekuce úřadů, které zakazují tábor lidu, lid však za vůdce kněze přece tam jde a modlí se za osvobození. Tedy pestrá řada „elegií".

Nechceme býti proroky v další činnosti Skalského, aby se nám nestalo jako kdysi, když posuzovali denníky Albana Stolze dva na slovo vzatí a ve svém oboru prvotřídní spisovatelé Hansjakob a Hettinger. Hansjakob píše ve své krásné knize: „Aus meiner Studienzeit" III. vydání str. 257: „V mých očích jest nejlepší spis Albana Stolze jeho denník „Witterungen der Seele". Jest mi vždy a opětně duchovní četbou a při tom jest v ní tolik plných tahů hluboké poesie v líčení, že klassický básník nemohl krásněji psáti. Již často zavřel jsem tuto knihu se slovy: „Jest spisovatel z Boží milosti!" Hettinger pak soudí ve své knize: „Aus Welt und Kirche" II. svazek 1. vydání strana 327 takto: „Nebyl bych si přál vydání denníků Albana Stolze, jak jsou před námi, měl vydati pouze výběr; nemohu se zpřáteliti s myšlenkou, že mu dobře radili přátelé vydati je; sám cítil, že je to povážlivé."

Pseudonym Skalský jest vážný historický pracovník, který míní zábavným způsobem učiniti přístupny výsledky svých pilných archiválních studií. Podařilo se mu to. Kdosi ho nazval případně „moravským Třebízským". Kéž neopustí toto belletristické pole, ale dále je vzdělává; látky najde vždy mnoho a vděčných čtenářů také. Ignát Zháněl.

Ráj. Časopis věnovaný zájmům katolíků československých. Redaktor Antonín Kostka. Redakce, administrace a expedice Vídeň IX-4. Pulverturmgasse 18. Ročník VI. Vydává Spolek sv. Zity ve Vídni. Tiskem papežské tiskárny benediktinů rajhradských v Brně.

Již několikráte zmínili se jsme o tomto měsíčníku našich katolických rodáků ve Vídni, kteří svými spolky a šířením dobrého tisku, častými schůzemi a výbornými přednáškami snaží se zachrániti to, co nejvíce českých duší, což se jim bohudík při jejich horlivosti dosti dobře daří! Co se tisku

týče, jest to vedle týdenníku „Pravda" zvláště list „Ráj", který koná tu výborné služby, jsa velice oblíben a rozšířen, čemuž nelze se ani diviti, uvážíme-li, co za nepatrný obnos 1 K 80 h podává v každém čísle vybrané četby ať již v básních nebo povídkách a různých článcích. Zvláště upozorňujeme v ročníku tomto na výborné „Úvahy náboženské", na články „Z ráje služebných dívek", „Sousedé a sousedky" a „Tichá trpitelka". Doporučujeme. J. Fablan.

Rudof Secký: „Zlatý potok". Vesnická romanettka. Vyšlo nákladem Jana Kotíka, knihkupce na Smíchově. 1918. Cena 3 K. — Známý spisovatel a pracovník na poli chudinství a lidumilství, Rud. Secký, správce nalezince a porodnice, napsal pod názvem „Zlatý potok" šestero vesnických romanettek, vydav již před tím týmž nákladem řadu povídek „Když kvetly jabloně".

V prvním romanettku „Tajemství faráře Vichrovce" líčí děj na zlatém prutu úrodného Polabí, kde nejvyšší úředník rozsáhlého knížecího panství vrchní Dus žil s chotí a jedináčkem Marií. Tato seznámila se v Praze s Janem Vichrovcem, jenž zde studoval práva a byl synem sedláka a hostinského též z Polabí. Vrchní však nepřál této lásce. Nechtěl zetě ze selského stavu. Marie byla však v lásce pevná, a když otec chtěl pronésti nad ní slova kletby, ukončila skokem do rybníka předivo svých útrap. Mladý Vichrovec její tragickým skonem vyšel zcela z rozvahy životní. Dal se r. 1800 naverbovati k vojsku proti velikému Korsikánu a náležel k legii studentů vysokých škol pražských. Na cestě do Budějovic ochuravěl a musil svléknouti vojenský kabátec a uchýliti se do domova. Po zotavení oddal se filosofii a theologii. Stal se knězem-buditelem a tichým a neunavným pracovníkem na poli národního probuzení. Podporoval všecky národní a lidumilné účely. Ke cti akademického pluku postavil v r. 1850 pamětník, kdež uložil památky na první svou studentskou lásku — své tajemství.

V romanettku „Mrtvá . . . živá" prohlubuje spisovatel touhu po cizině u lidí, v cizině delší čas již žijících. Vzal si za hrdinu Jana Hradila, zedníka, pracujícího ve větších městech. Usadil se ve své rodné obci, vystavěl si na samotě domek a přivedl si do něho družku života, ale pojednou jakoby bleskem zachvácen, zastesklo se mu po velkoměstě a rodinu opustil. Až když stavitel z města Hradila k sobě do služeb vybídl, byl jaksi opět ve své míře a vrácen ženě a dítěti.

Též velmi poutavě líčeno vše v romanettku „U Božích muk", v němž spisovatel obírá se opět vodními tůněmi a jejich svůdnou a tajemnou mocí. A přece „u Božích muk" vyprosil si doktor Suk svoji Olgu.

Kus lidské bídy a sociálního poslání nalezne čtenář v „Křemínkách v Posázaví". Vzat děj ze života dřevorubců, v němž vůdce Vlačicha jest hrdinou děje, byv staletým velikánem usmrcen. Jeho žena brzy jej následovala a pět opuštěných sirot zůstalo obci, která byla v rozpacích, co s nimi počíti. Tu srdce služky Soukeníkové promluvilo a ujala se všech pěti ubožátek. Starala se o ně mateřsky a dočkala se na všech ve stáří radosti a jasu života.

Romanettko „Ve starém mlýně" opředeno kouzlem pověstí, v něž mlynáři, žijící stále u vodního živlu, tak rádi věří.

„Stojí hruška v širém poli" uzavírá řadu romanettek. Dobře v nich vystihl spisovatel tvrdohlavost našich venkovanů, kteří často o mezníky cestu, strom svádějí boje, v nichž vítězem bývá advokát a kteréžto boje rozrývají spokojenost žití sousedského.

Rud. Secký líčí prostě a jeho prostota vemlouvá se v srdce čtenářstva. Všecky jeho práce nesou se k probuzení citu pro lidumilnost lidstva k ubohým. Toť jeho životní poslání a jest mu do krajnosti věren. Katolickému čtenářstvu jsou jeho práce vždy přístupny, protože psány jsou pérem dobrého katolíka. Otakar Jakoubek.

Vzdor, myšlenky a postřehy. Na Král. Vinohradech vydávají a vedou O. Parma a J. Roden. Cena 30 hal. jednoho čtyřstránkového letáku.

Za nedostatku papíru a jiných tiskárenských potřeb, že tak mnohá užitečná publikace musí odpočívati, přece vycházejí takové pamflety jako Vzdor, na němž znáti na deseti místech stopy censorovy. Než přece z toho, co ještě zůstalo, poznáváme protináboženský směr. Tu se hemží oheň Koniášův — Hora Kletá (místo Bílá) — Konec absolutismu a vlády kře-

šťanství — vyzvání k vystoupení z církve — staňte se (též židé) bezkonfesijními! Jsou to jenom úryvky štvavé, narážky, vybízení k výstřednostem. Ve feuilletonu O. Parma uveřejňuje článek „Cesta Antikristova" po světě, jeho rady a pokyny ovšem proti křesťanským řádům na př. hned proti smekání, potká-li se pohřeb. „Nesmekám před hmotou, jejíž život se přelil v absolutno. Jsem pozdravovatel života! Vy, křesťané, pozdravujete mrtvoly." A v modlitbu knězovu zahřměl hlas Antikristův: „Nuž, vzhůru, bratři, pojďte bořiti starý zákon, aby živ byl nový člověk!" Z delší řeči při svěcení ratolestí na ukázku: „Kristus vám sliboval život věčný na onom světě. Není onoho světa." V tom směru mluví Antikrist dále a bude prý mluviti v pokračování. Hle, takové věci se nyní tisknou, na ty jest hojně obstojného papíru za nynější tísnivé doby. Tiskne Rebec v Praze. Liga † 12.

Prof. Dr. M. Weingart: **Vývoj českého jazyka.** (Sbírky „Za vzděláním" č. 109.) Nakl. J. Vilímek. Praha 1918. Stran 48. Cena 90 h. — O dějinách jazyka českého psal soustavně první Dobrovský, později obsáhle A. V. Šembera („Dějiny řeči a literatury české"); v novější době Gebauer, Flajšhans, Hujer a j. Na základě těchto a jiných četných prací napsal dr. Miloš Weingart svůj stručný, ale zajímavý a poučný spisek, jehož četbu lze co nejlépe doporučiti; Dějiny jazyka a hlavně literatury české jsou bohužel zvlášť v posledních desetiletích psány namnoze stranicky, až vášnivě stranicky, protikatolicky. Tohoto slepého fanatismu hleděl se p. spis. celkem vyvarovati. Tím ovšem se nejvíce pravdě přiblížil. Tak na př. o období předhusitském píše mimo jiné: „Jako hladce plyne verš doby Karlovy, tak uhlazeně zní i tehdejší prosa, že při četbě zapomínáme na mezeru několika století, která nás dělí od vzniku těchto skladeb — věru „vzácným svědectvím o staročeské kultuře jest jazyk doby Karlovy". (Str. 15.) Nebo: „Ještě významnější bylo uvedení českého jazyka do výkladu o otázkách nejnesnadnějších a nejvznešenějších, totiž filosofických a náboženských, čehož se odvážil přední a nejjadernější prosaik staročeský, Tomáš ze Štítného." (Str. 16.) Při Husovi zdržuje se spis. déle; tu praví: „Hus prozrazuje ve svých výrazových prostředcích i racionalistickou, logickou přípravu školskou i vrozené nadání řečnické, . . . vše svědčí, že jeho výklady zrodily se z ducha kazatelského, . . . ale jejich střízlivost a malý počet slov i rčení obrazných přiznává skromnou míru cítění básnického, jaká jest ostatně patrna i z Husových písní . . . A jest nám projíti pak několika stoletími, abychom našli opět takový rozkvět poesie, jakým se leskne věk čtrnáctý." — O následující době praví: „Nelze popříti, že reformace vůbec a zvláště bratrství bylo svým asketismem (?) nepříznivo vědám a v této své negaci skrývalo nebezpečný prvek pro pokrok jazyka českého. To bylo třeba doplniti obnovením kulturních zájmů." — Při době nové nelze souhlasiti s názorem (str. 33), že „kazatelny (konec 18. a počátek 19. st.) neměly už toho významu (pro jazyk) jako za Husa". Kazatelny byly ještě do let sedmdesátých místem důležitým pro jazyk i mravy lidu. Později ovšem hlavně rozvojem novinářství pozbývaly kazatelny přítažlivosti mezi lidem, ač dobrý a svědomitý kazatel dovede dosud rozum i srdce lidu upoutati. O významu novin pro vývoj jazyka nemá p. spis. mínění zrovna příznivého, citujeť výrok Brücknerův, který praví, že „je třeba, aby si Polák dnešní češtinu novinářskou přeložil napřed do němčiny, chce-li rozuměti, oč vlastně jde". Spis končí větou: „Jen pilné čtení dobrých vzorů poctivé češtiny posílilo by oslabený cit jazykový a učinilo potomky hodny posvátného odkazu předků." L † h.

Dramatické umění.

Z Národního divadla. Dne 29. října oslavilo Národní divadlo první den svobody „Prodanou nevěstou" a dále slavnostním představením „Libuše". Den bělohorský oslaven Dykovým „Poslem", kterémuž předcházela vstupní scéna z péra Karla Maška, nazvaná „České Sybilly". Básník dal ve svém prologu mluviti Sybillám: vyšehradské, řipské, radhošťské, blanické, křivoňské a bělohorské a všecky vítají šťastný obrat v naše budoucno. Recitováno bylo s pathosem a verše Maškovy přijaty od posluchačstva s nadšením.

Další činoherní novinkou byla zde G. B. Shawa veselohra „Mesalliance". Práce Shawovy obyčejně bývají pevné dramatické stavby. To však o poslední jeho novince říci nemožno. Spíše více fraškovitosti, nežli jemné Shawovy satiry v této hře nalézáme. Zdá se, jakoby v „Mesalianci" chtěl se spisovatel vysmáti celému světu. Nauky a city lidské zašlapuje a nemotornými postavičkami zveličuje úkol nového lidstva. Ano i nedostatečností děje a únavou dlouhých monologů Shaw pojednou se vykazuje. Hráno bylo v režii p. Muška se svérázným humorem a proto snad i toto nedochůdčátko Shawovo se zcela na ráz neutopilo v přívalu své slabosti. Zejména některé postavičky, jako na př. silák Joey (p. Matějovský) a athletka (pí. Naskové) zaslouží zvláštní pochvaly.

Původní novinkou byla hra „Dvě ukolébavky" z péra Gabriely Preissové. Děj ke hře čerpala oblíbená spisovatelka z českého východu. V Bibě Drahošové vykreslila typ mladé chudé švadlenky, která řadí se k jiným děvčatům našich měst a městeček. Věřila, stala se matkou, ale samota jen jí zbyla s jejím malým Jiříkem. S mužem již po leta se nestýká, ale její vášeň, zbylá od mládí, vežene ji opět do náručí pilaře Gavriše, jenž není lepší muže prvého. Zklame jí, ale láska k dítěti malomyslnost její ztišuje. Ano i druhý přírůstek s Gavrišem přibylý vychovává a odmítá po letech téhož, když chce manželstvím napraviti svůj poklesek.

Jiřík studoval bohosloví a má míti primici. Matka s pýchou hledí vstříc k tomuto významnému dnu. Ale i zde má raněno býti její nitro. Viktorka, z dvojčat, přijíždí z Prahy a svěřuje matce svůj poklesek. Výčitky matky donutí dceru k sebevraždě utonutím. Když vrací se Gavriš podruhé prositi o milost, vlastní syn se vzpouzí tomu. Zdrcená matka svěří se se vším synu knězi a Viktorku omlouvá. Vždyť podobnou ukolébavku jako jemu, prozpěvovala i dvojčatům, pohádku plnou touhy a přání v lepší budoucnost. Syn mučednici matku útěchou zvedá z mrákot . . . .

Preissová pracovala ve své hře silně románovým rozvojem děje. Mnoho citu v ní překypuje, což místy ruší rychlejší spád hry. Na strunu útlocitu posluchačstva dovedla uhoditi příznivě. Ředitel Schmoranz vypravil hru v rámci výstižném. Titulní úlohu Biby Drahošové pí. Dostálová přivedla svým uměleckým podáním k úplné platnosti. Též Gavriš p. Steimarův dobře byl odlišován jako mladec i muž, plný životní již zkušenosti. Spisovatelka byla po druhém jednání živě vyvolána.

Z Městského divadla Král. Vinohrad. V mladistvém nadšení napsal r. 1833 polský básník Zygmunt Krasiński svou velkou dramatickou epopej „Nebožskou komedii". Jako vychovanec čistě katolické školy, přenesl i toto své smýšlení do své romantické hry, která na jeho mladý věk jeví nezměrnou bohatost myšlenek a smělost podání. 23 obrazy čítá hra Krasińského, která lépe se čte, nežli na scéně poslouchá, ač dramaturg dr. Hillar upravil scény co nejpůsobivěji a s dosti rychlým tempem za sebou následující.

Krasiński v epopeji mluví jako prorocký duch a jeho pestré obrazy nedají se ani na ráz postřehnouti. Mají svou hloubku a svou křesťanskou dávnověkost. Po různých temných stínech, které přelétají scénou, přenese se na tuto ke konci znamení soucitnosti a lásky, která činí silným svět. A v jeho slovech: „Zvítězil jsi, Galilejský!" jest úplné smíření lidstva zahrnuto. Smrt vítěze rovná se vždy smrti poraženého a nastává jí konečné súčtování.

Titulní úlohu hraběte Jindřicha, jenž se takřka ani se scény nevzdaluje, vytvořil p. Jičínský působivě. Lidového samovládce Pankráce obdařil p. Vydra výstižnou maskou i hrou. Pí. Friedlová-Štěpničkova jako manželka Jindřichova podala výkon též k nejlepším se řadící. Další úlohy, jichž ve hře hojnost a v nichž musili zaskočiti i členové opery, ano jednotlivci po dvou úlohách byli poděleni, všemožně hleděli dáti hře realistický ráz. Překlad Fr. Kvapila je literálně cenný, protože jej zpracovával muž, po leta toužící po českopolské shodě a po sblížení polských her s hrami českými. Otakar Jakoubek.

* * *

Z cizích jevišť. Nový ředitel dvorní činohry ve Vídni H. Bahr vypravil na této scéně novou svou hru „Hlas", mající katolickou tendenci.

Hra byla obecenstvem takřka znemožněna. — Novým uměleckým ředitelem vídeňské dvorní opery jmenován Fr. Schalk. — Janáčkova „Její pastorkyňa“ v překladě M. Broda docílila o premiéře v Kolíně n. Rýnem skvělého úspěchu. O. J.

* * *

Z české dramatické literatury. Frant. Sokol-Tůma napsal hru „Námluvy“, která vypravena bude na jevišti Národního divadla v Brně. — V. Martinek vydal dramatickou báseň „Svatopluk“. — Dr. Otakar Fischer dokončil pokračování k Mollierově hře „Amfitryon“. Práce vyjde tiskem a uvedena bude jako doplněk na jevišti Měst. divadla Kr. Vinohrad. — Karel Burlan napsal obraz z pražského života „Z vrhlé duše“, kterýž měl premiéru v Dělnickém divadle v Praze. — Petr Černý napsal hru „Jitřenky“, která měla dne 17. listopadu premiéru ve Švandově divadle na Smíchově. — Původní komedie „Počestný dům“ z péra Bedř. Vrbského měla premiéru v divadle „Variété“ v Karlíně. — Ed. Bass napsal maňáskovou komedii pro velké děti „Raubíř a kladivo“, která uvedena na scéně „Červené Sedmy“ v Praze. — Nákladem Mojmíra Urbánka v Praze vyšla opereta o 1 jednání „V pasti“. Na slova M. Tečky složil hudbu Em. Starý. Provozována byla již „Pražským Hlaholem“. O. J.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Katolický tisk ve Francii za války velice se rozmohl. Jako největší úspěch katol. tisku se uvádí čtrnáctidenní revue „Le correspondant“, jež vybudována v časopis prvotřídní a téměř vytlačila z vůdčího místa proslulou „Revue des deux mondes“.

Z prvních překladů z anglické literatury. V l. 1847—1855 bylo nejvíce překládáno u nás z angličtiny. Tak r. 1847 Matouš Fr. Klácel přeložil Shakespearovy hry, téhož v letech 1851—1852 překládal Václ. B. Nebeský a později horlivě i Fr. Doucha. V r. 1852 přeložil Doucha „Strast“ a „Zima života“ od Rob. Burnea „Světa putování“, „Čas“ a „Nestálost“ od P. B. Shelley'e, „Tma“ od lorda Byrona a „Sen“ od téhož r. 1853. R. 1854 přeložil a upravil Květný výbor z „Božské komedie“. V roku 1855 MUDr. Jos. Cejka přeložil výbor básní Henryho Kirkeho Whiteho a Henryho Wadswortha Longfellowa a prof. Lad. Čelakovský lorda Byrona „Melodie hebrejské“, anglickou baladu „Král Lear“ a staroanglickou baladu „Hon Cheviatský“. To byli z prvních našich spisovatelů, kteří uvedli do naší literatury slavná díla anglického písemnictví. O. J.

Nová kniha slovenské poesie jest Martina Rázusa sbírka „Z tichých i búrných chvil“ (Turč. Sv. Martin), kterou vítají Slováci s pochopitelnou radostí a autora velebí jako rozeného básníka s bohatým talentem.

Njiva (Pole). Napsal Ksaver Meško. Kniha určena pro slovinské vojíny, ale nepatří dle záhlaví do válečné literatury. Ve spise podána láska a neodolatelná touha po kousku pole, po osamotnění, po svobodě a neodvislosti. Děj jest velice napínavý.

Československé listy za hranicemi Čech vycházely a to v Římě „Voj“ se zábavnou přílohou s Alešovým obrazem, s drobnými zprávami, zvláště z bojišť. V Paříži vycházel čtyři roky „Cechoslovenská Samostatnost“ na osmi stránkách pěkného papíru, za redakce dr. Iv. Markoviče a sekretáře Lad. Plechatého. List illustrovaný.

Nové grafické dílo. Tiskařská a vydavatelská společnost v Přerově ohlašuje subskripci na novou sbírku dřevorytů moravského Jaroslava Votruby: „Z hanáckých měst“. Sbírka obsahuje pohledy z Litovle, Olomouce, Prostějova, Vyškova, Kroměříže, Tovačova a Přerova. Cena 100 K. Prospekty posílá jmenovaná společnost.

Historik P. Klemens Minařík, člen řádu františkánského v Uh. Hradišti na Moravě, dokončil obsáhlou kritickou dějepisnou práci, nadepsanou „Provinciál P. Bernard Sannig, učenec, spisovatel a organisator české františkánské provincie (1637-1704)“. Je to vědecká práce archivalní, mající vý-

znam hlavně pro dějiny řádové v druhé polovici 17. století, ale zasahuje často též do české církevní a kulturní historie té doby. Spisovatel použil k ní pramenů z deseti archivů. Rukopis má 700 stran na čtvrtarchu a jest připraven do tisku.

Nebojsa, satirický týdenník, roč. I. Redaktor Jos. Čapek. Redakční rada: Karel Čapek, Viktor Dyk, Dr. Jan Herben, J. S. Machar. Číslo o 12 stránkách. Illustrace. — Šibenicky, čtrnáctideník. Redaktor St. Minařík, nakladatel Fr. Borový. Číslo o čtyřech stranách 90 hal. Bubliny v literatuře.

K 150letému výroči narození Chateaubriandova vydalo nakladatelství Bradáčovo v dokonalé úpravě typografické, s Koblihovým pěkným dřevorytem, přetisk Jungmannova Attaly. Nelze čísti bez pohnutí kouzelně krásnou, tragickou idylu velikého romantika v památném převodu.

„Student“, kalendář pro katolický dorost. Cena 80 h. Zasílá edice Nový život v Prostějově. Nový časopis pro středoškolské studentstvo bude se nazývati „Jitro“. Objednávky řiďte na katolickou ligu skademickou v Praze II., Voršilská ul. 1.

Otázka českožidovského denníku je odsunuta. Letos již vycházet nebude. Přípravný výbor tohoto podniku nevzdal se však své myšlenky a pracuje dále. Podle správy pardubického listu bylo nabídnuto místo chefredaktora p. Al. Hajnovi, redaktoru „Osvěty Lidu“, ale nabídku odmítl.

Revolverový tisk v československé republice zakázán. Policejní ředitelství vydalo výnos, který setká se zajisté s největšími sympatiemi veškeré české veřejnosti. Bylo zakázáno vydávání všech revolverových tiskovin, jež staly se opravdovou hlízou naší společnosti a otravovaly od let vzduch svými hnusnými a pornografickými neřestmi. Výměr zákazu odevzdán byl Fr. Motlovi, vydavateli „Čtveráčka“, Jindřichu Poupětl, vydavateli „Pražského zájemníka“ a odsouzenému již H. Kalistovi. „Humorů“ a „Hlasů z Prahy“.

Literární směs. Básník Fr. Kvapil napsal tři mohutné rhapsodie, inspirované událostmi a velkými náladami přítomné doby pod názvem. „Žalmy přítomnosti“. Vyšly nákladem „Unie“ v Praze. — Nákladem Topiče v Praze začly vycházeti Spisy Viktora Dyka. — Emil Edgar vydal 4. svazek své knihovničky „Vkus a nevkus“ s příspěvkem „Dary“. — Nina Rabenová-Leventranová v Dánsku věnovala 500 dán. korun na nejlepší báseň k oslavě míru. Na zhudebnění její bude vypsána cena zvláště. — „Učitelské Listy“ proměnily se v „Pražskou Školu“ za redakce A. Rambouska. — Václav Chmel s chotí věnoval 3000 K na zbásnění a zhudebnění nové české národní hymny. — Básník kněz Jan Sanda v Chotovinách u Tábora vydal postní cyklus „Drama golgotské...“ Prof. dr. Frant. Tichý (Zd. Broman) vydal sbírku veršů „Krvácející rány“. — Karel Nový vydal knihu povídek „Cesta životem“ a Jos. Jahoda v „Národní knihovně“ „Duše a dušičky“. — Kniha o životě a literární práci básníka Fr. S. Procházky vydá pod názvem „Kovářův syn“ red. „Č. Slova“ F. S. Frabša.

O. J.

Paběrky z novin a veřejného života.

Na hrobech Čechoslováků hrdinů. Nesmrtelnou slávou zůstane pokryto jméno čechoslováckých legií, které se bily za naši samostatnost. Úžasný boj Čechoslováků na nejtěžším úseku západní fronty, jemuž se maršál Foch tak hluboce poklonil, byl vylíčen Čechoslováky v epopeji a v nápisu na náhrobku na Chemin des Dames. Čtěte tento malý úryvek, a pochopíte, co naši bratři v cizině vykonali pro svět i pro nás!

Na Chemin des Dames, hotovo k boji,
padesát tisíc jich stojí.
Na Chemin des Dames,
kde granáty ve spousť kopců a jam
rozrytá země se boří,
kde běsi bitvy nejúžasněji šílí —
hle tam
vysoko prapor vlá červeno-bílý!

To hoši jsou z Podřipska, od Sázavy,
to „Pražská chasa“ i „Hradecké děti“,
bradatí hoši i holobrádci . . .
— — — — — — — — — —
Ti všichni přišli sem za práva národů,
rovnost a svobodu,
životy klást.
— — — — — — — — — —

Tak začíná veliký zpěv, jejž poslali přátelé naši z Francie, oslavný zpěv na hrdinství Čechoslováků v bitvě na Chemin des Dames.

„Češi stojí jako žulové sloupy, jež snad se skácejí — však neustoupí.“ Bitva byla strašlivá. „Druh za druhem hyne, sterými ranami ubit, už jen tisíc jich jest! O, Hospodine, což necháš je všecky zhubit? — —“

— — — — — — — — — —

V tom vzadu slyš! Trubky břeskné zvuky, to došly francouzské pluky vystřídat legii — —

— — — — — — — — — —

„Za frontou čeká tam francouzský maršál sám s celým štábem a regimenty, přišel se poklonit hrdinům. A jak tu ten tisíc pochodem jde, zastavit prosí maršál zde. Sesedá s koně, snímá s hlavy, před ně se staví, nízko se klaní na obě strany před jejich praporem. Koleno shýbá, lem jeho líbá. Za Francii a za svobodu díky činí českému národu, jasná mu slza oko rosí, padlých bratří když vzpomíná, hejtmana v náruč svou pojímá, jej za všechny jednoho objímá a jménem vlasti a národu za pobratimství prosí.

Pak velí svému průvodu.
Tomu tisíci vzdejte čest,
to tisíc nesmrtelných jest!

V tom v dáli — slyš! Hlahol tisíc zvonů rachot děl, hlasy milionů sem dolehly v sluch a dorážejí stále blíže a víc. To Paříž jim jásá, hřímá pozdrav svůj vstříc.

Náhrobní nápis na Chemin des Dames.

Poutníče, dones pozdrav náš milené vlasti na březích Vltavských a zvěstuj tam bratřím, my že tuhle mrtví ležíme, čtyřicet tisíc, umřevše rádi v zápasu za svobodu světa, v naději jisté, že svět nedá zahynouti jim ni budoucím!

† **František Nogol**, nar. v Dol. Domaslovicích na Těšínsku r. 1857, duch. správce v Sedlištích, dobrý národohospodář, jenž má zásluhy o založení českého gymnasia místeckého a lnul velice k rodné půdě slezské.

Josef hr. Toniolo, slavný buditel italských katolíků, zemřel. Byl nejprve profesorem národního hospodářství v Modeně a pak v Pise. Psal významné úvahy do několika časopisů. S hr. Medago-Albanim založil roku 1889 společnost pro sociální vědy „Unio Cattolica“. Když Pius X. započal velikou sociální akci, vypracoval Toniolo stanovy pro italský lid. spolek a stal se prvním jeho předsedou. Toniolovy bystré úvahy dobyly si pozornosti daleko za hranicemi italskými.

Úmrtí. Ve vojenské nemocnici v Samboru v Haliči zemřel a tamtéž pohřben známý v pražských výtvarnických kruzích sochař Bohuš Landa u věku 35 let. Narodil se v Jistebnici u Tábora, studoval na odborné sochařské a kamenické škole pražské. Jeho práce nevšedního citu i velké technické vyspělosti jistě jsou v dobré paměti návštěvníkům výstav „Jednoty umělců výtvarných“, jejímž byl členem.

Úmrtí. V Praze zemřel pan Josef L. Brendl, spisovatel. Podlehl následkům španělské chřipky. Odešel v něm cenný talent literární. List „Neděle“ otiskl množství jeho prací. Příspěvky Brendlovy otiskovala „Nár. Politika“, týdenník „Světem“ a jiné časopisy. Samostatně vydával svoje práce ve sbírce „Lampyris“. Původním svým povoláním byl zesnulý typografem, jenž léta byl zaměstnán v tiskárně Cyrillomethodějské. Zesnul ve věku 44 let.

50leté kněžské jubileum slavil 23. listopadu P. Josef Všetečka, emer. superior vojenský a komtur řádu Křižovníků s červ. hvězdou v Praze. Narodiv se 11. března 1844 v Arnoštovicích, vstoupil po gymnasijních studiích roku 1864 ke Křižovníkům a byl 23. listopadu 1868 posvěcen na

kněze, načež působil na několika farách řádových a posléze v karlínské invalidovně, kdež pojal úmysl zakládati konference sv. Vincence k podpoře chudých, jichž v různých okresech pražských a předměstských a na venkově velký počet založil a tak stal se jedním z největších dobrodinců pražských chudých obyvatel. Pro svou neobyčejnou vlídnost, šlechetnost a milosrdenství vážen je nejen ve stavu kněžském, ale i v kruzích nejširších. Vyznamenán byl čestným křížem Pro Ecclesia et Pontifice, k. a. notářstvím a zlatým záslužným křížem s korunou.

Padesáté narozeniny slavil dne 19. listopadu bibliotekář strahovský Cyrill Strka, spisovatel a přispívatel do historických časopisů českých i zahraničních. Samostatné jeho práce i články ukazují vroucí lásku k vlasti, kterouž i ve svých poutavých výkladech po památkách strahovských návštěvníkům vštěpuje a cizincům kulturu českou uměleckými pracemi domácími ukazuje a obhajuje. Ohromný katalog knihovny strahovské, její uspořádání, roztřídění a srovnání rukopisů zůstane P. Strakovi velkou zásluhou a vědě i cizině studnicí pramenů ze všech oborů. Milá a charakterní povaha průvodce strahovských sálů utkví každému návštěvníku v paměti a zanechá blahou vzpomínku, že v Čechách na českém Sionu tak krásná knihovna se zachovala a kněz-vlastenec jejím knihovníkem.

Jiří Křižanič. Letos oslavuje se třistaletá památka narozenin panslavisty-missionáře Jiřího Křižaniče. Narodil se r. 1618. Stal se knězem záhřebské diecése a konal daleké cesty po slovanských krajích. Za druhé návštěvy Ruska byl odsouzen na 16 let do vyhnanství na Sibiř do Tobolska. Teprve pe velkém naléhání osobních přátel byl Křižanič propuštěn. Ve Vilně vstoupil do řádu dominikánského. Za obležení Vídně od Turků r. 1683 nalezl mezi zdmi města smrt. Křižanič byl horlivým průkopníkem sjednocení Slovanstva. Sepsal řadu významných spisů filosoficko-náboženských. Vytvořil zvláštní kompromisní řeč slovanskou, aby se jeho literatuře rozumělo mezi všemi Slovany. Dobrovský sledoval akci Křižaničovu s živým zájmem. Na Rusi ocenil význam tohoto panslavisty v polovici minulého století Bezsonov. Později vznikala v nejrůznějších končinách Slovanstva celá pestrá literatura o Křižaničových snahách. Slavista-jubilant profesor Jagič (80letý) za této války napsal o Křižaničovi důkladnou úvahu; v předmluvě praví: „V této vážné době, která sama sebou smutně naladuje člověka, bylo mi jako lékem na rány, uvažovati o krušném životě trpitele za veliké idey . . . Jeho hlas byl hlasem „volajícího na poušti“ k veliké škodě těch, jimž byl určen; ale i po dvou stech a padesáti letech dochází úcty, uznání a ohlasu u všech rozumných lidí, kteří měli příležitost čísti jeho spisy. Počet jeho ctitelů se nezmenšuje, ale roste.“

Dvě výročí úmrtí. Před 80 lety (dne 20. prosince r. 1838) zemřel na zámku Březině Kašpar hr. ze Šternberka, jenž v řadě šlechticů a kněží, kteří v dobách probuzení upřímně sympatisovali s probouzející se literaturou a českou národností, zaujímá jedno z nejvýznačnějších a předních míst a jenž největších zásluh získal si spolupůsobením při založení Musea království Českého, jehož zůstal až do svého skonu horlivým předsedou. V paměti českého lidu bude vždy jeho jméno se stkvíti. — Před 230 lety (dne 29. prosince r. 1688) zemřel v Praze jako profesor rhetoriky na Starém Městě P. Bohuslav Balbín, vynikající a ušlechtilý kněz český, znamenitý vlastenec a vroucí milovník českého jazyka a národa. Byltě rodákem královéhradeckým a poctivým a neunavně činným českým dějepiscem, jenž mnohé vzácné rukopisy v archivech a knihovnách zachránil od jisté záhuby. O. J.

Stoatřicáté výročí naroz. Fr. Rud. Bezděky, kněze-spisov. připadá na den 27. prosince. Nar. se r. 1788 v Březnici. Jako katechela i jako spisovatel vykonal českému národu neocenitelných služeb, maje od r. 1841 povolení k vyučování naší mateřštině. Většinu svého života ztrávil v Písku, tamtéž napsal „Paměti města Písku“ a tam i dne 19. března 1871 v požehnaném věku 83 let dokonal. Pilnost a horlivost jeho jako kněze-vlastence byla mu vlastní a proto vděk celého národa musí mu býti vždy zjednán. O. J.

Čtyřicáté jubileum svého kněžství oslavil dne 21. prosince Thdr. Gabriel Pecháček, člen ryt. řádu Křižovníků s červenou hvězdou, profesor pastýřského bohosloví na theologické fakultě české university v Praze a osvědčený spisovatel. Na kněze byl vysvěcen 21. prosince roku 1878. O. J.

Jubileum 25letého trvání oslavila 15. prosince Jednota katol. jinochův a mužův v Plzni. Založena r. 1893. V Plzni jsou ještě tyto katol. spolky: Tiskový spolek pro západní Čechy, Politický klub křesť. sociální, Místní polit. organisace spojené katol. strany, Všeobecné sdružení křest. dělnictva, Dámský spolek „Ludmila", Dramatický odbor a jiné.

Vážný úspěch katolických Slovinců. Zásluhou slovinského spolku „Apostolstvo svetega Cirila in Metoda" stali se Slovinci duševními vůdci slovanské práce pro církevní sjednocení. Organisaci slovinského Apoštolstva přijali na Moravě, v Haliči a v Chorvatsku. Základem této organisace jest „Apostolski molitvenik" (Apoštolská modlitební kniha), která se překládá na jazyk český, chorvatský a rusínský.

Slovanské rovy. V Záhřebě zemřel ve věku 79 let Marco šl. Czerllen, býv. generalmajor a spisovatel díla „Po slovanských stopách". Jmění své 200.000 K odkázal Jihoslovanské Akademii. — V Turč. Sv. Martině zemřel pilný spolupracovník „Národních Novin" Albert Martiš ve věku 63 let. O. J.

Jednota duchovenstva československého 7. listopadu 1918 vzkříšena za přítomnosti 300 kněží z různých končin Čech. Církevní schválení došlo z Říma. Zrušena byla r. 1907 po pětiletém trvání. Bude prý míti svůj orgán.

V Uměleckém domě v Hodoníně otevřena byla v neděli 3. listopadu XIII. výstava Sdružení výtvarných umělců moravských. Za přítomnosti četně shromážděných představitelů nynějšího českého Hodonína přednesl architekt Ant. Blažek jménem Sdružení proslov přiměřený veliké době. Vládní komisař české radnice hodonské dr. Krajíček a po něm předseda Národního výboru prof. Juda pozdravili Sdružení a Umělecký dům jako klenot kulturního Hodonína. Na to následovala prohlídka výstavy.

Společnost sv. Cyrilla a Methoděje v Praze, která si vytkla za účel oživiti katolickou aktivitu ve vědě, literatuře a umění, konala v Praze valnou schůzi. Konstatováno, že překlad „Summy" sv. Tomáše „contra gentiles" vyjde v „Dědictví sv. Prokopa". Dán podnět k filosoficko-apologetické terminologii a k sepsání Psychologie. V Olomouci konána historická konference, kdež zvolena redakce k sepsání populárních dějin českých. Tamtéž uspořádán informační kurs sociální; usneseno, aby se vydávala revue sociální a sociální knihovna. Nutno svolati konferenci katolických spisovatelů pro mládež a soustředit je kolem našich časopisů pro děti. O biblické konkordanci pracuje Ant. Špale, katecheta ve Slaném.

540tileté výročí úmrtí velikého českého krále Karla IV. připadlo na 29. listopadu 1918. Bylo by si přáti, aby v nynějším nadšeném národním hnutí bylo oslaveno co nejskvělejí.

Lidová škola katol. „Štítný". V listopadu vstoupila v život nová instituce Spojené katol. strany české: „Lidová škola katolická „Štítný". Účelem jejím jest podávati stoupencům našim poučení o zásadních otázkách našeho programu ať politického, sociálního nebo kulturního, jakož i probírati časová themata s hlediska světového názoru křesťanského. Z té příčiny pořádá škola „Štítného" ročně několik kursů, z nichž každý se bude obírati soustavně otázkami jednoho odboru. První kurs sociálně-politický obsahuje serii přednášek, v nichž vyloženy naše názory na důležité sociální a politické problémy československého státu. Nemáme dosti slov, bychom stoupence své mohli povzbuditi k účasti a zájmu na přednáškách této školy, v jíž čelo postavili jsme jméno prvního lidového učitele Tómy ze Štítného, který toužil povznésti národ svůj vedle hlubokého obrození náboženského, též rozšířením jeho vzděláním a pěstováním českého ducha. Lidová škola katolická „Štítný" otevřena v místnostech „Zlatého klasu" (I. posch.) v neděli 10. listopadu o 5. hod. odpol. Program prvního kursu jest následující: 10. listopadu: JUDr. J. Nosek: O některých principech finanční politiky v československém státě. 17. listopadu: Prof. dr. A. Soldát: Poměr církve ku státu po smyslu nového církevního zákoníku. 24. listopadu: Ing. B. Pospíšil: Zásady demokratického práva volebního. 1. prosince: P. Frant. Jukl. O soukromém vlastnictví. 8. prosince: Učitelka B. Pečínková: Povinnosti a práva českosloy. ženy v životě sociálním a politickém. 15. prosince: JUDr. J. Nosek: Úprava jazykové otázky v československém státě. 22. pros.: Dr. F. X. Novák: Politika a její poměr k ethice.

Tisková akce. J. E. p. kardinál a arcibiskup Skrbenský uvolil se upsati na tiskovou akci 100.000 K.

ROČNÍK XXXV. ČÍSLO 4.

VLAST

LEDEN 1919.

Dva básníci pod jedním krovem.

Na stoku dvou pramenitých potoků a to Běly čili Alby solnické a Kněžny rychnovské, na soutoku zvaném Bahnice, jenž nedaleko vtéká do Orlice divoké, leží městečko *Častolovice* s bohatými dějinami, jež vypsal Gothard Josef Lašek v díle „Hejtmanství Rychnovské".

Vedle chrámu sv. Víta stojí fara, k níž pozornost obracíme. Zde jakož i na zámku a to u p. Fr. Karla Libsteinského z Kolovratu byl častým hostem *Bohuslav Balbín*, známý dějepisec český (nar. 1621), zde se zdržoval též *Václav Fr. Celestin* (Nebeský) z Blumenberka (začátkem XVII. století), spisovatel a překladatel; než na mysli máme dva místní faráře, kteří v Častolovicích působili a jako básníci vynikli a to *František Raymann a Alois Potěhník.*

František Raymann narodil se dne 8. března 1762 v Jičíně ze zámožných rodičů, kteří dali mu v domě otcovském pečlivé vychování. Po studiích gymnasijních poslán do Prahy na vysoké školy, kde byl přijat do semináře a roku 1787 vysvěcen na kněze. Ustanoven kaplanem na Veliši, v Král. Městci a posléze v Častolovicích, kde se stal r. 1800 farářem. Jeho přičiněním a přímluvou r. 1809 v častolovickém zámku zřízena vojenská nemocnice, kde Raymann nemocným tak horlivě přisluhoval, že se sám nebezpečně rozstonal. Osm roků spravoval též rychnovský vikariát. Ač válečné nesnáze tehdy kde koho tísnily, přece zveleboval faru a celou osadu, založil na svůj groš velikou štěpnici, základ dal (r. 1814) k místní farní knihovně, při rekvisici stříbra k účelům válečným vykoupil nejpotřebnější stříbrné kostelní náčiní.

Jako literát a milovník jazyka a literatury české byl v přátelském spojení s předními vlastenci jako s Kramériem, Rulíkem, Zieglerem, Vackem, Čermákem, Králem, manželi Rettigovými, kteří nedaleko žili, a jinými.

Fr. Raymann v pozdějším věku zanášel se pilně českým veršováním. Byv hostem u jeho nástupce rovněž básníka a jsa zpraven o básních Raymannových, vyhledal jsem některé v Císařské knihovně v Praze. Jsou většinou obsahu biblického a na soudě nynější kritiky by neobstály. Psal je Raymann ze záliby

spíše pro sebe než pro veřejnost. Některé však přece byly otištěny na př. Maří Magdalena (r. 1816) v 5 zpěvích, Poslední den a soud ve 3 zpěvích a Josef Egyptský ve 12 zpěvích (roku 1820). Obsahem jejich jsou známé děje biblické. Mimo to složil a r. 1819 vydal Písně nábožné ke cti sv. Maří Magd. a sv. Jana Nep. Také napsal dvě dramatické hry: Sedlské námluvy, veselohru v jednom jednání a Vyhrané panství, veselohru ve 3 jednáních. Byly to asi původně hry příležitostné, které později vyšly též tiskem. Psal i básně ke cti svého patrona Františka hr. ze Šternberka na Zásmukách a Častolovicích, jenž mu byl velice nakloněn. Pán ten miloval českou vlast a ochotně přijímal příležitostné básně. K jeho poctě také Raymann pořádal u přítomnosti okolních přátel Den růžinek. Přispíval též pracemi do Dobroslava a Přítele mládeže. Psal nejenom básně biblické, ale také humoristické a žertovné, jež se v okolí zhusta čítaly a líbily. Zůstaly v rukopise. Jest přáním, aby se neztratily, ale na místě příslušném na př. v krajinském museu byly uloženy.

Raymann zemřel dne 3. ledna 1829 v 69. roce svého věku a byl za opravdové lítosti a za hojného účastenství osadníků a přátel na častolovském hřbitově pochovan.

Oslavoval rád sv. Maří Magd., poněvadž ke cti této světice stojí na místním hřbitově kaple z r. 1580 od Magdaleny z Donína, choti pana Fridricha z Oprštorfu, postavená.

J. Rettig vylíčil správně Raymannovu povahu: „Nuzných otcem, slabých raditelem, ochráncem bylf vdov a sirotků, mládeži byv zbožným učitelem, bránil statně zlému outoku, obrazem byv upřímnosti, k příteli pln srdečnosti, neznal lstivých ouskoků.“

Fr. Raymann požíval jako farář a spisovatel vážnosti a posud naň v Častolovicích vzpomínají. Jeho práce se četly a líbily v tehdejší době, nyní mají pouze cenu historickou. Básníkem byl hlavně příležitostným, mnohá jeho báseň nevyniká co do formy a obsahu nad obyčejnou prosu, ale tehdy byla na svém místě. Nejcennější jsou jeho Sedlské námluvy, v nichž vylíčena povaha a život venkovský, které jsou psány ve východním českém podřečí a mají tedy též cenu filologickou. Raymann vykonal poslání své na světě měrou plnou.

Po šedesáti letech na této faře žil jiný básník a to *Alois Potěhník*. Tato fara byla postavena roku 1696 od Františka hraběte Černína, je to budova přízemní a s kostelem spojena můstkem nad silnicí, vedoucí k Libli a Solnici.

Několikráte zastavil jsem se na této faře u faráře Potěhníka, obstarávaje mu nákup knih v Praze a vybíraje pro něj podíly z Dědictví Svatojanského a Prokopského. Tu jsem poznal básníka Potěhníka, což bylo mým potěšením.

Alois Potěhník narodil se v Bohousově u Žamberka v Čechách dne 18. dubna 1829, studoval gymnasium u Piaristů v Rychnově nad Kněžnou, filosofii v Litomyšli, theologii v Olomouci na bohoslovecké fakultě. Zde byl r. 1853 na kněze vysvěcen a v červenci poslán do duchovní správy do Spytinova na patronátě Náboženské matice. Za rok přešel do Malenic, kde

byl jmenován čestným občanem a r. 1871 stal se farářem v Pohořelicích na Moravě na patronátě hraběte Sternberga. A právě pomocí tohoto patrona přešel roku 1880 do Čech, do svého rodného kraje, do Častolovic, kam jej dávno touha táhla, ač se i v sesterské Moravě cítil doma. V Častolovicích působil jako řídící učitel Gothard Josef Lašek, dějepisec, jenž o historické popsání Králové Hradecka a zvláště Rychnovska má veliké zásluhy. Tito dva mužové se zde shodli a spolu kulturně pracovali ruku v ruce.

Alois Potěhník horlivě podporoval českou literaturu, knihy rozšiřoval a spisky mládeži rozdával. Tak pracoval vlastně jako vlastenec a šířitel kultury už na svých působištích na Moravě. V Častolovicích v činnosti té pokračoval, jak jsem se o tom sám přesvědčil a knihy mu dovážel z Prahy. Sotva byly jedny dodány, už jsem měl na jiné objednávku.

Literárně přispíval do Slovenských a Olomúckých novin, do Hvězdy, do Našince, didaktické básně uveřejňoval v Pokladnici, Komenském, Školníku, Naší mládeži, Budečské zahradě, Jarém věku, Rajské Zahrádce, Anděli Strážci, Dědictví maličkých, mnohými básněmi přispěl do díla „Pohoří a podhoří orlické“ od spisovatele Goth. Jos. Laška.

Knižně vyšly od Potěhníka sbírky pro mládež Vínek z luhů československých a Ratolistky, utěšené knížky pro poučení a zábavu. Alois Potěhník zemřel 30. října 1898 a byl pohřben do Německé Rybné, kam jeho rodiště Bousov přísluší. Byl členem České Matice, Dědictví v Čechách a na Moravě, členem družstva Vlast, Spolku k podpoře mládeže.

Spisy obou těchto mužů, obou vlastenců, žijících pod jednou střechou častolovické fary, přišly — žel — v zapomenutí a prvého Fr. Raymanna ani tiskem některé nebyly vydány. Uvádíme tuto vzpomínku, že od smrti Aloise Potěhníka právě minulo dvacet roků. *r.*

Jan Voborský (Egon d'Ego):

Dojmy a nálady.

Řada sonetů z rukopisu knihy: „Ecce homines“.

Vy jste se modlila?

Vy jste se modlila? Ó cítím, jak že se rád zhostí
ret malinově sladký několika vět a slov — —
jak v Boha věřím, pochybuji o té upřímnosti,
byť z hlasu vašeho zněl zvonku stříbrného kov.

Tam mezi lidmi není pro vás místa, času dosti.
Však máty vůně zláká-li vás večer na hřbitov,
kde šepce jíva smuteční a kde k vám mluví kosti,
kde láska, něha, nenávist, vše týž má jeden rov,

tam cos vám poví, že vše pro vás dosud jenom flirt
i se zbožnými city, kterých srdce nechápe
a jejichž růži předčasně snad vichr rozsápe — —
jen tam, kde zlato hvězd za noci kane v květy myrt,
kde snivá luna stříbří k zemi nachýlený kříž,
modlitba bude pravdou vám a ne rtům za obtíž!

Na Máchově skále.

Mým nitrem tajemně cos táhle zní a zvoní,
smuteční rouškou soumraku kryt zkvětlý vřes —
zlomená větev stromu mdle se k zemi kloní,
u chalup v údolí chraplavě vyje pes.
Byl pohřeb snad, či zemře někdo ještě dnes?
Odporná hořkost otázky se v srdce roní — —
což kdybych sám tu náhle mrtev k zemi kles,
té nespatřiv, ač v duši stále básním o ní. —
Už noc se kvapem blíží, množí se tu děs —
nevidět hvězd ni luny, jenom v trávě rej
těch broučků svatojanských o píď výš se vznes — —
a přec zas prchne noc a opět z rána lesem
mne něco bude vábit a mne povede sem —
a po tom něčem cizí srdce nebádej! —

Motýl.

Chytil jsem motýla. Na křídlech rudou stuhu
a šat jak panošík z černého aksamitu měl
a krumplování zlaté z teček, polokruhů;
já chytil jej — a blázínek se v prstech mých tak chvěl.
Ne jemu ublížit, jen zcela z blízka zřít jsem chtěl
jak vyšňořen jest, růží ochotného sluhu,
jemuž jsem, básník, doopravdy trochu záviděl,
že volně žije, dýše ve šlechtičen kruhu.
A tebe v duchu zřel jsem, moje milá ženo —
tvé čelo bylo lehkým mráčkem zachmuřeno.
Rozluštím hádanku, co byl by ret tvůj asi řek,
když chvíli v zajetí jsem držel toho motýla —
ty byla bys za jeho život vroucně prosila
jak z Assisi kdys chudý pěvec, svatý František. —

Den a noc.

Den s nocí snoubí se a hebkou stříbrotkanou štólou
svých paprsků jim měsíc ruce symbolicky spoutává.
Svatební síní louka, lesem zastíněná zpolou
a lustrem svítí na nebi hvězd zlatoskvělá záplava.
Vysoký topol šumí vážnou smíru epištolou,
že slastná chvíle nadchází, kdy zápas hodin přestává
a sen kdy v mramorové paláce poušť mění holou
a člověk ze země ve světy jiné žíti spěchává.
Však míjí půlnoc — — pak se začne zvolna rozdnívati.
Hodina — chvíle — vteřina, a východ vše zas zlatí,
širokým proudem světla jásavě nám v ústret vyskočí —

a znova k pluhu připřáhnout se, novou brázdu táhnout,
na bedrách nésti tíhu dne, palčivou žízní práhnout,
a cítit vyšší žehnání, kde život nás jen otročí!

Beznadějné duši.

Dosud jste žila bezstarostně. — Ráno básněmi
snů příjemných vás bavilo, západu svity rudé
nad hlavou chvěly se vám bílé břízy třásněmi —
proč tedy starat se, co zítra snad a příště bude.
Úsměvy, vzpomínky a obraznost vás vedly všude
v před, výš i dál — a často říkala jste: Zdá se mi,
že kouzla zadumaných lesů plno žití chudé,
jen poesie bude-li mi věrna na zemi! —
Dvě kopretiny veliké, bílými hvězdami
jež svítily vám v zkadeřeném ebenovém vlasu,
uvadly na večer; žár hodin zmrtvil jejich krásu. — —
Ó, vizte — krvavý stín jakýs krouží před vámi
a roste, splývá s noční tmou — naděje paprsk zapadní
v stín beznaděje jak zář hvězdná v měkké šero zahradní.

Dvě svíce...

V korunách stromů vichr náhle zaburácí
zlověstnou jarní písní horských rozvodněných řek —
jak v podvědomí směr mých myšlenek se ztrácí,
pod fantastickou maskou dříme konců začátek.
Jest ticho v komnatě — dne malichernou práci
přehlíží noc — tvář její hyzdí břitký úsměšek —
příšerným duettem, jež echem v sluch se vrací,
jest volný srdce tep a rychlý tikot hodinek.
Dvé svící plane v starých nízkých svícnech stříbrných,
dvé oharků — jen matně, opálově. Modrých do temnot
svit jejich vniká. Cítím, kterak hladově a chtivě vbod
tragiky přízrak oči v hloubku prsou sevřených.
Tam cosi bolně vzrušeno do ticha noci zpívá
o svících, jimiž láska životů dvou dohořívá! —

Z předsíně lásky.

Co let již tomu, poprvé když jsme se setkali —
po deceniích vždy se rádi na to rozpomenem,
ač z růže života, v nějž jsme tak silně doufali,
již vůně vyprchala, lupen padá za lupenem.
V boj šli jsme, dobře vědouce, že bude nemalý,
však já byl tenkrát odhodlán, být víc než dubu kmenem,
jenž lanem kořenů svých vrostl tvrdé do skály
a na tebe tam čekal v místě pevně zakotveném.
Já tehdy veršů nepsal, nehledaje slávy v tom,
bych citů svadlé listí shazoval jak v říjnu strom
do cesty jiným, kdo svou radost mají v cizím víně —
teď píši-li je, kliden, se životem vyrovnán
a červánky tvé něhy blažen — věř mi — se všech stran,
z předsíně lásky vcházím zvolna smrti do předsíně. —

Při západu slunce.

Já zraku svému takřka nevěřil, když z večera,
než ještě klekáníček na zvonici zahovořil,
jak zázrak růžový v kraj lehla barev nádhera
a srdce bylo chrámem, v jehož tichu duch se kořil
velmoci Boží, z níž si šašky tropí nevěra,
by její olověný tlak co můra lidstvo mořil — —
v purpuru bledém vcházel ložnice své do šera
den znavený, jenž z rána v lázeň světelnou se nořil.
I skály zdrásané růžový odlesk měly na čele,
jasmíny sněhobílé jemně byly zarůžovělé,
jen člověk chvěl se, smí-li branou záře projíti. — —
Chvím se — a jdu — stín jeden dojmu světla nezmění —
jdu — u cíle mne čeká nejsladších snů zjevení —
ty na modlitbách — proč bych já se neměl modliti? —

V temnu nočním.

Stín zčernal — za ním sestra noci, tma se vkrádá
do komnaty mé, důvěrně ke stolu přisedá,
a za mnou dýše cosi jako prazáhada —
šeptá a rukou tajemnou tyl stóry nadzvedá. — —
Tam venku v zahradě lupení zeleň mladá
i květ, k poháru jehož motýl žízniv usedá,
když mihotavá křídla, jak by prosil, skládá,
ze které krůpěje dřív napíti se nevěda,
vše tone v tmách — můj duch v tom černa ztichlém oceánu
se ztrácí ke dna hlubinám a touží po světle,
jež bude poslem dne a vůně touhy rozkvětlé —
jen po paměti črtám tužkou na papíru blánu,
jak slepec byl bych, jaké smutné písně, jaké žalmy
bez světla život a shluk záhad snad by diktoval mi! —

U popraviště.

Na stole bible rozevřena mysli pro útěchu. —
Té svět mi nedá, nechce dát a také neumí,
za štěstí vidinou se řítě v šíleném svém spěchu — —
hlas svědomí se vřavou lži a falše utlumí. —
Zřím plochou skálu zčernalou spát na koberci mechu.
Ševely dávných zkazek mřou tam denně pod chlumy,
pověsti usedají pod ztemnělou stromů střechu
nad popravištěm. Kdo těm starým zvěstem rozumí?
Nelákej Štěstěno mne, stříbrných a zlatých laurů věnec
pro jiné uchovej i vteřinový úsměv přízně své —
od mláda k šedinám vím, co mi poslední den přinese,
od chvíle narození svého žiju jako odsouzenec
a k popravišti kráčím — smrt tam čeká, rudý kat. —
Meč? — Spravedlnost Boží! Netřeba se tedy bát! —

Alois Dostál:

Rozvrat.

(Pokračování.)

IV.

Něčím Rašice skutečně už předčily okresní město v sousedství a to dobře vedenou občanskou záložnou. V Loukově existovaly peněžní závody tři a navzájem si překážely. Rolnická záložna zatlačovala zde dva jiné ústavy. V Rašicích byli lidé dosti spořiví, ale donášeli sem a vypůjčovali si peníze i z širého okolí, záložna byla pro celý okres, do výboru volány síly mimo město a v čele jeho stál ředitel menšího panství, které zde mělo též pivovar. Tím byl ústavu nakloněn i hrabě Vřetovský, jenž měl styky s většími peněžními ústavy.

Valná hromada záložny, volba předsednictva shromáždila v Rašicích hojně pánů z okolí, kteří se sjížděli a radili, do čí rukou by závod vložili, aby měli svoje i jiných peníze v bezpečí. Tu byli měšťané nemálo hrdí nad hosty, nevítali jich slavnostně, jak rádi pořádali oslavy všeho druhu: církevní i vlastenecké, zde jaksi s úctou hleděli na zámožné lidi, vyhlédali okny, kdykoliv zahrčel panský kočár nebo zadrkotala jednoduchá bryčka.

„Ředitel Skalák, předseda — mlynář Matějka — statkář Mazdra z Poddubí —“ tak letělo od úst k ústům mezi diváky.

„Tolik znamenitých pánů se nesjede v Loukově ani při odvodech,“ mínil pořadatel a švec Kverek.

Strážník v bezvadné uniformě přecházel po náměstí rozháněje zevlouny, napomínaje mládež k pořádku. I u Svobodky se zastavil a vypjav se hrdě hovořil: „Také byste se dnes mohla s tím stánkem vykliditi, nic neprodáte a někdo do vás může vjeti.“

„Místa dosti na rynku, nikomu nestojím v cestě. A prodám-li nebo neprodám-li, do toho nikomu nic není,“ mlela babka.

Matoušek si myslil nejspíše, že moudřejší ustoupí, proto zazvoniv šavlí o kámen, kvapil v jinou stranu, kde se kočové hádali. Všichni se nedostali do stájí, musili čekati venku, přejížděli, hledali stín, výhodnější stanoviště, proto se časem pustili do sebe a biči si vyhrožovali. Ale strážník zle se na ně obořil, takový nepořádek že se v městě netrpí, tady že se musí každý slušně chovati, třeba by to byl kočí samého pana hraběte. Tu pak se čeledínové rázem smířili a postavili se proti strážci bezpečnosti a pořádku, stropili si z něho posměch a div ho nezajeli. Dobrému krejčímu tehdy ježil se vous a brunátněla tvář. Hned by doběhl pro policejního komisaře, než ten na růžku hraje a nedal by se vytrhnouti ze šístky. Kapituloval tedy Matoušek dnes podruhé a raději se postavil před radnici, kde se měla odbývati valná hromada.

Tu již stáli páni ve hloučcích a horlivě rokovali. Radili se koho voliti, jakou sestaviti kandidátní listinu. Účetní vlastně správce záložny zůstane, ten už byl definitivní, jemu za zvláštní

remuneraci pomáhali tajemník a jeden učitel. O ty neběželo, ale o výbor. Vyskytli se noví kandidáti, staří se chtěli udržeti, proti tomu a onomu se vyskytla stížnost, že zřídka se dostavoval do schůze, že dosti nerespektoval domácí záložnu. Přímo bouře valila se na mlynáře Matějku. Ten mlel pro Rašice i Loukov, jeho mlýn ležel mezi oběma městy, ale farností i školou náležel do Rašic. Teď pak se rozkřiklo, že ukládá peníze nejenom ve zdejší občanské, ale i v sousední rolnické záložně. To byla zpronevěra, zvláště byl-li Matějka výborem. A právě před volbami to propuklo.

„Ten se nesmí dostati do výboru," přímo nadskakoval suchý mužík, trafikant, jenž měl spolu dvojí lotinku a pokoutní zastavárnu na menší předměty. „Sedá jako na dvou stolicích, prospěchář."

„Chce si na obou stranách mleče udržeti," omlouval mlynáře kupec Kopet, který se také voleb zúčastnil.

„To nejde, takovou zrádu netrpíme," třepal rukou pekař Kalousek. „Kdo nejde s námi, je proti nám. Pan otec nebyl nikdy dosti pevný. Kam vítr, tam plášť."

Teď se ujal mlynáře dohazovač Samet, jenž po okolních obcích dobytek sháněl, koupě a prodeje prostředkoval a také sňatky sváděl. Však nepochodil s přimlouváním, neboť proti mlynáři nakvašenost hárala, jakoby někdo zúmyslně členy naváděl. Kopet chvíli naslouchal a potom mlčky odchýlil se k jiné skupině, kde se nekřičelo, ale polohlasem se rozmlouvalo. Dotazoval se kdosi z venkova, pravdou li, že si často obec Rašice v záložně vypůjčuje.

Dříve než domácí a do věci zasvěcený soused podal vysvětlení, ohlédl se opatrně, není li na blízku takový, jenž nesmí naslouchati jako na celé záležitosti interessovaný nebo kdo by mohl donášeti. Kam to jednou povede, jak to skončí?

„A proč se tak vlastně děje?" ptal se neznalý místních poměrů.

„Tak se udržuje vláda nad vodou, to se děje k vůli popularitě," znělo vysvětlení. „Kdyby se vypsaly přirážky, lid by huboval, že se to a ono zbytečně zavádí, takto však všichni mlčí."

Venkovan povážlivě vrtěl hlavou. Nešlo mu to na rozum. Než i Kopet se nad zprávou tou pozastavoval. Posud málo si všímal vedení obce, hospodářství na radnici, jemu především záleželo na obchodě a jeho rozkvětu, na zdaru rodiny a teprve nyní, když měl v synu zdatného společníka a zastance, přikloňoval ucho k tomu, co se v obci dálo. Lidé pronášeli kritiku v krámě, kde čekali obsloužení nebo schválně se zdrželi, tu a tam proneseno slovo na ulici, méně Na růžku, kde panoval vliv starostův. Teď i venkované, členové záložny, nepříznivé pronášejí posudky. Něco na tom jest. Kopet byl ve výboru pouze náhradníkem, do schůzí se nedostal, až nedávno úmrtím přednějšího člena postoupil výše a už byl volán do zasedání. Pomalu se mu zrak otevíral.

„Co na tom, ať se dluží; záložna je k tomu, aby půjčovala. Tady nemůže o nic přijíti," cynicky smál se soused z vesnice.

Posměch ten Kopeta mrzel, cítil se vždy velmi uraženým, náležel k starousedlíkům třeba chudším, ale přece obec milujícím.

„Náš městys má tolik, že snadno zaplatí," hned se ujal svého rodiště.

„Ovšem, ovšem," přikyvovali sousedé z dědin, které s Rašicemi nežily právě v přátelství, nemohouce odpustiti městečku vyvyšování se nad okolí a bažení po slávě. Ta kyselost bujela dávno a kalila všechny sousedské styky. Napjatost zde byla od dávna a jako zakořeněna.

Rázem třetí hodiny vcházeli páni do radnice, kde už učiněny přípravy a správce s tajemníkem předložili předsedovi všechny potřebné listiny. A zatím co v zasedací síni dály se přednášky, porady, zatím co se zde hlučně rokovalo i jenom stranou šeptalo, zatím co se tu rozhodovalo o vedení závodu, venku na náměstí i po ulicích panoval obvyklý život, leda že se kupili zvědavci, že kočové nadále na sebe pokřikovali a hostinský Na růžku častěji vyhlédl oknem. S jistotou předvídal, že konec valné hromady bude u něho. Však byl připraven.

A trvala schůze dlouho, zvědavci se nemohli ani dočkati a všelijak dlouhou chvíli si krátili.

První z radnice vyběhl mlynář Matějka a byl nějak nakvašen. Divoce se rozhlédl, zamával rukama a pronesl: „Bídáci!" Dle staré zvyklosti mířil na růžek, ale uprostřed rynku pojednou se rozmyslil. Tam budou výboři záložny a on už mezi ně nepatří. Dostal pouze jeden hlas, který si sám napsal na lístek. Rázem stal se oposičníkem nejzuřivějším a hned volil jiný hostinec, kde by si ulehčil a nalezl vděčné posluchače. Na náměstí byla Hvězda, kdysi modrá, teď vyrudlá, hospoda druhého řádu, kde se shromažďovali živnostníci, venkované a jiní, kteří nenáleželi ke straně radniční. Mlynář od kašny namířil ke Hvězdě, aby se tam vyzlobil a vypověděl, co měl na srdci. Nad tím rozhodnutím vrtěl povážlivě hlavou hostinský Na růžku, jenž čítal Matějku mezi své hosty, kteří občas pustí chlup. Hned hádal, že se něco stalo, čímž byl mlynář uražen a rozhořčen.

Za chvíli vycházela rada, která je vždy chytřejší po schůzi než ve schůzi. Kdo v zasedací síni ani nepromluvil, teď měl plno řeči a horlivě vykládal. Kolem ředitele velkostatku brala se skupina závislých lidí. Snažili se předsedu ujistiti, že oni nebyli nevěrní. Stalo se totiž, že nebyl zvolen jednomyslně, ale několik hlasů dostal starosta Sutnar. Mrzelo ho to, neboť si byl vědom poctivě vykonané práce. Nespokojenci se přece vyskytli. Rovně se bral ke svému kočáru. Také jiní vyhledali povozy. Na růžek šli pouze domácí, než i ti se dělili a někteří volili cestu za mlynářem do Hvězdy. Už zvěděli, kam se uchýlil, a chtěli slyšeti jeho řádění.

„Pan Kopet dá dnes soudek ležáku," narážel Kalousek jda za obchodníkem.

„Proč?“ Snad že jsem byl zvolen do výboru? Ani věru nevím, proč jste mě zvolili místo pana otce.“

„Jste náš a ne zrádce, budete pracovati svědomitě v prospěch našeho města,“ tvrdil měšťan kožešník.

„Jenom abyste mne nepřecenili,“ bránil se kupec. „Pravda, v počtech se vyznám a hned by mne nikdo nepodskočil.“

„A kontroly je třeba. Ovšem nemyslím, že by se dělo u nás něco nepoctivého.“

„Teď vlastně běží o ten soudek,“ narážel pekař.

„Jestli k vůli tomu jste mne volili, to byste se klamali. Už proto nic nedám, aby se nezdálo, že jsem vám něco předem sliboval a vás uplácel.“

Někteří měli na jazyku slovo škrtil nebo něco podobného, jiní pouze žertovali, neboť jim neběželo o laciné napití na cizí útraty.

Hlučno bylo v obou hostincích na náměstí, tu i tam živě rokováno. V Rašicích, jako všudy jinde byly dvě strany, radniční nejsilnější a potom kritika, která podrobovala každé jednání posudkům. Ale dnes u Hvězdy původ vzalo nejostřejší křídlo oposice a v čelo jeho se postavil mlynář Matějka. Nohsledů měl tolik, kolik pilo na jeho společný řád. Ti všichni mu přikyvovali, když otevřel splav výmluvnosti. A nevážil slov, nerozjímal, co propoví, až příliš řečnil otevřeně, jak mu stoupalo pivo do hlavy. Nejraději by řádil při otevřeném okně, ale toto hostinský z opatrnosti zavíral, neboť se před ním stavěl dav zevlounů, kteří horlivě naslouchali, z nichž ten onen zprávy podával Na růžek, jak mlynář protřepává hospodaření na radnici a to jak v záložně tak i obecního úřadování, jak probírá činnost jednotlivých funkcionářů. Spolu slibuje, že bude nyní dohlédati na správu obce a rázně zastaví každý šlendrián.

A byl by řečnil dále snad ještě ostřejší toninou, byl by platil za větší dav náhlých ctitelů, kdyby s večerem nestanula bryčka na rychlo ze mlýna vyslaná. Dověděla se totiž moudrá paní Matějková, že manžel jinak spořivý má svůj den, proto vyslala pro něj stárka, který měl naň vliv a po delší domluvě dostal ho přece do bryčky k nemalé mrzutosti hostinského a k stejné rozladěnosti těch, kteří by rádi ještě užívali z otevřené ruky.

A tak i po valné hromadě občanské záložny drkotala bryčka po kamení a mlynář ještě odtud hrozil na radnici, jež čněla baňatou vížkou do ztemnělé oblohy. Dobře, že nikdo neviděl jeho pravice, neslyšel pro drčení kol jeho vyhrůžek.

Na růžku bylo klidněji. Také se zde debatovalo, ale nejčilejší hosté stišili se u karet a věnovali veškerou pozornost hře. U dlouhých stolů rozmluva vedena o všem možném, ale opět a opět vraceli se páni členové k záložně, kterou v ochranu bral starosta Sutnar.

„Jsem takřka stále přítomen nejenom na obecním úřadě, ale i v záložně a vidím, co se tu i tam děje. Máme spolehlivého úředníka, jemuž dobro ústavu leží na srdci.“

Účetní-správce seděl u stolu vedlejšího, zde rozmlouval o jiném předmětě, ale přece dobře naslouchal. Tady vyličoval tajemník, jak pokračuje v monografii Rašic, která mu byla vložena jako životní úkol. Za tou příčinou pátral i v zámeckém archivu, několikráte byl i v Praze, dotazoval se starších lidí a drobty uveřejňoval ve Stráži pod čarou. Od obce dostal už knihu, do níž dějiny města vpíše. Ale Nedoma je chtěl vydati též tiskem a už předem se dotazoval nakladatelských firem, jaký by dostal za práci honorář. Ty však chtěly subvenci od obce a zaručený počet odebraných exemplářů. To ho neodstrašilo, aby dále nepracoval a nezkoumal. Ve společnosti pak vyličoval postup a vykládal o minulosti obce, pokud se mu ze starých památek zjevila.

„Tak, tak," povzbuzoval pekař, „dělejte, ať brzo ta kniha vyjde. Budu-li v ní uveden, také si jeden exemplář koupím," sliboval velkomyslně.

Starosta Sutnar byl nějak dobře naladěn. Těšilo ho, že i při dnešní volbě dostal několik hlasů. Jako by ho polehtalo, když slyšel svoje jméno při sčítání. Věděl, že zvolen nebude, ale lichotilo mu už to, že zápasí se ředitelem velkostatku. A co není dnes, může jako uzrálé jablko spadnouti mu do klína za několik roků. Však počká.

Proto spokojeně nyní pokuřoval trabuko a také jedno nabídnul Nedomovi, jsa přesvědčen, že jistě tajemník pro něj pracoval a ten list ve slavověnci mu zjednal. Vykládal Mikešovi o průběhu volby. Pensista-rodák nebyl členem záložny a neměl tedy účastenství. S peněžními ústavy nechtěl vejíti do styků, filosofuje o nich: „Ničeho nechci od nich a také nedám do nich." S pensí vystačil, nedlužil se a také neukládal.

Sládek Mlčoch spokojeně hleděl kolem, pochvaluje si v duchu, že všem jeho ječmenný mok tak chutná, ústa otevírá, povahy přeměňuje po několika sklenicích, po dosažené míře. Známý mluvka seděl jako zařezán a kdo jinde mlčel, teď spouštěl stavidla. Mezi tyto náležel statkář z Poddubí Mázdra, na nějž venku čekal povoz před hostincem. Rolníku se nechtělo opustiti společnost. Zřídka sem dojel a tu vždy předržel. Nebyl pijanem, ale miloval společnost. Bavil se se starostou, oba byli hospodáři, ale nemluvili o polích a úrodě. Sutnar vykládal o plánech, které má jako hlava obce, a Mázdra vyličoval dobrodružství z nimrodského života, maje najatou u obce honitbu a shromažďuje k větším naháňkám výkvět okresu a zvláště úřednictvo z Loukova. Mnoho si na tom zakládal, chlubě se, že takovým pozváním a pohostěním všechny má v kapse. Však se vynášel, jak jeho protekce je mocna, jak tomu a onomu pomohl a při jeho honech že se projednala důležitá věc.

Tak se naparovali druh nad druha, dbajíce, aby byli slyšeni a obdivováni v nejbližším sousedství.

„A kdyby na hejtmanství sebe více stran čekalo, jak se objevím, hned pan hejtman nebo komisař ke mně pospíchá, ruku podává a nejdříve moji záležitost vyřídí," vynášel se sta-

rosta Sutnar. „Potom se páni ještě se mnou pobaví, až ostatní čekatelé se durdí, že jsou naším besedováním zdrženi."

„Nejinak mám já u soudu," hned vyličoval statkář Mázdra, „Jako minule byl jsem volán za svědka a pan rada nejdříve se tázal na koroptve, zdaž ještě vydrží, že by si v neděli udělal výlet do Poddubí. Pravím, že už sotva co dostane, že bude nutno čekati, až sníh napadne, potom že zapřáhnu do saní a projedeme revírem."

„My bychom si měli rovněž revír ponechati, ale honební výbor jej pronajal panu hraběti Vřetovskému. Nebýti ředitele, že jest nakloněn, nevím, zdaž by honitbu na městských pozemcích obdržel. Až termín vyprší, kdož ví, zdaž revír dostane."

„Jenom si ho sami ponechte, hon jest příjemnou nedělní zábavou. To je radost, může-li člověk projíti se s puškou na rameně přírodou. Jako by do něho jiný duch vjel."

„Jenom že se někdy střelec vrátí se bžundou," nadhodil pekař Kalousek, jenž jedno ucho věnoval hráčům a druhé chlubným statkářům.

„Našinec nehoní pro zisk, ale pro zábavu, jenom když si vystřelí, když se projde pro osvěžení ducha, když vyhladoví," hned honosně poučoval Mázdra. „Já na příklad šetřím zvěř pro hosty a odstřeluji, mnoho-li potřebuji do vlastní kuchyně. O honech všechno se rozejde na dary. Snad bych neprodával, jako lesní pana hraběte Vřetovského."

„U nás je to stejné s drůbeží, která se doma vypěstuje," hned se připojoval Sutnar, aby nezůstal pozadu. „K nám nesmí krosnařka ani páchnouti. Co se vypiplá, to se také spotřebuje. Ovšem něco též padne na presenty."

„Jenom když to vím," nadhodil vtipkář Kalousek, „ochotně se přihlásím o zajíce a nějakou kachnu. Já holduji zvěřině i domácí pečeni."

Té poznámce se i jiní usmáli.

„Takových přihlášek by bylo," hned se bránil majitel poddubské honitby.

„U nás drůbež na starosti má paní," vytáčel se starosta. „Já si takové drobotiny v hospodářství nevšímám. Nestojí mně za to."

Obchodník Kopet sem i tam přikloňoval ucho, kde se právě něco zajímavého sdělovalo. V hostinci býval řídkým hostem, nevyznal se v planém klábosení, nevynášel se a nemiloval klepů. Pravda, neuhýbal se společnostem, ale domácnost mu byla přece nejmilejší. Usmál se žertům Kalouskovým, věnoval pozornost na krátko hráčům, když cosi zvláštního je vzrušilo, že spustili řev a mocně ťukali kotníky do desky; naslouchal sládkovi, chlubivé řeči Sutnarově. Občas se napil, ale na tácku pomalu mu čárek na okraji přibývalo. Nebyl pijanem a doma litr piva k večeři pila celá rodina. Posud byl jako svátečním kuřákem a za večer vykouřil jediné portoriko, které několikráte znovu zapaloval. Jako by se teprve do společenského života vpravoval.

„Tak co, kramáři," obrátil se k němu Kalousek, „proč zřídka naši společnost vyhledáváš? Snad se ti mezi námi líbí."

„Ovšem, ovšem, pane mistře," rychle přikyvoval Kopet. „Ale musíte moji nepřítomnost omluviti. Kramářství mně nedovoluje."

„Jaké kramářství?" ozval se tajemník Nedoma. „Náš pan Kopet má obchod, jemuž se žádný toho druhu v Loukově nevyrovná. Když tam není něco ke koupi, pošlou si k nám do Rašic."

„To je pravda," přisvědčoval Kalousek, aby výrok opravil, „takový obchod je k pohledání. Předevčírem z nádraží několikráte povoz odvážel zboží do Kopetova závodu. Marně Hynek v Praze neprodléval."

„Ten by chtěl obchod ještě rozšířiti, ale takovou mladou sílu nutno zabrzdovati," usmál se Sutnar.

„Jenom mu dejte volnost, jistě to bude s prospěchem. Ten se ve svém oboru vyzná," vybízel sládek.

Starosta pilně naslouchal. Vždyť Hynek se má státi jeho zetěm. Proto chvály o něm pronášené ho zajímaly. Že jest dobrým obchodníkem, věděl dávno, jenom kdyby raději měl jiné zaměstnání, kdyby byl aspoň velkoobchodníkem obilím. Při své snaze může ještě postoupiti, Sutnar jako tchán by ho podporoval všemožně. Má známosti a vliv, už mnoho dokázal. Ale zde ve společnosti se svými tajnými plány se nevytasil.

Už odejel statkář Mázdra, jiní se rozešli, už strážník posvítil starostovi k domovu, neboť Kverek dávno shasil lampy na rozích, už ztemněla okna nárožního domu Kopetova, na náměstí jenom se proháněla smečka psů za kocourem, který neprozřetelně se spustil se střechy na dláždění.

Když všechno stichlo, na náměstí setkali se strážník Matoušek a ponocný, lampář, pořadatel Kverek. Jakoby se hledali. Jindy spolu ani mnoho nevařili, neboť služby jejich zasahovaly do sebe a druh na druha by rád něco svalil, mimo to náleželi k řemeslům, která často na sebe sočí, ale zde se srovnávali v náhledech, že posluha u obce je dřina a že by mnohem více zasloužili na platě.

„Na kom spočívá celá váha práce a námah, než na nás? Co jsem se naběhal, než jsem schůzi svolal a čeho se mně za to dostalo? Nepozval mne ani mlynář, abych se jednou za čas trochu napil. A užili tam jiní hodně," vyčítal strážník.

„A já dnes o hodinu nechal déle lucerny hořeti, aby páni nenarazili o patníky. Však uznání žádné. Dvakráte vrazil jsem Na růžek, jednou ke Hvězdě, ale nikde ani napíti mně nedali, ani poctu neposkytli. Příště shasnu před devátou nebo ani nerozžu a vymluvím se, že svítí měsíc a hvězdy."

„Odvedl jsem pana starostu, aby nepadl do škarpy, jiný by mně vtisknul do ruky několik desetníků, však naše hlava ani nekývla na poděkování. Patří tohle v obor mé služby, abych vodil nachmelené do jejich domů? Podruhé se raději schovám za roh a budu míti podívanou, až se bude starosta váleti v příkopě."

„Nevděk, nevděk, kamaráde," třepal rukou Kverek.

„Dřeme se, staráme se o město, ale páni výboři si nedají ani u mně ušíti boty. Jdou jinam, k mým konkurentům," pronášel stížnost obuvník.

„A myslíš, že šiji pro starostu, tajemníka, pro radní?" hned se připojoval Matoušek krejčí. „Občas mně pošlou správky, s novým jdou jinam. Že prý už nešiji moderně, dle mody —"

„Tak je to, tak v naší obci, takový zde panuje pořádek. Ale jednou tím seknu a potom uvidí. Už mne to dopaluje," huboval Kverek.

„Lépe býti u dvora hlídačem s plechovým odznakem na kabátě než v Rašicích policajtem v uniformě. Jednou odvedu šavli, ať si úřaduje kdo chce."

A dobří zneuznaní muži ještě chvíli hubovali než se rozešli. Kverek odpískal jedenáctou a Matoušek břinkal šavlí po cestě. Podíval se, bezpečno-li v městě, a pak se bral na kutě.

(Pokračování.)

Fr. Leubner:

Ni stopy.

Z knihy „Můj kantor Život".

Kam jdou, kam jdou — dum pokleslá hlava
a vedle čí laní krok?
Den časný, ne do mlhava,
ač nový rok.

Dlaň tisknu jí, sobě až do bolestí,
a naslouchám jí bled,
co s výtkou mi mého štěstí
dí tichý ret:

„Kdo chvátá, kdo? Rok trvati bude,
co činí kdo prý dnes!
Jsi smuten, bratře Trude,
jak vůkol ten les.

Hleď, hlavy kmenů těžky sněhem,
snět — ledu střechýle.
Kam ty? Já nedojdu během
už na míle.

Jsem tvoje, jsem tvoje! A odejdu ti,
sám budeš pak v domova zdích,
ni úsměv-li nevynutí
můj zrak ti, můj smích."

Když pukají dvou pouta spolná,
dva raní do krve — —
Jí v očích vláha též bolná;
dnes poprvé?

Jen bolestně již usmála se.
A slunce vstalo z hor,
sníh, les, den mi tone v jase,
až sní zor.

Zimy nizounké slunce v dne jitřní dáli!
Však tepla ani dech.
Zrak tužší mráz mně pálí,
jak ostřice šleh.

Jen jíní otru jihnoucím očím;
mráz, mráz až do kosti:
ni stop nenajdu, kamkoli bočím,
stop mladosti.

Dr. Josef Svítil:

Hurban Vajanský jako redaktor »Slovenských Pohladů«.

(Pokračování.)

Pro poznání duševních disposic Vajanského nad jiné poučným a pro nás podnes zajímavým jest jeho referát o knize povídek *„Z našich dědin"* od *Václava Beneše Třebízského.*

„Beneš Třebízský je duch krásny, ludu takou láskou oddaný, že je to i v demokratickej dobe našej niečo pozoruhodného. Lásku jeho snáď len zášť prevyšuje, zášť proti tyranom ludu. Len škoda, že strely tej zášti letia niekdy bezohladne. On lud nekonečne miluje, ale prostriedky, ktorými posvietiť chce mu na cestu z poroby, v rozhorúčení svojom nepreberá. Zabúda, ku komu hovori. A už darmo je, sú názory, sú aj ciele, ktoré ludu nemóžeme bezohladne odhaliť. A to čím viac leží nám na srdci jeho osud, tým priebernejšími musíme byť pri volení prostriedkov, myšlienok, ideí, ktorými mu rozum osvietiť, vólu pohnúť chceme.

Václav B. Třebízský v poviedce „Vesnický Jakobin" představuje nám sedliaka Maternu, ktorému páni sviedli dcéru. Sedliak dosial pobožnosťou vynikajúci, zanevre na Pánaboha, poburuje proti pánom aj — Bohu, ktorý porúča, aby lud poslušný bol vrchnosti svojej. Do zbúrenej dediny dôjde vojsko, lud platí draho, že poslúchal Materna, ktorý na šibenici odvisne. Prostriedok vysvobodenia, na ktorý spisovatel odkazuje, nevydari sa, čítanie takéto lud teda nepoučí, ba vzbudí v ňom horkosť, nespokojnosť so svojím stavom, ztratí dôveru hore i dole, dostane sa do stavu dešperátneho.

Neradi vidíme spisovatelov českých na stezke, na nejž dochytili sme Beneša v poviedke „Černí kyrysníci". Kozáci, vracajúci se zemou českou z bitvy u Lipska, sú tam ličení čo ukrutníci, ktori „měli v prsou místo srdcí kameny". Nie, pane! To nie je príroda človeka kusa. Posbierajme na pr. v Uhorsku z výpravy ruskej 1849 mezi samými Maďarmi zachované anekdoty, tradicie, ba aj historii oddané činy kozákov, a všetko to svědčit bude, že v boji tvrdý kozák mimo boja je dobrákom. Takéto veci podávať ludu do rúk je ťažkým hriechom! Bár by žiadem slaviansky spisovatel nedal strhnúť sa ku haneniu bezzákladnému lebo i k základnému hocktorého kmena nášho. Hymny ste spievali zabalkánskym víťazom a osvoboditelom, a v poviedkach svojich chcete robiť z nich karrikatury?"

Nedivme se, že z české strany vytýkán byl Vajanskému až do omrzení slepý obdiv všemu ruskému.

V dalších sešitech nalézáme referát o básnické knize *„Z hor"* od Rud. Pokorného. Vajanský mluví sympaticky o básníku jako horlivém slovákofilovi, netaje se však kritickým úsudkem, že „Pokorný nestojí na tej výške čo Heyduk".

Již v tomto prvém ročníku vystrčil Vajanský tykadla nedůtklivého separatismu. Stalo se to v obšírné úvaze o právě vyšlé *„Literatuře na Slovensku"* z péra Jaroslava Vlčka.

Obsah Vlčkova díla vítá Vajanský uznale. „Môžeme chváliť šťastnú ruku redakcie československej bibliotéky (R. Pokorný): v prvom sväzku pripravila nám pôžitok sobranými básňami Bottovými, druhý sväzok prináša prehlad slovenskej spisby v pragmatickom kritickom svetle. Prekvapila nás svedomitá pilnosť, bystrý, vnikavý pozor, systematické roztriedenie a rozsáhla známosť literárnych plodov slovenských. Názory Jaroslava Vlčka sú samostatné, z väčšiny pôvodné, zakládajúce sa na vlastnom pilnom študiume uvažovaných diel. Nepotrebujeme poznamenat, že je toto dielo unicum, nemajúce ani vzoru, ani hojnosť predprác, na ktoré by sa opierať mohlo."

Za to název knihy pokládá Vajanský za nevhodný, pravdě neodpovídající. „K literatúre na Slovensku patrí všetko, čo uzrelo svetlo sveta tlačou na našom territoriume. Avšak všetko nepatrí k slovenskej literatúre, a túto zobrazuje duchaplný spisovatel vo svojem diele. Jeho kniha nenie „príspevkom k dejinám písomníctva *československého*", ale je príspevkom, ba je viac jako príspevkom, je prvým samostatným, znamenitým obrazom písomníctva *slovenského*." Vidno z toho, že Vajanský neuznává společné literatury československé, nýbrž žárlivě hájí *samostatnost* literatury slovenské. A tu jsme u kořene zla, které neblaze působilo na celou veřejnou činnost Vajanského. On zneuznával význam jednotného národa československého, věřil, že slovenština je samostatný jazyk slovanský a fantomu slovenské národní osobitosti obětoval nejreálnější a nejpřirozenější základnu slovenské lepší budoucnosti, totiž nejužší přilnutí k Čechům a součinnost s vyspělým kmenem českým. A přece i v jeho vlastní literární minulosti bylo byť kratičké období, kdy po příkladu svého otce, kdysi spoluzakladatele samostatné řeči spisovné a na konec zoufajícího nad skutečností, že očekávaný obrat k lepšímu ani slovenským písemnictvím nebyl uskutečněn, uveřejnil v VII. roč. almanachu „*Nitry*" dva *české* příspěvky. (Frýdecký l. c.)

Ještě v tomtéž ročníku referuje Vajanský velmi nadšeně o českých měsíčnících „*Květech*" a „*Osvětě*"; přiznávaje vysokou jejich literární úroveň a nemalý význam pro kulturu českého národa, neopominul zároveň odsouditi „podivno redigovaný", západnickým směrem řízený „*Lumír*".

Posledním pozoruhodným článkem prvého ročníku, věnovaným literatuře české, je obšírný, plných pět stran zaujímající referát o knize Turnovského „*O životě a působení Josefa Kajetána Tyla*". Otiskuje v původním znění celou předmluvu El. Krásnohorské a úvod autorův, z čehož zjevno, jak vysoce si cení národně buditelské činnosti zakladatele českého divadla a lidového povídkáře.

Vřelé glossy k požáru Národního divadla pražského uzavírají „bohemica" v prvém ročníku.

Spolupracovníkem II. ročníku „Slov. Pohladů" z Čechů jest opět Dr. J. Z. Píč. Hned na počátku doporučuje Vajanský pražský týdenník „*Světozor*". „Sú mnohé rodiny slovenské, ktoré rádi majú obrázkový časopis, a preto kupují otravné nemecké nebo maďarské škváry. My predbežne nemôžeme vydávať obrázkový

velký týdenník. Nuž čo je prirodzenejšie a bližšie, aby kto môže siahol po Svetozore, ktorý vyrovné sa najlepším nemeckým časopisom."

Leta osmdesátá byla dobou nejbohatšího tvoření Vrchlického, a tak v tomto druhém ročníku Vajanský několikrát měl příležitost pronésti troje námitky proti mladému mistru české poesie. Že při tom neopomenul pochválit, co chvály hodno, již výše podotknuto a znova se přesvědčíme.

Píše o „*Hilarionu*": „Báseň je plná velkých poetických krás, niektoré miesta dýchajú silou myšlienky neobyčajnou . . . Velmi krásné sú niektoré hymnické miesta. Stoj tu „Píseň hvězd", ktorej krásny rytmus je obdivovania hodný a myšlenky vzletné — až po miesto, kde Boha zpomína, tam vyvalí, jako obyčajne, kotrmelec, ktorý by pristal veršotepcovi, ale nie prvotriednemu básníkovi. Vrchlický potratí poesiu, rovnováhu, ba i obyčajný rozum, keď sa začne s Bohom vadit. Či mu lichotí, či ho neguje, či ho priznáva, vždy obráža ideu božstva. Dal by si s ňou pokoj!"

Jinde vytýká témuž básníkovi: „Všade skvelá forma, bujná fantasia a smelost výrazu, ktorá prekračuje hranice krásy. Poeta pridrža sa este vždy myšlienky, že lacná nahota je nevyhnutelným postulatom poesie."

Za to neskrblí chválou Vrchlickému v článku o Ottových „*Čechách*", které tehdy začaly vycházeti:

„V textuelnej čiastke vyniká krásou, vzletom a dokonalou formou úvodná báseň Vrchlického. Tento básnik počul od nás nejedno tvrdé, no spravedlivé slovo. My hrozili sme sa nad bezhraničnou bezuzdnostou jeho muzy, nad chlamom frás, nad mladickým prepínaním. Dnes bez obalu vyslovujeme, že jeho báseň v „Čechách" je vysokým, umeleckým dielom, že dýcha citom, kypí myšlienkami, že je nenútená, svobodná, duchovne svobodná, svieža jako van jasnej hory. Melodia reči vkúzli ucho i dušu čulého sluchača. Divnokrásna jest stavba jeho verša, plno, dostojne znie jeho reč. Tu je možno mnoho naučiť sa, slovenski poeti!"

Také referát o Vrchlického knize „*Co život dal*" nesvědčí nikterak o „bezohledné kampani proti kultu Vrchlického". Píše Vajanský: „Najnovšia táto publikácia Vrchl. velmi nás potešila; tam mnoho duchovného mieru, ktorý sme u tohoto básníka postrádali."

Za to nespokojeným byl se sbírkou veršů téhož básníka, nazvano „*Sfinx*". „Nám takáto a podobná poesia neide k srdcu." Nicméně dodává: „I v tejto, nebárs šťastnej sbierke, našli sme v masse trosiek zlatú žilku poetickej myšlienky." Úžasnou plodnost Vrchlického nepovažoval za šťastný zjev, jsa toho mínění, že kdo roste příliš do šířky, nemůže zároveň pronikati do hloubky. A končí mentorsky: „Domoj! volá Aksakov petrohradským cudzotárom, domoj! voláme i my talentósnemu, bohatému duchu Vrchlického, lebo ináč málo co pozostane pre národ z desiatok jeho sbírek, a keď pre národ málo, teda pre svet a ludstvo už zhola nič."

V tomže ročníku odmítá Vajonský vrše dvou mladých básníků, z nichž zvláště Alois Škampa obecně považován jest za přímého epigona Vrchlického. O verších Škampových napsal: „Pochybujeme, že by čisté a púhe opisovanie (rozuměj: popis, líčeň) postačilo ku vyvolaniu aestetických nasladeň.“ Poněkud milosrdnějším jest básnickým prvotinám F. X. Svobodovým. „Svoboda ukázal nemalú zručnost v písaní veršov — no sily poetickej nevidíme v týchto veršov.“ (Dokončení.)

Věra Klecanská:

Z pamětí staré jabloně.

(Dokončení.)

VII.

Naposled přišla pod jabloň —
Chvějivý ret její bledý
pronesl přání poslední:
popatřit v milené hledy
jeho, by hvězdný paprsek
lásky, než s žitím v ní zhasne,
dotknuv se drahých kadeří,
tepla v nich zanechal sledy,
čelo mu ozlatil krásné.

Rukou své dcerky přiveden
stojí jak procitlý ze sna — —
To tvář, již vínkem myrtovým
tenkráte věnčila vesna?
Obličej — úběl mramoru —
na ústech znamení smrti —
Umírá — jeho vinou — ach!
Jaká to myšlenka děsná
železnou rukou ho drtí!

Ne kletbu — písně lásky čte
v uhasínajícím oku
krásnou a tolik dojemnou,
běda, že poslední sloku!
„Odpusť a zůstaň!“ Bolestí
přemožen padá teď před ní,
v náruč ji béře, jak by chtěl
prodloužit na řadu roků
života paprsek slední.

„Odpusť a zůstaň! V oku tvém
hvězdný svit lásky mi věstí,
dlouho že marně hledané
přede mnou leží mé štěstí.
Zapomeň vše! Teď vzejdou nám
opět dny zářného blaha.
Věř, že bych blankyt nebeský
na zem ti neváhal snésti —
a ty přec odcházíš, drahá?“

Z pobledlých rtů, teď úsměvných,
zvučí - snad z rajských bran - zkazka:
„Umírám šťastna; pravá vždy
odpouštět dovede láska!
Ne kouzlo lásky — jedině
zář kolem hlavy tvé zlatá
ty ženy k tobě vábila,
jejichž tě klamavá maska
na zcestí zavedla, klatá.

Jedinou prosbu moji slyš:
zanech už po zlatě shonu!
Lpí na něm slzy chudáků,
tisíce žalostných stonů
mísí se v hudbu zvonivou;
slzami přetéká řeka — —
Neblahý konec bohatství
zrak můj zří, věštecký v skonu,
že se až duše má leká — —

Ha, vidím stíny nesčetné,
sloužící mamonu — králi,
do jehož rukou hrabivých
život i duše své dali,
okem jak hrůzou strhaným,
přehlíží trublic svých řadu —
Jaká to změna děsivá?
S hrozným se sykotem valí
odtamtud tisíce hadů. — —

„Ustaň, ach, ustaň! Těžkých snů
pouhá tě vidina děsí!“
„Zachraň se, drahé dítě mé —
Ohniví hadi tu! — Kde jsi?
Ručku dej — otče, vezmi ji,
za mne ji cestou veď žití —!
Stíny se jasní — prchají —
stráně už vidím jen, lesy,
nad nimi hvězda se třpytí. —

Hvězda to štěstí. — Letí teď —
nad naší chaloupkou svítí —
níží se, jak by čekala,
zda kdo z nás rukou ji chytí.
Zachyť ji, zachyť! Nemůžeš?
Nuže, chci kroky tvé vésti —
rychle jen! — život uniká —
na tenké visí už niti —
za mnou spěj na cestu k štěstí!

Sirotou bude dcerka má —
Neštěstí stokrát však větší,
chudé když děcko pozbude
otce i mateřských péčí.
Kolik teď sirot plačky jde
po cestě trnité světem!
Ten pozná štěstí v srdci svém,
cestu kdo ustele měkčí,
chudým těm nebohým dětem.“

Dořekla — Hlava pokleslá
v záplavě havraních vlasů
mění se v mramor chladivý,
do nějž vzdych umělec krásu —
„Duše má, zlatá hvězdičko,
proč jsi nám zhasla tak brzy?“
Děcko ji budí polibkem,
pán si rve chomáče vlasů —
Jabloň až nad nimi slzí — —

VIII.

Dávno se tráva zelená
nad nízkým matčiným rovem —
Osudy zbylé rodiny
prostým lze povědít slovem:
Ke štěstí obou stačí zas
bývalé přístřeší malé;
z radosti vděčných sirotků,
v statku — jich domově novém,
radost jim rozkvétá stále.

Ve stínu staré jabloně
často teď veselo bývá:
za zpěvu v reji točí se
pestrá tu kytice živá —
Sirotám květy růžové
vykvetly z pobledlých tváří —
S úsměvem jabloň — staruška —
nad nimi hlavou si kývá,
děcka že sladí jí stáří. —

Emil Novák:

Církev a kniha.

(Dokončení.)

A nyní přejdeme k století XVII. zvanému „osvícené“, jak se tehdy s knihami zacházelo. Tu s hrůzou seznáme, že ani švédské hordy takovou zkázu v knihovnách našich nespůsobily, neboť Švédi jen knihy brali a do Švédska zaváželi, kdežto v „osví-

ceném" století knihy ničeny naprosto, zvláště české. Dokladů máme nadbytek; slyšeli jsme již svědectví dra Wintra o několik řádků výše. Stejně píše J. Borovička v článku: „O úkolech českého archivnictví" na str. 153: „Stejně špatně, ne-li hůře je tomu s archivy klášterními. Ty utrpěly ohromné ztráty již koncem XVIII. století, když za Marie Terezie a hlavně za Josefa II. byly zrušeny četné kláštery. Osvícenská doba tehdejší, jež neměla nejmenší porozumění pro historii, chovala se k těmto archiváliím velmi nešetrně. Co se z archivů při přejímání klášterů vůbec zachovalo, bylo roztrháno a dle úředních potřeb rozděleno mezi gubernium, státní účtárnu, administraci státních statků a fiskální úřad, kde ovšem měli jiné věci na starosti, nežli starat se o staré papíry; ještě nejlépe poměrně se vedlo historicky důležitým listinám, jež byly odevzdány universitní knihovně v Praze." Jiné svědectví nalézáme u Arn. Denise: „S bratrstvy a kongregacemi zanikly tehdáž i staré sbory literácké, jichž marně zastával se sám biskup Hay . . . za nepatrný peníz prodány mnohé ze starých, překrásných kancionálů, jež chloubou bývaly kurů literáckých a oslavou staročeského umění malířského a krasopiseckého."[1])

Stejně svědčí dr. Truhlář: „Válka proti knihám pod rozličnými prapory opět a opět podnikaná jest v podstatě své válka proti duchu lidskému, válka nekrvavá, ale zajisté nejkrutější; i jestiť vypisovati válku tuto tolik co líčiti nejdůležitější stránky dějin osvěty domácí. Nejoblíbenější prapor, pod nímž boje tyto podnikány, býval ovšem prapor horlivosti náboženské. *Však veleoprávněna jest otázka, způsobeno-li pod ním více škod oněm pákám osvěty, či pod praporem mnohem nebezpečnějším, protože podvodným,* nesoucím znak přátelský v líci, ale v rubu pohromu bezděky rozsévajícím . . . *Druhý způsob prohřešení* proti důležitým zájmům duševním jak v Čechách tak na Moravě *nebyl posud nikde pokárán,* ačkoli škoda z něho pošlá dávno byla trpce cítěna a čím dále bude tím trpčí, aniž jest naděje, napraviti ji kdy zúplna. Hřích tento vyšel z nedostatečnosti vládní správy samy a nepadá tudíž nikterak na vrub pověstných toho času orgánů výkonných. Nařízeno totiž, aby všechny knihy, jež by se v bibliotéce Pražské ukázaly býti duplikáty, vyměňovány a prodávány byly buď jednotlivě nebo hromadně veřejnou dražbou. Takových duplikátů bylo ohromné množství a povážíme-li, že všechny knihy pocházely z klášterů, tudíž jaksi z jednoho zřídla příbuzných náhledů a potřeb. Klášterové pak sami ode dávných let byli útulky téměř jedinými pronásledovaných veřejně literárních plodů domácích dřívějšího věku, jichž se tam nahromadilo dosti hojně . . . Než podavše svrchu znění úkazu vládního nenaplnili jsme nádobu pošetilosti tehdejší, kteráž teprv před zrakem naším přetéká, dovídáme-li se, jak naloženo býti mělo s knihami, jež prodati nebylo tenkráte možná jako knihy. Tyto chudinky měly zbaveny býti desk a prodávány jako starý papír podle váhy kupcům, desky pak samy knihařům. Dále ustanoveno o knihách asketických a kasuistických, jež ovšem tehdejší osvětě vládní zdály se i v kupeckých kornoutech nebezpečny, aby prve, než

[1]) Čechy po Bílé Hoře. I. str. 560.

prodávány budou na váhu, titulů zbaveny a jinak zohaveny byly. Že v posuzování hodnosti knih nepanovala přílišná opatrnost a mnoho vzácností takto zkaženo navždy, lehko se vysvětluje velkým návalem knih všeho druhu do knihovny Pražské . . . Vylíčili jsme svrchu šíře, kterak promrhán značný díl bohatství národního tím spůsobem, že tak zvané duplikáty knih do veřejné knihovny Pražské došlých buď jako knihy za fatku rozprodány nebo jako makulatura s úmyslem zničeny byly. Podle toho smělo by se očekávati, že aspoň po jednom výtisku všech těchto knih zachováno jedné bibliotéce ústřední, — ale ani takto nepočínáno si s opatrností a svědomitostí náležitou; *shledávámeť, že leckterá vzácná kniha (zejména ze starších českých, k nimž jsme jedině byli přihlíželi) tenkrát prodána, po níž nyní v bibliotéce marně se pídíme.*" [2])

Srovnáme-li s těmito doklady z tak zv. „osvíceného" století, jak jednáno bylo s knihami, a jak si jich vážila vždy církev, vidíme ohromný rozdíl. Právem dí dr. Truhlář: o století XVII. se nemluví, pravda se o něm nenapíše, kdežto o tom, jak církev pohlížela na knihu, se sice píše, ale ne pravda, buď vědomě, za jistým účelem, aby totiž církev v očích současníků byla snížena nebo nevědomky se papouškují nepravdivá tvrzení dob předešlých bez ohledu na nejnovější objevy historické.

Nyní pak srovnejme, jak pohlíželi na knihu katolíci a evangelíci po vydání tolerančního patentu, kterým tito dosáhli svobody. Vidíme u odpadlíků od víry katolické tentýž zjev jako v hnutí husitském, bratrském a evangelickém, totiž pohrdání vzděláním i knihou, ačkoli nechceme zevšeobecňovat, přece tento rys pozorujeme u všech doma i v cizině.

Stejně nenáviděli vzdělání a knihy u nás Adamité za dob Žižkových, o nichž se dovídáme: „Adamité . . . r. 1419 vystoupivše nepřátelsky proti jinověrcům vpadli do mnohých osad, jmenovitě v Povltavsku, pálili a nejen muže, ale i ženy a děti vraždili. Věřili a pravili, že Bůh je v nich, jen oni že jsou pravi synové Boží, svobodní, a ostatní lidé synové ďáblovi, hříšníci, jim podrobení; oni že mají hojnost Ducha svatého v srdcích svých a nepotřebují přikázání *ani knih* . . . Kristus sestoupí na zemi a bude zde kralovati a přijde taková bojnost Ducha sv. v srdce věrných, že nebude potřebí druhu učiti se ode druha *ani bible*, neb zákon boží bude na srdci každému napsán a moudrost světská všecka zhyne." FAS.[3])

Tento blud adamitský ožil v Čechách po vydání tolerančního patentu a vzkříšeni Adamité odpírali posílati své děti do škol: „Lexa prohlásil, že svou dceru Kateřinu neposílá do školy, poněvadž prohlásil svobodu veřejnou. Jeho učení jest z ducha svatého, ale ve škole ne tam, se učí počítat a já jsem všechen počet vypustil. Chce-li se kdo učiti, ať se učí, já jiným v tom učení nepřekážím, ale co je se mnou, ať je se mnou." Fr. Zach: „Děti mé nepotřebujou do školy tohoto světa, neboť meškají ve

[2]) Lumír VII. r., Feuilleton: List z martyrologia českých knih str. 127, 128, 142.

[3]) Ottův Naučný Slovník díl I. str. 170.

škole jiné." (Jos. Zach pravil: „ve škole pravdy a života".) „Zůstanou živému Pánu poddané. Já je učit nemohu. Matka dokonalosti ať je učí a ve všem dobře vycvičí. Já jenom žádám za ně a za všecky, kdož se mnou jsou, aby nám od Ducha nejvyššího milost pokoje seslána byla. V té matce života a pravdy, v které ony přebývají jako já, mají být vycvičeny . . . Ve škole by se jinak vychovávaly, totiž podle světa a podle rozumu lidského a to mně matka života nedovolila." Fr. Zach.[4])

Jiný doklad, jak protestanté se ke knize a ke vzdělání chovali, podává dr. Wolf, jenž píše: „Nekatolický, český sedlák nekoupil nikdy knihu v Praze, aniž by se byl dříve u Volfa zeptal, může-li ji jako protestant koupiti." [5]) Jaké to úzkoprsé a nesnášelivé stanovisko. Jak vysoko vyniká nad něj katolický sedlák český František Vavák, o němž praví dr. Pekař: „V něm a z něho mluví k nám lid selský, tenkrát v ohromné své většině upřímně katolický; zde vskutku nasloucháme duši národa." [6]) Četl nejenom, jak píše, knihy, jež od našich katolických authorů sepsané a vydané jsou a které jsem já skutečně ve svém domě v rukou měl a je četl, z nichž některé též od podobojích sice jsou, ale dovolené [7]) a vypočítává jich 113. Mimo tyto četl však i knihy nekatolické, o nichž dí: „avšak žádná ta kniha mě od víry katolické ani v nejmenším pomyšlení odvrátiti nemohla . . . ano ještě k potlačení bludů a k utvrzení své katolické víry většího světla jsem nabyl," [7]) a uvádí názory 55 takovýchto nekatolickýh knih. Jaký to krásný protějšek, Vavák a shora zmíněný Hodějovský z Hodějova, tento učený rytíř, zde sečtělý sedlák, oba milovníci knih a vzdělání, oba sečtělí a přec upřímní katolíci z přesvědčení.

Vavákem vstupujeme do další slavné doby působení církve katolické v Čechách, kdy kněžstvo katolické, patentem tolerančním ochuzené a zakřiknuté, postavilo se v čelo národního hnutí, podporujíc literaturu českou posledním penízem, probouzejíc lásku ke knize a samo knihy spisujíc, šíříc knihy po městech i dědinách a zakládajíc v nich z většiny svým nákladem lidové knihovny. Jaký to heroj české knihy, dnes už zapomenutý, výpomocný kněz v Hostomicích Josef Šmidinger! „Nebyl ani umělcem ani spisovatelem ani politickým řečníkem ani žurnalistou — a přece vynikl v hloučku neunavných křisitelů národních, jsa nedostižným buditelem národního uvědomění, zakladatelem čtenářských spolků, sběratelem peněžitých příspěvků na národní podniky a zvláště neumorným šiřitelem české knihy ve všech společenských vrstvách národa, počínaje knihovnami šlechty a konče skrovnou domácností chudého venkovana v nejodlehlejších vískách mezi Prahou a Pošumavím . . . . . Jeho rukama rozšířeny tisíce spisů, vybrány a do Prahy posílány desetitisíce zl. za české knihy a na národní ústavy, v posledních letech jeho života hlavně na Národní divadlo. V letech 30tých

[4]) Čas. Čes. Musea, 1897. Dr. K. V. Adámek: Adamité na Hlinsku v XVIII. a XIX. věku, str. 59. pozn. 17.
[5]) Čas. Čes. Musea 1915 str. 91.
[6]) Masarykova Česká filosofie str. 19.
[7]) Paměti V. J. Vaváka, str. 40.

minulého věku, kdy Společnost Musea království Českého utvořením samostatného sboru pro řeč a literaturu českou a založením „Matice České“ položila základy naší vědecké literatuře a rozšířila po vlasti tisíce výtisků vědeckých děl, tu byl nepřekonatelný Šmidinger jejím nejhorlivějším šířitelem, získav Matici České sám přes 400 členů. Sám vybral pro ni přes 20.000 zl., tedy pětinu jejího základního fondu. A při konání krásných těch služeb apoštolských také přivodil si smrt, nachladiv se v únorovém zimním počasí, kdy přinášel do Hostomic z Prahy opět vak naplněný knihami. Jeho chatrné zdraví a slabá tělesná soustava nemohly stačiti na pohled nepatrné a skryté, ale nadlidské jeho vlastenecké práci a podlehly.“ [8]) Jaká to obrovská práce od slabého jednotlivce kněze a kolik takových nadšenců církev katolická v době té národu vychovala.

Než nejenom knihy rozšiřovali, oni je sami pro lid spisovali. Jak nesmírných zásluh získal si na př. Pravda-Hlinka. Ačkoli všeobecně uznávají všichni kritikové krásu jeho povídek, že jsouce všude s oblibou čteny, veliký vliv jeho spisy měly u čtenářů prostých i vzdělaných, šířice zálibu k české knize — přece se mu vytýká, že nebyl umělcem a že psal tendenčně. Umění veliké zajisté je dosáhnouti toho, aby kniha byla čtena se zálibou a aby vnitřně působila, spisy Pravdovy však byly čteny všude tisíci a tisíci, kdežto dnes mnohá kniha „umělecká“ se nečte, zablýskne se jen na literárním trhu a zapadne v prachu, kdežto o spisech Pravdových se praví: „Desítiletí ukládají se na jeho dílo, ale ono neztrácí barev, naopak stále výrazněji se kreslí, čím bylo ono pro svou dobu“ — [9]) a to je přece umění. Co se týče tendenčnosti povídek Pravdových, tedy je tato tak jemná, že jí prostý čtenář nevytuší — kdežto tendence „historických“ románů a dramat, zvláště z doby husitské a protestantské zrovna trká; to je ovšem v pořádku a to nikdo vytknout nesmí, nechce-li býti stižen národní klatbou.

Rozšiřováním a psaním knih činnost kněžstva vyčerpána nebyla, ono zakládalo všude knihovny a čtenářské besedy, stačí jen pročísti Světozory z let 1871 a 1872, abychom aspoň z části obrovskou práci kněžstva katolického poznali. Dovídáme se, že kněžími založeny byly knihovny: V Polné, Rychnově n. Kn., v Machově (335 sv.), Bechlíně u Roudnice (209), v Praze v chorobinci na Karlově (233), v Kutné Hoře ve špitále, akademická, besední, ve Štokách, v Cholticích u Přelouče (750), v Jablonci u Vysokého, v Přešticích (705), ve Vranově u Benešova, v Bohuslavicích, v Nových Benátkách (školní 400 sv., městská 400), v Počepicích u Sedlčan (890), v Chrudimi (1000), v Kněžicích u Kr. Městce (180 sv.), v Nových Dvorech (471), v Bystrém u Semil, v Polici (125), v Rakovníku, v Hořicích (2000), v Lysé nad Labem, v Novém Strašecí a jinde. Na Moravě: Dolní Kounice, Mělčany, Lulč, Napajedla, Kojetín, Hvožďany, Nová Ves, Studená, Mor. Budějovice atd. Co se týče Slezska, dovídáme se, že „mužové, jenž začínali buditi ruch národní, učinili si úlohou,

[8]) Zlatá Praha XIX. roč., str. 24.
[9]) Zvon XVII. str. 420.

rozšiřovati knihy české. K těm patří především veterán náš v Pruském Slezsku československém P. Lelek, farář, který neunavně, ač opuštěn jsa a osamotnělý, pracuje nejen o probuzení, ale i o zachování naší národnosti v Pruském Slezsku, rozšiřuje knihy: Dědictví sv. Jana, sv. Cyrila a Methoděje, Dědictví maličkých, jakož i spisy mravno-zábavné. Mimo to přičinil se, aby kde jen možná účinkovati bylo, knihovny se zakládaly. V Pruském Slezsku znám knihovny: P. Cypriána Lelka as 1000 sv. z literatury české a polské. jakož i klassické. V Rak. Slezsku: 1. Knihovnu p. Ryby, frátera v klášteře něm. sester, čítá as 500 sv. spisů zábavných, jichž poskytuje čtenářům do celého okolí opavského; knihovna jeho založena před 16 lety podávala duševní potravy hrstce studujících slovanských v Opavě za časů oněch, když v Opavě se na školách ani češtině nevyučovalo. V jeho příbytku mívali studující zároveň čítárnu. 2. Knihovna ve Stěbořicích přičiněním P. Ochróny, faráře 600 sv. 3. Knihovna v Lututovicích zásluhou p. P. Juráška, nyní katechety gymnasia slov. v Olomouci. 4. Knihovna v Štablovicích zásluhou p. Tesaře, studujícího theologie a p. učitele Grepla. 5. V Klimkovicích zásluhou p. P. Stürzenhofera, administrárora. 6. V Plesné P. Dostálem, kooperátorem. 7. V Komárově přičiněním P. Glase. 8. Na Hradci p. farář Sentenský půjčuje knihy zábavné ze své knihovny velmi ochotně.“ [10])

To jsou jenom zlomky obrovské národní práce, kterou kněžstvo katolické vykonalo, práce tiché a skryté a proto nedoceněné a zapomenuté, dokazující však, že kniha česká byla kněžstvu vždy věcí cennou a drahou.

Poslyšme ještě úsudek Jos. Truhláře o tom, jak mnohý moderní vzdělanec na knihu pohlíží; píšeť v „kapitole o starých deskách“: „Nikoli mezi nevzdělanci, kteří ovšem takových věcí všímati si nedovedou, nýbrž mezi lidmi, v jistých odborech vědění lidského vynikajícími, jimž kromě toho neschází ani vzdělání tak zvané povšechné, až příliš často o knihovnách starších slýchati úsudky tak převrácené, že nutno nad tím pozastaviti se a s hrůzou pomysliti na osud bibliothek soukromých, jež takovýmto „vzdělaným mužům“ do rukou by se někdy dostaly. Knihu po starší vazbě z daleka znalou, pokládají tito vzdělanci za bezcenné haraburdí i mají pro ni zvláštní název „starého pleskáče“, nerozpakovali by se ani dost málo celou sbírku těchto pleskáčů hoditi do ohně, kdykoli naskytla by se jim příležitost aneb dána byla zvůle učiniti podle uznání vlastního. Toto pohrdání knihami staršími má svůj původ v nemístném často přeceňování znamenitých pokroků, jež vědy v posledních 100 letech učinily. Ovšem, právník, chemik, medik, přírodozpytec věcného poučení v pleskáčích těchto hledati nebudou, any knihy tyto kromě toho s velkou většinou bývají obsahu náboženského: než proto nechvalno pohrdati jimi tou měrou, jakou se obyčejně děje. Skrýváť se, jak z následujícího článku tuším vysvitne, v neúhledné škořepině této mnohá, vzácná perlička, jež na světlo vznešená a náležitě oceněna byvši s to jest, aby písem-

[10]) Světozor 1871, str. 167.

nictví nebo dějepis náš navždy obohatila a ozdobila. Že při tom k obsahu samu pleskáčů těchto, jenž ostatně často mnohem jest zajímavější, než ledakomu by se zdálo, nejméně hledím . . ." [11]) Tento úsudek Truhlářův není zajisté pro moderní vzdělance tuze lichotivý.

O nyní shrneme-li úvahu tuto v konečný výsledek, je patrno ze všeho, co uvedeno a doloženo výňatky ze spisů protivníků nebo lidí nestranných, že:

1. Církev katolická vždy si knihy vážila jako nejcennějšího majetku svého, pravdu čerpala z knih pohanských i jinověrců, knih těch nikdy zúmyslně neničila, nýbrž v úctě je měla; a najdeme-li v dějinách takovýto nepěkný zjev, špatné zacházení s knihou, pak to byl jen jednotlivec. Kdežto

2. u jinověrců, nekatolíků shledáváme se vesměs s nevážností a s pohrdáním vzděláním i knihou; jenom příklad církve katolické, jíž kniha byla výbornou zbraní, donucovala je knih používati a jim péči věnovati, ačkoliv i mezi těmito jinověrci najdeme muže, kteří si dovedli vážiti každé dobré knihy i katolické, ale zas jen — jednotlivce.

A. Simerská:

Modlitba.

Po nebes blankytu obláčků sníh
v záplavě červánků růžemi plane,
v smaragdu zeleně z rozkvetlých lích
tichounkým šepotem modlitba vane;
modlí se obláčků, červánků let,
stromů šum, travky svist i duše květ.

Ó velký Bože můj! Ty's světů Pán,
oko Tvé světlo i temnoty měří,
zříš v trávě květ, jenž vůní rozdýchán
i ptáče, tísnící se v stromů šeři,
Ty řídíš větrů chvat i dráhy vod,
Ty láskou zahrnuješ lidstva rod.

Z Tvé vůle bělošedých oblak hra
živný déšť černým lichám dává v spěchu,
a vše co kvete, voní, roste, zrá,
Tvá láska volá lidem pro potěchu,
Ty slunka jasem život otvíráš,
Ty pro každého darů hojně máš.

A jako símě v zem i v srdcí skryt
Ty seješ krásu, dobro, lásky cit,
v skráň kladeš myšlénku a v srdce touhy,
opřádáš zlatem celý život dlouhý,
ač celý život náš od noci k zoři
jest před Tebou jak zrnko písku v moři.

[11]) Lumír VIII. str. 219.

Můj Bože, jsem jen drobný prášek v poušti,
zlomené stéblo, zmírající dech;
Tvá láska nikoho však neopouští,
ó dej, ať záře štěstí v sladkých snech,
ať blaho nejvyšší, jež srdce světí,
se snese k hlavinkám mých dětí!

L. Grossmannová-Brodská:

Vánoční roku 1918.

Zde opět tichém po okolí
půlnočních zvonů zahlaholí
ten srdce jímající zvuk?
Do vyzvánění zda se slije
sladká vánoční melodie
a tisícerých srdcí tluk?

Tam, kde přes šíré bílé lány
přes den jen poletují vrány,
vznášejíce teskný skřek,
zda v noci z chrámů odlesk svící
ozáří zem tichou a snící,
z kostelních oken paprslek?

Zde z kostelíků rozletne se:
„Bůh zrodil se nám, radujme se,
všech lidí velký Spasitel!
Jenž tam chudého od Betlému
na Kalvarii k dřevěnému
kříži tam pro nás kdysi šel?“ . . .

Ó Vánoce, ó chvíle svaté
kdy mysl v šťastné dětství chvátá
v němž pouze klidu ideál —
ó kéž při té mši o půlnoční
ve radostné době vánoční
zlatý květ Míru vzroste dál!

Alfons Pryč:

Boj duchů.

(Pokračování.)

Veliká věru jest moc lživého ducha. Co trvá křesťanství nebylo tak všeobecného a zuřivého vzdoru proti pravdě a majestátu Božímu. Je to nové pohanství, horší prvního, jelikož pohané měli aspoň omluvu, že pravda Boží nebyla jim tak jasně zjevena. Hrůzou tone věřící křesťan, slyší-li z úst básníka Carducciho neslýchaný výkřik: *„Pryč s Bohem! Nechceme Boha! Satan je pánem! Jsme satanští.“**) A jako ozvěna tohoto výkřiku ozývá se ze všech zemí a národů slepé rouhání.

Řekneme však: I mezi apoštoly našel se zrádce Jidáš, o němž dí evangelium: „I vešel ďábel do Jidáše.“ (Luk. 22. 3.) Nedivme se tedy nynějším zrádcům Krista. Ovšem; ostatní apoštolé hrozili se však Jidášova zločinu a osvědčovali Pánu svou lásku a oddanost. Jak počíná si dnešní svět? Davy, slyšící toto běsnění proti Bohu, zůstávají celkem chladny, jako by to byl jen zasloužený šleh, jenž stihl nějakého otrapu. Nepřinutí rouhače k mlčení, nýbrž slaví jej ještě, že uhlazeně a úchvatně mluví a píše a jdou za ním jako za prorokem. Vzdělanci požívají nevěreckou filosofii a rouhavé básně jako lahůdky a zástupy

*) Weiss: Apol. II. 585.

obyčejného lidu požívají denně jed z bezbožeckých časopisů a novin, jež nezřídka mají významný název: Satan, Lucifer, Antikrist a pod. Nedivno potom, že apoštolé satanovi, vidouce za sebou davy zaslepených obdivovatelů, troufají si jménem své doby, jménem veškeré společnosti, jménem osvěty volati: „Jsme satanští!“ *)

V takovém stavu nalézá se dnes boj, jejž pyšný Lucifer začal v nebi a jejž vede stále na zemi, strhnuv do něho lidstvo. Jak skončí tento boj, jehož dějiny jsou vlastně dějinami světa a lidské kultury? Stoupenci satanovi slibují ovšem konečné vítězství svému vůdci a sobě. Slyšeli jsme již některé, jak si toto vítězství představují. *Jedni praví*: Bůh *uzná* svrženého Lucifera sobě rovným a *smíří se* s ním. Rozum, symbolisovaný Satanem, stane se svéprávným vedle Boha, jenž ukládá víru. Žíti dle přirozeného rozumu je též dostatečnou bohopoctou a netřeba se podřizovati nadpřirozenému zjevení vírou. — *Druzí praví důsledněji a rouhavěji*: Satan přemůže a zničí Boha. Rozum přemůže víru, říši dětinských bájek a pouhých přeludů. Nastane království Světlonoše, království rozumu a svobody. Každý člověk bude svým pánem a bude vděčně ctíti osvoboditele.

Nejrouhavěji popisuje toto vítězství italský básník *Rapisardi* ve své básni „Lucifer“. Probíraje celé dějiny lidstva, vykládá, jak každý pokrok vědy a osvěty jest ztrátou pro Boha. I v nebi ubývá Bohu přívrženců; všecko jej opouští, až mu konečně zůstane věrným jen oslice Balaamova, osel od jesliček a vepř sv. Antonína. Když však Lucifer vrací se do nebe, utekou i oni. Strachem chvěje se Bůh, když satan s plamenným mečem vnikne až do jeho posledního útulku a zahřmí naň: „Poslední hodina tvá bije, obávaný, pyšný Bože! Jméno tvé, ba i myšlenka na tebe shasne v lidstvu.“ Pak uchopí slunce za paprsky a přiloží je na údy bezmocného Boha. A těmito paprsky pravdy rozpadá se postava Boží, rozplývá se v páru a mlhu a zaniká. Tak dokonává Bůh. A dále jak obyčejně valí se hvězdy vesmírem. Lucifer pak, bývalý trpitel, vítězoslavně, zářící sestupuje na zem a zvěstuje ujařmenému lidstvu: „Vstaň, patyran jest odbyt.“ **)

Vzácná to jistě pochoutka pro odpůrce Boží. Škoda, že je to jen báseň, již vyvrací dějiny světa a výslovné zjevení Boží. Lucifer pokusil se sice o vzdor proti Bohu s výsledkem však právě opačným; pokus jeho skončil hrozným pádem, věčným bankrotem. Ví dobře, že se z něho nikdy nepozdvihne; ale právě proto hoří neuhasitelnou nenávistí k Bohu. Vida pak, že Syn Boží stal se člověkem, aby člověk se povznesl k Bohu a zaujal místo svržených andělů, nenávidí i člověka a sil svých používá na škodu církve Kristovy a zkázu člověka.

Prozřetelnost Boží dovoluje mu to, aby zkusila svobodnou vůli člověka, jenž si má bojem zasloužiti věčné vítězství. Poskytuje zároveň člověku dobré vůle pomoc, aby odolal útokům ďábelským. Bůh dovoluje v prozřetelnosti své satanu i v boji proti církvi své občasné triumfy, které však mu na konec jsou

*) Weiss: Apol. II. 535, 585.
**) Weiss: Apol. II. 587.

vždy novou porážkou a zahanbením: „Pán Ježíš zabije toho nešlechetníka dechem úst svých.“ (II. Sol. 2. 8.)

Toť pravdivý konec boje Luciferova proti Bohu a Kristu Spasiteli člověčenstva. Zkázou skončil se jeho vzdor proti Bohu v nebi; porážkou skončil a skončí se vždy každý útok na církev Kristovu na zemi. Vítězně volá kniha Zjevení: „Ti bojovati budou s Beránkem; a Beránek zvítězí nad nimi, neboť Pán pánů jest a Král králů. (Zjev. 17. 14.)

Satan a spolek — udělají vždy bankrot.

Duch stvořený, byť andělsky dokonalý, zůstane vždy tvorem, bytostí konečnou, jež nemůže se vyrovnati nekonečnosti svého Stvořitele a nemůže se vymaniti z objetí nekonečna a obstáti sama sebou. Namáhá-li se o to zpupně, připravuje si zkázu. Řekne-li pyšně tvor: „Chci býti podoben Bohu, svým bohem a pánem,“ vždy jako blesk srazí jej hlas věčné pravdy: „Kdo jako Bůh?“

Řekl tak anděl v nebi a konec byl bankrot. Řekl tak člověk svedený. A konec byl opět bankrot.

Co jest člověk?

(Žalm 8. 5.)

Otevrou se oči vaše a budete jako bohové, poznávajíce dobré i zlé.
(I. Moj. 3. 5.)

1. „Co jest člověk, že jsi naň pamětliv, aneb syn člověka, že navštěvuješ jej? Učinil jej málo menším andělů, slávou a ctí korunoval jsi jej a ustanovil jsi jej nad dílem rukou svých. Všecko jsi položil pod nohy jeho.“ (Žalm 8. 5—8.) Tak nadšeně slaví žalmista důstojnost a moc člověka.

Co však praví Job? — „Bojování jest život člověka na zemi a jako dnové nádeníka dny jeho . . . Člověk narozený ze ženy, krátký živ jsa čas, naplněn bývá mnohými bídami.“ (Job. 1. 2.; 14. 1.) Tak se cítí nešťastným, že si přeje: „Proč jsem neumřel v matce a vyšed ze života proč jsem hned nezahynul? (3. 11.)

A co soudí o člověku a světě Šalomoun, jenž, jak praví, převýšil všecky moudrosti? „Marnost nad marnost, a všecko marnost. Co má více člověk ze vší práce své, kterou koná pod sluncem? . . . Viděl jsem všecko, co se děje pod sluncem; a hle, všecko jest marnost a trápení ducha.“ (Kaz. 1. 2. 3. 14.)

Co je tedy pravda? Je člověk tak velikým a vznešeným, že se blíží téměř k andělům, či je člověk tak nicotný a život lidský taková trampota, jak běduje Job, jeden z nejubožejších lidí a s ním souhlasně Šalomoun, člověk, jemuž svět snad nejplněji poskytnul všecka svá dobra?

Obé jest pravda, jak člověk žalmistův, andělsky téměř dokonalý a blažený, tak člověk Šalomounův, ničím neuspokojený, o všem pochybující, a člověk Jobův, v utrpení svém takořka zoufající a zlořečící dni svého narození. Obé musí býti pravda, jelikož obé jest psáno v knize božské pravdy, v Písmě svatém.

A zástupcooé čistě lidské moudrosti, filosofové neuznávající zjevení Božího, potvrzují taktéž tuto dvojí skutečnost. Jedni

povyšují člověka zrovna na Boha, druzí jej zase snižují nad míru a nazývají nejubožejším tvorem. Obojí výstřednost uchyluje se sice od pravdy, nicméně dokazuje, že i pouhá lidská moudrost nalézá v člověku protivy síly a slaboty, dokonalosti a ničemnosti, blaha a utrpení, a ve světě protivy dobra a zla, krásy a ošklivosti, blaženosti a bolu.

Každému myslícímu člověku jest konečně zřejmo, že v jeho bytosti a celém životě zápasí o vládu dvojí síla, dobrá a zlá, blaho a bolest.

2 *Jak vysvětliti tyto rozpory v člověku a ve světě?* Filosofie, pohrdající vyšším poučením a spoléhající se pouze na přirozenou sílu, marně si nad tím láme hlavu již tisíce let. Pořád ještě marně hledá uspokojující odpověď o původu všeho, co bytuje, a příčině zla; marně hledá zákon, jenž by člověka a lidskou společnost vedl k pravdě a blaženosti.

Jenom zjevení Boží poskytuje rozluštění těchto záhad a to hned na první stránce Bohem vnuknuté knihy Písma svatého. Tu vysvětleny protivy dobra a zla v člověku a ve světě. A jak? Člověk jest vlastně *bankrotář*. Byl dokonalým a blaženým, ale vlastní vinou pozbyl své vznešenosti a blaha.

Nuže, jak se udál tento osudný bankrot a jaké měl následky?

* * *

3. Bůh stvořil všecko, co jest, všemohoucností svou z ničeho. Stvořil všecko dobrým. Písmo svaté dí: „A viděl Bůh, vše, co byl učinil, a bylo velmi dobré." (I. Moj. 1. 31.) Člověk stvořen byl naposled. Bůh připravil mu napřed stvořením velikou říši, v níž měl býti pánem a králem, jsa jediným rozumným a svobodným tvorem na zemi. Stvořen byl k obrazu a podobenství Božímu, aby byl takořka zástupcem panství Božího nade vším tvorstvem. Palácem jeho byl rozkošný ráj, v němž měl žíti i s potomstvem svým blažený a nesmrtelný. Byl nejdokonalejším tvorem pozemským; tělem svým spojen byl s neživou hmotou, duší však příbuzen byl s tvory čistě duchovými, s anděly a se Stvořitelem samým.

Rozum prvního člověka nadán byl neobyčejnou bystrostí a světlem poznání. Pohanský mudrc Pythagoras dí, že ten jest nejmoudřejší, kdo vynalezl jména věcí. Adam měl tuto moudrost, nazvav všecky živočichy, jak vypravuje Písmo, přiměřenými jmény. Podobně dokonalou byla i vůle prvních dvou lidí, milujíc jen dobro, řídíc všecky nižší schopnosti jejich přirozenosti k dobrému a necítíc nezřízené žádostivosti.

Než to ještě nebylo vše. Bůh určil prarodiče lidstva *k nadpřirozené vznešenosti a blaženosti.* K tomu cíli obdařil je nadpřirozenou posvěcující milostí, která je činila Božími, nadpřirozeně Bohu podobnými, poskytovala jim nároky na věčnou blaženost nebeskou, vlila do duše nadpřirozené poznání, nadpřirozenou svatost a krásu.

Takový byl původní stav prarodičů lidstva: Obdivuhodná dokonalost přirozená, od prvního však okamžiku spojená s nad-

přirozenou důstojností synovství Božího, jež měla vrcholiti k blaživému patření na Boha v nebi. V rozumu hluboké a rozsáhlé poznání přirozených a nadpřirozených pravd; ve vůli spravedlnost a svatost, nekalená hříšnou žádostivostí: v těle nesmrtelnost, vzdalující od nich smrt a její předchůdce, nemoc a bolesti. A konečně rozkošný ráj, jenž je zbavoval nutnosti s potem a námahou pracovati o denní chléb.

A tento stav dokonalosti a blaženosti měl býti údělem veškerého potomstva Adamova, celého pokolení lidského. Jak to, že není? Prarodiče lidstva pozbyli vlastní vinou původní své dokonalosti a v nich jí pozbylo celé člověčenstvo. Bůh totiž stvořil člověka z pouhé lásky. Chtěl však, aby se mu člověk oddal a sloužil svobodným rozhodnutím své vůle, nikoli nutností své přirozenosti. Tím měl Bohu osvědčiti svou lásku a poslušnost, ukázati se hodným královského daru svobody a zasloužiti si jaksi svou blaženost. Proto mu dal přikázání.

A člověk neobstál ve zkoušce návodem sice ďábla, ale přece vlastní vinou. Zlý duch, zavržený anděl, odpůrce Boží záviděl prvnímu člověku jeho blaženost.

Smělé tvrzení svůdcovo „nezemřete“ zviklalo v Evě víru v pravdu hrozby Boží a oslabilo její bázeň před ohlášeným trestem smrti. Svůdný pak slib „budete jako bohové“ vzbudil v srdci jejím pyšnou touhu.

Spáchán byl první hřích. Byl to předně těžký hřích *neposlušnosti* vůči jasnému zákazu Božímu. Vnitřní pohnútkou však byla *pýcha*; nezřízená totiž touha prvního člověka, jíž se chtěl vyrovnati Bohu plným poznáním dobra a zla a svobodným sebeurčením ve svém jednání, nezávisle na zákonu Božím.

Pýchou provinil se ďábel a k pýše svedl i prvního člověka. Proto praví moudrý Sirach: „Počátek všelikého hříchu jest pýcha.“ (10, 15.) A jinak ještě jevila se ve hříchu tom pýcha. Příkaz Boží ukládal ovšem snadnou povinnost, přímo maličkost; zároveň byl však rodičům nepochopitelným. Ošemetnou otázkou vzbudil ďábel v Evě pochybnosti a otázky: „Nač ten zákaz? Jak souvisí taková malichernost — požití zapovězeného ovoce — s tak přísným trestem? Je to míněno do opravdy?“ Kritisuje takořka v duchu zápověď Boží, prohlíží bádavě strom a vidouce, jak jest na pohled krásný a plody jeho vábivé, věří více svůdci než Bohu. Než právě proto dal Bůh prvnímu člověku přikázání zdánlivě tak dětinsky snadné a po lidském rozumu protimyslné. Člověk měl podrobiti svůj rozum víře v pravdomluvnost Boží a svou vůli autoritě Boží a tím dokázati Bohu dětinnou lásku a poslušnost, jež se netáže: proč a nač? Že pak prarodiče lidstva popudem ďábelským nezachovali tuto pokornou uctivost k Bohu, pozdvihli se duchem proti Bohu a zhřešili pýchou. Rozumováním svým pak o zákazu Božím dopustili se *pochybnosti* o pravdě slov Božích, k níž přidružila se dále *smyslná žádost* a z ní konečně vyplynul i *zevnější hříšný čin* neposlušnosti k Bohu.

(Pokračování.)

Ferd. Místecký:

Nesmrtelný.

V mansardě bydlil činžáku,
blíže tam k slunci, oblaku,
vyhlídku měl tam čarovnou,
s Musou žil, svojí královnou.

Vrásky mu čela hladila,
do číše vína nalila,
nadšení zlatou perutí
vznášel se k nebe klenutí.

Celý den dumal, psal a psal,
na šňůru perly navlékal,
u práhu lihal starý pes,
denní host věrný, hladu děs.

V jeseni jednou za rána
přišla si pro něj Morana — — —
po smrti za půl století
pomník mu možná posvětí.

A. S. Chudobka:

Pán.

(Psáno v poli.)

Těžce jsem vzdělal pole ku osevu,
rukama svýma pracně rozkypřil,
trudné to práce těžké vzpjetí chvil —
spokojen v duši jsem a beze hněvu.

A šťasten shlížím na ozim svých polí,
jejž větřík vzdouvá v mírném závanu;
všelikých běd dám ozev na stranu,
jda stále tam, kam srdce jenom volí.

Jsem spokojen, jak shlížím na své dílo,
nechť si tu potu tisíc zaperlilo —
ne — nejsem vyčerpán.

Jsem k příští práci hotov do budoucna.
Myšlenka sílí skromná ale vroucná:
že sobě jsem si „pán".

Leander Brejcha:

Nezapomeň!

Matko Boží nejsvětější, Pomocnicí jež jsi nám,
k Tobě, Panno nejmocnější, s důvěrou se utíkám.
Ó Ty Máti milovaná, Ty znáš moje bolesti . . .
Matko, nezapomeň na mě, shlédni na mě s výsosti.
Ó Matko, ó Matko, nezapomeň!

Milá Máti, slyš mé lkání, nes je vzhůru k nebesům,
vypros pro mne slitování tam, kde Boží slávy trůn.
Abych k Tobě, Matko, došel, do nebeské radosti — —
Matko, nezapomeň na mě v sídle rajských sladkostí.
Ó Matko, ó Matko, nezapomeň!

Sedmibolná Matko Páně, pošli mi svou útěchu,
když se svírá srdce v ráně, prsa dmou se v povzdechu.
Až se oči budou kalit ve smrtelné úzkosti,
pak chci k Tobě, Matko, volat: Pomoz mi Svou milostí!
Ó Matko, ó Matko, nezapomeň!

Josef Hronek:

Fr. Doucha ve Vinoři.

Příspěvek k jeho korrespondenci.

Známo jest o Douchovi, že prodléval v různých šlechtických rodinách buď jako domácí kněz nebo tu a tam také zván jako host. Tichý a skromný badatel a básník neuzavíral se jen v zámeckou kaplanku, nýbrž rád navazoval styky s místním duchovenstvem, kde právě se při šlechtickém domě zdržoval. Jednou dojista příjemnou takovou zastávkou v jeho životě byl pobyt u dobře česky smýšlejícího a obětavého hraběte Otokara Černína ve Vinoři,*) kdy vešel v přátelský styk s tamním farářem Josefem Hlaváčkem a jeho kaplanem Šimonem Bejvlem. Mons. Josef Hlaváček byl z kněží, kteří byli chloubou naší vlasti. Jako farář, vikář a okresní školdozorce byl neúnavně činným, obětavým a rázným. Sebral veliké sumy — do mnoha tisíců — na ošacení a obuv školní mládeže. Do Vinoře přicházeli vysocí hodnostáři duchovní i světští, jsouce přítomni vyučování ve škole, naslouchali krásnému zpěvu. Veřejné zkoušky byly tu pravými školními slavnostmi, při nichž bývala přítomna hraběcí rodina Černínská, učitelé z celého okresu a mnoho panstva. Ano stalo se, že dvakrát přijeli ke zkoušce všichni bohoslovci Pražského semináře se svými představenými. Ovzduší takové staré, vzorné školy zasluhovalo by obšírnějšího vylíčení. Mons. Hlaváček působil ve Vinoři téměř 50 let, od r. 1823 až do r. 1874, kdy odešel do Staré Boleslavě jako probošt tamní starobylé kollegiátní kapitoly u sv. Kosmy a Damiana. Nástupcem jeho ve Vinoři stal se kaplan Šimon Bejvl, jenž k úctyhodnému kmetu pohlížel s otcovskou úctou a láskou stav se hodným dědicem vzorné farní osady. Přízní hraběte Otokara Černína praesentován, hned na to byl kanonicky investován a slavně installován. Působil ve Vinoři jako farář, k. a. vikář a arcikněz Pražský a zemřel tamže 3. června 1914.**)

S oběma kněžími Doucha rád sdílel svoje radosti i starosti přijímaje vždy laskavého pohostinství Mons. Hlaváčka i potomního jeho nástupce Bejvla, jemuž dokonce projevuje úmysl uchýliti se k němu, kdyby náhodou u žádné šlechtické rodiny nebyl. K tomu, jak vím, později nikdy nedošlo. Jak rád Doucha vzpomínal na Vinoř, dosvědčuje dopis — bohužel jenom jediný zachovaný — adressovaný Š. Bejvlovi, který podávám v původním znění:

---

*) Otokar hr. Černín jest dědem nynějšího majitele Vinoře Otokara hraběte Černína, ministra zahraničí m. sl. Vše ušlechtilé a české nalezlo v něm netoliko štědrého příznivce, ale i upřímného nadšence, o čemž dovedou pamětníci mnohou zajímavou kapitolu vyprávěti.

**) Bližší data a obšírnější vypsání jeho činnosti podal jsem ve feuilletonu „Čecha" k 70tým jeho narozeninám v čísle 116 ze dne 4. května 1914: Vinořský „důstojný pán". Bohužel zasloužilý hodnostář dlouho nepřežil sedmdesátky zesnuv 3. června 1914 byl 5. června za neobyčejné účasti kněžstva — přes 50 — i věřících pochován.

Podmokly-Bodenbach; Villa: hr. Waldstein. 14. srp. 1875.

[V. P. Šimon Bejvl, farář ve Vinoři.]

Přemilý příteli!

Nemohu jinak, než častým na Vinoř myšlením chopiti se péra, abych alespoň tímto způsobem Vám blíže stanul. Věřte, ať kdekoli jsem, stále mi na mysli tanou ony doby, kdy jsem dílem ve farní zahradě, dílem ve velkolepém hrab. parku a v zahradnickém postranním odloučení*) trávil chvíle blahé, mnohými tam pracovanými spisy trvale naznačené. Byl tu nedávno památný den druhotin,**) den 12. srp., kdy jsme oslavili starcovo zpětné zření na dráhu činnosti dlouhé: — i přecházely před mou myslí všechny ty zjevy, které od oné doby se udály, v nichžto i ten utěšený jest, že jste se stal zajisté i po mém srdečném přání, správcem duchovním. Nebo kdežto, s úctou, známa Vaše upřímnost a neunavená činnost, — jaká mohla šťastnější volba býti! A tu se často rozpomínám na naši rozmluvu na onom mně tak milém místečku ve farní zahradě,***) kde jsme, chodíce pěšinkou, spolu rozmlouvali o návrhu, Vám kdysi o převzetí vychovatelského místa v jednom šlechtickém domě učiněném.

Nejednou mi již připadlo, že dobře jsem učinil zrazováním; nebyl by se pak stal ten šťastný „obrat", jenž *obratné* horlivosti vykázal pole tak pěkného působení. Zpomeňte si někdy na mne, a zjevte netoliko po příležitosti ve hraběcí rodině šlechetné, nébrž ve všech známých kruzích, též u mých příbuzných, mé ujištění, že mi tak přemnohé doby blahé utkvěly ve stálé památce. Často si tak myslívám, uvidím-li krásnou Vinoř kdy ještě! a zejména ono přelibé místečko u Vás pod oněmi stinnými větvemi, nad kteréž mi sotva více co lahodilo, ačkoliv jsem seznal nejskvělejší parky, kde choditi bylo přes čtrnácte i více dní, ku pouhému jen rozhledu! Byly tak někdy *mé myšlenky*, co byste asi tomu řekl, kdybych u Vás na krátký jednou pobyt, zaklepal (jak se rozumí samo sebou, při povinované náhradě) v tom případu, že bych někdy náhodou u žádné šlechtické rodiny nebyl, zejména ku podstoupení nějaké *spisovné práce*, venkovského ticha potřebné. Ale ovšem byly to *pouze myšlenky*, na jejichžto provedení — i vedle lékařské rady ku *prodloužení* trapného někdy *života* — ani počítati bych nesměl. — Jsem zde letos opět od června, v té krajině, krásou zrovna velkolepé, železnou drahou, paroplavbou atd. živené; ale vyznám, že mi více k mysli byla krásná Vinoř s tím svěžím parkem a tou idyllickou tichostí, která ke *klidné práci spisovatelské* tak příhodná byla. Obnovil jsem ve zdejší krásné kapli památku těch, které ve Vinořské kryptě již odpočívají, zejména 1. srpna, dne narozenin nebožky hraběnky;†) — jakož učiním též v oboru živých v den 1. října, — — V pátek 13. srp. odjel odtud kanovník

*) Míní oddělenou zahradu se skleníkem v sousedství parku.

**) Druhotiny Mons. Hlaváčka s velikou okázalostí slavené.

***) Zamilovaným koutkem Douchovým ve farní zahradě byl svah nad rybníčkem pod košatými ořechy.

†) Hraběnky Rosiny, choti hr. Otokara Černína.

Bernard, jenž zde byl několik neděl, od lékaře pro zesílení sem poslán, spolu se svou sestrou; 11. a 12. byl ho zde navštívit světicí p. biskup Průcha: těšilo mne, s nima po nějaký čas býti. Snad máte častěji příležitost k sejití se s p. proboštem Staro-Boleslavským;*) zjevte mu mou obzvláštní úctu, jakož i ujištění, že často, velmi často na mysli mívám, kterak se mu vede i jeho ctěné sestře. Však potrvají v paměti mé ti dnové, za kterých jsem u něho po delší doby šťasten býval *ke svému zotavení na venkovském vzduchu* Vinořském, sílen zároveň vlídným jeho hovorem, jeho milou společností. Též jiným všem pánům, kteří by si na mne kdy vzpomněli, vyřiďte laskavě mé bratrské pozdravení.

Vím, že máte práce dosti a dosti; ale kdybyste, třebas kdysi později, trochu pochvíli měl, potěšte mne několika řádečky, kterými bych se něčeho dověděl z Vašeho nejbližšího kruhu i okolí. — S mým zdravím bývá to střídavě, jako v tom věku jinak sotva býti může; celkem bývá mi lépe dle míry, v jaké věcem opatrně vyhověti mohu.

Jsem povinen, požádati Vás, abyste mi neměl za zlé, že jsem Vám loňského roku odtud psal dvakrát pouze na dopisném lístku otevřeném;**) učinil jsem to tehda ze zvláštních příčin, úmyslně. Buďte stále a hodně zdráv!

S úctou

František Doucha
(levou).

Spolkové zprávy.

Výbor družstva Vlast konal dne 16. prosince svou třetí schůzi, kterou řídil předseda družstva, dp. farář *Vlastimil Hálek.*

Schůze, které přítomen byl větší počet členů výboru, zahájena byla jak obvykle společnou modlitbou přítomných, načež předseda v úvodním proslovu svém projevil jménem celého družstva Vlast srdečnou radost nad klidným vznikem životaschopného státu československého pod formou republiky a vyslovil při tom spolu naději, že při všem státním konání a působení dle zásad demokratických nebude zapomínáno také ducha zásad katolických.

Po té projevena byla z plena výboru soustrast nad úmrtím Jana Hejtmánka, děkana v Bystrém u Poličky. — Zesnulý lnul opravdovou láskou k družstvu Vlast, které nyní ztratilo v něm posledního zakládajícího člena z r. 1884 a horlivého podporovatele a šířitele dobrého tisku katolického.

Zakladatel Vincencianské charitativní činnosti v Praze, vldp. J. Všetečka, komandér řádu Křižovníků, děkuje za blahopřání.

Z referátu I. místopředsedy a řiditele družstva, p. redaktora *Tom. Jos. Jirouška* seznal výbor s potěšením, že technickému per-

*) Probošt Mons. Hlaváček.

**) Lístky ony se nezachovaly, těžko tudíž se dohadovati příčiny, o níž se Doucha zmiňuje. — Dopis psán na 8° formátě, místa proložené tištěná v originále podtržena.

sonálu sprostředkováním přírodnin v hospodářské tísni prokázána byla cenná blahovůle nejd. metropolitní kapitoly na Hradčanech a spisovatele, velkostatkáře p. Dra Matěje Kováře.

Vzato s nemalým povděkem na vědomí, že v období prošlém od minulé schůze přihlásili se za členy zakládající: dp. Antonín Dostál, farář v Miloticích na Moravě, dp. Jan Seidl, biskup. vikář v Holohlavech (přistoupil též za zakład. člena fondu katolických spisovatelů) a p. Jan Ptáček, železniční zřízenec v Chlumci.

Zásadně bylo přijato, by družstvo Vlast jakožto majitel domu čís. 570-II. v Praze přistoupilo k výhodnému pojištění na povinné ručení.

Vyslechnuv zprávu p. předsedy, faráře *Vlastimila Hálka*, že jest dle všeho v nejbližších dnech očekávati příjezd Dra Tom. Gar. Masaryka, presidenta republiky československé, usnesl se výbor družstva, ozdobiti spolkový dům praporem a zúčastniti se slavnostního uvítání na vhodném místě ve spolkovém špalíru.

Aby vyhověno bylo návrhu, jejž při poslední valné hromadě družstva Vlast přednesl p. profesor Jan Kalivoda, bylo jednomyslně ve výboru usneseno, soukromě konati modlitby za zdar a rozkvět katolické věci v nové éře politické a vybídnouti také všechno ostatní členstvo Vlasti, by také ono dle tohoto usnesení výboru se zachovalo.

Vyřízením některých záležitostí personálních byl pořad schůze vyčerpán a předseda přál pak všem přítomným členům radostné svátky Vánoční.

Literatura.

FRANCOUZSKÁ.

Quelques oeuvres et quelques ouvriers. Etienne Lamy, de l'Academie francaise. Paris 1911. Bloud et Cie, Éditeurs. Cena 3 fr. 50.

Málo autorů doby přítomné bylo tak přísnými kritiky sebe samých jako známý francouzský spisovatel Lamy. Jakkoli jsou bezpočetná téměř jeho pojednání, věci, práce a studie historické a literární, které vyplňují jeho skvělou kariéru jako politického řečníka, žurnalisty, redaktora revue, přece neuspořádal posud soustavného jich vydání. Třeba proto vděčným býti jeho přátelům a vydavatelství, že se rozhodli uveřejniti přítomnou sbírku, obsahující některá z jeho pojednání a promluv. Sbírka bude se zamlouvati zvláště katolickým čtenářům, ježto v ní naleznou vedle ohnivých a živoucnosti plných článků, v nichž autor o pracích některých „podniků katolických“ a „katolických pracovníků“ píše, obsáhlou studii a prorockou, kterou autor roku 1889 věnoval modernímu problemu, který snad i u nás bude brzo veřejnost zaměstnávati, problemu rozluky církve a státu. Čísti dnes stránky, kde Lamy stanoví „veřejné úkoly mládeže současné“ jakož i pojednání, ve kterých kárá a ostře odsuzuje „politiku peněz“, dále článek: Program vlády, ve kterém doporučuje katolíkům přilnouti k republice a požaduje svobodu pro všecky a rovnost ve svobodě, je pravým požitkem. Myšlenky v pojednáních těchto obsažené budou vždy časové, zůstanou povždy nezměnitelné a definitivní. Cenný svým významem historickým a listinným, má nemenší význam přítomný svazek i dokonalostí formy. Stoupenci a milovníci kultury klassické budou míti vzácný požitek z četby díla, v němž téměř všecky stránky mohou býti předloženy jako vzory nejryzejší prosy francouzské. Z té příčiny neváháme doporučiti přítomný svazek prací a pojednání Lamyho i pozornosti čtenářů našich; zasluhuje toho plnou měrou.

Dr. Jos. Samsour.

POLSKÁ.

Przeglad powszechny roč. 87. č. 7. má dokončení článku: „Najnowsza polska powieść historyczna" o povídce historické posledních let.

Další spisovatel románu dějepisného je Waclav Gasiorowski. Obral si dobu Napoleona I. Kdesi v úvodu praví, že tvořiti povídku historickou je tím těžší, čím bližší jsou děje, neboť materiálu je mnoho a pamětníků strannických počet nepřehledný. Gasiorowski je přední praporečník v polské literatuře. Nedostihuje ještě Sienkiewicze, ale jde v jeho šlépějích. Dovede malovati válku mistrným štětcem malíře. Kolony vrhající se v útok, hvizd kulí, lomoz pekelný granátů a hřmění kartáčů. Vede k útoku oddíly vojska a spolu neztrácí s očí nepřátelských sil, jakož i práce štábu, vedoucího posuny pluků na šachovnici bitevního pole. Dovede také tvořiti plasticky historického člověka. Pomáhá mu v tom věda, obrazivost, horoucí cit a autorská intuice. Dar jeho talentu triumfuje zvláště v románu: Paní Walewská (Lwov-Varšava 1904). Hrdinou románu není Napoleon, jak by se myslilo, nýbrž Marya Walewska, manželka podkomoří. A přece postava Napoleonova neztrácí na své velikosti a historičnosti. Předivně pojata a nakreslena vyniká Walewská. Mezi negativními postavami ženskými a mezi davem pochlebníků, jimiž se hemží dvůr podmanitele Evropy. I polská a francouzská aristokracie plazí se před ním. Každý rád by měl co největší účast na tržišti materielního štěstí intrikou neb dvořením se. Jediné Walewska něžně je oddána Napoleonovi ve štěstí i neštěstí. V ní soustředil autor rysy polské passivní povahy obětavé až k zapření své vlastní důstojnosti. Tomu obrazu nevyrovná se v dalších povídkách téhož autora ani molierovsky slabý Kajetan Stuart (Varšava 1905) ani naivní zženštilec Bem (Varšava 1912) ani Czarny general (Varšava 1912).

Doba napoleonská měla u našich povídkářů posledních let štěstí. Kromě Gasiorowského zasvětili té době své výtvory: Holicka, Tetmajer a Gomulicki. Kdo by neznal vlivu Napoleona I. na dějiny Polsky a půvabu, jaký měl pro romantiky zvláště Mickiewicze. Ale povídkáři nejde jen o kontakt s člověkem, nýbrž zahloubá se v jeho charakter a hledí ho vylíčiti v pravém světle. Tak americký Emerson v Představitelích lidskosti výborně nakreslil Napoleona. U Gasiorowského málo ztrácí ve věrnosti historické, u Halické méně a u Tetmajera žvaní. U Gomulického má tytéž rysy. Nejzábavnější je v rozmluvě s kníž. Josefem, kde se informuje o Litvě: Kolik tam bývá stupňů mrazu? Jak se tam lidé chrání zimě? Zda krkavci i vrány jsou k jídlu? Jakého ptactva je tam nejvíc? . . . Jak mohl Gomulický vložit v ústa svého bohatýra takové dětinskosti? Napsal také: Boj olbrzymóv (Varšava 1913) a Grandmuzskieter z dob Augusta Silného, ale větší ceny má Siódme amen Imci Pana Mokrzeckiego, z něhož viděti, že Gomulicki má značný fond znalosti starobylosti saské. Blízký Gomulickému je Kazimiers Gliński, autor Boruty, povídky z dávných dob (Varšava 1904).

Zbývá konečně trojice: Choiński, Zorjan a Jan Lada. První málo kdy zavadí o minulost, zahloubá se se zálibou v bližší neb odlehlé děje všeobecné, aby nadchnul čtenáře k ideálům a odvrátil od cest bludných. V povídce Blyskawice (Varšava 1907) praví, že odpad od církve a Boha je zlo, nová morálka egoismu — zlo. Po velmi cenných povídkách z doby starožitnosti pohanské uchýlil se k dějům dávné Polski. V zobrazování citových momentů zdrženlivý, v popisech válek a soubojů živý. Zdařile dovede archaisovati jazyk i styl. Zorjan je autor několika povídek z doby 15. a 18. věku, dovede tvořit scény zápasů rytířských. Napsal Warneńczyk (Lvov 1912) a Grundwalski boj (Lvov 1911). Více spisovatelského talentu, síly obrazivé, věrnosti v systému událostí ukázal Jan Lada ve dvou povídkách: Mag a Oman. První náleží událostem polsko-armensko-tureckým ze 17. století a druhá rázu fantastického. Morální stanovisko dodává jim ceny a řadí ve druh knih, v jichž čele jde Sienkiewicz svým W pustyni i puszczy. To krátký přehled románu historického dob posledních, který podává literární kritik polský A. Mazanowski. Jaroslav Slavíček.

NĚMECKÁ.

Im ewigen Sommer. Eine Indienreise im Weltkrieg von Profesor Karl Klinger. Nákladem Tyrolie v Innomostí. 1917, stran 263. Cena nev. K 6, váz. K 7·50.

Nakladatelství Tyrolie patří mezi největší katolické závody v býv. Rakousku. Vydalo již celou řadu dobrých knih. Mezi nejnovější patří cestopis tuto oznámený. Nyní v době války jest zajisté velkou vzácností cestovati. Profesor náboženství v Liberci Karel Klinger byl roku 1904 v Ugandě. Roku 1914 chtěl opět navštíviti horké kraje a vypravil se do Indie a Javy.

Odjel z Liberce 13. července 1914. Jel do Janova, kde vstoupil na holandskou loď, zakoupiv si zpáteční lístek s dvouletou platností do Batavie. Za patnáct dní byli lodí „Rembrandt" v Colombo na ostrově Ceylonu. Odtud měl úmysl navštíviti celou Indii, ale, protože byla mezitím vyhlášena válka mezi Anglií a naší říší, byl donucen svou cestu, která ho zavedla pouze do Madrasu, přerušiti a odjeti na ostrov Javu. Byl několik málo dní internován v Colombo, ale mohl pak odjeti. Na cestě měl za spolucestujícího Itala, staršího pána, který s radostí vyprávěl, že měl za profesora filosofie, papeže Benedikta XV.

Na Ceylonu zdržel se tři čtvrtě roku, z toho půl roku v Majelangu. Skoro všude používal pohostinství katolických kněží. Když v dubnu 1915 bylo oznámeno, že budou vyměněni váleční zajatci mezi naší říší a Anglií, pokusil se, aby byl propuštěn, což také dosáhl, jsa stár přes padesát let a jsa knězem. Z Javy odjel 20. května 1915 a dojel po 33denní plavbě po moři přes Hollandsko domů do Liberce 30. června 1915. Byl tedy nedobrovolně skoro celý rok na cestách v době války.

Cestopis jest ozdoben několika pěknými obrázky, zhotovenými podle fotografických snímků autora. Nyní, kdy jest nouze o nově vyšlé cestopisy, najde kniha zajisté povšimnutí a rozšíření, bude vítanou četbou. Autor má zajímavý sloh; kromě věcí, které budí pozornost každého přítele umění a krásy přírodní všímá si horlivě rostlinopisu. Krásná tato kniha zasluhuje, aby byla čtena. Ignát Zháněl.

ČESKÁ.

Život ctih. Anny Kateřiny Emmerichové, řeholnice kláštera augustinianského v Dülmenu. Sepsal P. K. E. Schmöger z kongr. Nejsv. Vykupitele. Díl první (od r. 1774—1819). Přeložil P. Matěj Fencl, kaplan v Uhřiněvsi, Vydáno v Staré Říši na Moravě r. 1917. Se svolením arcibisk. Ordinariátu v Praze. Stran 312. Cena ?

První část znamenitého spisu P. Schmögera (1819—83) máme tedy již v překladě českém — a dlužno hned dodati: v překladě pečlivém, krásném. Je to překlad, který si vyžádal jistě několik let práce. Také úprava knihy je krásná; jest jen litovati, že pro drahotu vydání tak nákladného nedostane se kniha do rukou statisíců českých čtenářů, jak bychom si ze srdce přáli. Je to čtení utěšené, dojímavé, neustále k přemýšlení povzbuzující. Co tu výhledů do života duchovního! Při četbě rozevírá se před námi také jasný obraz jedné ze smutných dob dějin církevních. „Nebyli to jenom nepřátelé jména křesťanského, jímž (tehdy) zničení církve zdálo se už hotovou věcí, nýbrž i hrstka věrných pozbyla už vší odvahy a skoro vší naděje. A tuto tíži soužení Církve s celým jeho rozsahem i významem bylo Anně Kateřině vzíti na sebe . . ." (154). V jiných dobách úpadku aspoň tu a tam zářili svatí a učitelé, „ale žádná doba nebyla neutěšenější a opuštěnější té, kdy Pán Vinice shromažďoval do duše pasačky z Flemske plnost milostí . . ." a „kdy hrubá nevěra celého toho období prohlašovala Církev za nesnesitelnou ohavnost, drze ji tupíc a rouhajíc se jí . . ." (142). V takové době jsou právě duše omilostněné největší oporou Církve. K těm náležela tedy také ctih. Anna Kateřina. Bůh sám oznamoval jí ve zvláštních zjeveních, zač se má modliti (16) a naznačil jí, „že kdyby ustala se modliti a se káti, že nikdo jí nenahradí." — Není doba naše horší než před sto lety? Jaká je i dnes povinnost těch, kteří opravdu církev milují? Videant consules! Nebylo po této stránce příliš mnoho hřešeno a zanedbáno, že se podobné knihy jako je „Život ctih. Anny Kateřiny" s největším úsilím nekladly do rukou věřícího lidu? . . . L † a.

Ze svatého týdne. Dvě řady promluv na podkladě liturgickém. Napsal Ant. Melka, spirituál bisk. semináře v Č. Budějovicích. Vydáno v Praze 1917 nákl. Cyrillometh. knihkupectví. Stran 158. Cena 2 K 80 h. — O tištěných kázáních soudí se zpravidla nepříznivě. Známý profesor prý bohoslovcům říkával: „Je to mor, ty sbírky kázání, homiletické všelijaké časopisy s celou řadou prací mělkých, plytkých a sentimentálních. Takové kázáníčko se pak v posledních chvíli chytne, přečte a v neděli se pak hlásá — slovo Boží. Tolik se všude káže a přece tolik nevědomosti u těch, kteří to kázání slyší. Přátelé milí, květnatá, uplakaná, sentimentální a poesií se ohánějící kázání nerozsvítí lidem. Kázání je slovem Božím, jen když jest postaveno na základ božské pravdy Písma. Otcové církevní, katechismus, misál, brevíř, to jsou, přátelé milí, příručky ke kázání. čtěte svaté knihy, rozjímejte je a modlete se, aby v každém vašem kázání bylo zrnko horčičné. A neberte na pomoc tištěných kázáníček. Je jich teď, bohužel, jako hub po dešti. A já jich ani cítit nemohu." — — Dobrá to lekce, ale (je-li správně vše podáno) logicky není správná. Někdo by to mohl rozumět o všech tištěných kázáních, a zatím to platí jen o některých. O sbírce „Ze svatého týdne" rozhodně to neplatí; sbírka je ovocem pilné práce, četby, rozjímání, na základě Písma, sv. Otců a liturgie. Proto nelze také takové kázání vzít v poslední chvíli, je přečíst a na kazatelně opakovat. Lze jich užít jen jako pomůcky a jejich bohatý obsah rozmělňovat a po částkách lidu podávat. Pak ovšem bude každý kazatel jejich původci za jejich otištění děkovat. Pisatel těchto řádků sám jich letos vděčně a s prospěchem užil a může je vřele doporučiti. Název některých themat: Neděle květná — ratolesti: nicotnost světa; — průvod: cíl života; — Zelený čtvrtek — temné hodinky: stav hříšníka; — den zrady: trest hříchu; — mytí nohou: čistota; — dále: poslední soud, pokání, sebezapření, kříž, modlitba, sv. přijímání, vytrvání v dobrém atd. L † a

Člověk Boží od Jana Vrby (Stýblova knihovna vybrané četby, sv. VI.) jest povídka, jejímž středem jest Jordán Valeš, který jako hoch následkem zápalu mozkových blan přišel o sluch, leč tímto neštěstím nezmalomyslněl. Prahnul celou duší tím horoucněji po vzdělání, naučil se čísti z pohybů rtů a tváře mluvících, stal se později úředníkem a svým umem vynalezl během několika let svou soustavu „zkráceného" úřadování. Stal se ředitelem kanceláře. Když viděl, jak sourozenci opouštějí otcovský dům i zakládají nové rodiny, i srdce jeho vzplálo k sestřenici, která na kratší dobu k Valešovům dojížděla. Již se odhodlal vyznati jí svou lásku, leč — mladší bratr ho právě předešel. Odchází, aby místo milencem, stal se pouze ochráncem lásky jejich. Když otec i matka umřeli, stíhají Jordána halucinace, zdá se mu, jakoby rodiče byli přítomni, ba slyší i jejich slova. V nastalém požáru zachraňuje Jordán synka své sestry Anežky, ale sám upadá v těžkou nemoc. V horečce zří své rodiče, s nimi kráčí cestou i polem až k jakési chyši, kde setkává se s dívkou zvanou Země, kteráž provází ho jako nevěsta. Jim žehná sám Kristus slovy: „Milujte se!" A Země ho vede za sladké hudby dále po stupních vzhůru. Člověk Boží — dotrpěl a zatím, co všichni o něm bolestně přemýšleli, usmíval se jakoby chtěl naznačiti, že jest mu lépe než všem litujícím ho a soucitným živým. Povídka jest dobře založena a poutá až do konce. Užívání slov nástud (nastuzení), šírání (šero) jest bezúčelno. Antonín Ježek.

Bahr 1917. Nakladatelství Tyrolia v Innomostí 1918, stran 240, cena K 12.

Známý mistr slohu a nyní ředitel dvorního divadla vídeňského Hermann Bahr podává tuto svůj denník. Počíná 5. XII. 1916, kdy byl v klášteře benediktinském v Sekavě — má ku klášterům velkou lásku — a končí dnem 21. prosince 1917 citátem z Heraklita. Jako motto jsou slova, vyňatá z duchovních cvičení sv. Gertrudy, jež četl v její svátek 15. listopadu: „Eja, duše, probuď se! Jak dlouho míníš spáti?"

Bahr podává tu hlavně své myšlenky ze života politického této doby. O sobě, o svém životě duchovním a o své práci nepíše skoro nic, též nic o svém návratu z radikála ku katolicismu, o literatuře poměrně málo; jest z celého srdce zarytým Rakušanem, o čemž často mluví, miluje Vídeň. Nestaví nikde v popředí svou osobu, stýká se a mluví o mnohých velikánech naší doby; kdosi zastal kancléře Kühlmanna, jak četl spisy Stifterovy; když se ptal císař Vilém kteréhosi vojáka, zač dostal železný kříž, odvětil

mu s úsměvem: „Za totéž, co mně naposledy vyneslo šest měsíců kriminálu.“ Jako nejzajímavější zjev německé literatury za rok 1917 prohlašuji knihu Arna Scholze: „Plantasus“.

Jakého ducha jest B., několik dokladů: 1. ledna píše do denníku: „et a te nunquam separari permittas — ani polemicky ani konciliantně, nýbrž individuelně a positivně“. O časopisu „Kunstwart“ píše: „Není pouhou náhodou, že „Kunstwart“ skoro na každé straně vyznívá nábožensky! Vše, co zažíváme není ve vědě a umění, jest pouhá předmluva ku návratu k víře.“ Jinde píše: „Sedláka nazývají po rusku „Kristjatin“, což jest tolik jako křesťan. A Dostojevski, který se o tom zmiňuje, připojuje: „Není to pouhé slovo, ale leží v něm velká myšlenka, která bude vyplňovati celou jeho budoucnost. Bahr dodává: „Já myslím, nejen v Rusku, ale i u nás a všude v Evropě. Všude jest sedlák křesťan. A všude vyžaduje sebeobrana křesťana opět dosaditi. Není to ani rada ani přání, nýbrž jednoduše výrok nezbytné nutnosti. Nemáme volby. Křesťan musí býti zase dosazen. Ať chceme či nechceme, jest důležitější, jako kdyby někdo se chtěl brániti proti návratu čtvera počasí a nechtěl by míti jara.“

Již z těchto nepatrných ukázek slohu B. viděti, že má překypující výmluvnost a těžko se překládá, hromadí rád a často vedle sebe mnoho synonym. Četba knihy jest zajímavá, podá vysvětlení mnohého zjevu, jejž jsme zažili roku 1917. B. má a bude míti zajisté i mezi našinci, když se k nám z celého srdce navrátil, mnoho přátel a zjedná mu je také tato krásná duchaplná kniha. Ignát Zháněl.

Vzdělávací četba katolické mládeže. Vydává „Jednota čes. katol. učitelstva“ v království Českém. — Redaktor Alois Dostál. Administrace v Praze-II., Žitná ulice čís. 26 nové. V Praze. Tiskem a nákladem družstva Vlast. 1918. Ročník XVII.

Sbírka tato, jež vychází šestkrát do roka ve volných lhůtách, přinesla v tomto posledním ročníku vedle něžných básní od Dr. M. Kováře, A. Simerské, L. Grossmannové-Brodské, A. S. Nováka (proč jeho básnička nadepsána: „Ze hřbitova“ — nejasno; vždyť leží mrtvá matička v rakvi ještě doma!) a j. hojnost velmi pečlivě vybraných článků jak zábavných, tak poučných, jimiž přispěli: Alois Dostál, jenž tu obrázek „S heslem“, kde velmi poutavě vylíčeno, jak naučil se Bohuš Kasík šetřiti, obdržev knížku poštovní spořitelny s heslem, jehož však neznal a proto nemohl si nic vyzdvihnouti! Týž má zde ještě neméně zajímavý obrázek: „Kytice“ a žertovnou práci „Pro bratříčka“, totiž hříbkového! Horlivý pracovník z mladší generace Ant. Ježek uveřejnil zde: „Pravidla pro mládež“ (péče o zrak, o sluch, sezení při čtení a psaní) a dojemný obrázek „Na cestě k domovu“, jenž jedná o malém drotaru Jurkovi . . . Jan Blokša má zde poučné články: „Pohřeb myšky“ a „Neposlušná myška“. Ot. Jakoubek přispěl pracemi: „Varhany“ a různými episodkami „Ze světa zvířat“. Též ostatní práce všechny jsou pro mládež velice vhodné a pobaví nejen čtenáře malé, ale jistě i dospělé. Doporučujeme vzorně vedenou sbírku tuto naší mládeži a jejím příznivcům co nejlépe a to tím spíše, že předplácí se na celý rok (6 čísel) toliko 1 K. Fab. Budil.

„Vzkříšení“. Kalendář katolického lidu československého na r. 1919. Roč. XI. Redaktor a vydavatel Msgr. dr. Karel Slavík. Nákladem Českého tiskového spolku v Českých Budějovicích. Tiskem knihtiskárny Ant. Pelze v Příbrami. Cena 3 K 60 h poštou. — Letošního roku se kalendář „Vzkříšení“ drobet opozdil, ale jeho opozdění nahradil dobře volený a vybraný obsah. Kalendář obohatil úvodní prací náš přední katolický literát a paedagog Václav Špaček. Jeho povídka „Přestoupil k národní církvi“ jest nanejvýše časovou. Spisovatel neoděl svou práci jen v hávčistě povídkový, ale jako výborný zastance křesťanské školy a neochvějný řečník dal v ústa sedláka Hůrky a starého pana profesora slova přesvědčivá o naší a národní církvi, takže ke konci se čte jeho povídka jako poučný řečnický turnaj.

Veselý obrázek z neveselých časů vykreslila v „Utopenci“ L. Grossmannová-Brodská a ze staročeské kuchyně vynesená slova „utopiti mlynáře“ vpředla do osnovy humoreskové. Vlasta Pittnerová v kratičké vzpomínce „Babička Korejtková“ zapadla do svého oblíbeného žďárského kraje a to vždy s úspěchem.

Alois Dostál v episodce „Obávaná kniha“ dobře vystihl nesnášelivost sousedů, jimž má býti trestem zápis do t. zv. „černé“ či obávané knihy, která založena v starostově příbytku.

Msgr. dr. K. Slavík časovou připomínkou „Mudrlanti“ osvětlil četu válečných mluvků, jimž Bůh a kostel stal se věcí přežitou.

Bujněji pustila úzdu svému humoru Barbora Mellanová v humoresce „Švakr“.

Z práce Bož. Hradecké vychovatelský obrázek „Jarouš“, báseň Fr. Kolbeho „Čechů práva“, hospodářské pokyny J. V. Chmelaře zasluhují povšimnutí.

Přehled politických událostí a přehled důležitějších událostí válečných podlehl na mnoha místech škrtu censorovy tužky starého Rakouska. Jinak zaslouží pořadatel dr. K. Slavík za obsahovou část pochvaly.

Illustrací má kalendář „Vzkříšení“ hojnost a většinou vztahují se na válečnou dobu a život za frontou. Jen při illustraci k práci L. Grossmannové-Brodské malou výtku p. illustrátorovi; kde v textu se praví, že Klusáček poděsil děcko, dav mu polibek, vousatým obličejem, vykreslen tento úplně bez vousů. I illustrátor je povinen přečísti si rukopis, nežli začne pracovati . . .

Otakar Jakoubek.

Dramatické umění.

Z Národního divadla. Dlouho odkládaná nemocí p. Mařáka opera J. B. Foerstra „Nepřemožení“ dočkala se dne 19. prosince přece své premiéry. Děj opery vrouben postavami aristokratů a to v dnešní svobodné době počíná míti již málo zajímavosti. Skladatel, jenž si sám i napsal slova, chtěl se dostati však do proudu salonní sentimentality a možno právem nazvati jeho operu „dílem lásky“.

J. B. Foerster, jako skladatel modernista, vnesl do své opery plno hudebního vzruchu a učinil mluvu a hudbu jedinnou součástkou svého nového díla. Jako výborný ctitel lyrismu, který dovede tak mistrovsky uplatňovati, vložil do „Nepřemožených“ plno lyrických míst, jichž zpěvnost je ušlechtile melodická.

Pod taktovkou chefa opery K. Kovařovice vyzněla tato jeho novinka co nejpůsobivějl. Pí. Horvátová a Mařák ve hlavních úlohách a pp. Polert a Huml v úlohách důležitých osvědčili se sympaticky. Režie řed. Schmoranze byla prvořadná.

Z Městského divadla Král. Vinohrad. Opětně slovanská práce na této scéně! Byla to Aleks. F. Pisemskiho komedie „Baal“. Je to hra plná realismu, která předvádí nám lačnost po peněžním žoku v ruských kruzích. Podnikatel Burgmeier, jemuž na burse štěstí nepřálo, chce podvodnou státní dodávkou opět pomoci si ke jmění. Snadno své okolí podplácí, jen mladý Mirovič jest mužem poctivcem.

Je zamilován do jeho ženy Kleopatry. Burgmeier posílá svou choť k Mirovičovi. Muž zachráněn, ale ženu ztrácí — ta zůstane již v blízkosti Mirovičově. Burgmeier je zasypán řadou darebáků a v bytě Mirovičově Kleopatra postrádá pohodlí a majetku, když zápol o život zapudil i lásku. Uteče k svému mužovi a Mirovič opuštěn, prokliná moc Baala.

Ve hře Pisemského je plno rušných míst dovedně podle francouzských vzorů komedií zpracovaných. Postavy v ní vystupující jsou důkladně prokresleny, tak že hra jevila zájem. Pan Hlavatý v úloze Burgmeiera podal výkon plný chvály. Též jeho choť Kleopatru pí. Štěpničková podala velmi pěkně. Židáčka Rufina (p. Tůma) a Miroviče (p. Karen) sehráli umělci se vzorným nastudováním.

V den příjezdu presidenta Masaryka do Prahy vypravena na scéně Měst. divadla poprvé Fr. Suppého komická opereta „Fatinica“ aneb „Rusové v harému.“ Ač náleží tato práce Fr. Suppého k dobrým pracím německé lehké hudby, přece to byla práce německá a ta měla přece ustoupiti práci původní, zvláště v nynější době oslav. Tento přehmat divadelní správy nedá se ničím omluviti.

Vypravena byla za režie p. K. Faltyse a za řízení kapelníka p. K. Nedbala pečlivě. Účinkující vesměs podali výkony dobré.

Otakar Jakoubek.

Z cizích jevišť. Dne 3. prosince zemřel slavný a v celém kulturním světě populární francouzský dramatik Edmond Rostand, ve věku 54 let. Napsal hry: „Romantikové", „Vzdálená princezna", „Cyrano de Bergerac", „Orlík", a j. Byl básníkem velké obraznosti, dobrým dramatikem a manželem básnířky Rosemonde. — V operním divadle berlínském poprvé uvedena na scénu opera Karla Weisse „Polský žid". — L. Janáčka opera „Její pastorkyňa" uvedena bude v nejbližší době na scénu divadla ve Vratislavi. — V slovinském národním divadle v Lublani nově nastudovaná „Prodaná nevěsta" s českými umělci doznala bouřlivého přijetí. — Poláci zřídili na Těšínsku stálé polské divadlo, které bude hráti v jednotlivýchm městech, též v Mor. Ostravě. O. J.

* * *

Z české dramatické literatury. Karel Horký napsal loutkovou hru „Honza na trůně", která provozována na Dětské besídce Osvětového sboru Sokola na Menším Městě pražském. — Pi. Abigail-Horáková v Turnově napsala lidovou hru z XVIII. století „Prstýnek", která obdržela nyní Tylovu cenu (500 K), vypsanou Ústř. Maticí divadelního ochotnictva československého. — A. Kantor napsal původní novinku „Vítězství Slovanů", která měla premiéru v divadle „Uranii" a sehrána souborem Dělnického divadla. — „Poběhlice", komedii o 1 dějství, napsal Jos. Skružný. Měla premiéru v divadle „Variété" v Karlíně. — J. Kubík napsal slova k operetě „Pan Bonbónek", k níž hudbu složil Em. Starý a která měla svou premiéru v Areně na Smíchově. Jos. B. Foerster pracuje na nové partituře pro sola, sbor a orchestr, nazvané „Mortuis fratribus". O. J.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Nové literární středisko polské vzniklo v Poznani, kde spolu založeno velké vydavatelské družstvo „Ostoja" (Útočiště). Družstvo hned začalo vydávati knihy a literárně umělecký a kulturní dvoutýdeník „Zdrój", Ale předběžná reklama vyvolala značný boj proti St. Przybyszewskému. Boj vedli jednak jeho literární odpůrci, jednak konservativní a katolické kruhy z důvodů náboženských a mravních. Przybyszewski žádal kritiků a referentů, by budoucně úplně pomíjeli jeho jména.

Válečná literatura. Vídeňská „Concordia" před rokem vypsala soutěž na nejlepší romány válečné. Ceny po 10.000 K. Sešlo se 170 prací. Než cena neudělena žadné. Pouze dvě práce obdařeny uznáním. Oba romány jsou práce ženských auktorů („Matka" a „Cesty sesterské"). Tendence obou pacifistická.

Konrád Kümmel jest nyní nejoblíbenější katol. spisovatel německý. Napsal přes půl tisíce povídek, první zaslal jako bohoslovec do časopisu „Alte und Neue Welt". Byla přijata a honorována 30 franky. Vydává též týdenník „Nedělní List", který má 78 tisíc odběratelů; jeho kalendář pro Würtembersko se tiskne v 90 tisících výtisků.

Česká rebelie na Podřipsku jest práce roudnického archiváře Václ. Chaloupeckého, v níž naznačuje, že odboj předbělohorský je dílem českého severu, protestantského Pojizeří, naproti katolickému Polabí, které snažilo se zachovati katolictví a dynastii. Pozadí náboženské myšlenky bylo sociální: sedláci chtěli se zbaviti poddanství, chudí rytíři zmocniti se katolických statků. Strůjcové odboje byli stejně vrchnostmi jako katoličtí odpůrci, kteří v každém hnutí selském proti poddanství viděli „anarchii".

Konfiskované básně uveřejňuje „Našinec" v Literární neděli a to Dostála-Lutinova „Fueramus Pergama" o vandalském řádění německých protestantů při ničení Lovanč a to katolických chrámů a zapálení vzácné knihovny, v níž uhořel i český poklad literární, jedinečná staročeská bible.

Náklady pro umění, vědy a literaturu v r. 1861. Na dvorní divadla činil náklad 294.000 zl., z toho 210.000 zl. dostalo divadlo u Korutanské brány a 84.000 zl. hradní divadlo. Dvorní knihovna vyžadovala nákladu 29.400 zl. Dvorní hudební kapela potřebovala 11.426 zl.; obrazárna 11 025 zl.; první kustos dvorní knihovny měl ročně služného 4.200 zl., čtyři jiní po 2.100 zl., první skriptor 1260 zl., druhý 1050 zl., dva jiní po 840 zl. Dvorní

kapelník měl 1575 zl., místokapelník 1050 zl. a 30 údů kapely 23.100 zl. — Kustos zoologického kabinetu měl 2.100 zl. ročně. O. J.

Z literární činnosti našich legionářů za hranicemi. Vedle velkých tištěných časopisů Čechů zahraničních vycházela, zvláště v Rusku, ještě řada hektografovaných a litografovaných časopisů jednotlivých českých zajatých pluků. Je to jistě též velmi významný dokument o vzdělání a duševní čilosti českých vojáků, tato dojemná i roztomilá časopisecká činnost namnoze též prostých vojínů, z níž vane však jedině ideální a mužný duch statečných českých legionářů... Mnohé příspěvky beletristické i básně jsou i značné ceny literární. Některé tyto časopisy byly zajatci i pracně opisovány krasopisně a ozdobným italským písmem. Tak dostal se k nám do Čech „Slovan", časopis 2. československého pluku krále Jiřího z Poděbrad, vycházející v Berdičevě, dále „Kypjatok", vzdělávací a poučný orgán 6. hanáckého pluku, satirický list „Bodláčí" s výstižnou karikaturou císaře Viléma jako „anděla míru", litografovaný čtrnáctideník „Český Revolucionář" vydávaný za pomoci „Osvětového klubu", jehož úkolem bylo vzdělávat a zušlechťovat českého vojína v ohledu národním i politicko-mravním. Ušlechtilost a mravní prohloubení, toť jistě hlavní rys vší vnitřní činnosti českých vojínů, jistě zjev příznačný, ale přirozený u českých lidí ocitnuvších se mimo prostředí rakouské habsburské tmy a německo-vídeňského násilnictví.

Eucharistické hnutí a kněz, napsal Bob. Bilík, far. z N. Valteřic v. v. Nákladem vlastním. Tištěno v Opavě 1918. Cena 1 K. Stran 32. Jedná o eucharistické farnosti a v jakém vztahu k Eucharistii jest kazatelna, zpovědnice, misie, úcta P. Marie, rozličné pobožnosti, liga kněží a p.

Zlatá Praha č. 7.—10. „Osvobozenému národu" s příhodnými literárními příspěvky a obrazy. Mezi těmito zbytečný obraz Protireformace od Jaroslava Čermáka. Dominikán se žoldnéřem proti otci rodiny. Děti se kloní na tu i onu stranu.

Vzájemný poměr českých konfesí. Píše Jiří Sahula. Stran 79. Cena 1 K 40 h. V tomto obsažném spise jsou srovnány věroučné články vyznání katolického, Husova, kališného, Chelčického, českobratrského, dále konfese augšpurské, společné konfese českých protestantův, Českých bratří a heidelberské. — Spis, vydaný v omezeném počtu výtisků, zasílá pouze za hotové administrace „Časových Úvah" v Hradci Králové. Za nynějších poměrů nejlépe jest zaslati 1 K 40 h poukázkou.

Kniha o pravoslaví. Spis „Pravoslavje", jejž sepsal dr. František Grivec, dosáhla netušeného úspěchu. Chorvatský řecko-katolický biskup v Križevcích nařídil svému duchovenstvu, že se tato kniha musí zařaditi do všech farních knihoven a poslal úředně tuto knihu všem farním úřadům svého biskupství. Na Slovinsku se prodalo tohoto spisu za dva měsíce přes tisíc výtisků. Vydala ji svým nákladem „Katoliška bukvarna" v Lublani a prodává ji za 3 K.

Černčice v okresu Lounském. Dle všech přístupných pramenů napsal a svým nákladem vydal Frant. Štědrý, farář ve Slavětíně u Loun. Tam může se, koho by historie o Černčicích zajímala, obrátit a pan nakladatel ostatní vysvětlí a spis zašle.

Nákladem Velehradské akademie vyšlo kritické dílo známého badatele Fr. Snopka: **„Die Slavenapostel. Kritische Studien, zugleich als Replik gegen meine Rezensenten."** Vyšlo v Kroměříži. Cena 20 K. Autor obrací se proti německým hanlivým vymyšleninám o díle sv. Cyrila a Methoda.

Kopalova literární činnost (z vlastního životopisu). Konečně třeba ještě co nejstručněji se zmíniti o činnosti literární. Třeba tu, jak již řečeno, uvážiti, že jsem za svého 30letého pobytu v Praze, vlastně na Vyšehradě napsal úvodníků a feuilletonů do mnohých tisíců, kromě toho že jsem i jiné rubriky žurnálu vyplňoval, na př. hospodářskou, soudní, denníkářskou, nahlédne každý, že jsem nemohl mnoho času věnovati, leda jen úkradkem v noci, povídkám a románům a že důsledně nemohlo všecko býti vypulerováno a umělecky založeno. Nehledám v tom ni nejmenší chlouby, nýbrž chci pouze konstatovati, jakých prací vykonal první co do času redaktor katolického denníku. Za svého farářování v Kozlích napsal jsem dvě povídky do „Dědictví maličkých", v Hradci Králové: „Chudý boháč" a „Devatero řemesel a desáté žebrota". Pak do „Čecha" před časem román „Matčina kletba" (Kartouzy) a Memoiry. V Praze následoval

delší dvousvazkový román „První křesťané v Římě“ v příloze k „Čechu“. Dále před časem „Sebevrah“, 2 svazky, „Mojžíš“ a „Miroslavín“. Zvlášť vyšly: „Apostati“, 2 svazky. Do „Ludmily“ napsal jsem: „Defraudant“. Posledně pod čarou v „Čechu“ vyšel „Apoštol trhanů“, 3 svazky. Dále „Služka“, sociální román, nakladatelstvím Franzla a „Z cest života“, tři povídky týmž nakladatelstvím. Přítomně pracuji na sociálním románu „Žebrák“. Kromě těchto spisů belletristických jal jsem se již v Kozlích vydávati náboženský měsíčník: „Kalendář pro mrtvé a živé duše“, jehož vyšlo několik ročníků. Dále „Obrana víry“, čtrnáctidenník, jíž vyšlo též několik ročníků a pak „Vychovatel“, týdenník vychovatelský. Nejhlavnějším dílem bylo vydávání krejcarových listů „Kříž“ a „Maria“, čtrnáctidenníků, dohromady týdenníku, započaté roku 1893. Myšlenka, které brzy na to využil sociální demokraté v „Záři“ a jiných listech. Později začal vycházeti „Meč“. Kromě toho napsal redaktor „Čecha“ mnoho povídek do kalendářů a též letáků.

Časové kapitoly o manželství. Sedm řad v 7 brožurách. Napsal Ant. Melka, spirituál bisk. kněžsk. semináře v Čes. Budějovicích. Právě vyšla 1. řada: a) Ideál (sv. manželství), b) Tajemství veliké. Cena 40 h, poštou 50 h, 10 exempl. 3 K 20 h, poštou 3 K 40 h. V tisku je druhá řada: a) Zdroj milosti, b) Trojí pouto. Cena jako u 1. řady. Obě řady hodí se obsahem pro každého (zvláště pro snoubence a manžele). Následovati bude 5 řad: 3.: a) Užitek z tovaryšstva, b) Boží vůle a Boží dar (hodí se pro manžele); 4.: V bázni Boží (hodí se pro každého); 5.: a) Na vždy, b) Znesvěcení, c) Od stolu a lože (pro manžele); 6.: a) Vyvolená, b) Ohrada proti neštěstí (pro každého, zvláště pro snoubence); 7.: a) Spojiž vás Bůh, b) Trní na vínku svatebním (pro snoubence i manžele).

Hry o Janu Husovi a cizina. Na jevišti divadla „Narodno Pozorište“ v Bělehradě sehrána r. 1880 původní historická tragedie „Jan Hus“ od M. Bana. Banův „Hus“ od Husa Tylova a Jiráskova liší se tím, že děj zcela přeložen do Kostnice. Spisovatel v této hře chce vyzdvihnouti jen zkaženost tehdejších církevních hodnostářů a snahy Husovy o nápravu. Vznešený idealismus prvého křesťanství a mrzký materialismus kněžstva, žlíčího v době Husova působení jsou základem tragedie. Jinak vystupuje Hus ve hře dosti passivně. — Ještě před tímto kusem objevil se v Ženevě „Jan Hus“ z péra tamního dramaturga Ludvíka Tognettiho. Je prý to velká tragedie o 4 jednáních a 5 obrazech. Byl několikráte v Ženevě provozován. Toť dvě skromné zprávičky, zachycené k zpracování hry „Jan Hus“ od cizích spisovatelů a sehraných na cizích scénách. O. J.

O „Českém včelaři“ řed. Jos. M. Kadlčáka uveřejnila „Wiener Landwirtschaftliche Zeitung“, nejstarší a nejlevnější zemědělský časopis rakouský, obšírnou a velmi lichotivou zprávou v č. 65 ze dne 14. srpna t. r. Mezi jiným praví se tam: „Obšírné, moderní dílo, kteréž jistě v řadách českých včelařů patřičný zájem vzbudí. V díle uložené vývody kotví ve zkušenostech, které spisovatel získal jako praktický včelař a kočující učitel včelařský, při čemž náležitě brán zřetel k novějším výzkumům, které praktické potřebě přizpůsobil.“ Po obšírném obsahu díla praví se dále, že kniha zpracována s pečlivostí a znalostí velmi přehledně, je psána jasně, snadno přístupným slohem. Spis je vřele doporučen jako vynikající dílo českého písemnictví včelařského.

„Katolická prvouka“ pro nižší třídy obecných škol. Složil katecheta Václav Kubíček. Vyšla v omezeném počtu výtisků nákladem R. Prombergra v Olomouci. Pozůstává ze 60 článků biblických z 84 vět katechismových a z řady článečků určených na čtení dětem i dospělým Cena K 2,50. — Zásady, dle nichž je „Prvouka“ složena, rady, kterakb y se dalo dle ní pracovat a zvláště myšlenky k první přípravě svátostné obsahuje. Doprovod „Katolické prvouky“. Cena K —·70. —. Učivo větné se zvláštním zřetelem na žáky nejmladší s přípravou ke sv. zpovědi a ke stolu Páně podává Vyňatek „Katolické prvouky“. Cena K —·60.

Kolik vydělal svými romány Karel May. Vydavatel revue „Deutscher Wille“ („Kunstwart“) prof. Ferd. Avenarius několikráte už tvrdil, že K. May vydělal asi 6 mil. marek. Mimo to i jinak na Maye v posledním čísle svého listu útočil. Proto podala Mayova vdova na prof. Avenaria žalobu. Přítel Mayův dr. P. A. Schmid pak prohlašuje, že May za celý život vydělal nejvýše 800.000 marek a že jeho pozůstalost byla odhadnuta pouze na 140.000

marek. Tvrzení o 6 mil. nazývá literárně-historickým podvodem. Má v rukou písemné protidůkazy, které budou doplněny přísežnými výpovědmi Mayových nakladatelů.

Pouť za sv. Grálem. Tak nazývá se vzácné dílo, jež nákladem Matice cyrilomethodějské v Olomouci počal vydávat Vilém Bitnar. Jest to výbor nejlepších básní z časových básníků, dílo nehynoucí ceny. A při tom jest to výbor se stanoviska náboženského. Vzlety a touhy nejušlechtilejších českých duchů za věčnou Pravdou. Ale není to jen antologie, je to současně literární historie. Ku každému básníku přidán je životopis a podrobný výpočet děl. Tedy kniha pro každého českého vzdělance nepostrádatelná. Nemůžete ničím lépe obohatit svou knihovnu. První sešit věnován je genialnímu Zeyerovi.

Povinné výtisky. Poněvadž nyní nebudou posílány úředně povinné výtisky do Vídně, do dvorní knihovny, do ministerského presidia, žádá ředitelství knihovny Musea království českého, aby všichni vydavatelé knih, nakladatelé i spisovatelé v zemích státu československého, dříve než budou nové zákony o povinných tiscích vydány, v zájmu úplnosti naší národní knihovny a pro potřebu věků budoucích, dobrovolně posílali po výtisku všech tisků do knihovny Musea království českého. Zároveň jest povinností každého Čecha, aby se staral pro věky budoucí o uložení všech dokladů, příležitostných tisků, proklamací, plakátů, pohlednic atd., jež se týkají světové války a nynějšího osvobození k státu samostatnému a jsou doklady a památkami dnešních nadšených slavností, v jediném národním středisku kulturním v Museu království českého (Praha-II., č. 700).

Literární směs. Polský publicista Jiří Bandrowski napsal první knihu o vítězných bojích našich legionářů pod názvem „Bílý lev". Přeložil ji Jiří Ščerbinský. — Kapesní kalendář Ústřední Matice školské na r. 1919 vyšel. Cena 2 K 50 h. — Kruh pro dějiny a umění vydal knihu o českých zvonech. Je to jeho „Ročenka" za r. 1917 se slovním doprovodem prof. dr. Chytila, dr. Gutha a dr. Heraina. Kromě toho jest v „Ročence" bibliografie o ochraně památek z péra Ješka Hofmana. — „Děti neklidu", román Jana Havlasy právě vydán. — Známá katolická spisovatelka česká Viola z Práchenská napsala pro mládež „Křeménky a perličky", které vyšly nákladem Em. Šolce v Karlíně. — Zem. školní inspektor dv. rada Fr. Wenig napsal zajímavou práci „Obrázky ze staré školy", která vyjde nákladem J. Rašína v Praze. — V Novém Bydžově počne vycházeti redakcí spisovatele Zd. J. Vodáka nový neodvislý týdenník „Stráž na Cidlině". — Dr. Cyrill Seifert, ústř. řed. velkostatku v Napajedlích věnoval „Svatoboru" 25.000 K na založení „Napajedlské nadace" pro nemajetné spisovatele. — Redakcí Jury Janoška počal vycházeti v Lipt. Sv Mikuláši „Tatranský Sokol". — Václav Štech vydal řadu humoresek „Pražské klevety". — Fr. Herman vydal nákladem J. Svátka v Čes. Budějovicích knihu čtyř povídek, nazvanou „Pozdě". O. J.

Paběrky z novin a veřejného života.

Dr. Tomáš G. Masaryk, I. president Československé republiky, narodil se 7. března 1850 v Hodoníně na Moravě, studoval ve Vídni, kde byl též suplentem na gymnasiu, r. 1879 stal se docentem university vídeňské, r. 1882 povolán na universitu do Prahy. Už jako student učil se cizím jazykům: ruštině, frančině, angličině. Zúčastnil se spolkového života, byl zemským i říšským poslancem, cestoval po cizině, navazuje styky s předáky za hranicemi. I amerického presidenta Čechům naklonil. Psal učené knihy, byl redaktorem „Naší Doby". R. 1914 odejel do Švýcar a pak v zemích dohody budil zájem pro utlačené malé národy slovanské v Rakousku. Sešikoval české a slovenské zajatce v legie, k nimž se přidali naši krajané zahraniční. Jeho zásluhou a neúmornou prací provolána a uznána Československá republika. Dne 21. prosince vrátil se do Čech jako první president za jásotu celého národa. Vykonav slib na ústavu, ubytoval se na hradě pražském. První president náš jest muž z lidu, učenec a pevný charakter.

Před sto lety narodil se Fr. Lad. Rieger. Není tomu tak mnoho let, co v pozdní březnový večer za plápolu pochodní ubíral se na posvátný Vyšehrad jeden z oněch slavných průvodů pohřebních, kterými český národ dovedl uctívati své zesnulé veliké muže. Mužem tím byl František Ladislav Rieger. A v tyto dny již vrší se stoletá památka dne, kdy Rieger v podkrkonošském mlýně spatřil po prvé světlo světa. Dlouhý a požehnaný věk prožil, mládí jeho spadalo i v dobu jara obrození národního, mužný věk svůj ztrávil v neúmorném a nadšeném zápase za práva svého lidu a ve svém stáří mohl se těšiti netušenými pokroky jeho na poli jazykovém, osvětovém i hospodářském. Teprve dnes, sto let po narození jeho, vyplnil se krásný sen všech těch ušlechtilých duchů, kteří národ náš k novému životu vzbudili. Teprve nyní požehnané plody jich činnosti a také životní práce Riegrovy staly se skutkem.

Pracoval všestranně. Psal básně, překládal z cizích jazyků, přednášel a deklamoval, studoval a hledal poučení v cizině, pěstoval styky s vlastenci domácími i zahraničními, připravoval se vážně k dráze vědecké i politické. Jako veliký tchán jeho František Palacký byl historikem a ze slavných dějin českých čerpal živou a neúmornou naději v politické vzkříšení a skvělou budoucnost našeho národa, tak Rieger sám věnoval bedlivou pozornost otázkám hospodářským, jsa přesvědčen, že jen v síle hospodářské spočívá i záruka budoucnosti politické.

Od r. 1848 stal se a zůstal po celý život Rieger slavným politikem. Také důležitým, literárním činem „Slovníku naučného" prakticky uskutečňoval heslo osvětou k svobodě! Po obnovení ústavního života hned zase, tu na sněmě českém, tu na radě říšské hřímal plamennými slovy a potíral nenávistné útoky našich odpůrců.

Když většina národa politiku jeho neschválila, Rieger se tomuto výroku podrobil, Odstoupil z aktivního politického jeviště. Ale srdce jeho nepřestalo bíti a žíti až do posledního úderu pro národ, který tak miloval, jemuž život zasvětil, z jehož úspěchů se radoval a nad jehož nezdarem se rmoutil. Staré spory stranické zapomenuty a nad hrobem Riegrovým truchlil národ celý.

Rieger, původem upřímný demokrat, byl i přítelem lidu venkovského. Lnul k zemědělství a dovedl plně doceniti význam stavu rolnického pro český národ, jeho minulost i budoucnost. Český národ vzpomíná Riegrovy mohutné politické postavy i jeho nezměrných zásluh národních a zachová mu paměť nejvděčnější.

Arcibiskup dr. Jos. Stadler, v Sarajevě zesnulý, stal se po zřízení arcibiskupství sarajevského prvním jeho arcibiskupem. Před tím byl profesorem bohosloví a kanovníkem v Záhřebě. V novém úřadě zahájil ihned po svém nastoupení činnost apoštolskou a v té setrval po celý čas svého úřadování. Při hostině na oslavu biskupského jubilea Strossmayerova v září 1900 vyslovil se pro zřízení Velkochorvatska s připojením Bosny a Hercegoviny, začež jemu zaslán byl císařem Františkem Josefem vlastnoruční list s ostrou důtkou, aby se nemísil do světsko-politických záležitostí. Vůbec bylo Stadlerovi se strany rakousko-uherské správy a z Vídně snášeti všemožného příkoří. S nejnovějším vývojem událostí mezi Jihoslovany nedovedl se arcibiskup Stadler smířiti, setrvávaje nepovolně na idei katolického Velkochorvatska. V osobních nárocích byl přes míru skrovný. I zásobu prádla svého nerozpakoval se prodati, když potřeboval na účely církevní, na něž obětoval vše. Kathedrála v Sarajevě a četná jiná díla, chrámy, ústavy, školy atd. jsou jeho dílem a hlásati budou památku arcipastýře velmi horlivého.

Úmrtí. Dne 21. prosince 1918 zemřel u sv. Trojice v Podskalí Dr. Ant. Víšek, bohoslovecký spisovatel. Pohřben na Král. Vyšehradě.

† Jan Hejtmánek. Poslední zakládající člen družstva Vlast z roku 1884 vldp. Jan Hejtmánek, bisk. vikář, kons. rada, kněz jubilant, rytíř řádu Božího hrobu, člen okr. škol. rady a osobní děkan v Bystrém u Poličky na česko-moravských hranicích zesnul v Pánu dne 12. prosince. — Jan Hejtmánek náležel v řady těch, kteří všem podnikům družstva Vlast přáli a časopisy jeho šířili. K družstvu Vlast přistoupil jako 14. člen hned po založení r. 1884. Když po Novém roce 1889 byl založen fond pro katolické spisovatele ve družstvu Vlast seskupené, poslal ihned Jan Hejtmánek,

tehdáž farář v Korouhvi u Poličky, do základu tohoto fondu 40 zl. a záhy na to dne 21. června 1889 přistoupil k fondu tomuto jako člen a složil ihned hotově 100 zl. Až do poslední chvíle svého života veškeré literární podniky podporoval a časopisy družstva odebíral. Jan Hejtmánek narodil se dne 23. dubna r. 1840 v obci Nedvězí ve farní osadě Bystrcké jako syn tamního řídícího učitele. Po studiích zalíbiv si bohosloví vstoupil do semináře a po čtyřech letech dne 21. července 1864 byl na kněze vysvěcen. Jako farář působil v Korouhvi, v Něm. Bělé a posledně v Bystrém. V občanském a společenském životě byl Jan Hejtmánek lidumilem a vlastencem pravého zrna. Jako dlouholetý člen a představený Třetího řádu sv. Františka z Assisi pořádal také po mnohá léta poutě Terciářů na Velehrad a na sv. Hostýn. — Tomuto náboženskému společenstvu jakož i jiným bratrstvům získal Hejtmánek na sta členů.

Úmrtí. V Praze v arcibiskupském semináři zemřel dne 11. prosince 1918 ve věku 38 a půl roku zasloužilý, obětovný vicerektor papežské České kolleje v Římě, t. č. v Praze, dr. Jan Dvořák. Narodil se v Chramostech, studoval malostranské gymnasium, bohosloví pak v Římě. Vysvěcen byl r. 1904, působil jako kaplan ve Wildsteinu a Gossengrünu, poslán byl r. 1907 do Animy v Římě, kde po dvou letech byl promován na doktora obojího práva. Stal se vicerektorem České kolleje, kterou vzorně po 9 let řídil, ve válce do Prahy převedl a těšil se, jak se po svátcích vánočních zas do Říma podívá a připraví půdu pro spojenou kollej československou. Moravu už měl zajištěnou; bylo to výsledkem spojené práce dra Ehrmanna a jeho. Jak se na to těšil, jak pro to žil a pracoval! Kolik mohl prospěti církvi české svými velkými právnickými vědomostmi, svou známostí v papežské kurii! Láska k církvi i k vlasti byla by dovedla najít tu pásku, která by byla zasnoubila obě družky pro společný život. Právě krátce před smrtí pověřen byl důležitým posláním mezinárodního významu, pro něž byl nad jiné kvalifikován.

† Univ. prof. dr. Fr. Čáda. Byl pražský rodák z Buben (* 1865), absolvent pražské university, kde studoval filosofii a klasickou filologii, hospitant universit v Lipsku a Halle, jakož i pařížské Sorbonny. Od roku 1896 byl habilitován pro filosofii na naší universitě, kde mu byla r. 1905 udělena mimořádná profesura. Nebyl to profesor dogmatik a zrovna na předním místě dlužno v rozboru Čádova filosofického myšlení vytknouti jeho kriticismus. Je důsledným stopovatelem noetických záhad, jak je objasnil ve svém základním díle Noetická záhada u Herbarta a Stuarta Milla, jakož i ve svých Rozhledech noetických, uveřejňovaných v „České mysli". Jeho zásluhou byla u nás hojněji pěstována i paedopsychologie, psychologie dětského věku, ve kterémž oboru napsal nám Čáda díla nejkrásnější a vysoce cenných kvalit. Psal o studiu dětské řeči, o dětských kresbách, o hodnotě paedopsychologie; psal krásné rozbory o Komenském, o Amerlingovi, Klácelovi a j. Byl v čele našich snah umělecko-výchovných, vždy nadšen a oddán této myšlence, u nás jedné z nejpotřebnějších. Český národ mu zachová upřímnou a srdečnou paměť.

Úmrtí. Dne 24. listopadu zemřel na Orlíku vdp. P. Mansvet Jakubička, spisovatel, zámecký kaplan a knížecí archivář. Dosáhl 35 roků věku svého. Pochován v rodišti v Poličce.

Autor „Cyrana z Bergeracu" zemřel. Francouzský básník a dramatik Edmond Rostand, známý celému světu, zemřel. Rostand proslavil se především jako dramatik svým velkolepým dílem „Cyranem z Bergeracu", jež stalo se majetkem všech světových jevišť a jež známo je z divadla Národního také u nás. I jiné dramatické práce Rostandovy dosáhly veliké obliby, tak z let posledních zvláště symbolický „Chanteclair". Rostand narozený v Marseillu a dosáhnuvší pouze padesátky let, byl rozeným snílkem a romantikem, při tom mistrem skvělého, zvučného verše, při tom uhlazeného, byť i leckde ironického. Za války nabyla i Rostandova tvorba rázu politického.

Úmrtí. Dne 19. prosince 1918 zemřela v okres. nem. v Benešově po dlouhém utrpení choť statkáře z Pavlovic, paní Františka Mirovská, rozená Jakubcová, bývalá redaktorka časopisu „Jitřenky" ve Vršovicích u Prahy. Byla zdatnou veřejnou pracovnicí a ženou zlatého srdce. Pohřbena byla dne 22. prosince na hřbitově ve Vlašimi. Čest budiž její památce.

Padesáté výročí úmrtí Karla Vinařického. Dne 3. února bude tomu právě 50 let, kdy (r. 1869) na Vyšehradě zemřel a na tamním hřbitově dne 6. února byl pohřben kanovník, kněz-básník a spisovatel český Karel Vinařický. Zásluhy Vinařického o českou literaturu získaly mu čestného jména mezi spisovateli, kteří z počátku minulého století pečovali o vzkříšení českého písemnictví. Z jeho spisů jsou nejdůležitější překlady latinských a řeckých klasiků a z těch opět zvláště časoměrné, poněvadž nejen literatura obohacena jich obsahem, nýbrž i jazyk vytříben a zdokonalen jich uměleckými tvary. Jiný odbor svého času velmi důležitý, tvořila jeho práce pro školu a dítky. Opatřil Vinařický pro národní školy potřebné české učební knihy, z nichž mnohých dlouho se v národních školách užívalo. Mimo to vydal Vinařický satyrické „Sněmy zvířat", sbírku básniček „Varyto" a „Lyra", pak sbírku jiných veršů pod názvem „Vlast" a několik německých brožurek polemicko-satyrických. Kromě toho řídil „Časopis katol. duchovenstva" a psal mnoho článků do „Časopisu Českého Musea". R. 1848 byl zvolen v okresu mladoboleslavském za říšského poslance. Vinařický narodil se dne 24. ledna r. 1803 ve Slaném, zemřel tedy jako 66letý. Budiž jeho činnosti vždy žehnáno! O. J.

Dvacáté výročí úmrtí P. Ivana Ad. Wagnera, bývalého výborného znalce dějin a knihovníka strahovské knihovny v Praze, připadá na den 12. února. Zemřel r. 1899.

Devadesáté narozeniny slavil 2. prosince Jeho Milost vsdp. Msgre Dr. Antonín Skočdopole, býv. profesor bohosloví, papež. praelat, čestný kanovník atd. Všecko duchovenstvo diecesní ctí ho jako milovaného učitele, na nějž s vděčností vzpomíná, kongregace pak chudých Školských Sester hledí zpříjemniti mu v útulku jemu v ústavě sv. Josefa zde poskytnutém poslední léta plodného jeho života a odvděčiti se tak za péči a podporu jejímu českému školství v Českých Budějovicích věnovanou. Bylť on původcem její dívčí školy, která byla první českou školou zde, na škole té po dlouhá leta sám vyučoval, ji i finančně podporoval. Co mimo to na poli církevním i národním v Č. Budějovicích slovem i písmem vykonal, jest ještě v čerstvé paměti. Na sklonku života bylo mu popřáno patřiti na ovoce svých snah, sdílených předními muži českého tábora; červánky národní svobody 28. října m. r. ozlatily večer jeho života a vnutily do jeho dobrých očí slzy radosti; když slyšel jásot svobodného lidu českého, radostí plakal.

Abrahamoviny bude slaviti dne 7. února t. r. farář v Ořechu, oblíbený povídkář a předseda nově založené Jednoty československého duchovenstva v Praze Jindř. Štěpán Baar. Narodil se dne 7. února 1869 v Klenči. Na kněze byl vysvěcen dne 17. července r. 1892. Působil jako farář v Klobukách, nyní v Ořechu. J. Š. Baar zaujímá přední místo mezi českými katolickými belletristy. Přispívá do „Zlaté Prahy", „Zvonu", „Týna" a přispíval do „Českých Květů" a j. Samostatně vydal „Farské historky", „Farská panička", „Jan Cimbura", „Nalezeno na cestě všedního života", „Mžikové obrázky", „Poslední z rodu Sedmerova" a j. K jeho padesátinám přejeme mu jménem české katolické spisovatelské obce všeho nejlepšího. O. J.

Jubilea sedmdesáti let dožívá se v těchto dnech zasloužilý lektor maďarštiny na české universitě a plodný odborný spisovatel František Brábek, rodák z Branovic u Týna n. Vltavou, absolvent pražské university. Své doby řídil jako sekretář vydávání Riegrova Slovníku naučného, mnoho překládal z maďarštiny (Petöfiho básně, Jokaiovy romány a j.), psal črty cestopisné a skládal různé mluvnice i čítanky, jsa při tom prakticky činný i jako přísežný translator maďarštiny pro obvod zemského pražského soudu. Postava v našich literárních poměrech rázovitá a milá.

Stoleté narozeniny 25. prosince 1918 připadaly českého skladatele hudebního Emanuela Vašáka (1808—1875). Byl vychovatelem, hospodářským úředníkem a posléze u pražského magistrátu. Vydal šest sbírek: „Národní zpěv a ples", „Zvon" „Beseda", „Album" a dvě sbírky pro mládež. Vedle Zvonaře v letech šedesátých náležel k nejlepším skladatelům. Zemřel v Praze a pochován na Volšanech.

Doktor L. Okánik se šesti kněžími fotografován v Českém Světě č. 12 s nadpisem „Doktor L. Okáník, děkan v Uherské Skalici, jehož

správě bylo svěřeno západní Slovensko, v kruhu svých slovenských přátel."

Sbor doktorů bohosloví v Praze konal 13. prosince m. r. v posluchárně bohoslovecké fakulty v Praze valnou hromadu. Po zprávě děkana sboru dra Jos. Hanuše o činnosti sboru a o stavu jmění provedena byla volba nového děkana a notáře. Jednomyslně zvolen děkanem na r. 1919 spirituál akademie hr. Straky dr. Alois Kudrnovský a notářem opět profesor dr. Fr. Kovář. V roce uplynulém zemřeli dva členové sboru dr. Karel Vondruška, farář u sv. Havla v Praze a dr. V. Mikolášek, farář v Markvarticích, jichžto památku uctili přítomní povstáním a vsichni členové sboru obětí mše sv. Nově přistoupil dr. Fr. Rotkovský, profesor něm. reálky v Trutnově. Sbor na konci r. 1918 má 102 členy.

Slovanské rovy. Ve Znievě zemřel ve věku 81 let dr. J. Korauš, býv. profesor na tamním slovenském gymnasiu. — V Horních Bzinciách v nitranské stolici zemřel ve věku 41 let Sam. Delinga, býv. redaktor „Dennice". — V Krupině zemřel ve věku 31 let horlivý Slovák, vojenský lékař MUDr. Fedor Alex Lehotský. — Dne 8. prosince m. r. zemřel v Sarajevě politický zastánce charvátských práv na Bosnu a Hercegovinu dr. Stadler, arcibiskup ve věku 75 let. — Dne 11. prosince m. r. zemřel v Lublani slovinský spisovatel Ivan Cankar, jehož četná díla přeložena do češtiny.

Kněžstvo katolické třikráte zachránilo národ český před úplným poněmčením. Jásáme dnes nad svobodou lidu českého. Jásot našeho lidu ruší někteří řečníci, kteří na schůzích napadají kněžstvo katolické nezaslouženým, nepoctivým způsobem. Těm třeba připomenouti, že největší zásluhu o existenci českého národa má — kněžstvo katolické. 1. Kněžstvo katolické zachránilo poprvé národ český před poněmčením v 9. století. Tehdy okolní Němci přijavše víru katolickou již dříve, vpadli pod záminkou pokřestění do sousedních zemí slovanských, aby je skutečně podrobili a poněmčili. Tomuto osudu podlehli pohanští Slované Luticové a Bodrcové a j. asi dnešní Polsko. Že Čechové nepropadli témuž osudu, mají děkovati sv. Cyrillu a Methoději, kteří zavčas pokřtili knížete českého Bořivoje a jeho choť Ludmilu. Tím byla vzata Němcům záminka k výpravám do Čech a k poněmčování. 2. Podruhé zachránilo kněžstvo české svůj lid před germanisací za vpádu protestantismu ve století 16. před bitvou bělohorskou. Luther totiž učil, že duchovní stav je nepotřebný, že páni mohou statky církevní zabrati. Následek toho byl, že většina šlechty české, dosud kališnické a katolické, přijala ochotně učení protestantské, načež jala se statky církevní násilím zabírati, kneze katolické z far vyháněti a německé kazatele do Čech volati. Z té doby máme největší příliv němectva do Čech. Tehdy poněmčily se západní a severní Čechy, na př. Chebsko, Chomutovsko, Kadaňsko, Mostecko, Duchcovsko, Loketsko, Ústecko, Děčínsko, Trutnovsko, Kladsko, Jindřichohradecko atd. Naproti tomu katolické kněžstvo hájilo proti cizáckému protestantismu nejen víru, nýbrž i řeč lidu českého. Konečně vítězstvím Ferdinanda II. na Bílé Hoře roku 1620 zaražen postup protestantismu, čímž odvráceno úplné poněmčení národa českého. 3. Katolické kněžstvo zachránilo národ český před poněmčením za germanisace Josefa II., kdy literatura česká téměř spala. Byli to hlavně kněží buditelé, vyšlí z českých chaloupek, kteří burcovali lid ze staletého spánku, volajíce ho k národnímu vědomí. Oni zachránili v nejhorší chvíli svému národu rodnou řeč.

Konkurs na národní hymnu. Pan Václav Chmel s chotí věnoval k tomu účelu 3000 K radě spisovatelské v Praze, která po dohodě s Národním výborem konkurs na novou národní československou hymnu vypíše. Těšíme se z toho, jak se budou naši básníci a skladatelé tužiti a jak dovedou srdci lidu se přiblížiti.

Umělecké sbírky Dra K. Vondrušky byly prodány za K 305.000. Obsahovaly 2400 kusů a na 6000 rytin, 500 obrazů, sklo, porcelán, nábytek. Kusy jsou ceny nestejné a budou rozprodány do celého světa. Sběratel zemřel bez závěti.

Z družstva Vlast. Za člena zakládajícího přistoupil a členský vklad 100 K hotově poštovní spořitelnou zaslal vldp. Antonín Březina, farář v R. v Dolních Rakousích.

ROČNÍK XXXV. ČÍSLO 5.

VLAST

ÚNOR 1919.

Antonín Ježek:

Charita!

Motto: „Ani tvému srdci nechce žádného Bůh blaha bráti a vše, co mu obětuješ, s požehnáním tobě vrátí“ (Vl. Šťastný).

Slavný filosof starověku — Plato — netajil se myšlenkou, že nutno vytříbiti poměr jednoho člověka k druhému, aby rozhořčeně nepoměr majetkový nekřičel do světa a nezavdával příležitost chuďasovi, aby v srdci svém vzkypěl vzdorem vůči boháči, který v šarlat a kment se obléká a hoduje na každý den skvostně. Poměr míněný dal se uskutečniti jen tím, že by vyšel genius zásad vznešených sám ze řad nejchudších a učením svým naplnil celý svět. Proto volá Plato: „Nám nezbývá jiného než počkati, až někdo přijde, kdo nás naučí, jak se máme chovati k Bohu a lidem!“

Konečně dostalo se zemi štěstí hostiti „vytouženého“ a jím byl Ježíš Kristus, sám Syn Boží. Již svým zrozením v stáji betlemské z chudičké matky, třebas odvozující původ svůj z královského rodu poukázal na socialní problém, že býti chudým, není žádnou hanbou, ale naopak chloubou pro samého Syna Božího, který slávu v nebesích zaměnil za ponížení a chudobu.

Kristus zdeptal v prach egoismus a nešťastné, ubohé a chudé blahoslavenými nazývá. Ne stále sebe budeš milovati, ale také bližního svého a právě toho nejchudšího jako sebe sama. Tak hlásá Kristus své názory, aby všichni poznali, že se nesmírně mýlí, kdo se domnívají, že chudoba není ničím jiným nežli hanbou. Toť nazor pohanský! Proto také chuďasové byli opovrhováni a mluveno o nich příkře dle slov Plautových: „Kdo dá chuďasovi pokrmu a nápoje, nemá oň žádné zásluhy, poněvadž mu jen prodlužuje bídný život a mimo to, co mu dává, sám ztrácí.“

Vznešená jsou slova papeže Lva XIII. „V očích věčné moudrosti není chudoba ani nejmenší hanbou!“

A možno říci, že odkazem Kristovým nám byli chudí, což neřekl „chudé máte vždycky s sebou?“

I před érou Kristovou byli chudí na zemi, ale jak na ně pohlíženo? V samotném Římě bylo jich tolik, že se boháči obá-

vali, aby se nevzbouřili a proto otvírali své štědré ruce, leč při tom dbali, aby zůstali od nich ve slušné vzdálenosti. O nich píše Döllinger toto: „Žebráků byly celé zástupy; Seneka často na ně vzpomíná a praví, že přemnozí boháči s největším odporem almužnu dávali žebrákům a chránili se pečlivě, aby se nedotkli ruky žebrákovy a proto almužnu jim házeli."

Podobně počínají si Řekové i jiní národové, kteří pod jakousi rouškou milosrdenství si hleděli zakoupiti nerušenost svého blahobytu, hovění nesmyslným choutkám a zženštilosti. Nesmíme však upříti, že by někteří národové pohanští nepokládali dobročinnost za něco vyššího, ba dokonce za ctnost. Tak svědčí Xenofon o Peršanech, když praví, že raději dávají nežli béřou. Docela posvátné knihy jim určují, co má se dostati chudým, na př. — z pozemků ovodněných 10%, z neovodněných 5%, když se odpočítají výlohy. Kdo přes jistou část hotových peněz více po 11 měsících nosil ve svém měšci, byl povinen z toho dáti chudým 2½ procenta. To však byly pouze ojedinělé případy.

Jako kouzlem čarovného proutku působí slovo Kristovo: „lačněl jsem a dali jste mi jísti, žíznil jsem a napojili jste mne . . ." Svět se změnil, chudoba byla rehabilitována a lidstvo začalo závoditi ve službách lásky a pomocí lásky vyrůstaly význačné budovy, aby slávu svou hlásaly celému světu až po dnešní dobu.

Proč nepřipadlo na mysl některému z boháčů starověku založiti chudobinec nebo sirotčinec? Zajisté proto, že měli o chudobě nepravé mínění. Jsou sice výjimky, na př. Julian Odpadlík tak činí, ne však z úmyslů svatých, nýbrž nápodobuje křesťanství, aby pohanství mohl povznésti.

Sotva Kristus povznesl chudobu, s chudými obcoval a chudé rybáře za své apoštoly zvolil, chudoba dostala příznak vznešenosti, tak že i bohatí prodávají své statky, aby část rozdali potřebným a chudým. A tak nedovedeme si učení Kristovo mysliti bez spojení s chudobou. Kristus vstoupil na nebesa, učedníci Páně mají plné ruce práce, musí křtíti, biřmovati, kázati, sloužiti nejdražší oběť mše sv. atd., při tom nemohou věnovati plnou péči chudým. Proto, aby zkráceni nebyli, volí si jáhny a těm svěřují péči o chudé. Jak se o ně starají netřeba se dohadovati, vzpomeneme-li, že jáhen Vavřinec nazývá své chudé „klenotem a pokladem".

„Nestačí pohlížeti na chudého pouze okem tělesným, nýbrž dlužno ho pozorovati také okem duševním. Ti, kteří naň pohlížejí okem toliko tělesným, vidí v něm toliko nízkost, ponížení a opovržlivost; ti však, kteří otvírají své oko vnitřně, t. j. oko svého rozumu věrou osvíceného, spatřují v chudém samého Ježíše Krista, vidí v něm obraz jeho chudoby, měšťana jeho říše, dědice jeho zaslíbené, vlastní dítě jeho církve, nejpřednějšího úda jeho tajemného těla . . . . Budova církevní byla dle původního plánu jen pro chudé vystavena; ti jsou praví obyvatelé onoho šťastného města, jež Duch svatý městem Božím nazývá. Chudí jsou staršími v rodině samého Krista, údy jeho nejvzácnějšími a nejdražšími" (Bossuet, biskup francouzský).

Láska k chudým a opuštěným nebála se žádné oběti, žádného balvanu v cestu se stavícího. Ona jde rovně, přímo za svým cílem a proto výsledky září až po naše doby, v oči bijí těm, kteří opovrhli svou pravou matkou, církví katolickou. Do Edessy stížené morem a opuštěné téměř ode všech zdravých lidí, vrátil se sv. Efrém s vyhnanými kněžími a založil pro morem zmírající nemocné prvou křesťanskou nemocnici. Hospital v Caesarei Kapadocké založený sv. Basiliem († 379) byl zván současníky osmým dílem světa. V Cařihradě založil nemocnici sv. Jan Zlatoústý († 407), třebas že dvakráte byl ve vyhnanství a umřel vysilením, v Hipponu sv. Augustin, jehož výmluvnost sv. Ambrože, biskupa milánského, získala a milost Boží na pravou cestu uvedla († 430). Papež Symmachus založil koncem V. století v Římě tři nemocnice. Řeholníci v V. stol. zakládali ústavy pro slepce, hluchoněmé a šílené. Od 8. století v Paříži působí arcibiskupský chorobinec „Hotel Dieu", přes 900 let trvá hospic sv. Bernarda (Ratzinger).

Něžná péče o chudé a nešťastné zaburcovala i svědomím vznešených a královských majestátů, tak že neuzavírají srdce svá těm nejnižším, ale podávají pomocné ruce své církvi katolické, aby si zajistili památku nehynoucí. Řada klášterů zbudována, ale vrata zůstávají otevřena ve dne, v noci příchozím poutníkům, chudým, kteří tísnili se třesouce se zimou, aby byli nasyceni a napojeni. Či dala by se církev katolická v skutcích tělesného milosrdenství zahanbiti vzory ze židovství? Nechala by nepovšimnutou vdovu ze Sarepty, která nasytila hladového proroka Eliáše, neznamenala by lásku Tobiášovu, který v zajetí assyrském chodil na každý den po všem příbuzenstvu, pokrmy nosil a uděloval každému, pokud mohl, ze svého statku? Nezůstala-li ve starém zákoně bez ozvěny na srdce lidské slova proroka Isaiáše: „Lámej lačnému chléb svůj," tím spíše učení Kristovo, které zaznamenává přijetí a pohostinství Lazarovo a sester jeho vzhledem Božského Mistra. Či měli by katoličtí křesťané zříci se zaslíbení Božího ve slovech; „Kdožkoliv dá nápoje jednomu z těchto nejmenších číši vody studené, toliko ve jménu učedníka, pravím vám, neztratí odplaty své?"

Zajisté že nikoliv! Ještě trvá dílo charity křesťanské, rozšiřuje se na nové úkoly a pojišťuje věčnou památku katolíkům při nejmenším u těch, kteří dobrodiní obdrželi. Či nejsou to kláštery, které podávají chuďasům v poledne živnou polévku a kus chleba? Kolik nuzných vystřídá se u fortny se džbánkem nebo hrnečkem, aby dobrodiní účastnými se stali? A to děje se každý den, po celý rok. A mezi těmi, kteří podávali pokrm chuďasům, nalézáme mnohé, kteří byli by mohli sobě nechati sloužiti a toliko poroučeti. V dobách, když největší propast se rozvírala mezi bohatým a chudým, posílá Bůh jednotlivce, aby opovrhli bohatstvím, vzali na svá bedra hrubý šat a sklenuli zase most lásky k bližnímu mezi oběma. Milostí Boží povstávají „andělé milosrdenství" jako byl sv. František z Assisi *)

*) Sv. František byl synem Pietra di Bernardone a Picy Francesco. Prožil veselé mládí, účastnil se bojů za otčinu a byl zajat. Po návratu

*

(1182—1226), syn bohatého kupce, který zřeknuv se dědictví otcovského, umínil si založiti řád mužů, kteří by po způsobu apoštolském žili v chudobě a pokání kázali slovem i příkladem. Horoucí byla jeho láska ke Kristu, proto sluje Serafínský, nedivno, že stejná byla láska k bližnímu. Sv. František jest vzorem při řešení otázky v sociální politice. O něm praví anglický spisovatel Hummel: „Styk kněžstva s lidem musí býti častější a srdečnější. Vzácný příklad světce svatého Františka z Assisi, jenž z lidu vyšel a stále lidu sloužil, musí se v našich dobách opět zalesknouti. Nutno zase utvořiti onu živou a účinnou obec křesťanskou, jaká kvetla v prvých dobách církve. Jest nejvyšší čas, aby kněží též v oboru sociálních věd se vyznali a dovedli applikovati pravdy evangelia i na naše časy, aby dovedli z každého světského předmětu najíti ono pouto, které nás víže s Bohem, aby všude našli stupeň nábožensko-mravního povznesení lidu. Poměr církve, který dosud byl více poměrem ke státu, nechť se promění v poměr církve k lidu."

Neméně proslavil se chudobou i velikými činy sv. Dominik ve století XIII., jehož otec byl šlechticem. Pohlížíme-li na obraz světcův, zdaž nás nejímá muž ten s jasným čelem, velebnou důstojností a zbožným vzezřením? Na všech obrazech září prostá postava s hvězdou na čele a lilií v ruce, která za svého života snad nejvíce rozdala chudým. Když postrádal světec peněz, jimiž by zmírnil bídu svých bližních, neváhal chudým darovati své knihy.

Vznešení mužové rodem ponižují se a stávají se podobnými nejchudším, ba dokonce vydávají se na cestu, aby prosili pro „své ubohé a chudobné". A chudina zří, co dovede na př. sv. Bernard, vždyť denně sytí až 2000 žebráků, ale s hrůzou musí patřiti, jak mnohé kláštery schudly docela, že samy o podporu musí prositi, když prodaly často drahocenné dary a nádoby kostelní ve prospěch nuzných.

Než, nejenom péči o pokrm a nápoj chuďasů měly na starosti kláštery, nejen rozdávání almužen, ale také péči o nemocné a choré. Ve středověku povstávají kláštery, do nichž přijímáni nejnešťastnější mezi nemocnými — totiž stížení malomocenstvím. Zřekli se sami Židé nemocných takto a vyloučili je ze svého středu. Kdo byl uzdraven, musil napřed jíti ke kněžím, aby mu dali vysvědčení, že je zdráv. Potom teprve mohl jíti mezi lid. Hle, co dovede katolický křesťan! Zná dobře, že se časem nakazí, ale to ho neodstrašuje, aby se malomocným nevěnoval. Mezi muži těmi nalézáme i z nejvznešenějších a nejbohatších rodin, kteří z lásky ke Kristu a bližnímu vzali na

onemocněl a při tom pocítil marnost světskou. V srdci svém pocítil proměnu, modlil se dlouho, rozdával chudým ... Blíže kapličky San Damiana zasvětil život svůj chudobě, prostotě a službě Boží a získává nové následovníky nadšené ideálem evangelické chudoby. Všichni prožívají chvíle nebeského blaha po usazení se v Rio-Torto a posléze v Portiunkuli zasvětivše se lásce k chudobě, útrapám, pracovitosti, sebezáporu. Sv. František jest všem příkladem. Zásluh jeho nikdo neupře, ba jest předmětem vroucnosti, zbožnosti a úcty vyřknuté učenci, mezi nimiž neschází ani známý Joannes Jörgensen — konvertita.

sebe nemoc všech nejhroznější. Blízko klášterů nalézala se oddělená stavení pro malomocné, jimž sloužil řeholník, který, jakmile tam vešel, do kláštera mezi bratry již se nevrátil Když podlehl zhoubné nemoci, na vížce smutně zvěstoval zvonek klášterním bratřím, že zase jest místo uprázdněno. Nezalekli se toho, ale hlásilo se jich vždy několik, neboť věděli, že ten, kdo pro Krista ztratí život, nalezne jej!

Bohužel, ani dnešní doby není malomocenství zvláštností v Africe, kde nejen kněží, ale i řeholnice působí, na příklad v krásných horách Nguru, ještě častěji vyskytuje se v horách Uluguru. V útulku nemocných v Bagamoyo bývá 50—80 malomocných, kteří tam nalézají obydlí a ošetření, třebas že by jim bylo milejší bydleti volně mezi svými krajany, kteří nehrozí se nákazy tak, jako v Evropě. V asylu v Marana nacházejí se malomocní v krásném údolí pod vrchy porostlými stromy. Uprostřed stojí kostel a po obou stranách jsou obydlí. V roce 1907 ve Fianarantsoa byly kladeny základy pro rozsáhlý asyl malomocných a dnes vypíná se tam mohutná stavba pro tyto nešťastníky.

Dílo křesťanské lásky v Africe štědře podporuje Družina sv. Klavera, jež zavázala si malomocné vděčností. Dle dopisů také tito vzpomínají na své evropské dobrodince a denně se za ně modlí.

Dobrodiní tohoto druhu oceňují i malomocní — jinověrci. Jedna ze sester řádu Františkánek missionářek sdělila, že v Hararu jest celá vesnice malomocných zvaná Katama. Jest to asi 40 chatrčí s kulatou slaměnou střechou. Na jedné straně jsou chaty mužů, na druhé příbytky žen, jež jsou svěřeny právě řeholnicím. Tam jednou hledala útočiště i stařena z kmene Somali, vyznáním Mohamedánka, u které nemoc tak daleko pokročila, že jí skoro všechny prsty u rukou upadly. Vstoupivši do stanice, vrhla se před řeholnicemi na zemi, aby dle tamního zvyku projevila svou úctu a prosila za přijetí. O něco později žádala za přijetí mezi katechumenky, leč musila podstoupiti měsíc zkoušky a teprve tehdy dána jí rada, aby se se svým úmyslem svěřila missionáři. Přání jejímu bylo vyhověno. Když potom missionář chystal se na delší cestu, vyprosila si jeho návštěvu a žádala o svatý křest, který jí nebyl odřeknut. Slze majíc v očích žehnala mu slovy: „Kéž milý Pán Bůh odstraní ti každý kámen z cesty za tvou dobrotu!“

Biskup Jarosseau, apoštolský vikář v území Gallas připomíná, že pisatelka této zprávy jest představenou tří sester Františkánek-missionářek, které malomocné s obdivuhodnou obětavostí ošetřují. Jejich láska a oddanost k těm nešťastníkům nedá se ani dosti oceniti. (Pokračování.)

Václav Poledne:

Lauda Sion Salvatorem —

Jásej hymnem neskonalým,
Sione — a díkem stálým
Pastýře a Vůdce chval!
Vše mu dej, co můžeš dáti,
zaslouží vždy víc — a vrátí —
nekonečné Slávy Král.

Pro chválu tu důvod nový.
Živý chléb — Božími slovy
za pokrm života dán.
Kolem obětního stolu
dvanáctero apoštolů:
věří, co jim řekl Pán.

Nuže, o tom nechť se zpívá,
co v svém nitru duše skrývá.
Radost, že Pán vzpomenul.
Neboť den to věru slavný,
kdy se slaví večer dávný,
kdy byl prostřen svatý stůl.

V této požehnané chvíli
Beránek náš sněhobílý,
velkonoční slaví kvas.
Před Zákonem Novým mizí
velebný stín Pravdy ryzí.
Noc! — A zbývá denní jas! —

Co Pán Ježíš v oné síni,
to se na památku činí,
jak výslovný rozkaz zní.
Všemohoucí silou slova
chleba vína oběť nová
v Hostii se promění.

Tak zní svatý článek víry:
Tělem stává se chléb čirý,
víno promění se v Krev!
Co nemůžeš chápat ani,
před tím vírou duch se sklání,
tou i smyslům pravdu zjev.

Pod různými způsobami,
ne podstatou — podobami —
tajemství ta skryta jsou.
Pokrm Těla — nápoj Krve,
celý Kristus dnes i prve
pod obojí způsobou.

V každém svatém přijímání
bez rozdílu se k nám sklání
bezúhonný, vzácný Host.
Pro jednoho — pro tisíce —
nikdo méně, nikdo více —
pro všechny má darů dost.

Všichni mohou přijímati
dobří, zlí — hříšní i svatí
pro odměnu nebo trest.
Hodným život — zlým smrt zbývá
obé v Hostii se skrývá!
Hle, jak různý úděl jest.

I když rozlomí se v části,
ani tím se nedej másti —
věz, oplývá stejnou slastí
celek i nejmenší díl.
Podstata se nerozdělí,
pouze způsoby se dělí,
pod nimiž vždy Kristus celý
bez proměny jest jak byl.

Ejhle chléb andělských chórů!
Stal se chlebem lidských tvorů.
Pokrm dítek, beze sporu,
nesmí být odhozen psům.
V předobrazech již se skrývá,
v Isáku, co oběť živá,
s obětním beránkem splývá,
s Mannou, danou zástupům,

Pastýři, tam dobře známý!
Chlebe, měnící nás v chrámy.
Jesu, smiluj se nad námi,
bdi nad skutky — myšlenkami
Své pozemské rodiny!
Vždyť jsi Bůh — a všemohoucí —
milosrdný — vševědoucí —
uslyš naše prosby vroucí,
veď nás k laskavému Soudci
k hodům věčné Hostiny — Amen.

Alois Dostál:

Rozvrat.

(Pokračování.)

V.

Nemálo si na tom v Rašicích zakládali, že měli výroční trhy jako v sousedním Loukově. Tři obdrželi od pánů z Vřetovic v šedé dávnověkosti, výsady o nich uctivě uschovávali v kované truhlici s jinými památkami, čtvrtý si přidělali sami. Byl to vlastně Mikulášský trh, měšťanům trpěný, ale v kalendářích neuváděný. Tyto jarmarky byly by ubohé, kdyby se sousedé všemožně nesnažili pomoci jim na nohy. Šest výročních a dva v každém týdnu trhy v Loukově jako všechno tak i jarmarky v Rašicích zatlačovaly, ale snaživí měšťané nedali zaniknouti svým výsadám. Pořídili zvláštní tržiště s dřevěnou ohradou, a když z okolních vesnic málo sem přiváděli dobytka, domácí vehnali do ohrady svůj ze všech chlévů, ať chtěli prodati nebo nechtěli. Tržiště bylo plné a příchozí dlouho nerozuměli tomu podvodu. Dostavili se řezníci a Kverek z obecního nařízení dělal dohazovače. Výmluvnost k tomu měl. Hůře bylo se znalostí, a tu kdysi k všeobecné veselosti prodával býčka za jalůvku. Tehdy Kalousek správně užil rčení, aby švec zůstal věren svému kopytu.

Jiným trhovcům také přicházeli měšťané ochotně vstříc Zdarma jim půjčovali neohoblovaná prkna, jež měli připravená v hasičské kolně, poskytovali jim stolky, v zimě popřávali ohřátí u kamen a nevybírali z místa na náměstí. Však se proto strážník zlobil a nechtěl po jarmarce zametati utrousenou slámu, rozmetané papíry a jiný neřád, ohražuje se, že kolega v Loukově v takový den vybéře hodně na penězích a jiných maličkostech. Byl tedy Matoušek neochotný vystrkovati červený praporec na znamení, že trh počíná, a rovněž s bručením chystal šatlavu, v níž měl staré haraburdí pro kramáře, kteří se při špatném prodeji obyčejně poprali a pro jarmareční zloděje, jichž tu bývalo více než vážných kupců. Ale vybírati nesměl, aby se trhovci proto nerozprchli. Také to byli většinou domácí lidé, mohli prodávati ve svých krámech, ale správa obce si přála, aby se aspoň na několik hodin usídlili pod plachtami na rynku kolem kašny a sv. Floriána, ochránce před požárem.

I Kopet toho dne vyvalil několik sudů před krám a zboží v nich zabezpečil pletenými sítěmi, do výkladu zarovnal, o čem předvídal, že by to došlo odbytu i čím se chtěl pochlubiti. Cukrář jenom několik kroků poodešel od svého domu a čepičář podepřel rohatinu se svými výrobky o svoji zahrádku. Ale přece všichni byli venku, na trhu a časem prodali méně než v krámě. Ale musili držeti jarmark, aby se řeklo, že v Rašicích toho dne bylo hodně stánků, tyto že se z náměstí rozbíhaly až do ulic.

Měšťané k zabezpečení svých jarmarečních výsad přinášeli i další oběti, zvali a hostili známé jak o pouti nebo posvícení, ano pravilo se, že i podpláceli vozky, aby toho dne jeli do

města, i když by jenom brousek mínili koupiti. Tu nikoho nenapomínali a nepokutovali, i kdyby prudce jel náměstím a zapráskal bičem před radnicí. Jindy strážník vyletěl jako poštvaný, o jarmarce, jako by neslyšel. Měl zakázáno.

Hostinští ozdobili průjezdy majkami, jako by nikdo netrefil „Na růžek", k opelichalé „Hvězdě", k opršenému „Lvu", kde se více prodával alkohol než pivo.

Nějaký kus dobytka se na tržišti přece odkoupil, několik metrů látky na šat se prodalo, nejčilejší však obchod byl u bud kramářských a pernikářských, kde omladina utrácela nastřádané peníze, jež před jarmarkem vylovila z nedobytných pokladen v podobě hliněných prasátek a jiných tučných tvorů. Tu město hned oživilo frkačkami, kohoutky, trumpetkami a jinými falešnými tony.

Než i omladina dospělejší mihla se u těchto stánků s věcmi nepotřebnými, ale milými a navzájem si nakoupila dárků pro potěšení i na památku. Pernikáři už měli připravená srdce s veršíky a pestrým malováním, kramáři pak rovněž věděli, co půjde na odbyt.

Mláď vyšla na trh asi ke třetí hodině, procházela se mezi budkami, bavila se, tu a tam se zastavila, jsouc lákána trhovci usměvavou tváří, která se hned změnila, když lákaný ničeho nekoupil. Mladý pán ruky obratem se proměnil v obejdu, krásná slečinka v couravou žebrotu. Napadení se buď zlobili nebo se smáli a někteří podrážděnost kramářů ještě napínali.

„Do smrti mne nikdo v tomto mizerném hnízdě neuhlídá," hubačil muž s červeným šátkem na krku a rozcuchaným vlasem; „ani na výlohy neutržím. Kdepak mezi takovou žebrotou by člověk hladem pošel. To v Loukově se jinak trží."

„A proč se tam třeba neusadíte na rynku? Proč sem chodíte?" ozval se uražený měšťan,

„Nač dáváte do novin, že v Rašicích bude výroční trh, když to vlastně nic není? Nemáte šiditi lidi," vyčítal kramář s opovržením hledě do krabice, kde měl několik stržených desetníků.

„Poroučí slečinka?" hned naladil tvář ve vlídný úsměv, když před krámem stanula vesnická dívka a ptala se na cenu hřebínků.

Takových výjevů se tu odehrálo za den mnoho, měšťanům se dostalo výčitek a časem musil zakročiti i strážník, aby zjednal pořádek. Ale dle rozkazu měl si počínati mírně, aby nikoho neodpudil. Jenom na zloděje nakročil s veškerou přísností a chycenou obět za asistence kluků odváděl do šatlavy. Nejbližší číslo Stráže přineslo o tom dlouhou zprávu, že v Rašicích o výročním trhu chyceni byli ti a ti zloději.

„Ale hedvábí nebo zlato nekradli," uštěpačně naráželi v Loukově. „Takhle barchet nebo brousek na kosu."

Těšili se junáci, že o podzimním Havelském trhu dostanou pěkné památky od dívek, tehdy rozbil stan u radnice zlatník, jenž snad jméno měl od toho, že zlato neprodával, ale jiné levnější kovy, které se též leskly aspoň na nějakou dobu. Na sa-

metových polštářích ležely přívěsky, jehlice, prsteny a jiné skvosty. Mohl si je ten onen sám koupiti, ale netěšily by tak, jako z měkké teplé ruky, jako dar lásky nebo přátelství. Junáci oplatí to marcipánem a při nejbližší posvícenské zábavě tanečkem.

Pavel Sutnar také byl doma o trhu a nějak se točil ke Kláře Pužilově, doufaje od ní míti dárek. Vždy osvědčovala vytříbený vkus. Těšilo by ho, kdyby se mohl pochlubiti předmětem od Kláry, která skutečně hezkou byla a krásu si dovedla v otcově oficíně zvýšiti.

Účetní záložny, třicetiletý muž uhlazeného zevnějšku, útočil na Anču Kopetovu, snaže se od ní dosíci památky. Ucházel se spolu o její ruku.

Hynek toho dne nemohl odejíti mezi omladinu, neboť byl čilejší obchod a otec nevystačil. Stál tedy junák za pultem oděný modrým kabátem, v rukou držel vážky, od nichž však zrak mnohdy zabloudil k zasklenným dveřím, jimiž bylo viděti do náměstí. Zde rozeznával druhy, odtud slyšel hlučný hovor i smích a nemohl by na to vzíti jed, že zcela správně vážil, že neošidil sebe nebo zákazníka. Rád by vplul do toho proudu, ale uznával, že to nemůže býti. Však také počet kupujících ochábne a potom Kopet starší všechno v obchodě zastane. A dárek z trhu už má pro Boženu, dárek, který by se nedostal u kramářů, koupil jej při poslední návštěvě v Praze a ve vatě jej schovává jako poklad. Dnes příhodná doba k odevzdání vzácného předmětu.

Zcela prostá objednávka několika deka pepře a zázvoru vytrhla Hynka ze snění. Venkovská panímáma pospíchala. Jenom stříhnul okem na náměstí, kde právě šla kolem Boža Sutnarova se slečnami. Jenom mžikem se podívala na krám, jehož široký portál byl polepen reklamami a pestrými obrazy.

„Kolik toho zázvoru?“ ptal se Hynek, jako by nedoslýchal.

„Tři deka,“ upozornil Kopet syna, odbývaje podál výrostka, jenž si dlouho vybíral nový bič.

Hynek se až zastyděl, že ho otec přistihnul při zamyšlení. Obchodník musí míti stále čilou mysl.

Ještě chvíli oba odbývali zákazníky, ale hned otec a hned syn odpočíval. Lidí přicházelo méně, jenom se trousili. Minula čtvrtá hodina, někde trhovci už skládali. Jenom domácí vytrvali a kramáři, kteří odjedou až příštího dne.

„Chceš-li se projíti, teď sám všechno zastanu,“ propouštěl Kopet syna, vida jeho netrpělivost.

Hynek rád to slyšel a hned odložil sáčky, do nichž odvažoval do zásoby. Potom zaběhl do kuchyně, kde se umyl, vlasy přičísnul a přestrojil se. Jenom si změnil kabát a vzav jinou kravatu, pospíchal z domu. Také na kapsu sáhnul, má-li tam dárek v měkké bavlnce.

Kopet vida jak pospíchá, usmál se. Chce se podívati na končící jarmark a pobaviti se mezi druhy.

Hynek div nenarazil na prkno, které muž odnášel do kolny. Trhovci by zanechali stánky a odešli, ale strážník zle se durdil

a huboval: „Když neplatíte, aspoň po sobě ukliďte jako pořádní lidé.“ Ten onen poslechl, skutečně sebrav zboží, rychle se odstranil. Uklízeli po něm strážník s ponocným a durdili se oba.

Mladý kupec se rozhlížel, kde asi jest omladina. Jistě dárky jsou rozdány, pernikáři se na prknech odlehčilo a radost panuje mezi obdarovanými. Ale ku podivu, ve stánku místního pernikáře a cukráře posud byla největší srdce s veršovanými nápisy vystavena. Také marcipán polo zabalený tu ležel a jiné sladkosti. Jenom drobné věci krejcarové byly rozebrány. Což byla taková zásoba nebo junáci nekupovali? A také rozezlený zlatník zavile hleděl na sametové polštářiky, na nichž plno památek lesklých a svůdně vystavených. Ani ten neodbyl? Kde jsou slečinky, proč nekupují a neokrášlí kravaty jehlicemi, hodinky přívěsky, ruce svých drahých prsteny s významnými nápisy: „Z lásky“, „Na památku“, „Od srdce“ a podobně.

Hynek nemohl pochopiti. Tak mu to připadalo divné, neobvyklé. Myslil, že přijde pozdě a zatím ani s darováním nezačato. Co toho příčinou?

Hynek připojil se k té a oné společnosti a všudy znamenal jakousi rozladěnost. Zřídka ozval se žert, slečny nápadně vyhýbaly se krámům, kde bylo možno koupiti vhodný dárek, páni pak minuli pernikáře, aniž by se zastavili. Prim vedla Klára Pužilova, příchozím spěchala naproti, cosi jim šeptala, naváděla. Buď se něco stalo nebo teprve se připravuje. Hynek hledal Boženu, chodila s mladším bratrem Vojtěchem a kterousi slečnou, měla úkol hlídati mladíčka před sítěmi, které tu a tam byly naň prostřeny. Ve svých sedmnácti letech měl posud čas k milostným pletkám a jisto bylo, že mnoho vody uplyne, než mu otec statek přepustí.

Božena ráda uvítala Hynka.

„Také na trh?“ usmála se. „Dnes se vydařil. O mnoho více tu bylo lidí než jindy. Obec může býti spokojena.“

„Ale, jak jsem pozoroval, málo se prodává. Pernikářům zbyl marcipán a zlatník též smutně hledí,“ pravil Hynek.

„Ti opravdu nepochodili, poněvadž máme v Rašicích jakousi stávku — vzdor na vzdor.“

„Tak? Za pultem byl jsem pilně zaměstnám a věru nevím, co se přihodilo.“

„Oplácí se výlet, Klářin to výmysl. Mstí se, že nebyla uznána za přední krásku, že neshrnula na sebe nejvíce hlasů. Dámy poněkud odstrčené jejím návodem nekupují junákům dárků z trhu a proto ovšem také nedostávají marcipánu.“

„A tak!“ usmál se Hynek. „Proto ta strnulost, ta zamlklost. Uražená ješitnost, ženský hněv. Tak Klára nezapomněla, kdepak! Tak dlouho ji to bodalo, až se přece pomstila.“

„Dnešní den jí poskytnul vhodnou příležitost. Však se raduje, že se jí to podařilo, opět zase triumfuje.“

„Laciná sláva,“ pohodil hlavou Hynek.

Jindřich s útočnou slečinkou popošli poněkud napřed a zastavili se před hračkářským krámem.

„A já jsem Kláru neposlechla, mne také nepřemlouvala," polohlasem pronášela Božena. „Nepohrdneš mým malým dárkem z našeho havelského trhu?"

Při tom vsunula dívka Hynkovi zabalený v jemném papíře předmět.

„Ani já nechci následovati slečnu Pužilovu a pamatoval jsem hned na tebe v Praze."

Božena vzavši malou krabičku, vřele poděkovala. Tušila asi, co to bude.

„Ještě musím přikoupiti marcipán."

„Děkuji, ten ponecháme dětem," odvětila Božena.

V tom naproti kráčela Klára se štábem dívek, které se dnes s ní mstily. Vítězně pohlédla na Hynka. Jistě už ví, co provedla.

„A nevidím ničeho v papíře," narážel Kopet.

„Netoužíme po ničem a také dnes dárků nedáváme," hlásila Klára.

„Pak podkopáváte slávu našeho města. Neprodají-li trhovci, nepřijdou sem a čím se budou Rašice lišiti bez jarmarků od každé Lhoty? Za to vám otcové města málo budou vděčni."

Klára nevěděla, posmívá-li se Hynek nebo míní-li to do opravdy.

„Však koupí jiní," nadhodila.

„Zlatník zlostně hází skvosty do bedny a pernikáři nemilosrdně srdce lámou. To je na pomyšlenou, tohle může míti nemilé následky," varoval Kopet rozmarně.

Ani intervence Hynkova nepomohla. O tomto trhu zůstalo bez dárků, vzdor provedeu docela.

Na trhy do Rašic dostavovaly se též duchovní z okolí. Nahražovali si tak pout, která zde odbývala se v postě, o bolestné Matce Páně a to v rozměrech nejskrovnějších pro smuteční dobu postní. Farář-děkan Cibulka ani nikoho nezval mimo kazatele z nedalekého kláštera, ale všem sousedům připomínal, že bude o sv. Havle slavný trh, kdy lze spojiti užitečné se zábavným, totiž poveseliti se a něco nakoupiti pro domácnost. A kněží se skutečně dostavili, každému něco scházelo v domácnosti, co možno koupiti na jarmarce.

Měšťané byli spokojeni, že děkan pomáhá jim zachraňovati trh, sládek sáhl pro lepší soudek pro faru a řezník vyseknul šťavnatější kus masa pro hosty. Faráři přicházeli pěšky, přijížděli a ten onen měl i posla, jenž vedl dobytče na prodej. Prohlédli si trh, kupovali a dávali si věci donášeti na — děkanství. Když nováček posílal chlapce se zbožím na faru, nechtěl tento rozuměti. Domníval se totiž, že má jíti až do některé vesnice. V jednom pokoji po stolech a stolicích byly hromádky koupených věcí, aby si je vlastníci s večerem odnesli. Pan vikář mínil, že by se mohla v Rašicích o trhu odbýti vikariátní porada, kdyby nebylo tak pozdě a sv. Havel se mohl přešinouti na srpen. Každý byl srdečně vítán, vždyť vlastně oplácel návštěvu, každému bylo poraděno, kde by co řádného dostal, a strážník od děkanství zaháněl rušitele pokoje.

Farář z Poddubí co rok udával vtip, že Cibulka vlastně dostává na hosty podporu z obecní pokladny, neboť celý ten jarmark se vlastně pouze uměle udržuje.

Domácí pán rozuměl žertu a jenom se usmíval. Před nedávnem dostal nového kaplana, jenž prošel už několik far na patronátě a naději měl, až se něco uprázdní, státi se farářem. Zvláštní pověst ho předcházela, že jest muž rázný, zbožný, výmluvný kazatel, společenský a organisátor. Už rozvinul svoji činnost, ale někde nebyl pochopen, jinde potkal se s neúspěchem. Zakládá prý knihovny, spolky, pořádá divadelní představení, odebírá mnoho časopisů a novin, horlivě pracuje ve škole, je čilý a stal se i některému staršímu pánu nepohodlným. Rozčeří hladinu společenských poměrů, rozdmýchá nečinný život, nebojí se překážek a obtíží.

Jiří Chmelík působil na vzdálených farách, že ho někteří duchovní ani osobně neznali. Ale slyšeli o něm a byli naň zvědaví. Nikde se nepředstavil, u kaplanů to nebylo obyčejem, sousedé věděli, že se s ním setkají o výročním trhu. Hned se po něm ptali, a farář sděloval, že velebný pán jest v Porupech ve škole. V Rašicích o jarmarce ovšem dala místní školní rada prázdno. Cibulka nepřítomného nechválil a nehaněl, měl už několik kaplanů a s každým dobře vycházel.

Dopoledne minulo v prohlídce trhu, v rozmluvě sdělování příhod a farář v Poddubí se staral o veselost. Asi třikráte byl v trhu a vždy přinesl něco zábavného, jak v Rašicích postrkují hodiny, čím mají dlážděné ulice a že sv. Florian jest k radnici obrácen zády.

„Jenom ať vás nikdo neslyší z měšťanů!“ hrozil domácí farář. „To bych vás potom ani sám nezachránil před výpraskem. Těm se město haněti nesmí.“

„Však se po mně takový starousedlík přísně díval a div mne pohledem nepohltil,“ stěžoval si farář.

Před polednem, když už bylo prostřeno k obědu, přišel kaplan, asi třicátník, vysoký, ramenatý, se zádumčivou tváří, černovlasý, s pronikavým zrakem. Na nohou měl vysoké boty, v Račicích zvané sedmimílové, poněvadž rychle chodil, oděn byl soukenným sakem a krátkým zimníkem. U dveří odložil zahnutou hůl. Usmál se na přítomné a hned se představoval: „Jiří Chmelík, kooperator čili pomocník, ale zde povýšený na prvního kaplana.“

„A kde je ten druhý?“ ptal se poddubský farář.

„To jsem také já, a ještě špitální, nadační,“ vypočítával Chmelík, všem podávaje ruku pořadem. Pánové vypovídali, odkud jsou a zvědavě prohlíželi kaplana.

„Což nesvětíte národní svátek města Rašic, to jest výroční trh? Toho vám sousedé neodpustí.“

„Už jsem se prohřešil a tři hodiny v Porupech učil. Moje největší vina. Správa městečka mně to odpustí.“

Zatím farář vybízel k usednutí ke stolu. Hned předem se omlouval, že dal jenom jednoduchý připraviti oběd.

„Jarmarečný," nadhodil kdosi, „ale to musí býti polévka z držtek a vařená vepřová pečeně."

Kaplan jak byl, usedl na posledním místě vedle nejmladšího faráře, který se teprve zařizoval a značně tobolce odlehčil. Starší páni seděli v čele, kde se také nejdříve pokrmy podávaly. Nebylo toho mnoho, všední den se ani nehodil na hostinu, ale přece se každý najedl. Než v městě přes to hleděli lačně na děkanství, šeptajíce si, že se tam odbývá traktace.

„Naše děkanství to snese," naparoval se Sutnar. „U nás pro každého jsou slušné příjmy."

Vesničané krčili rameny. Nemohli připustiti, že by se jejich kněží měli špatně. Dle toho se oceňovala jejich obec.

Cibulka nelhal, nebylo mnoho jídel, ale všechno bylo chutné a záživné. Také se pilo jenom obyčejné pivo z místního pivovaru. Nebylo tu ani předkrmů, ani kompotů, ani vína, ani likérů.

„Tak co začnete v Rašicích?" obrátil se soused na místního kaplana. Také byl posud horlivcem.

Jiří Chmelík se usmál významně.

„Takových dotazů už jsem slyšel mnoho a nelze mně na ně dáti uspokojivou odpověď. Nedá se hned všechno provésti, co by člověk chtěl a zamýšlel."

„Jenom opatrně!" napomínal Cibulka, jenž se přímo strachoval, aby horlivý kaplan neprozřetelně nezasáhl do místních poměrů a nerozkotal pokoje, jaký tu právě panoval.

„To jest i moje mínění," přisvědčoval přítomný vikariátní sekretář.

„Uvidíme, co se dá dělati," řekl Chmelík, aby svého šéfa upokojil. „Poroučí se nám zakládati hned všudy spolky, organisace mužů i žen, zasahovati do voleb a podobně a na každém místě se to provésti nedá. Dejme tomu, že bych chtěl zde v Rašicích pořádati divadlo, tu bych narazil na ochotnický spolek, v němž se všechna místní inteligence soustřeďuje. Neupírám, že budu raditi, aby se ten onen kus vymítil, aby se jenom slušné a umělecké kusy dávaly, sám exemplář opatřím a přímo vlivným osobám podstrčím."

„To je moudré," souhlasili mnozí. „Jenom ne vystupovati jako bojovný kohout, vyvolati vzdor."

„Ani toho se nelekám a neodříkám, kdyby třeba bylo a nutnost kázala vystoupiti proti zlu, proti pohoršení, proti ohrožené víře," hotovil se Chmelík a ton hlasu jeho se přiostřil.

„Takovou já mám smutnou zkušenost," povzdychnul starší pán.

„Ne jeden z nás," hned jiní přizvukovali.

„V Chrastilově nedalo se nic jiného dělati, než že jsme založili farní knihovnu a z ní hojně půjčovali. Tak jsme oponovali dvěma jiným knihovnám v obci. Ovšem nevybírali jsme příspěvků, nebrali záloh, nehleděli, byla-li kniha poněkud porušena a posloužili lidem kdykoliv co nejochotněji."

„To já také dělám," chlubil se farář z Poddubí. Někteří jeho spolubratři nápadně mlčeli.

„Ve Lhotce sorganisovali jsme omladinu," pokračoval Chmelík „Přála si hráti divadlo, dobře, sehráli jsme dvě představení a potom hned založili spolek pro zábavu a poučení. Pracoval jsem stanovy. Divadlo se nastrčilo.

„Ale nebude to něco klerikálního?" dotazoval se tamní starosta. Hned jsem ho upokojil. Spolek trvá posud, hraje se v něm, přednáší, čte i — tančí. Bez zábavy u mladých lidí to nešlo."

„A co v Pelově?" ptal se farář na místo, kde před léty také působil.

„Tam se dala pouze založiti reifaisenka a při ní se pracuje, jak možno."

„To věřím, v Pelově jsou neoblomní," přisvědčoval ten, jenž měl zkušenost.

„Za to na posledním mém místě v Kratinách nebylo možno nic zaříditi. Tamní farář si mne vyžádal, na ruku mně byl, peněz nešetřil, nic naplat. Každá snaha se ukázala marnou. Pouze jsme předpláceli trochu novin a mezi lid je přímo rozhodili. Nechali jsme je tu a tam ležeti a lidé často přinesli je na faru, že jsme ztratili noviny. Ještě čekali na diškereci od zvednutí."

Posluchači trpce se usmáli.

„Musíme bojovati s mnohými překážkami, jež ušlechtilejším snahám v cestě stojí. Zde vaditi bude pýcha. Jeden se povyšuje nad druhého, každý sebe vysoko cení a všichni se vynášejí nad své okolí, nad vesničany v obcích a sousední Loukov. Bůh chraň, aby na někoho padl jenom stín podezření toho obávaného a pohrdaného klerikalismu."

Obdivovali se úsudku, jaký pronesl Chmelík, jak za krátkou dobu místní poměry prohlédl. Také znali zdejší lid a přisvědčili právě pronesené kritice o něm.

S tím oním se stýkali, i v poměru přátelském s ním stáli, ale zřekl by se styků, aby nepřišel v podezření. Rádi četli noviny, které děkan do besedy posílal, ale rychle je odložili, když na ně patřilo oko některého rýpala, který by mohl čtenáře obviniti.

„To bude těžký boj," řekl Cibulka. „V té pýše zdejší lid roste, v ní vidí slávu městečka, přednost a své povznesení nad okolím. Vždyť ani nechce míti pouhého faráře, ale povýšil ho beze všeho církevního schválení na děkana," dodal Cibulka s úsměvem.

„Také výhoda," odpovídal farář z Poddubí. „Já zůstal u svých osadníků velebným pánem a budu jím, i kdybych se stal radou a nosil okázale prsten se vzácnými do zlata zasazenými kameny."

Jiří Chmelík dále nerozvinoval své plány, za to tím bedlivěji naslouchal každému slovu. Přítomní zajímali se o město, v jehož blízkosti delší dobu žili, a teď sdělovali, co kdo vypozoroval. Každá zpráva Chmelíka zajímala. Vždyť běželo o jeho nové působiště, kde nechtěl býti nečinným. S takou missí byl sem poslán, aby zde pracoval zdárně jako na jiných osadách. Práce byla jeho radostí, nelekal se obtíží, ale blažilo ho, když

se mu to a ono podařilo. Odnikud neodcházel s pohrdáním, s nenávistí, naopak vracel se do osad aspoň na chvíli, když bylo třeba veřejně vystoupiti, když se zde onde sběhlo něco zvláštního. Rád hleděl na ovoce své píle.

Nyní často slyšel vysloviti jméno starosty Sutnara a vyrozuměl, že mnoho na něm záleží, že muž ten drží otěže vlády v městysi. Setkali se spolu, ale Sutnar hleděl na kaplana s vysoka, jako by chtěl říci: Takových jsme tady přečkali! Z části bylo to pravda, v Rašicích se kaplané často střídali v poslední době. Postupovali na patronátě a místo v městečku nebylo tak vábné, aby tu rádi prodlévali. Od některých dáváno jim pociťovati, že jsou jenom — pomocníky. Práce bylo mnoho ve školách, hodně funkcí v duchovní správě, ve spolcích a Filipina Svobodová, na náměstí sedící, dobře viděla k děkanství, pozorujíc každý krok kaplanův.

Běda, kdyby vyšel v dobu nenáležitou.

Páni už svazovali nakoupené věci a loučili se. Zábava se podařila. Zapřaháno do bryček, poddubský sebral košík a hůl, o niž se bude podpírati. Však se už brzo setmí, krátké nastaly dni. Tu přivábeni byli pokřikem k oknům, vedoucím do ulice.

„Kramáři se dali do sebe, byl pro ně špatný jarmark," hádal kdosi.

Opravdu, na ulici byl shluk lidí a mezi těmi čepejřili se nakvašení trhovci. Několik pěstí zvedalo se nad hlavami. Ženy křičely v klubku.

„Jenom aby někoho nenapadlo ujímati se té neb oné strany, do toho by se dali náhle smíření."

Pletl se mezi ně strážník, ale nemyslil to doopravdy. Ať se perou, potom dají pokoj, až se vykřičí a nějakou si strčí do zad. Diváků tu byla hojnost hádajících, kdo zvítězí.

Tu se do předu dral mladý muž ve vysokých botách, v krátkém saku, s huňatou čepicí na hlavě.

„Velebný pán!" šeptáno mezi diváky.

„Ticho!" zahřměl Chmelík a ukázav v pravo, pokračoval: „Nevidíte, že jest tuto chrám Páně?"

Kramáři se zarazili. Kdyby strážník mezi ně vešel, toho by neposlechli, takovému zakročení byli uvyklí, ale kněz posud mezi ně nevkročil, když se prali, když hlučeli.

„Odtud!" velel dále Chmelík. „Nestydíte se tak hlučeti před domem Božím?"

Muže už nenapadlo opět se do křížku dáti, náhle skrotli a odcházeli, každý jinou stranou k boudám.

Chmelík ještě poslal děti domů a vracel se do fary, kde byl slavně uvítán.

„Držel jste se, imponoval jste jim. Znamenitě!"

Kaplan jenom mávnul rukou a usmál se.

„Aby mne ti neposlechli!" řekl, doprovázeje hosty na prah farní budovy. (Pokračování.)

Vladimír Hornov:

Ženy.

U cesty sedíme — a oči hledí v dáli
slzami zrosené,
co nocí, dnů jsme tiše proplakaly
pro štěstí ztracené!

Jde jaro třetí již a písní ptačí zvoní
nad polí souvratí
a hlava umdlená se v dlaně spjaté kloní:
Zda kdy se navrátí?

Můj muž, můj syneček, můj šohaj vyvolený,
má radost jediná —
do dáli náruč má, o Bože přemilený
se v touze rozpíná!

Krb dávno vyhasl, kde šťastny jsme tak byly,
domova nemáme,
dny zkoušek minulých nám na kříž duši vbily,
den nový čekáme.

A mnohá dávno již nad synkem zaplakala
v cizině pohřbeným,
dál s námi sedí tu, jak dříve sedávala,
se srdcem zlomeným.

U cesty sedíme a srdce s chvěním čeká
od jitra do noci
a v touze bolestné v dál teskní — do daleka:
Rač, Bože, pomoci! —

Dr. Josef Svítil:

Hurban Vajanský jako redaktor »Slovenských Pohladů«.

(Dokončení.)

Kritický bystrozrak osvědčil Vajanský sympatickým přijetím *Legrovy „Pohádky z naší vesnice“* a sumárním úsudkem: „K. Leger má poetickú žilu, má humor, vtip a jeho verše plynú nenuteno.“

Z krásné prósy české referoval v tomže ročníku o Heritesově knize *„Z mého herbáře“*. „Na tak malom priestore nakresliť tolko verných postáv prezrazuje velký talent.“ Otiskl při tom cely poetický obrázek Heritesův „Campanula“.

Směr poctivého národního úsilí *Václava Vlčka*, jemuž ceny a výsledků nemůže ubrati ani novodobý kritik markou „starovlasteneckého idealismu a opatrného konservatismu“, sám o řádku

níže přiznávající jemu aspoň „zápal vlastence a státoprávníka" (Arne Novák), jak tím idealismem tak i konservatismem — pokud konservuje, co dobrého jsme zdědili z minulosti — hověl zúplna názorům a tužbám Vajanského. Svědčí o tom slova, jimiž provázel referát o románě *„Zlato v ohni"*. „Literárna osobnost V. Vlčka je nám velmi sympatická. My sme nepočuli o ňom hluku, ani vysoké frásy nefuňaly v ušiach našich o jeho svetovém význame, o tom, že mluví rečí bohů. My sme ho videli pri tichej, no vytrvanlivej práci — raz zjavil sa na poli dramatickom, raz na epickom, raz zase písal poučné články, prednášal, poučoval. A takto ticho hladiac na jeho činnost, uzreli sme mnoho plodov."

Že v letech osmdesátých Vajanský nebyl ještě strážcem slovenské isolace, o tom svědčí „Epistola do Čech", báseň, kterou r. 1884 uveřejnil ve Vlčkově měsíčníku „Osvětě", sice by neželel, že

už pusté slovo: milujte sa, bratri,
už staré ohne povytuchly z duší.

I v této básni neopominul odmítnouti západnický směr Lumírovcův průzračnou metaforou:

— — váš syn už samovolne
pod cudzé jarmo naschvál hlavu kloní,
a opovrhnúc vlastné kvety polné
za exotickým pichláčom sa honí . . .

Úsudek české literární kritiky nebyl Vajanskému lhostejným; dokladem toho je fakt, že v třetím ročníku „Pohladů" otiskuje z časopisu „Ruchu" obsáhlý referát o prvém svazku svých novelistických „Besed a dum". *Jan Herben* ocenil tam nadšeně první belletristickou knihu Vajanského a končí úhrnným soudem: „V pravdě vysoko stojí tvůrčí genius Vajanského nad obecným niveau . . . . Koncepce i provedení takového schopen je mistr."

Kdo ví, kterak již o deset let později realistickou žurnalistikou byla nejenom politická činnost Vajanského odsuzována, nýbrž i jeho vynikající literární tvorba podceňována a sesměšňována, ztratí veškerý respekt před stranickou kritikou, která je schopna takového „vývoje".

V tomže ročníku nalézá se referát o *„Básních" Karla Kučery*, pěstitele látek antických, žáka Vrchlického. Vajanský knize vytýká, že obsahuje odlesky frásovitého básnění mistrova. „Táto kniha je výrostkom nezdravého poetisovania, ktoré i najlepšie talenty musí zkaziť. Kučera musí byt znamenitá hlava . . ." ale směr jeho je špatný.

Zprávami a delšími články o českém písemnictví zvláště bohatý byl ročník čtvrtý. Je tu v každém čísle obsažná rubrika „Z českej literatury". Obsah i způsob, jakým se tu o vynikajících zjevech českých píše, svědčí o všem jiném, jenom ne o předpojatosti nebo dokonce nenávisti vůči bratrskému kmeni českému.

Nadšený referát o *Čechově „Lešetínském kováři"* zakončen slovy: „Tato báseň patří k prvostupňovým tvorbám západo-

slavjanskej poesie vobec." A referent dodává ochotně: „Mnohým našim ľuďom je nemožno sledovat krok za krokem vývin českej spisby, žiaducno ale je, aby aspoň niektoré skvelé diela boly známymi u nás. Kto chce mať knižku, nech teda pošle obnos na meno redaktora tohoto časopisu a dostane dielko franko."

„*Prosté motivy*" *Nerudovy* oceněny tu jako lyrika pravého mistra. Za to o *Juliu Zeyerovi* píše Vajanský celkem chladně: „Talent nemožno odopreť tomuto podivnému spisovatelovi, ktorý je tak fantastický, že trocha privela žiada od ludí sriadeného umu, keď chce, aby leteli za ním po ríšach nemožnosti." A přece o něco později sám Zeyera následoval „do říše nemožností" svou pololegendární povídkou „Median". Snad na příliš střízlivý úsudek o autoru velikosti Zeyerovy působila také básníkova příslušnost ke kruhu Lumírovců. Ostatně v letech osmdesátých bylo i v Čechách ještě málo kritiků, kteří by k dílu Zeyerovu přistupovali s větší vřelostí.

Pravdy, které v ročníku tomto Vajanský napsal v posudku o brněnském „*Obzoru*", měli by si častěji připomínati všichni, kdož poesii násilím chtějí ujařmovati pode jho náboženské tendenčnosti. Nesvědčí to poesii a bývá takového zrůdného umění s chutí využito jen k důkazu o kulturní inferioritě katolíků vůbec. Zde myšlenky Vajanského:

„V Brne vychádza *Obzor*, velmi dobre redigovaný, seriósny časopis, který v kritickej svojej čiastke preukazuje znamenité služby. No niekty upadá do čistej protivy Lumírovského bezbožného titanstva. Mann merkt die Absicht und wird verstimmt. Rúhavosti a ethické plytkosti antichristianske zaiste hyzdia poesiu — no ani opak toho jej neposlúži. Poesie vobec nesmie byť služkou, ona je suverenná, sama v sebe, pre seba tvorí slnko, zahrievajúce ludstvo. I litania má svoj vysoký význam, len že ten neleží v poesii jej koncepcie, ale v niečom inšom, v čisto náboženskom, v tom, čo naladí dušu ku prijímaniu božských právd, že vyrazí úpenia modlitebné, túžbu po spojení s Najvyšším. Poesie má iné úlohy, ona neprotiví sa sice žiadnej christianskej pravde, no nejestvuje, aby jej učila."

Verše *Jaroslava Tichého*, horlivého literárního pracovníka moravského, jehož význam arci dlužno hledati spíše v práci buditelské a badání dějepisném nežli v básnické knize r. 1884 vydané, odsoudil Vajanský lapidárně: „Tu mnoho dobrej vole, ale žiadna poesia."

Onoho času vyšlo znamenité, pohříchu dnes zapomínané a dávno rozebrané dílo *Rudolfa Pokorného: „Z potulek po Slovensku"*. Referent „Slov. Pohladů" doporučuje je vřele a doznává, že autor připravoval se důkladně a svědomitě a následkem toho podává líčně správné.

A znova možno mi z ročníku tohoto uvésti doklad k vyvrácení these, že „Vajanský zahájil *bezohlednou* kampaň proti kultu Vrchlického". S největší pochvalou uvítal Vajanský knižní vydání „*Legendy o svatém Prokopu*", neskrble slovy nadšeného ocenění: „Básník postavil si týmto dielom nádherný pomník.

Muza Vrchlického usmiala sa zvláštne šťastným úsmevom, keď mu vnukla tento spev."

Zvláštními oblíbenci Vajanského byli Heyduk a Svatopluk Čech. Svědčí o tom okolnost, že z Heydukova eposu *„Za volnost a víru"* otiskuje celý obsáhlý vstup a z lyrické knihy téhož autora (*„Hořec a srdečník"*) četné ukázky na plných čtyrech stranách. Obšírný článek věnován Čechově *„Slavii"*. Z něho aspoň tyto úryvky: „Ťažko zaváži táto publikácia českého básnika na vážkach, udávajúcich hodnotu novej českej literatury... Svat. Čech je velkým umelcom, vzletným, hlbokým básníkom. Jako mu zaďakovať za drahocennú perlu slavianskej poesie, za mohutnú báseň Sláviu?"

Poslední článek čtvrtého ročníku, vítající radostně básnické prvotiny *Františka Táborského*, počíná doznáním referentovým, že vždycky se ho zmocňuje mimovolně jakýsi strach, když béře do rukou českou literární novinku. „Strach náš je odovodnený ... kolko tam papierového obrovstva, pessimismu vycicaného z pera, nikdy nepocíteného, neznabožstva priamo oplzlého, kolko tam samoklamu uprimného či vypočítaného; a na druhej strane, ktorá myslí byť blahodarnou protiváhou nezdarných výbuchov, kolko titernej hlúposti a smiešno-pathetickej horlivosti, za ňouž nestojí ani jeden čistý, opravdový skutek!

Áno, len skutkom možno bojovati proti ináč talentom podporovanému nezdravému smeru. Táborského kniha je takýmto skutkom. On je svobodný duchom, čistý srdcom, blíží se do siene poesie s trasením a úctou, a čo hlavné, s onou slavianskou skromnosťou, za ňouž voždy chodí síla a talent."

Na to vyčítá Vajanský všecky přednosti mnohoslibného talentu Táborského a uvádí na šesti stranách obsáhlé ukázky.

Ročníky VI., VII. a VIII. vycházely ve změněném formátě a illustrovány. A dlužno tu kvitovati chvalitebnou snahu redigujícího Vajanského, že snažil se slovenské čtenáře seznámiti předně s umělci českými. „Úprka padá nám jako dar z neba," napsal o svérázném mistru moravském. Vedle jeho tvorby byla to hlavně díla Věšínova, Schwaigrova, Brožíkova, Olivova a Seifertova, s nimiž setkáváme se slovenském měsíčníku.

V ročnících těchto, snad že illustracemi ubylo místa textu, registruje redaktor české novinky jen dle titulů, poznámek kritických nepřičiniv. Za to v ročníku šestém nalézá se obšírný český článek *Dr. Emanuela Kováře „O novém slovníku naučném"*. Ročník sedmý u příležitosti výstavy slovenských výšivek přinesl podobiznu vynikajícího českého znalce lidového umění, *Jana Kouly*. V tomto ročníku ještě v literární rubrice oznamovány české novinky. Proč se tak již neděje v ročníku osmém a devátém, nedovedu vysvětliti. Ročníkem desátým přejímá redakci „Slovenských Pohladů" Josef Škultéty.

Snad z obšírných citátů, které jsem vybral z kritických článků Vajanského, vyplývá dostatečně, že mladý Vajanský, ač hned od počátku působení svého sloužil vědomě a horlivě nešťastné chimeře literární i národní *samostatnosti slovenské*, nic-

méně jako redaktor slovenského měsíčníku svědomitě a bedlivě sledoval rozvitý kulturní život český, zjednávaje vynikajícím zjevům české literatury netoliko zájem, nýbrž i odbyt na Slovensku. Byl tudíž po řadu let prospěšným činitelem československé vzájemnosti. Proto až budeme se radovati z obnovené československé *jednoty*, nesuďme nespravedlivě velkého ducha slovenského, byť památka jeho zhořkla nám jeho pozdějším žárlivým a svárlivým separatismem. A zvláště nenechme si kritickým jeho stanoviskem vůči Lumírovcům, jemuž kus pravdy ani největší jejich ctitel upříti nemůže, kaziti literární požitek z jeho bohaté pozůstalosti, z níž několik básní, řada novel i tři romány („Suchá ratolest", „Kořeň a výhonky", „Kotlín") nikdy neztratí na ceně jako svárázná díla zralého talentu. Tu platí v celém rozsahu jasnovidná slova, která Vajanský napsal sám o sobě:

Nie, nezroní ma hlupca škrek a vrava,
vysoko nad ním tenie orla sláva;
on strhať môže so mňa všedné šaty,
môj sviatočný háv bude rodu svatý.

Fr. Leubner:

Od zimních vánic.

Z knihy „Můj kantor Život."

Hlavaté vrby u mělkých potoků
nad květy luk a u čistých vod,
babyky baby u tůní v hluboku —
z nich jaké to písničky lehounkých not,
kdy řeží je děti za mízy
a tlukou a tlukou,
jen dech ať je k popěvu pobízí,
kde s tápavou hledají rukou
v nich od zimních vánic tajený hlas.

Do černých nocí s vrb hučel huhlavě
táhlý a dlouhý hluboký van:
Buchoty vichrů praly je po hlavě,
a vidno, kde odkud jim viny těch ran?
Běd záchvaty kmenem cloumaly,
tmou kvílely stony,
ba zoufalých repotů návaly
až do vod hlav nutily sklony,
bab lámaly vetchý s praskoty vaz.

Která z nich pevná dočkala do jara,
vzdorný zim hlaváč, babka a děd,
pod nožem plač! — zní písnička bujará,
kdy nad tůní slunce a po lukách květ!
Co dětem jest do vrb dumavých
a hořké slz mízy,
co do smutku hlav snů hloubavých,
že písně nám dítě jen sklízí,
co v tůních nám hlodá kořen tmy plaz.

L. Grossmannová-Brodská:

Horská legenda.

Úchvatně krásné jsou hory, kdy k modré obloze velebně se týčí; jejich vrcholky věčným sněhem a ledem pokryté halí se do oblak, jakoby ve své bohorovné pýše nedbaly o to, co se děje na úpatí pohoří.

Miluje prostý horal svou domovinu, miluje až k smrti rodnou zem, kde otcovská chata podobna ptačímu hnízdu bývá někdy jakoby přilepena na příkré skalině.

Mohutní bystří orlové hnízdí ve skalních rozsedlinách, hrdě se vznášejíce ku slunci; vysoko, vysoko nad zelená údolíčka, protékaná ledově studenými a křišťálově čistými horskými bystřinami. Na všech stranách údolí rozsetá jsou nevelká nízká staveníčka s převislými střechami obtíženými kamením, aby vichřice nesmetla kryt skromného domova.

Pozorovateli, nalézajícímu se kdesi na výšině horské, podobá se taková osada jako skupení domečků, s nimiž si děti hrály a nyní je na zdař Bůh rozsypaly všemi směry. Blíže u sebe, dále od sebe stojí ta staveníčka opatřena namnoze zelenými okeničkami; jedno se zhlíží v křišťálovém proudu horského potoku, druhé se krčí na úpatí nebetyčné hory mezi sporým klečím po zemi se plazícím. Jedno vysoko, vysoko, jiné na samém pokraji hluboké rokle — ale snad ve všech jest pracovitá spokojenost a tam, kde vane ten svěží vzduch horský, není místa ani času na plané mudrování, které beztoho jen tíží srdce a mysl zavádí.

Statní jsou horalé, zdrávi duší stejně jako tělem; takto si příroda vychovává své oblíbence, otužujíc je namáhavou prací, kdy z krkolomného svahu jest nutno snášeti vonnou píci pro domácí zvířectvo, kdy nutno přes ledovce za kamzíky bystře slídit a horskému dítěti není obtíží ani námahou došplhat se někam vysoko k orlímu hnízdu a svádět tuhý zápas se starými ptáky o mláď ještě neopeřenou.

Ano, úchvatně krásně jest na horách, ať jsou po samé úpatí pokryty sněhem, do něhož se halí jako do hermelínového pláště, anebo ať svými zasněženými vrcholky, hrajícími ve sluneční záři všemi duhovými barvami shlížejí na brčálově zelená, svěží a rovná luka, na nichž se popásají kravky se zvonci na krku zavěšenými, se zvonci, jejichž jasný líbezný zvuk lahodně se rozléhá balsamickým vzduchem.

Divu-li proto, že horalé milují své hory nade vše?! Že odvede-li je osud daleko od rodného prahu, oni hynou steskem po své malé rodné chatce i tehdy, kdyby zahrnuti byli blahobytem a bohatstvím?

Tato páska citu k domovině je tak mocná, že jen smrt ji přerušiti může. A přece jsou hory chudé, chudičké!

Toho si ale jejich obyvatelé nepřipouštějí — každý z nich cítí se býti vládcem tam, kam jej osud postavil; jejich šíje se otrocky neskláni, oni radostně i svobodně pohlížejí slunci vstříc

jsouce sami jako ty hory, pod jejichž ochranou tiše a klidně plyne jejich život.

Arci nejčastějším hostem na horách jest chudoba, ale ta nebolí, jsouc cosi samozřejmého, přirozeného, vyplývajícího ze zdejších poměrů.

Ale jedenkráte (jest tomu již dávno — pradávno) bývalo na horách mnohem smutněji, ještě větší chudoba zde panovala a horalé neznali ani tolik radosti jako nyní.

To tehdy, kdy v jeskyních žili zbožní poustevníci ve společnosti krotkých laněk; zbožní muži, kteří davše výhost světu a jeho příjemnostem, žili jedině ku spáse svých duší. Živíce se lesními kořínky, činili mnoho dobrého okolnímu obyvatelstvu, které se často utíkalo o radu ku zbožnému poustevníkovi, žijícímu v pověsti světce.

V hluboké skalní jeskyni pod vysokou horou žil po léta starý poustevník, jenž nedaleko svého chudičkého obydlí si zrobil kapličku, v jejíž dřevěné vížce nalézal se nevelký zvonek a uvnitř na chudém oltáříku stála soška Mateře Boží jak ji poustevník uměle vyřezal a malbou ozdobil.

Sem na posvěcené toto místo putovali valné zástupy lidu, zvláště za dnů zasvěcených Marii Panně. Posilu zde nalézaly a útěchu, spojujíce své modlitby s hlasem poustevníka, jenž o pomoc pro bědné lidstvo vzýval nebes královnu.

Zbožný stařeček býval často zarmoucen bídou a nouzí, jaká vyzírala ze zevnějšku zbožných poutníků. On dobře chápal, že těmto nebohým horalům jest ještě mnohem, mnohem hůře, nežli na příklad chudobným lidem v kraji žijícím. Vždyť také on, který pocházel původně z krajiny zcela jiné, úrodnější, s bolestí pociťoval tísnivý nedostatek chudobných horalů, pro kteréž jakoby ani nebylo všecko to, co jinde lidský život, zpříjemňuje a radostným činí.

Zde na horách, kde jen chudá kleč smutně po lesní půdě se plazila, nebylo lahodných plodů lesních, nebylo čím ovlažit spráhlé rty a podarovat dítky i nemocné.

A často zde zavládl hlad, kdykoli udeřila neúroda. Tu poustevník pak vždycky s bolestí vzpomínal, jak mnohem lépe jest jinde, kde lidé tolik netrpí jako zde v krásných, ale chudých horách.

I poklekl starý poustevník v malé dřevěné kapličce před sochou Bohorodičky a u vroucí modlitbě prosil o pomoc pro ten dobrý, chudý lid, mezi nímž po léta již žil a znal jeho veškeré radosti a žaly.

Jenom že těch žalů a strastí bylo mnohem více než čehosi dobrého.

Starý poustevník klečí a hluboce sklání šedivou hlavu na prsa; jeho suché ruce sepjaté ve zbožné důvěře pozvedají se k Matce milosrdenství a do jeho očí slzná vláha se loudí. Svým čelem takřka již se dotýká okraje roucha Mariina, nepohnutě setrvávaje v této postati.

Tu jakoby rajskou, lahodnou hudbou zavzněla slova:

„Čeho ode mne žádáš, starče?“

Překvapený poustevník pohlédl vzhůru a jeho dobré staré srdce se rozbušilo radostným údivem: nad ním s lahodným úsměvem skláněla se svatá Panna — nikoli již ztrnulá nehybná socha, nýbrž útlá panenská postava oblitá oslňující svatozáří.

Opět jakoby lahodnou hudbou zavznělo ve sluch poustevníkův:

„Jaké jest přání tvoje?"

U vytržení, pln radostného úžasu stařec pohlížel k oživené soše, aniž by byl mocen slova.

„Nuže mluv, dobrý muži."

„Milostná Matko Boží," promluvil posléze stařec, povzbuzen laskavým úsměvem Mariiným, „pro sebe nežádám ničeho, ale smiluj se, smiluj nad zdejším dobrým a prostým lidem."

„Stane se dle tvého přání!"

„Ó Panno svatá! Dejž ať život zdejších horalů jest méně krušný, ať i oni jsou účastni oněch milých, drobných radostí, které jako sluneční paprsky osvětlují tmu života chuďasova."

„Splněna budiž prosba tvoje."

„Dík tobě, Panno nejsvětější."

„Znám tvoje přání, aniž bys jej byl výslovně pronesl, nuže, následuj mne!"

Tak lehounce, jako když jarní vánek shýbá útlé kalíšky prvních kvítků májových, snesla se Maria s oltáře, kynouc rukou poustevníkovi, aby ji následoval ze dveří kapličky.

„Vznášela se před ním jako čarovně krásný přízrak, její bělostný oděv, celá postava oblita svatozáří pohádkovou krásou se odrážela od temného pozadí lesní zeleně, nad níž nebetyčné hory hrdě se vypínaly k oblakům.

„Hleď," laskavě promluvila Boží Máti, „jak plním tvoje přání, zbožný muži. Pomoc, radost a potěchu dávám zdejším horalům na přímluvu tvoji."

Svoje štíhlé bílé ruce, útlé jako stvoly lilijí, pozvedla svatá Panna ku své zlatovlasé hlavě a sňala vínek její čelo ovívající. Rozplétajíc ta kvítka, házela je s úsměvem na všecky strany do lesního mechu. Pustíc z ruky poslední kvítek, k žehnání vztýčila pravici.

Užaslý stařec viděl, že všude tam, kam některý kvítek zapadl, jakoby zázrakem vzrostlo borůvčí, zazelenala se na pustých posud místech brusinčí a keříky ostružin rozložily své poddajné dlouhé větve po zemi . . .

„Jaká to úroda, jaké bohatství lesních plodů," s netajeným úžasem řekl potěšený stařec.

„Toť můj dar horalům pro radost a na útěchu. Na tvoje přání jim toho poskytuji," vece Boží Máti.

Zase jako kouzelně krásná vidina vznesla se nahoru na chudý oltářík — před ní klečící poustevník pozvedl hlavu a jakoby z pevného spánku probuzený udiveně se kolem sebe rozhlížel.

Snil či bděl? Bylo to krásným snem anebo zázračnou skutečností, co se zde právě odehrávalo? — Snad přemožen vedrem a slabostí zde usnul a snil tak utěšeně? Se zbožným

pohledem na sochu Boží Matky poustevník opouštěl kapličku. Než co to?!

Stanul ve dveřích všecek udiven a pln radostného úžasu pohlížel na bujné, plody obsypané borůvčí, na brusinčí plné zelených nezralých posud plodů a na keře, na nichž vedle rozvitých květů zapalovaly se ostružiny . . .

Ano, byl to zázrak a byla to skutečnost. Svatá Panna jej vyslyšela a darovala bohatství těchto plodů jeho milým horalům . . .

Jan Voborský (Egon d'Ego):

Za tichých večerů.

Sonety z rukopisu knihy „Ecce homines".

Mé štěstí.

Omládám, obloha když v tichý večer skvěle rozhvězdnělá!
Tu jasminově bílá závěj myšlenek mé srdce zahrne
a cítím, jako by se chřadnoucí má bytost všechna chvěla
touhou, plout po nebesku řekou mléčné dráhy bledě stříbrné.

A spolu cítím, hebká křídla že se dotkla mého čela
a v okamžiku tom, ať dím, mé štěstí vyvrcholí úplné —
genia šepot slyším a ten šepot vnímá duše bdělá,
jež zlu zná jenom z lásky odpouštět a odpouštějíc, neklne!

Splynouti toužím aspoň na hodinu s jasem astrálním,
vniknouti v spící květ, ve bdící duše lidské vniknout s ním —
bych šťasten zůstal, sladké touhy té mi stále třeba — —

proč zlobit se, není-li štěstí mé snad správně chápáno?
Jen prožijte je, poctivě jest v prostých slovech podáno:
být dobrým, zůstat dobrým jak je hladovému chleba! —

V šerém podvečeru.

Ubledlá jako cherub smrti hrobky o zábradlí,
o lípu opírá se jeseň slabou rukou studenou. —
Pupeny révy divoké, jež zrudly v měď a spadly,
zatančí sobě s větrem, k nohám se jí v závěj seženou.

Vzduch jako opálový šat, jeseni s ňader spadlý,
v smuteční dlouhou řízu mění se, bezhvězdnou, ztemněnou —
ký div, že v mroucí echo písní disonance vpadly,
trýzníce mysl všemi předtuchami konce sevřenou.

Ten přechod z azurného ráje leta v zimy podvečer
vykřičník v sobě tají výmluvný i veliký — —
ve větru mihotá se listí, zbytek roucha bajadér —

tajemné ruce prázdnou rudou mísu podávají
a prázdný černý pohár — — s větví slyšet výkřiky
krás vyděděných, které trním sny nám opřádají. —

Mroucí růže.

Sypaly se vaše lístky na stůl večeřadla
jako rudé hedvábí a bílý kyprý sníh — —
ruka jemná zlato, perly, brilianty kladla
mezi vás a chvěla se v těch vonných závějích.

Zlatozáře astrální tu na vás mroucí padla.
Chvíle zadumání v které zmíká zpěv a smích —
perly — symbol slzí, jichž se teplá prška vkradla
do srdce, by démant citu duhou skvěl se v nich!

Růže mroucí v bílé ruce, sladkodeché růže mé,
žití mého touhy pastelový obraze,
o vás pěji, jak jste sladce loučily se s námi —

avšak kdo nám zjeví, kde a jak my jednou zemřeme,
co nám osud chystá dnů a vteřin na dráze,
vedoucí nás k cíli smrti záhad mlžinami? —

Touha po klidu.

Mým údělem až dosud práce a jen práce byla —
stůl, židle, lůžko, okno klenbou stromu stíněné — —
dost málo tedy, neboť také tolik uštědřila
justice vězni spoutanému v cele studené.

Dnes péro odkládám — i duše má si zasloužila
zatoužit k červánkům jak ptáče v kleci zavřené,
by vylétnuvši, volna s duchy volnými dál žila
životem jara nad vše strnulé a kamenné. —

Až vzlétne jako pták, jenž k modré obloze blíž stoupá,
jásati bude v téže písni, v téže výši s ním
a bude citů tabernáklem, v nějž jen smrt se vloupá

v den poslední, až síla, zrak i duch mi síly vypoví —
a proto dnes již tuším, ba dnes prozradit to smím,
že záhy dopíši; pak si též hlava pohoví! —

Kolik cest?

Život jako thyrsus plný hroznů, pestrých stuh —
zahýří to kolem, zavíří a záhy po všem jest.
Bílou křídou v černé půdě kreslen čarokruh —
jedna cesta vede k němu, kolik z něho vede cest?

Jenom jedna zase a tou velí jíti Bůh.
Smrt nalomí starý dub i jarem zkvetlou ratolest,
ve vteřině zapíše nám v černou knihu dluh,
jehož cifra nesvítí jak v letní noci zlato hvězd.

Co nám dávno předurčeno, dříve než jsme byli,
před čím jsme se denně chvěli jako osykový list,
přinese nám rozkaz jíti v netušené chvíli — —

ty tam sny, na jejichž lodi bludně žitím plujem.
Rádi bychom dopsali svou knihu, chtíce v ní též číst —
ale — zavřena jest dřív než toho potřebujem! —

(Dokončení.)

Alfons Pryč:

Boj duchů.

(Pokračování.)

Prvním hříchem se prarodiče vzepřeli Bohu. A co následovalo? *„Otevřely se jim oči,“* ale jinak než očekávali. Nenabyli očekávané božské vševědoucnosti a božské svobody, nýbrž poznali jen, že dobrem jest poslušně sloužiti Bohu a zlem odvrátili se neposlušně od Boha. Nežli zhřešili, byli podobni andělům nadpřirozenou nevinností a svátostí. Hříchem probudila se v nich smyslnost, kterou se člověk podobá zvířeti.

Ztracena byla původní nadpřirozená spravedlnost a svatost a s ní právo na věčný život; ztracena byla původní dokonalost rozumového poznání a dokonalost vůle, jež byla nakažena smyslnou žádostivostí; ztracena byla tělesná nesmrtelnost; ztracen byl ráj a blažený život v něm.

A brzo uslyšeli trestný ortel Boží. Svůdci děl Bůh: „Zmařen bude úkladný útok tvůj na člověka. Ze slabé ženy, kterou jsi svedl, vzejde potomek, Spasitel lidstva, jenž potře hlavu tvou a zničí moc tvou. Nadarmo budeš se vztekati proti němu a lidskému pokolení; bude-li věčnou hanbou a věčnou pokutou. Had, nástroj tvůj, bude nejopovrženějším ze všech živočichů; bude obrazem tvé lsti, zloby a ošklivosti; prachem země se plaze, bude znakem tvé málomocnosti, spolu pak předmětem bázně, opovržení a nenávisti lidské jako ty.“

Pozorujeme-li postavení ženy u pohanských národů a částečně též u Židů, poznáváme, jak hrozně se splnil ortel Boží, vyrčený nad první ženou. Zatoužila po bohurovném vědění a odsouzena byla k nevědomosti, jako by neměla ani rozumné duše a byla tvorem nižšího řádu než muž.

Svedla ji touha po bohurovné svobodě a octla se pod vládou mužovou. Byla ovšem i původně mužovi poddána; muž však měl ji považovati za pomocnici podstatně sobě rovnou, a zákonem jejich vzájemného poměru měla býti láska. Hřích však porušil tento krásný poměr a žena stala se služebnicí, ba otrokyní mužovou, hříčkou jeho rozmarů a vášní, tvorem přeubohým. Dějiny ženy jako manželky a matky a vůbec ženského pokolení jsou psány slzami, krví a kalem. Teprve křesťanství je osvobodilo a povzneslo.

Člověk byl pánem přírody jako zástupce Boží. Mimořádným požehnáním Božím poskytovala mu země dobrovolně všecko, čeho potřeboval. Jakmile se však člověk prohřešil neposlušností k Bohu, proměnil Bůh své požehnání v kletbu, která přírodu naplnila vzdorem proti člověku. Adam chtěl býti samostatným pánem tvorstva, nezávislým na Bohu; nyní stal se závislým na přírodě. Jen velikým úsilím a námahou mohl přinutiti podřízenou přírodu, aby mu skytala plody své. Že byl buřičem, proti Bohu, vzbouřilo se proti němu všecko tvorstvo. Člověk žije ve stálém boji se vzdornou přírodou, jíž nadto i satan z dopuštění Božího používá, aby člověka klamal, sváděl a mu škodil. A na konec podléhá člověk smrti. Jako hřích od-

loučil člověka od Boha, původce života, a vydal jej věčné smrti, tak rozlučuje násilně a bolestně též dvě podstatné části lidské bytosti, duši a tělo. „Odplata za hřích je smrt“ (Řím. 6. 23). Marně se člověk brání smrti; smrt jest neúprosným zákonem světa. (Sir. 14. 12.)

Ztracený pozemský ráj a přístup k němu člověku navždy zamezen. Člověku nastala trudná pouť slzavým údolím světa, plná blouzení, strachu a běd, plná krutých zápasů se vzdornými silami přírodními, s nezřízenými vášněmi, jež člověk chová ve vlastním nitru, se zlými lidmi kolem sebe a se zlým duchem. A v tomto zápase trápí člověka stále vědomí, že neodvratně podlehne smrti a že všecky jeho časné naděje a plány pohltí hrob.

Čím byl původně člověk? Dítkem Božím, nadpřirozeným obrazem svého Stvořitele svatostí, krásou a blažeností své přirozenosti s nárokem na věčný život v nebi. Byl přirozeným obrazem Božím rozumnou a svobodnou duší, královským panstvím svým nad stvořením a tělesnou nesmrtelností. Život prvního člověka byla krásná, ničím nerušená harmonie. S Bohem žil v lásce a míru; v bytosti jeho nebylo rozporu mezi duší a tělem; neznal zla v sobě, neviděl ho kolem sebe; žádný tvor, žádná přírodní síla neohrožovala jeho zdraví a život, nekalila jeho štěstí, vše bylo mu poddáno.

A čím skončila jeho neposlušnost vůči Bohu? Nezdarem, *bankrotem*. Pozbyl své nadpřirozené dary a poraněn, ba znetvořen byl i v přirozených svých schopnostech; světlo rozumové se zakalilo a vůle byla seslabena zlou žádostivostí. Tělesná nesmrtelnost ustoupila bolestem a smrti; ráj zmizel a místo něho jest údělem člověka vysilující práce, pot a mozoly. Čím stal se člověk, stvořený původně málo menším andělů? Nebohým tvorem, *bankrotářem* jak tělem, tak duchem na celý život pozemský.

Měl se vlastně státi bankrotářem na věky, odvrátiv se vědomě a svévolně od Boha; měl jej stihnouti tentýž osud jako pyšné anděly. Ale tohoto věčného neštěstí ušetřil člověka Bůh, slíbiv mu hned v ráji Spasitele. Ostatní však následky svého hříchu, jak je Bůh vyslovil ve svém orteli, musili prarodiče lidstva na sebe vzíti a cítiti je a po celý život svůj jako pokutu za svůj pych.

5. Pád prvního člověka byl však osudným pro veškero člověčenstvo. Adam a Eva, jsouce prarodiči lidstva, nebyli prostě dva lidští jedinci, nýbrž představovali a uzavírali v sobě celé potomstvo, celé pokolení lidské. „I nazval Adam jméno ženy Eva, protože byla máti všech živých.“ (I. Moj. 3. 20.) Jako velmož, pozbyvší za vzpouru proti králi své šlechtictví, výsady, čest a statky, ne-li život, uvaluje potupu na celý svůj rod a potomstvo, tak i Adam, obdařený od Stvořitele nadpřirozeným a přirozeným šlechtictvím ducha a těla, strhl do zkázy a neštěstí všecky své potomky. A jako synové, dědici po otci přirozeným právem jeho majetek, dědí též jeho dluhy, podobně dědí všichni lidé s lidskou přirozeností nejen její práva a síly, nýbrž i její nedostatky a dluhy. Všichni jsme synové Adama a Evy. A jako bychom byli dělili jejich spravedlnost a blaženost, kdyby byli obstáli ve zkoušce, tak dědíme i jejich hřích a rodíme se se

skvrnou jejich viny a jejími neblahými následky. Proto sluje hřích jejich *hříchem dědičným*, a každý člověk musí vyznati se žalmistou: „V nepravostech počat jsem a ve hříších počala mne matka má.“ (Žalm 50. 7.)

Tato pravda, zaručená zjevením Božím, jest lidskému rozumu neproniknutelným tajemstvím, a proto ji věda, zamítající pomoc nadpřirozeného světla víry, neuznává. Za pýchu její však stíhá ji trest; stojí úplně bezradně před záhadou zla v člověku a ve světě; nedovede vysvětliti, odkud v člověku rozpor dobra a zla, odkud v dějinách lidstva tolik vznešeného, nadlidsky krásného, téměř božsky velebného a dokonalého a zase tolik nedůstojně podlého, zvířecky sprostého a ďábelsky ohavného.

Celý svět je si toho vědom, ale nikdo toho nemůže vysvětliti. Každý může o sobě říci, co vyslovil pohanský básník Ovid známým veršem: „Vidím a schvaluji lepší, konám však horší.“ Výrazněji vyřkl to sv. Pavel: „Nebo ne, co dobrého chci, činím; ale činím to zlé, kterého nechci . . . Vidím jiný zákon v údech svých, který odporuje zákonu mysli mé a jímá mne pod zákon hříchu.“ (Řím. 7. 19. 23.)

„Co jest vlastně člověk?“ táže se geniální Paskal. Podobá se Bohu či zvířeti? Jaká hrozná mezera?“ . . . . Není-li člověk stvořen pro Boha, proč je šťasten jen v Bohu? Je-li stvořen, aby cílil k Bohu, proč vzdoruje Bohu? . . . Jak divnou záhadou je člověk! Jakým jedincem, jakým chaosem, jakým otrokem protiv! Soudcem nade vším — ubohý červ pozemský; pokladna pravdy — skladiště nejistoty; pýcha a hanba vesmíru; nepochopitelná záhada.“

„Kdo rozluští tuto spleteninu? Odkud to, že člověk je tak velikým a zároveň nicotným a ubohým? Žádná věda a filosofie toho nerozluští a pokoušejíc se o to přece, soudí vždy výstředně a jednostranně. Jsou to filosofové, kteří zapomínají na lidskou slabotu, přeceňují rozumovou sílu člověka a chtějí býti bohy. Druzí zase vzdávají se takořka rozumu a snižují člověka ke zvířeti. Obojí jest nebezpečno; první vede k bezbožné pýše, druhé k bezbožné zoufalosti.“

„Žádné náboženství nevysvětluje této záhady, jenom křesťanství, a to svou naukou o pádu prvního člověka a dědičnosti tohoto hříchu. Je to sice rozumu lidskému neproniknutelnou záhadou; *ale bez tohoto tajemství je člověk mnohem nepochopitelnějším tajemstvím, než je toto tajemství pro člověka.* V tajemství tom je příčina všech protiv a rozporů v člověku, jež v nás budí obdiv a pochybnosti. Celý nynější stav člověka závisí na tomto nepoznatelném bodu. Co je člověk? Kdo nám jej vysvětlí bez této pravdy? Pouze zjevení Boží, jímž nám praví Bůh: Neočekávejte od lidí ani pravdy ani potěchy. Já jsem vás stvořil, a jen já mohu vám vysvětliti vaši bytost. Nejste však již ve stavu, v němž jsem vás stvořil. Stvořil jsem člověka svatým, nevinným, dokonalým. Dal jsem mu hluboké poznání, viděl moji slávu a mé divy. Zřel kdysi majestát Boží. Poznání jeho nebylo zahaleno, smrtelnost a bída ho neskličovala. Nevydržel však na této výši; pojala jej zpupná domýšlivost. Toužil státi se sám stře-

diskem a nezávislým na mé pomoci. Chtěl uniknouti mé vládě a postaviti se na roveň se mnou, chtěje býti sám sebou šťasten. . . Tím se však vzdálil ode mne tak, že se snížil a připodobnil ke zvířatům a že svého Stvořitele zná jen jakýmsi nejasným tušením." *)

Co jest člověk? *Bossuet*, slavnější ještě krajan Paskalův, vysvětluje nám rozpory v lidské přirozenosti obrazem velkolepé budovy, jejíž slohový nesoulad prozrazuje dva různé stavitele: „Pozorujte tuto budovu a shledáte na ní stopy mistrovské ruky Boží; z nesouladu díla poznáte však brzo, že na něm pracoval též hřích. Na velkolepém základě vidíte špatně narovnané trosky. Nepraví vám to hlasitě, že stavba nestojí již v původní dokonalosti? Bože, jaká to směs vznešenosti a sprostoty! Nevyznám se v tom. Je to člověk, stvořený k obrazu a podobenství Božímu, div moudrosti Boží, mistrovské dílo jeho ruky? Jistotně. Odkud však ty nápadné protivy? Člověk chtěl dle své vůle pokračovati v díle božského mistra a odchýlil se od původního plánu. V rozporu s prvním plánem sloučeno bylo nepřirozeným spojením nesmrtelné se smrtelným, duchovní s pozemským, anděl se zvířetem. Toť klíč celé záhady." **)

Tak nalézá pravá filosofie, hledající pravdu o člověku, rozluštění ve zjevení Božím. To praví: „Bůh učinil člověka dokonalým." (Mar. 7. 30.) — Bůh neučinil smrti; . . . stvořil zajisté všecko, aby bylo a zdravé učinil národy oboru zemského; a není v nich jedu záhuby ani pekelného království na zemi." (Moudr. 1. 13. 14.) — Čím však pokaženo bylo velekrásné dílo Boží? Člověk zneužil své svobody, zhřešil: „Bůh na počátku učinil člověka a zanechal jej v ruce rady jeho. Přidal poručení a přikázání svá . . . Před člověkem jest život i smrt, dobré i zlé; co se mu bude líbiti, dáno bude jemu." (Sir. 15. 14—18.) Oklamán svůdcem, volil člověk špatně: zvolil zlo, zvolil smrt. Hříchem přetrhl své spojení s Bohem, věčnou pravdou a dobrem a vydal sebe a veškero potomstvo své na pospas bědám a stálému boji.

6. Tak zní odpověď na záhadnou otázku: Co jest člověk? Odkud v něm ta směs dobra a zla, velikosti a bídy? Odkud vůbec zlo ve světě? Dává ji a dáti ji může jen nadpřirozené zjevení Boží čili Ten, jenž stvořil člověka, určil mu cíl a dal mu zákon života.

Tu však budiž prozatímně, než totiž o tom pojednáme ve zvláštní kapitole, podotknuto, že, odpovídajíce na otázku: „Co jest člověk," musíme počítati ještě s jedním činitelem — *s vykoupením lidstva* Ježíšem Kristem, vtěleným Synem Božím. Člověk byl *stvořen dokonalým* se vzácnými přirozenými a nadpřirozenými dary. *Hříchem* pozbyl a pokazil své dokonalosti — zbankrotil. Nejsa pak s to, aby se vlastní silou zotavil a pozdvihl se svého pádu, byl by zahynul úplně. A tu jej zachránilo *vykoupení*. Člověk není takovým, jakým byl původně stvořen; není ani jen takovým, jakým se stal svým pádem, nýbrž stojí pod vlivem milosti vykoupení. *Přirozenost a milost* — toť dvě síly, jež působí v člověku a vysvětlují jeho dokonalosti a chyby, jeho

*) Paskal: Myšlenky na různých místech.
**) Dechamps: Christus und Antichristen 520.

mravní velikost a ničemnost, boj v jeho bytosti, blaženost a neštěstí, zkázu a smrt a přece zase vítězství a život.

Marně se proti této pravdě zaručené nadpřirozeným zjevením brání rationalistická filosofie a věda. Zamítati hlas zjevení Božího, svědčí proti ní přirození svědkové — *prastará podání a pověsti zaniklých časů a národů.* Jsou to ovšem slabé a všelijak stlumené hlasy a písmo hodně vybledlé, ale pozornému sluchu a zraku rozeznatelné a pochopitelné,

Pověsti tyto vypravují předně o *původním blaženém stavu člověka, o pozemském ráji.* Jsou to pověsti o elysiu, ostrovech blaženosti, o rozkošné zahradě a zlatých jablcích Hesperidek, o blažených Hyperborejcích, o Atlantidě, zemi blaha, jež se propadla do moře; o zlaté době lidstva, za níž následovala doba stříbrná, měděná a pak železná. V době zlaté nebylo boje, svárů, chudoby, otroctví: nebylo vůbec zla; všichni lidé byli sobě rovni, ctnostní, blažení, rozuměli řeči zvířat a žili v důvěrném styku s bohy. A tyto báje Řeků a Římanů mají podobné ohlasy též u jiných ještě starších národů. Všecky jsou vzpomínkami lidstva na ztracený ráj.*)

Podobně zachovalo si lidstvo vzpomínku *na neblahý pád prvního člověka.* Připisují jej jako bible zlému duchu, jenž v podobě hada svedl ženu a uvalil na lidstvo všecko zlo. Řekové bájili o *Pandoře,* první ženě, kterou nejvyšší bůh Jupiter dal prvnímu muži. Svěřil jí zároveň tajemnou skříňku, přikázav jí, aby jí neotvírala. Pandora neposlechla; otevřela skřínku, z níž se vyrojila na svět všemožná zla; zůstala v ní jenom naděje.

Jiná báje vypravovala, jak *Prometheus* uloupil bohům oheň, t. j. zapovězené světlo poznání, jímž se chtěl vyrovnati bohům. Za trest byl přikován na skálu, a sup drásal mu tělo. Byl mu však přislíben osvoboditel, jenž konečně přišel v osobě poloboha Herkula. Podobné pověsti nalézáme též u jiných dávnověkých národů.

A tato naděje a očekávání budoucího osvoboditele nalézáme u všech národů starověku, o jejichž náboženských názorech a prastarých podáních máme nějakou známost: Babylonci, Peršané, Indové, Číňané, Egypťané, Řekové, Římané, Keltové, národové severoevropští, ba i národové američtí tušili a očekávali jakéhosi osvoboditele, buď nějakého boha nebo poloboha neb aspoň od bohů poslaného mudrce, zákonodárce a krále, jenž smíří lidstvo s bohy, obnoví zlatou dobu a připraví lidstvu mír a blaženost.**) Dokazovati to jednotlivě bylo by obšírno, a pak je to pravda dávno a všeobecně známá.

Je tento souhlas národů roztroušených všemi díly světa, vzdálených od sebe ohromně časem a místem a různících se povahou a kulturou jenom nahodilý zjev? Nikoli. Příčí se to zdravému rozumu a pouze úmyslná zaslepenost mohla by to tvrditi. Jak jej tedy vysvětliti? Všecka tato podání mají jeden společný pramen. (Pokračování.)

*) Weiss: Apologie II. 2.
**) Dechamps: Christus und die Antichr. 139.

Ludvík Kohout:

Modlitba.

V dnů trpkých sledu vyprahl můj ret
a slova tvrdá často na něm zněla.
Smí dnes se k Tobě, Bože, rozzvučet
modlitbou srdce oddaného zcela?

Rostl jsem — strom na stráni skalnaté,
mé větve listí halilo jen spoře,
nehebké větve, v nelad rozpjaté,
se sledy času v rozšlehané koře.

Víc nedalo mi jaro nevlídné,
po květech marně toužily mé sněti,
nesměly nikdy v pusté šedi dne
pocítit vůni lahodnou se chvěti.

Pták nezazpíval v mojich haluzích,
ni v přeletu tu nezastavil chvíli.
Já slýchal jenom zasmušen a tich,
jak v dáli kdes se o své štěstí sdílí.

Kořeny svými byl jsem s zemí spjat,
z ní ssál jsem jenom zármutek a stesky,
nad hlavou hvězdy nevídal jsem plát,
jen chmurným nebem prokmitaly blesky.

Kolikrát vzhůru touhy své jsem slal
po trošce jara, jak se jinde smálo,
kolikrát marně vzhůru pohlédal,
kde srdce Tvé se všemu otvíralo!

A přece pronik' k Tobě do nebes
hlas stromu kdesi na skalnaté stráni,
a anděl Tvůj se dolů ke mně snes'
odměnu nesa za stesk, odříkání.

A v jeho dotek mám, co ždál jsem mít:
mé větve svěžím oděly se listem
a květy, krasší než jsem mohl snít,
opojnou vůni roní v jasu čistém.

Tvé slunce hřeje v zmládlou moji snět
a na ní píseň zvoní sladkohlasá.
To něžné ptáče — touha prchlých let —
Ti bez ustání svoji radost jásá.

Buď za to dík Ti, Dárce laskavý,
za všechnu krásu, tolik vytouženou!
Můj každý list Tě vroucně pozdraví
a větve mé se ve chrám Tobě sklenou.

Ó, slyš mou prosbu, jíž se všecek chvím
od kořene až k slední ratolesti:
Přej ochrany Své mladým květům mým,
buď strážcem mocným toho mého štěstí!

Ať pod Tvým nebem plně rozkvete,
objato něžným objetím Tvých ramen,
co vzešlo k blahu Tvého dítěte
milostí Tvojí, Přelaskavý! — Amen! —

Ondrouš Fritz-Vltavotýnský:

Finale.

Kdys srdce spito štěstím burácelo
a život sám byl nejkrásnějším snem
a dnes to srdce smutné krvácelo,
když bouře přišla po dnu nádherném.

A křídla andělská má láska měla,
v mládí čistou víru dítěte,
dnes vzpomínka mne smutná zabolela
z vůně uvadlého poupěte.

Snad dohráno je žití krásné drama,
tak končí mladé lásky finale,
dál člověk zří ve světa panorama
tak dětinsky a přec tak zoufale. — —

Jen jednou...

Jen jednou v žití člověk potká štěstí,
jen jedenkrát má štěstí u nohou
a člověk blázen odhání je pěstí
a chvátá v perspektivu ubohou.

Jen jedenkrát se štěstí pousmálo
já měl pro něj výsměch cynický;
svým pohledem se na dno srdce vdralo
a bolestí tam zvučí na vždycky.

Spolkové zprávy.

Sociální odbor družstva Vlast konal dne 7. ledna 1919 svoji výborovou schůzi ve sborovně družstva Vlast za předsednictví správce p. *Jos. Vinopala.*

Předsedající p. *Josef Vinopal* pozdravil jmenem sociálního odboru samostatnost našeho národa s přáním, by Všemohoucí žehnal všem dobrým snahám jeho vůdčích kruhů. Sdělil, že se súčastnil za sociální odbor dne 21. prosince 1918 s členem dp. far. V. Hálkem slavnostního uvítání presidenta státu p. dra T. G. Masaryka. Pochvalný souhlas.

Dále v jednání Sociální odbor doporučuje vřele zřizování *demobilisačních pomocných výborů* na jednotlivých farnostech, které se mají starati o existenci vracejících se domu vojínů. Kéž se jim všude podá pomocná ruka.

Sociální odbor odsuzuje *odpady od víry v učitelstvu*, ježto připravují je o důvěru rodičů, kteří chtí míti ve vychovateli svého dítěte věřícího člověka. Jest toho litovati, že část českého učitelstva, které uctívá hluboce nábožensky založeného Komenského, ocituje se na cestě úplného bezvěří v rozporu s ideami Komenského.

Sociální odbor sprostředkoval značný počet podpisů k Národnímu shromáždění, aby zachován byl svátostný ráz manželství a náboženství ve škole.

Od poslední schůze řečnili Tom. J. Jiroušek, J. Vinopal a Vlastimil Hálek na Smíchově.

Farář *Ferd. Zuna* zdůraznil, že nyní třeba o běžných náboženských otázkách stále informovati lid, poněvadž namnoze neznalost věci činí jej nerozhodným a málo statečným v jich hájení, zvláště, když nepřátelský tisk věc jednostranně a ve svůj prospěch líčí. To možno nejlépe docíliti katol. tiskem. Ovšem je nutno, aby tento stále srozumitelně a populárně vše podával.

Správce p. *Josef Vinopal* pojednal o hrozícím hesle „Bez Boha", jež se má bohužel v našem státě uplatniti ve výchově školní, v manželství a v celém společenském životě. Výchova mládeže „Bez Boha" otevře bránu jejímu úplnému odkřesťanění. Bude proto nutno sesíliti křesťanskou výchovu v rodinách.

Pan *V. Průša*, živnostník, podal obraz nových poměrů v dílnách a zdůraznil, že při veškerém vzájemném laskavém poměru mezi zaměstnavatelem a dělnictvem musí přece jen zůstati autorita prácedárce v poměru otce k dětem.

Farář *Vlastimil Hálek* referoval o zákonu pro podporu nezaměstnaných, jenž vešel v platnost v těchto dnech.

Referent dále sdělil, že pětadvacet let studií pro zákon o starobním pojišťování bude letošního roku dovršeno, starobní pojišťování však dosud zavedeno není. Od r. 1897 konaly se studie a ankety, aby se stanovilo, jakým způsobem má býti starobní pojištění vybudováno a je-li ho třeba. R. 1904 vláda Körbrova navrhla určité zásady pojišťovací, nastaly zase ankety, porady a studie, trvající čtyři roky. R. 1908 podala vláda Beckova parlamentu předlohu zákona, jímž se zavedení pojišťování dělnictva mělo uskutečniti a parlament s vládou konal zase celých šest roků studie a ankety, až přišla válka a ta vše další znemožnila. Dnes stojíme tam, kde jsme byli před 25 lety. Bylo by záhodno zjistiti, co ty pětadvacetileté studie a ankety poplatnictvo stály. A to vše jen proto, že vlády rakouské nechtěly se za uskutečnění pojišťování zasaditi, poněvadž by bylo stálo přes 100 milionů korun ročně. Zařízení, jež bylo by statisícům chudáků zbytek života, kdy již nejsou ku práci způsobilí, učinilo alespoň poněkud snesitelnějším, vyžadovalo čtvrt století studií a porad.

Jednatel *T. J. Jiroušek* probral pravou socialisaci v lidu, jak o ní mluvil před 20 roky a trvá na týchže zásadách i dnes. Dále rozebral nový zákon o osmihodinové pracovní době. — Dále podal zajímavý obraz situace sociálních poměrů Srbů v Lužici a Čechů ve Slezsku.

Sociální odbor usnesl se pořádati během roku dva kursy o národní a sociální otázce na venkově.

Literatura.

CHORVATSKÁ.

Hrvatska Straža roč. XVI. č. 3. má čl. „Samodredenje naroda" (sebeurčení národů) od dr. Alfirevića, jehož dokončení podáváme.

Dle toho odpovíme tedy na otázku: Mají národové právo na svůj národní stát?

Jisto je, že každý národ má sklon k samostatnosti. To však je možno jen cestou legální. Sociální demokracie však neohlíží se na spravedlnost a přiznává každému národu absolutní svobodu.

A přece byla by nesprávná zásada, že všecky a jednotlivé díly národnostní nějakého státu by měly připadnouti jednomu národnímu státu. Vizme Švýcary! Jsou tam tři národnosti a přece ani jedna z nich netíhne za hranice, aby se připojila ke své národnosti. Srbsko a Černá Hora byly také dva různé státy jedné národnosti. Stát je forma národní sjednocenosti, ale ne jediná. A ta forma má učiniti národy spokojenými. Nikoli sehnati dohromady a neuspokojiti jich.

Ale i stát, který není národnostně celistvý, má umožniti každé své národnosti rozvoj hospodařský a kulturní Všecky národnosti ve státě mají býti rovnoprávny Staré pohanství hájilo osobní otroctví, moderní pohanství chce zaváděti a hájiti otroctví národa národu. To odporuje křesťanskému duchu. Stát má býti spravedlivý ke všem svým poddaným.

Kdo je toho názoru, ten bude se přimlouvati za autonomii národností tvořících stát. Tím se předejde národnostním sporům a třenicím. Příkladem Švýcarsko. Jeho kantony jsou samostatny a samosprávny. Samostatnost je boj proti centralismu. Centralismus plodí byrokracii, která plove v povrchnosti a nemá smyslu pro život a životní zájmy národů. Každý kanton, každá obec volí své úředníky, ze svého národu.

Ve Švýcarech je vzorný pořádek i v užívání úředního jazyka. Tam je Němců 71·5%, Francouzů 21·5%, Italů 5·6%, Rhaetorománů 1·5%. V kantonech čistě národních je jazyk dotyčné národnosti, ve smíšených smíšený, ale všude poslouží se každému v jeho jazyku. Taková svoboda dává každému radost ze života. Spokojenost je tam, kde je spravedlnost.

V Rakousku byla do nedávna často navrhována federace jako nejlepší forma proti centralismu. Jako centralismus třeba zavrhovati i krajní nacionalismus a internacionalismus. Vše to je škodlivo národům i státům. Absolutismus vladařů končí v bezmezný despotismus Ludvíka XIV., ale i krajní nacionalismus přechází v despotismus. Konec je týž; despotismus jednoho národa a otroctví druhého. Stát však není vlastnictví ani jedince, ani několika (oligarchie), ani jedné národnosti. Statem jsou všichni občané.

Ale Rakousko nepoznalo času navštívení svého. Nedovedlo toho problému rozluštiti cestou dorozumění národů. Němec chtěl vládnouti v Cis, Maďar v Trans a Polak v Haliči. V Rakousku, jako ústavním statu spočívalo to dorozumění v parlamentu. Tam byla páka Archimedova. A když to nepomohlo, co pak? Nenadešla chvíle amputace? Nenadešla chvíle sebeurčení?

Napoleon III. uvedl v moderní diplomacii zásadu nezakročení („neposredovanja"). Dle té politiky nemá nikdo práva míchati se v záležitosti cizího statu. On řídil situaci v Evropě kol r. 1870 a státy v mezinárodním poměru přijaly zásadu nacionality, sebeurčení, lidové suverenity a nezakročení. Těmi elementy chtěli stvořiti nový život národů, zříditi nový svět. Tou zásadou obestřel se Piemont, aby nikdo nepřišel na pomoc papeži, když Garibaldi zabral papežský stát. Zásada nesprávná, nekřesťanská, národům škodlivá.

Promluvme o té zásadě „nezakročení".

V přirozenosti lidské je, aby člověk užil všech možných dovolených prostředků pro své bytí, rozvoj a trvání. Nemohu-li se braniti, mohu zváti souseda, přítele na pomoc. Tak lidé obyčejně činí a nikdo jim to nemá za zlé, je to jus naturae. A co platí o jednotlivci, to i o národě. Proto Pius IX. odsoudil zásadu „nezakročení". (Syl. 62.) Povinností křesťanskou je bližnímu pomoci. Sv. Ambrož praví, že jsme spoluvinníci cizího zla, nechceme-li pomoci, ač můžeme. Stát či národ zvaný musí sám usouditi,

možno-li mu a rozumno v konkrétním případě pomoci. Nezván, nemá zakročovati v cizí poměry, neboť každý národ je nezávislý na druhém. Zvání na pomoc mohou jen zákonití představitelé státu, neb valná většina státu resp. národa.

Světová válka je revisí těch zásad práva mezinárodního. Německo šlo branně do Livonska, Rakousko v Ukrajinu, předstírajíce, že je volají dotyční národové. Anglie ujímá se Belgie, Černé Hory, Srbska . . . a z téhož důvodu na počátku války ententa navrhuje změnu ústavy a autonomii národům centrálních mocností.

To jsou zjevy, jež dokumentují, že nedostává se národům mezinárodního sprostředkovatele, jakým bylo kdysi ústavní papežství. Ve středověku obracejí se národové ku papežům a ti prostředkují. Luteranismus však roztrhnuv jednotu, oslabil vliv papežův. A francouzský naturalismus 18. století vlivem Hegelova zbožňování státu roztrhal docela jednotu křesťanstva mezi národy. Mezinárodní individualismus pak vyvrcholil v úžasné zbrojení a mír byl nesnesitelnější než válka. Válka pak ukázala, že mír je nemožný bez dorozumění t. j. vše vrací se da capo.

Patrno, že Evropa potřebuje mezinárodní formu pro život a rozvoj národů. Tu cestu nalezla Polska, postavivši se proti vůli centrálních mocností pod ochranu papežství. A i jinak, co bylo nemožné před válkou, za války stalo se možným: diplomaté kupí se kol papeže . . .

Článek ke konci rekapituluje pojem s e b e u r č e n í, který zavírá v sobě 1. paritu národů v témž státě, 2. jich samostatný rozvoj hospodářský a kulturní. Vylučuje tedy jakýkoli poměr vasalský národů.

Chvíle činu volá i nás Jihoslovany! Držme se zásad katolických a Bůh dílo našeho sebeurčení dokoná! Článek psán ještě za starého Rakouskouherska, ale autor tušil již blížící se velikou budoucnost svého národa.

Jaroslav Slavíček.

NĚMECKÁ.

Eisenwurzen. Ein Maria-Zeller Roman von Hugo von Schelver. Nakladatelství Tyrolia v Innomostí 1917. Stran 246, cena neváz. 5 K, váz. K 6·60.

Ku kněžím, kteří se zdarem pěstují belletristiku, přistoupil v německé literatuře kněz benediktin z kláštera St. Lambrechta P. Hugo von Schelver. Napsal román, jehož děj jest vzat z původu světoznámého poutního mariánského místa ve Štýrsku, Maria-Zell. Podává román dějepisný, který se dobře zdařil. Vyniká nad podobné práce svérázovitostí, krásnou, vždy vzletnou, právě básnickou řečí šťastným vyzdobením neočekávaným rozuzlením. Jest tu líčen poslední boj mezi vymírajícím pohanstvím v krajině, které se říká Železný Kořen, protože se tam na úpatí velehory Oetscheru mezi řekami Ybsou a Erlavou vypravuje, že se nachází často železo mezi kořením stromů.

Poslední zástupce pohanstva divoký Hildo, řezbář, po mnohých bojích a trpkých zkušenostech životních, které jsou velmi dobře vynalezeny, případně odůvodněny, najde klid v křesťanství; vyřeže obraz Panny Marie a odejde od známých řka, že se stane knězem. Působí pak v kaplici, věnované Panně Marii a nazvané Maria Zell.

Protože se tento román P. Schelverovi dobře podařil, doufáme, že práce jeho najde mezi nesčetnými ctiteli mariazellské Panny Marie i mezi přáteli literatury porozumění a pohne tak dovedného autora, aby pokračoval ve své práci a podal romány i z dalších dějin tohoto poutního místa. P. Hugo pochází z Čech z okolí Teplé, z Kraslikova, kde se narodil roku 1882, knězem jest od 1911.

Ignát Zháněl.

ČESKÁ.

Torquato Tasso. Tragedie o čtyřech dějstvích. Napsal J a r o s l a v M a r i a. Nakladatelství J. Otto v Praze. 1918. Stran 83, cena 2 K. — Jest opravdovou rozkoší ducha, jdoucího po stopách velkých básníků a nemalým požitkem uměleckým, čísti knihu Mariovu, ve kteréž markantními rysy a skoro úzkostlivě věrně dle historie a archivu estenského líčí nám tragedie tato formou silně zhutněnou závěr života Tassova, kdy již již každým dechem a každým slovem ozývá se z nitra představitele hlavní

úlohy nikoliv již velkolepý myšlenkový rozmach básníka „Osvobozeného Jerusaléma", ale ubohý člověk ze Sorrenta, o němž autor v předmluvě své zcela přiléhavě dí, že jest odporný, rozeklaný, proti všemu se týčící, nejtrapnějšími lidskými slabostmi potřísněný, silou genia však všecken ten rmut oslňující, konečně při nárazu dvou ohromných dob rovnováhu ztrácející a v nejprudších, nejgrotesknějších a nejzásadnějších sporech bezradně hynoucí. — Literární význam dramatické práce Mariovy nabývá v rámci českého písemnictví ceny tím větší, ježto J. W. Goethe rovněž obohatil literaturu německou svým Torqatem Tassem, činohrou, kterouž v Ottově knihovně (čís. 961—963) výborně zčeštil Alois Tvrdek. Avšak dílo Goethovo zůstane provždy jen četbou — ovšem tak krásnou a jímavou, jak málo co jiného v díle tohoto velikého a nestárnoucího genia, kdežto úkol Mariův byl naprosto jiný. Práce českého dramatika byla jednak poslední součástkou trojhry, jednak obejímá všecken druhou polovici Tassova života a hra byla myšlena i tvořena jen dramaticky. První příčina nutila Jaroslava Maria, aby zůstal věren základní myšlence trilogie a pronikl podstatu náboženskou, neboť náboženství ovládalo středověk; aby bylo cítiti, jak jedno a totéž náboženství jinak se vyjadřuje na sklonku gotiky v Parisině, jinak za plné renaisance v Lucrezii Borglové a konečně jinak za baroku v Tassovi. Po druhé bylo nutno zhustiti mnoho vnějších dějů a konečně plasticky vypjati neobyčejný počet charakterových složek nešťastného pěvce sorrentského. Na tolik as, co spisovatel sám vykládá o vzniku dramatického svého díla, naveskrz svérázného, celistvého, prudkou životní vervou uchvacujícího, loyalně v zájmu svého díla přiznávaje, že tvoře Tassa, opětně (stejně jako již u Werthera) zavlečen byl v těsnou souvislost s dílem Goethovým, skutečnost pro českého básníka velmi povážlivou. Avšak dílo se plně a skvěle zdařilo; Jaroslav Maria opanoval látku vyžadující velkého studia, nadšeného tvůrčího ducha a mocného odvážného rozpjetí zlatých křídel geniálnosti hodně vysoko a co nejblíže snad až k vidině básníka, jakým byl celou podstatou své mnohotvárné práce Torquato Tasso. Mariovi nešlo o to, by jako Goethe znovu a snad jen v jiném rámci, v jiných kulisách nám předvedl Torquata Tassa jako zjemnělého, aristokratického, hýčkaného a krasořečného elegána a těžkomyslného milence; — sledujeme-li Mariovy scény v síni kastellu ferrarského, v malé, chudobně zařízené jizbě ve špitále sv. Anny, ve velké, nádherně zařízené verandě v paláci Mansově v Neapoli a v celi kláštera sv. Onofria na Janikulu v Římě, všude tam zříme, sledujeme a slyšíme Torquata Tassa postaveného na základ reality a pravdy, dějiny nelámající, pevnější a lidsky srozumitelnější, nežli jest příliš poetická vidina Goethova. Mariovo dílo, plné vzruchu a života, v němž výtečně vytvořeny a jak karrarský relief do stavby celku zasazeny jsou charakteristiky Leonory, sestry vévody ferrarského, dámy prosycené nezkrotnou silou filosofující poesie a Bianky, ni nejdrsnější pravdy se neštítící dcery markýze neapolského, podává způsobem nejvýš delikátním a v rámci vzácně vystižené náladovosti nikoliv jen pouhý barevný obraz, nýbrž život Tassův až do posledního vzdechu. Cítíme ten zvířený prach, zachvíváme se před nehoráznými projevy hořké a přec nevyhnutelné pravdy šaška Bibiho padá na nás tu šeď, tam nádhera, slyšíme každý tep srdce básníka, jejž básník českým slovem nám realisticky tvoří na dokumentárním, do věků příštích zachovaném Tassově díle a na historické pravdě, jen málokde modravě zamlželé vysněnou reminiscencí. Důkazem nevšedně svědomité píle Mariovy, jehož tragedie, končící úchvatným momentem Tassova skonu před velkým krucifixem po zkoušce k obřadu korunovace za nejslavnějšího básníka křesťanstva, jsou právě texty některých znělek Tassových, s nimiž shledáváme se ve výboru jeho lyriky v překladu Jaroslava Vrchlického (Ottova Světová knihovna čís. 537), jako na př.: „Markétě Gonzaga z vězení u sv. Anny", „Vévodovi Ferrarskému" a „Giovanbatistu Mansovi". — Stěré a k mohutnému slovnímu i divadelnímu účinu Mariova díla sloužící umělecké přednosti, které k prospěchu tragedie nejen genialně směle, ale také naveskrze zdařile psané plynou právě tehdy, čteme-li obě básnická díla, německé i české, slouží zajisté jen ke cti písemnictví českého, jež z plodného péra Mariova obohaceno bylo zase jednou prací dramaticky vysoce vyspělou, plnou podmanivé poesie a krásy a překypující úchvatným účinem — i jako vysoce poutavá kniha o velkém básníkovi, zmírajícím

jako ubohý, životem a všemi jeho osudnými vlivy uštvaný člověk. Tragedii „Torquato Tasso" doporučuji jako knihu co nejvřeleji — vzbudila rozruch, který nebyl zajisté jen chvilkovým! Jan Voborský.

Kazatel. 1918. Nakladatel Promberger v Olomouci. Stran 504. Ročně 8 50 K.

Mezi nejlepší kazatele všech věků a národů čítá se nesmrtelný Bossuet, k jehož studiu jako ku vzoru pobádá každá učebnice řečnictví. Nazývají ho orlem, který svými myšlenkami vznášel se vzhůru k nebi. Všech svých úspěchů docílil obrovskou, zrovna neúmornou pracovitostí. Již jako šestiletý hoch zamkl se do knihovny svého strýce, aby nerušeně se mohl oddati četbě a studiu. Jako vychovatel korunního prince studoval s ním staré klassiky a tak si je zalíbil, že učil se celým zpěvům Homerovy Illiady a Odysseje na paměť. Na dvoře královském i později ve svém sídle biskupském v městě Meaux věnoval všechen čas, který mu zbyl po stavovských pracích, studiu. Aby nerušeně mohl studovati, vstával každodenně o dvou, nejdéle o třech hodinách, zabalil se do dek, oblékl kožichy a takto stvořil, jsa sám se svým Bohem, za meditace a modlitby díla, kterým se až po dnešní den obdivujeme a která i dnes, dvě stě let později, jsou předmětem našeho studia. A věru nevíme, čemu se více diviti, zda práci neunavné, která je stvořila, či síle genia, která je načrtla.

Bossuetové a podobní výtečníci rodí se jednou ve století. Kdo není jím nadáním, kdo má málo času, vytrvalosti, síly, aby samostatně tvořil si kázání, řeči své, nezbývá než uchýliti se k pomůckám, jichž možno ihned použíti. Od 25 let jest nám všem kazatelům velmi dobrým pramenem „Kazatel", který letos dokončil jubilejní, dvacátý pátý ročník. Od roku 1906 řídí „Kazatele" profesor náboženství na reálce v Nové Pace, František Jirásko. Jest sám vynikajícím odborným spisovatelem v homiletice a shromáždil také kolem sebe celý štáb spolehlivých pracovníků, takže stránky „Kazatele" bývají vyplněny dobrými pracemi, lze jich vždy použíti, lze se na ně v čas nouze spolehnouti, že nezůstaneme nikdy na holičkách.

„Kazatel" zaujímá mezi ostatními podobnými našimi časopisy čestné místo a může se jim ve všem pestaviti po bok. Kéž se zdarem nastoupí cestu do druhého čtvrtstoletí. Ignát Zháněl.

Kalendář česko-židovský 1918-1919. Redaktor JUDr. Edvard Lederer Cena K 6.

Co rok vydává Spolek českých akademiků židů jakousi revui, kterou nazývá kalendářem, ač kalendarium jest na místě posledním i se svátky katol. jako Narození P. Marie, sv. Václava, Tří králů, Jana Nepom. atd. Obsah jest rozmanitý: báseň, povídka, věda. Básně jsou nejslabší: o Hradčanech („Svatý a veliký stojí tu zázrak"), na synagogu, o jeseni, „Svatodušní pondělí v Prátru" (pouhé veršování), o knize Šalamounově, „Nad mrtvým Abelem", kde se dovídáme, že Eva pohlavně hřešila se satanem a Adam se ženou satanovou, to jest první hřích. To moudro složil Adolf Velhartický. Poslední báseň jest o Krasu.

Povídka zastoupena „Drobnými vzpomínkami" (Vojt. Rakous), kdy v domácnosti židovské byly první hodiny, první lampa, pohovky a jak se v rodině spisovatelově němčilo. J. Fleischner podává obrázek „Kámen". Otec jeho byl Sokolem a přece se mu dostalo útržek, nenávidí „Neue Freie Presse", kterou nazývá židovskou kanalií, líčí pogrom pro německou židovskou školu. Od A. Rataje jest zde črta — ráno mezi ptactvem, V. Markus podává studii k dramatu „Výroční den". Žid si vzal křesťanku a ta ho připravila o jmění a život. Rozmarná črta jsou „Osudy" od Lederera. Chudý hrbatý žid stal se komisionářem, zbohatnul, koupil si velkostatek, oženil se s kráskou, která jím dříve pohrdala. Ano nyní i hrb ztratil, dovedný krejčí mu totiž ušil příhodný kabát.

Práce vážného obsahu jsou „Návrat k sobě" od Dr. Vohryzka. „Kulturní samostatnost jde nad samostatnost politickou, neboť jen ta dává jí pravé ceny" (14). Karel Kálal v článku „Pro všecky lidi stejný loket" dí: „Nejsem pro odvetu Němcům, tím více varuji před antisemitismem, zvláště před antisemitismem šmahem" (16). O reformě školství jedná „Nová škola" (od Dr. Velemínského). „Zastaviti úpadek dvojnásob patrný za doby válečné může jen pronikavá decentralisace a demokratisace školského řízení" (25). František Gellner (s fotografií) byl padlý malíř a básník anarchista. V článku „Naše poslání" čte dr. Emil Saudek levity židům. „Teprve

Macharem, Herbenem, Vodákem, Březinou, Šaldou a j. teprve publicistikou rázu nedoceněného „Času" a p. stali jsme se vášnivými a cennými Čechy. Nyní teprve vyšlehl před našimi zraky ztělesněný nás vlastní sen o kráse a pravdě" (55). Leda rozmlouvá dlouze o rodné půdě, vlastním království. Jar. Rokycana nic nového neudává z historie židů ve Vídni, Vohryzek předvádí návrhy o našem příštím hospodářství a Ant. Basch o hospodářské assimilisaci „Židé jsou v hospodářství prvkem dynamickým, jsou z nejnadanějších rass, jež vytvořilo lidstvo, méně tvořiví ve velkých genilích, ale nasyceni množstvím talentů mimořádně pohybliví, schopní vžíti se v nejhorší poměry" (108). Vždyť je to psáno pro židy. Liga † 12.

Jak nás klamou, novely Guy Maupassanta. Cena K 2.

Jak už název a reklamní obálka naznačuje, kniha jedná o nevěře manželské, ať to je Arabka, která od jednoho milence uteče k druhému (pastýři), ať syn přebírá milenku po zemřelém otci, ať mladá žena (mnohdy zvaná samice) miluje starce nebo muže mladého, ať světák má jednu (obyčejně vdanou) milenku nebo více, na každý den jinou, ať manžel se dovídá o nevěře své ženy za jejího žití nebo teprve po její smrti. Ano námořník v prostitutce, jíž užil, pozná svoji sestru. I bible přibrána na pomoc, aby se taková divná morálka podepřela (124). Příliš markantní jsou zmínky o požitcích i odpočincích, o svlékání a oblékání bez komorné, při návštěvě. Právem kdosi nedávno napsal, že se mnoho zbytečného do češtiny překládá. Liga † 12.

Vzkříšení. Kalendář katolického lidu československého na obyčejný rok 1919. Ročník XI. Redaktor a vydavatel Msgre Dr. Karel Slavík. Všecka práva vyhrazena. Nákladem Českého tiskového spolku v Č. Budějovicích. Tiskem knihtiskárny Ant. Pelze v Příbrami. Cena 3 K 60 h poštou.

Kalendář tento i letos kromě ročního kalendáře obsahuje množství vybrané četby; tak na př. hned první práce Václ. Špačka: „Přestoupil k národní církvi" nejen že jest velice poutavě psána, jako vůbec všechny povídky téhož spisovatele, ale jest i nad míru časovou! Neméně zajímavým jest obrázek Al. Dostála: „Obávaná kniha", do níž starosta chvalkovský Vespal zapisoval „na památku pro věčné časy", kdo komu vynadal, kdo koho pronásledoval, kdo se s kým soudil atd. a to pomohlo. I ostatní všechny články, humoresky a obrázky od Dr. K. Slavíka, Vlasty Pittnerové, L. Grossmannové-Brodské, J. V. Dvořáka, Barb. Mellanové atd. jsou vhodně voleny a pobaví i poučí jistě každého čtenáře. Četná vyobrazení jsou dosti zdařilá. Doporučuji kalendář tento vřele. P. Zaletěl.

Kalendář k uctění Nejsv. Srdci Pána Ježíše a Panny Marie pro katolický lid na obyčejný rok 1919. Rediguje Václav Davídek, profesor vyšší reálky a ředitel bisk. konviktu v Ml. Boleslavi. Ročník XXXII. Katolické nakladatelství a umělecká knihtiskárna J. Steinbrener ve Vimperku na Šumavě. Cena 3·20 K.

Kalendář tento má v čele velký barevný obraz s doprovodem P. O. Dolského: „Kriste, Králi míru a pokoje, smiluj se nad lidem svým!", načež po části kalendářní následuje úvaha p. redaktorova: „Působení Božského Srdce Páně v křesťanských rodinách"; týž (V. A. Kosořanský) má zde ještě práce: „Po stopách Božského Srdce Páně" a „Štědrovečerní dítko". Al. Dostál přispěl krásnými obrázky: „Doprovoď Tě Srdce Páně" a „Zachránění"; mimo to jsou tu pěkné verše a črty od Dr. M. Kováře, K. V. Kuttana, Fr. Žďárka, K. B. Orta atd. Četná vyobrazení činí kalendář tento tím zajímavějším. Doporučuji. Fab. Budil.

Marianský kalendář pro lid katolický na obyčejný rok 1919. Řídí Alois Dostal, farář v Ouvalech. Ročník XXXV. Katolické nakladatelství a a umělecká knihtiskárna J. Steinbrenner. Vimperk na Šumavě. Cena 3 K 20 h.

Po krásném heslu k Novému roku 1919 po úvaze k obrazu „Všichni, kteří mimo jdete, vizte, zda-li bolest vaše jako bolest má" a po části kalendářní střídají se v kalendáři tomto články poučné s poutavými povídkami a vzletnými básněmi od spisovatelů osvědčených, jako Al. Dostála, který má tu zajímavé obrázky, totiž: „Vzácné sousedství", „Vytrvalí poutníci" a „Otrávení", Dr. M. Kováře, jenž má zde báseň: „Kaplička na návrší", F. K. Horského, jehož povídka ze světové války: „Matčin poslední pozdrav" se 4 barevnými obrázky jistě každému se zalíbí, K. V. Kuttana, Jana Hory, A. Mittenhubrové a j. Hojná vyobrazení jsou též velikou předností tohoto kalendáře, který možno dobře doporučiti. Jos. Fabian.

Průvodce do nebe pro křesťanské služebnictvo obojího pohlaví. Kniha pro poučení a vzdělání. Cena 80 h. Tiskem papežské knihtiskárny benediktinů rajhradských v Brně.

Úhledná kniha tato (196 str.) po předmluvě pojednává lehkým a proto každému snadno srozumitelným způsobem o tom, že „jest to vůle, abys sloužil," v části druhé vybíží služebné, by byli se stavem svým spokojeni, v dalších odstavcích pak poučuje o tom, by byli opatrnými ve volbě služby, by milovali a ctili své panstvo, byli ho poslušni, kdy však poslechnouti nesmí — kdyby poroučelo se jim něco, co jest proti přikázáním Božím a církevním, nebo se jim zabraňovalo bez důležité příčiny konání zbožných cvičení, dobrých skutků atd. — by byli věrnými, jak se mají chovati k dětem svého panstva, ke starým lidem, příbuzným a jiným osobám v domě, ke spoluslužebným, aby byli spořivými a varovali se nepotřebných výdajů, jak se mají chovati při denní práci, že mají pracovati ve stavu milosti Boží, s dobrým úmyslem z lásky k Bohu, pamatovati navšudypřítomnost Boží a spojovati s prací modlitbu; konečně pojednáno o zbožných cvičeních služebníků za den a připojeny četné modlitby. Doporučuji. Šeb. Rada.

„Vychovatel". Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství. Orgán Jednoty českého katolického učitelstva v král. Českém. Roč. XXXIII. Majitel a vydavatel družstvo Vlast. Redaktor hlavního listu: Gymn. prof. Emanuel Žák. Učitelskou přílohu řídí Vlast. Hálek a Věstník katechetský: Jar. Slavíček.

Obsah „Vychovatele" XXXIII. ročníku osvědčil opět svou bohatost. Řídící redaktor do něho m. j. uložil znamenité práce: „Frant. W. Förster a křesťanství", „Náboženská psyche Lutherova", „Náboženský pragmatismus" a „Výchova charakteru". Z péra Ant. Ježka tam nalézáme příspěvky: „Kněžstvo s venkov", „Sklon vůle", „Škola a zdraví mládeže" a „Znamení českosti — křestní jména". Em. Cívka má v něm práci: „Péče o mládež škole odrostlou" a prof. dr. Jos. Cihák: „Psychologie školní zpovědi" a „Škola podle nového církevního zákonníku". Články prof. dr. Lub. Petra: „Výchova charakteru ve škole" a „Úsilí o jednotnou školu v Německu" zasluhují též svou propracovaností pozornosti. „Z dějin české katechetiky", příspěvky podal Fr. Košák.

Ve feuilletonu zaslouží zvláštní zmínky práce dr. Jos. Kašpara a Jos. Hronka. Směs a Literatura doplňují každé číslo.

V „Učitelské příloze" střídá se bohatá směsice příspěvků z péra nejosvědčenějších literátů a paedagogů: Ant. Ježka, V. Leflera, Jos. Hrubého, J. N. Holého, L. Grossmannové-Brodské a j.

Do „Věstníku katechetského" přispěli: Fr. Košák, Em. Cívka, dr. J. Kašpar články; Fr. Malý, Vlad. Hornov, Jos. Hronek a j. exhortami; Arnošt Oliva a dr. X. Dvořák katechesemi.

„Vychovatel" jest řídícími redaktory pečlivě řízen. Najdeš v něm články nejčasovějších otázek se týkající a ke aneb proti křesťanskému školství směřující. Jest opravdu ojedinělým zjevem na poli křesťanské výchovy mezi ostatním odborným časopisectvem. Proto zaslouží všestranné podpory a rozšíření. Otakar Jakoubek.

Dramatické umění.

Z Národního divadla. Karel Mašek na naší nejpřednější scéně objevil se se hrou pro živé loutky „Kašpárkova maminka". Není příliš vhodnou pro tuto scénu, ale její dobré ponaučení neškodí nejen mládeži, nýbrž i dospělým. Děj jedná, kdy Pán Ježíš chodil se sv. Petrem po světě, a seznáte v rozvinu děje vzpomínky na různé české pohádky. Spisovatel staví mládeži před očí hodné lidi šťastlivce a láká jí pro scénu loutkových divadélek. Hráno bylo s chutí a mládež se bavila, ba ani dospělí se nenudili . . .

Růženy Jesenské dramatická báseň „Attila" narazila trochu na historické úskalí. Prostudovala sice tohoto asijského ukrutníka, ale opředla jeho skráně příliš velikou dávku „pravého" slovanského ducha. První dvě jednání jsou pouhou dramatickou básní, až ve třetím počíná se do děje vlévati více života. Jest to tragedie dvou ctižádostivců: Attily a

Gudruny. Hra měla přes své slabosti úspěch. Účinkující: p. Deyl (Attila), pí. Dostálová (Gudruna) a pí. Hübnerová (chůva Světovida) přednášeli české verše s porozuměním a pod dojmem úcty k původní hře.

Z Městského divadla Kral. Vinohrad. Veselohra „Kandidát" od Gust. Flauberta jest ojedinělou jeho prací dramatickou a jeví se v ní oduševnělost, ač před 40 lety ve Francii propadla. Dnes doba se změnila a hra má svou přitažlivost. Léčí se v ní choroby dnešní společnosti britkou satirou. Postava kandidáta poslanectví Rousselina, jenž chce se uplatniti za každou cenu, jest výstižně nakreslena. Ve III. dějství Rousselin předvede svou chorobu před širší veřejností ve známost.

Má-li hra z počátku řadu nedostatků, zakryjí tyto přímo zdařilé poslední dvě jednání. Úlohu kandidáta Rousselina sehral p. Zakopal s celou vervou svého tvořícího talentu. I ostatní účinkující připravili výbornými výkony Flaubertově hře úspěch velmi hlučný.

Jako doslov či dohru k Molierovu „Amfitryonu" napsal Otakar Fischer jednoaktovou komedii „Jupiter". V ní splácí spisovatel Jupiterovi vše, co zůstal mu francouzský básník v „Amfitryonu" dlužen. Trestá Jupiterovy rozmary, které provádí s pozemšťany a dává choti Jupiterově Junoně příležitost, by s Amfitryonem podvedla svého nebeského chotě. Ot. Fischer dobře navázal na Molierovo předivo, ano i jeho verše mají své jádro. Obsazení bylo jako při „Amfitryonu" a doznalo přijeti nejlichotivějšího.

Karel Nedbal svou pantomimou „Poslední smích" na slova B. L. Raýmana opětně dokazal, že na dosti nezamlouvající se látku děje dovede složiti hudbu ve všem tento vystihující. Nesouhlasíme jen s vložkami zpěvními za scénou, kterou pantomimu odvádějí spíše k nějakému melodramatu.

Z předměstských divadel. V Intimním divadle na Smíchově objevila se práce starého obroditele vlašského dramatického umění Karla Goldoniho komedie „Condottierova hůl". Přes své úctyhodné stáří má práce tato svěžího ducha a zajímavé scény. Hráno bylo trochu s přídechem rozpačitosti. Jen pí. Gampeová-Švagrovská byla úplně se svou úlohou na svém místě.

Fr. Čečetky hra „Učitelka", tamže na scénu uvedená, jest hrou z tvrdého života, jaký prožívala až do prohlášení naší republiky v socialním směru každá česká učitelka. Pí. Švandová v titulní úloze o premieře hru dosti doporučila pro její dramaticky působivé zpracování.

V komorních hrách Gabriela Zapolská se opět osvědčila svou naturalistickou hrou „Slečna Maličevská". Její naturalismus až často prochvívá kosti, ale jest vždy douškami pravdy života zocelen. Ukázala posluchačstvu neštěstí prostituce v celé její nahotě. Hráno bylo s vypracovaností jednotlivých na scéně jednajících postav.

V Žižkovské činohře ve „večeru neznámých autorů" vyšla na světlo poprvé celovečerní hra „Válka", kterou dříve censurní úřady nechtěly k provozování připustiti. Schází jí děj. Je to vlastně jen jakési polní kázání proti válce, ale spisovatal ač jméno jeho neznámo, zdá se schylovati k symbolismu. Otakar Jakoubek.

Z cizích jevišť. V největším venkovském divadle v Uhrách „Nemzeti Szinházu" v Košicích sehráli čeští vojínové ve prospěch invalidů svého pluku česky tři aktovky, mezi nimiž i Skochovu komedii „Poslední večeře". To se tam ještě nikdy nestalo, aby z maďarské scény neslo ze k posluchačstvu české aneb slovenské slovo! Veliký úspěch konstatují německé časopisy o L. Janačka opeře „Její pastorkyňa", kterou provedlo operní divadlo v Kolíně nad Rýnem. — V bývalých císařských ložích vídeňských dvorních divadel prodávají se nyní jednotlivá místa obecenstvu. Sedadlo stojí 100 K. — V Londýně zemřel slavný anglický herec a divadelní ředitel Charles Wyndham ve věku 83 let. — V Berlíně zemřel ve věku 80 let německý spisovatel a dramatik Pavel Lindau.

* * *

Z české dramatické literatury. Ed. Bass napsal loyální obrázek pro odrostlejší mládež „Císař a služka", který měl premiéru na scéně „Červené sedmy" v Praze. — Emil Tréval přepracoval svou hru ze slovenského života „Credo", která měla premiéru v lidovém divadle „Uranii" v Praze. — Jos. Skružny napsal frašku „Choulostivá situace," která poprvé uvedena na scénu divadla „Varieté" v Karlíně. — Ceny na

hru ze života československého (I. 1000 K a dvě po 500 K) vypisuje „Česká činohra". Rukopis do konce dubna přijímá dr. Č. Klier v Praze. — Quido E. Kujal napsal maloměstskou historii „Věž", která měla premiéru v Pištěkově lid. divadle na Král. Vinohradech. — F. Exner napsal lidovou hru z pražského života „Loretánské zvonky". — Na báseň V. Dyka „Hoch, který si hraje" složil hud. skladatel Vlad. V. Šak melodram. — Josef Kubík sestavil dle nových francouzských motivů výpravnou hru „Bílý lev („Na Seině a na Vltavě"), k níž hudbu složil Emilián Starý. Premiéru bude míti v aréně smíchovské. — Macharova báseň „Mesalina" byla upravena ve scénickou úpravu a provedena v „Mozarteu". O. J.

Česká činohra.

(Ke hrám, zapomenutým v divadelních archivech.)

Česká činohra bývala od pradávných dob Popelkou na našich scénách nejpřednějších. Spíše se vypravilo několik méně cenných cizích prací, nežli jedna dobrá práce původní. A dodnes i naše Národní divadlo chová se dosti úzkoprse k mladým dramatickým spisovatelům.

Více příležitosti ukázati jejich slabiny aneb přednosti poskytuje nyní správa Městského divadla Král. Vinohrad, kam upírá naše mladé spisovatelstvo dramatické své zraky, by jejich prvotina tam slavila svůj vstup. Nechci rozebírati v této stati příčiny, proč naše nejpřednější scéna tak málo věnuje času k studiu původních prací v novější době vzniklých. Zaběhnouti bych musil příliš daleko.

Chci těmito řádky upozorniti, jako jsem před nedávnem upozornil na vzkříšení staré české hudby (opery), na znovuoživení celé řady her, které náležejí svým vznikem již historii, ale právě proto mají svou kulturní, byť i ne všude uměleckou cenu. Uvedu bohatý seznam českých činoher, které by stály za pokus předvésti v nové výpravě, ale v starém zpracování. Jsem nepřítelem pilování a otesávání různých starších her. Vážme si jejich historické ceny a nedopusťme nikdy na nich žádných, zejména ne časových změn.

V novém našem českém útvaru mohla by nyní směle přejíti přes české jeviště mnohá historická a vlastenecká hra, která po celá desítiletí byla z censurních choutek potlačována jako „stát:" nebezpečná. Takových her mají české divadelní archivy více po ruce. Proto ven s nimi! Ať poznáme ducha probuzenského, jímž byly psány! . . . Nevyvoláváme ovšem k mrtvýchvstání her, které psany tendenčně proti katolické církvi a náboženství, ale ani těchto, budou-li vzkříseny k novému žití, se nebojíme. Dovedeme rozborem o nich lid poučiti, kam až sahá pravda, a kde v nich začíná lež . . .

Jako úvodem zalétáme k době působení ředitele Thama, jehož přičiněním vyšly r. 1796 v českém zpracování Šedivého veselohry „Masné krámy" a „Noční můra". R. 1799 vydal veselohru téhož spisovatele „Lesní duch" a později veselohru „Pražští sládci" aneb „Kubíček dostane za vyučenou". Všecky uvedené hry hrány s úspěchem v Praze a posledně jmenovaná hra často po našem venkově.

Dne 23. července r. 1824 sepsal a zakončil Edvard Počehradský smutnohru „Žižka" (o 5 dějstvích). V této hře jako zajímavost budiž uvedeno, že Žižka, jako národní hrdina zahyne pod řítícím se naň Vyšehradem, jehož dobývá jeho žena Kateřina v čele rozlítěných Pražanů.

A nyní proberme řadu starších a méně známých činoher českých. Dobře se před lety (r. 1893) uplatnila hra Karla Jonáše „Oplancija". Méně známa jest jeho hra „Ukřižovaný" a „Tichá rodina", censurou nepropuštěná.

Náš přední buditel činohry a býv. ředitel stavovského divadla v Praze Jan N. Štěpánek méně znám prácemi: „Břetislav, český Achilles" a „Korutané v Čechách". K těmto historickým hrám Štěpánkovým dobře dala by se znovu na repertoir uvésti jeho třetí historická hra „Obležení Prahy od Švédů".

Vítězslav Hálek mohl by opět oživiti dramatem „Carevič Aleksej" a tragedií „Král Vukašín", která poprvé provozována v Prozatímním divadle dne 18. listopadu r. 1862.

Dr. Jos. Durdík napsal dramatické básně: „Stanislav a Ludmila" a „Karthaginka", které naší mladší obci divadlo navštěvující jsou úplně neznámy.

K jedném z nejstarších dramatiků probuzenské doby náleží Jos. Václ. Frič s bohatým repertoirem her. Uvádíme jen jeho: „Kochana Ratiborského", truchlohru, zpracovanou podle vzoru Klicperova „Blaníka", dále veršovaná jeho dramata a tragedie: „Václava IV." (provozovanou v březnu r. 1849), „Tarase Bulbu" (r. 1857), „Svatopluka a Rostislava" (z r. 1858), „Ivana Mazeppu" (v r. 1859 započatou, r. 1862 dokončenou a r. 1874 v aréně zemské provozovanou), „Pád Asjenův", „Pobělohorci", tragedii „Drahomíru" (započatou r. 1854). R. 1861 napsal „Libušin soud" a r. 1867 započal psáti tragedii „Otakarův syn", kterou však nedokončil. Kromě toho napsal s Jindř. Böhmem frašku „George Sandová v Brandýse" aneb „Jen žádnou frašku, pane Kopecký".

Jan Ladecký skoro úplně neznám veselohrou „Kortan", Boh. Janda (Cidlinský) žertem „Rosenberg" a Ed. Jelínek veselohrou „Korouhevník".

V době nynějšího uvedení Al. Jiráska hry „Jan Roháč" na scénu Národního divadla v Praze bylo záhodno pro posouzení různého zpracování vypraviti i drama dr. Mir. Krajníka „Roháč z Dubé", vyšlé r. 1879 a uvedené na scénu Král. zem. českého divadla v Praze na podzim r. 1880.

Boh. Adámek mohl by býti vzkřísen vedle jeho „Salomeny" před nedávnem nově nastudované dramatem „Heralt", sehraným r. 1887 na Národním divadle.

Antal Stašek (dr. Zeman) napsal před lety veselohru z českého života, nazvanou „Smlouva s lichvářem", kteráž provozována byla v Kr. zem. českém divadle v Praze dne 15. července r. 1880.

Bývalý romanopisec a redaktor „Osvěty" Václ. Věnceslav Vlček napsal historickou tragedii „Elišku Přemyslovnu", kteráž poprvé byla provozována r. 1866 a vyšla r. 1875 nákladem I. L. Kobra v Praze.

Méně známy jsou práce dr. Polykarpa Starého a to: „Samaritán", „Zlatá nevěsta" a veselohra „Jak se manžel mstí".

Básník Fr. Turinský napsal m. j. hry, nyní již zapomenuté: „Virginie", „Pražané roku 1648" a „Záviš Vítkovec z Růží".

Náš praotec veselohry Václav Kliment Klicpera, jehož hry dosud nesestárly, měl by znovu býti připamatován hrami: „Loketský zvon", „Uhlířka", „Soběslav" a „Česká Meluzina".

Josef Jiří Stankovský napsal m. j. činohru „Žebráci" a veselohry: „Dozbraně", „Nedejme se", „Literární náděnníci" a „Krakonoš", z nichž aspoň některá by mohla býti vypravena k vůli zpestření původního repertoiru.

Prvním historickým dramatem Bernarda Guldenera (z r. 1868) jest hra „Had v růžích" aneb „Kateřina II. a poslední král polský". Poprvé provozována byla r. 1868 v Plzni a r. 1869 v Praze. Jeho truchlohra „Sofonisba" z dějin Karthaga z r. 1875, dostala se na jeviště teprve r. 1880 a ačkoli vyznamenává se vzácnými poetickými krásami a jest doposud pozoruhodným dramatem knihovým, dočkala se toliko několika představení. Po jeho smrti (r. 1895) vyšla tiskem jeho činohra „Katastrofy dlouhé chvíle".

Ota Pinkas napsal veselohry: „Změnil datum" (r. 1866) a „Telefon" (r. 1878), drama „Nerovné manželství" (roku 1882) a frašku „Sedlák milostpán" (r. 1874). (Dokončení.)

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Knihovna Ježkova v r. 1917 podělila 23 farních knihoven podíly knižními. Záležitost Ježkovy nadace, o její přičlenění k Akademii křesťanské jednáno a pro niž na základě testatorovy závěti vypracován i předložen statut, uvázla u ministerstva ve Vídni a doposud vyřízena nebyla (dle Výroční a jednatelské zprávy Ak. kř. v Praze ze dne 25. XI. 1918).

Časopisecké zprávy. V Praze počal vycházeti lidový katol. deník „Lid", v Brně konservativní deník „Občanské Noviny", v Pacově „Pacovský Věstník", orgán spolku „Komenský" ve Vídni „Dolnorakouský Obzor".

„Slovácí do státu československého" jest nový spis Dr. Al. Kolíska, v němž dokazuje nutnost a výhody politického spojení Slováků s Čechy.

Časopis **„Hlídka"** v č. 10. a 11. roč. XXXV. přináší článek „Podíl katolického duchovenstva v českém probuzení" od Karla Rebana. Článek je rozdělen na odstavce: Všeobecná charakteristika, Česká pastorace, Národní a politický ruch, České školství, Snahy osvětné, socialní, národohospodářské a jim příbuzné. Podpora hmotná. Údaje jsou pod čarou doloženy pramenem. Stať tato nasvědčuje, že autor látku dobře ovládá, i měl by práci prohloubiti a obšírněji podati.

„Katolické Noviny". To musí každý považovat za čestnou věc podporovati. „Katolické Noviny", budou dále rádcem a vůdcem našeho moravského lidu. Byl by to pravý apoštolát, kdyby se našli horliví přátelé a přítelkyně naší dobré věci, kteří by pro „Katolické Noviny" neunavně verbovali ve všech rodinách, kde se ještě neodbírají. Kdo nám získá nejvíce nových odběratelů?

Pěkným dárkem jest „Knížečka útěchy". „Naše Slezsko" svého času psalo, že „Knížečka útěchy" neměla by scházet v žádné rodině, kde pro nějakého padlého hrdinu truchlí. Mnozí naši krajané mají známé ve světě, kteří ještě neznají „Knížečky útěchy". I našim vojákům z vojny se vrátivším tuto knížečku vřele odporučujeme. Najdou v ní mnohé zajímající a povzbuzující myšlenky. Zajisté i oni budou se s radostí modliti za své padlé kamarády, na jejichž hrobech často v nepřátelské zemi klečeli!

Vzácný dar Českému museu. Nad jiné vzácné nadílky dostalo se před svátky vánočními Českému museu v Praze odkazem drahocenné knihovny ze zámku Žampachu, jíž obmyslil Museum český vlastenec dr. František Lützow, který před dvěma lety skonal ve Švýcařích, pronásledován byv až do hrobu a ještě za hrob rakouskou vládou. Knihovna tato — na 4000 skvostně vázaných spisů — jest jedinečnou toho druhu: obsahujeť snad nejúplnější sbírku „Bohemik" v řeči anglické, francouzské, italské a německé, jež hr. Lützow po 20 let pilně sbíral na svých cestách v cizině. Dále obsahuje knihovna téměř úplnou českou, německou i cizí literaturu pro dobu Husovu, Českobratrskou, Valdštýnskou a j. Zajímavou jest též skupina knih většinou anglických, amerických, francouzských, ale též japonských a j., jež věnovali dru. Lützowovi s příslušnou dedikací autoři — věhlasní státníci, učenci, vojíni, spisovatelé. Knihy tyto již po stránce autografické mají značnou cenu. Jest litovati, že za války zničena byla dílem vzhledem k politickému obsahu zajímavá korespondence těchto autorů s drem Lützowem. — Student moderních autorů nalezne tu zúplna namnoze původní vydání téměř všech autorů anglických, francouzských, italských a německých; student jazyků klassických prastaré, pěkně zachované edice autorů řeckých a latinských; právník: knihy právnické staré i nové; diplomat: pojednání diplomatická. Jest tu též mnoho spisů náboženských, západních i orientálních. Milovníky sportu zajímati budou spisy o všech druzích anglického sportu, zejména o koních. Rovněž umělecké publikace české i cizí zastoupeny jsou tu nádhernými díly. Mezi slovníky vévodí „Encyclopaedia Britannica", do níž Lützow přispěl četnými články o českém národu a literatuře. S knihovnou odkázal Lützow též četné diplomy, medaile, odznaky různých německých a j. společností českých, anglických i amerických. Ku knihovně přidala choť jeho historickou kasetku nesmírné ceny v podobě psacího stolku s předměty z ryzího zlata — dar to Napoleona své choti, dceři císaře Františka. Knihovna s celým zařízením umístěna bude v Museu ve zvláštní místnosti, na její udržování věnováno 18.000 K. Knihy dle přání zesnulého bude možno čísti jen na na místě, neb v budově musejní.

Kterak pracovali buditelé českého národa? Mezi opravdové horlivce a pracovníky na vzkříšení českého národa a zdokonalení jeho školství náleží také Jan Nep. Filcík, vzorný učitel a český spisovatel, jenž narodil se roku 1785 v Kopidlně, kde otec jeho byl tesařským mistrem. Ježto jevil veliké nadání, byl dán záhy na studie do Jičína a do Prahy, načež působil jako učitelský pomocník v Chrasti, kde těšil se veliké přízni tehdejších biskupů královéhradeckých hraběte Trautmannsdorfa i Kolovrata. Ježto byl nejen vynikající pedagog, nýbrž i hudebník, vycvičil si celou řadu hochů tak, že bylo mu možno sestaviti celou kapelu, učil děti včelařství a štěpařství, šířil lásku k českému jazyku a psal horlivě užitečné spisy nejen pro mládež, nýbrž také ku vzdělání učitelstva. Dosud jest známý jeho „Rychlý počtář", „Pravidla dobropísemnosti", „Škola houslí", „Starožitnosti", „Zahradníček" a vedle četných statí vychovatelských i různé povídky Aby mohl zaplatiti za tisk těchto svých prací, prodal i poslední kus zděděného pole, neboť za četné pochvalné dekrety nebyl s to koupiti si ani kabát. Prací vysílen podlehl prsnímu neduhu r. 1837, zanechav po sobě památku šlechetného vlastence, tichého pracovníka a zbožného člověka.

„Dějiny duše" sestry Terezie od Ježíška, francouzské karmelitky, která žila v letech 1873—1897, přeložené již skoro do všech jazyků kulturních národů, vydaly česky ve prospěch sirotčince ve Slatiňanech u Chrudimě Školské sestry O. S. F. Je to autobiografie, psaná velmi zajímavě, takže ušlechtilá postava této řeholnice vystupuje živě před zraky čtenářovými. — Objednávky vyřizují Školské sestry O. S. F., Král. Vinohrady, Korunní třída č. 4. Cena 4 K 50 h, poštou 5 K. Týmž nákladem vyšla po druhé „Svatá hodina" Gemmy Galgani za 40 h, poštou 45 h.

Ženský katol. list „Jitřenka", jež musila býti na čas zastavena, opět vychází počínaje 10. lednem v Hradci Králové. List tento těšil se hojným sympatiím v kruzích našich žen a bude i na dále statným průběžníkem programu Československé strany lidové ve hnutí ženském. Doporučujeme list tento co nejlépe. Přihlášky adresujte na: časopis „Jitřenka" v Hradci Králové (Adalbertinum).

Agitační dvousstránkový letáček obsahující deset hlavních zásad všeobecného programu naší československé strany lidové a deset zásad ženského programu našeho vydal křesť.-soc. spolek žen a dívek v Olomouci a rozesílá, libovolné množství za režijní cenu (2 hal. za kus) a úhrady poštovného. K letáku je připojena též přihláška za člena strany, která se vyplní a na příslušné místo odešle. Kdo potřebuje letáčky ty, dopiš si o ně red. Lad. Zamykalovi.

„Hlas" zanikl. Brněnský katolický deník „Hlas" Novým rokem přestal vycházeti. Dovršil 71. ročník.

Anonymita? V květnu letošního roku — 1918 — počal vycházeti v nakladatelství Herderově časopis „Literarischer Handweiser", který vycházel sice dříve již po 55 let, ale pro válku musil býti zastaven. Nynější redaktor Arnošt Roloff jest proti vší anonymitě a ohlásil v úvodníku, že všechny posudky, které tento odborný časopis uveřejní, musí býti podepsány referenty plným jménem. — Dr. Karel Bücher pojednává ve své knize nadepsané: „Německý denní tisk a kritika", že časopisy za války nenašly vždy pravý způsob pro své články a proto, když samy jiné kritisují, musí nezbytně přijmouti zásadu, že také dovoleno a vlastně povinností, aby samy byly posuzovány. Zastává anonymitu, protože pouze v ní vidí možnost poměry nynější napraviti. Spisovatel Arnošt Posse, který vydal knihu pod názvem „O podstatě a úloze tisku", chefredaktor „Kolínských Novin" zastává názor, aby pouze politické články v novinách byly bezejmenné, kdežto ostatní buďtež označeny jménem spisovatelů. Ignat Zháněl.

Klara Viebigová. Kritika prohlašuje za nejlepší román německý, který byl roku 1917 napsán od nekatolických spisovatelů, román od Kláry Viebigové, ze života berlínského „Dcery Hekuby" v nakladatelství Fleischmanna — cena váz. 6·50 M. Stojí za připomenutí, že Viebigová jest provdána za berlínského knihkupce Cohna, ale nepíše pod tímto jménem, ale pod svým dívčím. Je rozená Viebigová z Trevíru. Ig. Zh.

Nejlepší katolické německé romány. Odborný kritik Jan Mummbauer prohlašuje v časopisu „Literarischer Handweiser" za nejlepší romány a povídky, které vyšly loňského — 1917 — roku v německé katolické li-

teratuře: Román od Enriky Handel-Mazzeti: „Ulán Iiko Smutniak", Federerovy povídky „Gebt mir meine Wildniss wieder" a „In Franzens Poetenstube", pak román od Dörflera „Der Rossbub", který byl sotva že vyšel, ihned rozebrán a tiskne se v druhém vydání. Ig. Zh.

Lutherovo jubileum. Ku jubileu vystoupení Lutherova roku 1517 vyšlo dle svědectví nejlepšího znalce z kruhů katolických, jesuity P. H. Grisara asi 500 spisů a spisků. Dosud bylo používáno sebraného vydání spisů Lutherových, které bylo vydano v Erlangen a ve Frankfurtě v letech 1826 až 1886, kdež měly spisy v řeči německé 67 a v řeči latinské 38 svazků. Od roku 1883 vychází ve Výmaru nové kritické vydání spisů Lutherových, rozpočtené na devadesát svazků, z nichž nevyšla dosud ani třetina. Ig. Zh.

Nejstarší starokřesťanské rukopisy. Až do posledních let byly nejstarší rukopisy křesťanské, Kodex ze IV. a V. století, totiž Codex Vaticanus v Římě, Codex Ephraemi Syri v Paříži, Codex Alexandrinus v Londýně a Codex Sinaiticus v Petrohradě. Dr. Karel Wesselý přednášel ve Lvově Společnosti ve Vídni o rukopisech starokřesťanských, které jsou ve Vídni a jmenoval následující z dvorní vídeňské knihovny: z roku asi 200 řecký úryvek evandělia o zapření Petrově, z III. století fragment Papyrusu z proroka Isaiáše pak řecký zlomek Žalmů překladu Symmachova, kde jest jméno Hospodinovo psáno židovským písmem. Tím byla starokřesťanská literatura pošinuta zpět o dvě stě let. Jinde uchovaly se a byly v poslední době objeveny z tohoto odvětví ještě z roku 250 původní zprávy o pronásledování křesťanů za Decia, pak z let mezi 265 a 281 několik Papyrusů křesťanské literatury, chovaných v Římě. Ig. Zh.

Starokřesťanské nápisy. Karel Maria Kaufmann vydal v německé řeči „Rukověť starokřesťanské epigraphiky". Tvrdí, že se uchovalo v celku na padesát tisíc starokřesťanských nápisů, z nichž asi 2000 uvedeno v této knize a asi 700 doslovně popsáno. Kniha vyšla u Herdera roku 1917 a stojí 18 M. Ig. Zh.

6000. sešit Reklamovy universálky. V září 1918 vyšel 6000. sešit i mezi námi oblíbené a rozšířené Reklamovy „Universální knihovny. Obsahuje tři novely od Sudermanna. Zároveň oznamuje nakladatel, že jest nucen od 1. listopadu 1918 zvýšiti cenu za jeden sešit na 50 pfeniků. Jak známo, stál sešit původně 20 pf., za nynější války byl v lednu 1917 zvýšen na 25 pf., v lednu 1918 na 40 a nyní na 50 pfeniků. — Teprve v lednu 1917 zdražila se universálka o pět pfeniků, ačkoliv po celý rok 1915 a 1916 bylo vytištěno za několik milionů svazečků a prodávány za starou cenu, která nekryla výloh. Nakladatelství přineslo mnoho obětí, aby dobrá četba lacino se rozšířila. Nyní však musí žádati, aby aspoň náklad byl hrazen. Jaký nedostatek papíru jest, lze z toho posouditi, že Reklam oznamuje, že z 6000 čísel jeho universálky jest nyní skoro polovice, totiž asi 27 000 čísel docela rozebráno a není papíru, aby mohly býti tyto svazečky znovu tištěny. Poukazuje při tom, že u něho takový nedostatek papíru a v jiných závodech tisknou se knihy zbytečné anebo aspoň méně cenné. Slibuje, že ihned, jakmile ceny materialu se sníží, také sníží cenu svých svazečků a přičiní se, aby poklady světové literatury byly opět přístupny nejširšímu obecenstvu za nejlevnější cenu. V č. 5997—5999 vydal Reklam od Adolfa Bartelse napsané dějiny světové literatury, což jest první svazek jednající o německé literatuře. Má 453 stran a stojí nev. za 1.20, váz. za 1.80 M., tedy dosud nejlacinější kniha snad z celé světové literatury. V kolika výtiscích vyšel 6000. sešit universálky, neznámo. 5000., který obsahoval několik povídek od Roseggera, vyšel ve více než 300.000 výtiscích. Ignát Zháněl.

V Záhřebě zemřel ve věku 78 let dr. **Šime Mazzura**, vynikající charvatský pracovník a politik. Spisovatelsky byl činný. Byl stoupencem velikého biskupa-Slovana J. Strossmayera. — V Lublani zemřel dr. Lampe, vynikající pracovník a stoupenec někdejší slovinské katolicko-lidové strany. — Ve Lvově zemřel Henryk Jarecki, vynikající polský hudební skladatel. O. J.

Literární směs. V Turč. Sv. Martině počaly slovenské „Národnie Noviny" vycházeti jako denník. — Prof. dr. Ant. Uhlíř hodlá opět vydávati filosofický časopis „Česká Mysl", který má býti řízen v duchu národním

vědeckém a filosofickém. — Dr. Jan Herben a Karel Štech vydali dvě brožury o Masarykovi. „Česká Stráž" vydala k příjezdu Masarykovu do Prahy též brožuru s názvem „Masaryk, o jeho životě a práci", s příspěvky Rokyty, Rádla, Vodáka, Duška a j. — Nákladem K. Beniška v Plzni vyšla kniha „Lužická otázka" z péra znalce Lužičanů Ad. Černého. — Matice Česká vydá v nejbližší době druhé díly spisů: Šusty „České dějiny", Šafránka „České Školy" a prof. Krofty „Přehled dějin selského stavu v Čechách a na Moravě". — Lhůta k zadání na soutěž na celovečerní hru divadelní vypsaná při Ústř. spolku českých žen ve prospěch pomocného fondu pro literáty a žurnalisty, prodlužuje se do konce února 1919 a zvyšuje se na 1000 K. — V Praze počal vycházeti francouzský týdenník „La république de Bohème" redakcí prof. E. Besteauxe. — Dr. Em. Čenkov počal vydávati zde „La Parole Tchecoslovaque a l'Etranger", týdenník francouzsko-anglický. O. J.

Paběrky z novin a veřejného života.

† **František Meško**, básník a spisovatel, farář na Marii Zill u Bělaku v Korulanech, za války pronásledovaný, do vězení vržený, internovaný, byl v lednu 1919 od německých vojenských lupičů zavražděn a do řeky vržen. Stal se obětí německých štváčů proti Slovincům.

† **Msgr. Ant. Skočdopole.** Dne 16. ledna zemřel v Čes. Budějovicích v klášteře ctih. škol. sester vysoce zasloužilý a veledůstojný msgr. Antonín Skočdopole. Zásluh jeho bylo už uznale vzpomínáno.

† **František K. Hejda**, redaktor Národní Politiky, hudební referent časopisu Dalibora, přispívatel humoristickými črtami do českých časopisů, spisovatel knih Z davu, Ve starém cechu, Karrikatury atd. zemřel 18. ledna 1919 stár 53 roky.

Úmrtí. Dne 12. ledna zemřel ve svém rodišti Pardubicích Jaroslav Skála, akad. sochař ve věku 37 let. Byl to z generace pražských odchovanců talent moderně založený a výborný podobiznář realistického směru. Z jeho řady portretů vzpomínáme hlavně portretu ředitele české koleje v Římě kardinála Lorenzelliho.

† **Karel Kotrouš**, farář v Petrovicích u Sušice, zemřel 23. ledna. Vysvěcen r. 1890. V mladších letech psával básně a uveřejňoval v různých časopisech. Též v almanachu „Pod jedním praporem" katolických básníků, věnovaném B. M. Kuldovi.

P. Bohumil Zahradník, farář v Ouběnicích, známý svým spisovatelským jménem Brodský, bratr ministra železnic, byl jmenován sekčním radou pro záležitosti kultu katol. církve u ministerstva naší vlády, kde mu přidělen týž úkol, jaký měl bisk. dr. Zschokke ve Vídni, t. j. personální referát pro církevní místa, jež zadává vláda.

Karel V. Rais šedesátníkem. Narozen 4. ledna v Bělohradě. Fr. Sekanina o něm napsal: „Je milován v salonech i v nejchudších horských chatrčích, neboť je z nemnoha těch českých spisovatelů, kteří umějí stejně dojemně zahovořiti k duši odchované delikátní kulturou jako k nitru nezkaženého, primitivně toužícího venkovana." Kdo by neznal jeho Západ, Horské koření, Pantátu Bezouška a jiné?

Vzpomínka na spisovatele-kněze Václava Beneše-Třebízského. Dne 16. února t. r. naplní se právě 70 let, kdy (r. 1849) narodil se v Třebízi u Slaného pozdější oblíbený klecanský povídkář-kněz Václav Beneš Třebízský. Učinil si úkolem celého života těšiti a buditi lid, z něhož sám vyšel, k všelikým ctnostem, zejména lásce k vlasti. Jako spisovatel volil k tomu vzor historické povídky, které byl nejšťastnějším pěstitelem. Třebízský uměl spojiti víru katolického duchovního s vřelým českým citem. Žel, že záhy zákeřná nemoc v nejvyšším rozvinu jeho působnosti jej zdolala. Zemřel v Mariánských Lázních dne 20. června r. 1884 a posvátný

Vyšehrad převzal do své země miláčka českého lidu. Jeho spisy zůstaly našemu lidu nejdražším odkazem. O. J.

Arciděkanem v Plzni zvolen byl obecním zastupitelstvem 25 hlasy proti 6 vdp. Antonín Havelka, kaplan tamtéž. Jmenovaný jest 37 let stár a jest dlouholetým redaktorem „Českého Západu", jakož i obětavým pracovníkem v našem hnutí. Není význačnější akce strany, při níž by nespolupůsobil. Také listu Lidu jest spoluzakladatelem.

Arnošt Denis sedmdesátníkem. Velký dějepisec francouzský, prof. Arnošt Denis, který celý svůj život zasvětil dějinám národa českého a věštecky hlásal, že národ český svou prací, inteligencí a touhou po svobodě domůže se samostatnosti své, slavil dne 3. ledna 70. narozeniny své. Vděčný český národ bude den ten provazeti projevy vděčnosti a vroucím přáním, aby slavný dějepisec, který svou činností i za války nesmírně nám prospěl, dlouhá ještě léta byl nám zachován ve zdraví a svěžesti neochabující.

Památce K. A. Vinařického. Letošního roku dne 3. února bylo tomu právě 50 let, co zemřel známý spisovatel český a posléze vyšehradský kanovník Karel Alois Vinařický. Narodil se dne 24. ledna 1803 ve Slaném, kde otec jeho byl obuvníkem. Studoval ve svém rodišti, ve Vídni a v Praze, načež byl na kněze vysvěcen, stav se ihned po své ordinaci ceremonařem nezapomenutelného arcibiskupa pražského Václava Chlumčanského, rytíře z Chlumčan a z Přestavlk. R. 1833 stal se farářem v Kováni a r. 1849 děkanem v Týně nad Vltavou, odkud po deseti letech dostal se na Vyšehrad. Literarní činnost Vinařického byla úžasná. Uvádíme jeho překlad Virgilovy Aeneidy, ukázky z Biona, Horáce, Homéra, jeho humoristické „Taroky", „Pana Bohuslava Hasištejnského z Lobkovic věk a spisy vybrané", „Ohlas lýry starého veršovce", „Sněmy zvířat", „Perly posvatné", „Varyto a lýra", četné drobné básně a zvláště výborné čítanky, které napsal na podnět ministerstva vyučování pro obecné školy, spisy pro mládež i články výchovné. Svého času býval poslancem na říšské radě, členem zastupitelstva okresu karlínského, Kral. učené společnosti nauk, vikářem soběslavským a pod. S četnými buditeli českého národa udržoval vřelé styky, jako s Jungmannem, Čelakovským, Palackým, Chmelenským, Slámou, Kamarýtem, A. Markem, Čermákem, Zahradníkem, Fričem, Sim. Macháčkem, Hankou, a co pro českou věc vykonal, jest těžko naznačiti několika řádky. Byl knězem vzorným, pravým přítelem mladeže, vlastencem upřímným a pracovníkem, jenž neznal odpočinku.

Vzpomínka na Boh. Balbína. Právě před 230 lety (dne 29. prosince r. 1688) zemřel v Praze ctihodný kněz Bohuslav Balbín. Jesuita a profesor rhetoriky na Starém městě, poctivý a neunavně činný český dějepisec. Bez jeho ohromného díla „Miscellanea historica regni Bohemiae" ještě dosud žádný badatel dějin a českých starožitností se neobejde. Bohuslav Balbín byl narozen v Hradci Králové r. 1621.

Uctění památky dra hr. Lützowa. Na den 13. ledna 1919 připadlo výročí úmrtí velezasloužilého vlastence českého dra Františka hr. Lützowa, který před třemi lety skonal ve Švýcařích, pronásledován až za hrob rakouskou vládou pro šíření správné znalosti českého národa v cizině slovem i písmem.

Pamatce slovanského učence. Jest tomu sto let, co zemřel v Záhřebě tamní rodák, učenec Jos. Fr. Domin (nar. r. 1754), jenž po zrušení řádu Tovaryšstva po dvacet let přednášel nauku o přírodních vědách v Rábu, v Záhřebě, v Pětikostelích a na peštské universitě. Napsal několik poučných spisů, byl členem učených společností a když maďarští učenci si marně lámali hlavy, hravě vypracoval projekt na regulaci Savy, který výtečně se osvědčil Svého slovanského původu nikdy nezapřel.

Vzpomínky. Právě před 60 lety (dne 1. února roku 1859) narodil se ve Vyšeticích na Mladovožicku, pozdější farář u sv. Havla v Praze, spisovatel, zakladatel a redaktor „Kalendaře duchovenstva československého" Thdr. Karel Vondruška. Založil též akad. spolek „Družstvo Arnošta z Pardubic", „Josefeum", a „Národní jednatelství". Jeho učebnic používáno na středních školách. Byl též podporovatelem výtvarníků českých. Zemřel dne 5. ledna 1918. — Dne 4. února 1829 (tedy před 90 lety) narodil

se v Budětících na Sušicku pozdější biskup-dobrodinec dr. Jos. Jan Hais, působící v Králové Hradci. Jeho ruka byla vždy štědrá ke všem lidumilným, katolickým a národním účelům. Ve svém mládí byl i literárně činným. Zemřel dne 27. října r. 1893 v Chrasti u Chrudimi, kde založil dětskou opatrovnu. O. J.

Hry Šebestiána Hněvkovského. Jeden z nejdůležitějších buditelů našeho lidu, na něhož bývá tak často zapomínáno, byl básník Šebestián Hněvkovský (* 1770). V Poličce, kde trávil deset let a působil tam jako starosta města, napsal v l. 1826—1836 m. j. poetických plodů též práce dramatické. Napsal tam veselohru „Námluvy v Koloději" a truchlohru „Jaromír". V Praze, kde žil na odpočinku, napsal novou truchlohru „Otakar". Hra „Jaromír" vyšla r. 1835 a „Námluvy v Koloději" r. 1839 tiskem. Hra „Otakar" zůstala v rukopise. O. J.

Stoletá památka narozenin Frant. Řezáče-Polehradského, paedagoga a spisovatele českého připadlo 5. ledna. Zvěčnělý kněz narodil se dne 6. ledna r. 1819 v Polehradech a vydal za svého kněžského života mnoho spisů vychovatelských a vedle těchto též známé dílo „Obraz zemí československých". Kaplanoval na Peruci u známého kněze-vychovatele a děkana Daneše, po té byla mu svěřena duchovní správa při ústavě slepců na Klárově, avšak byl roku 1848 zatčen na anonymní udání pro své vlastenectví a uvězněn. Později byl duchovním správcem při věznici sv. Václava, rektorem u sv. Jiří, až posléze stal se farářem v Litni. Tam zastihl ho ještě Beneš-Třebízský, který u něho byl kaplanem. Řezáč býval svého času poslancem na sněmu král. Českého, obecním starším města Prahy, členem výboru okresu brandýsského a pod. Veliké zásluhy vydobyl si o zakládání lidových knihoven v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, kde pomáhal jich zříditi přes tři sta. Vzdělání jeho bylo veliké, jako zásluha jeho o školství, začež dostalo se mu nejednoho vyznamenání jak od města Prahy, jež jmenovala ho čestným členem, tak od charkovské university a ruské vlády. Zemřel roku 1879 a pochován jest na hřbitově olšanském. (Hřb. III., odd. II., č. 131.)

Praha v jubileích. Před 800 lety (30. července r. 1119) pobořil vichr knížecí palác na Vyšehradě. — Před 700 lety (na počátku r. 1219) vyjel král Přemysl s předním svým panstvem a preláty kostelů z Prahy vyslancům papežským naproti až do Kladrub. — Před 600 lety (r. 1319) dal sobě král Jan Lucemburský slíbiti věrné pomoci pánů proti Vilémovi Zajícovi. — Dne 28. dubna vydáno privilegium k prodeji dříví v Podskalí. — Dne 18. července uzavřena jest jakási smlouva mezi králem Janem a městem Prahou a v září vytáhl z Prahy král Jan Lucemburský k vojenské výpravě do Lužice. O. J.

Archiv ministerského presidia žádá všechna nakladatelství, aby výtisk knih a časopisů povinný dle § 18. tisk. zák. ministerskému presidiu, dříve do Vídně posílaný, byl zasílán nyní na adresu: Archiv ministerského presidia, Praha IV. Hrad přízemí. Výtisky od 28. října 1918 vydané buďte zaslány dodatečně.

Zákaz vývozu uměleckých památek. Tyto mají u nás i jinde nejvíce původ a ráz náboženský, nutno jejich vývoz za hranice zakázati. Pražský Národní výbor o tom jednal už r. 1918. Také Vídeň nařizuje, aby se památky chránily a zachovaly. Arci k obnovení zašlých třeba mnoho peněz. Mluvilo se, že pro umělecké záležitosti bude při vládě československé zařízeno zvláštní ministerstvo, ale bylo snad pro finanční stránku od toho upuštěno.

Řečnický kurs pořádán pro pracovníky v katol. spolcích a řečníky ve dnech 16., 17., 18. února 1919 (Spálená ul. č. 15). Program kulturně-sociálně-politický. Pořádá Československá strana se Sdružením katol. mládeže v Čechách.

Oprava ke článku „Církev a kniha" od Emila Nováka v minulém čísle (4) „Vlasti". Na str. 163 v prvé řádce místo „k století XVII." má býti správně „k století XVIII." a podobně na str. 165 místo „o století XVII." má býti „o století XVIII.", což tímto opravujeme. Redakce.

ROČNÍK XXXV. ČÍSLO 6.

VLAST

BŘEZEN 1919.

Alfons Pryč:

Boj duchů.

(Pokračování.)

Jsou totiž kopiemi oné pravdy, kterou nám v nezkalené ryzosti vykládá nejstarší písemná památka světa, Genesis, první kniha Mojžíšova o stvoření člověka a jeho původním blaženém stavu, o jeho pádu a přislíbení Spasitele. Prazjevení Boží dané prarodičům lidstva, stalo se společným majetkem jednotné rodiny člověčenstva a ústním podáním přecházelo z pokolení na pokolení. Když se lidstvo rozdělilo na různé národy, vzal si každý rod toto podání ze společné vlasti do nového bydliště a zachochovával je v paměti, uloživ je ve svém náboženství. Dlouhými věky a lidskými vášněmi byly sice tyto posvátné tradice všelijak znetvořeny, jádro však zůstalo: vzpomínka na *bývalou blaženost, vědomí viny a naděje spásy.*

Hle, tak věda, popírající nadpřirozené zjevení Boží a prohlašující je za báji, nalézá pod troskami věků a národů svědectví, potvrzující pravdivost biblického děje. Právě pohanské báje potvrzují, že vypravování Mojžíšovo není bájkou. Podstatnou shodou myšlenkovou poukazují totiž na společný pramen a původ — na prazjevení dané prvním lidem. Různotvárností svého roucha dokazují zase, že každý národ původní pravdu upravil si samostatně dle své povahy a různých vlivů a že si ji, abych řekl, nevypůjčil od souseda.

Co tedy křesťanskému světu praví zjevení Boží, totéž pravila pohanům jejich nejstarší náboženská podání: Člověk byl původně dokonalým a blaženým; vlastní vinou připravil si bankrot a jenom nadpřirozenou pomocí může z něho povstati.

7. Než ještě jedno svědectví potvrzuje tuto pravdu — *svědectví našeho nitra.* Člověk chová v srdci neodolatelnou touhu po blaženosti. Je to nejsilnější pud jeho přirozenosti, jemuž podléhá i pud sebezachování. I samovrah, ničící vědomě vlastní život, chce tím ujíti nějakému zlu, zlepšiti osud svůj a dojíti klidu. Nic ve stvoření neukojí však této touhy. Ať má člověk, jak se říká, co srdce ráčí, vždy chce více, touží výše a dále. Všichni ostatní tvorové nalézají vše, čeho přirozenost jejich žádá; je to aspoň tu. Jenom člověk se pachtí marně za štěstím na tomto

světě. Proč? Poněvadž Bůh, stvořiv člověka, vytkl mu nadpřirozený cíl, sebe sama. Láskou s Bohem spojen žil člověk blaženě v ráji pozemském a vrcholem jeho blaženosti měla pak býti věčná rozkoš nebeská. Hříchem pozbyl však člověk své nadpřirozené spravedlnosti a tudíž i blaženosti. Poněvadž mu však zůstala jeho přirozenost a cíl jí vytknutý, zůstala mu i touha po tomto cíli, po nadpřirozené blaženosti, jíž neukojí žádné dobro pozemské, nýbrž jen Bůh. Odtud onen známý velekrásný výrok sv. Augustina: „Pro sebe jsi nás stvořil, o Bože, a srdce naše nenabude klidu, dokud nespočine v tobě!“

Že pak člověk může spočinout konečně v objetí Božím a dosíci tak svého původního cíle, to nám vydobyl Spasitel Kristus. Člověk sice trpí, pokud žije na světě, zakouší těžkých následků viny praotce Adama a vlastních hříchů, ale před očima vznáší se mu stále na těžké pozemské pouti blaženost věčná. A je-li pravdou a milostí Kristovou spojen s Bohem, cítí předchuť nebeského míru a blaha již v pozemském utrpení vnitřní spokojenbstí, duchovní svobodou a blažeností.

Tak hlásá zjevení Boží a vysvětluje tím neuhasitelnou touhu lidského srdce po štěstí. Bez Božího zjevení stojí lidský rozum a věda bezradně před záhadou, proč člověk, znající dobře svou slabotu, ubohost, a vidící všude kolem sebe slzy, bolest a smrt, přece neustává hledati štěstí. Tisíckráte zklamán, neustává hledati a doufati. Nalezne-li je částečně, chce je míti plněji; a kdyby měl všecka dobra pozemská, nebude míti dosti a nebude spokojen.

Goethův Faust vyjadřuje dobře tuto tajemnou snahu lidského srdce. Aby vnikl do nejhlubších tajů poznání, hledá pomoci u ďábla. Zaprodá mu svou duši, ale jen s tou podmínkou, že mu ďábel připraví rozkoš, která Fausta úplně uspokojí.

Až k okamžiku řeknu jednou:
Jsi krásný tak! ó neprchej!
pak vzdát se chci v tvou vnuku bědnou,
pak v jařmo své mne ukovej.*)

Ďábel zjednává Faustovi smyslnou rozkoš, čest, moc a bohatství. Ale vše to Faustovi nestačí; umíraje má nový plán, který by jej, jak doufá, učinil šťastným. Poněvadž tedy ďábel nesplnil závazku a neuspokojil plně touhy Faustovy, pozbývá práva na jeho duši.

Každý člověk má v sobě něco z této faustovské touhy. Proč ho nic pozemského neuspokojí, celý svět a všecka jeho krása, bohatství a rozkoš, všecko vědění a moc? Poněvadž byl stvořen pro nadpřirozený cíl, pro věčnou blaženost s Bohem a v Bohu. Čeho člověk nepoznal, po tom netouží, praví stará filosofická zásada. Přirozenost lidská byla však v praotci svém účastna nadpřirozené blaženosti a když jí pozbyla, touží po ní neodolatelně a nemůže po ní netoužiti a nemůže se spokojiti s dobrem stvořeným. Ať jest sebe větší, jest jen chvilkové a částečné. Proto není tato neukojitelná touha po štěstí ničím jiným

*) Goethe-Vrchlický.

než vzpomínkou na ztracený ráj a důkazem, že člověk není tím, čím původně byl. Kdyby nebyl býval stvořen k nadpřirozené blaženosti a nebyl jí býval účasten, musela by mu dostačiti blaženost přirozená a nebylo by v lidské přirozenosti oné touhy po blaženosti vyšší. „Kdo se cítí nešťastným, že má jen jedna ústa? A sotva komu někdy napadlo rmoutiti se, že nemá tři oči, jistě však jej rmoutí, má-li jen jedno," píše Paskal.*) Proč? Přirozenost lidská je tak zařízena, aby člověk měl dvě oči a nikoli jedno nebo tři.

8. *Trojí* tedy svědectví hlásá pravdu, že člověk klesl s původní výše dokonalosti a že žije ve stavu úpadku: nadpřirozené zjevení Boží, nejstarší tradice lidstva a vnitřní hlas lidské přirozenosti. Vůči těmto svědectvím neobstojí nauka, že člověk z původního stavu přirozené divokosti vlastní silou se vyšinul na nynější kulturní výši a že bude stoupati stále výše. Kde jsou důkazy? Odkud ta síla, kterou se člověk, jediný ze všech tvorů, pozdvihl z původní zvířecké surovosti? Odkud to, že ani sebe vyšší kultura neudusí v člověku zvířecí pudy, že jej nečiní spokojenějším a šťastnějším, že jak v bytosti jednotlivce tak v dějinách národů a celého člověčenstva stále zápolí anděl s bestií, ušlechtilost se surovostí, dobro se zlem? Kdy bude konec tomuto boji, kdy překoná lidský duch tmy nevědomosti, mravní slabotu, společenskou bídu, sváry, války a odpočine si, ukojen a spokojen, v dokonalé blaženosti? . . .

Žádná věda toho neobjasní vlastním světlem. Zjevení Boží však praví: Co je na člověku vznešeného a krásného, je zbytek původní dokonalosti. Co je v něm a ve světě zlého, jest následek pádu prvního člověka. Touha jeho po štěstí je vzpomínka na ztracený ráj. Život jeho jest bojem o znovunabytí ztraceného ráje. Silou a nadějí jeho v tomto boji jest pravda a milost Spasitele Krista, a vítězným jeho ukončením jest věčná blaženost nebeská. Tyto pravdy vysvětlují nám člověka a dějiny lidstva. Víra je hlásá a dějiny člověčenstva a hlas lidského nitra jí přisvědčují.

Co jest člověk? Bývalý král země a všeho tvorstva, jenž pro svou vzpouru proti věčnému Králi všech králů svržen byl s trůnu, vyhnán ze své krásné říše a nyní i s potomstvem svým žije v bědném vyhnanství a pyká za svou pýchu. Kletba hříchu provází jej všude a tíží vše, co bylo pro něho stvořeno. „Všecko stvoření lká," dí sv. Pavel (Řím. 8. 22.) Bol a smrt je zákonem světa, není koutku země, odkud by nebylo slyšeti stesk a lkání a kde by nebylo bolestí a umírání; potoky krve tekou světem a každá píď země je skropena potem lidského pokolení! Člověku zbyla sice jeho přirozenost, rozum a svobodná vůle; však tak poškozena a zneuctěna zlem, jež do ní vnesl hřích, že se někdy bezděky tážeme: Je to člověk?

Jaká to katastrofa, jaký to úpadek! Jako revoluce pyšných andělů, tak i revoluce člověka proti Bohu skončila hroznou porážkou, úplným bankrotem. „Podoben budu Nejvyššímu," zvolal zpupně Lucifer. Nebesa však odpověděla mu hlasem svatých

*) Paskal: Myšlenky.

andělů. „Kdo jako Bůh?“ a slovem tím sražen, sřítil se Lucifre a zástupy pyšných duchů do pekel. — „Budu jako Bůh věděním, svobodou a blažeností,“ řekl první člověk v ráji, oklamán zloduchem. A zase slyšel hroznou odpověď: „Kdo jako Bůh?“ — v tom okamžiku zmizel ráj, začalo kvileti všecko stvoření, smrt ujala se vlády a u nohou svého Stvořitele a Soudce chvěl se ubohý tvor, nahý tělesně, zneuctěný na duši, odsouzený na smrt — *hříšný člověk, nešťastný bankrotář.* (Pokračování.)

Leander Brejcha:

Pane, zůstaň s námi!

Ó Pane, zůstaň s námi,
již noc jest nad klenbami,
prch' slunce paprsk milý
a kol se sešeří;
plá jen hvězd záblesk bílý
a všecko ztichlo, spí — —

Ó Pane, zůstaň s námi,
když lkáme nad bědami,
a v krutém žití boji
nás posiluj a veď;
když duch se v temnu chví a bojí,
Ty důvěrou mu svěť!

Ó Pane, zůstaň s námi
a drž nás nad vodami;
když žití loď se zmítá
a klesá v propasti,
ať naděje jí svítá
a vede do vlasti..

Sanctissimo.

Buď zdráv, buď zdráv nám tisíckrát
tam, kde Tvůj svatostan,
tam, kde Tvé velké lásky trůn,
kde pokrm duším dán,
kde zříme věčnou slávu Tvou,
kde svaté rány Tvé,
kde Tělo, živá krev,
kde skýtáš dary Své!

Ó obmyj duši krví Svou,
dej za ni oběť nevinnou,
ať milostí je plna zas;
ó žehnej nás, ó žehnej nás!

Tvé srdce volá láskou nás,
když třeba útěchy;
chceš zhojit každý duše bol,
chceš ztišit povzdechy.
Když duše celá zoufalá,
již klesá v smrti stín,
ó vzmuž se, Ježíš chrání, bdí
a zapomene vin..

Ó, Ježíši můj nejdražší,
řiď bludnou cestu mou,
Svým chlebem svatým tajemným
buď k nebi posilou!
Když duše bude u cíle,
pak vem ji v náruč Svou!
Až šťastně dobojuje boj,
buď věčnou odměnou!

Alois Dostál:

Rozvrat.

(Pokračování.)

V.

Obyvatelé Rašic, kteří na venek vystupovali jako vším blahobytem oplývající a v pohodlí žijící lidé, doma svlékli lepší šat a oddávali se denním pracím v řemeslech, při hospodářství, v obchodě. Ida Sametová na př. pěstovala mnoho zeleniny na zahradě, Vratislav Kubeš po úředních hodinách naštípal dříví pro sebe i záložnu, pekař Kalousek, pan radní, otáčel se se synem kolem rozměrné diže, Klára Pužilová, kráska Rašic, za nepřítomnosti otcovy střihala klukům vlasy — hlavu za desetník. Když tito a jiní lidé procházeli v neděli na korsu v rukavičkách, pod slunníky, v cylindrech, nikdo by neřekl, že se také doma zaměstnávají všedními pracemi.

Nejinak bylo u Sutnarů na statku. Starosta odcházel za Vojtěchem na pole a oral, nakládal, doma při žentouru pomáhal, Božena s mladšinkou plely mák, kosily trávu, dojily v kravíně, paní starostová vrtěla máslo, pekla veliké vdolky a na stůl nosila notné mísy. Ano i student Pavel musil o prázdninách pomoci.

Jakmile cizí vstoupil do domu, nastal poplach, členové rodiny se rozprchli, rychle na sebe hodili lepší šat a otevírali návštěvníkům pokoj zcela jinak zařízený než společnou světnici, kam vcházela čeleď, kde jedli najatí lidé. Ženské i na pole chodily v lepším šatě, který před prací odkládaly. Sutnar pak před odchodem na radnici se myl a připravoval. Ti lidé jako by dvojí život vedli, pro domov a na venek.

A bylo tak i v jiných staveních, v jiných domácnostech. I farář Cibulka doma dotrhával starší šat mezi stromovím, jež ořezával, při ovoci, které hlídal a česal.

Časně ráno všudy se vstávalo, hlas paní starostové všechny volal do roboty. Byl-li Pavel doma, rovněž se probudil, obrátil se pod pokrývkou a spal dále. Záviděl mu mladší bratr toto přiležení, než svoji práci s ním za učení v knihách by neměnil. Byl rád, že svoje vzdělání hospodářskou školou ukončil. Teď zastupoval doma čeledína, maje k ruce výrostka ještě jako pasáka. Než pyšný Sutnar přece ho tituloval oráčem a jel-li do Loukova, posadil ho v předu na povoz. Martinovi se to líbilo a byl na to povýšení nemálo hrdý. Jenom kdyby nebylo toho časného vstávání.

Stejně si stěžovala mladšinka Karla, vytáhlé šestnáctileté děvče, které zváno bylo už služkou nebo panskou, ač se za mzdu sotva ošatilo. Pravidelně se ráno sešli u pumpy na dvoře a více zívali, než rozmlovali. Martin čerpal vodu do stájí a Karla nosila ji do kuchyně. Zde se oba umyli a přičísli.

„Já bych ještě spal! Aspoň hodinku!“ zatoužil Martin a otevíral na vycházející slunce ústa dokořán.

„A já také,“ přizvukovala Karla, zakrývajíc si při zívání ústa. „Aaaa!“

„Až v zimě si přiležíme," těšil se pasák-oráč. „To nebude tolik práce."

„Že není ta zima celý rok!" toužila neprozřetelně mladšinka. „To by se to spalo."

To souhlasné dueto bylo přetrženo voláním hospodyně, aby Karla rychle přinesla konev vody, a bučením dobytka, který se chtěl po ránu důkladně napíti. Mladí lidé pospíchali za svými povinnostmi a když se podruhé sešli u pumpy, už byli čilejší.

„A což panstvo, už vstalo?" ptal se Martin, jenž měl svoji postel vedle konírny a nevěděl, co se ve statku děje.

„Hospodyně s Boženou jsou dávno na nohou, ty jsou přece nejrannější, Vojtěch se strojí, ale hospodáře jsem posud neviděla," oznamovala Karla.

„Kéž jsem hospodářem, jenom bych poručil a spal dále," zatoužil výrostek.

„To věřím, a já jako hospodyně také pouze přikázala a znovu se obrátila ke stěně."

Opět se rozběhli, na statku už bylo živěji, Vojtěch se objevil na záspi. Také si ještě protíral ospalé oči. Bylo ustanoveno jeti na pole a přeorávati strniště, s něhož byla úroda sklizena. Junák poručil vytáhnouti radla a zapřahati. Také podíval se do konírny a popleskal koně. Ti se ohlédli, majíce plné huby píce. Vojtěch počínal si jako odborník, před otcem ovšem musil ustoupiti, ale Martinovi chtěl imponovati. Od tohoto byl zván mladým pánem.

Božena lehce oděná ruče se otáčela kolem kamen, aby uvařila snídaní. Polohlasem si prozpěvovala, hned se schylujíc k výhni, hned nahlédajíc pod plechové pokličky. Matka už připravovala chléb a do hrnku kladla cukr. Mužští nemohou přece jeti na pole bez teplého jídla. S podivením jí bylo, že muž posud nevystoupil z pokojíku, kde spal. Nebylo ho třeba při oračce, Vojtěch si vezme koně a Martin voly, ale hospodář vždy byl přítomen, aspoň když vyjížděli ze vrat.

Posledně zalehlo do statku práskání bičem, potahy byly na cestě, když Božena mohla se uchýliti do pokojíku, aby ustlala a všechno do pořádku uvedla. Bydlila zde, dokud Pavel na studiích prodléval, o prázdninách musila mu tuto místnost přenechati. Po studentu posud zde na stěně visely mapy, obrázky slavných mužů, na skříni byly vyrovnány knihy a na stole černé skvrny nasvědčovaly, že tu bylo příliš užíváno inkoustu. Pavla tady navštěvovali druhové, zde vznik vzaly rozličné plány a odbývaly se zkoušky k veřejným výstupům.

Božena přistoupila ke skříni, kde měla sváteční šaty, hledala v kapsičce a vyndala Hynkův dárek. Už při světle svíčky jej prohlížela, nyní paprsek sluneční padl na rubín v zlatě zasazený. Pěkný, vkusný prstýnek dal jí Hynek jako dárek z trhu. Dávno jej měl připravený. A Boženě hodil se na prst, jako by jej sama před koupí vyzkoušela. Navlékla si skvost, otočila ruku, marnivost se v ní probudila. Snad by si ho nechala, s ním chodila po městě, ale u Sutnarů se vždy v pondělí pralo. Po-

chlubiti se však přece jednou musí prstenem a říci, od koho jej dostala. To si ji bude Vojtěch dobírati, nejdříve vzpomněla. Měl to ve zvyku, rád se vysmíval. Matce svěří se hned, matku na nejvýše milovala a k ní lnula. Téměř se vším na matku se obracela, nemajíc před ní tajností. Jenom až obě doma osamotní, až se příležitost naskytne, potom jí prsten ukáže.

Starosta byl posud doma. Rozestrojený ukázal se na dvoře a nakazoval, co se má dělati. Nemohl se dnes zúčastniti, maje nutnou cestu do Loukova v úřední záležitosti. Stalo se tak mnohdy, někdy jel do města, dnes chtěl jíti pěšky. Potahů třeba na poli. Pečlivěji se strojil, vycíděné boty vzal, klobouk kartáčoval, zlaté hodinky si k vestě připevnil. Také svazek spisů vložil do kapsy, tajemník s večerem je sem dodal vypracované. Ještě oznamoval, že sotva k obědu se vrátí, a už vážným krokem bral se ze vrat.

Božena odklouzla do velké světnice, kde se v zimě také topilo, kde všichni jedli a trávili společné večery. Sutnarová stála u kupy prádla, které házela do dlouhých necek. Ani nepozorovala, že někdo vešel.

„Maminko, podívejte se.“ řekla dcera, před obličejem matčiným ruku otočivší.

„Od koho jej máš?“ hned se ptala starostová dceřinu ruku před očima přidrževši. „Od Hynka?“

„Ano,“ přisvědčila radostně dívka.

„A tys mu dala?“

„Jehlici do kravaty, ale ne zlatou. Kdo by se nadál, že se tak vyznamená, že dárek z Prahy přiveze.“

„Jindy se mu to musí nahraditi, aby nemyslil, že jsme chudáci. Dle toho si už na tebe do opravdy myslí a záhy o tvoji ruku požádati chce.“

Božena zahořela v tváři jako ten rubín na slunci.

„Ale výbavu posud nemáš úplnou. To by tě špatně u Kopetů uvítali a dcera jejich, Anče, by roznesla, co všechno ti scházelo. Nyní až otec odprodá ječmen do pivovaru, hned nakoupíme látek a v zimě budeš šíti. To se nám v práci ulehčí a Karla tě zastane.“

Zatím co starostlivá matka dělala plány o tuctech prádla, o nábytku do kuchyně a pokoje, o jiných nutných předmětech, Božena v sladké radosti otáčela prstenem na ruce. Tak jí Zbynek přišel vděk tím darem. Měla už dva prsteny, jeden od kmotřičky od biřmování, jiný dostala k svátku od rodičů, ale tento od Hynka byl jí nejmilejší. Vždyť byl důkazem lásky. Když téměř všechny dívky v městě prováděly vzdor, když o minulém trhu žádné dary nebyly navzájem věnovány, Božena a Hynek učinili výminku a podělili se pěknými předměty a Kopet se zvláště vyznamenal.

„Tak, a nyní do díla!“ přímo velela matka.

Božena odskočila s dárkem ke skříni a už také přehazovala prádlo v dlouhých neckách. Důležitý den — týdenní praní. Sutnarová byla přímo potěšena, že mužští odešli, nerada jich doma viděla, když se pralo. Přišla mladšinka Karla a postavila

se naproti Boženě, aby prala hrubší kusy. Na plotně se vyvářelo, i hospodyně byla nápomocna. Jindy mladé pračky při práci si prozpěvovaly, dnes Božena byla nějak zamyšlena. V duchu obírala se s Hynkem, kdy se asi přihlásí, kdy o její ruku požádá, jaká bude veselka, koho si vyhledá za družičku, zda sestru snoubencovu nebo někoho z příbuzenstva. Anča jí nebude v nové domácnosti překážeti, rodiče Kopetovi se odstěhují do prvého poschodí, kde si vymíní výměnek, ale kupci to nedá, aby nesestoupil do krámku a neprodával. Ale i Božena se musí v obchodování vycvičiti, aby mohla časem muže zastoupiti.

Pilno bylo na statku, každý si hleděl své práce a každý při ní zanášel se jinými myšlenkami. Karla máchajíc hrubší prádlo, uvažovala, co bude asi hospodyně vařiti k obědu. Při prádle, když se musilo více topiti, býval hrách, k jehož uvaření bylo třeba většího žáru a delší doby, ale mladšinka neznala nechutnější stravy, než byl sebe lépe maštěný hrách, ten by nejraději nabírala obrácenou lžící, aby co nejméně nabrala. Buchta by jí byla o mnoho milejší, proto vidouc Sutnarovou s okřínem plným bílé mouky, hned se zaradovala a na špinavé sukně a halenky přitlačila. Vyhlídky na oběd se zlepšily a to že není doma hospodář, k vůli němuž se vlastně hrách jindy vařil.

Sutnarová byla při praní nápomocna, ale konala dílo to mechanicky, stále uvažovala, čeho bude třeba k doplnění dceřiny výbavy. Vždyť bude vybavovati jedinou dceru. Syny odbude všelijak. Pavlovi dostačí pokoj a potom všechno dostane s paní, Vojtěch celé zařízení převezme doma. Jinak však s Boženou, ta musí míti všechno nové. Matka o každém trhu něco koupila, ale posud byly ve výbavě veliké mezery. Nábytek dostane co nejdříve stolař do díla, dříví na něj Sutnar má z lip, které na dvoře porazil. Plátno donesou tkalci z hor, aby je vyměnili za obilí, kterému se na skalnatých kopcích nedařilo. Nádobí starostlivá matka pomalu střádala, ukládajíc je do skříně v pokojíku, kde Božena spala.

Jenom až se odmlátí a prodá část úrody, až budou peníze, tu veseleji se bude kupovati, až se zaleskne výbava ve vší kráse a sousedky přijdou, aby hleděly a chválily, po straně i pomlouvaly.

Božena vzpomínala, kdy by pro veselku byla vhodnější doba, v masopustě či na jaře, v zimě, kdy by se případně mohlo užíti saní, či v létě, v době květin. Ani se nemohla hned rozhodnouti. Každý čas měl své půvaby, ať by to bylo o květech vykouzlených mrazem na oknech nebo když celá příroda jest jedinym květem na luzích, zahradách i každém pažitě.

Hynkovi se více zamlouvá léto, rád má růže i karafiáty, jež zastrkává do kabátu, z procházky nosívá si kytice polního kvítí, které klade v krámě do vody, aby si tak v dusné místnosti nahradil krásy přírodní. Bude asi pro jaro, kdy kvete šeřík nebo pro léto, kdy plno růží. Božena si celou budoucnost nějak růžově představovala po boku milovaného Hynka v nárožním domě, odkud viděti na rynk i do zahrady na druhé straně.

S Hynkem by kráčela kraj světa, s ním chce sdíleti všechny radosti a žaly, jež život přináší. Snad se jim už asi nic nepostaví v cestu. Otec sice není s Kopetem v úzkém přátelství, ale také na sebe nesočí Není proč. Není mezi nimi konkurence, obchodník se ani do úřadu netlačí. Vůbec nikdo doménu určitých pánů neohrožuje, až na několik hlasů z předměstí Malachova, ale ty nerozhodují a nepadají na váhu.

Mladšinka byla poslána do stájí, aby tu poklidila, a místo její zaujala Sutnarová. Z kuchyně bylo viděti oknem na ulici nyní slabě oživenou. Teprve když menší žáci opouštěli školní budovu, bylo živěji. Za dětmi šla slečna učitelka s kyticí aster. Žačky ji zásobovaly květinami, odnášela si je jako důkaz lásky svých svěřenek.

„Velebný pán," poznamenala starostová, právě do okna pohleděvši, „jde ze školy".

Božena jenom kývla hlavou a také zrakem zabloudila na ulici, kde se mihla postava černě oděná, s tvrdým kloboukem na hlavě. Několik dětí šlo vedle něho, natahovaly nožky, aby mu stačily.

„Žáci prý k němu velice lnou," řekla Božena, „třeba při každém kroku nerozděluje obrázky, medajlonky. Záhy si ho zamilovali."

„Pěkně káže," přisvědčila starostová, která z domu byla nejpilnější návštěvnicí šedého chrámu, zasvěceného sv. opatu Havlu. Nerada vynechala.

„Milý člověk, ani společnostem se nevyhýbá, i besedu s panem děkanem navštěvuje, na korsu se objevuje se staršími pány. Minule byl i na divadelní zkoušce a tu a tam poradil. Do okolí koná procházky —"

„Jenom kdyby se nepletl do politiky, kdyby si hleděl jenom svého," ozvala se starostová. „Minule prý rozvázal v besedě. Právě tam byl muž a žasnul. Takový u nás cizinec a opováží se to a ono kritice podrobovati. To by zde brzo dopracoval."

„Hynek s ním mluvil a jeho náhledy se mu líbí. Pater Chmelík totiž vešel ke Kopetovým do krámu, uvedli ho do pokoje a pohovořili s ním. Milý prý to jest člověk. Též pochází z malého městečka z jižních Čech. Mnoho čte, má o všem náhledy," sdělovala Božena, co slyšela od Hynka

„Také by mu mohlo škoditi, že se s každým zastavuje a dává do hovoru. Musí přece dělati rozdíl v lidech. Svobodka ho dokonce viděla, že na Malachově stál se slaďákem Křídlem. Takovému rebelovi by se měl přece vyhnouti."

Božena nevěděla, proč kaplan se musí omezovati ve stycích s některými lidmi, proč by mu rozmluva s někým mohla vaditi.

Vešla Karla a zábava uvázla. Dívka sdělovala, že fouká studený vítr a hospodyně doložila, nyní že už jinak nebude a nutno se už na zimu připravovati. Zavděčila se mladšince, ne-

vařila hrách, ale chtěla dělníkům na poli i pračkám doma přilepšiti pevidlovými buchtami a kyselou polévkou, do níž rozbije několik vajec.

Před polednem poslal tajemník strážníka s dotazem, nevrátil-li se pan starosta, že jeho přítomnosti na radnici bylo by třeba; Matoušek div se nesrazil na síni s Krosnařkou Svobodovou, která jistě chvíli za dveřmi naslouchala, než vešla. Strážník odplivnul, jak se leknul, a zle zahuboval na babu, která všudy lidem do cesty se staví.

„No, no," odpovídala tato, „jenom abyste nedostal psotník! Takový pán! Nad starostu se staví. Však může také hřebínek spadnouti."

Filipina byla tím rozhořčena, že ji strážník tituloval babou, kdežto ona byla svobodnou a dcerou po měšťanu, jenž kdysi býval cechmistrem.

Ta srážka na síni rozesmála Karlu a rozveselila Boženu. Hospodyně nebyla potěšena, krosnařka se nehne, až dostane oběd. Bez pozvání usedla nedaleko dveří a hned spustila. Ráno prý potkala purkmistra, šel s okresním starostou do Loukova, oba byli zabráni do hovoru, že ani na pozdrav nepoděkovali. Na děkanství šli mladí lidé z Porup, jistě budou míti nejbližší neděli prohlášky. V Poddubí se zloději vloupali do statku, ale Mázdra je zahnal ranou z pušky. Mlynář zase pil u Hvězdy a nadával záloženskému výboru. Účetní Kubeš ho chce žalovati pro urážku na cti. Kalouskův Vít se bral ze školy s brekotem, byl prý pro nezbednost potrestán od nového kaplana. Ale měl dostati hodně, poněvadž je to uličník, který nikomu nedává pokoje. Doma se mu nadržuje a učitelé ho šetří, že to jest syn městského radního a zámožného pekaře.

Svobodka měla takových novinek řadu, opakovala je dům od domu s malými změnami horlivě, zastupovala tak místní list, jakým v Loukově byla Stráž.

„A že nyní neprodáváte na rynku?" ptala se hospodyně.

„Pojednou mám vyprodáno. Ráno kolem šel do školy náš kaplan a táže se, mnoho-li chci za celý krám. Myslím, že si též ze mne tropí žerty, ale tvářil se vážně. Překouknu zásobu ovoce a cukroví, v duchu počítám a dím, že bych za všechno jako mohla stržiti pět korun. A co myslíte, kněz sáhnul do kapsy a pět korun mně vyplatil. Děti odnesly krám do školy, kaplan všechno rozdělil chudým hodným žákům. Mohla jsem žádati o korunu více, ale nechť, ať také jednou udělám dobrý skutek."

Prodavačka velkomyslně nazvedla hlavu.

Ta zvěst nejvíce zajímala Karlu, litovala asi, že posud nechodí do školy a nedostalo se jí podílu.

Ale Svobodka už mlela dále svoji o svatbách a známostech mladých lidí. V tom ohledu byla mistryní, nad dohazovače Sameta, jenom že spíše rozlučovala, kdežto tento vzácný muž slučoval za odměnu.

„Pužilova Klára honí se za novým učitelem, ale marně se uběhá. Ten jistě má dávno jinou z dřívějšího místa, bohatou, a

tu přivede z nenadání. Ani ho obec neměla voliti bez podmínky, že si vezme některou z domácích. Máme tu holek jako kvítí a ženichů poskrovnu. Ještě že účetní ze záložny dobře volil Anču Kopetovu."

Tato zpráva nejvíce posluchačky zajímala, Božena o té známosti věděla, matka ji však teprve nyní slyšela. Její dcera až se za Hynka provdá, neměla by v domě švakrové, třeba by s ní dobře vycházela.

„Jenom nebude-li to stejné jako s Klárou a tím panem učitelem," nadhodila starostová.

Filipina ve svém bystrozraku postřehla, že uhodila na pravou strunu, také čichala, co se připravuje k obědu, proto rychle kula železo, dokud je žhavé.

„Pan Vratislav Kubeš je docela jiný pán, usedlý, rozvážný. Toho dobře známe, že není větroplachem. Dlouho Klára usilovala ho dostati do svých tenat, odolal, a teď volil velmi dobře, dostane hezkou a zámožnou dívku."

„Vy byste hned každého vedla k oltáři," usmála se Božena.

„Jako vás, slečinko, s panem Hynkem, vy, jak se zdá, načnete masopust a potom se to pohrne, jako když pytel rozváže. Jenom dělejte, ať i pan kaplan má hodně výdělku a ode mne kupuje."

„Vždy celý krám," nadhodila Karla.

Takové žábě by Svobodka jinde zakřikla, ale zde jenom pohodila hlavou.

„Naše Boženka nemá na spěch," ujala se starostová dcery. „Já se vdávala v plnoletí."

„Ovšem, ovšem," rychle přisvědčovala Svobodka. „Ale nač otáleti? Pan Hynek jest osvobozen od vojny, rodiče mu ochotně postoupí živnost a rádi přijmou takovou snachu, jakou jest vaše slečna dcera."

Božena se při těch slovech zardívala, Karla olizovala rty při vyhlídce na veselost a matka opětovala, že netřeba pospíchati. Neodporovala, nestavěla se naproti, však nekvapila se svatbou, ač o ní před nedávnem myslila. To tak, něco napověděti této ženě, ta by ani nedočkala pohostění a pospíchala by městem s nejnovější zprávou, že bude co nevidět u starostů svatba, kdo ví, proč se tolik pospíchá —

Krosnařka to a ono přemlela, i na mlynáře Matějku přišla, že se nějak na Rašice hněvá, na sládka Mlčocha, že měl dostati propuštěnou od hraběte a na jiné v městysi a okolí. Zatím byl ustrojen oběd, Svobodka dostala polévku, buchtu schovala v košíku a nyní teprve se ptala, nemá-li hospodyně něco na prodej. Nedostala ničeho a jako lasička se vytratila ze statku. S mužskými se nerada stýkala, a když odcházela, do dvora vjížděli Vojtěch s Martinem. Tento výrostek nenáležel ke ctitelům Svobodčiným a byl od ní nazýván ještě klukem. Zpozoroval ji a zahvizdnuv bičem, upozorňoval: „Krahujec se vznášel nad statkem."

Svobodka jenom zahrozila zaťatou pěstí.

Starosta Jiří Sutnar vrátil se až odpoledne, když už bylo vypráno a čisté prádlo rozvěšeno na půdě. Karla stírala podlahu, Božena se lépe strojila. Starosta přišel nějak rozmrzelý. Ani neposlouchal, co se dělo v hospodářství, ani se nevrhnul jako vyhladovělý na jídlo, nevypravoval hned, s kým mluvil, nechlubil se jako obyčejně známostmi vzácných pánů. Žena Marie pozorovala, že se mu cosi nemilého přihodilo, ale neptala se před mladšinkou. Postavila na stůl oběd, šukala po světnici, odklizovala, co upomínalo na praní.

„Potahy jsou posud na poli?“ posléze se ptal Sutnar.

„Ještě se nevrátily,“ rychle odpovídala selka. „Vojtěch se nějak činí. Z toho bude nějaký hospodář. Ani na studiích by tak nevyniknul.“

„Ale bude přece jenom sedlákem, kterého se kde kdo nešetrně dotkne,“ nadhodil Sutnar.

„Leda nezdvořák nebo závistivec,“ na to Marie, která z vesnice pocházela a na svůj rod a jeho povolání připustiti nedala. „Našeho Vojtěcha si všímají stejně studenti jako řemeslníci.“

Starosta se jenom ušklíbnul, ani manželka těmi připomínkami jeho rozladěnost neurovnala.

„Nejraději by naše město viděli zastrčenou Lhotou,“ pomalu rozvazoval, „nepřejí nám rozkvětu, nechtí, bychom se vyšinuli. Překážíme okresnímu městu.“

Starostová s mužem valně nesouhlasila, aby se Rašice vypínaly nad okolí, ale neodporovala mu, vidouc, že by jenom dráždila.

„Bylo opět něco ve Stráži?“ zeptala se.

„Toho bychom ani tak nedbali, ale vyslovili se, že nám okresní výbor učinil výtky v účtech. Prý mnoho vydáváme, u záložny se dlužíme, nevhodné věci podnikáme. Ale je v tom zášť a návod. A ti z Malachova se opováží podati proti našim účtům námitky! Co platí? Vždyť tam bydlí nuzota, kterou jsme do města přijali. Sotva se u nás najedli, už vytahují růžky. Nevděčná čeládka!“

Starosta se rozehříval. Dle všeho dnes musil hodně nemilého vyslechnouti v Loukově, zvěděl o úkladech, uražen byl ve své pýše. Teď si ulevoval, teď huboval a se chystal, že ukáže ještě, co umí. Nedá se zadržeti na dráze, kterou za nejlepší považoval. Žena už uvykla takovým řečím, vyslechla ho, tu a tam slovo prohodila, k jídlu zvala, k mírnosti nabádala. Tu si vzpomněla na tajemníka, že sem poslal a zmínila se o tom muži. Sutnar hned vzal klobouk, aby se ještě odebral na radnici. Úřad bude už zavřen s nedobytnou pravidelně prázdnou pokladnou, ale vyhledá tajemníka a s ním se poradí, se vším se svěří, aby nalezl soucitnou duši. (Pokračování.)

Jan Voborský (Egon d'Ego):

Za tichých večerů.

Sonety z rukopisu knihy „Ecce homines".

(Dokončení.)

Kam dospěji až...

Kam dospěji až, zářnou v dálkách vyvoliv si metu,
z rána i večer otázku tu stále na rtech mám —
zatoužil jsem jak Féton k slunci volném po rozletu,
za chvíli blaha sřítím se snad k stínů hlubinám.
Života nevolník ze žluté hlíny cihly hnětu,
ač v snech jsem často stavěl bílý mramorový chrám,
s blankytu vida sestupovat cherubínů četu,
jíž snah a tužeb svých votivní desku podávám. —
Rezaví už má pouta, zvolna sic, však zrezaví,
van silný v nitru mém zas oheň rozdmychává.
Hodina poznání chvil slabých vinu napraví —
až spadnou pouta, inspirace vzplane pravá
jak slunce nebeské — pak stíny v cestu nepřijdou —
oltářem bude srdce, krytým chrámu absidou! —

Paténa.

Buď srdce mé jak byla pšeničná ta pole tady,
do jejichž zlatorusých, sluncem zulíbaných kštic
hrát zalétal si občas vonný vánek ze zahrady,
kde přes den dýchalo mu na sta bílých růží vstříc —
buď srdce mé, buď horským jezerem, v němž mračen hrady
se zrcadlily, v noci snivých hvězdic na tisíc,
na němž za letních dnů vil plavovlasých květné sady
a v jehož indigové modři luna koupá líc. —
buď hlubinou, v níž citu zlaté rudy na stopy
by vedl každý krok a čin dnů mého podzima,
buď révou, jejíž hrozen skrývá žhavé pyrópy,
svým duchem by je jiní poznali a očima — —
paténou buď jako ta luna stříbrem zkvětlá,
v níž hostií jest odlesk slunečního světla. —

Zlaté rouno.

Důstojně jak velkněz v kathedrále u oltáře,
na němž obětoval vše co nejlepšího měl,
stojí český národ, živ a vnitřním ohněm záře,
jejž si uchoval, by dál se v budoucnosti skvěl.
Zarputilé zlobné zřel vždy kolem sebe tváře. —
Strastí kříž, jejž dosud stále shrben nosit směl,
odložil a přestal čísti běd svých ze žaltáře,
aby hymny velké příští době v ústret pěl.
Střásl pouta silou lví a sám si nebe stvoří,
nebe, v němž má sídlo tvůrčí síly ideál,
který byl mu hvězdou, vrakem v temnot když byl moří

a když vichr bouřný zevšad v spadlé plachty vál. —
Nyní svornost nový koráb v loděnici staví — —
vlajky vzhůru — — vlasti zlaté rouno čas k nám plaví! —

Sem pohár...

Sem pohár podejte mi, v němž se perlí víno zlaté
a za cinkotu vznes se skelný křišťál výš a výš! —
Slzami nechať radost vlévá olej v ohně vzňaté —
kdo chceš jen, ouverturu příští doby uslyšíš!
Za zvučných fanfár všichni velké dílo uvítáte,
jež světlem slunce vnikne v palác, vejde v každou chyš
a bude jako evangelium a písmo svaté,
na křídlech holubice vzlétne ku blankytu blíž. —
Sem pohár podejte mi, v němž se perlí zlaté víno.
Svobody révou v přípitku se svlažuj ritk i ret;
do věčna skutkem proroctví se stane Libušino
nad ohněm obětí, po války díle satanském —
ne město jen, zem celou chceme v slávě uvidět —
nechť dotýká se hvězd jak číše rty při šampaňském! —

Za každý trn...

Aksamit pláště svého noc již šperkem luny spíná,
tvar jeho, lesk i velkost měníc v roce tolikrát.
Klopýtnouc o vlečku, ze svého rozsypala klína
hvězd, že jich do smrti nám nelze všechněch spočítat. —
Usedá na oblačném trůně. — Zda se rozpomíná
na pěvce, který verše v smalt a mosaiku klad
kol křišťálových pohárů, v nichž svítil rubín vína
a v živý oheň nadšení se měnil napořád? —
Zda rozpomíná se ta noc, jež tajemná má práva,
na snílka, jenž se tolik na hvězd kouzlo těšívá?
To kouzlo jedny uspí hned, však jiných neuspává,
v něm pěvcův bol jak krůpěj v oceánu rozplývá —
vždyť noc, když na prestol svůj vážně zasedala,
za každý trn nám zlaté listí lauru dala! —

Antonín Ježek:

Charita!

(Pokračování.)

Při této příležitosti nelze nevzpomenouti P. Damiana de Venstera na ostrově malomocných na souostroví Havajském. Hrdina tento první z Evropanů, ujal se služby malomocných na tomto zamořeném ostrově, jehož všichni štítili se ze strachu před hroznou nemocí sem deportovaných nešťastníků. Od roku 1873—1889, tedy celých 16 let ztrávil sám mezi děsně znetvořenými ubožáky, jimž byl učitelem, knězem, lékařem a hrobařem

zároveň. Že ubohé lidské tvory vyvedl z podzemních brlohů do lidských příbytků, že zřídil pro ně nemocnici, školu, kostel, vodovod, nevěřil by nikdo, kdo uslyšel, že P. Damian vykonal vše sám. Ač hrdina tento ve službách trpících sám nákazou zemřel, nalezl přece v obětavých synech církve neohrožené následovníky. Zejména Msgr. Ropert následoval svého předchůdce Damiana v obětavé činnosti, ale také hrozné smrti r. 1903. (Fr. Reyl: „Úkoly sociální politiky.")

Někteří kněží zasvětili se skoro výhradně nemocným na př. Milosrdní bratři, žáci sv. Jana z Boha (1545), jichž zakladatel první nemocnici zřídil v Granadě. Do Čech uvedeni za císaře Ferdinanda II. (1620) a dán jim v Praze špitál při chrámě sv. Šimona a Judy. Ve 94 nemocnicích působí jich počtem asi 1200.

Ve Viedmě v Argentině působil kněz-lékař Dr. Ervasio Garrone. Viedma děkuje mu za založení a dlouholetou správu velké nemocnice, první v zemi, která přes to stojí na výši moderní zdravovědy. V této nemocnici již tisíce nemocných opět nabylo zdraví. Garrone obohatil i lékařskou vědu, neboť podrobně prozkoumal patagonské nemoce a při tom byl tak šťasten, že pro některé objevil úplně neznámé léky. Aby je mohl v dostatečné míře vyráběti, zřídil při nemocnici chemicko-lékařskou pracovnu. Hlavním úkolem mu bylo potírati plicní tuberkulosu, která silně řádila mezi dospělými. U lidu i lékařů byl Garrone ve veliké vážnosti.

Před několika lety duchovenstvo na ostrovech Filipinách získalo si dle zprávy listu „Manila Times" veliké zásluhy v boji proti choleře. Sám arcibiskup Harty vydal pastýřský list, v němž vybízel duchovenstvo, aby všemu svěřenému lidu oznámilo úřední předpisy zdravotní. Dokonce nařídil, aby tyto předpisy lidu po kázání vysvětlilo a kontrolovalo, zda se zachovávají, poněvadž od toho mnoho záviselo. Za šest týdnů poučilo 400 kněží dva milliony věřících o boji proti choleře, rozdělilo mnoho desinfekčních prostředků a přimělo mnoho nepoddajných věřících k zachování předpisů. I vláda na Filipinách uznala tuto záslužnou činnost a vřele arcibiskupovi připisem poděkovala.

Vzácný příklad charity zanechal katolický kněz J. Cottolengo. Jsa úplně chudý založil v Turině několik dobročinných domů tak rozsáhlých, že by jen celá sjednocená Italie mohla se jich odvážiti. Advokát Sacchi pojednávaje o dobročinnosti zmiňuje se o Cottolengovi takto: „Cottolengo zbudoval dům, v němž jako v Pantheonu starých byly sochy všech bohů, zřízeny jsou všechny možné ústavy a odbory lidské dobročinnosti."

Podáváme stručný přehled veledíla Cottolengova. Není lidské bídy, aby tu na ni nebylo pamatováno. V rozsáhlých dvou budovách jsou nemocní, oddělení dle pohlaví. Jednou, dle potřeby i vícekráte denně docházejí sem lékaři: Granetti, Colli, Fontana, Rossi, Anselmi a slovutný professor Riberi.

Roku 1893 čítal ústav Cottolengův 35 lékařů, kteří sloužili zdarma. Počet všech ošetřovanců jest obyčejně mezi třemi a čtyřmi: tři tisíce minimum. Jsou tu osoby vetchého a vzácného

stáří, lidé naprosto práce neschopní, chronickými neduhy vymoření; idioti, kteří kdysi byli terčem posměchů, malé děti, nemluvňátka, hoši a dívky, jimž smrt odňala rodiče, slepí, němí, hluší, rakovinou, kostižerem, padoucnicí, vysýcháním míchy stížení, — zkrátka nešťastní a bídní všeho druhu a způsobu, tak že na první pohled člověka hrůza rozechvívá —, ale hned pocit hrůzy vystřídá myšlenka, že Bůh je sem všechny shromáždil, aby jejich bídě a neštěstí bylo uleveno, aby ji snáze nésti mohli. A nemocní pomáhají jeden druhému s ochotou a láskou obdivuhodnou, není tu křiku, vády, žalob a závisti, duch křesťanské lásky ovívá všechny. Jsou tu kuchyně, prádelny, lékárna, řemeslnické dílny, koupelny, — kdo jest zdráv, pracuje pilně —, ale za peníze to nedělá nikdo. Chvílemi zazní společná modlitba nebo zpěv; každý ví, co má dělati a co dělá, koná s veselou myslí, všude lze zříti nejkrásnější pořádek. Každý, kdo sem přijde, s obdivem je opouští, ať již je to veliký pán nebo člověk prostý z lidu. A tento apoštol chudiny ke konci svého života po čtyři leta nespal na lůžku, nýbrž jen v sedě na židli. Zemřel r. 1842 nákazou tyfovou naprosto chud s četnými dluhy, které pro své chudé u různých dodavatelů potravin a životních potřeb učinil. Teprve po smrti jeho při ohledání mrtvoly bylo shledáno na prsou několik bodných a dosud hnisajících ran dykou, které mu zasadilo několik zpustlých zločinců, když před lety na osamělém předměstí turinském Valdoku vyhledával vhodné místo pro stavbu nemocnice chudých. I při takovém nevděku vybudoval Cottolengo dílo nehynoucí ceny. Počátkem nynějšího století čítaly ústavy Cottolengovy v Turině 6.000 ošetřovanců, tedy tolik, jako některé krajské město české . . . (ThDr. F. Reyl: „Úkoly soc. pol.) *)

Nemůžeme se ani dosti diviti těm, kteří službu k nemocným vzali za svou, vždyť mají zářící příklad ve svatém Aloisiovi, o němž životopisec praví, že sloužil v Římě nakaženým morem. Jak vznešený to příklad, když jiní prchají z otravného ovzduší zahalujíce ústa, aby je zhouba nezachvátila.

Katolický křesťan nesmí se dáti zahanbiti milosrdným Samaritánem, který ujímá se zraněného Žida a má o něj péči . . . ; onť musí ho vzájemnou láskou daleko předstihovati. Vznešené případy to dokazují, roztroušené jako květinky úchvatné krásy ve velikém světě katolických křesťanů. V jižních končinách hornaté země tyrolské, blíže města Roveredo, na silnici do Villy leží místo Sant Illario, kdež ponejvíce bydlí chudina. Když roku

*) V dubnu l. r. prohlášen byl Cottolengo blahoslaveným. Přijímaje piemontské poutníky, kteří přišli do Říma, aby oslavili prohlášení ctihodného Cottolenga blahoslaveným, promluvil papež Benedikt XV. odpovídaje na adressu poutníků řeč, v níž m. j. pravil: „Ctihodný Cottolengo se snažil druhdy zmírniti utrpení, kdežto nyní již po tři léta se lidé snaží zvětšiti ještě velikou bídu. Dnes slušelo se světu ukázati na toho, jenž uprostřed vší spousty a všeho smutku může připomenouti lidem zase lásku k bližnímu, zatím co jiní zabíjejí, mrzačí, činí ženy vdovami a dítky sirotky, slušelo se osvítiti zase v Cottolengovi věčný obraz Ježíšův. Kéž nový svatý učiní lidem našich dnů pochopitelným, že nejvznešenější díla jsou ta, která usnadňují útrapy světa a nejvznešenější slova jsou ta, která mluví o odpuštění, o soucitu a o míru."

1836 začala zuřiti strašná cholera, umluvili se všichni vespolek, že jako bratří a sestry se neopustí a pravou láskou vedeni jeden druhému jměním i krví přispěje ku pomoci. A úmluvu svou také věrně zachovali. Cholera se sice dostala do každého domku vyjma jednu rodinu, 49 osob se roznemohlo a mezi těmi 10 nebezpečně. Mužové i ženy, synové i dcery nemocných snažili se o závod ošetřovati. A jelikož všichni naplněni byli pevnou důvěrou v Boha, zmizel strach, střídali se při obsluze a toliko tři zemřeli, ostatní pak nabyli žádoucího zdraví. Kdo se obleká dle sv. Pavla v milosrdenství, nesmí se báti ničeho a sám Bůh mocným svým štítem zastírá ho na přímluvu Rodičky Boží — uzdravení nemocných!

Mluvíme-li o nemocných, nemůžeme pominouti mlčením anděly milosrdenství v podobě jeptišek. Kdyby v Athénách, kdy Řekové stáli na vrcholu slávy, kdyby v době Perikleově a Demosthenově, kdyby v Římě za vlády Augustovy byla se objevila milosrdná sestra, jistě by ji měli za bytost nadpozemskou. Dívka z bohatého, šlechtického rodu zářící štěstím a mládím, obklopena bohatstvím odhazuje své šperky, zříká se všeho a oděna v prostý šat jde sloužiti chudým, nemocným, osiřelým a nevědomým! Co je přivedlo na myšlenku zasvětiti život svůj těm, kteří kdysi byli nejvíce odhozeni od společnosti lidské?

Boleslav Jablonský praví: „Ten nemá náboženství, kdo nemá milosrdenství."

A za to milosrdenství nečekají milosrdné sestry odměny. Ba dostalo se jim i nevděku za vše, ač ani dnes ještě na ně všichni nepohlížejí okem laskavým a vděčným. Často bylo slyšeti slova: „Milosrdné sestry jsou neštěstím nemocnic!" A hned vyřítili se nepřátelé zvláště z radikálních kruhů a podjali se práce, jeptišky z nemocnic vyhnati.

Tak se stalo i v Remeši. Leč při nejbližších sezeních byly hned předneseny různé zlořády, jež po odchodu milosrdných sester objevily se v nemocnici. Předně bylo dokázáno, že se značným špitálním jměním se špatně zachází, že pivo a víno za nemocné užívají úředníci, maso že snědí jejich rodiny a nemocní se odbývají nejbídnější špitální stravou. Tehdy pravil sám soc.-demokratický obecní rada Rousseau: „Lituji, že jsme nemocnice zabavovali za politickým účelem." Radikál Langlet vyličoval bídný stav nemocnice: „Vítr fučí rozbitými okny po schodech, parní topení se neosvědčuje, sály v nemocnici jsou odporně znečištěny od nemocných. Předepíše-li lékař nemocnému maso, trvá to několik dní, nežli se mu přinese, nemocným nedostává se často chleba. Opatrovnice jsou bez ohledu, chodí po zábavách a nechají nemocné umírati bez pomoci." Jiný člen rady Legros pravil: „Od té doby, co jsou odtud milosrdné, stojí nás nemocnice ročně o 60.000 franků více. Obec musí stále připláceti na nemocnice. Za peníze ovšem můžeme si ledacos koupiti, ale co se za peníze neprodává, jest svědomitost a láska k bližnímu."

Toť úsudek různých mužů pouze o nemocnicích města, ale můžeme říci, že v jiných se to valně neliší pod správou laickou.

Ba, není možno ani spolehnouti se na diakonisky, protože jim schází naprostá oddanost.

Dr. Fischer, protestantský učenec, vydal ve svém spise „Řeholnice či diakonisky" nejlepší vysvědčení katolickým milosrdným sestrám, které prohlašuje za štěstí nemocnic. Mezi jiným píše: „Časy se změnily — to dosvědčují smutně — též diakonisky. Bylo postaráno, aby jim byl ponechán světský ráz, aby prý mohly poznávati svět." Ale nyní povšechně platí heslo: „Volný rozvoj osobnosti v požitcích co největších." Jinak však dle starého platí: „Ošetřovatel nemocných jest tolik co poslušnost, ustavičné sebezapírání, obětování své vůle. To jest vlastně příčina, proč máme příliš málo protestantských diakonisek, ale proč v mateřincích musíme si příliš shovívavě počínati, aby se nám kandidátky diakonisek nerozutekly. Jinak to jest totiž u katolických sester.

Tyto zůstávají pevny jako sloupy jich kostelů. Duch času na ně nemůže. Co do nezbytné kázně, hlavně sebezapírání katolické sestry daleko překonávají diakonisky. U těchto není těch přerůzných denních potřeb, libůstek, světáckých požadavků. Pevná katolická výchova připravila je k veliké úloze. Později jest jim hračkou obětovati svou osobnost, ba i svět se všemi požitky, ony zavázaly se svatým slibem. Proto šťastny jsou nemocnice, lazarety, v nichž katolické milosrdné sestry vládnou."

Ani liberární listy jako „Journal de Débats" nemohl upříti zásluhy řeholnic. Napsal: „Milosrdné sestry postavily do služeb všechny své ošetřovatelky a lékárny v Cařihradě, Drinopoli, Soluni, Bitolji; Assumptionistky přeměnily své pensionáty v nemocnice."

Ve Smide u Kum-Kapiru dlouhý čas jeptišky ošetřovaly přes tisíc uprchlíků. V Gallipoli stále ošetřovaly 50 raněných. V Eski-Šehiru bylo opatrováno jeptiškami 1500 uprchlíků, v Konii 2000. Řeholnice v Drinopoli věnovaly své záclony a prádlo na přípravy obvazů.

Snad by nepřátelé jeptišek nevěřili ani tisku chválícímu řeholnice, kdyby nebyli přesvědčeni řadou vyznamenání, která obdržely. Tak na příklad představená ústavu milosrdných sester v Drinopoli, učitelka-sestra Marie Josefa Curilovičová byla vyznamenána za svou velikou obětavost ve válce balkánské od tří panovníků. Císař František Josef I. udělil jí zlatý záslužný kříž s korunou, bulharský car řád červeného kříže a sultán turecký nejvyšší vyznamenání pro paní, řád Šefekat. (Pokračování.)

Fr. Leubner:

Jaro.

V horách, k mlýnu nad potokem
úžlabím se loudám krokem
s poledne o smrtelnou neděli.

Po lískoví zlaté jehnědy visely
na blankytném nebes pozadí,
kde se obláčky kupily úkradí.
Znám vás, záludné pěnky, s díky:
stočí se vítr, sněhu zas po kotníky.
Les modral se par tenkými závoji,
vzduch pryskyřnatěl po chvojí,
háj pod spadlým lupením travou
již voněl novou, šťavnatě zdravou,
zelené mechy rezavě hnědly,
kde nitky jich květů šešulky zvedly,
sojka se chechtala na poletu,
že jaro je tu, jaro je tu,
když hladní v zimě daňci obory
zas mlsavě si plní útory,
až na slunci leží, světla mhouří,
lenivě přežvykují — z tlam se jim kouří!

Pozvučné říkání dívčích hlasů
do ticha, do vůně, do modra jasu!
Ale, ale! Také v Němcích
vynášejí Smrtku o pentlích a věncích?
Jdu blíže, zřetelně slyšeti,
jim z cesty, do háje, neviděn viděti;
jich popěvek překládám z paměti:
„Smrt — ano, trud a pokání,
když oči do slepa zaclání
a ruce spíná stuhlé
v černé na marách truhle.
Kněz, zpěváčkové zpívají
a svěcenou vodou žehnají,
co nad slzy jinak studí,
však mrtvého neprobudí.
Vezmou jej přátelé, na krchově
pochovají tělo v rově,
jdou po kostele do hospody,
jedí, pijí mimo hody,
zalévají oči,
až hlava se točí,
a nikdo z nich se neptá, hleď,
hlavu na stůl, či rovně seď:
Ubohá duše, co dělá kde teď?
Jak jí tam jest, ach, jak jí jest,
dlí v nebi či v pekle, má mzdu či trest?“

Děvčátko buclaté — malounká, nízká,
pařízek, ouborek, ne víla břízka,
v červené sukénce vlčí mák,
s očima do kruhu jak dravý pták,
když pojednou padne do želez,
an holubici honil kdes,
pohlédla stranou, ruku vzpřáhla,
posmrkla nosíkem, popotáhla,
po družkách zlekaně švihla smrčkem,
kvikla, vzkřikla plným krčkem
a peláší a mete a vzhůru stezkou,
copánky třepe, hlavičkou hezkou,
což druhé za ní!

Pouchlata,
co se mne bojíte, u kata!
vy řádky školní prvé lávky,
ne zpěvná ústa, moudré hlávky,
voskové družičky o Vzkříšení,
leč nyní hezčí o studu rdění,
ač andělé s vámi vždy všude klečí.

Po vašem vesnickém po nářečí
kloktavá výslovnost srdečně předčí
i dobromluvu vaší školy,
kde v obou as není měkkosti na šveholy;
však zpěvánka jara mne do duše jímá —
v ní mateřídouška i cizích mně strání dřímá.

K malinké vísce mezi lesy
kvapí s líčenými děsy,
modrých jalovčin lezou po stráni,
jedno druhé dohání,
drobounká sluníčka červená,
kryjí se na mýti za sáhů polena,
šátečky mávají, fěrtochy s pasů
do běla, pěnova, za halasů,
vítězně helekají vespolky
a tají v dálce, sněhu vločky.

Vím, vím, nejste Smrtholky,
jar budoucích Velkonočky!

V. O. Hlošina:

Husité a kláštery mnichů žebravých.

Část druhá.

Sotva zpráva o smrti krále Václava IV., ze dne 16. srpna 1419, se po Čechách byla rozlétla, způsobila všude náramné hnutí mysli. Lid počal se hromadně sbíhati a zástupové všeličíms vyzbrojeni dávali sobě hesla, kde na který klášter nebo kněžské sídlo půjdou, aby se pomstili za všecka dosud domněle utrpěná příkoří a potupy „antikristům a mahometistům", jak tehdáž katolíkům přezdívati byl obyčej.[1]) *Tak tomu bylo nejen v Praze*, ale i po všech větších českých městech a místech v Čechách.[2])

Prahu alespoň, dokládá *Zap*, následovalo první město *Písek*. Když se tam dostala zpráva o smrti krále Václava, tu se hned 20. srpna 1419 srotil lid a na tamější *dominikánský klášter* udeřil, mnichy zjímal nebo vyhnal, stavení jejich zapálil a do gruntu pobořil . . . Tak to brzo potom bylo v *Hradci Králové*, kdež kněz Ambrož, jeden z nejhorlivějších kněží husitských, měšťanstvo pobouřil tak, že lid dva kláštery *minoritský a dominikánský* zničil . . . Povstali zároveň i Čechové *plzeňští*, poplenivše dva kláštery v městě svém, *minoritský a dominikánský*. Podobný osud potkal *dominikány v Klatovech a v Lounech, minority v Žatci.*[3])

Jako Zap, ač stručněji, vypravují události tyto i *Palacký*,[4]) *Tomek*[5]) a jiní.

Obětí důsledků vystoupení a učení Husova bylo tedy v *Čechách* pálení a ničení klášterů nejen v Praze, ale hlavně zhouba klášterů mnichů žebravých po českém venkově. *Minorité a dominikáni bez veškeré příčiny byli ze svých klášterů vyháněni, jímáni, věznění, trýzněni, zabíjeni.* Dav lidu, jenž tak učinil, mnohokráte byl u jich bran nasycen a přioděn. To vše vešlo rázem v zapomenutí. Lid byl rozvášněn a vášeň nezná vděku, ani lásky, ani milosrdenství . . .

* * *

Přemysl Otakar II. sám se často ve svých listech vyjádřil, že veškerá péče vlády jeho k tomu směřuje, aby se jeho země mnohými lidnatými a hrazenými městy ozdobovala a tak obyvatelstvu bezpečnost poskytovala. Za tou příčinou skoro všecka důležitější místa, kde se obchod a průmysl provozoval, proměnil ve výsadní královská města.[6])

Tak založil mezi jinými kolem r. 1258 i město *Písek*, kde k radosti nových měšťanů hrad, městský kostel, hradby, brány,

---

[1]) Sr. Palacký, d. c. III, 164—165.

[2]) O Praze píše Palacký: „Zástupové rozjitření obořili se nejprve outokem na ty kláštery a kostely, kterýchžto kněží nejvíce byli v nenávist upadli. Vypáčivše dvéře jejich násilím, potřískali v nich všecky ke službám božím určené ozdoby, oltáře, varhany a obrazy svatých, vandalismem do té doby u Pražanův neslýchaným. Farářové i střídnici, prelátové i mniši prchali a schovávali se kam kdo mohl co nejrychleji." D. c. III, 165.

[3]) D. c. II, 753. — [4]) D. c. III, 165—166.

[5]) D. c. IV, 1—2. — [6]) Sr. Zap, d. c. I, 865.

most přes Otavu a dominikánský klášter sv. Kříže v jednom čase byly stavěny.[7])

Po r. 1415 však Písečtí přilnuli k učení Husovu a 20. srpna 1419, jak výše vypravováno, klášter stekli. Mnichové s listovnou a cennými věcmi prý uprchli,[8]) ač *Hammerschmid* opak toho vypravuje řka: „V píseckém konventě sv. Kříže dle Vavřince z Březové r. 1419 všickni mniši od husitů byli povražděni v neděli po Nanebevzetí Panny Marie, protože odepřeli jim mši sv. sloužiti a večer velebnou svátost podávati. Jediný převor unikl smrti, protože před několika dny za důležitou příčinou odešel do Budějovic. Písecký tento konvent byl vybudován rodinou Údražských z Kestřan.“ [9]) Mimo to *Vavřinec z Březové* uvádí ještě, že 40 měšťanů, kteří dominikánů se ujali a nechtěli při vyvrácení kláštera spolupůsobiti, bylo tehdy z města vyhnáno. Zničení kláštera „až do základů“ účastnili se muži i ženy z nižších vrstev.[10]) Nepřítomnost převorovu v Písku a zajmutí mnichů uvadí i *Balbín.*[11])

Kestřanští, zvaní tak dle manské vesnice Kestřany nedaleko Písku, bývali kláštera píseckého hlavními *dobrodinci.* Alespoň Albert z Kestřan daroval mu r. 1315 louku Okopanici a jeho synové Michal, Šimon a Bartoloměj r. 1338 darování toto stvrdili. Roku 1354 Beneš z Kestřan, syn Michalův, připomíná se v klášteře jako řeholník.

Pravdou tedy, dějinně ověřenou jest, že dominikánský klášter Písecký byl *dne 20. srpna 1419 z kořene vyvrácen. Mniši* mimo převora byli jednak *schytáni, uvězněni a ztýráni* a jednak s maličkým, na rychlo sebraným, zbožím uprchli. Při tom *musilo* tehdy *město opustiti i 40 věrných* a klášteru oddaných *měšťanů.*

V *Hradci Králové* dominikánský klášter byl založen r. 1229 a minoritský 1243. Mimo to byl tu ze řádů žebravých ještě klášter dominikánek, založený na předměstí u sv. Jiří před rokem 1300.[12]) Rok založení kláštera dominikánského víme z klášterní kroniky téhož řádu v Kolíně nad Rýnem[13]) a rok založení minoritů od Greiderera.[14])

V době husitské všecky tyto kláštery zašly. *Hammerschmid* to dosvědčuje slovy: „V Hradci Králové byly dva kláštery dominikánské na předměstí, jeden mužský a druhý panenský. Mužský u kostela Matky Boží a panenský u sv. Jiří. Oba byly od husitův zničeny a zkaženy,“ [15]) a *Vavřinec z Březové* připomíná výslovně, že dne 26. června 1420 při dobytí Hradce knězem Ambrožem a Orebity byl zničen klášter minoritův sv. Jana Křtitele.[16])

Jest tedy pravdou, že po zprávě o smrti krále Václava IV. již *dne 20. srpna r. 1419* přičiněním husitského kněze Ambrože

[7]) Jakubička míní, že klášter tento i s městem vznikl již za Václava I. v letech 1240—1253, ale prameny jiné tomu odporují D. c. 31.

[8]) Sv. Ottův sl. n. XIX, 780. — [9]) D. c. 77.

[10]) D. c. II, 432. — [11]) Miscell. IV, 121.

[12]) Byl zde ovšem také klášter německých rytířů, ale o tom se zmíním až v článku: Husité a křižovníci.

[13]) Jakubička, d. c. 28.

[14]) Germania Franciscana, I, 353.

[15]) D. c. 79.

[16]) D. c. II, 395.

byl v Hradci Králové *zničen klášter dominikánský* a velmi poškozen klášter minoritský, který pak r. 1420 dne 26. června zašel úplně, zatím co klášter dominikánek byl ušetřen z důvodu, že jednak husité v prvních dobách svého rozmachu klášterů panenských šetřili a jednak, že panny nevystupujíce veřejně proti učení Husovu, těšily se přízni nejen husitských paní, ale i husitských předáků, s nimiž některé byly i krevně spřízněny.[17]) Co se stalo r. 1419 s dominikány prameny neuvádějí.[18])

Plzeň byla založena kolem roku 1290 za krále Václava II. Ještě roku 1298 mluví se o stavění města. A právě v té době, a to hned na počátku, vznikly tu klášter *dominikánský* a klášter *minoritský*. Zakladatelem kláštera dominikánského jmenuje se Děpolt Švihovský z Ryžmberka. O něm alespoň vypráví *Crugerius*,[19]) že dal tu vystavěti pro dominikány konvent i kostel z tesaných kamenů a to velikým nákladem dne 31. srpna r. 1217;[20]) ba týž nazývá Děpolta řeholníků těchto velikým příznivcem a pokrevným přítelem. Jmenoval pak se klášter tento *u sv. Ducha*, jak patrno z rozličných odpustků, jež mu od papeže uděleny byly, jichž prý originály v archivu plzeňském se uchovávají.[21]) Klášter pak minoritův, jak vypravuje *Beckovský*,[22]) byl v Plzni založen od krále Václava Otakara „Jednookého" r. 1244 nebo, jak uvádí se ve starých památkách, r. 1246 s kostelem Nanebevzetí P. Marie.[23]) *Pravdivěji však stalo se tak za Václava II. roku 1297.*[24])

Oba tyto kláštery byly přepadeny 20. srpna r. 1419. Tehdy, jak vypravují prameny, plzeňský kněz Václav Koranda, husita, poštval lid svůj proti nim. Ten klášter dominikánův přepadl, obrazy a sochy v kostele rozmetal a zničil. Klášter minoritův podobného došel osudu. Mniši tehdy byli vyhnáni. Vrátili se ovšem za nedlouho do sídel svých,[25]) ale kláštery jich svému osudu neušly. Roku 1420 totiž dobyl Žižka Plzně, všecky kláštery města tohoto o zlato a stříbro obral a do kostela františkánského, jak uvádí Beckovský, své koně postaviti[26]) dal. Čas, kdy se tak stalo, udává *Hammerschmid* „circa bacchanalia" tedy o masopustě.[27]) Tím kláštery tyto byly téměř zničeny a z rány jim zasazené dlouho se vzpamatovati nemohly. Jich utrpení pak v budoucích časích vzrůstalo den ze dne, když Plzeň stala se „nejvěrnější hajitelkou katolické strany a zjednala si brzo jméno přední bašty katolické", poněvadž sem utíkalo se katolické du-

---

[17]) O vyvrácení jeho pojednám doleji.

[18]) Dr. Borový praví sice, že byli pobiti, ale zdá se, že není to správno. D. c. 230. Spíše uprchli.

[19]) Ke dni 31. srpna v d. c. „Pulveres sacri".

[20]) Datum toto je ovšem chybné, a spíše by mělo býti 1297. Rok 1217 dal by se snad vysvětliti chybou opisovače nebo tiskaře.

[21]) Hammerschmid, 78.

[22]) D. c. 1. díl, fol. 401. II, 130.

[23]) Hammerschmid, 315.

[24]) Drahé kameny II, 299.

[25]) Sr. Chron. univ. Prag. V, 37, Chron. Trebon. II, 50, Vavřinec z Březové II, 350, Eneáš Sylvius v kap. 38., Greiderer, I, 627.

[26]) D. c. 315. [27]) D. c. II, 130.

chovenstvo z celého širého okolí. Mimo to čtyři pokusy husitské a to z roku 1421, 1427, 1431 a 1433 o dobytí Plzně přinesly útrap nesčetných všemu obyvatelstvu a tedy i mnichům . . .

V *Klatovech* založil klášter dominikánský nejspíše za Přemysla II. kolem roku 1258 někdo z příbuzenstva Soběhrda[28]) z Klatov,[29]) aniž bychom o tom více pověděti dovedli.[30]) Byl pak klášter tento husity vyvrácen asi 20. srpna roku 1419, jak svědčí *Zap*,[31]) *Hammerschmid*, *Palacký*[32]) a jiní. *Hammerschmid* alespoň dí: „V Klatovech měli dominikáni konvent sv. Vavřince. Ten byl nejprve určen pro benediktiny, ale později dán jest dominikánům. Roku 1419 byli mnisi jeho ze záští náboženského od husitů pobiti a konvent s kostelem zapálen. Co pak nestrávily plameny, rozmetali lidé.“ [33]) S tím souhlasí: Chron. univ. Prag. II, 37 a Chron. Trebon. II, 50 s dodatkem, že mniši z města byli vyhnáni.

Po takovéto zhoubě ovšem klášter dominikánský v Klatovech se už nevzpamatoval. Klatovští stali se husity tělem, duší a ani by byli nestrpěli obnovení jeho. Rozprchlí bratři nalezli snad útulek v Budějovicích, anebo zašli až do Bavor. Všecku jich práci pohltily plameny. Majetek přisvojili si husitští měšťané.

V Lounech byl založen klášter dominikánský zároveň s městem za krále Přemysla II. u pražské brány kolem r. 1253. Při konventě byl kostel Panny Marie. Klášter tento byl husity *„spálen a zničen“ 20. srpna 1419* zároveň s blízkým panenským klášterem Magdalenitek. Alespoň prameny vesměs společně tak uvádějí připomínajíce, že tehdy v Lounech byly zkaženy dva kláštery z řádu mnichů žebravých.[34]) Tomu ovšem rozuměti jest tak, že mimo klášter dominikánský byl tehdy zničen i panenský klášter Magdalenitek, poněvadž tyto se řídily řeholí sv. Augustina a tím čítaly se také mezi řády mendikantův.

Lounští pak zbořili oba kláštery hlavně proto, *aby se mohli zmocniti jich statků.* Alespoň tito horlivci pro zákon Boží během válek husitských zabrali všecky statky nejen blízkého kláštera postoloprtského, jenž patřil benediktinům, ale i všecky statky jiných duchovních řádů v celém dalekém okolí. Rozuměli tedy lounští měšťané učení Husovu ve svůj prospěch velmi dobře. Prostě, přijavše je se obohatili a bohatství svého nemínili se více vzdáti. Proto v letech pozdějších marně s nimi i po přijetí svém za českého krále o podobných záležitostech vyjednával sám Zikmund.

V *Žatci* počátek kláštera minoritů byl tentýž jako města vůbec. Byl založen nejspíše v době krále Václava I. nebo Přemysla II. Tehdy totiž, jak vykládají dějepisci, stavělo se horlivě na nových městech ve všech končinách české a moravské země,

---

[28]) Příbuznými Soběhrda byli Drslavci.

[29]) Soběhrd držel Klatovy v letech 1235—1257. Roku 1240 psal se ještě ze Šlovic, ale r. 1253 již z Klatov.

[30]) Dobrodinci jeho byli páni z Klenového a z Janovic.

[31]) D. c. II, 753.

[32]) D. c. III, 168.

[33]) D. c. 315.

[34]) Sr. Chron. univ. Prag. II, 37, Vavřinec z Březové II, 395, Archiv český VI, 67.

zvláště však tam, kde stávaly královské hrady. Vyměřovaly se pozemky městům postoupené, ulice a náměstí, stavěly se velké městské chrámy ve způsobě gotickém, hradby a věže a obyčejně také některý klášter blíž hradeb městských, napřed buď dominikánský, buď minoritský, později augustinianský neb karmelitánský. Kladou-li tedy některé prameny vznik kláštera minoritského v Žatci do r. 1253, není žádného důvodu, proč bychom toho přijmouti nemohli.

V srpnu r. 1419[35]) byl již však tento klášter husity zničen. Alespoň spisek: *„Politický okres žatecký“* vypráví: „Prvním hrdinským činem žateckých husitů bylo rozvalení zdejšího kláštera minoritského zároveň s kostelem, pravděpodobně hned po velkých vraždách v Praze dne 19. srpna 1419. A nemůže býti pochybnosti, že téhož dne, kdy byl *spálen a zničen kostel minoritův*, padlo i proboštství benediktinské a že *mimo mnichy obou klášterů i mnoho vynikajících zdejších Němců kleslo pod ranami husitských palcátů a mečů*“ [36]) a spisovatel *Schlesinger* k tomu dodává: „Se dvou stran zachovaly se zprávy, že roku 1419 byl v Žatci spálen starobylý klášter minoritův a týž zároveň s kostelem úplně zničen.“ [37])

S tím dále souhlasí: Chron. univ. Prag. [38]) a *Vavřinec z Březové*[39]) podotýkajíce, že r. 1419 byly v Žatci vyvráceny dva kláštery řádu mnichů žebravých.

A sotva se tak stalo, byli žatečtí z prvních měst, která přihlásila se za vyznavače a obránce kalicha. Tím naděje na znovuzřízení tamějšího kláštera mendikantů byla ztracena zcela. Mniši jeho, kdož pozůstali, buď že v čas z města uprchli, anebo že u známých katolických rodin se byli ukryli, *neosmělili se více navrátiti se* tam, kde tolik zhouby a nástrah bylo jim připraveno.

* * *

Po těchto počátcích, jež přihodily se vesměs 20. srpna 1419, tedy v jednom dni na různých stranách Čech, lítice husitská v letech následujících neušetřila již nižádného kláštera i v nejodlehlejších místech zemí českých. Vzpoura pražská všude vrhla své temné stíny a mniši, svíjející se v bolestech na zapálených hranicích a umírající jedině proto, že byli kněžími, věrnými svému povolání a své víře, nebyli tehdy zjevem řídkým a neobyčejným. Husitské zástupy viděly v tom z počátku snad dle jich domnění zasloužilý trest, ale později již jen rozkoš . . .

U *sv. Klimenta*[40]) *na Starém městě pražském* zůstali bratří ze řádu kazatelského do 8. srpna 1420. Počátkem toho měsíce totiž Táboři počali prakticky provozovati svou nauku pálením kostelů a klášterů ve velkém. Nejprve dne 5. srpna vypálili kostel na Zderaze a dne 8. srpna vyhlídli si klášter dominikánův.

[35]) Stalo se tak pravdě nejpodobněji hned 20. srpna. Sr. Palacký, d. c. III, 166.

[36]) Der polit. Bezirk Saaz. Eine Heimatskunde, V, 31 nn.

[37]) Saaz in der Husitenzeit bis zum Tode Žižkas v „Mittheil. des Vereines für Geschichte der Deutschen in Böhmen“, 27. Jahrg., 107 nn.

[38]) D. c. II, 37. — [39]) D. c. II, 395.

[40]) Dobrodinci tohoto kláštera byli nejen měšťané pražští, ale i mnoho pánů z české šlechty. Sr. Crugerius na přísl. místech.

Zkazili tu všechna stavení i s kostelem. Toliko zůstala věž při klášteře stojící a kamenickou prací v gotickém slohu mistrně vyzdobena. Ale konečně i ta pobořením okolních klášterních stavení r. 1466 spadla.[41])

Tomek vypravuje o tom suše: „Počalo se v Praze opět boření, kažení a tupení zasvěcených předmětů a vzácných pomníků křesťanského umění . . . Dne 5. srpna dali se Táboři na Novém městě v boření slavného kláštera křižovníků zderazských a o tři dni později pobořili také na Starém městě klášter dominikánů u sv. Klimenta blíž mostu 8. srpna, jsouce beze vší pochybnosti podporováni chátrou pražskou, která se ráda k nim připojila.“ [42])

S ním souhlasí: *Palacký*,[43]) *Vavřinec z Březové* [44]) a jiní.[45]) *Ekrt* pak dokládá: „Při tom kostelní zeď na půlnoci se zřítila a 26 pacholků (Hammerschmid [46]) má: husitů) zabila. Rovněž zahubili inkvisitorský dům u sv. Jana. Při tom byli v obou domech řeholníci, kteří se tu opozdili, *ukrutně povražděni.*“ [47])

Kolik tehdy dominikánův u sv. Klimenta vůbec bylo zabito, povražděno, strýzněno anebo zmučeno, nedá se pro zamlklost pramenů určiti [48]), tím více, poněvadž musíme předpokládati, že někteří z nich v rozbouřených těch dobách snad již z Prahy ušli anebo že záhy nalezli útočiště v soukromých domech sobě nakloněných.

V *Litoměřicích* připomíná se klášter dominikánský od r. 1257 a byl založen a nadán *od Kaplířů ze Sulevic*, kteří prvotně Kappler sluli a v Litoměřicích sídlili.[49]) Byl při něm kostel sv. Michala.

Po smrti krále Václava přidrželi se litoměřičtí věrně bratra jeho Zikmunda, jenž několikráte i město jich navštívil. Proto Žižka z jara roku 1421 Litoměřice oblehl. Měšťané hrozíce se Táborův udatně se bránili, avšak nemajíce naději na vítězství, raději Pražanům nežli Táborům poddati se chtěli. Vyslali tedy posly do Prahy k vyjednání míru s Pražany a dne 29. května 1421 přistoupili ke čtyřem článkům pražským. Odtud nastal v Litoměřicích úplný převrat v poměrech náboženských i národnostních. Kněží a mnichové strany pod jednou a starousedlí měšťané němečtí musili opustiti dříve nebo později město. Opuštěné jich statky zabavila obec. Totéž stalo se i s majetkem kostelů a klášterů.[50])

Dominikáni opustili tedy r. 1421 Litoměřice a odebrali se pravděpodobně do nejbližších klášterů svého řádu v Německu. Tu čekali na vhodnou dobu, aby mohli se do města vrátiti, ale naděje jejich nedošla splnění. (Pokračování.)

---

[41]) Sr. Zap, II, 841, Hammerschmid 85.
[42]) D. c. IV, 94—95. [43]) D. c. II, 221. [44]) D. c. II, 396.
[45]) Na př. Chron. anonymi II, 529, nekrologium minoritů v Krumlově ke dni V. Jd. Mail, atd. [46]) D. c. 85. [47]) D. c. I, 352.
[48]) Dr. Borový píše sice, že u sv. Klimenta bývalo prý 150 bratří a ti, kdož útěkem se záhy nezachránili, že na místě byli usmrceni, ale počet ten zdá se přece jenom býti velikým. D. c. 230.
[49]) Pověst uvádí, že jeho zakladatelem byl biskup Bernard Kaplíř.
[50]) Sr. Hammerschmid, 77, Ottův sl. n. XIII, 967 a XVI, 169, Urkundl. Beiträge I, 98, 101, 106, 122.

Jos. Karneolský:

Sonet o hořící lampě.

Jen zlatým jasem na papír se tají
a chvíli vzlykne chudý život byl
a zas v něm světla, kouzla barev hrají,
dál hoří, hoří, tiše vzpomínají.

Až jednou zemřu, bude hořet, žil!
To tenkrát snad, až budu blíže kraji,
o němž jsem kdysi při ní zbožně snil
a při ní zmařil tolik krásných chvil.

To bude záhy. Život kolik chvilek?
A člověk básník, nic víc, než je snilek,
ba, milující vše, co má jen jas.

A co má vůni, plné krve žilek
a snad i květy, co mu spálil mráz . . .
Tož lampo, sviť mně, sviť.
Je pozdní čas.

V. Velvarský:

Na vlastní líše.

Zář vlahých jarních paprsků
se dotek' stráně vymřelé
a v suchém listí probudil
hrst sněženek a podběle
a skřivan tíhl k oblaku,
a vzduchem rozlil písní jas,
že plavovlasá Vesna k nám
se navrátila z dáli zas — —

A rolník chutě zapřahal
a na svůj dílec volky ved'
a ruchadlem mu divný blesk
se rozlil, jak jej z prsti zved'
a z čerstvé brázdy, jíž se dal,
se libá vůně šířila,
že do útrob se oráč chvěl
jak v prsou se mu rozlila.

Zrak jeho maně zavadil
o zlatých květů ryzí skvost
a když se písně skřivánčí
již naposlouchal dost a došt
vzdech vděčně: Bože tolik krás
jsi mi tu dal, že umírat
bych chtěl v ní kdys. Však nyní rád
chci pracovat a pracovat — —

„Jsem také rolník," myslím si,
když vidím jej dál brázdu vést,
„a do té svoji noviny
jak rád chci símě ducha nést':
a když pět' bude skřivánek
a se sněženkou podběl kvést
rád na té líše zůstanu
na svého lidu zdar i čest!" —

Dr. Josef Svítil:

Z epiky Hviezdoslavovy.

Známé lidové pořekadlo praví, že o Hromnicích musí skřivánek vrznout, kdyby měl zmrznout. Takovým skřivanem, který věštil příchod jara uprostřed mrazů maďarské tyranie a v ledových okovech nevolnických, stal se Slovákům básník *Hviezdoslav*. Narodil se 2. února 1849, vzpomíná tudíž letos celé uvědomělé Slovensko a všichni ctitelé básníkovi po všem Slovanstvu jeho sedmdesátých narozenin.

V bouřlivé době uzřel světlo světa. Rodný jeho kraj, hornatá Orava, byla zrovna tehdy v rukou slovenských dobrovolníků, kteří pod vůdcovstvím Hurbanovým chopili se zbraně, aby hájili císařský trůn proti odbojným Maďarům. Víme, že se jim za to vděku nedostalo. V červnu téhož roku devětačtyřicátého přišla na Oravu ruská okupace a zvěčnělý Hurban Vajanský v VI. roč. „Slovenských Pohladů" zaznamenal, že dle rodinného podání dobrodušní ruští vojáci kolébali malého Pavla, kterýmžto jménem pokřtěn byl básník jako syn nezámožného zemana Mikuláše Országha ve Vyšším Kubíně.

Básník na prahu věku kmetského dočkal se vysvobození lidu svého z maďarského jařma. V neúmorné duševní svěžesti pracuje neúnavně o básnickém díle svém a chystá právě v tomto jubilejním roce vydání nových obsáhlých svazků své poesie. Změněnými poměry na Slovensku, hlavně obnoveným národním školstvím, které se vším možným urychlením buduje mladý náš stát, stane se zajisté ušlechtilá a každou duši povznášející poesie Hviezdoslavova konečně majetkem národa. Aby pak zejména i vynikající jeho epika stala se u nás známější, aby přátelé Slovenska zatoužili seznámiti se aspoň se stěžejními epickými tvorbami Hviezdoslavovými, k tomu napomáhati snaží se tento informativní článek, pojednávající bez učeného aparátu a bez jakýchkoli kritických nároků o nejkrásnějším květu slavověnce Hviezdoslavova, o jeho *„Hájnikově ženě"*.

*

Báseň, o které chceme pojednati, počala vycházeti ve „Slovenských Pohladech" roku 1884. Povstala v době mladých sice, ale již uzrálých sil, v nejkrásnějším rozkvětu tvořivosti oravského slavíka a stala se prvořadým uměleckým dílem slovesným, v němž kouzlo neporušené a svěží slovenčiny zastkvělo se přímo leskem démantovým. Básník, který již biblickou skladbou „Agar" byl dobyl sobě ostruh epického pěvce nevšední síly, projevil v objemném novém díle nejenom objektivní klid epika, ale i vřelost lyrického subjektivismu a sílu, ovládající hloubku reflexe.

„Hájnikova žena" je veršovaný román s mnohými lyrickými apostrofami, román slovenských hor, lesů i údolí, román dvou prostých, vřelých slovenských srdcí s temným pozadím, tvořeným sporou stínokresbou rozmařilé vrstvy magnátů, lidu nevraživých.

Pozdravujem vás, lesy, hory,
z tej duše pozdravujem vás!

Těmito slovy začíná „Pozdrav", prolog, uvádějící čtenáře do hloubi lesů, kteréž, jako vůbec nezkažená příroda, jsou básníkovi pramenem dobra, volnosti, útěchy a písní. Nadchnut poesií lesů, obrací se básník k popisu hájovny.

Jak hniezdo v těsnu paruti[1])
v úkryte košatého krovia:
v hôr nepriehladnom zákuti
chalupa čuší[2]) hájnikova.

S epickou šíří líčí básník milé zákoutí a vyzpívav veškeren půvab lesní chaloupky, apostrofuje:

Nuž nesypte smeť potupy
na skromné naše chalupy;
sú pravda hniezda, iba hniezda
z kostonkov,[3]) uschlých letorostov:
no vzácne detvou[4]) svojou prostou —
nad nimi klenbou samá hviezda;
nechajte byt ich volným bytím:
ať žijú vlastným, rýdzim žitím!

Od chaloupky k člověku. Jednou časně z rána vyšel starý hajný Čajka do lesa. Usednuv na mech usnul na věky.

. . . pod košatinou starej jedle
natrafili naň valasi.
Na zžlklom mochu o jej peň
si sedel, hovel opretý,
tvár nahor, majúc obrátenú,
jak ku pátraniu, k postreženiu —
kol něho tichost němá, pustá —

Michal, Čajkův syn, sloužil u polesného. Jak zvěděl o smrti otcově, spěchá do zámku, aby prosil o hájenku po otcovi. Setkají se nepřístupný magnát, starý pan Villáni, a prchlý, ale přímý a čestný Michal, jemuž

kol úst hrdosť duše zhrala,
z pozoru srdný oheň srší —

Šťasten odchází Michal ze zámku; stal se hajným na Podvrší. Čeká ho tuhá služba, ale nebojí se lopoty. Pochovav otce opravuje vetchou hájovnu. Při práci pomýšlí na ženitbu.

Keď ešte slúžil u horára,
ba prvej: poznal dievenku,

---

[1]) Větvičky.
[2]) Tiše sedí.
[3]) Ostenek (Kálal-Salva).
[4]) Mládež.

tak rúču, jako kvietok z jara,
jak kvietok, nie však mákový,
s nímž prvý van je hotový,
lež [5]) čerstvý, zdravý, jak vzduch z rána,
tak jak ho vychovala stráňa.

Byla majetná i nápadníků nechybělo, ale nechtěla žádného, ač ji rodiče nutili. Miluje Michala, jemuž rodiče nepřejí. I když byl Michal na vojně, zůstala mu Hanka věrnou. Málo se arci vídali, jen občas tajně ruku si stiskli. Teprve nyní jako hajný odváží se Michal ucházet se o milou dívčinu. Tři dny trvala svatba. Při ní pronesl otec novomanželům napomenutí, svědčící o zbožném duchu a sběhlosti v písmě svatém.

— Drahé moje deti,[6])
nech božia milosť vám vždy svieti!
Kto všetkých darov pôvodca:
nezabúdajte na Otca,
na otca, ktorý býva v nebi,
zkiad delí, spúšťa dla potreby
dar všaký do podolka detí,
však pravda, tých len, čo sú dobré,
čo žijú podla prikázaní
a k práci nelutujú dlaní —
povrhel nikdá nedožobre,
a planec vždy mal výplat planý!
Ty, zaťku — ja sa s tebou smieril,
bo videl som, že vytrváš —
i spoznal som ťa — inu, dobre!
maj dcéru, ja ju vďačne sveril —
však buď i potom Tobiáš!
Ty zase, dcéro, keďže žena
si už, i pošla tvoja parta[7]) —
i tebe nech tu malý výklad:
buď verná, prvý poklad z vena,
a starostlivá ako Marta;
tam máš hla matky svojej príklad —
(tá v slzách sedí roztúžená).
A keďby predsa nezdar, zloba —
nu spomnite na muža — Joba —
Bôh zvráti, len ho majte radi
i milujte sa vospolok —"
S tým vypil samý po spodok
a sadnul, vytrúc čosi z oka.

V další části kreslí básník rozkošnými obrazy manželské štěstí Čajkovy domácnosti. Svět soudí, že k pravé blaženosti třeba všelikého nadbytku. Leč tomu tak není.

---

[5]) Leč.
[6]) Ve slovenčině slabiky de, te, ne čtou se: dě, tě, ně.
[7]) Náčelka svobodných dívek, úsloví toto znamená: jsi provdána.

Blaho pravé
vždy iné malo podmienky,
a navzdor, že je klenotom,
čo najviac váži životom,
napospol skrovné boly predsi.
Je včelkou — a tá ajhla letí
ta[8]) najradšej so bzučným plesom,
kde čisté rinú pramienky,
kde polné domov majú kvety,
ta k stráňam vonným, k sviežim lesom
na božskej manny pašienky.
— — — —
Kde z jednej misky berú, jedia,
z jednoho krčiažka[9]) kde pijú:
k tým ono jako vtáča sedá
čo tretie v tichú harmoniu;
a keď si vpadli kolo šije:
im hudie rajské melodie.

Těžko loučívá se Hanka ráno s mužem a večer ho nedočkavě očekává. Zavěsíc se mu kolem krku, vyptává se, jak že se měl a co nového. Michal žertovně vykládá, co viděl a zkusil v lese:

Pán zajac vo varštati kra[10])
tam pilne na oplecku[11]) štepí,
i vzkazuje ti rúče, rekne,
že zhotovené tebe dá —
na blízku srna rohatá
niť navlieka mu do črtiny,[12])
niť, ktorá visí so svrčiny,
kde s kejsi tajnej, zlatej cievy
ju veverička odvíja.
U kolien majstra medveď sedí,
pysk rozzävujúc na prezvedy,
je učňom chtivým na všecko:
on drží majstru oplecko,
a poneváč doň tuho palec
pozaťal, z všetkých tríma sil,
i škúli,[13]) mrnčí ako znalec —
by poslabil a popustil,
ten[14]) bodne ho vše — tu plač, revy —
nečuješ, ako zavýja!? (Pokračování.)

[8]) Tam.
[9]) Džbánek.
[10]) Keř.
[11]) Krátká košilka.
[12]) Toto slovo chybí ve slovníčku Salva-Kálalově.
[13]) Šilhá.
[14]) Totiž mistr zajíc.

Jan Eugen Sequardt:

Ve proudu paprsků.

Ty Temešvárská kathedrálo, na tebe budu stále vzpomínat.

Bylo k jedné hodině odpolední za sluneční neděle.

Stáli jsme u mřížky oltářní s Ádou, mužným dobrým přítelem vojákem spolu.

Skoro nikoho nebylo ve chrámě. Jen několik tlustých a maličkých vesnických žen z okolí.

Na oltáři se stkvěla skvostná monstrance a v ní se tulilo tajemství Bílého chleba,

Vůně zapáleného kadidla dosud se chvěla v prostorech chrámových. Kol monstrance rděly se růže, veliké květy jiřinek a modraly se tu ve vásách i nafialovělé hrozny šeříku.

Zlatá monstrance vystupovala z tohoto květného bohatství jako sen z nitra básníkova. Celý oltář byl zalit slunečními paprsky. Pronikaly sem pobočným oknem, štíhlým jak bříza a vysokým,

Byl tu svatý mír.

— — — — — — — — —

Šli jsme přes Temešvárské náměstí.

Otevřenými dveřmi koncertních místností ozývala se divná hudba cikánů, měla lákat k drahému pivu a k jiným slastem uherských zábavních podniků . . . ale nás si nepodmaňovala.

Šli jsme do městských sadů.

Tam bylo tak volně a tak příjemně, tam se dalo o mnohém v tichém některém zákoutí s přítelem hovořit.

Kamarád Ada mlčel. Já též.

Snad bych mohl přísahat na to, že i v jeho duši se dosud chvěl obraz toho, co jsme zřeli v kathedrále ve proudu jásavých paprsků . . .

† Vlastimil Hálek,

předseda družstva Vlast a jeho odborů, předseda spolku pro zakládání katol. knihoven, jednatel Tiskové Ligy, duchovní rádce „Josefea" atd., náhle zemřel 17. února 1919 u své knihovny ochrnutím srdce.

Dlouho leží na mém stolku brožura „Průvodce královskou českou oborou a letohrádkem „Hvězdou" u Liboce". Zesnulý mně ji daroval, abych ji prostudoval a potom přijel v létě do Liboce, že mně všechno ukáže, co tam důležitého historicky i pěkného krásami přírodními. Kde bych se byl nadál, že do Liboce pojedu uprostřed zimy a to ne k prohlížení památek, ale k doprovození do hrobu toho, jenž přes 25 roků zde zdárně působil. Ještě nedávno mne žádal, abych mu něčím přispěl do feuilletonu kladenského „Práva", ještě ve schůzi Literární sekce jsem s ním zasedal, a tu

ohromující zpráva, že záludná choroba konec učinila plodnému životu.

Do Liboce jezdívají výletníci veselých tváří, s úsměvem na rtech, ale ve čtvrtek 20. února jela sem řada osobních přátel Hálkových se smutkem v duši, se slzou v oku. Na mysli měli toho milého na pohled zdravím kypícího muže, toho zdatného pracovníka v mnohých oborech, toho ochotného a společenského kněze, toho mladého ještě (nar. 20. července 1868 v Pacově), ale už tak zasloužilého literáta, jehož práci uznali činitelé vlastenečtí, církevní i charitativní.

„Byl samá práce," řekl o jeho pohřbu kazatel, a kdo Hálka poněkud znal, musí k slovům těm přisvědčiti. Působil na farnosti své nejenom jako duchovní správce, ale jako rádce v mnohých záležitostech, šířil dobré spisy a noviny, pracoval ve spolcích, organisoval, řečnil, psal, dojížděl, kam byl povolán, dvakráte týdně pracoval v družstvu Vlast, byl redaktorem, ředitelem Raiffeisenky, obhajoval čest napadeného duchovenstva, staral se o vystěhovalce, rozesílal knihy po lazaretech.

Jaké lásce se těšil, nasvědčují vzpomínky o něm v novinách, všeobecná soustrast nad jeho úmrtím, hojnost účastníků pohřbu z Liboce a okolí (40 kněží), ač počasí nebylo valně příznivé. Jakých zásluh si dobyl, ocenili řečníci nad hrobem jeho.

Význačno, že zemřel s knihou v ruce. Knihy tak miloval, tolik jich rozeslal do světa, tak se o ně staral. Kniha jakoby byla odkazem jeho. Věděl dobře, co znamená, jak může prospěti, je-li řádného obsahu. Pro knihu žil a proto s ní vypustil šlechetnou duši. —

Tedy už nebudeme s „Průvodcem" prohlížeti královskou oboru a jiné památnosti v Liboci, ale také nikdo z přátel Hálkových nezapomene na hřbitov v polích, v jehož levém rohu bylo ustláno muži tak milému, tak přičinlivému a zasloužilému. *r.*

Spolkové zprávy.

Spolek na zakládání katol. knihoven v Čechách a na Moravě konal dne 3. února 1919 o půl 3. hod. odpol. svoji výroční valnou hromadu v domě Vlasti za předsednictví far. Vlast. Hálka. Po jeho proslovu „O důležitosti knihoven" věnována vzpomínka zesnulým příznivcům. Jednatel T. J. Jiroušek podal jednatelskou zprávu, z níž vysvítá, že spolek r. 1918 založil 10 knihoven s 2000 knihami v ceně 2000 K, a zasílal knihy a časopisy do lazaretů. Za 15 roků svého trvání založil 178 knihoven o 34.500 svazcích v ceně 41.000 K. Vedle toho vyvíjel i jinou literární a katol. vzdělávací činnost. Pokladník far. Vlast. Hálek uvedl, že r. 1918 měl spolek příjmů 1372 K, vydání 970 K; mnoho knih darovalo družstvo Vlast a příznivci. Čestnými členy zvoleni byli: J. Leška, děkan v Chelčicích, J. Pulec, kaplan v Zahájí, K. Němčík, kaplan v Břev-

nově. Dále zvoleni byli za předsedu Vlastimil Hálek, za místopředsedu Alois Dostál, do výboru: J. Tichovský, A. Suchoradský, F. Petráček, F. Zuna. Za náhradníky: A. Titl, K. Havlíček, A. Franěk, F. Stibor. Ke konci schůze žádal předseda veřejnost o podporu spolku příspěvky, odkazy, knihami, an spolek může jen dle toho knihovny zakládat, jak má mnoho příspěvků. Valná hromada byla skončena provoláním „slávy" sv. Otci a československému státu. —

Knihovny byly založeny v Litni u Karl. Týna, v Hudlicích, ve Skruhově nad Bělou, v Obořišti u Dobříše, v Bojanově u Chrudimi, v Dol. Chvatlinách u Kouřimi, v Dobrši u Volyně, v Jankově u Votic, ve Vrbici u Velkého Oseku, v Dalečíně u Bystřice nad Pernšt.

Výbor družstva Vlast sešel se v úterý 18. února bez svého předsedy. Schůzi zahájil I. místopředseda, red. *Tom. J. Jiroušek* uvítáním všech přítomných a věnoval posmrtnou vzpomínku právě v Pánu zesnulému předsedovi, arcib. notáři Vlastimilu Hálkovi, jíž přítomní členové výboru vyslechli při povstání ze svých sedadel. Předsedající pravil: „Veledůstojní a velectění pánové! Včera ráno odešel z tohoto světa na věčnost muž, který před dvaceti lety zavítal do našeho tábora, aby nám pomohl pracovati pro víru, Boha a vlast. Želíme jeho odchodu po dvacetileté práci, kterou stal se v našem kruhu nezapomenutelným. Svojí činností při literárních a sociálních sjezdech členů družstva Vlast na českém venkově, svým spolupracováním ve všech odborech a podnicích družstva Vlast vyplnil valnou část dějin družstva a zanechal za sebou nejskvělejší památku neúnavného činovníka mezi námi. Jsme a budeme mu za to vděčni vždy. Po smrti zakladatele družstva Vlast, redaktora Tom. Škrdle, přidružil se Vlastimil Hálek ke mně, když ujal jsem se řízení Vlasti, a osvědčil se býti mně pravou rukou i dobrým rádcem, kdykoliv octnul jsem se v spletilých zástojích na rozcestí, kterým směrem se dáti a jak si počínati. Budu vždy jeho rad pamětliv. A konečně, my všichni, jak tu stojíme zarmoucení nad neočekávaným a nenadálým jeho odchodem z této země do lepší vlasti nadehvězdné, my všichni želíme jeho odchodu od nás, ale pamatovati budeme jej vždy na modlitbách s přáním, aby Bůh za nás všechny na věčnosti se mu v plné míře odměnil. Čest budiž jeho památce!" — V dalším jednání rozhodnul výbor, v den pohřbu milého předsedy aby se v závodu družstva nepracovalo. Mimo to učinil výbor ihned opatření ohledně podniků tiskových (Farních Věstníků, kalendáře „Sv. Vojtěch" a „Hlasů Svato-Václavských", které v Pánu zesnulý předseda redigoval, aby i na dále byly v nepřetržitém vydávání zabezpečeny. *Dále oznamuje výbor, že družstvo Vlast až do výroční řádné valné hromady zastupuje a ve všech případech řídí za součinnosti správního výboru úřadující I. místopředseda redaktor T. J. Jiroušek.* K četnému účastenství na pohřbu vybídl výbor veškeré členy a přátele družstva, meškající v Praze a okolí v „Čechu", „Lidu", „Pražském Večerníku" a „Národní Politice". Na rakev položí výbor věnec s národními stuhami, súčastní se pohřbu a zvláštní zádušní mše sv., kterou dá sloužiti ve své farní osadě sv. Štěpána v Praze.

Literární sekce družstva Vlast konala dne 23. ledna 1919 svoji obvyklou schůzi za předsednictví vdp. *Vlastimila Hálka* a za účasti četných členů.

Vzpomenuto bylo 83letých narozenin zasloužilého vdp. kons. rady Jana Černohouze (31. ledna), spisovatele vdp. Jindřicha Baara 50. narozenin, pap. kom. Pavla Rozínka ze Skalky 80. narozenin a úmrtí vdp. Msgre Dr. Antonína Skočdopole v Čes. Budějovicích.

Redaktor *T. J. Jiroušek* předložil některé nejnovější knihy, podával o nich své úsudky a zvláště poukázal na Václava Vojtíška skvostně vypravenou knihu Společnosti přátel starožitností českých pod názvem *„Z minulosti naší Prahy"*. Obsah knihy po stránce místopisné, národopisné, umělecké a historické uspokojí každého vlastence a nadchne novým nadšením za starou Prahu. K literatuře vzpomínkové předložil referent I. a II. díl *„Z mých pamětí"* od dra. Jos. Štolby vydané „Májem" a kladl je za vzorně psaný vzpomínkový spis hojným počtem podobizen mužů a žen z českého života v letech 1868—1890 opatřený. Referát svůj zakončil předložením politického veledíla Arbesova *„Pláč koruny České"* ve dvou dílech z dob české persekuce z let 1868—1873.

Spisovatel *Jan Voborský* referoval o přednášce v Klárově ústavu slepců o literatuře a umění v éře lidumilné a umění milovné rodiny Klarů a vzpomněl, kterak vznikly jeho dějiny péče o slepce.

Jednatel vldp. *Alois Dostál* četl některé spisy Raisovy na př. „Výměnkáře", „Stehle" a jiné. Jsou psány slohem prostým, každému čtenáři přístupným. Rais znamenitě odkoukal náš venkov. Tak lidé mluví a jednají. Než tu a tam příliš vystupuje tvrdost zvláště oproti výminkářům. Zasluhuje chvály, že spisovatel neuhýbá líčení náboženského života, církevních slavností, že na př. i připomíná, jak se na venkově kleká u postele před spaním. Tyto knihy hodí se do venkovských knihoven. Dočkaly se čtvrtého vydání.

Vdp *Vlastimil Hálek* upozornil na sbírku něžných básní „Chudobky" od Milly z Bělé (dcery lesníka), jichž sujet vzat jest z hvozdů Křivoklátských. Jsou sytých myšlenek — praví referent — a ladné formy.

Na konec rokováno o přípravách k literárnímu sjezdu družstva Vlast v roce 1919. — Letos konati se bude v druhé polovici roku v Praze, kde posledně konal se roku 1900 spojen s liter. výstavou.

Literatura.

POLSKA.

Przeglad powszechny, roč. 137. č. 8.—9. má literární článek „Czas pisania Pana Tadeusza", jak dlouho bylo psáno naše národní epos Pan Tadeusz.

Pan Tadeáš povstal v cizině v Paříži za patnáct měsíců. Genesi jeho líčí dopisy autorovy. Mickiewicz píše v prosinci r. 1832 k Odyńcovi: „Píši právě báseň šlechtickou, mám již 1000 veršů." A v únoru 1834: „Právě včera jsem dokončil velikých 12 zpěvů." M. nepsal nepřetržitě; únor a březen r. 1833 byly pro něho ztraceny přípravou Byronova Giaura do tisku a červenec, srpen a září téhož roku odjezdem do Švýcar a Provence, návštěvou churavého Garczyňského. Na psaní básně zbylo mu jen deset měsíců. Z dat vysvítá, že M. ku psaní jednoho zpěvu potřeboval asi měsíc.

V listopadu totiž r. 1833 píše Odyňcovi: „Skončil jsem 5. zpěv Tadeáše.“ Připadlo-li dokončení v říjnu, pak pět prvních zpěvů napsal za 6 měsíců a sedm dalších za 4 měsíce. K napsání jednoho zpěvu bylo mu třeba měsíc času, když však se vžil v obsah, osoby a zauzlení básně, komposice jeho pokračovala rychleji, takže měsíčně povstávaly i zpěvy dva. Stvrzuje to očitý svědek básník Bohdan Zaleski, který v listě k synovi líčí velikého epika: „Psal 100—150 veršů denně, které nám čítával na papíru ještě neoschlé.

M. začal psáti Pana Tadeáše bez podrobného, promyšleného plánu. Do zpěvu šestého vlastně nevěděl, kolik zpěvů bude míti jeho dílo. Maje čtvrtý zpěv hotový, píše Odyňcovi: „Mám již $^3/_4$ básně“ a počítal celé dílo na šest zpěvů. Skončiv zpěv pátý, předvídal dílo o osmi zpěvech, neboť praví: „Pátý zpěv jsem dokončil, zbývají ještě tři.“ Na těch slovech byla zbudována odvážná hypothesa o postupné prý přeměně obsahu básně a přidávání stále nových motivů, které měly báseň zprvu skrovně nastíněnou, rozšířiti v obsah bohatší. Je tedy otázka, zda M. začínaje psáti Pana Tadeáše měl úmysl dáti nám velké dílo epické a zda s hledem k různému váhání neměl úmyslu uprostřed tvoření je skončiti?

Možno říci, že M. měl úmysl dáti nám skutečnou epopeji a nikoli malou veršovanou povídku. Svědčí o tom invokace, kterou klade v 5. verši první knihy: „Panno svatá, která chráníš jasnou Čenstochovu,“ která nikdy se nedává v úvod nějaké malé básně. Také postavy čistě epické: Wojski, Assesor, Rejent, které s obsahem básně málo mají spojitosti, ale autorovi jsou potřebny, jako druhové, svědkové děje nastávajícího a uvésti rovnováhu a oddech v epos.

A druhá pochybnost, zda M. nepojal úmyslu báseň uprostřed tvoření skončit? Pravíme, chtěl-li které své dílo ukončit byl to právě Pan Tadeáš. Píše to nejen ve svých dopisech, na př. mám mnoho plánů, ale odkládám je, než Tadeáše skončím.“ Ale i to, že mimo nucenou dvou- a tříměsíční přestávku, přece jej skončil. A ku porozumění jeho váhání třeba věděti, že dílo má obsah dvojího rázu: stálý a proměnlivý. K tomuto čítáme vypravování Wojskiho a některé episody humoristické. Možno je škrtnouti beze škody pro celek. Upraviv materiál dvojakým způsobem, mohl Pana Tadeáše dle libosti zpracovati i rozšiřovati.

M. začav psáti báseň, neměl sice podrobného obsahu, ale měl přece jisté ideje, které mu rozbor systematický zastupovaly. Na př. velebení kraje, let dětských a j. Básník měl celkový obsah v mysli, toliko jednotlivosti a vlastně důležitost jich pro celek uvědomoval si postupně mezi psaním. Tak podklad historický ustálil si teprve při dokončení třetího zpěvu, následkem čeho tam umístil „rzut oka“, pohled na stav politický Litvy a Evropy, který pak přenesl na konec zpěvu prvního. Ale z toho nejde, že by nebyl měl úmyslu, pohledu toho původně nevpravit do své básně. Začínaje totiž epopeji: praví: „Píši nyní báseň rázu „Herrmann a Dorothea“ a selanky takové bez podkladu historického nelze mysliti. Jenže základ historický jeho díla měl býti širší, než onde. Pyramidy, Tabor, Marengo, Ulm, Austerlitz jsou pro něho magické výrazy. O těch bitvách v Soplicově rádi hovořili. Čeho se z toho naditi? Zajisté vkročení vojsk napoleonských na Litvu, pobožností, zásnub, hodů, bálů, vysvobození venkovanů, majících ty děje zakončiti. A tomu-li tak, pak uklidnění sváru Sopliců s Horeškami bylo od autora připravované, nebo proč by se objevily orli zlaté vedle stříbrných v tiché vsi litevské, než s úlohou pacifikační...

M. i při nedostatku podrobného programu tak byl jistý ve hlavních rysech obsahu Pana Tadeáše, že od samého počátku jednotlivé zpěvy odříkával v kruhu přátel. To zvláštnost naší národní epopeje, že nebyla výtvorem tajných kabinetů autorských, nýbrž povstala na svobodě, za vzájemné pomoci a rady okolí. Od čtvrtého zpěvu mizí prvek přátelské konversace a ke konci zpěvu pátého M. úplně ovládá materiál promyšlený, mající tvořiti naše národní epos. Niemcewiczovi píše: „Píši teď báseň vesnickou, v níž hledím nakreslit obraz našeho života venkovského, lovů, zábav, bitev, nájezdů a j. Scéna je na Litvě r. 1812. Práci jsem dovedl do poloviny, ale je obšírná a nemálo práce dosud zůstává.“

Z těch a různých úvah jde, že tvoření naší epopeje lze rozděliti na dvě nestejné doby s nimiž shodný je také plán díla, že čtyř skupin jakožto etap v tvoření a dělících se automaticky ve dvě velké doby.

*

Skupina úvodní, knihy první až třetí, vzniká nezávisle na okolí, z nejvážnějších podrobností ve způsobu Goethovy selanky; druhá skupina má ráz již trochu epický a má dva zpěvy a to čtvrtý s apotheosou na lesy litevské, s lovem na medvěda, s postavou Jankela, rozšířená vypravováním Wojskiego a pátý zpěv s bitkou či srážkou na zámku; třetí skupina je největší, úplně ohraničená, spojená svazem příčino-skutkovým o pěti zpěvech s hrdinou Tadeášem, majícím ještě vejíti ve styk s historií evropskou; poslední skupina končí dílo, po přestávce téměř celoroční, opřená významným pochodem Napoleona na Moskvu 1812 a zavírající se dvanáctým zpěvem: Kochajmy sie.

Z počátkové fáse P. Tadeáše zachoval se šťastně fragment Žegota který názorně ukazuje, jak neurčitý v některých rysech byl obsah Pana Tadeáše, než pod vlivem tvůrčí vůle M. stuhla v dílo o 12 zpěvech, ač v hlavních rysech ukazuje zralost koncepce obsahu básně. Bylo by vděčné řešení otázky, z jakých úchvatných komposičných problémů povstala naše národní epopeje. Jaroslav Slavíček.

FRANCOUZSKÁ.

Edgar Poe par Emile Lauvrière (Collection: Les grands écrivains étrangers). Paris 1911. Bloud et Cie, éditeurs. Cena fr. 2·50.

Ve svazku 250 stran zajímavé četby líčí autor romantický život a činnost známého amerického básníka Edgara Poe. Narodiv se v Baltimoru r. 1809, zanechán byl v bídě svými rodiči, kočujícími herci. V této velké bídě ujal se ho bohatý obchodník s tabákem, John Allan, přijal jej za svého, poslal jej na studie do Anglie, nešetře ničeho na jeho vzdělání. Avšak jeho nespořádaný život přes zjevné důkazy vyšší intelligence, nedovolil aby zůstal déle než rok na universitě charlottesvillské. Jeho protektor zaměstnával jej po té ve své kanceláři; než Poe v brzku uprchl, vstoupil do vojska, pak do vojenské školy westpointské, z níž však byl záhy propuštěn (1831). Poe odebral se po té do New-Yorku hledat štěstí. Zde uveřejnil svazeček veršů Poems, které, ač byly dílem vynikajícím, zůstaly nepovšimnuty. Po návratu do Richmondu získal dvě ceny 100 dolarův a stal se ředitelem „Southern Literary Messenger. Tehdy také oženil se se sestřenicí Virginií Clemmovou (1836) a tehdy začal proň také život práce a bídy, v němž hledal v alkoholu a v rostoucím blouznění inspiraci a zapomenutí skutečnosti. Všude přijímán pro své nadání, byl pro nestřídmost svoji všude vyháněn. Jeho mladá žena zemřela r. 1847. Na pokraji zoufalství, nemocen, stížen návaly deliria tremens, zdálo se, že Poe se vzpamatuje. Již chystal po druhé oženiti se s bohatou starou dámou, když byl jednoho rána nalezen v bezvědomí v ulici baltimorské, a byv dán do nemocnice v brzku skonal r. 1849. Duch Poea podobá se jeho životu; zdá se skutečně, jakoby jeho obrazotvornost sestupovala do krajů pekelných. Tak podivuhodně dovedl sdělovati čtenáři strašnou hrůzu, kterou odtud přinášel. Jako prosaista napsal sbírku povídek Tales of the grotesque and arabesque, dále The Narrative of Arthur Gordon Pym a řadu článků kritických, nejkrajnější logiky, důvtipu a ostrosti. Jeho básně nejsou četné, avšak obsahují kusy prvního řádu, zejména podivuhodná báseň „Havran".

Spis Lauvriérův podává živými barvami život Poea, toto dojímavé drama bídy a šílenství, střízlivá analyse jeho povídek a básní nezmenšuje a neruší při tom jímavou originalitu díla. Obdivovatelé geniálního Američana naleznou ve spise bohatou látku k úvahám, jiní čtenáři vše, co třeba věděti o jednom z nejpopulárnějších spisovatelů světových.

Dr. Jos. Samsour.

NĚMECKÁ.

Abraham a Santa Clara. Von Prof. Dr. Karl Bertsche. M. Gladbach 1918, Volksvereinsverlag. Stran 197, cena nev. 2 M., váz. 2.60 M.

Roku 1909 slavil kdysi proslulý, ale později méně vážený, ba skoro zapomenutý dvorní vídeňský kazatel a spisovatel Abraham a Sancta Clara vzkříšení. Snad nejvíce k tomu přispěl prozíravý Lueger, tehdejší starosta vídeňský, na jehož popud se usneslo vídeňské městské zastupitelstvo, že vydá svým nákladem některé jeho spisy. Vyšlo tehdy v letech 1904 až

1907 šest svazků, o nichž byl podán referát ve „Vlasti", ročník 1904/5, strana 558. Od té doby vzrostla literatura o něm velice. Měli však Němci dosud pouze jeden jeho obšírný životopis, který napsal Karajan. Bertsche upozorňuje, že si asi nepočínal naprosto nestranně, že jsa pokřtěným řecko-orientálem, mnohé tendenčně zbarvil.

Bertsche obírá se Abr. od svého mládí. Býval totiž častým hostem u příbuzných v Messkirchu, kam chodil Abr. do gymnasia. Jestiť Abr. rodiště odtud vzdáleno pouze dvě hodiny. Bertsche našel tam také spisy Abr. a od té doby se jím stále obíral a s láskou a vytrvalostí sbíral o něm materiál. Tuto oznámený spisek vyšel vlastně ve sbírce, určené pro lid, ale jest vědecky spracován. Podává mnoho nových, do této doby neznámých věcí. Tak našel na př. Bertsche mnoho dosud neznámých spisů Abr., ba vyšly i pod jeho jménem necudně zbarvené knihy, jež nejsou od něho, nebo jak výslovně praví Bertsche, šosy Abr. byly vždy čisté a neposkvrněné. Ovšem u některých období života Abr. nemohlo se nic najíti vzdor vší námaze; tu si pomáhá autor místními pověstmi. Bertsche podává látku chronologicky, popisuje tu 34 knih Abr. Chystá k tisku obšírnou bibliografii Abr., k níž již nasbíral mnoho látky. Našel mnoho jeho překladů, jako do italštiny a holandštiny.

Abr. zasluhuje větší pozornosti, než jaká se mu nyní věnuje. Jeho spisy měly by i nyní býti pozorně čteny. Obyčejně se o něm ví pouze, že byl výborným humoristou na kazatelně. Bertsche považuje za nejlepší Abr. spisy: „Judas", „Merk's Wien", „Etwas für Alle", „Huy und Fuy der Welt". Abr. se často omlouvá, že byl nucen psáti „celeri calamo", příliš rychle. Sbíral svědomitě látku. Když byl nucen z povolání odejeti z Vídně, tu bolestně vzpomínal na knižní poklady dvorní vídeňské knihovny, jichž rád a často používal a jichž na venkově postrádal. Jednou byl kdesi slavnostním kazatelem, šel napřed do kostela podívati se, zda by tam nenašel ještě něco, co by mu podalo pěknou myšlenku.

Že používal rád vtipů, vysvětluje takto: „Mísil jsem někdy mravní pravdy s řádky kratochvilnými, ne proto, že bych chtěl svaté učení přiodíti masopustním pláštěm, před čímž mne chrániž Nejvyšší Pán, nýbrž, abych nynější převrácený svět tímto vnadidlem spíše polapil, protože se obyčejné udice pravdy zrovna bojí a štítí." Často připomíná, že mu nejde o čest a slávu svou, ale o čest a slávu Boží a spásu duší.

Budiž kniha Bretschova tímto našincům doporučena. Přináší mnohou perlu ze spisů Abr. Lze jich použíti vhodně při kázání. Též snad povzbudí ku četbě tohoto velikána a ku pořízení jeho spisů. Aspoň malá ukázka tu stůj z jeho myšlenek: „V kalendáři jsou nedělní a sváteční dny poznamenány červeně, protože se stydí, že je tak špatně lidé zachovávají." „Svět má mnohem více bláznů, kteří se zbláznili k vůli Kristině a ne k vůli Kristu." Též kázal o sv. Václavu Čechům vídeňským 1702 na žádost hraběnky von Würben, která byla tehdy českou dvorní kancléřkou; vydal je tiskem pod názvem: „Drei Buchstaben W. W. W.", což popisuje „Wenzeslaus, ein Wunder der Welt". Ignát Zháněl.

Die Kultur. Jahrbuch für Wissenschaft und Kunst. Ve Vídni 1918. Nákladem Lvovy Společnosti. Stran 124 a IX.

Po čas války vydávala vídeňská Lvova Společnost, která sleduje tytéž cíle, jako naše „Vlast", pouze malou ročnici. Tuto uvedená má jí býti za dvě leta, totiž 1918 i 1919. Jako prvá stať jest zařaděna hrstka dopisů na bývalého saského krále Jana, jež podává jeho vnuk princ Jiří. Ku dni 12. listopadu 1918, kdy slavil panující kníže Jan Liechtenstein 60-letou památku nastoupení vlády napsal pěkný článek o jeho všestranné lidumilné činnosti Alfons Feger. Byla věnována výhradně činům míru, podpoře všeho dobrého a krásného, byl pro nesčíslné lidi požehnáním. Jest otcem své země v nejlepším slova smyslu, mecenáš umění, jakého snad není rovného na světě, nikdy neumdlévající dobrodinec člověčenstva. Dále následuje životopis generála jízdy Emanuele Mensdorff-Pouilly, sestavený dle jeho záznamů. Několik myšlenek o viditelném světě napsal farář Ruppertsberger a poslední statí jest práce Králové-Hradeckého profesora dra. Slabého „Ze života a umírání starých Egypťanů." Pak následuje přehled o činnosti „Lvovy Společnosti" za rok 1916 a 1917.

Koncem roku 1917 měla Lvova Společnost 1731 členů. Roku 1917 bylo příjmů 24 tisíc K, vydání 18 tisíc K, tedy zůstalo 6000 K. Presidentem jest vídeňský kardinál Piffl. Ignát Zhánél.

Ilko Smutniak, der Ulan. Román Rusína od Enriky von Handel Mazzetti. Nákladem Jos. Kösela v Kemptenu, bez letopočtu (1918?), 9 tisíc. Stran 114. Cena váz. 3 M.

Německá kritika počítá mezi nejzdařilejší belletristické práce, které si vzaly látku z nynější války, tuto oznámený román. Dle běžného a dosud užívaného zvyku není to román, kde by zamilovaní se líčili, ale román utrpení, jež prodělal ubohý vojín hulán v nemocnici gymnasia v Linci, v níž ležel jako ubohý Lazar půl čtvrtého měsíce. O výbornosti „Ilka" svědčí, že ihned, jakmile vyšel — roku 1917 — byl přeložen do frančtiny a chorvatštiny a v původním německém vydání také se velmi rozšířil.

V letě 1915 dovezli do Lince do nemocnice, kam chodívala paní Enrika baronka Handel Mazzetti navštěvovati nemocné a raněné vojíny, nového hosta, vojína Ukrajince, který měl neštěstí, že spadl s koně a na dvou místech si zlomil páteř. Jest pravý syn své vlasti, vznětlivý, náhlý, nevzdělaný, divoký. Na ponejprv nepřijal ji příliš laskavě, ale brzy se spřátelili. Líčí se velmi delikátně jeho hrozné utrpení, jeho povaha až do jeho smrti. Ještě nedlouho před ní vzplanula jeho vznětlivost, mrštil sklenicí po lékaři, jemuž kladl za vinu, že není uzdraven. H. M. dlouho hledala mu obraz čenstochovské Panny Marie, než mu ho mohla odevzdati. Se slzami v očích čteme, jak vroucně ji tento polodivoch ctil a brzy na to smířiv se s Bohem a lituje svého skutku zemřel.

Mile dojme čtenáře líčení šlechetné, milé, mladé, polské ošetřovatelky, vystěhovatelky z Polska, učitelky Javorské, která věnovala se cele této dobrovolné, unavující práci a získala si lásku všech vojáků, jež tak obětavě s pravým sebezapřením ošetřovala. Když odjížděla zpět do vlasti, všichni litovali, že jim odchází pravý anděl strážný. Teple dotkne se nás Slovanů, že spisovatelka tak nestranně líčí naše bratry a tak sympaticky podala tuto utrpení bratra Slovana i blahodárnou, nezištnou působnost sestry Polky. Budiž jí za to vzdán zasloužený dík. Kdyby se byli vždy tak líčili našinci, nemusilo býti proti nám tolik pomluv a lží. Zvláštní zmínky zasluhuje ještě činnost školnice gymnasia, pravé matky všech u nich umístněných vojáků.

Kniha zůstane vždy důkazem lásky k bližnímu, bude vždy milou památkou na tyto doby hrůzy. Dokazuje, kterak umělec dovede i předmět sám v sobě nevhodný pravou poesií zpříjemniti a učiniti z něho umělecké dílo, jež čísti jest pravým požitkem. Ignát Zhaněl.

ČESKÁ.

O. S. Marden: **Měl jsem přítele**, Přeložil L. Vojtig. Nákl. J. R. Vilímka v Praze. 1918. Str. 54. Cena 2 K. — Cenu přátelství sotva lze vystihnouti lépe, než pověděno slovy Písma: „Přítel věrný jest lékařství života a nesmrtelnosti: a kteříž se bojí Pana, naleznou ho." (Sir. 6, 16.) Ku chvále přátelství napsáno již také mnoho knih, jak od pohanů tak i od spisovatelů křesťanských. Spisek „Měl jsem přítele" vznikl na půdě, která jest nejméně pro vznik a vzrůst přátelství příznivá. Proto spisovatel pohlíží na přátelství více se stanoviska praktického, aby „lovce dollarů" pro ideál pravého přátelství získal. Nevane tedy z knížky duch vyšší křesťanský. To však nepravíme na úkor spisku ani k snížení šlechetné snahy spisovatelovy. Je to produkt výborného spisovatele moderní doby. Nemůže za to spisovatel, že všechno spěchá jen za ziskem a že sobectví ubíjí vznešenější stránky duše lidské. „Moderní člověk" je (prostě řečeno) ubohý tvor. Slyšme aspoň několik slov, jimiž naříká spisovatel nad tímto bědným stavem. V kapitole: „Hon za dollary zabíjí přátelství" praví: „Jedna z nejsmutnějších kapitol našeho horečného amerického života je strašné vraždění přátelství našimi lovci dollarů. Vysoké ceny dolehají na naši sobeckou povahu, na hrubé prvky v nás a my se ženeme spěcháme tak vražedným tempem, že nám nezbývá času na uzavření přátelství, vyjímaje s těmi, již by nám, mohli dopomoci k cíli. Slyšel jsem dokonce od jistého vychytralého, obratného obchodníka v New-Yorku, že uzavřel by přátelství i s ďáblem, kdyby z něho mohl vymáčknouti dollar. (Str. 20.) Hrabivé sobectví

stalo se vůdčí americkou vášní. (Str. 29.) — Bohužel, tento „amerikanismus" jako rakovina záchvatil i všechen „starý svět" (můžeme k tomu dodati) a nevyléčí nás z něho ani nejlepší kniha. Pravé přátelství stává se vzácností a je možné jen v duši zakotvené v Bohu. — Spisků Mardenových vydáno v českém překladu (Em. Lešetického a Jar. Kopeckého) již několik (u Vilímka). Jsou to: „Vůle a úspěch" (2 K 16 h). — „Veselou myslí dobudeš světa" (1 K 20 h). — „Důvěřuj v sebe a zvítězíš" (2 K 16 h). — „Klid síla a blahobyt" (2 K 16 h). — „Cokoli podnikáš, konej dokonale" (1 K 20 h). — „Divotvorná moc správného myšlení" (2 K 16 h). — „Zachovej si zdraví" (přel. L. Vojtig — cena 4 K 20 h). — „Zlatá zrnka zdaru" (přel. týž — 2 K 40 h). — „Síla sebevědomí" (přel. dr. Jar. Novák — cena 5 K 76 h). Zajisté mnoho dobrých rad tu uloženo — najdou ochotných následovníků? —

L. † a.

Gilbert Keith Chesterton: **Prostota otce Browna.** Přeložil Ant. S. Stříž. Vydáno v St. Říši na Moravě r. 1918. Stran 282. Cena? — Jméno Cherstertonovo náleží již literatuře světové. (Do češtiny přeloženy také jeho knihy: „Orthodoxie" a „Heretikové".) Nejvíce bral si na mušku moderní filosofy, básníky a spisovatele; rozebíral jejich nauky (herese), aby ukázal jejich směšnost a nicotnost. Sám stojí na prosté, ale pevné půdě křesťanského katechismu a dokazuje nepřekonatelným (i obávaným) vtipem, že jedině křesťanská filosofie (křesťanství) je kořenem zdravé energie a ethiky. Proč najednou geniální Angličan píše a vydává — detektivky? „Prostota otce Browna" — řada detektivek . . . I tyto detektivky, jimiž zároveň baví a na všechny strany šlehá, mají vyšší cíl: ukázat velikost pravé křesťanské pokory, prostoty. Otec Brown — katolický „kněz z malé essexské vsi, malý kněz s tváří okrouhlou a nudnou jako norfolkský knedlík, oči prázdny jako severní moře, na pohled takové stvoření slepé a zmatené jako vykopnutý krtek . . . Ale jaký psycholog! Detektivové světové pověsti žasnou nad bystrostí a snadností, s jakou prohledá až k jádru nejzáhadnějších zločinů. Ptá se vždy: proč? Ano, proč na př. jeden z nejmoudřejších mužů na světě jedná jako idiot pro nic za nic? Nelituje otec Brown cest a námahy, až se mu podaří vypátrati kořeny a nitky zločinu. A kde ho prameny opouštějí, tu pracuje hlava jeho horečně, aby doplnil obraz, který „nemůže dokázati, ale může viděti" (259.) „Veselý Armstrong — skončil sebevraždou. Nikdo tomu nechce věřit: domácí to zatajují a přihlašují se jako — vrazi . . . A otec Brown? Tvrdí: Armstrong byl sebevražedný šílenec. Jak to? Přece jiné bavil — veselomyslnost byla jeho náboženstvím. Otec Brown: „Náboženství kruté; za veselou maskou skrývala se prázdná mysl atheistova". Také zjevy podobné Chesterton rozvádí a všude pramenem zločinů jest odchýlení od pravého a zdravého křesťanství. A prostota otce Browna? Tajemství jeho bystrosti a jeho úspěchu je v jeho pokoře. Známá věc a pro duchovní správu tak důležitá! Proč dnes tolik neúspěchu? „Velebím Tě, Otče, Pána nebe i země, že Jsi skryl tyto věci před moudrými a opatrnými a zjevil Jsi je maličkým". (Mat. 11, 25.) L. † gt.

Lupeny, verše a prosa. Napsal P. Frant. Žák, T. J. Vydal V. Kotrba. Cena K 1·50. V úhledné knížce o 195 stranách, tedy ne drahé, střídají se básně s poučnými črtami i menšími obrázky. „Nejsou to lupeny z jednoho keře, nýbrž kytice nasbíraná při rozmanitých příležitostech. Však nespojuje je pouze stužka, hřbet a listy téže knihy, nýbrž jsou vybrány tak, aby související duchem a jsouce řízeny k jednomu cíli, byly uměleckým dílem jednoho plánu s bohatým rozčlánkováním a mohly poskytnouti duchovní občerstvení při rozmanitých okolnostech." Tak dí aspoň předmluva. Obsah básní jest většinou vlastenecký a náboženský, směřuje k českým patronům, ale i k P. Marii (Sedm slov P. Marie, Sedm bolestí P. Marie). Z článků poučných zasluhuje zmínky „Panna Maria v božské komedii Danteově", „Kněžna srdcem" (Sv. Anežka), Velehrad. Než i v obrazích probleskuje duch náboženský a děj se točí kolem útulků a chrámů. Nejdelší jest črta „Baronka", tendenční „V protestantské rodině". Kniha poznamenána I., bude tedy pokračování. Zasluhuje rozšíření. Liga † 12.

O mučenících českých knihy patory. Podle prvotisku vydal dr. V. Flajšhans. Praha 1917. Nákladem České Akademie. (Staročeská knihovna č. 1. Stran 24 + 134.) — Účelem tohoto vydání je především oslaviti oba „prvomučeníky české reformace" (Husa a Jeronyma), jež p. spis. nazývá také „knížaty apoštolskými". Ovšem chvála lidská není nic, neoslaví-li Bůh. Do-

kazuje to hned první věta předmluvy, jež zní: „Veliký a mocný národ německý slaví letos (1917) dne 31. října, 400letí svého vítězného (?) odboje proti církvi římské; po širých rovinách sjednocené (!) Germanie severní bude hlaholiti jméno Lutherovo s láskou (?) a pýchou (?)" — Letos (1918) by snad p. vydavatel mluvil již střízlivěji, ač i loni mnohé časopisy lutherské přiznávaly, že není příčiny jásati, ale spíše k pokoře a pokání napomínati. Tím více, letos, kdy ten „veliký a mocný národ" poskytuje podívání nejžalostnější. — „Knihy patery": 1. Čtyři epištoly M. J. Husi; 2. Umučení M. J. Husi; 3. Český protest; 4. Umučení M. Jeronyma; 5. Epištola Poggiova. — V listech oznamuje Hus všem věrným Čechům, kterak sbor jej a jeho knihy odsoudil neprávem a vyzývá k statečnosti (I.); stěžuje si na jednání koncilu a věří ve vítězství pravdy (II.); posílá poslední pozdrav a přání (IV.); podává zprávu, že jeho poprava je odložena (III.). — „Umučení M. J. Husi" vzniklo jako „krátké evangelium" překladem poslední části velikého latinského spisu Petra z Mladenovic a předčítalo se ve shromážděních ctitelů Husových. Protest české šlechty (2. září 1415) měl jako hrdý projev buditi odvahu a vytrvalost v lidu. — Život Jeronymův budil pak v posluchačích jednak soustrast s odsouzeným, jednak nenávist k nespravedlivým (?) soudcům. — Epištola Poggiova je celkem nechutné, studené a nabubřelé skládání humanistické. — Mezi přívrženci Husova učení toto čtení plnilo zajisté svůj úkol: budilo soucit k trpícím a nenávist k soudcům; stále se připomíná, že Hus neučil bludně a že ho soudili lidé nehodní. (Dnes se ovšem bludnost učení Husova již nepopírá.) Ukazuje se stále na nevinu Husovu, aby v posluchači vznikly city, jaké budí zprávy evangelistů o utrpení Ježíšově. Kult Husův skutečně odváděl od Krista, zastiňoval ho. — Vydání knížky je velmi pečlivé, ale spisek zůstane literou; duch z něho nevane. Liga † g.

Kniha o životě. Napsal Aleš Ušeničnik, ze slovenštiny přeložil Alois Jašek-Studýnský. Vyšlo v knihovně pedagogické Akademie. Sv. 6. Olomouc 1918. Cena K 6 — Nyní budou překladatelé častěji sahati k literatuře slovinské k utužení svazku našeho národa s Jugoslavií. Kniha má zodpovídati otázku „Co je život?" Spisovatel dí: „Hrdě zvedá hlavu optimismus. Život vyvěra ze silného zápasu, život, který chce žíti, žití. Budoucnost povstává z bojišť. A optimismus praví: Kam spěcháte za neznámými cíli? Což znáte něco vyššího, než je život?" Pesimismus též se táže: Co je život? Není jen holé nic? Otázka probírána důkladně v kapitolách: Pochybnost o životě, Evangelium života, Smysl života. Výsledek zkoumání: „Život je nicotný, ale jen bez Boha. Život je to nejvyšší, ale jen v Bohu. Blaženi jste, kdo žijete, žijete li v Bohu. Blaženi vy, kteří umíráte, umíráte-li v Bohu". Poznámky nejsou pod čarou, ale ku konci. Spisovatel Dr. Aleksij Ušeničnik se narodil 3. července 1868 v Poljanach v horní Krajině a nyní přednáší v Lublani dogmatiku a sociologii. Rediguje „Katolicki Obzornik" (nyní „Čas") a vydal důkladnou Sociologii (r. 1910). Liga † 12.

K branám věčnosti, náboženské touhy v životě a díle Julia Slowackého a Zikmunda Krasińského. Napsal Emanuel Masák. Knihovna Družiny literární sv. VI. Olomouc 1918. Cena 5 K. — Po delší přípravě odhodlal se spisovatel k této vážné knize o velikánech polské poesie, o básnicích křesťanského idealismu, o vůdcích nového umění v Polsku. Oba hledají Boha, touží po něm jako po ideálu všeho dobra a krásy. Slowacký jako mladík psal z počátku nábožensky chladně, útočil na církev, ale setkav se s básníkem Krasińským, hned se změnil a též po Bohu zatoužil. Nasvědčují tomu díla genese z Ducha: („Vše Duchem a pro Ducha stvořeno jest"), Král Duch a četná pojednání nábožensko-filosofická. — Krasiński byl myslitelem, nemaje příjemného mládí, vyhledával temné stránky, pohybuje se v Římě, přilnul k náboženství katolickému, věřil v Boha, nesmrtelnost duše, což vyznává ve svých dílech: Nebožská komedie, Irydion. Miloval svoji ujařmenou vlast, usiloval o její slávu. Později ochladl k církvi, ale opět po ní zatoužil, jak nasvědčuje Traktát o Trojici, Tři myšlenky, Předsvit a Žalmy. Ke spisu podány bibliografické poznámky o Juliu Slowáckém a Z. Krasińském jakož i životopis Em. Masáka (nar. 1883) z péra Lad. Zamykala. Liga † 12.

Náboženský problém Novalisův. Napsal Dr. Alois Lang. Knihovna pedag. Akademie sv. 7. Olomouc 1919. Cena K 3·60. — Že Novalis nepřestoupil ke katolicismu o tom nelze pochybovati. Katoličtí literáti němečtí

nikdy si ho nepřisvojovali. Spisy jeho jsou hluboké, „chimmericky temné". Autor doznává, že je znovu a znovu četl, ale jevil se mu přece Novalis čím dále záhadnějším, výminečnějším. Uvedená práce jeho podává náboženský vývoj Novalisův jen „en masse" a vyšetřuje v hlavních obrysech poměr jeho náboženských představ ke katolicismu. Rozebrána obsáhlá báseň „Hymnus k noci". Uveden Novalisův Marianský kult, jenž mu otevřel poklady středověku. Věří, že všelidské náboženství našlo nejdokonalejší výraz v křesťanství. I nemoc poskytla mu novou látku k přemýšlení. Byl přesvědčen o osobní jsoucnosti Boží, měl důvěru v Boží prozřetelnost a vědomí lásky Boží nekonečné; jak se zjevuje Kristem. Langova kniha (127 stran) je práce hluboká a poctivá. Není v literatuře nováčkem. vydal už knižně pět spisů vesměs vědeckých. Liga † 12.

Moje minulost. Marie svobodná paní z Wallersee, dříve hraběnka Larischová odhaluje ve svém spisku mnoho ze zákulisí života členů rodu Habsburského, neboť byla důvěrnicí zvěčnělé císařovny Alžběty. Zvláště zaujme stať o smrti korunního prince Rudolfa, o níž proneseno během doby plno nejrůznějších dohadů. Po 25 letém mlčení zjevuje nám autorka v pravém světle tragedii meyerlingskou. Z celku patrno, že život panovnický, který se nám vždy zdál „pohádkou nedosněnou" ve skutečnosti se má jinak a jen nejužšímu kroužku zasvěcenců jsou známé poklesky a vady, jimiž se vyznačuje. Jest to život lidí podrobených chybám, které snad právě proto, že jsou nalezeny u lidí panujících, zdají se nám mnohem horší než kdybychom je shledali u lidí obyčejných. Spisek vydán byl v Metách r. 1913 a vzbudil svým podáním pravou sensaci. U nás přeložen Ivanem Starým vyšel r. 1919 a dosáhl již třetího vydání. Vypravování jest prosté, nehledá nadsázky, zbytečně nenapíná nervů, jak v podobných spiscích bývá za účelem navnadění čtenářstva. K posledu autorka projevuje svůj bol nad tím, že byla vypuzena ze společnosti císařovniny následkem smrti korunního prince, jsouc v podezření, že byla prostřednicí v afaře Rudolfově. Tím více toho želí, že musila odejíti od té, kterou tak vroucně milovala a její důvěry nikdy nezklamala. Antonín Ježek.

V osidlech ženy. Historická povídka. Napsal Jan Jiří Krejčí, rolník. Cena 80 h. Tiskem a nákladem Československé akc. tiskárny v Praze-II., Spálená ulice č. 15. Povídka tato (120 str.), jež věnována jest

„Rodičce Boží Sepekovské k uctění,
rodnému kraji ke slávě
a zbožnému jeho obyvatelstvu k potěšení"

vycházela původně v týdenníku „Venkovan" a vím ze zkušenosti, že byla horlivě čtena. Dobře proto udělal p. spisovatel, že ji vydal též ve zvláštním výtisku, by stala se takto přístupnějším širším kruhu čtenářstva. Líčí se tu poutavě poměry na Milevsku koncem XVI. století, zvláště pak v Sepekově za působení pastora Trojana, jehož dcera Hermína jako jiné tak obloudí i Jiříka Stejskala, snoubence zbožné Olky Burianovy; o tom, co provedl se sochou Matky Páně v kapli Sepekovské a jak skončil, měli by si přečísti, kdož strhli sloup Marianský v Praze a jiní tupitelé Rodičky Boží! Jos. Fabian.

Knihovna naší mládeže, jižto vydává čilá knihtiskárna benediktinská v Brně, vydala po delším čase opět jedno číslo, které obsahuje „Helenčiny pohádky" od B. M. Mamina-Sibirjaky v překladu A. V. Stína. Všechny tyto pohádky o chrabrém zajíci dlouhoušáku, o Komárkovi, o Komáru-Komárovičovi dlouhonosém a o huňatém Míšovi (medvědu) krátkoocasém, o Vrabcovi Vrabcovičovi, Ježdíku Ježdíkovičovi i veselém kominíku Jakoubkovi, pohádka o tom, jak jednou žila poslední moucha, pohádečka o vrance černohlávce a o žlutém ptáčku kanárkovi, pohádka o mléčku, ovesné kašičce a šedém kocourku Mourkovi, jakož i ostatní práce: „Honzíkovy jmeniny", „Nejmoudřejší ze všech" (krocán) a „Je čas spáti" jsou poutavě psány a malé čtenáře jistě velice pobaví. Vyobrazení jsou zdařilá, úprava knihy (72 str.) úhledná, ale cena (5 K) přece snad jen vysoká! Jos. Fabian.

Několik listů z křesťanských dějin českých. Podává A. S. Pošumavský. Cena 1 K 80 h. V Praze. Knihtiskárna družstva Vlast v Praze. Nákladem Tiskové Ligy v Praze-II., Žitná ulice čís. 26. n.

„Obrana víry“ redigovaná dp. Vlastimilem Hálkem, přinesla v roč. XIV. (čís. 1.—2.) první část těchto listů (64 str.; cena 80 hal.), kde po zmínce o pokřestění 14 českých lechů v Řezně pojednáno o slovanských věrozvěstech sv. Cyrillu a Methodu, o křesťanství v Čechách, o sv. Ludmile, obšírněji o sv. Václavu, sv. Vojtěchu, sv. Prokopu a blahosl. Anežce Přemyslovně; v roč. XV. (čís. 3.—4.) jest část druhá (76 str.; cena 1 K) jednající o Arnoštu z Pardubic, prvním arcibiskupu českém, o Karlu IV., otci vlasti, a o sv. Janu Nepomuckém. Jsou to ovšem věci většinou známé, ale dnes, kdy tolik se brojí proti církvi katolické, jest práce tato vítanou pomůckou na obranu proti útokům nejen na církev, ale i na naše svaté patrony, zvláště na sv. Jana Nepom. a sv. Václava! Upozorňuji proto a vřele doporučuji práci tuto k hojnému rozšíření mezi naším lidem. Jos. Fabian.

Dramatické umění.

Z Národního divadla. Jiřího Mahena z doby válečné čerpaná čtyřaktová hra „Nebe, peklo, ráj . . .“ Řekneme předem, že hra je vyhodněji zpracována pro román lásky z válečné doby, kde šrapnelem osleplý a jinak ještě poškozený na zdraví poručík Karel Vičar z útrap válečných se vrátivší po boku své mladé choti nalézá z tápání temnoty do jasného dne novou cestu. Vičara spisovatel vylíčil mužem sebezapření a jeho ženu dobrou světící. Pan Vojan jako Vičar a pí. Dostálová jako Blažena hru přivedli na výši dokonalosti.

* * *

Dne 7. února zemřel ve Vršovicích oblíbený člen činohry Národního divadla Antonín Čepela. Po ochrnutí nezapomenutelného Jindř. Mošny pojednou kdysi v neděli při odpoledním představení přeletlo jméno A. Čepely jako člena kočující společnosti přes jeviště této velké scény. A již na ní „uvízl“! Po původních našich českých hrách přišly i hry klasického repertoiru i hry modernistů-dramatistů a ve všech osvědčoval A. Čepela nevyčerpatelný svůj talent tvořící.

Z Městského divadla Král. Vinohrad. Michal Arcybašev, tento známý spisovatel naturalistických románů ruských, objevil se nám zde cele ve své komedii „Žárlivost“. Ženy Arcybaševovy ve hře jsou jen jen pro sladkost, úskok a lest stvořeny; vystupují v ní samičky, které jako kouzlem dovedou přivábiti k sobě muže, jenž jim v cestu přijde. Rus tu má býti předváděna, ale z Ruska nezbylo pravého ruského tu nic. Hra tato ani obsazením se neosvědčila, řekneme-li, že pí. Durasová nebyla příliš zajímavou a že p. Zakopal ve své úloze nebyl „svůj“.

Z předměstských divadel. V Intimním divadle na Smíchově sehraná Henryka Ibsena hra „Paní Juger na Ostrotě“. Nevíme, zdali tato historická-fantastická hra jest pro naše, tak pomalu se utišující nervy, ale „cyklus komorních her“ v nich započal. Hra náleží k prvotinám Ibsenovým a tak se i mnoho v textu (v překl. Vikt. Šumana) musí oči přimhouřiti. Výkony pí. Švandové a pí. Emmy Švandové i Kadlce učinily ze hry překvapující večer. Otakar Jakoubek.

Z cizích jevišť. Maďarský list „Pesti Hirlap“ vypsal cenu 20.000 K na divadelní hru, která by byla celovečerní a hodila by se do pořadu her peštského Veseloherního divadla. — Slovinské Národní divadlo v Lublani přesídlí svou činohru do budovy německého divadla tamže. — Ve Vídni má býti zřízeno mezinárodní pohostinské divadlo.

Z české dramatické literatury. Jos. Skružný napsal veselohru „Knoflík“. — Na Smíchově se chystá K. Ledy „Minulost“. — V Pištěkově lidovém divadle na Kr. Vinohradech sehrány Rudy Maříka tři akty z nedávné doby za československou svobodu „Malý legionář“ O. J.

Česká činohra.

(Ke hrám, zapomenutým v divadelních archivech.)

(Dokončení.)

Fr. Ruth méně je znám veselohrami: „Sestřenka", „Bouře v zátiší" a „Šlechetníci".

Jan Vávra napsal před lety oblíbené hry: „Spekulanti" a „Svatba na velocipedu". Jeho veselohra „Cylindr" vyšla rovněž již před lety v Pospíšilově „Divadelní bibliothece".

První veselohra J. O. Veselého byla práce „Na kolbišti literárním". Provedena byla v Praze r. 1874 a prozrazovala talent a budila nemalé naděje. Další jeho prací byla hra „Anekdota". Jeho historická veselohra „Václav král tomu chce" nerovnala se s „Anekdotou" nikterak jeho prvnímu dílu a další pokrok a rozvoj slibného talentu přerušila předčasná jeho smrt. († 1879 v Praze.) Snad jeho první zdařilý debut mohl by býti opakován.

Ferdinand Břet. Mikovec napsal zcela dosud již neznámé historické drama „Dimitrij Ivanovič" a neprovozovaným dramatem zůstala jeho „Bitva bělohorská" a nedokončeným „Konrád Wallenrod".

Jos. Jiří Kolár, jenž není počítán k velikým ctitelům naší církve, napsal veselohry z let šedesátých „Tři faraonové". Jeho tragedie „Jeroným" byla již po svém vzniku i později policií zakázána. Méně známou je jeho slavnostní hra „Vysloužilci".

Býv. dramaturg Nár. divadla Fr. Lad. Stroupežnický napsal první svoji veselohru r. 1875 nazvanou „Noviny a karty". Jeho drama „Černé duše", poctěné cenou Ferd. Náprstka, poprvé provozováno na Král. zem. českém divadle 20. prosince r. 1877. Snad z piety k svému býv. dramaturgovi bylo by záhodno obě hry znovu nastudovati.

Fr. Zákrejs, jehož péro pro české jeviště bylo vřele zaujato, napsal m. j. hry: „Národní hospodář", „Poděbradovna", „Anežka", „Dvé krásných očí", „Král svého lidu" a „Červenobílá stolístka".

Em. Fr. Züngel upozornil na sebe před lety dramatickým žertem „Na zdar důstojného!" a veselohrou „Princ se baví". Dále napsal zcela dnes již neznámé frašky: „Pohádka o červené karkulce" a „Tvrdé palice". Jeho jednoaktová veselohra „Vlastenci bohumilí" (poctěna byla III. cenou Náprstkovou) vyšla jako 166. svazek Pospíšilovy „Divadelní bibliotheky".

Z péra Ant. H. Sokola upozorňuji na jeho veselohru „Farizejci" a zvláště pro politické narážky k provozování nepřipuštěnou veselohru „Jelínek a Gellineck". Koncem června r. 1889 provozována na české scéně jeho původní fraška „Výletníci". Jeho veselohra „Farizejci" doznala na předním našem jevišti a po té na mnohých ochotnických divadlech slušného úspěchu. R. 1880 ve „Květech" uveřejnil roztomilou jednoaktovku, plnou svěžího a zdravého humoru veselohru „Posestrima". Dne 16. června r. 1880 na Smíchově ve Švandově divadle poprvé provozována jeho původní fraška „Kleopatřin prsten". Též napsal pův. veselohru „Hlavní kniha mistra Špalíčka" a veselohru „Domácí a cizozemci".

Malíř a spisovatel Ed. Herold pokusil se též v dramatě. Roku 1866 od něho byla provozována historická veselohra „Petr Vok z Rožmberka".

K starším dramatickým pracím náleží hry těchto spisovatelů:

Gustava Pflegra-Moravského veselohra: „Ona mne miluje" (poprvé provozována ve stavovském divadle dne 10. února r. 1861) a „Kapitola I., II. a III.". Jeho drama „Svatoplukovec", skoro úplně neznámé, mělo svou premiéru 2. února r. 1861 v Král. zem divadle.

Josefa B. Rebce původní činohra se zpěvy o 3 jednáních (vyšla nákladem Fr. A. Urbánka v Praze r. 1875).

Jos. Jindř. Řezníčka činohra „Amerikáni“ aneb „Kletba jednorukého“ (poprvé provozována ve stavovském divadle pražském dne 13. května 1847), vážná hra „Konšelové na sněmu“ a „Syn chudého otce“ (provozována na téže scéně 24. října r. 1847) a původní drama „Neapolský žebrák“ aneb „Bezlásky žádná blaženost“ (provozována tamtéž 18. října r. 1846).

V. A. Svobody původní vlastenecká veselohra „Skréta, český malíř“ (poprvé provozována v t. zv. „Štögerovém divadle“ v Praze 28. září r. 1842).

Jos. Kajetána Tyla zanedbávaný charakterní obraz se zpěvy a tanci „Chudý kejklíř“ (poprvé provozovaný ve stavovském divadle pražském dne 2. února r. 1848), jenž u kočujících společností českých a na ochotnických scénách před léty býval často hrán.

Snad bylo by věru záhodno pro jich historickou cenu uvésti některou hru z posledně uvedených na naše scény v úpravě v pravdě umělecké, které se jim tehdy jako českým hrám na scénách s německými hrami převládajích, nedostávalo. Splacen by byl aspoň úrok ze starého dluhu, který dlužíme našim prvním probuzencům na poli původní dramatické tvorby.

Méně známý jest dramatický pokus Fr. J. Jankeho. Napsal hru „Jaroslav, vítěz nad Tatary“, která vyšla r. 1875 nákladem knihkupectví Mikuláše a Knappa v Karlíně).

V témže roce a tímtéž nákladem vyšla fraška A. Wolfa, nazvaná „První maličkost“.

Jméno býv. dramaturga Nár. divadla v Praze Jana Liera málo se osvědčilo samostným zasáhnutím na scénu svými pracemi. Uvádíme jen jeho jednoaktovou hru „Flora“, která r. 1880 sehrána byla v Prozatímním divadle.

Náš vynikající poeta a mystik Julius Zeyer uveřejnil v roku 1880 v „Lumíru“ jednoaktovou hru komedii „Blanku“, která dosud světlo světa na české scéně nespatřila. Zajímavým by bylo na některé české scéně tuto hru, známou jen z četby, vypraviti.

A. Koukl napsal hru „Moderní Ariadna“ a veselohru „Nit Ariadny“, které jsou nám již skoro neznámy.

L. Málek v r. 1880 přihlásil se hrou původní o 5 dějstvích, nazvanou „Saelo a Deimona“, která však dosud čeká svého uvedení na některé české jeviště.

V téže době napsal Ant. Puldą novou frašku o 4 jednáních „Dítě“ aneb „Honba na redaktora“.

Ve Vídni před 38 lety žijící spisovatel J. O. Hrazký napsal jednoaktovou veselohru „Dostaveníčko“.

V Pospíšilově „Divadelní bibliothece“ r. 1880 vyšla jednoaktová selohra J. Žofky pod názvem „Krásná Helena“.

Tímto jménem uzavírám řadu starších našich dramatických prací, jichž osud leží v rukou pp. dramaturgů našich předních scén. Vykoupeni jsme byli na poli politickém a kulturním z okovů, popřejme i znovuvzkříšení a vykoupení některých her českých, zejména vlasteneckých, z archivů divadelních. Očisťme prach na nich během desítiletí usazený a uveďme je jako prvosenky dramatické původní tvorby na naše moderní jeviště.

Při tom však nikdy a v ničem nezanedbávejme náš mladý kmen dramatických spisovatelů, který též čeká s celou řadou svých prací, by po znění s jeviště ocenila je i kritika. Zbudujme v době nejbližší menší, činohře jen věnované divadlo a tam odkazujme práce nových našich začátečníků dramatického písemnictví. Otakar Jakoubek.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

„Písně otroka“ přeloženy do srbštiny a bulharštiny. Orgán jihoslovanských socialistů v Sarajevě „Zvono“ (z poloviny je tištěn kyrilicí a z poloviny latinkou) vydá jako první svazek knihovny „Zvonu“ v překladě Svatopluka Čecha „Písně otroka“. Knihu přeložil Alex. Šantič, jeden z nejlepších

lyriků jihoslovanských, takže budou básně Čechovy dojista výstižně a skvěle přeloženy. — Sluší poznamenati, že v nejbližší době vyjde také v Sofii bulharský překlad „Písní otroka".

Studie a texty k náboženským dějinám českým. Tohoto vynikajícího sborníku dra J. Sedláka po delší přestávce vyšlo prvé číslo ročníku III. Nové důležité objevy našeho důmyslného badatele týkají se zase vesměs husitského hnutí. Obsah 127 stránkového čísla jest velice významný. Upozorňujeme zvláště na stati, pojednávající o Jakoubkovi ze Stříbra, biskupu Janu Železném, mistru Paynovi, o listech z počátků husitství a zprávě Prokopa z Plzně.

Národohospodářské poměry na Slovensku. Jak vypadá obchod, průmysl a zemědělství na Slovensku? O tyto otázky i odborným kruhům málo známé, zajímá se nyní celá česká veřejnost. Informativní cenný spisek o těchto otázkách napsal právě dr. Ing. Ed. Reich, prof. střed. hosp. školy a vydal nákladem hosp. časopisu „Kodym" v Olomouci. Cena 1 K 50 hal.

Nový tisk vídeňský. Ve Vídni ohlašují den ze dne nové deníky, týdeníky a měsíčníky a některé docela někdy i vyjdou. Názvy mají ráz doby: Svoboda. Záchrana, Poznání, jsou uprostřed mezi demokracií a komunismem. Při všem pathosu chtějí býti věcné. Revoluční prostota jest jediný zisk, jenž vyplynul vídeňskému tisku z převratu, ale nejvýstřednější časopis revoluční vychází zde na japanském papíře. Agitačně, hlučně si vedou ženské časopisy

Nový Masarykův spis. Na schůzi pražské místní organisace české strany pokrokové oznámil prof. Maxa, že president Masaryk napsal v Rusku knihu o významu a programu války, o hospodářském a politickém odůvodnění českého národního programu, a sdělil, že tato kniha záhy již vyjde.

Novinářské jubileum. Právě před 200 lety (dne 4. února r. 1719) počaly vycházeti „Pražské Poštovské Noviny". Vydávány byly vždy v úterý a v sobotu ve formátu 4°. Oznámení o tom učinil K. Fr. Rosenmüller takto: „Předchůdce českého Postilliona aneb předmluva na noviny české, jež se u mne, Karla Frant. Rosenmüllera, impresora v král. Starém městě na Uhelném trhu v domě „U zlatého kříže" tisknouti a dvakrát do. týhodnu: v outerý a v sobotu se rozdávati budou."

Neutrální knihy. Ten název uvádí Moderní revue čís. 4. „Ani dobré, ani špatné. Něco průměrného, neuchopitelného jako voda, neosobního jako císařská silnice. Taková práce postupuje ku předu bez nárazův a otřesů, rozšafně a opatrně, má chvílemi lehký vznos a mocnější ton, aby jej za nedlouho vykoupila zesílenější šedí a nevýrazností. Je zde řemeslná znalost, řekněme tovaryšská, je zde píle a její plody, docela poctivé, ale také bez vůně a ohně" atd.

O roce mučenické smrti sv. Jana Nepomuckého je stať Václava Olivy v Arše č. 1. „Historické pravdy o sv. Janu Nep. dají se shrnouti ve dvě fakta a to, že 20. března 1393 utopený generální pražský vikář, Jan z Nepomuku čili Dr. Johánek jest církví katol. kanonizovaný a lidem uctívaný sv. Jan Nep. a že příčinou smrti bylo zachování zpovědního tajemství".

Sborník Orla Československého bude vydáván Ústřední Radou Orla Československého v Brně jako illustrovaná technická příručka (Brno, Nová ul. 8.) — Slovák je název nového katolického listu, který vychází v Ružomberku na Slovensku, prozatím týdně. Později proměněn bude v deník.

Eucharistia sluje Nová sbírka básní Xavera Dvořáka, vydaná nákladem Máje. (Cena 3 K). Rozvržená na tři části: Meditace, Kontemplace a Eucharistikové.

Žena, politický, sociální a kulturní list československých žen, vychází v Hradci Králové redakcí Běly Pečínkové v Milovicích s redakčním kruhem. Přináší básně, články, povídky.

Přítel opuštěných počal vycházeti jako měsíčník. Redakce se ujal prof. Jul. Košnář (J. B. Strejček) za podpory dra Čibáka a V. Chlumského, který se pro přílišnou zaměstnanost v organisování mladeže redakce vzdal. Nynější redakce v Praze čp. 158-IV. „Vynasnaží se, aby byl ještě dokonalejší než-li dříve a aby nikoho nezarmoutil svými povídkami a články. Cíli hlavnímu: šířiti nezištnou lásku mezi lidmi a budit soucit k trpícím „Př. op." se neodcizí".

Jako ročník mírový ohlašuje se **Růže Lurdská** na r. 1919 za redakce Leop. Kolíska (v Blansku), aby na vždy znemožněny byly hrůzy válečné, jaké se nad světem rozpoutaly a které přivodily tolik neštěstí, zla a bídy hmotné i mravní.

Poměr Rakouska k Německu v roce 1848 a 1849, rostoucí vliv Pruska a snahy připraviti Rakousko o prvenství v Německu líčí velmi zajímavým způsobem 5. svazek „Zahraniční politiky" Karla Mečíře, populární revue pro zahraniční otázky. Na vydávání revue obdržel autor jak známo, podporu České akademie, „Zahraniční politiku" vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze, Hybernská ulice č. 12.

Dva válečné romány. Němec R. Stratz napsal román „Svobodné moře" a Angličan Wells román „Cesta k poznání". Kdežto Stratz ve svém díle postavil se na německo-nacionální hledisko, německého hrdinu líčí v nejkrásnějších barvách a hanobí Angličany, Wells oproti tomu dává svému hrdinovi prožívat všecky strasti války a staví se na půdu lidskosti. V anglickém románě vystupuje i sympatická postava německého učence. Podobnými romány jako je Stratzův šíří se národnostní zášť a znesnadňuje se škodlivým způsobem dorozumění mezi národy.

Pro knihovny krátké posudky spisů přináší „Česká Osvěta", lidovýchovný obzor Osvětového svazu v každém čísle s udáním ceny, obsahu a s případným doporučením. Vhodné pro knihovníky.

Fejetonovou soutěž vypsal Český Západ, týdenník pro kulturu a život a orgán československé strany lidové v Plzni, v měsíci lednu t. r. Devět za nejlepší uznaných prací bude poctěno cenou a to: prvá 100 K, druhá 50 K, třetí a čtvrtá po 25 K, pátá až devátá po 20 K.

K. Dostál-Lutinov má do tisku uchystané knihy: Ve mlýně světa, Květiny (s výzdobou J. Koehlera), Plané růže.

Co se chystá. Nakladatelství Laichterovo vydá v tomto roce dílo Mistr Jan Hus, které napsali Václav Novotný a Vlastimil Kybal. Dílo to bylo poctěno cenou České akademie věd a umění.

Česká Akademie věd a umění vypsala tři ceny na tři odbory (literární, hudební a výtvarný) po 2000, 800 a 500 K pro členy i nečleny na práce z r. 1918 (i v rukopisech) do 31. května 1919.

Literární směs. Nová hra J. Mahena z válečného ovzduší „Nebe, peklo, ráj", připravovaná na scéně Národního divadla v Praze, vyšla nákladem B. Kočího tiskem. Týmž nákladem vyšla nová kniha Pavla Suly „Šťastná zahrada" a prof. V. Tille (Říha) pohádka „Paleček". Obě knihy připsány jsou naší mládeži. — Jar. Kvapil vydal brožuru „Rozprava s Němcem" a JUDr. Jan Auerhan „Československé menšiny za hranicemi". Obě jsou rázu politického. — Nově vydán spis Jana Havlasy, censurou dříve zakázány „Vztah osadní politiky k světové válce". — Předsedou Syndikátu českých spisovatelů byl zvolen za poděkovavšího se K. V. Raise jednomyslně ředitel a spisovatel Václav Štech. — Dne 8. ledna zemřel ve Vídni spisovatel Petr Altenberg ve věku 58 let. — Polští spisovatelé vydali ve Varšavě provolání, v němž protestují proti stranické vládě v Polsku a bolševictví a anarchii, ničící práci a otčinu bratrovražedným bojem. Provolání vybízí všecky k společné práci. — Phdr. J. Špalta napsal „Dějiny národa československého". — Redakcí prof. Bož. Müllera počal vycházeti časopis „Děti Svobody", věnovaný junácké, uvědomělé národní výchově československé mládeže. — Nákladem Jana Kotíka na Smíchově vydal Rudolf Secký povídku z Posázaví, nazvanou „Na hořanském mlýně". A. V. Frič vydal u B. Kočího v Praze řadu pohádek „Bylo, jest a bude". — Americký spisovatel Upton Sinclair, jehož román „Jatky" prošel celým světem, počal vydávati čistě mírový měsíčník, jenž ponese jeho jméno. — Dr. Jaroslav Maria (Majer) vydal u Otty v Praze tragedii „Parisina". Jest to práce v katolickém směru silně nábožensky podložena, a proto i náš čtenář rád po této knize sáhne. — V době nejbližší vyjde v obmezeném počtu jen málo výtisků „Závěť dr. Fr. Lad. Riegra". O. J.

Slovanské rovy. V Záhřebě zemřel náhle dr. Antonín Radič, býv. redaktor „Domu", ve věku 50 let. Byl též tajemníkem Matice Hrvatské.

O. J.

Paběrky z novin a veřejného života.

† **František Pěčka.** Dne 25. ledna zemřel v Místku na Moravě Fr. Pěčka, dlouholetý katecheta na měšťanských školách ve Frýdku ve Slezsku, bratr spisovatele Ferd. P. Místeckého. Vynikal ohromnou, ba fenomenální pamětí. Byl to „živý kalendář". Věděl, kdy který svátek v roce se světí. Znal životopisná data všech českých spisovatelů, učenců, umělců, politiků atd. Sestavil pro Vídeňský „Korrespondenzblatt für den Katol. Klerus Österreichs" seznam kněží-spisovatelů z celého Rakouska. V rukopisu zanechal alfabetický seznam všech slavných mužů a žen všech národů od roků 1800 dle roků. V tom ohledu byl unikum. Mnozí jeho žáci stali se kněžími. Byl též věrným odběratelem „Vlasti". Dosáhl 67 roků svého věku a pochován byl ve svém rodišti v Místku.

† **Martin Kollár.** Naše katolické Slovensko ztratilo vynikajícího svého syna — Martina Kollára. Slovenské časopisy přinášejí tuto smutnou zprávu: V naši Nadaši zemřel tamní farář, bývalý poslanec a správce trnavského Spolku sv. Vojtěcha Martin Kollár. Zesnulý narodil se 13. října 1853 v Čarech ve stolici nitranské. Na kněze byl vysvěcen r. 1879. Od r. 1880 do r. 1904 redigoval „Katolické noviny". R. 1901 a r. 1906 byl zvolen slovenskou stranou v Trnavě poslancem. Spolek sv. Vojtěcha spravoval 9 let. Pro slovenský národ vykonal mnoho. — Zakladatel družstva Vlast dne 29. listopadu r. 1913 v Pánu zesnulý redaktor Tomáš Škrdle s farářem Kollárem si dopisoval a když meškal na Slovensku, byl i jeho hostem. Oba tito muži měli jedny a tytéž přesné zásady katolické a v nich žili, až zemřeli

Úmrtí. Dne 23. února zemřel náhle dlouholetý redaktor „Věstníku československého obchodního pomocnictva" K. Šimůnek. Po 25 let byl odpovědným redaktorem jmenovaného listu, který vedl vždy v duchu ryze národního cítění. České obchodní pomocnictvo a soukr. úřednictvo ztrácí v zesnulém vynikajícího zastance svých zájmů, výmluvného řečníka a organisatora a o náš život veřejný zasloužilého pracovníka.

V. K. Jeřábek šedesátníkem. Dne 4. února dovršil životní šedesátku známý český spisovatel Viktor Kamil Jeřábek, litomyšlský rodák, řídící učitel v Obřanech u Brna, předseda „Kola moravských spisovatelů". Je z našich dobrých a rázovitých realistů, který v prvních knihách uměl zajímavě kořistiti z tradicionálního ovzduší své staré patriarchální rodné Litomyšle („Doma", „Bodří maloměšťáci", „Štěstí domova"), ale který přesazením do výrazného, lidopisně zajímavého středomoravského kraje u Brna nalezl nové prostředí pro beletristu stejně pamětihodné a vděčné. Z tohoto ovzduší vyvážil V. K. Jeřábek zejména své povídkové a románové knihy „Dobytí Podolan", „Počestná obec Valčice", „Dílo saně" a „Trýzeň duše" (dílo právě nedávno poctěné cenou České akademie), knihy rázovitých postřehů a velmi dobré plastické karakteristiky, místy i případného zabarvení etnografického.

Jubileum. V ranou hodinu vykoupeného Slovenska připadají sedmdesáté narozeniny buditele jeho Pavla Orszagha-Hvlezdoslava (* 2. února 1849 ve V. Kubíně na Oravě). Jest básníkem věštcem. Vztyčil prapor klassické poesie, pěstuje lidový epos, dramata, lyriku. Jest milován slovenským národem.

Památce Prokopa Chocholouška. Dne 18. února letošního roku bylo tomu právě sto let, co v Sedlici, v kraji Táborském narodil se Prokop Chocholoušek, pilný, avšak nešťastným osudem stíhaný spisovatel český. Po ukončených studiích r. 1837 cestoval přes Tiroly do Italie a pobyv v Pavii dvě léta vracel se do své vlasti přes Dalmacii a Černou Horu, z kterýchžto zemí později čerpal látku ku svým povídkám. R. 1842 vydal větší román „Templáři v Čechách", povídku „Degareska" z dějin benátských a „Travič" z dějin španělských, později „Hajduci", „Drak Notjalský", „Illin", „Krvina", „Pole Kosovo", „Poslední král bosenský", „Dimitri" a j. z dějin slovanských. Z českých dějin napsal povídky: „Jiřina, dcera Otakarova", „Pancéřík, pan Šimon z Vrcholtic", „Soběslav", „Odřichovy námluvy", „Křižáci", „Dvůr krále Václava". „Přivitan, kmet staropražský" a j. vedle některých prací humoristických. Redigoval „Večerní list", i psal také do jiných novin, což

mu vyneslo několikráte vězení, v němž pobyl delší dobu. R. 1858 zajel si na statek svého bratra do Rzeszova, avšak byl tam znovu internován, později však bylo mu dovoleno vrátiti se do Sedlce, kde ujalo se ho okolní kněžstvo. Roku 1861 bylo mu na prosbu tohoto dovoleno se vrátiti do Prahy, kde znovu jal se pracovati, ale podlomené zdraví nebylo již možno zpraviti. Uchýlil se tudíž naposledy opět do Nadějkova, kde na tamní faře našel ve smutném svém postavení poslední útulek u svého přítele faráře Fikara. Tam také zemřel roku 1864. Rodáci a studenti postavili mu pomník nad hrobem jeho, který s velikou slávou byl posvěcen několik let po jeho smrti

Anglický spisovatel Knox stal se katolíkem a současně vstoupil do benediktinského kláštera. Knox je spisovatelem světové pověsti a příčiny své konverse vylíčil ve spise „Aspiratul Alneid", který vyvolal veliký rozruch.

President spisovatel Woodrov Wilson už jako student ukázal, že je rozeným spisovatelem. Napsal práci už dvacetiletý o velikém anglickém státníku Pittovi, který byl duší odporu proti Napoleonovi. Studoval dějiny a vnitřní zřízení států a jejich vedoucích osobností. Jeho první významný článek rozbírá zřízení Spojených Států. Potom uveřejnil studie o politicích Brichtovi a Gladstonovi, r. 1885 svazek o americkém zřízení státním, o několik let později praktické dějiny organisace státní, příruční dějiny Spojených Států s názvem: Odloučení a spojení. Později napsal zevrubnější dějiny Spojených Států, dílo klasické. Postupně uveřejnil ještě životopis Waschingtonův, dílo vzácné krásy pojetím i provedením, studie o presidentu Lincolnovi, Clevelandovi a j., pak ještě nové úvahy o ústavě Spojených Států.

Zajímavé církevně-kulturní jubileum. Dne 14. února bylo tomu 1050 let, co zemřel v římském klášterním zátiší slovanský apoštol Cyrill, Methodův mladší bratr a syn císařského podvelitele Lva v Soluni, náš svatý věrozvěst. Narodil se r. 827 a než byl posvěcen za biskupa, slul Konstantin. Vyšší studia konal v Cařihradě u slovutných učitelů, byl po té knihovníkem v patriarchálním chrámě sv. Sofie, kdež si učeností a zbožností získal čestného příjmení filosofa. Jakožto znatel východních jazyků byl r. 851 vypraven k Saracenům. s jejichž učenci podnikl hádku o náboženství. Potom byl v basiliánském klášteře na hoře Olympu. S bratrem Methodem přišli na Moravu r. 863, kdež Konstantin sestrojil písmo slovanské na základě řecké kursivy ze 6. a 7. století, obohativ je značkami hlásek Slovanům vlastních (glagolice). Tím vemluvili se oba bratří do přízně slovanského obyvatelstva moravského, stavše se jeho prvními věrozvěsty. Cyrill, útlého zdraví, onemocněv, odešel do římského kláštera, kdež zemřel 14. února 869. Je pochován v tamější basilice sv. Klementa.

Ministerstvo kultury literární a výtvarné zřídila polská vláda ve Varšavě. V čele vlády stojí slavný polský virtuos klavírní a hudební skladatel Ignacy Paderewski (nar. 1861.) Ministrem kultury jmenován básník Zenon Przesnicki.

K družstvu Vlast za členy zakládající přistoupili: Josef Jelínek v Krnově a Josef Pecháček, farář ve Skuhrově.

Největším americkým listem před 50 lety byl časopis „Tribune", který počítal zdélí $47^3/_4$ palce a měl náklad 240.000 exemp. Veškerý náklad jednoho čísla vážil $31^1/_5$ cent., což by bylo tvořilo sloup 176 stř. vysoký, jehožto půda by byla 3 stř. široká. Do roka činila váha všech čísel na 3000 centů, což by byl pomník, který by měl 40 stř. půdy a byl zvýší 1 anglické míle. Počítala se spotřeba tiskového papíru do roka na 25 mil. archů v ceně 300.000 dolarů. O. J.

Censurní poměry v Rusku byly pověstný. Teprve před r. 1870 se tyto drobet změnily. Z ciziny přicházející spisy a knihy, vydávané v cizím jazyku, nemusily býti více censurovány. Jen polské a ruské tiskopisy mohly býti konfiskovány a byl za ně každý knihkupec zodpovědný. Z periodických časopisů beze vší prohlídky zůstaly vědecké listy. Politické časopisy však podléhaly dále censuře, byly však nejdéle v 8 dnech nazpět poslány neb odběratelům vydány. Teprve nyní nastalo tisku v Rusku volnější pole.

O. J.

ROČNÍK XXXV. ČÍSLO 7.

VLAST

DUBEN 1919.

Dr. Josef Svítil:

Z epiky Hviezdoslavovy.

(Pokračování.)

Za letní neděle šli manželé Čajkovi do kostela. S epickou šíří líčí básník malebný kroj mladé ženy, jež beze slova kráčí Michalovi po boku. Tento vyzvídá, proč je tak zamlklá a trochu úsměšně se táže, zdali ji snad zlý sen neřozladil. Ano, přiznává se Hanka, zdálo se jí o obludě, s kterou Michal zápasil, až oba padli do propasti. Je to jistě zlé znamení. Na to Michal: „Sny, bubliny, kdo by jim veril!“ Hanka nutí se do řeči, ale sen ji stále trápí.

Když vešli do kostela, všecky ženy — i v kostele zvědavé povšimly si sličné mlaďuchy. Hanka pokleká, zpívá, ale sen jako můra tlačí ji na srdce.

Tu z nenazdania zkrsnul*) sen
jej opäť v mysli, hrknul v pamäť,
a sladkost duše zhorčil v blen;
nie, nevedela seba klamať:
i klakla v dlažbu studenú
k vrelšiemu citov prameňu,
zkiaď čerpá znova, čerpá opäť
chvelými ústy, vznáša v obeť,
vzdych k vzdychu, slzu k slzičke,
obeťou — Bohorodičke!
a Ona, nebies královna
a zeme-dcéry najlepšia mať
vyčula vzdychy, slzy vzala,
pravicou lásky pokývala,
plášť upustila riasnatý
a jeho lemom, čo je hladší
nad všetek sveta toho zamat,**)
sna škvrnu, ktorá mučí, vláči,
na dobro, navždy vymazala
z dcérinej duše, pamäti.

*) náhle se zjevil.
**) samet.

Blíže oltáře za pozlacenou mřeží „tam sedadlo má patronát". Málo kdy tam někdo usedne, dnes, snad z nudy, dostavil se přece kdosi z panstva. A zatím co Hanka zbožně se modlí, ničeho netušíc, hltají její krásu z oratoře dvě vlčí oči.

Keď zpiatky išli po kostole:
už celkom bola dobrej vole;
zapadly mračné myšlienky.
I bola zase šťastná žena,
jak kvietok zkvetlý u prameňa,
blíž vody cítiac korienky.
Šli, len tak lesom šumelo;
on, pramáličko chybelo,
že nezabral ju na ramená . . .

Znenáhla však na jasném blankytě manželského života v hájovně zjevují se první mráčky.

Na panství, kde Michal slouží, kátili les. Padají krásné, mohutné, zdravé kmeny, aby panstvo mohlo hýřit do zvůle. Michal dohlíží na dřevorubce, Hanka doma pere na potoce. Její písní přilákán zjeví se na kraji lesa mladý šlechtic se sluhou. Kavalír je rozmrzen, že lov se nedaří, vyplísnil sluhovi a táže se, kdo tu je hajným. „Bedák, pane, mamlas" — zní odpověď. Zatím Hanka již jezdce spozorovala a hledí se ukrýt. Leč Artuš ji už zahlédl. Zaskočil jí cestu, žertuje a úlisně na ni útočí. Hanka však neznámému šviháku na lep nesedla. Tu volí pan Artuš jinou taktiku. Žádá o pitnou vodu. a když Hanka mu džbánek podala, mladý pán stále prodlévá. Měkce žadoní, aby se nezlobila a dala mu kytičku na památku. Ať si sám utrhne! Nikoli, on chce z její ruky, pak teprve odejde. Hanka mu tedy utrhla kvítek. S plamenem nezkrotné žádostivosti v nitru odjíždí Artuš. Jak si Hanka oddychla, když jezdci zmizeli! Když pak vodu ze džbánku vylila na pažit, hle, zlaťáky z něho vypadly. Ulekla se mladá žena. Nač ty peníze? Když konečně pochopila, štítíc se mrzkých peněz, hází je i se džbánkem do vody. A jde po práci.

Za večera vrátil se unavený Čajka. Hanka vyzvídá: viděl-li jezdce a kdo by to byl? Ale Michalovi není do řeči. Je unaven, mlčky pokuřuje.

Po několika dnech zatoulali se hoši z vísky za malenami až k hájovně. Hanka se s nimi mazlí a pohostí je koláči. Sotva hoši odešli, vyjel jezdec z lesa. Pan Artuš. Zaražená Hanka se táže, hledá-li manžela jejího. Nikoli — Hanku! „Nejsem zač mne považujete," odvětí rozhorlena, „vaše zlaťáky jsou ve vodě! Dejte mi pokoj!" A zmizela v hájovně. Artuš uvázal koně a spěchá za vnadnou kořistí. Klepe na okno, čeká celou hodinu. Konečně však pln hněvu nad nezdarem svých záletů odjíždí provázen Hančiným výsměchem. Zatím co Artuš soptí hněvem, jde Hanka klidně po své práci. Svému muži se však Hanka zažitým dobrodružstvím — nesvěřila.

Nadešel podzim a s ním panské lovecké zábavy. Honci i hajní scházejí se k lovu. Čajka je mezi nimi, ale nemají ho rádi. Střídmostí a svou poctivou službou stal se ostatním trnem v oku. Pan Artuš je dnes ve špatné náladě, nejde mu nic do rány. Když mu donesli skoleného jelena, špičkuje a podpichuje právě před pánem ničema Hrbáň proti Čajkovi. Artuš se ptá, kdo skolil jelena. „Já, Čajka." Prchlý pán ho za to odměnil — políčkem. Čajka ztrnul jako sloup. Na to v lovu pokračováno. Konečně shromáždila lovce poslední leč k ohňům a hodování. Víno rozpaluje mysl. Všichni žertují, jen Čajka je vážný. Starý Hrbaň, jako by ho chtěl usmířit, vzpomene, že Michal má dnes jmeniny a přeje mu štěstí „zo srdca". Když byli v nejlepším, zjevil se jelen „desaťparožniak". Artuš volá: „Za ním! A ty, Čajko, který máš tak ochočenou zvěř, ukaž, co umíš. Jak ho neskolíš, běda ti!"

Lovci zmizeli.

Artuš odhodil pušku a rázně vykročil.

Tou chvílí v tiché hájovně Hanka zašívá šaty, ale všecko jí dnes padá z ruky. Proč? Je mrzuta. Rozešli se ráno v nevůli s Michalem. Urazilo ho, že jej Hanka napomínala, aby byl opatrný. Hanku to trápí velice.

V tom se zjevil Artuš. Hanka zkameněla. Mezi oběma dojde k prudké výměně slov, potom k zápasu. Hanka se brání násilníku, utíká dvorem, v úzkosti muže volajíc; rozvášněný Artuš je jí stále v patách.

„Stoj!" krikla žena rozzúrená,
„späť! — netkni sa ma, hnusný diable!
Na Boha zručim*) svoju vec,
ty nútiš, bych sa prehrešila!
Vidz! — s klina schvatla záražec —
Ak neustaneš, jak som žena,
neprekročíš viac toho prahu,
bezbožník . . . varuj!" Postupnutie —
„Laď! amazonka roztomilá —"
„Hach! — zbojník! — tu máš napokon . . ."
Pan Artuš zrúknul, zchrčal dute,
zvrávoral — skydol na podlahu —
„Juj!" — Hanka desnú kvilbu vznesla,
„Krev!" — pomoc! Miško! — on mrie, on —
Môj Bože, čo som urobila! . . ."
a krčovite cez prah sklesla.

Pozdě přišel Michal. Spatřil hrozné divadlo. Mrtvý Artuš, zoufalá žena. Zlomená Hanka však zdůrazňuje, že věrnost zachovala. Zvláštní tu pojme Michal úmysl. Je to básnická oslava slovenské duše, když dále se dovídáme, že Michal chce vzíti vinu Haninu na svoje bedra. Zatím účelem přinutí ji přísaze.

---

*) ~~zaříčeti~~ poručiti!

Dva prsty zdvihni pekne spolne,
i prísahaj mi v božie meno,
na blahú Bohorodičku:
že všetko, čo len vykonám
za svoju — tvoju dušičku,
prikryješ i ty svätosväte,
ni neprezradíš nikomu —
Prísahej tedy! — Čuješ, ženo!?"
Bo náhlil, ona mimovolne
(v jej mysli svet, ach, tak sa mätie,
pohroma stíha pohromu)
poklakla chvelé na koleno
i vyrkla slovo: „prísahám".

Když pak zjevili se lovci, hledající zmizelého Artuše, Čajka klidně jim oznamuje, že skolil pána, který místo za jelenem hnal se za jeho ženou. S hrůzou poznává a chápe nyní Hanka, nač přísahala. Michal sám odevzdal se soudu. (Pokračování.)

Fr. Leubner:

Oblačno.

Z knihy „Můj kantor Život".

Až daleko v oparu za břehy Labe
modrá se okraj Středohoří,
blíž bělavou strání dne pomžiky slabé
mdle na podmraku hoří.
Kam oblohou dmou se oblaky,
ač nevětrno dole,
zda o bouři, o časy tanou tu s rozpaky,
jdou na klasnatá pole?
A kdyby snad neděle byla dnes,
ba, kdyby jen poledne bylo,
což ticho jest vůkol! Kde moje ves,
tam jakby se teprve dnilo.
Modravý halí ji stín.
Jak oblaky po nebi plynou,
nade mnou tanou útlakem chmur,
snu dumou stinnou,
a pomalu dále se vinou.
Kam obzorem hledím —
ach, pouze vždy mimo nás
kol plničko, plno je světelných krás,
ať od země slunce par vláhu
jen průlinou oblaků pije,
čl tamto na hlavy dalekých hor
pomněnky tká a sije!
Já tady samoten v polích
a pod stínem tichounkých oblaků,
hledím po nebi, po zemi
s touhou k nim úsměvných zázraků.

Dmou se, plynou oblohou
změn letmých klidnou úlohou,
až letí, letí a letí
jas tichý
už blíže a blíž,
tam bílá ves do sněhova,
tam plane kostela kříž,
návěj vln zlatých po klasech šumících,
jas, teplo
i mně vlá po lících!
Sám jsem v polích,
vím o sobě, nevím —
a s bázní se ohlédám tajeně,
kdo na hlas tu vydechnul
vděčně a blaženě.

Alois Dostál:

Rozvrat.

(Pokračování.)

VII.

Farář-děkan Jan Cibulka ponechával svému kooperátorovi celkem volnou ruku. S povděkem znamenal, že Chmelík horlivě káže a větší počet posluchačů kolem sebe shromažďuje. Také jím zavedené některé pobožnosti se ujaly a obliby došly. Cibulka jenom radil stále k opatrnosti, aby se nikde nenarazilo, chtěje míti svatý pokoj s měšťany, kteří se rychle nakvasili.

„Tak, tak, pane bratře, ale v kázáních nemluvte, aby se poznala, že ta ona chyba panuje v Rašicích. Toho zde nesnesou, aby se jim vyčítalo."

„Spíše poklesají lidé v Loukově," usmál se Chmelík.

„Jsou všudy stejní, v jednom místě za osmnáct a v druhém za dvacet bez dvou, ale nesmí se jim to přímo do očí říci, aby nevzkypěli."

Kaplan se dosti přemahal, ale přece časem opatrnosti nedbal, že v kritice sousedé poznávali sebe sama. Nejvíce potíží měl s ním kostelník Václav, starý měšťan, jenž nepřál novotám, nedbal napomenutí a jenom si ulehčoval slovy: „Já jich tu už přečkal." Opravdu přečkal už tři faráře před Cibulkou a na všechny kaplany se ani nepamatoval. Žádný snad mu nedal tolik práce, jako tento. Nepozoroval, že čím je starší, tím více si nadlehčuje a nedbá. A Chmelík dělal pořádek, všudy nahlédaje.

„Pro koho jsou tyto dvě stolice stále prázdné? Proč na ně kladete o svátcích červené sukno?" ptal se kdysi kaplan, vida, jak stařík na dubové stolice natahuje starou vybledlou látku.

„To je pro městskou radu," téměř s uctivostí odpovídal Václav, přetíraje sukno žilnatou rukou.

„Ale ta, jak pozoruji, sem nepřichází," děl kaplan.

„Kalousek radní nejraději sedá u varhan, ač není zpěvákem, obchodník Kopet stojí hned u dveří, přichází mezi posledními.“

Kostelník jmenoval ještě dva výbory, kteří se tu a tam ukážou v kostele.

„A pan purkmistr?“ napovídal Chmelík.

„Ten o císařských slavnostech se ukáže.“

„Proto celý rok tyto stolice mají zůstati prázdné? Tamo vzadu mnoho venkovského lidu stojí.“

„Snad by se neodvážili usednouti do prvních stolic, vyhražených pro městskou radu?“ hrozil se kostelník a kartáčoval děravé sukno.

Chmelík neřekl slova, ale rozhlédl se chrámem, kde takových vyhražených míst bylo několik. Hned vedle hlavního oltáře oratoř pro urozenou vrchnost nebo její úředníky, stále uzavřená, naproti kůr pro zrušený spolek literátský, kde nyní zlobívala mládež o bohoslužbách, menší stolice za sloupem, prý majetek sládka Mlčocha. Takové zařízení se mu nelíbilo, nebyl mu zvyklý na dřívějších osadách, kde usedali starší lidé, jak si kdo přispíšil a mladší zaujali místa, když už nikdo nepřicházel. Tady lidé stáli, zatím co některé stolice zely prázdnotou. Tehdy zapomenuv na radu farářovu stran opatrnosti, vyzval některé ženy, aby usedly do prázdných stolic. Přímo pobouření nastalo, když se venkovanky hnaly ku předu a položily své modlitby na červené sukno, když dvě usedly za sloupem do sládkovy stolice,

Přítomný Matoušek div se na ně nevrhnul, jak se rozhněval, ale nemohl, třeba mu pravice cukala. Vždyť sám kaplan ženy poslal, aby usedly na volná místa. Někteří se usmívali, měšťané v duchu se hněvali. No, tohle si kaplan vypije, tohle odnese. Takovou pohanu učiniti městské radě, obsaditi její stolice ženami z Poru, ze Lhotky a Mrázovic! A v sládkově vyřezávané dubové stolici usedly sousedky z předměstí Malachova! Ten onen se domníval, že za takový skutek hned kaplan poletí z Rašic, že se uražených musí biskup s celou kapitolou zastati.

A Jiří Chmelík klidně vykládal slovo Boží, zpíval jasným hlasem, jakoby se nechumelilo. I kostelník byl popleten a zapomněl dáti do kaditelnice řežavé uhlí. Co bylo povídání před kostelem, co výkladu v hostincích. Strážník klusal na radnici, aby pověděl o všem starostovi, jenž v neděli býval tu celé dopoledne. O ničem se nehovořilo než o urážce kaplanově. I farář o tom zvěděl a zasmušiv se pokrčil ramenem. „Já ho varoval, já ho napomínal. Nedal si říci.“ Toho dne ani nešel do besedy, aby se na jeho hlavu nesesypaly výčitky. Předvídal, jaký bude rámus v městě.

Dvě strany se tvořily, pro kaplana a proti němu, prvá slabá, skládající se z venkovanů, druhá silná, obsahující měšťany, starousedlíky. Jiní se nehlásili ani sem ani tam a k nim náležela i Krosnařka Svobodová. Nechtěla haněti dobrého odběrate, chváliti se bála, aby proti sobě nepopudila „ouřad.“

Neubránil farář Cibulka, došel k němu do kanceláře tajemník s listinami, které jindy sem donášel strážník. Začal tak i onak,

požádal o pamětní knihu, aby i odtud čerpal pro dějiny staroslavného města a posléze se tázal, komu jsou dvě první stolice inventárně připsány.

Cibulka to věděl, ale přece sáhnul v archivu pro sežloutlé, motouzem svázané listiny, nedlouho v nich hledal a potom určitě oznamoval. „Všechny stolice v řadách jsou majetkem kostelním, jenom menší u sloupu a při oltářích náležejí soukromníkům."

„Ale ty dvě první v pravo by se mohly uzamknouti," navrhoval Nedoma.

„To je těžká věc, dříve bychom musili požádati patronátní úřad. Kostel je pro osadu malý, starší lidé rádi si sednou, přes polní jsou unaveni —"

„Snad neschvaluje pan děkan, co se návodem velebného pána minulou neděli stalo?" vyjel Nedoma.

„Nikoho jsem nenaváděl, ale rovněž mne mrzelo, že stolice před kazatelnou stále zůstávaly prázdné. Pan kaplan se mne, neptal, ale jednal na vlastní vrub."

„Však za to bude odstraněn z Rašic," navrhoval tajemník co slyšel od starosty.

„Pro takovou malichernost? Pochybuji, že by se k tomu dal biskup pohnouti."

„A jak bude urážka městské rady odčiněna? Co bude nyní dále?"

„Nejlépe by bylo, kdyby páni zasedali do svých stolic a tak zabránili dráti se tam jiným lidem," navrhoval farář.

„To nyní není možné," odporoval Nedoma. „Jako na pranýř by byli vystaveni."

„Tak nevím pomoci a musíme to nechati při starém. Čerpejte hodně z knih a brzy nás překvapte úplným elaborátem," povzbuzoval farář tajemníka.

Každý čekal, co bude se stolicemi o příští neděli. Zůstaly otevřeny, tehdy červeně nepotaženy. Paní sládková se dostavila s dcerou a zaujaly svoje místo za sloupem. Tehdy kázal Cibulka a nikoho nevybízel k usednutí. Už byl na nové polychromované kazatelně, když prostředkem chrámu kráčel obchodník Kopet a usedl v první stolici. Poposedl až na druhý kraj, ale už sem nikdo za tím nevstoupil. Zato druhou stolici obsadily ženy úplně.

Strážník vyslaný na zvědy valil udivením oči a vedle stojící pořadatel Kverek zašeptal: „Tak se to patří!" Teď mu ani Nedoma neodporoval. Zdálo se mu, že by se hezky vyjímalo, kdyby vedle Kopeta usedl purkmistr a za ním i jiní výboři. Viděl to v Loukově a líbilo se mu to. Počínání obchodníkovo s povděkem bylo přijato i od děkana, jehož hlas rozjasněl.

Ti, kteří byli dříve pro Chmelíka, nyní též byli pro Kopeta a počet jejich se zvětšil. Starosta vyslechl strážníka se zájmem a zvláště při zprávě o činu Kopetově zbystřil sluch. Nebylo sice žádné usnešení, ale obchodník neměl poslouchati kaplana. Ti muži prý se scházejí, na potkání spolu hovoří, noviny si půjčují, zvláštní mezi nimi panuje soulad, vedoucí k důvěrnému přátelství.

Což si Kopet nemohl voliti někoho domácího, v Rašicích rodilého? A to druží s mužem, který pranic nedbá cti města a po jeho dlažbě se prochází ve vysokých botách, ano na cesty do vesnic si naráží čepici s beránkem jako řezník, který si i Malachovských všímá a s každou babkou na ulici rozhovory vede. Kde působil, taková pověst o něm přišla, všudy rozséval nesvár a bořil staré hradby, rozšiřoval klerikální tisk a ve Chrastilově junákům vzal a roztrhal karty. Co jenom to napadlo církevní úřady, takového nepokojného muže poslati do tak usedlého města, toužícího vyhrabati slávu jeho z rumu minulosti a povznésti je na výši pokroku. A teď by se chtěl Chmelík stavěti v cestu, brzditi rozmach, vedoucí k slávě? To se nesmí státi. Žel, že Kopet, vážený obchodník dal na jevo, jako by s Chmelíkem souhlasil. Chce-li choditi do kostela, mohl nadále zůstati za dveřmi. Ostatně vždy se nějak mimo stavěl, aniž bylo znáti, souhlasí-li se snahami Sutnarovými.

Starosta doma nelibost projevil před rodinou, nikdo mu neodpovídal.

Mnozí byli zvědaví, co přinese o celé záležitosti Stráž. Dá o se čekati, že dopisovatel hned péro namočil, aby celou událost vylíčil. A neklamali se ti, kteří netrpělivě čekali. Stráž ve své rubrice „Zájmy z Rašic a okolí" měla delší článek, nadepsaný mythicky: „Rozlišování duchů." Ale nikdo si z něho mnoho nevybral, uváděl, že cosi v sousedním městečku kvasí, že strany mezi sebou sváději boj a že se tu proklubává jako klerikalismus. Původce znám jest z jiných míst, odkud musil rychle zmizeti, když zamíchal ustálými vodami. List přeje rozmachům, ale tyto musí vznikati z jiných pramenů. Článek neuspokojil ani pisatele, poněvadž byl v redakci podroben důkladné revisi a přímo přepracován.

Ale omladina málo se starala o stolice městské rady ve farním chrámě, o dopisy ve Stráži, ta toužebně čekala mrazy, aby co nejdříve tak zamrznul pivovarský rybník, aby se na něm mohlo brusliti. Studenti byli na vánočních svátcích, s těmi byla zábava, bruslení bez zábavy není pravým požitkem.

V adventě poněkud přituhlo, ale sotva se na rozměrném rybníce ukázala lesklá tříšť, už se oteplilo a naděje mládeže sklesly. Než na štědrý den mrzlo do opravdy a znalci předpovídali, že na koledu už by led vydržel aspoň při kraji. V Loukově měli zvláštní kluziště, zde veselost a sport odbýval se u panského pivovaru. Nic se neplatilo, leda mládkovi od zametení sněhu, kolovrátkaři za hraní, za preclík Svobodce, která tu seděla nad žhavým uhlím, nemohouc pochopiti, jak může někoho těšiti klouzání i ve starším věku. Děti ať se vozí po klouzačkách, ať se válí na hromadě, ale takový pán jako správce záložny, taková paní jako na př. Kalousková by měla měla spíše seděti u teplých kamen.

„Na led!" zaznělo heslo dopoledne na korsu a hned shledávány brusle rozličných systémů, rohačky i jednoduché samotížky, sportovní obleky. Mládež už okusila, Vít Kalouskův se pustil ne-

prozřetelně v místa, kde se do rybníka vlévá potok a skoupal se. Jako by nový život vlil do omladiny všeho druhu, všech mysl byla obrácena k ledové hladi a dvěma stráním hustě zasněženým. Lze si vybrati dle chuti, někteří rádi bruslili, jiní zase přednost dali sáňkování. To i ono nejdříve děti zkusily a obé uznaly za dobré. Ledová hlaď držela a také sníh na stráních byl ulehlý. Chlapci pustili se sem hned po službách božích a dobře okovanými botami rozjížděli se po ledě, jenž mládek umetal. Na těchto by se marně dožadoval diškerece, aspoň jim strkal do rukou koště, aby pomohli. Také měl připravenou dlouhou lavici, na níž se budou připínati brusle. Páni prokáži dámám tuto rytířskou službu. Pepík Křídlo doufal za ty přípravy několik korunek vytěžiti. Učil se při otci slaďákem a měl prozatím velmi hubený plat. Také půjčoval dvoje brusle a jedny saně. Chlapci více se váleli po ledě, než pomáhali, překotili lavici a rozmetali košťata. Snad by řádili dále, kdyby se v rozhodné chvíli neobjevil pořadatel slavnosti, ponocný Kverek. Nebyl nikým vyslán, sám se dostavil, aby obhlédl situaci. Zdálo se mu, že by se mohly zábavy na ledě uspořádati, aby se všeobecně zamlouvaly. Viděl cosi podobného v Praze a teď se to vybavilo z jeho paměti. Ovšem tato skotačivá mládež by musila zcela ustoupiti, ani Pepíkova činnost by nedostačila. Zde by celého díla musil se uchopiti městský pořadatel, Karel Kverek. Ten hned dělal plány. Rybník třeba okrášliti prapory, před vchodem postaví bránu, nějaký útulek pro vzácné diváky. I dal se do práce a za nedlouhou vlál prapor nejenom nad ledem, ale i na obou stráních. Zde byly přivázány k holým stromům. „Ať v Loukově je uvidí," utěšoval se Kverek. V sousedním městě měl konkurenta, kterého rád předčil v pořádání slavností a ponocování. Slyšel-li v noci z Loukova pískání, hodiny vytruboval a naopak užil píšťaly, kdy se v Loukově troubilo. Jistě tamního pořadatele nenapadlo i v zimě vyrukovati s prapory národních barev a ozdobiti jimi improvisované kluziště.

Odpoledne kde kdo se hrnul na pivovarský rybník, jehož přední část byla umetena, na který se stoupalo po dřevěném můstku, kde stál Pepík s nataženou rukou pro diškerece. Ale všech bruslících srdce poskočilo, když na dřevěném podiu postavila se místní kapela a počala vyhráhavati. Objednal ji starosta na obecní účet. Takové atrakce posud zde nebylo. Přišli i ti, kteří nebruslili, kteří se procházeli po hrázi pod vysokými topoly a přihlíželi. Všechny kožešiny vytaženy, zaváněl tu naftalín i natřené buchtovice mastnotou. Svobodová přibrala k preclíkům horké párky, které šly dobře na odbyt. Kverek obíhal, děti odháněl, hudební, šestičlennou kapelu vybízel, aby jí plechy nezamrzly.

Mládež se odvažovala dál a dále a mnohdy bylo slyšeti, že to zde onde praská. Rybník byl dosti rozsáhlý a stále napájený novou vodou. Rybám vysekáno pro vzduch v ledě několik kulatých otvorů. Blížil-li se k nim, zaznělo se stran: „Pozor!" — Jezdec mnohdy zastavil až těsně před otvorem.

Ke čtvrté hodině, když zábava dostoupila nejvyššího stupně, dostavil se i kaplan Jiří Chmelík a ku podivu, také si nesl lesklé

brusle. Prohlédl kluziště, poděkoval za pozdrav a za chvíli vmísil se mezi sportovníky. Neprováděl bravurních kousků, ale bylo hned znáti, že je dobrým jezdcem. Objel kluziště, slyšel výstražné „Pozor!", seznal nebezpečí a přesvědčil se, že na celém rybníce není led stejný.

„Kdo řídí sport?" otázal se.

Poukázali mu na studenty, kteří si však hleděli jenom zábavy, na Kverka, jenž narovnával prapory, na Pepíka, jehož dlaň byla posud natažena. Dle toho nestaral se správně o kluziště nikdo. —

Chmelík objel celé kluziště, pustil se i dále a potom předstoupil před pavilon, v němž stáli vzácnější diváci s purkmistrem v čele. Právě gratulovali Sutnarovi za šťastný nápad, že opatřil hudbu.

„Pane starosto," volal kaplan na břeh, „nemá-li se státi neštěstí, nutno kluziště ohraditi, až kam se může pouze jezditi."

Společnost se zarazila, hlas Chmelíkův zněl kategoricky.

„Buďte, velebný pane, bez starosti," třepal Sutnar s vysoka pravicí, „zde se mládež nabruslila a nic se jí posud nestalo."

„Připouštím, ale jindy byl led silnější, dnes však posud někde praská."

Starosta opět zvedl ruku, aby námitku vyvrátil, ale v tom směrem k pivovaru nastal poprask a klouzající odtud prchali. Kaplan nečekaje odpovědi, pustil se proti ujíždějícím a už viděl, že se kdosi probořil. Lehnuv na led, opatrně se blížil k místu neštěstí. Led pod ním praskal, ale nedbal toho. Přišplhal se k tonoucímu a podav mu ruku, radil, jak se má položiti, aby se dostal v bezpečí. Jednou pokus selhal, podruhé se zdařil a kaplan se vracel ku společnosti se správcem záložny, s Vratislavem Kubešem. Tento rychle poslán do pivovaru, aby se převlekl a neměl následků z této studené lázně. Chmelík pak sundal provaz na němž byly praporky navěšeny a jal se kluziště ohražovati.

Teď ruče k němu přiskočil Kverek, aby pomohl. V jeho kapsách vyskytla se zásoba potřebného motouzu, společně zaráželi týče a omezovali kluziště. Všechny jámy zůstaly mimo. Když míjeli klubko klouzajících se dětí, kaplan zahrozil: „Ať se nikdo neopovažuje za hranici!" Prostor byl menší, ale bezpečný. Už zase hrála hudba a mládež oddávala se zábávě. Za nemilou příhodu s Kubešem, jakož dříve na skoupání Vítovo zapomenuto. Jenom v pavilonu posud někteří chválili čin kaplanův.

„Tohle se mělo dávno státi. Veliké se mohlo státi neštěstí neprozřetelností pořadatelů."

Ó těch vlastně nikdo nevěděl, Pepík z pivovaru nemohl býti za takového považován a Kverek nebyl zde hodností tou pověřen.

Starosta mlčel. Tomu se zdálo, že dosti učinil, povolav kapelu, aby ve Stráži stalo, že se v Rašicích na ledě odbýval

karneval při chvalně známé hudbě místních muzikantů. V městysi by ani cizích neobjednali.

Za hodinu přišel i Vratislav Kubeš ve vypůjčeném šatě, který mu byl příliš volný, že se na něm plandal, po horkém čaji, jejž mu v pivovaře uvařili k zahřátí. Zase připial si brusle a vmisil se do proudu. Hledal kaplana a nalezl ho poblíže školáků, kteří se klouzali na dřívkách i úlomcích železa.

„Jsem vám, velebný pane, mnohými díky zavázán," řekl účetní-správce záložny. Jednal jsem nepředloženě."

„Myslíte, že tu čekám na vaše díky? Co jsem udělal, to by nucen byl každý jiný učiniti. Což kdyby tam spadla některá z přítomných slečinek, ta by to jistě odstonala. Teď je zde bezpečno, ovšem dokud bruslící poslechnou, ale tamo se muže něco přihoditi."

Kaplan ukázal na stráň, po níž sjíždělo několik rohaček. Jiní naproti vystupovali, uhýbajíce stranou.

Také Kubeš podíval se na stráň. Právě ozval se křik, neboť saně zachytily. Kaplan rychle sundal brusle a pospíchal na ujetou straň. Mnozí sledovali ho zvědavým pohledem.

„Udělá tam pořádek," vysvětloval účetní Kopetově Anči, k ní se právě připojil.

„Saňkování vlastně řídí Sutnarův Vojtěch a málo se v tom vyzná," vysvětlovala dívka.

„Rozený organisátor," chválil Kubeš kaplana. „Dovede svůj vliv uplatniti."

„V kostele, ve škole i ve společenském životě," dosvědčovala Anča. „Otec ho velice chválí."

„Jenom aby se nestal některým lidem v městě nepohodlným. Jdou příliš ušlapanými cestičkami a protiví se jim každá změna."

Účetní narážel na střetnutí kaplanovo se starostou a některými z městské rady.

Jiří Chmelík zatím kráčel ke stráni, po níž se saňkovalo. Zde zastihnul strážníka a hned ho přibral ku pomoci. „Pozor! Počkat! Musí se zavésti pořádek. Takto najedete na saně a potlučete se."

Kaplan zdržel ty, kteří už byli dole a počkal ještě i na ty, kteří sjížděli. Když se shromáždili pod strání, poučoval je, v jaké vzdálenosti teprve mají saňkovati za sebou, jak se vyhýbati, saně říditi, nebezpečí se uhýbati a zvláště poukazoval na ohyb, kde cesta brala jiný směr a na sráz, kam by mohli spadnouti. Kolem té bude třeba udělati ze sněhu hráz, aby se v ní případně jezdící zadrželi.

„Horák!" poznamenal kdosi stranou ne bez posměchu.

„Ano, horák," dosvědčil Chmelík, zaslechnuv to slovo, „proto vím, jak se má s hor sjížděti. Zde strážník dohlédne, aby zachovávala se horácká pravidla a nikdo nepřišel k úrazu."

Matoušek novou funkci nebyl valně potěšen, ale úkol jeho převzal Vojtěch Sutnar, který dobře poslouchal. Už měl odřenou levici od srážky.

Kaplan nepřijal vybídnutí, aby se svezl, nevešel už ani na led, ba ani se nevmísil mezi diváky, ale odcházel k domovu. Užil sportu dostatečně.

Na kluzišti nestalo se neštěstí, leda že ten onen padl, podrazil i jiné a zvláště na dlouhých skluzavkách byla časem hromada mládeže. Svobodka dávno všechno vyprodala a spokojeně odcházela. Dívati se na ty blázny, jak pravila, nechtěla, milejší jí bude posezení u teplých kamen. Ale jiní diváci zůstali, čekajíce, že za tmy bude něco zvláštního. Studenti se k tomu připravovali, Pavel, nyní už oktaván, byl vůdcem.

„Jak se bavíš, Božo?" ptal se mladý Kopet, k dívce se přidruživ. Trochu se omeškal.

„Znamenitě. Proč tak pozdě?" vyčítala Božena.

„Účtovali jsme s otcem. Všedního dne není k tomu času a ku konci roku účty zavíráme."

„Vždyť nemáte v krámě nikoho cizího."

„To je stejné. U nás se všechno zapisuje a knihy se vedou. Teď chceme věděti, jak obchodujeme."

„Jistě s prospěchem," hádala Božena.

„Neupírám, ale musíme znáti též výši."

Omladina se bavila, známí se vyhledávali. Kubeš vyhledal Anču, která měla strach, nestalo-li se něco panu účetnímu, Klára Pužilová honila mladšího učitele i jiní se družili a bruslili ve skupinách.

S večerem dáno znamení a na rybníce pojednou probleskovala barevná světla. Pavel dovezl svíčky bengálské i menší pochodně. Těmi svítili si i ti, kteří sjížděli po stráni. Hudba hrála.

„Benátská noc," poznamenal tajemník Nedoma, jenž před lety vykonal s jakousi společností cestu do Benátek.

„Velmi krásné!" pochvalovali jiní.

Skutečně, pěkně se to vyjímalo. Různě zbarvená světla se kmitala, jak držící je projížděli. Také Kverek držel pochodeň a Matoušek jednou svítil až na stráni, aby bengál viděli i v Loukově, kde mají sice kluziště, ale takto baviti se nedovedou. Nikdo ani chladu necítil a zábava by trvala déle, jenom že světlo za světlem uhasínalo a posléze i Kverek pustil oharek na zem. Zasyčelo to a bylo po všem.

Posléze se klužiště prázdnilo a sportovníci se rozcházeli u blahém vědomí, že užili zábavy. Hynek vyprovodil Boženu až ke statku. Všedního dne nebylo na bruslení ani pomyšlení, zval tedy junák dívku na nejbližší neděli. Dali si takové slovo i jiní, že se opět sejdou na ledě, ovšem vytrvá-li do té doby, nenastane-li náhle obrat v povětrnosti.

Stráž přinesla dlouhý referát o této zábavě, která nazývána zde karnevalem na ledě, benátskou nocí, bengálským večerem a podobně. Dopis zaslán do listu „cestou úřední" a neopomenuto poznamenati, jak sláva Rašic roste a se prohlubuje.

(Pokračování.)

Jan Voborský (Egon d'Ego):

Různé motivy.

Znělky z nové knihy veršů „Ecce homines".

Část I.

Staré dopisy.

Svazeček dopisů. — Hle, jak se i to písmo mění
rok za rokem a barva jeho bledne v hněď i rez —
a přec té cesty k zlaté točně citů konce není,
ač její zář mne vábí k sobě ještě dopodnes.

Sonetů hrstka. — Psával jsem je rád a bez prodlení,
když bílý paprsk vzpomínek v mou duši tiše kles —
vyrudlé písmo veršů jest už skoro k nepřečtení,
však svítí v živé paměti, jak psáno teprv dnes.

Chtěl a též dovedl jsem zlámat pruty klece,
ve které lvice pevné vůle byla zavřena — —
chtěl jsem a dovedl i citu, slovu volnost dát,

o jaké šumí vlna za vlnou na řece,
hláď její když je krajkami pěn krášlena
a denní ruch když usíná a já se chystám psát. —

Proč?

Proč o mně šeptem, potají si vyprávíte,
že nejsem pořád jaksi svůj a že jsem nemocen?
Proč pouze mrtvý klid mi v úděl nabízíte,
bez práce aby celou věčností se zdál mi den?

Jsem hotov pracovat a že chci, dobře víte!
Ó, poskytněte k tomu také příležitost jen,
vždyť snahám mým a tužbám přece rozumíte,
znajíce též, že nejsem vonnou mastí rozmazlen,

však že též pohár hořkosti chci směle zvednout
a osudu v tvář díkem vmetnout drsný přípitek,
byť při tom vpadlá tvář v běl kmentu měla zblednout.

Než — přijde čas, že na ní nachem růže zkvetou,
ty růže, které miluje můj pokročilý věk,
vždyť v básních mých voněly druhdy každou větou!

Před disillusí.

V illusích žili jsme a nyní strach před disillusí
vám staré jizvy v srdci rozdrásá a rozjitří —
sestoupit z říše luzných snů v prach všedna se nám hnusí,
čas kvapí však, tři ještě dny a dlouhé noci tři — —

z budoucna sousoší tu zbývá model z hlíny kusý,
v klín ruce chabě složíte dnes, zítra, pozítří,
vy udýchaná, zarůžovělá — a vzdech vás dusí
jak severák když v šírém poli ve tvář zafičí.

My zabloudili v ovzduší až příliš fantastické,
ztrativše pod nohama pevnou půdu reality,
my letěli jsme, vězte, místo k slunci, někam k odsluní — —
tak osudovost někdy řídí směry lásky lidské.
Když oči modře světélkují, posvátné mřou city,
podzimu zbudou bíle fialové květy ocúní!

Pěnkava.

Pod trsy pestrých macešek, tam mezi keře růží
se v parku ubytovala na jaře drobná pěnkava.
A jako dívkám, poupatům, zpívají mladí muži,
též ona: „zázračný květ vydejte," k větévkám volává.
Rozmarná její písnička a světla zlatá záplava,
stolístek vůně, která vždy tak osvěží a vzpruží
a kos, jenž na větvi vysoké třešně ráno zpívává,
toť kniha lyriky, vázaná ve stříbřené kůži —
v ní iniciálkami jest má stálá čistá touha po vás,
jež zlatým podkladem jest drobnomaleb mých,
ač zřídka kdy mi štětcem radost, žert a smích — —
já jako Arab hrstkou datlí spokojený v stínu oás,
vzpomínek šedým hedvábím svazuji lásky letopisy.
Já květen její znal i červen měl, však dávno tomu kdysi!

(Pokračování.)

Antonín Ježek:

Charita!

(Dokončení.)

Nemusíme ani uchylovati se do ciziny pro vyznamenání řeholních sester. Máme jich i v naší říši dosti a počet jejich v nynější válce se rozmnožil. Tak koncem roku 1916 představené pohyblivé epidemické skupiny plukovního lékaře, soukromého docenta Dr. Oskara Adlera, řeholní sestře Marcelině Bösslové z kongregace sv. kříže (v Chebu) byl udělen zlatý záslužný kříž s korunou na stužce medaile udatnosti za výbornou a obětavou činnost před nepřítelem.

V roce 1917 byla vyznamenána celá řada sester za obětavost a horlivost ve vojenských lazaretech, stříbrným záslužným křížem s korunou — a to ctihodné sestry ze řádu německých rytířů a milosrdné sestry sv. Františka v Sanoku.

A co říci o těch, které opustily svou vlast, aby se mohly věnovati cele na získání duší pohanských? Dr. Wittmann odhaduje jich na 42.000, které konají své poslání mezi pohany. A nebojí se ničeho, jak poznáváme z různých vysvědčení, jichž se jim dostává.

Vrchní lékař „Britské jihoafrické Společnosti", Mr. F. Rand, napsal 10. února 1892 krásné vysvědčení, jež bylo uveřejněno v „Times". Není třeba cele uváděti, ale sluší naspovyňati toto:

„Ošetřování nemocných, kuchyň a péči o tělesné blaho vůbec převzaly milosrdné sestry Dominikánky. Po dvě léta působí šlechetné, nezištné dívky bez jediné myšlenky na pozemskou odměnu při všech obtížích polního ležení. Neošetřují toliko nemocné, nýbrž připravují i vlastníma rukama pokrmy. Toto dílo lásky konaly dříve v Makingu, potom v Maaloutsi, v Tuli a nyní v hlavním ležení v Salisbury."

Co máme říci o „sestrách dobrého pastýře", které přijímají s láskou ty nešťastnice, které živily se řemeslem hanby, ale chtějí začíti nový život a káti se a hledati s Máří Magdalenou Krista?

Kdo má oči, nemůže neviděti! Či vstoupila jediná dcera Jauresova do kláštera jen ze záliby? Nikoliv, ale jak sama doznala, aby se kála za hříchy otcovy.

A požehnané působení řeholnic mělo vliv i na kruhy laické, aby zasvětily svůj život lásce k bližnímu.

Leč domům lásky — klášterům — náleží prim, neboť požehnání nebes vyprošují sobě milosrdné sestry každého dne při nejsvětější oběti a „beránek Boží" v podobě úbělové hostie sílí duše jejich, aby trpělivě nesly jho Kristovo, které sladké jest a břímě, které jest lehké. Rády s posvátným chvatem konají dílo svého určení a není chvíle, která by nebyla zasvěcena Bohu a lásce k bližním.

* * *

Bída! Slovo to otřese každým do základu srdce a musilo by v případu uskutečnění zploditi při nejmenším zoufalství, kdyby nebylo srdcí, která cítí s bližním a takřka s ním se nerozdělí o sousto. Po ulicích plouží se bída v cáry oděná, doma v koutě sedává, z ní jde chlad a úzkost, opuštěnost zírá jí z očí. Jsou chudáci, kteří nestydí se vystoupiti veřejně na forum života a apelovati na cit kolemjdoucích, leč jsou i tací, kteří nestaví bídu svou na odiv a nežli veřejně žebrali, raději by zemřeli hladem. Snad tu a tam pošlou uctivou žádost, ale více se neodvažují. Jest to skrytá bída často, která zasluhuje podpory a přispění. A tuto bídu vyhledávati, ji tlumiti jest prací charitativních spolků, které nesmíme za žádnou cenu podceňovati. V čele jejich stojí spolky sv. Vincence, rozšířené podivuhodným způsobem, zvláště v naší české vlasti. Ovoce jejich činnosti jest nesmírné, jim s hůry nebes požehnání vyprošuje sám sv. Vincenc z Paula, který sv. Otcem, Lvem XIII., dne 12. května 1885 byl prohlášen patronem všech skutků lásky k bližnímu. Dle slov světcových jest almužna nejlepším prostředkem proti strachu smrti.

Římané zrodili dosti slavných mužů, Řecko bylo světlem celému tehdejšímu světu, Théby, Alexandrie zářily vzdělaností, prosluly bohatstvím —, ale není možno jmenovati jediného muže z této doby, jenž by alespoň z daleka nám připomínal lásku sv. Vincence de Paula. V záštitě jména světcova založen byl r. 1833 osmi studenty university Pařížské spolek, v němž později působil i slavný literární historik Ozanam. Studenti tito snažili se prakticky účinnou službou prospívati trpícím prostřednictvím svého spolku, který dnes v celém světě čítá daleko přes 6000

skupin čili konferencí. Podivuhodno jest, že v tomto díle lásky účinkují vesměs mužové a během roku rozdá se chudině na 10 millionů korun. K tomu přispívají členové konferencí při svých schůzích týden- až čtrnáctidenních kollektou, sbírkami do pokladniček chrámových, dary bohatých lidí. Není výjimkou, dostanou-li se dary 10—20korunové, ba dokonce i stokorunové, jež přináší sám dárce někdy zcela neznámý se slovy: „to pro vaše chudé". Výjev takový mnohdy členům shromážděné konference vtlačí do očí slzy nad láskou a důvěrou k zmíněnému spolku.

Největší boháč americký, Rockefeller, ve své knize „Paměti" praví: „Byl jsem překvapen, když jsem slyšel, jak svěřují se kněžím, řeholnicím a Vincenciánům peníze a jak se jich k dobru bližního užívá. Uznávám sice všecky skutky jiných konfesí, ale žádná z nich nedocílila úspěchů větších nad církev katolickou. Její charitativní organisace jest ze všech největší.

Katoličtí křesťané v charitativní činnosti kráčí za vzory svatých a světic Božích. Sv. Antonín, arcibiskup Florencký, viděl nad jistým příbytkem sestupovati a vystupovati anděly; když se dověděl, že tam bydlí velmi chudá vdova se třemi dcerami, posílal jim značnou almužnu. Sv. Jan, almužník, patriarcha Alexandrijský říkával: „Dovoluje-li nám Bůh, bychom mu každý okamžik své prosby přednášeli a je-li ochoten každé chvíle jim vyhověti, tedy věru tím více se sluší, abychom my, již jsme prach a popel, ke svým bratřím a sestrám ihned ochotnými se ukázali."

Jistý zbožný biskup, kdykoliv ho nějaký žebrák prosil o almužnu, říkával: „Ježíš opět přichází ke mně v osobě žebráka."

Vidouce vznešené porozumění církve katolické pro chudinu, začali ji podporovati i laikové a zřizovali rozličné „svazky lásky k bližnímu" jako na př. na svých statcích v Čechách hrabě Buquoy. To však během doby nestačilo a chudiny ujalo se světské zákonodárství. Dvorní dekret ze dne 26. listopadu 1784 nařizuje zavedení ústavů chudinských pro vrchnosti, které se nemohou vykázati, že se nějakým určitým způsobem starají o své chudé. Pro Čechy vydáno toto nařízení 19. srpna roku 1785. Těmito dekrety zřízeny farní ústavy chudinské, v jichž čele stál vždy farář a vedle něho jako sbor poradní a výkonný, otcové chudých a účetní. Tito funkcionáři byli voleni obcemi za souhlasu faráře, při čemž rozhodovati měl krajský úřad při nějakém nedorozumění. Tím učiněn počátek světskému zákonodárství v péči o chudinu v tom smyslu, aby se dálo spravedlivě a došel podpory ten, kdo ji opravdu zasloužil. Stav tento trval až do počátku let šedesátých. Teprve 5. března 1862 č. 18 prohlášena péče o chudinu za část samostatného oboru působnosti obcí. Ale ústavy chudinské tím zrušeny nebyly, nýbrž odňato jim bylo pouze právo veřejných korporací; staly se tedy ústavy soukromými . . .

„Žebráci, chudáci, jste vždycky u Krista Pána ve veliké vážnosti . . . Náš Božský Spasitel nezjevoval se v žádné podobě

tak často jako v podobě nuzného žebráka . . . Mezi žebrákem a tobolkářem jest pouze malý rozdíl, neboť nejlepší tobolky, v nichž nejlépe si peníze ukládáme, dělá prý žebrák. Proto také prý nám radí Božský Spasitel slovy evangelia sv. Lukáše. Čiňte sobě měšce, které nevetšejí, t. j. dávajíce almužnu dělejte sobě tobolky, které nestárnou a proto vaším pokladem stanou se v nebi. Rovněž prý jest malý rozdíl mezi slovem „mendicus" (žebrák) a „medicus" (lékař), ježto nejlepším lékařem jest žebrák, jehož „zaplať Pán Bůh" dovede od nás odvrátiti všeliké neduhy tělesné i duševní" (Abraham a sancta Clara).

Hermas obrácí se na boháče a dí: „Boháč má chudáka podporovati tak, jako jilm podporuje révu. Jilm jest vysoký, ale neúrodný strom. Réva se vine před ním po zemi, kde by její hrozny snadno mohly shníti. Aby se tak nestalo, vedou Italové révu po jilmu, takže réva má dostatek světla a dobře se daří. Jak jest s jilmem, tak jest s boháčem; jeho bohatství ho neopravňuje k životu věčnému; teprve až pomáhá chudákovi, jest vpravdě bohatým."

Učitel národů, sv. Pavel, ve svém druhém listu ke Korintským poukazuje na štědrost „církve makedonské" a nabádá Korinťany k následování. „Známoť pak vám činíme, bratří, milost Boží, kteráž dána jest církvím makedonským, že v mnohém zkušení (rozličných) soužení byla hojnost radosti jejich a že převeliká chudoba jejich rozhojnila se v bohatství sprostnosti (t. j. štědrosti) jejich; nebo svědectví jim vydávám, že podle možnosti i nad možnost ochotni byli, s mnohým přimlouváním prosíce nás o milost a podíl v sbírce, kteráž se činí na svaté . . . Nebo znáte milost Pána našeho Ježíše Krista, že jsa bohatý, učiněn jest pro vás chudým, abyste vy chudobou jeho zbohatli. A v následující kapitole 9. vykládá, s jakou myslí dlužno dávati almužnu a jaká za to kyne odplata. „Jedenkaždý [dej], jakž uložil v srdci svém, ne se zármutkem nebo z mušení, nebo veselého dárce miluje Bůh. Mocenť pak jest Bůh, všelikou milost hojnou učiniti ve vás, abyste ve všem vždycky všeliký důstatek majíce rozmáhali se ke všelikému dobrému skutku, jakož psáno jest: Rozptýlil, dal chudým, spravedlnost jeho zůstává na věky věkův. Ten pak, kterýž dává símě rozsévajícímu i chléb k jídlu dá a rozmnoží símě vaše a přispoří úrody spravedlnosti vaší, abyste ve všem zbohatlí jsouce hojnost měli ke všeliké spravedlnosti, která působí skrze nás díkučinění Bohu . . ."

Sv. Jan, apoštol lásky, praví: „Kdo by měl statek tohoto světa a viděl by bratra svého, an trpí nouzi a zavřel by vnitřnosti své před ním, kterak láska Boží zůstává v něm?"

Srdce katolického křesťana zůstává otevřeno i nepřátelům, také jim láme živný chléb křesťanské charity v nejrůznějších způsobech jsa pamětliv z dětství článku v čítankách obecných škol: „Kdo do tebe kamenem, ty do něho chlebem." Ba, nutno-li, podává ruku jako milosrdný Samaritán i stoupencům jiné víry. Zbožný patriarcha Benátský, Agostini († 1892) spatřil na ulici plačícího muže. Tázal se ho, co se mu stalo. Muž řekl:

„Žena má těžce stůně a já nemám peněz, abych mohl zavolati lékaře, ba nemám ani peněz na olej; nemocná musí ležeti ve tmě.“ Patriarcha pravil: „Zaveď mne do svého příbytku.“ I řekl zaraženě onen muž: „Ale já jsem Žid a také má žena jest Židovka.“ „To nic nedělá,“ odvětil patriarcha. „Všichni jsme dětmi jednoho Boha.“ Navštívil ony manžele a dal jim hojnou almužnu (Warnsdorf. Hausbl.).

Jestliže charitativní činnost v dobách míru hojné ovoce nasadila na stromě církve Kristovy, tím více, když zaburácela světem litice válečná. Pozvedaly-li se ruce charity v dobách míru, vznesly se mnohem více vzhůru, když chudoba a nemoc zachvátila lidstvo. Nebylo snad místečka, kam by charita křesťanská nevnikla; snížila se do sklepních příbytků, perutě své rozprostřela v nádražních zastávkách, kudy projížděly vlaky raněných vojínů, zalétla do lazaretů a nemocnic, nedbala dálky cesty a putovala až do zasněžených zákopů, aby tam rozjásala stísněné duše a toužící po domovu. Charita křesťanská konala divy a Bůh žehnal jejímu dílu. Zdálo se, že nemá žádného konce a stále otevřeno bylo srdce i ruce ve prospěch bližního. Zdroje charity křesťanské jsou nevyčerpatelné, zářiti budou po celé věky svými činy na důkaz, jak vznešené dílo dovede ta církev, která má Božské poslání.

Moderní názor lidstvo stále hledí odlouditi i od tohoto příkladu vznešené lásky k bližnímu a vrátiti k původnímu, pohanskému názoru, neboť jinak nelze si vysvětliti slova Vorlické, vyňaté z knihy „Klíče ke štěstí“. Píše: „. . . Ach ten soucit! Nedejte nikdy této cizí, jedovaté rostlině vyrůsti ve svém srdci!... To jest býlí duše! Jest to plevel, která hubí zlatou nivu. Není konce jejímu panství. Kdyby bylo možno provésti statistiku, kolik lidí zhynulo, kolik možností zmizelo ze světa jen pro tento mrtvý cit — svět by se zachvěl úžasem! Slabí chytají se za nohy silných a táhnou je na zad. Slabí a ubozí, jako okovy na noze trestancově, vlekou se za námi, bránice vzletu duše, lámajíce tíží své lásky a vyžadováním soustrasti křídla naší touhy. A kolik jich padne únavou! A umírají, neuzřevše zem zaslíbenou. Ale soucit má vládnouti nad světem . . . ., ale spravedlnost . . .“

Uvedená slova budou asi pouhým pýřím, které rozfouká vítr doby na všechny strany a zmizí zároveň se zničením papíru, na němž byla vytištěna, neboť zříme mnohé modernisty, kteří podporují chudé a i na ulici sáhnou pro několik haléřů, uzří-li chudého, žebrajícího člověka. Jen uvedená spisovatelka kope po chuďasech, protože bez nich měla by se lépe na světě, nikdo by se jí nevěšel na paty a neobtěžoval se slzami v očích.

Oč krásnější porozumění chová naše svatá katolická církev!

Štěstí rozsévati v srdcích opuštěných a chorých, zbuditi naději v nový život, kapati léčivý balsám do ran často zastaralých a hnisajících, uváděti z cesty hříchu a nepravosti na cestu k řádnému žití, toť hlavním úkolem charity křesťanské.

Snad ti, kteří dobrodiní vzali z ruky její, nezapomenou, když se jim zjevila v plné kráse, snad netušena, nečekána, ale

okamžik ten vpíší ve svá srdce, aby tam zůstal až do posledního okamžiku života. Chudobní, choří, nešťastní, opuštění a klesli musí valnou měrou poděkovati charitě za to, že jim hleděla los jejich zmírniti, je povznésti, jim zkrášliti domov a zahladiti chmůry z čela.

Torquata Tassa, proslulého básníka a tvůrce veledíla „Osvobozený Jerusalem", ptal se král: „Kdo jest nejšťastnější?" „Bůh," odvětil tázaný. „Ovšem, to se samo sebou rozumí, avšak kdo jest nejšťastnějším po Bohu?" — „Ten, kdo láskou Pánu Bohu jest nejpodobnějším!"

Celé dílo stvoření posvětila láska Nejvyšší, láska v ráj postavila člověka, láskou k Bohu i bližnímu má žíti a umírati katolický křesťan!

Charitas Christi urget nos!

L. Grossmannová-Brodská:

Květná neděle.

Oj! Jak se mysl zjasní vesele,
cítí-li blízkost Květné neděle,
kdy všude kolem jara tušení,
kdy zem se halí v mladou zeleni. —

Zelený aksamit je po nivách,
kočičky bělají se na jívách,
vše k uvítání jara milého,
pro polibky sluníčka vlahého.

Ono dukátky všude rozhodí,
slavnostním rouchem stromy přiodí,
aby jak družky v květné nádheře
hlásaly lidem: „V plné důvěře

jen hleďte vzhůru, hleďte k oblaku
tamo ku zdroji jarních zázraků,
které rozdává Tvůrce čaromoc,
jenž zimu v jaro a v den mění noc."

Ať blažené jen lidi nalezne
to slunce požehnané, vítězné,
až v triumfálném voze ze zlata
rozsévat bude květná poupata.

Stromy zahalí šatem bělostným,
naučí ptáky písním milostným,
perlovým šperkem z rosy oděje
zmlazenou zemi plnou naděje.

Ta oddychuje prosta ledných pout,
a touží tvorstvo k sobě přivinout,
v proudění mízy — rostlinstva již tep —
slibuje: Zase budete mít chléb!

Až k poctě Panny zkvetlé lilije
ustoupí růžím, klasy nalije
sluneční záře práci odměnou,
zúrodní zemi potem skropenou."

Snad v jarním vzduchu letí andělé
a hlásají: Jest květná neděle!
Pokynul rukou dobrotivý Bůh:
„Buď všude radost, ples a jarní ruch!"

JUDr. Otto Stehlík:

Korrespondence P. Fr. Douchy.

A. A. Řehák Fr. Douchovi.

Úvod a poznámky.

Dopisy posléze uveřejněné zmiňují se o následujících osobách, které zde uvedeme, a velmi obšírně o čtyřech českých časopisech tehda nejvýznamnějších, jak pak uvedeme.

Antonín Arnošt *Řehák*, český bohoslovecký spisovatel nar. 1809 v Mnichově Hradišti † 1851). Studoval v Boleslavi a pak v Praze pod vlivem Josefa Jungmana a v semináři v Litoměřicích. R. 1834 na kněze vysvěcen kaplanoval v Doubravici po 7 let, získav si horlivým hlásáním slova božího a vyučováním mládeže obecné lásky a důvěry. R. 1841 byl kaplanem v Litoměřicích, pak od r. 1842—47 vicerektorem a rektorem semináře, kde si získal zásluhy o národní uvědomění kněžského dorostu a tamní knihovnu: stal se biskupským censorem knih a překladatelem církevních nařízení atd. do češtiny. Pro plicní neduh musel se vzdáti svého úřadu a trávil u přátel na venkově u svého bratra Jana Řeháka, děkana v Litoměřicích. Přispíval do Včely, Květů a Časopisu katol. duchovenstva a samostatně vydal: Nábožná památka zesnulých v Pánu, spolu cesta k šťastné smrti, ponaučná a modlitební kniha pro nemocné a umírající (v Praze a Litoměřicích u Medaua r. 1846) a Manuale sacerdotum pro cura infirmorum et morientium. — Kn. Sl. str. 216.

Jeho nejdůležitější dílo*) je:

*) V Řehákově knize v musejní knihovně [sign. 69B31] se nacházející byla asi opomenutím buď Řehákovým aneb dárcovým (K. Navrátilem) založena navštivenka zajímavého obsahu. Na přední stránce jest tištěno: Václav Sigmund stavitelský-mistr v růžové ulici, No 947. Rosengasse. Na zadní stránce stojí napsáno:

Velebný Pane

Včera nebila moje Karolina na mši svatý, pro příčinu nemoce její mladší sestri; neračte ji pro to trestat. —

ostávám vždi ponjžený

Václ. Sigmund.

Patristická Encyklopaedie aneb sklad učení katolického, ze svatých a jiných katolických výtečníků snešený a sestavený od Antonína Arn. Řeháka, biskupského alumnatu Litoměřického Vice-Rektora. Díl I. V Praze 1851. Nákladem Jana N. Kračmera, v knížecí arcibiskupské knihtiskárně. Velký 4° str. 1128. Díl I. jest dedikován litoměřickému biskupu Augustinu Bartoloměji Hillemu. Tam slíbenou předmluvu, v které zajisté by se vyskytla zmínka o Douchovi, jsem nenašel. Díl I. obsahuje písmena A až M str. 1—490, díl II. písm N až U str. 491—939 a díl III. písm. V až Ž str. 939—1054 a obsah str. 1056—1128. — Dále vyšlo: Dílu třetího 9. svazek. Dodatek, obsahující zprávy o autoritách ve spisech citovaných. V Praze 1859. Tisk a sklad Antonína Renna v Kolovratské střídě „u třech líp". 4°, str. XVI. a 255. (Univer. knih. sign. 54 C 333 a mus. knih. sig. 69 B 31). — Dodatek tento vyšel již po smrti A. Řeháka; zanechal v rukopise bohatý materiál k dodatku „Životopisy uváděných autorit" svému bratrovi Janu Řehákovi, děkanu v Litoměřicích, který ho svěřil Rennovi, majiteli tiskárny. Tento ho předal Jakubu Malému, kterému se to podařilo po velkých překážkách uvedené dílo dokončiti a k tisku upraviti. Dílo mělo vycházeti původně v tiskárně arcibiskupské pak Vetterlově, ale teprve Rennovi se to podařilo s nemalými obětmi předplatitelům konečně předati knihu dlouho slíbenou. To a vše bližší se dozvíme v „Připomenutí" psaném od Jakuba Malého v Praze na den sv. Řehoře 1859, z něhož vyjímáme jen následující zajímavá místa: . . . co laik byl jsem jen málo povědom v oboru theologickém. Ta ochotnost však, se kterou více velebných pánů, jak zmíněno, slibovalo svou pomoc, dodala mi chuti, že jsem se odvážil na úkol mých dosavádních studií tak daleký. Dříve však ujistil jsem se té slibované pomoci, které mně také později v plné míře poskytlo čtvero zpanilomyslných duchovních, jejichžto vážená jména jsou: Jakub Cebuský, . . . ; František Doucha, proslulý v literatuře české; K. Karlas . . . (křížovník) a Václav Štulc . . . Těmto ctihodným mužům povinnován jsem za to, že mne poukázali na prameny, z kterých mně vážiti bylo materiál ku práci mé, že sami částkou pramenů těch a někdy i hotovým materiálem mne zaopatřili, v pochybnostech radou mně přispěli, ba i články, které jsem jim ku prohlídnutí v rukopise podal, laskavě prošli a kde potřebí opravili. Vyznávám bez ostýchání, že bez pomoci těchto výtečných duchovních, ježto svými osobními přátely nazývati za čest sobě pokládám, nebylo by mně možno bylo vykonati dílo na svá bedra vzaté, začež jim tuto veřejně, jak ve svém vlastním jménu tak ve jménu panna Renna nejvroucnější díky skládám. [str. VIII. a IX.] . . . Neřídil jsem se však u věci té (t. j. při opravování omylů, dat, vnitřních odporů atd.) jen soudem vlastním, nýbrž užíval jsem při každé pochybnosti rady svých ctihodných přátel. [str. X.] . . . a potvrzen jsa v tom přátely svými atd. [str. XIV.].

František *Černohouz* (1810—1891), vysvěcen v Litoměřicích na kněze r. 1834, kaplanoval v Rejšicích a Doubravici do r. 1846, pak se stal farářem a r. 1851 děkanem ve Všejanech a později v Dobrovicích. Byl jmenován čestným radou konsistorním. Byl

výborným kazatelem a pilným spisovatelem jmenovitě v oboru homiletickém. Přispíval do časopisů: Květy, Včela, Časopis pro katolické duchovenstvo, Blahověst, Škola a život; přeložil k Balbiho zeměpisu: Afriku; vydal tiskem: Pravdy v obrazích čili paraboly, Duchovní řeči, Věnec z řečí duchovních; účastnil se Veverkovy Sbírky výkladů a kázání a v letech 1881—85 pracoval s Janem Černohouzem [svým synovcem, farářem v Hostiváři a vynikajícím spisovatelem bohosloveckým a pro mládež (naroz. 1836)] na díle Encyklopedie obrazů. Soustavná snůška podobenstev, parabol, allegorií, paramythií, bájek a hádanek. — Viz jeho báseň: „Velebnému Pánu, Panu Josefu Hoffmannovi, blahozasloužilému faráři v Reyšicích, k jeho jmeninám v České Včele, čís. 23, 22. března 1842, str. 89. — Kn. Sl. str. 26. (Pokračování.)

Václav Poledne:

Obětní dar.

Hle! — Jako žebrák bojácně se blížím
k Své královně — a mlčky vzhlížím
k bělostným stupňům, po nichž dál se kráčí — —
— — — — — — — — — — — — — —
A moje písně utonuly v pláči
nejisté otázky, zda síly stačí
na cestu vítěznou — zda květy krásné,
jež vzplanuly, jak rozžehnuté svíce,
dřív nezvadnou — a světlo neuhasne —
než dojdu k oltářům své Slitovnice — —
— — — — — — — — — — — — —
Tu zdálo se mi, Její hlas že slyším:
„Já každou bolest zahojím a ztiším! —
Však, mám-li býti Máteří Tvou milou,
dar obětuj — Svou duši sněhobílou! —

Věra Klecanská:

Modlitba za vlast.

Ó, Bože, vládce všehomíra,
bez jehož požehnání
jak bez rosy květ všecko zmírá,
mé prosby uslyš lkání!

Tvé oko svaté, vševidoucí,
jež zná i moře bludná,
mé srdce — moře lásky vroucí —
s perličkou vidí u dna.

Znáš jeho tlukot k české zemi,
slyš prosby jeho stálé:
„Ó, chraň ji lásky perutěmi
a žehnej zemi malé!“

Alfons Pryč:

Boj duchů.

(Pokračování.)

Sláva a úpadek pohanstva.

„Spravedlnost zvyšuje národ,
ale hřích bídnými činí národy.“
(Přísl. 14. 34.)

1. V Göthově Faustu čteme následující episodu: Faust se právě zapsal ďáblu Mefistofelovi a chystá se s ním na cestu. Tu přichází student, jenž chce poznati slavného doktora Fausta a býti jeho žákem. Faust však nechce s ním mluviti, a tu ďábel přestrojen za Fausta rozmlouvá se studentem a udílí mu žádané rady. Pln obdivu nad učeností domnělého doktora Fausta, prosí na konec student, aby mu Faust napsal něco do památníku. Mefistofeles vyhovuje ochotně a píše do knihy lživá ona slova, jimiž pekelný had svedl v ráji prarodiče lidstva k neposlušnosti vůči Bohu: „Eritis sicut deus scientes bonum et malum“ — „Budete jako bohové, vědouce dobré i zlé.“ Student odchází a ďábel se mu vysmívá!

„Hada ty strýce poslouchej a jeho radu též bědnou, v tvojí bohorovnosti bude úzko ti jednou.“ *)

Tu je básnicky vyjádřeno, co se skutečně stalo s prvním člověkem v ráji. V tom okamžiku, kdy se dal svésti lživým slibem ďáblovým a zatouživ po bohorovnosti, přestoupil přikázání Boží, připravil sobě a všemu svému potomstvu bědy a smrt. S pekelnou zlomyslností jásal svůdce nad neštěstím člověka a smál se škodolibě: „Z tvé bohorovnosti bude ti úzko.“ Mohl tak říci, věda z vlastní zkušenosti, co znamená vzdor proti Bohu, odpad od Boha.

Pradávná báje vypráví, že prý Bůh Adamovi ukázal v tajemném vidění následky jeho hříchu, bědy totiž, jež očekávaly jeho potomstvo. Adam prý se pak po celý život nikdy neusmál, vida před sebou stále onen hrozný obraz. A hřích prarodičů jest věru nejosudnější událostí, nejhroznější katastrofou v dějinách člověčenstva. Okamžik dostačil, a člověk sřítil se s výše své dokonalosti a blaženosti a stal se úplným bankrotářem duší i tělem.

Jakmile byl nad člověkem vyřčen trestný ortel Boží, začaly se hned jeviti jeho kruté účinky a tížily lidstvo čím dále, tím více, až do té chvíle, kdy milosrdný Bůh hynoucímu lidskému pokolení seslal Vykupitele.

2. Již na dítkách svých vidí Adam první známky zkázy, jíž uvalil na své potomstvo. Adamův syn Kain zabíjí ze závisti bratra svého Abela a prolévá poprvé násilně lidskou krev. Takořka u samých bran ztraceného ráje začíná se lidstvo děliti na dva tábory: *syny Boží,* t. j. pokolení Bohu věrné a *pokolení bezbožné,* potomstvo Kainovo. Než duch bezbožnosti nakazil

*) Göthe-Vrchlický: Faust, 75.

i pokolení spravedlivých a nastala všeobecná zkaženost a odpad lidstva od Boha.

Nastala *potopa*. „A zahladil Bůh všelikou podstatu živou, která byla na zemi, od člověka až do hovada . . . zůstal pak sám Noe a kteří s ním byli v korábu.“ (I Kor. 6. 23.) Jen osm lidí zůstalo na živu z veškerého lidstva, jež tehdy bydlilo na zemi. Jak strašná to illustrace pravdy, že lidstvo, jež nedbá hlasu Božího a chce žíti bez Boha, řítí se do neodvratné zkázy. Jen z Boha je život, bez Boha smrt.

3. Rodina Noemova byla kořenem, z něhož vyrostlo nové lidstvo. Než i toto bylo potomstvem podle Adama a mělo jeho porušenou, k zlému náchylnou přirozenost. Objevilo se to hned v Noemově synu Chamovi, jenž potupiv otce, připravil si jeho zlořečení. Však i potomstvo Jafetovo a Semovo zapomnělo časem na svatá podání otců svých a přišlo na scestí. Především pak ukázala se ona stinná stránka lidské povahy, která již Adamovi, praotci lidstva, a v něm veškerému jeho potomstvu připravila nejosudnější pohromu. Byla to pýcha, která popouzí lidského ducha, aby vůči Bohu uplatnil svou sílu a osamostatnil se.

Až posud byli lidé jednotni společným jazykem a bydlištěm. A právě tato jednotnost budila u nich vědomí veliké síly a zpupnou pýchu, která je svedla, že chtěli se vyrovnati a vzdorovati Bohu.

Vidíme, jak lidský duch se pokouší odporovati zákonu Božímu a přirozenou silou svou soupeřiti takořka s Bohem. Pyšné lidstvo chce vybudovati město, jež má býti pomníkem jeho slávy a moci na věčné časy, i když se rozejdou do vzdálenějších sídel; město, jež má jim býti jakýmsi pojítkem, aby neroztříštili úplně své jednoty a podivuhodné síly, základem a střediskem velemocné říše, v níž by vládla jen síla lidského ducha, nebojícího se Boha. A výrazem tohoto vzdoru a bohorovnosti má býti *ohromná věž*, jejíž vrchol by sáhal až k nebi.

Jak přirozeno, nemohl tento podnik lidské pýchy, útok člověka na svrchovanost Boží skončiti jinak než katastrofou — *bankrotem*.

Lidé chtěli se takořka sjednotiti ve své bezbožnosti a dáti jí pevný základ, na všecky časy. Však jak snadno zmařil Bůh zpupný jejich záměr. Vzal jim to, co je pojilo a dodávalo jim ono pyšné sebevědomí, jednotu totiž jazyka. Zmátl jazyk jejich, že si vespolně nerozuměli. S jednotou jazykovou zaniklo i vědomí jednoty rodové. Přestali stavěti město, ústředí své jednoty, symbol své síly a pyšného vzdoru proti Bohu a rozptýlili se do různých končin země.

Co je síla lidského ducha proti všemohoucnosti nekonečného Boha? A právě proto, že je člověk tak slaboučký, nicotný, jest jeho vzdorný boj proti Bohu, nepochopitelnou drzostí, jež by byla zrovna směšnou, kdyby nebyla vůči majestátu Božímu tak rouhavou a pro člověka neměla tak tragických následků. Krásně popisuje žalmista, jak je směšně bezmocným a jak smutně končí boj člověka proti Bohu: „Proč se zbouřili náro-

dové a lidé smyslili marné věci? Postavili se králové země, a knížata sešla se v jedno proti Hospodinu a proti Pomazanému jeho: Roztrhejme svazky jejich a vrzme od sebe jho jejich. Jenž přebývá v nebesích, směje se jim, a Hospodin posmívá se jim. Tehda mluviti bude k nim v hněvu svém a v prchlivosti své zkormoutí je." (Žalm 2. 1—5.)

Věž babylonská jest věčným pomníkem bankrotu bohuvzdorné lidské pýchy a zmatení jazyků při její stavbě jest příslovečným vyjádřením lidské bezradnosti.

Rozptýlení národové vzali s sebou do svých sídel vzpomínku na tuto katastrofu a zachovali ji jako ostatní významné pravdy prazjevení ve svých tradicích, ač ji zkomolili na různé báje. Tak vypravuje bájesloví řecké o gigantech čili titanech, t. j. obrech, kteří se pokoušeli vystoupiti do blaženého sídla bohů. Aby se tam dostali, kupili prý horu na horu. Zeus však, nejvyšší bůh, srazil je blesky svými s výše a zmařil jejich zpupný pokus.

Co jiného jsou giganti a titané a jejich marný boj proti bohům než lidský duch, pyšný na svou sílu, vzpínající se do nepřirozené, bohorovné výše a za pýchu svou potrestaný potupným úpadkem!

4. Roztříštění lidstva u Babelu jest významným mezníkem v dějinách člověčenstva. Čím více se totiž vzdalovalo od místa, kde Bůh lidskému rodu zjevil pravdu ukazující člověku cíl a zákon pravého života, tím více zapomínali jednotliví národové na tyto základní pravdy a zabředli brzo do bludných názorů o Bohu, o světě a člověku a z bludů do neřestí. Postrádajíce pomocného světla zjevené pravdy a nadpřirozené milosti klesli jedni do úplné divokosti a zvířecké téměř surovosti, druzí sice neklesli tak hluboko, ba vyšinuli se na takový stupeň vzdělanosti, že se podnes obdivujeme jejich moci, bohatství a slávě, již poznáváme ze zachovaných památek jejich bývalé kultury. Příčinou toho bylo jednak větší přirozené nadání, jednak mimořádné řízení Boží prozřetelnosti, která těmto národům určila zvláštní úkol v dějinách člověčenstva.

Než i tito kulturní národové starověku klesli se své výše; ani jejich vysoká kultura nemohla jich zachrániti. Měla jen slabé základy přirozené pravdy a přirozené ctnosti. Poněvadž pak přirozené poznání člověka velmi snadno klame a pravdy vlastně nikdy plně nepojímá a vůle více ku zlému než k dobrému se kloní, podlehlo časem to, co v oněch dávných kulturách bylo pravdivého a dobrého, bludům a útokům nízkých vášní. Nastal duševní a mravní a pak i zevnější, hmotný úpadek oněch národů, všeobecný bankrot jejich kultury. Zmizeli buď docela z jeviště dějin světových neb aspoň pozbyli bývalého významu. Prozřetelnost Boží určila jim vynikající místo ve svém světovém plánu, v dějinách lidstva a poskytla jim k tomu přiměřené schopnosti a příznivé okolnosti. Pokud těchto darů dobře používali a plnili tak dle přirozených sil svých vůli Boží a svou úlohu, byli slavnými. Jakmile však začali zneužívati své vzděla-

nosti, zvláště k pýše a rozmařilosti, ponechal je Bůh jejich přirozeným silám a dříve nebo později dostavila se katastrofa.

Zděděné pravdy zjevení Božího byly překroučeny na fantastické báje a služba pravého Boha ustoupila ukrutné a nemravné modloslužbě. Ano i přirozený zákon mravní, ozývající se v člověku svědomím, byl přehlušen rykem divokých vášní a přirozené ctnosti podlehly nepřirozeným neřestem. Platí to o všech kulturních národech pohanských. Jeden za druhým vystupují na jeviště dějin světových, vytvořují vysokou kulturu, velkolepá díla, vypravující o jejich vzdělanosti a moci. Mizí však opět a zůstává po nich jen jméno a trosky jejich velikosti — třeba že mohutné ba ohromné, ale přece jen trosky.

Dějiny každého národa jako dějiny lidstva vůbec dosvědčují, že duch lidský není s to, aby vlastní přirozenou silou vybudoval takovou kulturu, která by trvale vyhovovala požadavkům lidské přirozenosti, t. j. uspokojila jeho touhu po pravdě, ušlechtila srdce a oblažila člověka. Známý výrok: „Světové dějiny jsou soudem nad světem“ jest pravdiv v následujícím smyslu: Člověk, národ, lidstvo, chce-li žíti bez Boha a proti Bohu jen svými přirozenými silami a bez zřetele na cíl nadpřirozený, připravuje si neštěstí, záhubu, všestranný bankrot. „Spravedlnost zvyšuje národ, ale hřích bídné činí národy,“ praví zjevení Boží. (Přís. 14. 34.) Toť nejvyšší zákon filosofie dějin.

5. Rozhlédneme-li se třeba jen letem dějinami kulturních národů starověku, shledáváme, že se na všech tento ortel uskutečnil.

Nejstarší asi ze všech kultur, jež známe, byla kultura *egyptská*. Byla velmi vysoká. Dle Herodota považováni byli Egypťané za nejmoudřejší národ. A samo Písmo svaté, chtějíc vyjádřiti moudrost Šalomounovu, praví, že převyšovala i moudrost Egypťanů“. (III. Král. IV. 30.) Mudrcové řečtí, Lykurg, Solon, Thales, Pythagoras, Plato a mnoho jiných navštěvovali Egypt, aby se tam učili moudrosti u kněží, kteří sluli „otcové filosofických nauk“.*)

Mimo filosofii bylo proslulým i zákonodárství egyptské, průmysl, stavitelství a zaměstnání s ním spojená, zemědělství a vědy fysikální. Egypťané vynalezli abecedu jakož i základy geometrie a hvězdářství.

Za doby rozkvětu sáhala říše egyptská od nitra Afriky až do Indie. Moc a bohatství Egypta dokazují ohromná díla, jaká nikde jinde nebyla na světě vytvořena. Umělé jezero Mörisovo jako nádržka přebytečných vod nilských na zavodňování země, pověstný labyrint, pyramidy, bezpočetné téměř a jako věže vysoké sochy, obelisky a jiné pomníky vypravují o slávě jednotlivých faraonů. Osmnáct tisíc měst čítala říše za faraona Sesotrise, jenž se na pomnících svých vítězství tituloval: Král králů a pán pánů.**)

*) Döllinger: Heidentum und Judentum.
**) Nahum, 3. 8. 9. — Leroy: Die kath. Philosophie der Geschichte; z franc. I. 280.

Nejslavnější města byla Memphis, Theby a Alexandrie, jejíž moc popisuje prorok Nahum.*) Theby měly, jak vypravuje Homer, sto bran a každou vyjíždělo do války 200 válečných vozů a 700.000 bojovníků bydlelo v jejich zdech. I světovládní Římané, kteří sami provedli velkolepá díla, žasli, stojíce nad zříceninami Theb a ještě dnes, za 2500 let, žasne cestovatel, pozorující nesmírné to pole rozvalin a soudící dle nich na bývalou velikost a krásu.*)

A hle, národ tak mocný a slavný zanikl; veleříše egyptská zahynula a s ní všecky téměř památky její moci a slávy. Jen skromnost jejího hrobu a její kostry vypravuje o podivuhodné její síle. A čím zhynula říše a kultura takové síl? Mravní hnilobou, následkem to modloslužby, jež především zvířatům vzdávalo božské pocty. (Pokračování.)

Dr. M. Kovář:

Sursum corda!

Sursum corda! Srdce vzhůru!
Jaké vzácné probuzení
v době mdloby, pokušení,
v době blaha, utrpení,
sursum zní mi zpěvem kůrů.

Vzhůru srdce vždy, zvlášť nyní!
K Bohu obracej své zraky,
ať je jasno, ať jdou mraky,
ať je svízel všelijaký,
ať plá slunce, ať je jíní.

Vzhůru srdce v každém čase,
u Boha jen potěšení,
muk a žalů utišení,
kde ho jinde nikde není,
u něho mír v zářném jase.

Sursum corda — vždy mne sílí,
proto řídím slabou nohu,
kam jen chvátám, kde jak mohu,
by jen zabočila k Bohu;
všudy k němu duch můj pílí.

Ondrouš Fritz-Vltavotýnský:

Slunce.

Tone slunce, tone
za večerní hory,
s ním jen mého smutku
neutonou spory.

Z jitra slunce vstane,
jen se krásně třpytí,
s ním však radost moje
již se nerozníti.

Zatoň slunce, zatoň,
jiným žal ztop, skromné,
ku štěstí jim vzcházej
když už nikdy pro mne.

*) Leroy: I. 268,

V. O. Hlošina:

Husité a kláštery mnichů žebravých.

(Pokračování.)

Město *Turnov* bylo založeno okolo r. 1250 od Havla z Lemberka a Jaroslava z Valdšteina. S městem založen byl i dominikánský klášter nejspíše Havlem z Lemberka z větve Markvarticů. Klášter tento zhubil Žižka roku 1424. Tehdy totiž, jak píší dějepisci, nastal „krvavý Žižkův rok" na Hradecku a Boleslavsku. V Hradecku bojoval alespoň Žižka u Skalice nad Úpou a to hned 6. ledna, odkudž táhl k Hostinnému, Mlázovicím, Smidarům a k Turnovu, „kteréžto město útokem vzal a tamější znamenitý klášter dominikánský i s mnichy spálil. Klášterní kostel pozůstal." [1]) Stalo se tak dne *12. dubna 1424.*

Tehdy, jak uvádějí prameny dále, někteří obyvatelé uzavřeli se v kostelní věži a odtud proti vojskům Žižkovým se bránili. Mezi nimi byli i dominikáni a několik světských kněží. Byli však přemoženi, spoutáni, do uzavřené místnosti odvedeni a upáleni.[2]) *Hammerschmid* alespoň dí výslovně: „Roku 1424 v Turnově Žižka celý konvent dominikánů zničil a Táboři řeholníky, jež přeukrutně pro obranu katolické víry nenáviděli, zajavše a davše jim na vybranou, jak činívali, chtějí-li k nim přistoupiti čili nic, když je k tomu přiměti nemohli, *všecky na připravené hranice dali a upálili,*[3]) ač *Tomek* jenom suše napsal: „Také město Turnov jest od Žižky dobyto a v klášteře tamějším spáleni mniši" [4]) a *Palacký* se samým prý oznámil: „Dále o Žižkovi vypravují staří letopisové, že toho leta mnoho městeček a vsí v Čechách vypálil, v Turnovském pak klášteře že spálil mnichy: také že táhl s lidem svým k Hostinné a „šturmem dobýval města; a tu sou jich mnoho pobili a ranili, a potom odtrhl odtud". Také prý potom dobyl Černina na Mlázovicích, jehožto zabivše, táhli prý k Smidarům a dobyvše jich spálili",[5]) byť sám dodával, že *„vypravují tak „staří letopisové", jimž za jiných okolností všecka víra se přikládá.*

V *Jablonném* r. 1270, již dříve, a to snad r. 1251 založený [6]) klášter dominikánský s kostelem sv. Vavřince, nadali Jan Berka z Dubé se svou manželkou. Klášter tento pravděpodobně vypálil Žižka r. 1424. Alespoň *Tomek* vypravuje: „Z Turnova asi přešel Žižka někdy v měsíci březnu přes hory za Jablonným a navštívil krajinu Žitavskou" [7]) a *Palacký* udává, že se tak stalo 21. května.[8]) *Hammerschmid* neumí o tom ničeho pověděti a proto vykládá pouze o zakladatelce Jablonského kláštera, že jí byla *blahoslavená Zdislava Berkovna,* jež klášter tento původně pro

[1]) Zap II, 1001.
[2]) Sr. Vavřinec z Březové II, Chron. Trebon 54, Greiderer I, 687.
[3]) D. c. 79.
[4]) D. c. IV, 295.
[5]) D. c. III, 337.
[6]) Jakubička uvádí za jeho zakladatele Havla z Lemberka a jeho manželku blah. Zdislavu. Pam. spis, 32.
[7]) D. c. IV, 296.
[8]) Urkundl. Beiträge, I, 101.

panny postavila, kameni k jeho stavbě sama donášela anebo přivalovala, po smrti manželově do panenského zřízení sv. Dominika vstoupila,[9]) po smrti v Jablonském kostele pohřbíti se dala a mnohými zázraky se proslavila.[10]) Kdy se však tak stalo bližších dat neuvádí.

V *Nymburce* usadili se dominikáni od dob povýšení tohoto místa na královské město. Měli tam asi od r. 1257 konvent a kostel u sv. Jana Křtitele. Obě tato stavení *lehla popelem dne 22. dubna 1421*, kdy husité nabyli vládu v městě. *Zap* alespoň o tom vypravuje: „Příkladu Kolína, který se Pražanům vzdal, následovala téhož dne 22. dubna královská města Nymburk a Čáslav, vyslavše k pražskému vojsku posly své, nabízejíce své poddání se Pražanům a slibujíce přistoupiti ke čtyřem článkům pražským. V obou městech zajisté měšťané čeští (husitští), svrhše vládu několika zámožných německých rodin, bezděčně ku kalichu přilnuli a ještě téhož dne Pražanům brány své otevřeli. Pražské vojsko obsadilo je pokojně, však *neodpustivši mnichům v Nymburce dominikánům, v Čáslavi minoritům, jichžto kláštery ohněm vzplanuly.*"[11]) Děj tento potvrzují: Urkundl Beiträge,[12]) *Vavřinec z Březové*,[13]) *Tomek*,[14]) *Palacký*[15]) a jiní, ač zejména Tomek a Palacký ničeho nevědí o zničení připomenutých klášterů.

Kam se odebrali mnichové vypálených klášterů v Nymburce a v Čáslavi, anebo co se stalo s nimi, zprávy nedodávají. Ale v oněch městech stěží zůstali. A zůstali-li, pak najisto čekal je r. 1425 osud kněze Jiřího Rohovlada. Ten byl přívržencem učení pražského, tedy husita, a přece od Táborů byl upálen. Přišli totiž do Nymburka Táboři pod vůdcem Bzdinkou a opanovavše město do kostela vešli, kdež Rohovlad kázal a schvaloval lidu svátost posledního pomazání jakožto věc podle učení sv. Jakuba ku spasení potřebnou. Táboři učení toto zavrhovali. I povstalo mezi nimi reptání a Hvězda z Vícemilic přetrhl kazatele slovy: „Mlč kněže a nekaž nám mnoho o oleji." Rohovlad však, nedávaje se mýliti, v řeči pokračoval. Tím Tábory popudil. I vzali jej i s jeho kaplanem, knězem Klimentem, posadili je na káru a městem za pražskou bránu vezli křičíce: „Vezeme olej." Před bránou blíž labského mostu dali každého do vysmoleného sudu a na hranici je upálili. Nymburk, dokládá pak Zap,[16]) byl od toho času městem táborským. Tím ovšem byl zpečetěn i osud nymburských dominikánů a jejich kláštera. *Nebylo žádné naděje*, že za vlády takové *mohlo by znovu povstati* sídlo synů sv. Dominika.

Když král Přemysl Otakar II., hlavně k upevnění moci své proti šlechtě, jal se prováděti plány kolonisační, zaopatřil si od jakéhosi Čéče statek budějovický dav mu v náhradu zboží ve-

---

[9]) Praví doslova: „Ordinem praedicatorum s. Dominici instituto viventium virginum est ingressa." D. c. 77.
[10]) D. c. 77.
[11]) D. c. II, 893.
[12]) D. c. I, 86, 98.
[13]) D. c. II, 395.
[14]) D. c. IV, 145.
[15]) D. c. III, 272.
[16]) Zap II, 1029.

lešínské a na získaném takto místě kázal vystavěti město *Budějovice*. Potom hned za vedení purkrabí zvíkovského Hrza zbudován byl v novém městě tomto r. 1265 klášter dominikánský s kostelem Panny Marie.

Za bouří husitských zůstaly Budějovice vždy věrny víře katolické a králi Zikmundovi. Na ně ani Žižka s vítězným vojskem svým se neodvážil. Tehdy také více než 600 kněží a mnichů nalezlo útočiště v jejich hradbách. Mnozí z nich bydlili v klášteře dominikánském. Klášter budějovický byl tedy jediný z českých domů sv. Dominika, jenž *bez pohromy přetrval* husitský rozmach.

V *Kolíně* připomíná se klášter dominikánský roku 1295, aniž bychom podrobněji znali okolnosti jeho založení. *Hammerschmid* píše o něm, že za starodávna byl „proslavený a díla vznešeného".[17]) Za bouří husitských byl pak *vyvrácen 22. dubna 1421*, kdy kolínští vzdali se Pražanům. Tehdy, jak připomíná *Vavřinec z Březové*, Husité upálili v Kolíně šest kněží s tamějším farářem.[18]) Stejně píše také *Zap* řka: „Husité nicméně, ač Kolín byl od Pražanů pokojně osazen, tamější dominikánský klášter vypálili a *šest mnichů do ohně vmetali*".[19]) Podobně dí Hammerschmid,[20]) Tomek,[21]) Palacký,[22]) Urkundl. Beiträge,[23]) J. Vávra[24]) a jiní. Pouze v tom rozchází se dějepisci, že jedni udávají, že husité upálili v Kolíně „šest kněží s farářem",[25]) kdežto druzí domnívají se, že tehdy bylo upáleno šest mnichů, t. j. dominikánův.[26])

V *Jaroměři* vystavěl nejspíše roku 1356 dominikánům klášter císař Karel IV. Dobrodincem jeho byl arcibiskup pražský Arnošt z Pardubic. Darovalť mu kostel sv. Mikuláše i s podacím. Klášter tento stával původně na Kamenici a r. 1404 přenesen byl ke kostelu sv. Mikuláše. Ve *Zvoli* patříval mu poplužní dvůr. Tu dlívalo 3—5 bratří, jež hospodářství vedli. Z té příčiny v některých pramenech klášter jaroměřský bývá uváděn pode jménem kláštera zvolského. Alespoň *Hammerschmid* píše: „Ve Zvoli, osadě to půl míle od Jaroměře vzdálené, měli dominikáni klášter či spíše toliko jakýsi dům. Bývalo jich tu pět a nic více. Z těch *čtyři* roku 1421 byli chyceni a od Táborův *do Labe hozeni*, jak vyprávěl bratr laik Jan z téhož řádu, jenž ve tmě Husitům unikl".[27]) A s tím dobře se dá srovnati, co o jaroměřských dle Knappových „Pamětí král. věn. města Jaroměře" vy-

---

[17]) D. c. 77.
[18]) D. c. II, 395, 456.
[19]) D. c. II, 892.
[20]) D. c. 77.
[21]) D. c. IV, 145.
[22]) D. c. III, 272.
[23]) D. c. I, 86, 90.
[24]) Ottův sl. n. XIV, 555.
[25]) Aschbach III, 105.
[26]) Dle zprávy z r. 1382 bylo v klášteře mimo převora a podpřevora osm kněží a několik bratrů laiků. Sr. Josef Vávra: Dějiny král. města Kolína nad Labem 52—54.
[27]) D. c. 79.

pravuje se v Ottově sl. n. XIII. 89 a i v jiných pramenech,[28]) že totiž jaroměřští, když uzavřeli s obléhajícími je Husity smlouvu, aby jim po odevzdání města bylo dovoleno odstěhovati se s holým životem, dne 15. května 1421 vytáhli z města, ale přes uzavřenou smlouvu byli schytáni, do košile svléknuti, jednak v Labi utopeni a jednak upáleni.

V *Pardubičkách* u kostela sv. Jiljí býval menší konvent dominikánův, založený asi r. 1359 nejspíše arcibiskupem pražským Arnoštem, jenž s bratry svými Bohušem a Smilem zbožím pardubickým, k němuž Pardubičky náležely, vládl. *Zničen* pak byl tento klášter od husitův *roku 1421* a to dne *29. dubna*, když Pražané krutě řádili na Chrudimsku. Alespoň *Zap* výslovně dí: „Po opanování Chrudimě 28. dubna 1421 spálen a zkažen byl klášter dominikánův v Pardubičkách.“ [29]) Totéž uvádějí Tomek,[30]) Palacký,[31]) Vavřinec z Březové [32]) a j. Tomek však mylně přičítá klášter tento „menším bratřím“.

O mniších, kam by se byli utekli, nemáme zpráv. Ale z počínání si husitů v jiných městech za této doby musíme souditi, že *byli upáleni.*

V *Chrudimi* povstal klášter dominikánský v tutéž dobu, kdy za Přemysla II. r. 1260 stalo se město toto svobodným a bylo nadáno mnohými přednostmi a výsadami. Konvent stával u kláštera sv. Kříže na předměstí a byl založen r. 1291. Alespoň na arše kostela svatokřížského, chované nyní v museu chrudimském, jest nápis: „Tento chrám Boží jest stavěn v letu 1291.“[33]) A uvážíme-li všecky okolnosti, není vážnější příčiny, proč bychom o pravdě toho pochybovali.

Chrudimský klášter dominikánů byl husity *vyvrácen dne 28. dubna r. 1421.* Roku toho totiž Pražané a Táboři společně Chrudim oblehli. Vůdcem posádky královské byl tehdy v městě pan Jan Městecký z Opočna. Učinili tedy husité přípravy k útoku. Městecký prosil za milost a odpuštění, přijal čtyři pražské články a slíbil státi při jich straně. Tím odvrátil záhubu od Chrudimě, ale „toliko klášter dominikánův za své vzal“ a mnichové na náměstí byli upáleni.“[34])

Hammerschmid pak na doklad toho vypráví „Konvent v Chrudimi roku 1421 byl od vlastních měšťanů chrudimských rozchvácen a spálen. Několik z nich přivleklo řeholníky na náměstí, zatím co jiní připravili hranici, jiní ji zapálili a zase jiní mnichy spoutali. Posléze po tisícerých nadávkách, potupách a výčitkách byl veškeren konvent otců i bratrů na náměstí upálen.“[35]) Podobně píší Tomek,[36]) Palacký,[37]) Vavřinec z Březové [38])

[28]) Sr. Chron. vet. colleg. Prag. II, 84, Vavřinec z Březové, II, 458, continuatores Pulkavae, Urkundl. Beiträge I, 87, 465, Scrr. rer. Sil. VI, 2 atd.

[29]) D. c. II, 893.

[30]) D. c. IV, 149.

[31]) D. c. III, 274.

[32]) D. c. II 457.

[33]) Politický okres chrudimský v „Soupise památek historických“, 97.

[34]) Sr. Zap II, 899. — [35]) D. c. 79.

[36]) D. c. IV, 148. — [37]) D. c. III, 274. — [38]) D. II, 296.

a jiní, ač Palacký a Tomek po svém způsobu vyhnuli se poukázati k upálení mnichů a zmiňují se toliko o vydání se Jana Městeckého, jehož zase Zap při té příležitosti jmenuje „člověkem úskočným, jenž vlezl jako vlk do beránčí kůže".[39])

V *Ústí Sezimově* založili klášter dominikánský r. 1262 páni z Růže či Vítkovci. V bouřích husitských však někteří členové této rodiny přiznali se k učení kališnickému. Byli to zejména Jan z Ústí a jeho manželka, od r. 1414 již vdova a až do roku 1417 paní na Ústí, Anna z Mochova. Tehdy v Ústí nalezlo útočiště mnoho husitských kněží, takže téměř celé město bylo husitské. Roku 1420 stal se však pánem jeho Oldřich z Ústí, rozhodný katolík. Za takovýchto poměrů ovšem měli dominikáni ústečtí, jak vyznává Zap, „velmi krušné postavení, ač se jich pan Oldřich přičinlivě ujímal."[40]) I umínil si tedy Oldřich Ústí od husitů osvoboditi. Proto své protivníky z města vypovídal. Ale Prokop, jeho synovec a horlivý husita, a kněží podobojí Vaňček, Petr Hromada, Jan z Bydlína a Jan Smolín, sebravše husity přepadli před úsvitem *z 20. na 21. února r. 1420* město, když obyvatelstvo po úterku masopustním a po kvasích bylo upadlo ve tvrdý spánek. Tím „Husité všecky katolíky a mnichy v klášteře přepadli a koho mohli, zjímali".[41]) Potom husité chtěli z Ústí vytvořiti pevnost strany kališnické, ale záhy seznali nevhodnost místa a upustili od svého úmyslu. Z té příčiny opanovali blízkou horu Hradiště a Ústí *dne 16. března 1421* bylo opuštěno a vypáleno „tak kvapně", jak dokládá *Sedláček*,[42]) „že ani chleba nedopečeno". S městem *shořel tedy i klášter dominikánský*, jejž mniši již po 21. únoru byli opustili.

S tím souhlasí Vavřinec z Březové,[43]) Chron. vett. coll. Prag.,[44]) Hammerschmid, ač tento s nesprávným dodatkem, že „celý konvent zároveň s měšťany (katolíky) krutě byl povražděn".[45]) Že ovšem při té příležitosti někteří bratří, z nichž alespoň dva nebo tři až do poslední chvíle v klášteře zůstali, o život přijíti mohli, jest pravděpodobno, ale historicky neprokázáno.

Ve *Stříbře* brzy po založení města,[46]) a to dle některých již r. 1253, byl vyzdvižen klášter dominikánský pro usedlé tu horníky na stříbrnou rudu.[47]) *Zašel* pak dům tento v bouřích husitských, zároveň s klášterem minoritů dne *28. září 1426*. Mniši byli nejspíše pobiti.[48])

V Berouně stával klášter dominikánů s kostelem Panny Marie u dolejší brány při jihovýchodním rohu města. Byl založen roku 1295 za Václava II., který v letech 1295—1302 provedl vysazení Berouna lidem českým a německým.

---

[39]) D. c. II, 899.
[40]) D. c. II, 781.
[41]) Zap II, 782.
[42]) Ottův sl. n. XXVI, 247.
[43]) D. c. II, 395.
[44]) D. c. II, 79.
[45]) D. c. 79.
[46]) Město bylo založeno před r. 1252.
[47]) Pam. spis klade jeho počátek do XIV. stol. D. c. 59.
[48]) Sr. doleji!

Když vypukla válka husitská, berounští se přidrželi krále Zikmunda, kterýž na podzim r. 1420 u nich zůstával. Po sv. Havlu však odešel a zůstavil toliko v Berouně posádku pod velením Rudolfa Bece, Vlacha, a některých zemanů. Dne 26. března *1421* ve středu po velikonoci vypravil se Žižka s Pražany k dobytí tohoto města. Ležela pak před městem vojska husitská několik dní, až dne *1. dubna* se ho útokem zmocnila. I počalo krveprolití veliké. Rytíře Jana Koblihu a některé spolubojovníky jeho husité s věže shodili a cepníci je dole dobili. Velitel posádky rytíř Heřman z Bubna[49]) a Bohuslav Doupoveç, tři mistři a profesoři koleje Karlovy, totiž Vavřinec z Nymburka, Brikcí ze Žatce a Šimon z Tišnova, nad to pak místní duchovenstvo, mnichové dominikánští a měšťané pražští, kteří nechtíce ku kalichu přistoupiti a nemohše v Praze obstáti sem se byli utekli, byli k rozkazu Žižkovu upáleni.[50]) Posádka královská byla buď pobita, buď s hejtmany svými, městskými konšely a některými měšťany ve stodole na předměstí upálena. Místní farář *dominikánů*[51]) a kněží odjinud do Berouna uprchlí — *celkem 37 osob*[52]) byli *spáleni* v obecní lázni za dolejší bránou. Potom *klášter* dominikánův i s kostelem byl *úplně zničen.*[53])

Faktum toto potvrzují následující prameny: Chron. univ. Prag., II, 37, Chron. Trebon. II, 82, Chron. vett. coll. Prag. II, 83, Vavřinec z Březové II, 454, Windeck. Chron. K. Sigmunds, v kap. 84, Greiderer I, 718, Palacký: Urkundl. Beiträge I, 87, Aeneas Sylvius v kap. 44 atd. *Dr. Josef Aschbach* píše doslova; „Beroun dne 1. dubna 1421 byl dobyt a krev tekla proudy. Obyvatelstvo bylo pověšeno, pobito a spáleno. Třicetsedm katolických kněží, mezi nimiž tři utekli pražští professoři, byli upáleni.“ [54])

V říjnu roku 1291 po smrti krále Rudolfa I. ujal se panství nad *Chebem*, městem sobě zastaveným, Václav II. a v té době r. 1294 byl tu založen klášter dominikánský, jenž přetrval sice bouře husitské, ale jinak *mnoho vytrpěl* při českých vpádech vojsk nepřátelských do okolí města na majetku.[55])

V *Ústí nad Labem* vznikl klášter dominikánův za krále Přemysla II., jenž město toto na podhradí založil a r. 1278 hradbami opatřil. Tehdy, asi roku 1270 vystavěna byla tu fara u kostela sv. Vojtěcha a svěřena mnichům z řádu kazatelského. V bouřích husitských Zikmund r. 1423 zastavil Ústí, jež mu věrným zůstalo, Bedřichovi, knížeti saskému, právě v době, kdy bylo toto již podruhé husity ohrožováno. Také v letech 1424 a 1425 husité městu hrozili. Konečně *r. 1426* na sklonku měsíce května přiblížili se husité k Ústí opětně a město oblehli. Dne

[49]) Jan Kobliha, výše jmenovaný, dle Aschbacha d. c. III, 104[8] byl otcem Heřmana z Bubna.

[50]) Sr. Zap II, 888.

[51]) Některé prameny nesprávně udávají že to byl minorita.

[52]) Dle jiných pramenů bylo kněží 53 a mezi nimi uvádí se i farář z Jaroslavě.

[53]) Sr. Josef Vávra v Ottově sl. n. III, 864 a Höfler: Geschichtsschreiber der huss. Bewegung na přísl. m.

[54]) Geschichte Kaiser Sigmunds III, 104 a pozn. 8.

[55]) Sr. doklady uvedené doleji u chebských klárisek!

16. června pak Ústí dobyli, je vyplenili a vypálili tak, že leželo pusto tři léta. Tehdy *zašel i klášter* dominikánský. *Mniši byli zabiti. Feyfar* alespoň píše: „Dne 16. června dobyli husité města a pobili všecko obyvelstvo bez rozdílu pohlaví a stáří. Město bylo pak vypleněno, zapáleno a zůstalo po tři léta v ssutinách a liduprázdné.“ [56]) S tím souhlasí: Zap,[57]) Tomek,[58]) Palacký,[59]) Sedláček,[60]) Hammerschmid [61]) a jiní.

* * *

Pražský klášter *dominikánek na Újezdě zanikl dne 14. června r. 1420. Tomek* o tom vypravuje: „Dne 14. června, hned při rozednívání zanechali husité svého ležení před hradem a Hradčany a odebrali se na Staré a na Nové město, zapálivše napřed . . . na předměstí malostranském klášter sv. Anny s domy a mlýny okolními.“ [62]) Zahradu klášterní zabrali Pražané a kostel zašel požárem. *Panny* dle některých pramenů *zachránily se útěkem* k dominikánkám na Staré město,[63]) ač vtírá se tu domněnka, že stalo se tak, až na několik málo řeholnic, již dříve a to počátkem května téhož roku, kdy husité na Malé straně loupili a pálili kostely napořád ze zlosti, že nepodařilo se jim dobytí hradu královského, před nímž po několik dní nadarmo leželi.[64])

Klášter dominikánek na *Starém městě pražském* zůstal v bouřích husitských celkem bez pohromy, ač velice byl tehdy ochuzen, poněvadž statky jeho byly jednak popleněny a jednak rozchváceny. Husité, alespoň jak uvádí Ekrt,[65]) dle souhlasů dějepisců, vykázali tu pannám též ostatních klášterů pražských, větším dílem již zbořených nebo vytlučených, společné obydlí. Panny musily se podvoliti přijímání podobojí. Kdyby tak neučinily, bylo jim vyhrožováno, že klášter se zboří. Naplnil se tedy klášter staroměstský záhy velikým počtem řeholnic ze všech řádů, které trpěly mnoho nejen úzkostí a nepohodlím, ale i krutou bídou. Proto mnohé z nich unikly tajně do klášterů venkovských a pouze dvě na husitský nátlak vdaly se za muže, pohrdnuvše sliby řeholními. V té době zemřela v klášteře staropražském v pověsti světice Anežka, jinak Kateřina nazvaná [66]) a byla pochována v ambitu jeho.

V *Hradci Králové zanikl* klášter panen dominikánských ke *konci července roku 1423.* Tehdy totiž zmocnil se města Žižka proti Táborům a lid jeho, jak praví dějepisci, „obořil se zuřivě na hrad královský, vybral, vytloukl a zkazil jej“.[67]) Při tom bylo

[56]) Die Geschichte der Stadt Doxan 44.
[57]) D. c. II, 1050.
[58]) D. c. IV, 354.
[59]) D. c. III, 370.
[60]) Ottův sl. n. XXVI, 246.
[61]) D. c. 79.
[62]) D. c. IV, 66.
[63]) Sr. Ekrt II, 350, Pamětní spis, 87.
[64]) Sr. Zap II, 801.
[65]) D. c. II. Pamětní spis, 89.
[66]) Byla nejspíše ze řádu klárisek.
[67]) Sr. Zap II, 991.

zuřeno i v městě. Domy byly páleny a obyvatelstvo vražděno.[68]) Proto, pravdou-li, co se uvádí, že totiž roku 1421 hradecké dominikánky poskytly útulku sezemickým cisterciačkám,[69]) pak zpráva tato potvrzuje, že klášter hradeckých dominikánek nebyl vyvrácen dříve, jak někteří dějepisci myslí, ale až roku 1423.

Co *se tehdy stalo s klášterními panami nevíme*, ale souditi můžeme dle případů v dějinách tehdejších obvyklých, že ty, jež se nespasily útěkem, byly *pobity*.

Dle „Pamětního spisu" řádu kazatelského *měly* panny dominikánské *míti* též *klášter v Zalužicích*. „Klášter v Zalužicích, praví se tam alespoň doslovně, snad blízko Kadaně, trval jen krátkou dobu. Není nám známo nic o jeho počátku, jen ze seznamu všech klášterů dominikánských roku 1303 sepsaného zvídáme o jeho existenci. Zanikl dle jistých známek asi v letech 30tých XIV. století, když občanské války ve vlasti naší pustošily západní Čechy," [70]) ale domnívám se, že nebylo tomu tak. *Zalužice zaměněny* tu byly pravděpodobně za *Zahražany* (Saras) u Mostu,[71]) kde od krále Václava II. r. 1283 byl založen klášter s kostelem pro Magdalenky,[72]) jež, poněvadž řídily se řeholí sv. Augustina, čítaly se k řádům žebravým. A tím klášter tento v seznamu z r. 1303 uvádí se, ovšem mylně, jako dominikánský.

(Pokračování.)

Ondrouš Fritz-Vltavotýnský:

Večer na vsi.

Rád večery mám na vsi zlaté, červencové,
strop nebes v rudých červánků když hoří tůně,
a v slunce na ohnivém umírajíc trůně
červené nestvůry, chmur deptá roje nové.
A hasnou požáry a blednou barvy, plove
zem zvolna v soumrak, v jeho safírové tůně,
a z vlhlých lučin sena zalétá sem vůně
a zvučných hovor žab svět na besedu zove.
Tam za topoly měsíc zlatorohý svítí,
sluch echem od cesty směs hlasů marně chytí:
povozy drnčí, čeleď baví se, až zmizí . . . .
A potom znova ticho. A hvězd mléčné řeky
mou tesknou duši nesly v svět kams předaleký.
v svět širý, ohromný a podivný a cizí.

[68]) Solař připomíná výslovně, že tehdy Žižka všecky zbývající kláštery v Hradci vydrancoval. Sr. Dějiny Králové Hradce, 35.

[69]) Sr. Pamětní spis, 88. — [70]) D. c. 94.

[71]) Zalužice (nyní Saluschitz, lat. Salas) je vesnička u Žatce a Zahražany (Saras, lat. rovněž Saras) je vesnička u Mostu. Záměna tedy jest více než pravděpodobná.

[72]) Sr. Drahé kameny z koruny svatováclavské II, 298.

*

Jan Eugen Sequardt:

Štěstí.

Z cyklů „Pýří a trní".

Vašek Hrutina nebyl naprostý, otupěný blbeček. Byl značně omezený, pravda, ale i on měl v sobě ještě jiskerky duševního života, a ohníčky tyto byly ušlechtilé, vzácné ceny.

Vašek Hrutina miloval oblaka, řeku, vlnící se klasy na polích a rozkvetlé koberce lučin. Rád se toulával v lese a nejraději po práci ubíhal do divoké strže „na vražedništi".

Nikdo sem skoro nepřicházel. Asi před sto lety byl tu překvapen bohatý statkář Martin Vondřich od neznámých lupičů, ubit k smrti a obrán. Pozůstalí dali tu na smutnou upomínku postaviti Marianskou kapličku.

Ježto později příbuzní zavražděného Vondřicha se z kraje úplně odstěhovali, kaplička ztratila ošetřovatele. Stála v místech již od přírody tak smutných a divokých, že sem nerad někdo zašel, neřku-li útěchu tu vyhledával. Děti plné strachu klusaly vždy kol strže, když jim kolem bylo jíti.

Opuštěná kaplička pustla. Jen obraz Marie Utěšitelky Silné se usmíval v tu truchlivou končinu. A právě tato místa zamiloval si blbeček Vašek Hrutina. Snad proto, že tu měl pokoj od všech lidí i od škodolibých vesnických dětí. Vyobcovaní netouží po společnosti lidských tvorů, neboť zlomyslnost a posměch lidský bývají obyčejně silnější a častější než-li lidský soucit a láska k bližnímu.

Po skončené práci blbeček Václav od jara až do pozdního podzimu utíkal se ke své kapličce.

Vydržel celé hodiny ležeti na zemi, na břichu, a upjatě se dívati do očí Marie královny. Těšil se z jejího vlídného úsměvu, on, ubožák, za jehož doposavádní celý život tolik málo lidí se naň upřímně pousmálo.

„Svatá Maria! Svatá Maria!" šeptal si blbeček Vašek Hrutina. To byla jeho modlitba. Srdce se mu při tom šířilo. A jeho duše jakoby se měnila v jeden z těch oblaků, jež po modré obloze letívaly přes krajinu. Blbeček Vašek Hrutina často chodíval do vesnického kostelíka. Usedal tam pod dřevěnou kazatelnou a rád naslouchal slovům přísného a hubeného faráře, o němž si vyprávěli v čeledníciích, že prý je světcem.

Vašek Hrutina nerozumněl těm veškerým slovům kazatelovým. Ale z častých kázání pochopil, že všichni máme jednoho otce, spravedlivého a láskyplného a svatá Maria, matka Ježíše Krista, že je ochránkyní mocnou všech opuštěných, ubohých a zavržených. Blbeček věděl též, že dobří křesťané se jednou shledají s Ježíšem Kristem a s Jeho Matičkou ve slávě věčnosti. Vašek Hrutina nepřemýšlel o tom, je-li možno ještě po smrti duchově žíti, ale věřil tomu. Důvěřoval tomu s onou naprostou jistotou, jako byl přesvědčen o pravdě farářových slov, když tento prosíval svou hospodyni matičku: „Snad tam bude ještě nějaký moučník, drahá mamičko, což!? Všichni chtějí, aby Vašek pracoval, ale nasytiti jej zapomínají." Farářova matka se usmívala a vedla rychle Vaška

do kuchyně, A moučníky se tam pro hladového skutečně vždy našly, i chutná omáčka k nim. Vašek se točíval kol fary jen tehdy, když jej trápil již nesmírný hlad. Pracoval-li cos na faře, najedl se hned beze všeho výmluvného se potloukání pod okny fary.

Ostatně farář Drahobejl znal dobře Vaška Hrutinu, jako veškeré své osadníky, i žida Abelesa Khona v to počítaje. . . . Pohřby měly velikou přitažlivost na Vaška Hrutinu. Vesnické pohřby odbývaly se obyčejně s hudbou a u svobodných s mládenci a s družičkami. Smuteční hudba podmaňovala si úplně blbečka. A plakal, když ostatní plakali. Pak mu bylo tak volno; jakoby na dlouhý čas těžké balvany se odvalily s jeho hrudi. Potom uklidněn ležíval na břichu před kapličkou ve strži, díval se v milostný obličej královny Panny a říkal si pln tichého štěstí: „Svatá Maria, až já umřu. . . až jednou umřu, svatá Marie!“

A srdce mu blaženě tlouklo.

Přišel opět duben.

Sedlák Jakub Malina dal si překopati zahrádku od blbečka a slíbil mu za to košili a starou čepici. Pětadvacetiletý blbeček byl s odměnou naprosto spokojen.

Při přerývání posledního záhonku přišel Vašek Hrutina na mnoho kořenů křenových. Pučely již.

„Co s tím! Vysekej to motykou, Vašku, a zaházej to, kam chceš. Třebas do hnoje. Jen přes plot k sousedovi ne; ještě bych mohl s ním míti nepříjemnosti . . . “

Sedlák se široce rozesmál a spokojeně odcházel. Vašek Hrutina pracoval jako stroj. Pod jeho motykou se země jen obracela; Vašek ji nástrojem ukrajoval jako máslo.

Co Vašek Hrutina s křenovými kořeny učinil?

Kousek za kouskem ukládal si na cestičku.

Když byl s prací hotov, svázal křenové kořínky do hadříku, který nosil místo kapesníku, spíše na případný obvaz, a rychle odběhl do divoké strže. Ve změti splaveného písku, travin a hnijících listí vyšťáral si uschlou větev, ořezal ji do hrotu a počal vymačkávati dolíčky kol Marianské kapličky. Půda byla tu kamenitá. Mnohdy dalo mu to velmi práce. K jamkám přenášel prsť i v dlani. Tak zastrkal částice kořenů do důlků, zarovnal zemí a kde bylo nebezpečí, že voda by mohla důleček vymleti, přikryl kamenem, ponechávaje malé místečko k proniknutí budoucně pučící rostlinky.

Tak zasázel si blbeček Vašek Hrutina křen do spustlé strže ke ci nebeské Matičky Těšitelky.

Vysázené křenové řízky ve strži vyplňovaly nyní celý život blbečkův.

Jakmile měl volný čas, již byl ve strži a pozoroval rašení a vzrůst křenových rostlinek.

Co radostí tu zažil. Co blaha roztavovalo mu srdce ve chvilkách nekonečně šťastných.

„Panna Maria bude míti křen, tu pokvete křen!“ Radovával se, tleskal rukama a tančil před kapličkou, dávaje pozor, aby žádnou rostlinku nezacápl. (Dokončení.)

Literatura.

CHORVATSKA.

Hrvatska Straža roč. XVI. č. 4. má článek: „Babilon modernich misli" (B. Harapin) začíná příkladem: Jistý sedlák měl ženu, syna a snachu. Snacha často se svářila s matkou sedláka. Jednou žaluje stará na snachu to i ono... Sedlák konejší: „Nezlob se, drahá ženo, já vím, jaká je, ty máš svatou pravdu." Po druhé přijde opět mladá a stěžuje si na starou. Sedlák i tu konejší opět: „Nezlob se, Katuše, vím, že jsi hodná, znám ji a vím, že máš svatou pravdu." Syn, který byl obého svědkem, v soukromí praví k otci: „To mi nejde do hlavy. Když tu byla matka a byla proti ženě, řekls jí, že má pravdu a když žena si ti stěžuje na matku, má také pravdu. Jak to?" „Milý synu," pravil otec, „i ty máš pravdu" a šel po svém.

Ony dvě ženy jsou symbolem různých názorů o otázkách názoru světového. Syn je zdravý rozum, který poznává, že všecky ty názory nemohou býti pravé, neboť jsou kontradiktorické. Stařík, který chce všecko smířiti je jedna část moderní filosofie, kterou zastává značná část inteligence. Taková filosofie však ubíjí pravdu.

Filosofie pátrá po poslední příčině všech věcí. Myslitelé především se ptali, odkud je naše poznání a kterými zásadami se řídí a tak povstala logika, t. j. nauka o našem myšlení, k níž se posléze přidružila kritika. Více ještě zajímala otázka, odkud viditelný svět a co je člověk a co je měřítkem jeho jednání a tak povstala přirozená theologie, kosmologie, psychologie a ontologie. Nauku o nadsmyslných věcech vykládá metafysika a ta, která vykládá pravidla lidského jednání, je ethika. Zajisté tedy je to pole pro rozum lidský široké, ale i kluzké. Do jakých absurdností lze dojíti! Pozorujme jen jednu z nejdůležitějších otázek: zda je Bůh? Zdravý rozum praví: Ano. Ale něco jiného odpovídají lidské vášně. Země pyramid ve starověku volá: je více bohů Ra, Osiris a j. s družinou býků, krokodilů, ibisů a j. A za Egyptem zdvihá se Assyrie a Babylonie se svým Bálem a Mardukem .. a Fénicie s Melkartem, Astartou, Molochem .. a dále Indie ukazuje na svého Indru, kterého brzy zaměňuje s Brámou, Višnou a Šivou, s kastou braminů, kšatriů a j. Ale všecky ty zastíní Budha, bůh, který nalézá blaženost ve své „nirváně". A po něm Zaratustra vykládá svou moudrost v Zendavestě, kde líčí boj světla (Ormuzda) s tmou (Ahrimanem). A tu, hle nová, četná družina tisíce bohů, jimž se klaní Řekové a Římané. Všichni? Nikoli. Protagoras pochybuje o jejich existenci. Sokrates, Plato, Cicero, Seneka posmívají se jim v soukromí, veřejně však je ctí. Uznávají jednoho Boha, ale nejsou si jisti. Demokrit zavrhuje Boha a hlásá jen věčnou materii. K němu se druží atheisté staro- a novověcí jako Holbach, Feuerbach, Moleschot, Haeckel a j. A zase jiní namítají. Existuje Bůh, ale není to osobní Bůh. Již bramanci uznávali jen jedinou bytnost a vše co tu je, že je vývojem té bytosti a vše tíhne v původní stav. Podobně ve 3. stol. gnostikové a jiní. Dále arabští filosofové 11. a 12. stol., dále Giordano, Spinoza, Goethe, Lessing, Fichte, Schoppenhauer, Hegel a jiní. Tak také zpívá náš Kranjčevič. Všichni ti hlásají jednu substanci a to buď hmotnou a vše ostatní je jejím vývojem (pantheismus materialistický) anebo jednu duchovní substanci, která se různě zvláště v rozumu lidském vyvíjí k sebevědomí (idealistický pantheismus). A jsou opět jiní Bako, Hume, Comte, Kant, kteří praví: Nelze vůbec dokázati, že Bůh je, aniž lze ho popříti. To jsou agnostici t. j. lidé tvrdící, že Boha popříti nelzé. K nim se druží Balfour, Brunetiére, Blandel a j., které Pius X. odsoudil jako modernisty. Ne tak, odpovídá Plato, Descartes, Leibnitz, Kuhn, v naší duši byl pojem Boha, než jsme na svět přišli... A ontologisté, Gioberti, Rosmini, Malebranche dí, že rozum náš má v sobě moc, že Boha bezprostředně vidí a v něm všecky věčné, neproměnitelné pravdy. Naproti tomu staví se tradicionalisté Lamenais, Bautain, Bonald, že vše pochází ze zjevení Božího. Pomíjíme jiných haeretických názorů o Bohu, sv. Trojici a Kristu a j. Slovem v tak vážné otázce taková roztříštěnost ve filosofii. Nelze jinak než zvolati: Babylon, Babylon!

A přece není to ještě ten pravý Babylon. Bludná mínění byla vždy a budou. Ale zdravý rozum se jim na konec opřel. Ale pravý Babylon v myšlení nastal teprve v posledních stoletích, když se objevili Kant, Fichte, Schelling, Hegel, Wundt, Paulsen a celé hejno jiných zástupců idealismu, kteří porušili základy lidského myšlení. Pro ně již neexistují základní principy rozumu, na př. že nic nemůže spolu býti a nebýti, princip příčinnosti a totožnosti. Všecko to je prý teprve produkt našeho rozumu, který nepoznává věci jaké jsou, nýbrž jak je rozum přiodívá, tvoří. Hle, klíč ku poznání pravdy! Pravda tedy není konformita našeho rozumu s vnějšími věcmi, pravda je plodem rozumu, dítkem subjektivismu. A idealistům pomáhají stoupenci absolutního evolucionismu. Pravda je podrobena vývoji jako vše ostatní. Dnes říkáme, že 2×2 jsou 4, ale může prý přijíti čas, kdy rozum lidský ve svém vývoji usoudí, že $2 + 1$ nebo $2 + 3$ jsou 4. Není tudíž prý absolutní pravdy.

Také v naši Hrvatsku se vtírá pomalu tato snaha. Upozorniti třeba jen na některé zjevy prof. dra Bazaly. Ve jménu svobody myšlení zničila moderní filosofie zákony myšlení, a kdo povstal na obranu porušeného rozumu? Ta, kterou zakřikují, že spoutává lidský rozum — na koncilu vatikánském ústy papeže „Lamentabili" a v encyklice „Pascendi dominici gregis". Ta církev k nám mluví ústy sv. Pavla: Videte, ne quis vos decipiat per philosophiam et inanem fallaciam. Jaroslav Slavíček.

NĚMECKÁ.

Eucharistie und Arbeit. Napsal Erich Przywara S. J. Vydalo Herderovo nakladatelství ve Freiburku. Umělecké vignety kreslil Adolf Kunst. Stran 50, cena M 1·10. — Zamýšlíme se dlouho a vážně nad touto publikací hlubokého myšlenkového obsahu, jejímž jádrem jest nejušlechtilejší snaha, kterak vésti člověka jako jednotlivce a lidstvo jako celek ke práci duševní, náboženské, práci obrozující a očistné po tolikerém zubožení a strádání, ven a výš z toho všeho temna a rmutu, rozsévaného po tak dlouhou dobu zkrvavělou rukou furie válečné. Veliký nábožensko-filosofický obsah Przywarovy publikace nebyl snad ani zplna procitován a duševně prožíván při prvním jejím vydání, tištěném r. 1917; teprve při druhém vydání z r. 1919 sledujeme jasnějšíma, většíma očima ten celý pořad řízných a do paměti naší přímo démantově vrývaných vět přesvědčivé logiky a duše naše chví se při tom přímo dětinskou radostí, že sama kolem sebe může ovíjeti girlandy květů, které nám prostě a přec jen apoštolsky odhodlaně podává člen Tovaryšstva Ježíšova, promlouvaje k nám o práci krásné, vznešené a hodnotné, jež má kořeny své v Eucharistii a roste a kvete a nese chutné plody pravého, positivního křesťanství. — Upřímně a neznaje finess a rafinovanosti světských filosofů, uvádí nás spisovatel do myšlenkového ráje, kterak možno úctou ke Kristu svátostnému spěti k praktickému cíli radostné práce vnitřní, duševní, by posvěceno bylo naše nitro na příbytek Spasitelův. A při tom učí nás spisovatel, kterak souběžně s touto prací posvěcující možno kráčeti k cílům práce účelně hmotné, rovněž příkladem Kristovým vysoce povznesené. Poznáváme tedy z Przywarovy publikace, že pravý křesťan, jehož bytost prozářena jest nebeským jasem Eucharistie, pracuje v každém okamžiku a v každé situaci svého života vědoměji a významněji, než ten, jemuž jasu toho se nedostává a proto možno nesporně říci, že knížka tak milého obsahu mocně zapůsobí na každého z nás, kdo v pohnutých dobách státních i sociálních převratů i z úst representantů států vzniklých na rozvalinách včerejška, slyšíme volati po práci a zas jen po práci, ve které jedině spatřována spása národů i státních útvarů. Ale nesmíme zapomínati, že voláno bývá zpravidla jen po zdárné a úsilné práci fysické, která by měla v důsledku svém tak silnější effekt finanční — a na práci duševní, vše hmotné ozařující slunečním světlem nezdolného ducha náboženského, že se při tom ať bez úmyslu, nebo také s vyloženou tendencí zapomíná. Proto uvítati jest knížku Przywarovu, jež jest přátelskou učebnicí a důkazem, že všechna práce lidská, vniterná i zevní, práce jednotlivcova i celé society přinese zdar, výsledek, požehnání zde na zemi i tam v záhrobí, bude-li konána v Kristu a pro Krista. Nemalý význam publikace spatřujeme také v tom, že dočkala se již také překladův a to polského z péra P. Ildefonsa Nowakowskiho S. J. (Eucharystya a Praca, Kraków 1918) a hollandského, jejž pořídil P. J. Jorna S. J.

(Eucharistie en Actie. 's Cravenhage 1918); mimo to chystá k tisku chorvatský překlad kněz Ivan Mikič. — Kdo pročte pozorně čtyři záhlaví knihy, jednající o práci ve smyslu jejím vůbec, o práci niterné a práci zevní a posléze o jednotě či pospolitosti práce, dozná od srdce rád, že málo kdy setkáváme se v literatuře katolické s publikacemi jako jest „Eucharistie und Arbeit", kterouž doporučuji co nejvřeleji a to zcela po zásluze!

Jan Voborský.

Über die Brücke. Roman von Josef Weingarten. Nákladem Tyrolie v Inomostí. 1918. Stran 280. Cena neváz. K 8·40. Váz. K 9·60.

Román jest ze života bohoslovců v Brixenu. Jde se tam do ústavu, v němž bydlí bohoslovci přes most malé říčky, proto název „přes most". Román počíná, kterak vstoupil do bohosloví v Brixenu abiturient Ambrož Brunner. Spisovatel doprovází svého hrdinu, k němuž jest připojeno několik důvěrných přátel, po celá čtyři leta studií až jest vysvěcen na kněze. Nevyhýbá žádné otázce, která souvisí se životem kněze, všechny vplétá v román. Nechybí ani malý náběh k milostným scénám.

Vše podáno s odbornou znalostí, s místním vhodným zbarvením. Kdo se zajímá o život bohoslovců, jejich myšlenky, plány, ideály, najde tu vděčnou a dobru četbu. Román vyhovuje účelu, pro který jest napsán. Pobaví i poučí. Ukazuje jakým životem žije se v ústavech bohosloveckých, kterak mladíci, kteří se odhodlali vstoupiti ve stav kněžský vážně a svědomitě se k němu připravují. Ignát Zháněl.

Gebt mir meine Wildnis wieder! Umbrische Reisekapitel von Heinrich Federer. 21—40. tisíc. Nakladatel Herder ve Frýburku. Bez letopočtu, 1918? Stran 90. Cena váz. M 1·50.

Nyní v době, kdy nemožno obrátiti kroků svých do Italie, jest všem přátelům umění v Italii — jest jich mezi námi jistě nekonečně velká řada, pravým potěšením čísti knihu, v níž se dovedně popisuje krása krajin tamnějších, tuto čarokrásná Umbrie. Podáno osm článků, název dán podle první povídky, v níž líčí osudy papeže Celestina, zvoleného roku 1294. Byl opatem v Monte Sasso v Abrucích a nemohl si v Římě nijak zvyknouti, tesknil po svých zamilovaných horách a prosadil, že se mohl poděkovati. Jiné tuto obsažené články popisují málo známé kouty této věru božsky krásné krajiny Umbrie jako Narvi, poutní místo Santissima Trinita; pak podány některé črty jako „šťastní lenoši", kde obhajuje Italy, aby jim nikdo nespílal pro jejich zdánlivou lenost, jsouť národem pilným a pracovitým. Pěkné jsou črty „Malou Agnu bolí zuby", „Gotičtí dubové" t. j. lesík dubů, které zasadili Gothi mezi Terni a Narni. Zdařilý jest ku konci knížečky popis Kampagne, když se na ni dívám ze shora.

Péro Federerovo, kněze redaktora ve Švýcarsku jest čestně známo v Německu, jako oblíbeného povídkáře, který má již svou velkou obec čtenářů. Knížečka jest sličně upravena a svěže napsána. Bude se líbiti každému a nadchne pro cestu do Italie. Ignát Zháněl.

ČESKÁ.

Podíly „Dědictví Svatojanského" za rok 1918. Č. 1. Perikopy. Č. 2. J. Š. Baar, V různých barvách. Č. 3. K. Balík, Matka. Č. 4. Paměti Františka Vaváka. — V těžké době válečné naučili jsme se skromnosti v mnohém. I o knihách to platí. Dříve za několik haléřů mohli jsme koupiti pěknou knihu. Nyní i ta nejslabší brožurka není pod korunu! — Od tohoto válečného pravidla činí podíly „Dědictví Svatojanského" za poslední válečný rok řídkou a vzácnou výjimku. Z ročního úroku za nepatrný vklad 20 K v době, kdy spořitelny nedávají vůbec žádného úroku, ba snad ještě za uschování peněz vybírají poplatek od vkladatelů, — dává „Dědictví Svatojanské" svým údům čtyři knihy celkem 9 439 + 143 + 304 + 132 = 1018 stranách. A knihy tyto nejsou pouhý potištěný papír, nýbrž velmi pěkně vypraveny, ozdobeny obrázky, papír pěkný, hladký, bílý, obsah pestrý, krásný, zajímavý, poučný. Prohlédněme si je jednotlivě!

1918, č. 1. Perikopy č. Výňatky Starého i Nového zákona, které církev sv. čísti velí o nedělích a svátcích i jiných důležitějších dnech v církevním roce. Upravili Dr. Jan Lad. Sýkora a Dr. Jan Hejčl. Druhé vydání. Knih Děd. svatoj. č. 140. Cena 7 K. V Praze 1918. Tiskem škol. knihoskladu v Praze. Veliká 8°. Str. 439. — Kniha tato způsobí dojista každému členu Dědictví nemalou radost. Je to sice tatáž kniha, kterou

koupili jsme si již dříve, když vyšla samostatně mimo rámec podílní, ale knihu dobrou můžeme míti i dvakráte ve své knihovně, po případě jí někomu půjčiti nebo darovati. Zvláště duchovním správcům přijde velmi vhod. Pisatel obdržel perikopy právě na počátku čtyřicetidenního postu, kdy nastoupil nové místo v duch. správě, nemohl sebou vzíti své knihovny, nýbrž musil svá zavazadla „jako student" redukovati na minimum. Tu přišly podíly Děd. svatoj., z Prahy právě rozeslané, jako na zavolanou k ukrácení volné chvíle po službě, ale nejvíce bylo vítáno pěkné jasně tištěné „evangelium". I ve všední den třeba různým oddílům několik slov na povzbuzenou říci! Kdo popíše radost, když v perikopách nalezen jasný jadrný srozumitelný překlad epištol i evandělií na všechny i všední postní dny. Po mši sv. se přečte přítomným věřícím, nemocným, vězňům, vojínům a jin. epištola s evandělíem, dle připojených poznámek pod čarou a vlastní meditace připojí několik slov, krátká biblická exhorta dle přání církve a oběžníků papežských je hned hotova, uspokojí, povzbudí a vzpruží posluchače i kazatele. Nemalou výhodou perikop jest, že kromě zmíněných částek na všechny všední dny 40denního postu obsahují také perikopy pro četné svátky svatých a světic, zvláště českých, moravských a československých, na čtvero suchých dní v roce, na konci pak nejdůležitější modlitby. Překladatelům patří veliký dík za text tak jasný, srozumitelný, vytříbený, vydavatelům pak za zřetelný tisk. V předmluvě vylíčen velmi výstižně vývin zvyku, předčítati při bohoslužbách z písem sv., také podána velmi pěkná i poučná pragmatika a logická souvislost perikop roku církevního. Na konci rovněž není zapomenuto na důkladný obsah a abecední rejstřík. Dědictví svatojánské, vydavši opět a opět celé Písmo sv. v jazyku našem, a vydávajíc ho doposud v překladu novém, vydavši obsažnou neocenitelnou čtyřdílnou Postillu od Dra. Innocence Frencla a objemný výklad ročních epištol od Jana Feležny, získalo si novými těmito perikopami opět novou zásluhu, že Písmo sv., tento nevyčerpatelný zdroj naší víry, tato kniha knih, v dobrém lidu našem se čte a rozšiřuje. Laici i kněží sáhnou rádi po tomto podílu. Perikopy nebudou jistě nikde ležeti ladem, nýbrž horlivě čteny. Kéž v rodinách našich stanou se četbou na nedělní a sváteční odpoledne!

1918. č. 2. J. Š. Baar, V různých barvách. Knih Děd. svatoj. č. 141. Cena 2 K 50 hal. V Praze 1918. Cyrillo-Method. knihtiskárna Václ. Kotrby. Veliká 8°. Str. 143. — V různých barvách a odstínech září nám v této knize život našeho lidu vstříc, vymalován, jak to jen náš nedostižný svérázný Baar, — a po něm nikdo, — dovede. Obrázky: „Ze školy", „Přiznal se", „Inspekce", — jsou ze života dětského, plny jemného humoru, dle skutečnosti přesně vykresleny, které vykouzlí čtenářce i čtenáři veselý úsměv. Vážnější již episodu, odkoukanou v prosté dušince dětské, vyličuje črta „Mstitel". Povídky: „Žid", „Primice", „Smrtelná bába" obsahují pěkné poučení i jemnou satiru, smutné jsou, ale poučné a pravdivé, obrázky „Dva", „Švestka", velmi důmyslně a logicky je vypracována episoda „Zloděj", celá sbírka pak končí smírně lidovou povídkou „Poutnice". Spisy Baarovy tvoří ozdobu a attrakci podílů svatojánských. K nádherné idylle „Jan Cimbura" a ku třem řadám jemných „Mžikových obrázkův" druží se stejnorodě přepěkná sbírka „V různých barvách". Baar umí náš život, ať vezme si ho z kterékoliv strany, tak vylíčiti, jako asi kdysi malovali nizozemští mistři své obrazy. I když vezmete drobnohled nejsilnější, nenajdete v mistrných těch malbách ani jedné zbytečné čárky, ani jedné falešné kontury, ani toho nejmenšího nepříslušného vlásku. Ba čím více jdete do detailův, čím zevrubněji prohlížíte mistrovská ta díla, čím déle na ně hledíte, tím více a více se jim podivujete. A takovými až minuciésně svědomitě a přesně provedenými mistrnými kousky jsou díla našeho Baara. Ač spisovatel nikde ani slovíčkem nemoralisuje, přece plyne ponaučení z každé povídky samo sebou. Děj i vypravování nese se již tak! Psány jsou obrázky tak poutavě, že jen násilím se od četby odtrhneme! — Dr. Rudolf Zháněl.

(Dokončení.)

Pražská defenestrace — svržení místodržících z oken hradu pražského r. 1618. Napsal dr. Fridolin Macháček (Sbírka publikací „Naše vzpomínky" č. 1. Nakl. B. Kočí. Praha 1918. Stran 68. Cena 1 K 50 h.) — — Násilný čin českých stavů, den 23. máje 1618 „jest počátek a dvéře všechněch našich následujících bíd a neřestí". (Pavel Skála ze Zhoře.) Pan spis. soudí (str. 4.), že k události té dojíti musilo, a opakuje častěji, že de-

fenestrace byl čin úmyslný a předložený. „Čím dále postupuje badatelská práce v historii těchto let, tím určitější objevují se doklady toho, že defenestrace byla činem připravovaným delší dobu, že tu o jde spiknutí, možná dokonce o spiknutí daleko široko rozvětvené, jehož nitky sahají i za hranice. Dáváme v tom ohledu zá pravdu současné literatuře katolické a nemůžeme věřiti omluvám vůdců povstání, jinak snadno pochopitelným, kterými se hájili o tři léta později, když české povstání ztroskotalo“ .... kdo těmto jejich omluvám „věří, nutně pak musí považovati defenestraci za chlapecký nerozvážný kousek“ (str. 46.) — tomu tedy odpírá spisovatel, aby mohl říci, že politika stavů nebyla tak lehkomyslná a odsouzení hodná. Stavové celkem šli na jisto, ale byli zklamáni, přepočítali se. Za to vyčítá stavům „bezhlavost a zbabělost, že si dříve za nástupce Matiášova zvolili jeho synovce arciknížete Ferdinanda Štyrského, jehož smýšlení mohli a měli znáti. Nám ovšem, kteří v dějinách vidíme vůdčí ruku Prozřetelnosti Boží, je běh tehdejších událostí zřejmý a jasný — blížila se totiž doba, kdy míra zkázy šířené tak zv. reformací měla být již naplněna. Kdo toto na paměti nemá, je často v nesnázích při výkladu dějinných událostí, i když všecky jejich složky shledá a pozná. Že k defenestraci musilo dojít, p. spis. chápe, ale není mu jasna (str. 4.) „nutnost Bílé Hory“. Toto neštěstí nebylo prý zasloužené (str. 5.) ani úměrné vině vůdců a tím méně vině celého národa. Tyto nesnáze pana spis. zcela chápeme. O válce třicetileté praví, že byla vedena motivy politickými. (str. 6.) — Spisek psán je zajímavě a (po stránce vědecké) velmi svědomitě. Do úplné nestrannosti ovšem ještě mnoho schází, ale kdo má na mysli okolnost, že se u nás pravda historická plně pověděti nesmí, je vděčen již za to, když historik nezuří a netupí. Aparát vědecký k této práci podán je ve studii téhož autora v Českém Časopise historickém r. 1908. L † h.

Smířené bolesti. (Románové reflexe.) Napsal Adolf Piskáček. První nazývá se „Prsten“ a možno ji charakterisovati jedinou větou: „Chceš-li získat ženu, získej v první řadě její tělo, duši pak sama ti přidá.“ Sochař Vítěz podstupuje souboj se svým přítelem-sochařem, aby si vydobyl právo na modelování jeho ženy z příčin ryze uměleckých, k čemuž přítel svoliti nechtěl. Sám klesá kulí zasažen, zatím co žena, o niž jde, hoří smyslnou touhou po sochaři Vítězovi (Model). Rozhon chce napříště zameziti neštěstí v tavírně kovů, jehož byl svědkem, když jistému dělníku to vypálilo oči. Činí pokusy, ty se nedaří, a konečně nastalým výbuchem v laboratoři — sám ztrácí zrak. Lékař ho těší, žena i matka, ale nemají odvahy říci mu pravdu, že již nikdy neuvidí záři smavého slunka. Učiní to konečně jeho dítě a Rozhon padá v náruč své máteře (Chemik Rozhon). Výměnkář lpí ještě celou duší na rodné hroudě, kterou skropil svým potem a nyní odevzdal synovi. Ale na odpor se postaví, když zví, že syn chce statek prodati, koupiti si v městě dům a žíti po pansku. Leč nehoda s kočárem syna napraví. Syn, který za napomínání otcovo tohoto ze světnice vyhnal, vidí na jaře podivuhodnou věc. Sám nemůže ještě z lože, ale otec bez vědomí synova kráčí za pluhem hrdě a svobodně jako mladý, aby ho zastal. To vidí syn oknem. Nastává smíření. Syn odprošuje otce, jehož k sobě volá a ten nezná než slov: „Synu, Václave, já ti dávno odpustil, jsem jen člověk. Ale tu zem odpros. Té jsi ublížil, té jsi ukřivdil.“ (Výměnkář.) Dva bratři ucházejí se o jedno děvče. Mladší musí ustoupiti a proto si umíní odejíti do světa, ale dříve myslí na pomstu. Zapaluje bratrovu stodolu a prchá. Leč požár nevznikl, domnělý žhář odejel do Brem. Tam poznává, že otcovské jmění — balíček bankovek — cestou asi ztratil. Musí těžce pracovati, až se dostane do kýžené Ameriky. Touha po domovině po letech žene ho zpět, aby tihu se svědomí smyl. Dosahuje svého úmyslu, vidí rodnou ves a stavení bratrovo takové chatrné jako před lety. Vidí, že pomsta se nezdařila. A tu již vychází bratr, spěje mu v náručí a za ním Tekla, pro niž kdysi prchl. Hned ho vedou do světnice, Tekla před něj staví krajáč mléka a praví: „Hospodáři, pobízejte přec!“ To jsou divná slova. Konečně se dovídá, že Tekla jest svobodnou, ježto ocenila dobré srdce zmizelého a nalezla balík bankovek na prahu u stodoly (domnívala se, že tam schválně dány). Tak trpělivě čeká, až se vrátí ten, jehož více si vážila. Příchozí vidí, že ho dělají poctivcem a hodnějším než si zaslouží, proto odejde, ježto dělil až do dneška štěstí mezi bratrem a Teklou. Dneškem je spojil a zmizel v temnotách. (Návrat.) Následují: Smí-

ření, Koupel paní kněžny, Obět, Shledání, Slepec, Kliniky krásy, Pověrčivec, Soupeř, Hráči, Princezna, Opálový prsten, Světlá noc a Prameny života (románová rhapsodie). Spisovatel svými náměty i vypravováním dovedl plně zaujmouti pozornost čtenářstva a nehledaností slov uchvátiti, aby žilo s postavami předváděnými. Jsou to skutečné reflexe, nad nimiž se zamyslíme a tážeme se sami sebe: „Jest to skutečně pravda, co autor napovídá?" A vidíme, že tomu tak. Kolem nás pak procházejí v duchu jednotlivci z našeho okolí a my zříme, že spisovatel dobře pozoruje svět. A dáme za pravdu slovům, jimiž nás uvádí do své knihy: „Když hvězdy dosvítily, ohně doplály, se zardívá východ. Bolest smířená tak vystřídává utrpení v žití." Antonín Ježek.

Vzájemný poměr českých konfesí. Píše Jiří Sahula. Cena 1 K 40 h. V Hradci Králové 1918. Majitel a vydavatel Politické družstvo tiskové. Biskupská knihtiskárna v Hradci Králové. Nákladem vlastním.

„Časové Úvahy" — periodický měsíčník věnovaný časovým otázkám a redigovaný Karlem Kepplem — po delší přestávce, zaviněné nynějšími poměry, přinesly svrchu uvedenou práci (80 str.) jakožto celý ročník XXI. Spisek tento vydaný na mnohostrannou žádost se zřetelem k povaze nynější doby, uvádí nejprve prameny a předpoklady, načež krátce vždy poukázáno k tomu, jak učila o církvi, o svátostech vůbec a o každé zvláště církev katolická, jak Hus (dle Viklefa, bludaře anglického), jak kališníci, Chelčický, Čeští bratří, augšpurská a česká konfese a Heidelberský katechismus; ke konci pak kratince ještě připomenuta nauka těchže o obcování svatých, o očistci, o ctění sv. ostatků. Co tu zmatků, co tu odporů v nauce bludařů! A každá ta sekta myslila, že má pravdu, ač ji kolikráte sama měnila dle okolností a potřeby. Podotýká spisovatel v přehledu, že „jediná katolická církev mohla se v Čechách honositi věroučnou důstojností! Doporučuji. Jos. Fabian.

„Český Včelař". Časopis věnovaný zájmům a pokroku českého včelařství. Orgán Zem. ústř. spolku včelařského pro království České. Redaktor: Josef Kebrle. Ročník LII. V Praze 1918. Tiskem Rolnické tiskárny v Praze. — Ač poslední ročník „Českého Včelaře" byl následkem krise ve výrobě papíru zmenšen (na místě 12 čísel vyšlo jen 6 dvojčísel), přece řídící redaktor-kanovník Jos. Kebrle zařadil do něho vše, co praktického, poučného a pro spolkový život potřebného nynější doba přinesla.

V bohaté řadě poučných článků nalezli jsme opět mluviti pérem k srdci čtenářstva odborníky na slovo vzaté: Jindř. Baumana, V. Švarce, Fr. Wohnouta, P. Jos. Šmejkala, Fr. Berana, Fr. Havlíka, Jindř. Čejku, Jos. Springra, J. Boháče, Jana House, JUDr. M. Navrátila, P. Ivana Kitzbergra a j. více.

Zvláště pozoruhodné jsou články: „Zprávy ze stanic pozorovacích," „Ze stanic plemenných a oplozovacích", „Zpráva o činnosti učitelů včelařství za r. 1917", „Úvahy ze stanic pozorovacích za r. 1917", „Zlepšení zchablého včelstva rojem", „Falšování mezistěn", „Když se včely rojí" atd.

V části feuilletonové mohli se osvědčiti jen dva spolupracovníci: P. Al. Dostál svým příběhem „Včelka" a dr. inž. Jar. Charvát obrázkem ze starších dob „Medaři".

Další obsah doplnily „Včel. zprávy" a rubriky: „Med a vosk", „Praktické rady a pokyny" a j. Otakar Jakoubek.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Lidové vydání spisů Masarykových. Kulturní výbor doporučil Národnímu shromáždění, by uložilo ministerstvu školství a národní osvěty vydati o presidentu republiky spis „Masaryk — Osvoboditel", který by byl zároveň čítankou, t. j. výborem ze spisů Masarykových i vylíčením jeho činnosti veřejné i politické a zejména činnosti jeho v letech válečných, jež jest korunována osvobozením vlasti a národa. Ministerstvu se ukládá, aby pečovalo o to, by spis tento objevil se na vánočním trhu tohoto roku. — Návrh byl za hlučného potlesku přijat jednomyslně.

O vydávání pramenů k dějinám obnovy katolického náboženství v Čechách referuje po svědomité odborné průpravě velice poučně J. Borovička v č. 5.—8. „Věstníku Č. Akademie". Poukazuje k velikému počtu pramenů posud nepoužitých, hodnotí dosavadní publikace a navrhuje, v jakém pořadu a kde se mají otisknouti rukopisy, rozptýlené v různých končinách Evropy. V příčině spisů Kl. Borového o arcibiskupech Prusovi a Medkovi z Mohelnice Borovička dí: „Spisy . . . jsou první velké práce z novodobých českých dějin církve katolické a pro počátky katolické reformace zůstávají stále ještě díly základními, opravdu vědecky založenými a opírajícími se o bohatý archivní materiál, třeba že dnes jsou již známy četnější prameny." — Dílo Tomáše V. Bílka o Jesuitech „nesplnilo nadějí . . . Příkře vystupující tendence svobodomyslná tehdejších časových proudův u nás (r. 1896) zdaleka nemohla postihnout význam řádu ve skutečném jeho dějinném významu a nikterak nemohla zakrýt hluboké nedostatky plynoucí z pochybeného základu celé práce. Bílek vybudoval svou knihu na starší literatuře protijezuitské, ač novější práce již učily chápat dílo Loyolovo jinak, a z vlastních pramenů vážil velmi málo." — Borovička píše se zaslouženým uznáním o velikém díle Kroessově S. J. „Geschichte der Böhmischen Provinz der Gesellschaft Jesu", které bylo odborným znalcem pochváleno již v čes. Časopise Historickém. — Pro dějiny pokatoličení naší země mají dalekosáhlý význam prameny v římské Propagandě. Kořist česká, nasbírána v archivu Propagandy, jest již nyní rozsáhlá. Prameny k dějinám českým obsahují zde na tisíce a tisíce kusů. „Obnova".

Ministerstvo umění a literatury se chystá, ministrem má býti básník Machar. R. Svobodová stěžuje si v „Lípě", že ministerstvo obsahovati budou politikové, spisovatelů se však nikdo neptá. V Polsku ministrem literární a výtvarné kultury jmenován spisovatel a básník Zenon Przesmycki, u nás známý pod jménem Miriam. Překládal též mnoho z češtiny.

O „katolické" literatuře rozepisuje se Dr. P. v „Obnově". — „O tom nebude dnes snad již pochyby, že je svrchovaně na čase, aby termín „katolická" literatura se nechal padnout. Je nedomyslený, labilní a pln vnitřních rozporů; literární práci katol. kněží vůbec jen tak beze všeho tím pojmem označit nelze . . ."

Literární vlastivěda má vycházeti, aby se vědělo, v kterém místě to ono dílo vzniklo, kde se ten onen děj odehrával, které osoby spisovateli sloužily za vzor. Má se poznati celý typický rámec vynikajících literárních jednotlivců; dílo bude illustrováno, opatřeno portréty lidí, chaloupkami, samotami, kde se děj odehrál. Hledají se spolupracovníci a mají se přihlásiti v „Máji" (Národní třída 18).

Feuilletonista „Našince" probírá 63 otázku: Kdo zabíjí katolickou literaturu. Mezi jiným dí: „Bylo by na čase, aby se v našich spolcích počaly pořádat „večírky katol. literátů". „Stručný náčrt" života a díla některého našeho spisovatele, recitace jeho prací, proložené pro osvěžení některými hudebními čísly. Katolická veřejnost je to povinna své literatuře i svému kulturnímu poslání. Náš lid neví o naší literatuře a dává se vodit reklamou knihkupeckou, která cení knihu dle zisku a sensace, ne dle vnitřní ceny."

Legie. Napsal Henryk Sienkiewicz, přeložil A. Spáčil (u Vilímků), poslední nedokončené dílo. Znamenitý polský romanopisec uvádí zvláště rád jako hrdinky katolické ženy a to s přesvědčením.

Česká knihovna zábavy a poučení vydávaná Ústředním spolkem českých profesorů přinesla mnoho výborného na př. Sedláčkovy pověsti historické, Branišovy dějiny umění, Ruthovo bájesloví řecké a římské, Šafránkovy úvahy o české osvětě, Bílého o našem obrození, Černého stati o Lužici a lužických Srbech, Bartošovy rozbory, ukázky a výklady lidových písní československých, výbory z Havlíčka, Hálka, Heyduka, Vrchlického, Sládka, Světlé, Nerudy, Jiráska, Wintra, životopisy Němcové od Vávry a Máchův od Vobornika, literární studie Arne Nováka „Myšlenky a spisovatelé", přetisky jako Příhody Václava Vratislava z Mitrovic. Nyní vydán zde výbor spisů Josefa Jungmanna.

Páter Dobrák. Ferdinand Tomek v této básni (č. 25—26) počíná ve zvučném rýmu líčiti poměr kaplana Havla k dívce, již poznal v zpovědnici

a byl ztracen. Dlouho bojoval proti přírodě, „ale svatému citu se neubránil, který v lidské srdce uložil sám Bůh".

Brněnská „Hlídka" v č. 2 vzpomíná pavlovického faráře Jana Jiřího Středovského, který sepsal „Mercurius Moraviae memorabilium" (r. 1705). Zde dovozuje mezi jiným, že čeština jest „slavná, užitečná, potřebná a svatá". Uvádí příklad na Karlu IV., jenž poručil, aby se knížata češtině učili. Jiné dílo Středovského jest „Sacra Moraviae historia". Tu jedná o postavení češtiny v životě veřejném. Opírá se o Balbína, Stránského, Pešinu, Paprockého.

Podivný časopis mají v Americe. Vychází jednou za 100 let; poslední číslo vyšlo r. 1859. Formát měří osm a půlkrát šest stop a přikryl by tedy slušný kulečník a má osm stran. Poslední číslo (r. 1859) mělo 28.000 exempl. nákladu, text, prostoupený hojně illustracemi, vyplnil by knihu kvartového formátu o 400 stranách. Číslo stálo půl franku. — Že každé číslo má novou redakci, netřeba dokládat.

Honorář Petra Kopala. V „Čechu" sděluje Václav Oliva, že Kopal napsal a svým nákladem vydal první díl Apostatů, ten pak odevzdal na Hradčany arcibiskupovi k censuře. Ten mu naznačil, aby spis nebyl dáván do prodeje, ale že třeba jej zničiti. Kopal tedy celý náklad ve čtyřech bednách dal z večera odvézti do Vltavy a ještě posluhovi 5 zl. zaplatil. To byl honorář! Tohoto díla se zachovalo pouze 5—6 svazků. Jeden má i Václ. Oliva jako bývalý přítel Kopalův.

Rozšíření listu. „Český Západ" má Ženskou a Vychovatelskou hlídku a chce nyní vydávati též Dětskou přílohu. Mohla prý by vycházeti též jako samostatný časopis pro školní mládež. Redakce si vyprošuje od přátel a vychovatelů mládeže vhodné příspěvky jako na př. krátké povídky, báchorky, říkadla atd. — Ale — pro děti jen to nejlepší.

Učme se svobodě od Ameriky! Pod tím názvem vydal brožuru katecheta v Blansku, Jan Staněk, jenž působil v Americe 2 roky jako duchovní správce slovensko-polské osady v St. Clairu, Pa. Všímal si důkladně veřejného života v Americe a ty zkušenosti shrnul ve své brožuře. Lze dostati v Brně v Občanské knihtiskárně za 60 hal.

Strašidelnou historii o korunním princi Rudolfovi dle memoirů hraběnky Larischové vydalo smíchovské Vaňkovo knihkupectví. Neudán ani spisovatel, ani nakladatel. Pouze uvedeno „dle amerického vydání". — Lid nazývá knihu naivně směšnou a knihkupeckým brakem pochybné kvality.

O katol. tisku francouzském píše prof. Dr. J. Hanuš: Střediska katolického tisku jsou zvláště Maison de la Bonne Presse (dům dobrého tisku), dříve majetkem řádu Assumptionistů, po konfiskaci koupený p. Féron-Vran, ohromná to tiskárna katolická zaměstnávající r. 1908 na 600 osob, kolem níž sdruženo na 10 tisíc komité a 50 tisíc dopisovatelů, podporovatelů zvaných rytířů kříže. Zde vychází velmi rozšířený časopis La Croix, velký i malý formát (denník), pak mnohé týdenníky, měsíčníky a revue (na 25) pro různé kraje a odbory. Podobné středisko tiskové jest v záp. Francii.

Katolické časopisy nejrozšířenější jsou: La Croix na 160—200 tisíc odběratelů, L'Echo de Paris 100 tisíc, L'Eclair 100 tisíc, La Libre Parole 60 tisíc, L'Antonté 30, Figaro 30, le Gaulois 30, Les Débats 18, Le Peuple Francais, l'Univers a Verité, ze všech časopisů francouzských jest tu ovšem jen 18. díl. (V Paříži 150 a na venkově 250 katol. denníků a obdenníků.) Naproti tomu: Le Petit Parisien 1,250, Le Petit Journal 850, Le Journal 600, Le Matin 450 tisíc — více méně indiferentní, protináboženské mají méně odběratelů.

Nejhorlivěji rozšiřují si svůj tisk katolíci v severní a západní Francii (Lille, Nantes, Le Havre — La Croix du Nord 170 tisíc odběratelů).

Vedle deníků všeobecných, týdenníků a revue všude téměř ve farnostech rozšířen jest místní časopis „Bulletin farní", jednající o záležitostech farních a obraně víry, vyučování náboženství (katechismy). R. 1909 přes 2000 farností mělo svůj bulletin a tisklo na 1,200.000 exemplářů měsíčně.

Vedle farních časopisů rozšířen jest ještě diecesní bulletin, doplňkem každoročně vydáván jest almanach (kalendář) s částí společnou všeobecnou, k níž připojena jest zvláštní pro farnosti nebo diecesi — pro svou láci 0·30—0·50 franku pronikl do všech téměř rodin katol.

O rozšíření a podporu tisku pečují zvláště ženy (horlitelky), které sbírají malé dárky nebo předplatné, roznášejí do veřejných místností a darem dávají do rodin méně zámožných nebo vlažnějších. Spolky na rozšíření katolických časopisů jsou: Liga Ave Maria, „Sou de la Bonne Presse" s nepatrným příspěvkem 5 hal. (sou), pak jsou tu rytíři kříže a pážata Kristova (mladší horlitelé), sdružení v jednoty, s odznaky, prapory, hudbou, rozšiřují časopisy po domech, u chrámů, na cestách, poutích, slavnostech. Proti špatnému, nepřátelskému tisku bojují zvláště ženy sdružené ve vlastenecké Lize žen francouzských.

Ludmila, sbírka zábavné četby pro český lid, přinesla v roč. XIX. od J. S. Baara „Hančí", od Vlasákové „Myslivcova dceruška" a od V. Špačka „Pan pomocník" a „Nepochodil", tentokráte 5 svazků pro nedostatek papíru. Dobrá četba, byť ve zmenšené míře. Nový ročník bude za K 4·50 (vázaný K 7·50).

Censura opět zavedena. V československé republice opět zavedena censura. Nejdříve stihla budějovický „Hlas Lidu". Nedávno konfiskován „Čech".

Vídeňský „Fremdenblatt" zanikl. Vycházel skorem 73 let. Světlo světa spatřil 1. července 1847 pod názvem „Fremdenblatt der k. k. Haupt- und Residenzstadt Wien". Tehdy obmezoval se jen na seznam cizinců s udáním hotelů, v nichž se ubytovali, a pak na divadelní oznámení, jízdní řády a záznamy kursů cenných papírů. Postupem času se „Fr." rozšířil, psal též o politice, s počátku bezbarevně, brzy však nalezl cestičku ku vládě, jejíž mluvčím a zastancem se stal.

Nové poutní písně. Sdružení venkovské omladiny vydalo svým nákladem písně: „O pouti Sdružení venkov. omladiny". Napsal dp. Jos. Rudolecký. Nápěv složil dp. Vinc. Kudr. Sešítek o 8 stranách obsahuje píseň při příchodu na místo poutní a píseň při odchodu, v nichž v prosbě k P. Marii naznačeny jsou krásné snahy a úkoly Sdružení venkov. omladiny. Cena obou písní 10 hal.

„Ostravský Kraj" začne v nejbližší době vycházet jako denník. Naše stoupence a křesť. soc. organ. žádáme, by sbírali adresy spolehlivých odběratelů a pamatovali při sbírkách na akci „Ostravský Kraj" denníkem.

Z České Akademie věd a umění. Česká Akademie přijala na základě veřejné soutěže do Bibliotéky fondu Roberta Lva Nováka lyrickou sbírku Jos. Pelíška „V tříšti chvil". Verše budou vydány jako druhý svazek této knihovny jmenovaného fondu, založeného ušlechtilým darem matky a bratra záhy zesnulého mladého básníka.

Nákladem Fr. Topiče vychází dětský časopis „Mladý republikán", který učitelstvo horlivě rozšiřuje. V jakém duchu se tam píše, ukazuje následující obrázek: „Dva zobáky rakouského orla". Jeden jmenuje se Vídeň a ten jsme šťastně urazili. Druhý se jmenuje Řím, a ten nás dosud rve a celou naši republiku by rozsápal. Rozumní kněží žádají znárodnění církve, zrušení bezženství atd. Takové čtení dávají pokrokoví vychovatelé dětem. Rodičové křesťanští už budou vědět, jak mají jednati, když učitelé budou nabízeti jejich dětem „Mladého republikána".

Paběrky z novin a veřejného života.

† **Otakar Jakoubek**, pilný přispívatel do Vlasti, jenž obstarával výhradně rubriku „Divadlo", směs literární, slovanské rovy, jenž byl výborným znalcem životopisů českých spisovatelů, jemuž neušlo ani jedno jubileum, výročí, úmrtí, který přispíval články, básněmi, povídkami nejenom do Vlasti, ale i do Našich Listů, Vzdělávací četby, Vychovatele, Včelaře atd., muž velmi čilý a snaživý, zemřel 4. dubna t. r. na soucholiny. Ještě do čísla březnového poslal příspěvky, marně čekány práce do čísla dubnového, místo těchto došlo parte s truchlivou zprávou. Byl členem Literární sekce a podával ochotně referáty, zúčastňoval se slavností i schůzí, jež Vlast pořádala. Dle zaměstnání byl typograf velice sečtělý a vzdělaný. Působil též ve Zpěváckém spolku pražských typografů. Buď mu země lehká!

† **Jos. Melena**, bisk. vikář a osobní děkan v Novém Etinku, zakladající člen družstva Vlast z roku 1892 a horlivý podporovatel katolických podniků, zesnul v Pánu dne 17. února t. r. želen přáteli a osadníky. Jos. Melena byl též od založení místní Kampeličky jejím neúnavným pracov-

níkem, dále dlouholetým starostou a nyní členem představenstva. Podlehnul nenadále srdeční mrtvici ve věku 62 let. Kampelička, jejíž byl vždy dobrým rádcem po 20 let v zájmu farních osadníků i členů, ztrácí v zesnulém nezapomenutelného svého ochránce i věrného přítele. Čest budiž jeho památce!

Úmrtí. V Berouně zemřel 25. února ředitel tamního reál. gymnasia dr. Oktav Wagner v 50 letech. Byl též literárně činný, lnul ke kraji podbrdskému, o němž psal. Obíral se slovanskými látkami z cizích autorů. „Žďár" věnuje mu posmrtnou vzpomínku, píše, že vydal knihy: K reformě dívčího vzdělání, Ve šlépějích Krameriusových, Z oboru školství, Za lidovou osvětou. Pro tisk měl připravené: Jen dál!, Připsáno Podbrdsku. Z extensí středoškolských.

Úmrtí. Dr. Jan Pražák, jub. ředitel vysokomýtského gymnasia, školní inspektor rychnovský. V letech osmdesátých působil i v Chrudimi na středních učelištích.

Phdr. Otokar Janota, renomovaný spisovatel katolický a překladatel četných děl nábožensky-uměleckých, jazykozpytec románských řečí na slovo vzatý, povoláním profesor Malostranského gymnasia a lektor španělštiny při universitě a technice Pražské, muž, který nikdy nezakolísal v otevřeném a hrdém hlášení se ku svému pevnému náboženskému přesvědčení katolickému, zemřel 4. března na Zbraslavi ve věku 36 let. Dr. Janota byl již na gymnasiu literárně činný a v tajně tehdy skrývaném časopise studentském najdeme jako památku jeho literární prvotiny. Studoval vždy s vyznamenáním a r. 1901 vykonal maturitní zkoušku, po níž odebral se při svém, již na gymnasiu pevně vyhraněném a nekompromissním stanovisku katolickém na studia theologická do české kolleje v Římě. Tam pobyl celý rok, ale následkem otřeseného zdraví byl nucen vrátiti se do vlasti. Zde po zotavení oddal se studiu moderní filologie, při čemž obzvláštní píli věnoval jazykozpytu řečí románských. Byl brzy hotov, byl jedním z prvních doktorů z našich abiturientů.

Po nastoupení dráhy učitelské věnoval se specielnímu studiu jazykozpytnému a dovolené své používal k studiu na universitách cizích, zejména ve Španělsku.

Stal se poměrně velmi mlád lektorem španělštiny při filosofické fakultě v Praze, specialitou jeho byla srovnávací gramatika jazyků románských. V oboru tom mnoho pracoval a o stolici podobnou na naší universitě se hlásil, ale proudy nepříznivými vyplnění svých tužeb nedošel. Stolice podobná na universitě naší dosud obsazena nebyla.

Vedle práce vědecké byl činným produktivně literárně. Přeložil několik větších děl ze španělštiny. R. 1911 Výkřiky sv. Terezie, k nimž připojil svoji studii: Sv. Terezie v rámci španělské mystiky, nákladem „Meditace". Tamtéž uveřejňoval menší práce kritické i překlady románské mystiky, tak na př. v roč. IV. „Loučení s májem" od Jacinta Verdaguera, podobně i v přílohách denních listů mnoho menších prací. V poslední době v „Zábavách večerních" vydal práci Ludvíka Colonny „Boy". Z literární pozůstalosti mnohé závažné práce Janotovy čekají na pietní redakci a pohrobní uspořádání celého literárního díla muže tak nadaného a skromného, který vědě i katolické literatuře byl vyrván a stržen v předčasný hrob. — (Čech — V. Vajs.)

Úmrtí. Čeští katolíci vídeňští želí ztráty P. Matěje Bezděka, jenž mezi nimi řadu let působil jako ředitel III. řádu sv. Františka a přispívatel do listu „Ráj". Narodil se r. 1868 v Olšovci na Moravě. Zemřel na chřipku a pochován v Kagranu. „Pravda" vídeňská (č. 10) přináší jeho nekrolog a fotografii.

Akademický malíř František Urban zemřel na Král. Vinohradech. Byl žákem Schikanedrovým a Ženíškovým na Uměl.-prům. škole a již jako mladý umělec probudil živou pozornost svými krásnými, dekorační styl starých mistrů renaisančních prozrazujícími obrazy světců a světic, jak to naznačil již svojí „Madonnou jdoucí pro vodu" z prvních let svého malířského mládí. František Urban zůstal převážně u tohoto druhu maleb náboženských, vyzdobujících dnes velkou část našich moderních chrámů, zejména barevných oken jejich, jak víme zejména z gotického chrámu sv. Ludmily na Král. Vinohradech, chrámu sv. Barbory v Kutné Hoře, v Hlinsku, v Sedlci u Tábora, v Kouřimi, ve Vlašském dvoře kutnohor-

ském a j. Mimo to provedl Urban mnohou malířskou dekoraci chrámů sv. Petra a Pavla na Vyšehradě, v Karlíně, v Mnichově u Mar. Lázní, v Kočí u Chrudimě, provedl freskové malby v mnohých palácích a soukromých domech moderních, v bankách, kaplích a j. Byl vždycky malířem velkých, pietně monumentálních dekorací, básníkem poetických vidin a obrazů dýšících vroucí zbožností. Koloritem upomínal na Ženíška i Hynaise, kresbou byl rázovitý a svůj, typický mistr výrazné, při tom však měkce promlouvající linie, která se vždycky uměla vzácně přizpůsobiti svému dekoračnímu i zbožně výmluvnému poslání malířskému. Rodákem byl František Urban z Karlína a manželem své spolupracovnice Urbanové-Zahradnické, která mu pomáhala v dekorativní výplni obrazů.

Prof. MUDr. Rudolf Jedlička padesátníkem. Jest znamenitým chirurgem, lékařem, lidumilem. Jako žák Maydlův byl spoluzakladatelem české novodobé školy chirurgické. Jest pracovníkem světového rozhledu, za světové války pečoval o vojíny a invalidy. Jeho úsilím vybudováno sanatorium v Podolí. Pečuje o mrzáčky, i poctu 1000 K od Akademie z Riegrova fondu jim věnoval a v jejich prospěch stále po lidumilech se shání.

Vzpomínku na † E. Holárka píše v Našinci Fr. Jemelka. Zmiňuje se o jeho „Reflexích z katechismu", posuzuje jeho uměleckou činnost a styky ve vojenské nemocnici v Terezíně. I zde stále skizzoval (9 listů s obrazy pro „chrám umění"). Chtěl zachytiti též apotheosu křesťanského milosrdenství ze života sv. Alžběty ve prospěch Červeného kříže. Než smrt učinila konec jeho snaze.

Prof. Dr. Ant. Heveroch slavil abrahamoviny. Patří mezi nejplodnější literáty lékařské. Jeho zásluhou založen ústav pro epileptiky „Valentinum". Hudba a divadlo má v něm též nadšence. Jmenován ředitelem pražského ústavu pro choromyslné.

Bohdan Kaminský šedesátníkem. Jeho četná literární žeň stále kolísá mezi poesií a žurnalistickým feuilletonem. Rysem jeho básní jest elegický tón, mnohdy v ironii zahroucená erotika, romantická tesknota. Jest také čilým pozorovatelem vnějšího světa. Ve formě pružnost a lehkost v ovládání akademického verše i v činnosti překladatelské.

Otakar Ostrčil, vynikající hudební skladatel a dirigent oslavil právě svoji čtyřicítku. Komposice jeho jsou dokumentem přísné autokritiky.

Papežský nuncius Valfré di Bonzo byl přijat pres. Masarykem ve slyšení tříhodinném 26. února. Donesl vzkaz sv. Otce: „Svatý Otec přeje z celého srdce československé republice všeho zdaru, vzkazuje p. presidentovi svůj pozdrav a ujišťuje jej, že má k němu plnou důvěru. Proto také doufá, že poměr Sv. Stolice a č. republiky utváří se velmi příznivě."

Staroslovenský jazyk církevní. Dle zprávy „Morning Postu" zastavil se římsko-katolický biskup ve Splitu na cestě do Paříže v Římě, aby požádal papeže o svolení zavésti do katol. bohoslužeb v Jugoslavii jako církevní jazyk staroslovenštinu a tisknouti v ní církevní knihy. Tato církevní slovenština nebyla by však psána glagolicí, nýbrž jako od nepaměti na ostrovech Quarnerských latinkou. Není dosud jisto, zda Vatikán projeví souhlas.

Riegrův odkaz při Svatoboru. Jakož pravidla odkazu „Nadání Riegrovo" při Svatoboru předpisují, učiněna dne 3. března 1919, jenž jest úmrtním dnem nezapomenutelného zakladatele, vyhláška o podporách přiřknutých. Na základě návrhů a žádostí bylo ředitelstvím Svatobora po návrhu rady Nadání Riegrova a se schválením Č. Akademie ustanoveno, aby obdrželi: V oboru vědném: Dr. Gustav Friedrich na III. díl Sbírky Pramenů Práva Městského a na přípravy k dalšímu dílu 800 K, dr. B. Kladivo na další práce z oboru geodesie 600 K, dr. Josef Vajs na kritiku překladu staroslovenského písma sv. 500 K, Adolf Srb na dokončení Politických dějin národa českého od r. 1861 500 K. V oboru literárně uměleckém: Jakub Deml za řadu knih prosou i veršem (povzbuzujících k mravnímu i náboženskému životu) 700 K, Rudolf Vejrych na další tvorbu uměleckou 500 K, Jiří Sumín na další tvorbu literární 500 K, Bohdan Kaminský na další tvorbu literární 500 K, Jan Klecanda na další tvorbu literární 500 K, Viktor K. Jeřábek na další tvorbu literární 500 K, Osvětový svaz podporu na knihovny 400 K. Rozděleno bylo celkem 6000 K. Žádosti pro příští období opatřené řádnými doklady buďtež ředitelstvu Svatobora zasílány nejdéle do 1. listopadu 1919 na adressu: Pokladna Svatobora v Praze-II., čís. 858.

Z družstva Vlast. K družstvu Vlast za člena zakládajícího přistoupil a hotově složil 100 korun Julius Košnář, arcib. notář a profesor v Praze.

ROČNÍK XXXV. ČÍSLO 8.

VLAST

KVĚTEN 1919.

Alfons Pryč:

Boj duchů.

(Pokračování.)

Egypťané měli ve starověku pověst nejzbožnějšího národa. Vysvětluje se to tím, že u jiného žádného národa nebyl veškeren jak soukromý, tak veřejný život ovládán náboženskými předpisy jako v Egyptě. A jaké to bylo náboženství? Původně byla to víra v jednu božskou bytost. Pravda tato byla dědictvím, jež Egypťané převzali z prazjevení, daného Bohem jednotné lidské rodině. Jenom však kněží zachovali původní ušlechtilé prvky náboženské ve své tajné nauce; lid upadl brzo do modloslužby. Ctil nejdříve slunce jako nejúčinnější přírodní sílu, brzo však klesli tak hluboko, že se klaněli zvířatům a to ne snad jako symbolům božských vlastností a sil, nýbrž přímo jako bohům.

Největší a nejvšeobecnější úcty požíval posvátný býk Apis. Kromě něho byly však ctěny ovce, kozli, kočky, psi, vlci, lasičky, myši, krokodilové, hadi, různí ptáci a ryby, ba i cibule a česnek, takže římský básník Juvenal volá posměšně: „O blažený národ, jemuž bohové rostou v zahradách.“ *)

Jednotlivá z těchto zvířat nebyla však uctívána v celé zemi, nýbrž jen v různých městech a okresích, Stávalo se tedy, že zvíře, jež v jednom městě požívalo božské pocty a nesmělo býti zabito, v sousedním městě bylo pojídáno. Povstávaly z toho často krvavé náboženské války.**)

Každá rodina měla své posvátné zvíře, jež bylo pěstěno co nejpečlivěji a krmeno tím nejlepším. Vypukl-li požár, starali se Egypťané více, aby zachránili svaté kočky, než aby hasili. Pošlo-li posvátné zvíře, truchlil celý dům jak o nejmilejší dítě.***)

Pocty, vzdávané těmto bohům, byly často tak necudné a hanebné, že o nich nelze veřejně psáti.

Zároveň však, jak píše Döllinger, neměl žádný z předkřesťanských národů tak určitých a podrobných, v pevný, pečlivě zachovávaný systém sestavených názorů o posmrtném stavu člověka jako právě Egypťané. „Patří to k záhadám dějin, že tento

*) Juvenal: Satir. 15.
**) Döllinger: Heidentum und Judentum 425.
***) Tamtéž 426.

podivuhodný národ, mající tak ušlechtilé představy o posmrtném životě a jeho přednostech před životem pozemským, mohl tak všeobecně a hluboko zabřísti do bohopocty zvířat a lpěti na ní tak houževnatě." *) Dopustila to snad prozřetelnost Boží na důkaz, kam až zablouditi může lidský duch, ponechaný své vlastní síle, kdyžtě právě lid, jenž ze všech kulturních národů pohanských přirozenou moudrostí nejvýše se vyšinul, upadl zároveň do nejpošetilejší a nejošklivější modloslužby.

A konec egyptské moci a slavné kultury? Úpadek, zkáza. Egyptská říše měla důležitý úkol v božském plánu světových dějin a veliký vliv na osudy vyvoleného národa. Proto se Písmo sv. St. zákona zabývá často Egyptem, a tu čteme, jak proroci předpovídají zkázu Egyptské říše. Prorok Ezechiel předpovídá: „Toto praví Pán Bůh: Aj já na tě, Faraone, králi egyptský, draku veliký, jenž ležíš uprostřed řek svých a říkáš: Má jest řeka, a já jsem sebe samého učinil . . . Toto praví Pán Bůh: „Zkazím podobizny a modlám Memfis učiním konec; a vůdce ze země egyptské nebude již a pustím strach na zemi egyptskou . . . A zapálím oheň v Egyptě; jako žena rodící bolest míti bude Pelusium a Alexandrie (Theby) bude rozmetána, a v Memfis úzkosti každého dne. A posilním ramena krále babylonského a ramena Faraonova klesnou; a rozptýlím Egyptské mezi národy a rozvěji je po zemích, a zvědí, že já jsem Hospodin." (Ezech. 29. 30.) Podobně prorok Jeremiáš.

Prorocká slova splnila se doslovně. Babylonský král Nabuchodonosor byl první, jenž pokořil veleříši egyptskou. Pak ji podmanil a zpustošil perský král Kambyses, pak Řekové; Římané zničili konečně úplně samostatnost Egypta na vždy. Egyptská říše zhynula pýchou svých panovníků, nemravnou modloslužbou a z ní plynoucím mravním vysílením svých obyvatelů. Padli Faraonové, sřítila se a pískem pouště zaváta jsou ohromna města s nesčetnými stavbami nadlidské téměř mohutnosti, z povrchu země zmizel nejstarší kulturní národ světa, jenž tisíce let byl školou lidské moudrosti; pouští je z velké části země, již Písmo sv. porovnávalo kdysi s rájem.**)

Na Egyptě uplatnil se základní zákon křesťanské filosofie dějin, vyjádřený slovy Písma: „Spravedlnost zvyšuje národ, ale hřích bídné činí národy." Každý národ, zrovna jako jednotlivec, žije správně a jde pravou cestou k blahobytu a ušlechtilé kultuře jen tehdy a potud, pokud se řídí zákonem Božím a plní úkol od Boha určený. Zpronevěří-li se však Bohu a jeho zákonu, a učiní-li svým bohem pýchu a smyslnost, pak jedná proti své zdravé přirozenosti, ničí své fysické i mravní síly a konec nemůže býti jiný než — bankrot.

Kultura egyptská byla, jak píše apologeta Weiss, nejen nejstarší, nýbrž i největší ze všech kultur starého světa, máme-li na zřeteli nádheru, důkladnost a velkolepost jejich děl. Chrám v Edfu měl sloupy v průměru 12 stop, 37 stop objemu, 70 stop výšky s hlavicemi v průměru 22 stop, v objemu 69 stop a každý

*) Heidentum und Judentum, 429.
**) I. Moj. 13. 10.

byl vytesán z jediného balvanu a přivezen z dálky několik set mil. V celém chrámě byla plocha více než 250.000 čtverečních stop pokryta písmem a malbami.*) A vše to — zahynulo.

6. Za kulturou egyptskou nezůstává o mnoho pozadu kultura *babylonsko-assyrská* s hlavními městy Babylonem a Ninivem. I Písmo sv. nazývá Ninive městem velikým (Jon. 1. 1.) a praví, že mělo v objemu tři dny cesty. Dějepisné zprávy udávají 480 stadií (asi 88 km.). Opevněno bylo zdí 100 stop vysokou a tak širokou, že tři vozy mohly jeti po ní vedle sebe; 500 věží vysokých 200 stop čnělo nad zdí, vykládanou zevně alabastrem.**)

A podobně ohromný a nádherný byl Babylon, jenž vynikal nad to ještě jako sídlo věd a umění.

Údaje starých dějepisců o dílech těchto životních kultur byly tak ohromné, že nová doba, pyšná na své kulturní vymoženosti, nechtěla jim věřiti. Nejnovější nálezy badatelů potvrzují je úplně.

Než všechen tento kulturní život zahynul a zmizel, poněvadž mu scházela vnitřní síla, pravdivé a zdravé zásady náboženské a mravní — duše pravé a ušlechťující kultury. Assur, syn Semův, praotec Assyřanův a Nemrod, vnuk Chamův a zakladatel Babylonu, znali ovšem ještě posvátné pravdy prazjevení. Potomci jejich však zapomněli na ně a upadli do modloslužby, jejímž předmětem byly hlavně tělesa nebeská, slunce, měsíc a hvězdy. Z této modloslužby povstaly pověrečné názory o vlivu hvězd na osudy jednotlivců a celých národů, magie, nemravná bohopocta a rozmařilost, podporovaná nesmírným bohatstvím a poklady, jež Assyřané a Babylonci nahromadili výboji z celého tehdy známého světa.

Tyto neřesti jakož i pýcha králů, kteří pro svou moc a slávu požadovali pro sebe božské pocty, přivedly na Ninive a Babylon trest Boží a zkázu. Prorocké knihy St. zákona popisují obšírně slávu a moc říše assyrské. „Aj Assur jako cedr na Libanonu; . . . pod stínidlem jeho bydlelo shromáždění národů přemnohých; . . . Cedry v ráji Božím nebyly vyšší nad něho," píše prorok Ezechiel (31.) — „Toť jest město slavné, přebývající v důvěrnosti, které říkalo v srdci svém: Já jsem a kromě mne není jiného," volá o Ninive prorok Sofoniáš. (2. 15.)

Zároveň však ohlašují hned jeho úpadek a zkázu: „Kterak učiněno jest poušti, odpočívadlem bílé zvěře? Každý, kdo půjde přes ně, úpěti bude a hýbati rukou svou." (Sof. 2. 15.) I stane se, že každý, kdo uzří tebe, odskočí od tebe a dí: „Pohubeno jest Ninive." (Nah. 3. 7.)

Totéž stalo se s Babylonem. Kniha Danielova vypravuje o pýše krále Nabuchodonosora: „Král procházel se na paláci babylonském — asi na nějaké vysoké terase nad městem a pohlížeje na město pod sebou, zvolal: „Zdaliž toto není ten Babylon veliký, který jsem já vystavěl v dům království, mocí síly své a v slávě krásy své?" (Dan. 4. 26. 27.) Tajemný hlas

*) Weiss: Apologie. III. 1. 66.
**) Weiss: Apologie III. 1. 70.

s hůry oznámil mu téže chvíle pokoření jeho pýchy, že totiž na čas pozbude rozumu a jako zvíře si bude počínati. Stalo se tak skutečně brzo. A jako byl ponížen Nabuchodonosor za svou osobní pýchu, tak byla pokořena zpupná, bezbožná babylonská říše.

Isaiáš prorokuje: „Sestup, seď v prachu, panno, dcero babylonská, seď na zemi, není trůnu dceři chaldejské, nebo nebudeš již slouti rozkošná a outlá . . . Seď mlčky a vejdi do tmy, dcero chaldejská; nebo nebudeš již nazývána paní království . . . Řekla jsi: Na věky budu paní; . . . já jsem a není kromě mne jiné . . . Přijde na tebe zlo a neprospějí-li zaklínači tvoji a množství kouzel tvých a hvězdopravci tvoji . . . nebude, kdo by tě vysvobodil.“ (Is. 47.)

A jinde tvrdí prorok Babylonu a jeho panovníku: „Stržena jest do pekla pýcha tvá, spadla úmrlčina tvá; molem tobě podestláno bude a přikrytí tvé, budou červi. Kterak jsi spadla s nebe dennice, která jsi ráno vycházela? Upadl jsi na zem, který jsi raníval národy? Říkával jsi v srdci svém: Na nebe vystoupím, nad hvězdy Boží vyvýším stolici svou; . . . vstoupím na výsosti oblaků, budu podoben Nejvyššímu. Ale do pekla stržen budeš v hlubokost jezera; kdo tě uzří, k tobě se nakloní a na tebe hleděti budou tážíce se: To-li je ten muž, který bouřil zemi, který třásl královstvími, který obracel svět v poušť a města jeho bořil?“ (Is. 14.) — „I bude Babylon onen slavný v královstvích, vznešená pýcha Chaldejských, jako když podvrátil Hospodin Sodomu a Gomorru.

Nebude v něm bydleno až do konce a nebude založen až do pokoření a pokolení; aniž rozbije tam stanů Arab, aniž pastýři tam odpočívati budou. Ale litá zvěř tam odpočívati bude, a domy jejich draky naplněni budou; a bydliti budou tam pštrossové, a chlupáči tam skákati budou; a ozývati se tam budou sovy v domech jeho a ochechule na hradech rozkoše.“ (Is. 13. 19—22.)

„Padl, pádl Babylon,“ volá prorocky Isaiáš, „a všecky rytiny jeho bohů setřiny jsou na zemi.“ (Is. 21. 9.) Padl podobně jako Ninivé. Sardanapal, král ninivetský, příslovečný pro své nesmírné poklady a rozmařilost, vida, že nepřátelé obléhající město, neodvratně města dobudou, spálil se sám ve svém paláci se svými ženami a všemi svými poklady. Babylon pak padl oné noci, kdy králi Baltasarovi, hodujícímu se svým dvořanstvem a již opilému ukázala se tajemná ruka, píšící na stěně: „Mane, Thekel, Fares.“ Prorok Daniel mu je vyložil: „Bůh sčetl království tvé a dokonal je. Zvážen jsi a nalezen jsi lehkým. Království tvé rozděleno jest a dáno Médským a Perským, A téže noci vnikli nepřátelé do města a král Baltasar byl zabit. Od té doby klesal význam Babylonu, až spustl a zanikl tak, jak bylo předpověděno.

Liduprázdná pustina prostírá se tam, kde kdysi stálo slavné Ninive a Babylon. Již přes 2000 let leží v rozvalinách jejich ohromné paláce a chrámy; mrtvé ticho panuje tam, kde kdysi žily miliony lidí, kde se ozývalo bujné veselí, kde bylo

středisko obchodu z celého světa, kde tábořily nepřehledné armády, a jen zvěř má zde svůj domov. Po celé věky nedbal nikdo o zříceniny Ninive a Babylonu, ba svět zapomněl, kde stála ona města. Poprvé nejnovější doba zajímá se o ně a rozkopává zříceniny na březích Eufratu a Tigridu, chtějíc zvěděti něco o dějinách pravěkých národů. Otvírá hroby, v nichž jsou zasypáni mocní národové, obrovská města a podivuhodná kultura, hroby, jež jim vykopal odpad od pravdy a zákona Božího, blud a neřest.

Ano, zbořeniska Ninive a Babylona a mrtvá pustina vůkol hlásají výmluvně svým hrobovým tichem neúprosný zákon: Spravedlnost zvyšuje národ, ale hřích bídnými činí národy. Hle konec moudrosti, příčící se pravdě Boží: konec moci a slávy, jež se neopírá o ctnost! Hle bankrot člověka bez Boha!

7. Svědectvím této pravdy jest i zánik prastaré *kultury fenické*. Feničané byli sice jen malý národek, měli však veliký význam v dějinách lidstva. Byli to snad nejsmělejší mořeplavci všech časů a první obchodníci světa. Sidon a Tyrus, hlavní města jejich původní vlasti, byla divem bohatství, nádhery a moci, královny moře. Z nich bylo založeno na 300 měst a osad na pobřeží středozemního moře. Nejslavnější osadou bylo Karthago, po dlouhou dobu sokyně světovládného Říma, jež mělo válečné loďstvo 350 lodí se 150.000 muži posádky.*) Podél pobřeží Evropy v atlantickém oceáně pronikli plavci až do Anglie a Irska.

Než všecko to bohatství a vzdělanost byla otrávena ohavnou modloslužbou a hanebnými neřestmi. Ze všech pohanských národů měli Feničané a příbuzní s nimi národové kananejští snad nejnecudnější a nejukrutnější modloslužbu. Necudnost a oběti lidské, zvláště oběti dítek byly nejobyčejnější poctou jejich bohů.

Proto Israelité, obsazujíce zaslíbenou zemi, měli nařízeno od Boha vyhladiti tamější kananejské národy. Zbytky, které tam zůstaly, a pak sousední Filistinští a Feničané byli jim vždy svůdným pokušením k modloslužbě. A skutečně Israelité často sloužili fenickým modlám Bálovi, Molochovi, Astartě upalováním dítek a necudností. Proto Písmo sv. nazývá často modloslužbu smilstvím, a proroci předpovídají zkázu sídlům této modloslužby, Tyru a Sidonu.

„Toto praví Pán Bůh," prorokuje Ezechiel; „O Týre, tys řekl: Dokonalé krásy já jsem a v srdci moře položený . . . Potřen jsi z moře, v hlubinách vod jsou zboží tvá, a všecko množství tvé, které bylo uprostřed tebe, padlo . . . Protože se pozdvihlo srdce tvé a řekl jsi: Bůh já jsem, na stolici Boží seděl jsem v srdci moře; . . . protož zabiji a strhnou tě a umřeš; . . . obrátím tě v popel . . . a všichni, kdož tě uzří, ztrnou nad tebou; ničím jsi učiněn a nebudeš na věky."

„Synu člověčí, postav tvář svou proti Sidonu, a prorokovati budeš o něm a díš: Toto praví Pán Bůh: Aj já na tě, Sidone! . . . a zvědí, že já jsem Hospodin, když učiním v něm soudy,

*) Weiss: Apol. III. 1. 71.

A pošlu naň mor, a krev na ulicích jeho; a padnou zbiti mečem uprostřed něho vůkol; i zvědí, že já jsem Hospodin.“ *)

První, jenž nad Týrem provedl ortel Boží, byl babylonský král Nabuchodonosor, jak předpověděl prorok Ezechiáš: „Toto praví Pán Bůh: t j. já přivedu na Týr Nabuchodonosora, krále babylonského.“ (Ezech. 26. 7.)

Po třináctiletém obléhání bylo město dobyto a zbořeno. Bylo však znova zbudováno na vedlejším ostrově a nabylo zase veliké moci. Tu však přišel druhý vykonavatel trestu Božího, Alexander Veliký. Tyrus byl dobyt, zbořen, a obyvatelstvo jeho prodáno za otroky. Ti, co obchodovali dříve zbožím celého světa, stali se sami obchodním zbožím.

Nejinak stalo se *Sidonu*. Aby ušli pomstě perského krále, zapálili Sidonští město a se svými rodinami a poklady vrhli se do plamenů.

Tak zhynula kultura fenická, sláva a moc Týru a Sidonu, prvních to středisk světového obchodu, jež měla své osady, přístavy a kolonie ve všech třech tehdy známých dílech světa, v končinách ostatním národům většinou nepřístupných. „Slovo Hospodinovo proti Tyru a Sidonu! Moudrostí se honosí; a Tyrus vzdělal pevnost svou a nashromáždil stříbra jako země a zlata jako bláta ulic. Aj Pán vládnouti bude jím a potopí na moři sílu jeho a ohněm jej spálí“ (Zach. 9.) — „Rozmetán bude Týrus a Sidon se všemi jinými pomocmi svými.“ (Jer. 47. 4.)

Hromady trosek, bídné vesnice chudých rybářů, mrtvá pustina na místech, kde kdysi stála královsky nádherná města, vládkyně moře, sídla světoobchodu, střediska nesmírného bohatství, ohniska civilisace, vysílající paprsky do celého tehdejšího světa — toť obraz, hlásající bankrot fenické kultury.

8. Ze všech starých kulturních národů měli poměrně nejčistší náboženské názory *Peršané a Medové* čili národové, již obývali území asi nynější Persie. Náboženská a mravní jejich nauka obsažena byla v posvátných knihách zvaných *Zendavesta*. Spisovatelem nebo vlastně pořadatelem jejich byl *Zoroaster*, jenž žil asi v 13. století před Kristem.

Náboženství Peršanů znalo původně jednoho nejvyššího boha *Ormuzda*, jenž všecko vytvořil stvořitelským slovem. Proti němu, či hluboko pod ním stojí duch zla, *Ahriman*. Kolem sebe měl Ormuzd řadu nižších božských bytostí a dobrých duchů, Ahriman pak podřízené démony. Oheň, nejčistší živel, byl posvátným symbolem Ormuzdovým. Postupem času stalo se zbožňování přírodních sil hlavním obsahem perského náboženství. Kromě ohně a slunce byla především voda a země předmětem úcty a pak vůbec všecky jiné přírodní síly, pokud člověku jsou příznivy; neboť jen ty pocházejí od Ormuzda.

Mravní předpisy perského náboženství byly sice ušlechtilejší než u jiných pohanů, zdůrazňovaly více boj proti zlu a snahu o ctnost, přiměřeně ovšem své nauce o dobru a zlu. Na druhé straně však zase dovolovaly a schvalovaly nepřirozené

*) Ezech. 27. 28.

neřesti, jakých jinde nebylo. Stykem pak se sousedními národy, hlavně Babylonci a s národy Malé Asie i to, co ve svém náboženství měli původně pravdivého a dobrého, sláblo a zvrhlo se konečně v pošetilou, surovou a nemravnou modloslužbu jak u jiných pohanských národů.*)

Perská říše podvrátila panství Babylona a stala se dědičkou jeho moci, slávy a bohatství. Přijavši však též jeho pýchu a hříchy, zdědila i kletbu hříchu, úpadek a zkázu. Ku zříceninám Babylona a Ninive přidružily se rozvaliny slavných velkoměst perských. Jako zanikla kultura babylonská: tak zanikla i kultura perská. Smrt její jest dalším důkazem, že lidský duch, i když dosáhne podivuhodné výše kultury rozumové a hmotné, v otázkách náboženství a mravnosti bez vyšší pomoci nevystačí vlastními silami a dříve nebo později zbloudí. Poněvadž pak náboženství a mravnost jsou nejpodstatnějšími podmínkami kultury a života, národ, jenž jich pozbývá, kráčí vstříc neodvratnému bankrotu. (Pokračování.)

Jan Voborský (Egon d'Ego):

Různé motivy.

Znělky z nové knihy veršů „Ecce homines".

(Dokončení.)

Démant.

Má každý básník denník svůj i žití svého knihu,
do které, byť ne vždy jen verše, rýmy, pilně psal —
leč budoucnu snad chtěje hlásat smutných hodin tíhu,
rád péro do ruky i v šerém podvečeru vzal.

Tu prchly jasné myšlenky, jak větví za rozkmihu
když krůpěj padá v mech, jenž žízniv dychtivě ji ssál,
však byly při tom motýlem létnoucím směle k jihu,
nepřízně severák když mrazem vstříc jim dul a vál.

Dnes, rádi sáhneme-li po těch knihách poznovu,
resedou zavoní nám rozmar z nich i madrigál
a jako rubínový šperk se zaskví vínek znělek — —

z lyriky perly lovíme, řeč pružnou Tassovu,
i závoj zachytnem, jenž noci kolem skrání vál —
a jasná myšlenka, toť démant zasazený v celek!

Při dešti.

Stříbrošedý mrak se sune — za ním druhý již se honí,
vítr supí přes ostruží, žene smrčím, v břízy, v stráň —
a už prší, jak když stříbra třásně z azuru se roní
a já cítím krůpěj za krůpějí kanouti mi v dlaň.

*) Döllinger: Heidentum und Judentum, 351.

Zahradu znám opuštěnou, v duchu stále toužím po ní,
květ tam jeden beze světla, nedávno co plálo naň.
Před deštěm skryt jako v loubí v sadě starou pod jabloní,
vzpomínám, zda také stříbrem jest mé lásky, tužby daň?

Nebeským kdo deštěm ovlaží to čelo
ženy mé, jež bílá růže, snů mých tady střed —
po ní se vždy nitro moje v dálce chvělo

jako hvězda zapadnuvší vonných do resed. — —
Plavý vlas zřím! Prší také stříbro deště naň
v jihočeské zahrádce, malounké jako dlaň? —

Zlatá růže.

Indická stará legenda nám v brokátu slov vypravuje
o perle lásky, rose zachycené v lotosu bělostnou číš —
zas jiná o démantech, očích Buddhových, k nimž ruku natahuje
v zášeří chrámu lupič — socha roste, tyčí se vždy výš a výš.

Proč zalétati v Orient? Zde u nás bílá labuť pluje
tak často nebem poesie. — Ó, pověz, o čem v tichu přemýšlíš,
když lotos nitra mého citů perly v kalich zachycuje
a ty svou hlavu, modlíc se, důvěrně ke mne nachýlíš?

Ó, přátelé a všichni, s nimiž pospolu rád bývám, vězte,
že kanzóna, již v nadšení psal Tasso Lucrecii d'Este,
jest proti písni duše mé jen svadlých listů mroucím ševelem —

že růže, které z rána se jak dívky před polibkem upejpají
a večer vévodkyni srdce mého k nohám nach svůj setřásají,
před zlatou růží lásky mé jsou — polním jetelem!

Ne, ne!

Nebude snad už třeba dopisů z cest psáti —
vždyť za kratičkou dobu z Prahy odjedeme ven.
Splní se touha tvá. — Tam hrob tvé drahé máti
a blízko ní můj přítel básník dříme věčný sen.

Že žiju v legendě, mně tam se bude zdáti,
když přijdu domů, tichem hvězdné noci okouzlen,
zatím co luna stříbrem bude sonet psáti
a usmívat se vlídně jak tvář nejsličnějších žen.

Tam ve vysněném rámci tichých jihočeských vod
chci žít — dřív byl jsem jenom cizí vůle hromosvod —
tam v jizby kout chci smýknout těžkým dosud okovem —

chci zbásniti si život prostý, všakých bez ozdob
a vzpomínat na synkův v dáli pod šeříky hrob
a s tebou žíti — bílá chata v černém háji smrkovém!

Alois Dostál:

Rozvrat.

(Pokračování.)

VIII.

Co jinde rozčeřovalo hlaď společenského života, to v Rašicích obyčejně minulo celkem klidně. Byly to volby, v každém třileti se opakující. Třetí sbor pravidelně si řízení obce nevšímal, na pány pohuboval, mnoho neplatil a v den voleb šel po svém zaměstnání. V druhém to poněkud rašilo, ale posud nikdy neuzrálo v oposiční stranu. Jenom proti jednotlivcům se vystupovalo z osobní nepřízně. První sbor volil jednomyslně. Málo tu bylo voličů, zástupce velkostatku, ředitel Skalák mnohdy ani nepřijel. Objevila se tu čistě napsaná kandidátní listina, každý z přítomných ji obdržel do ruky a pak všechno odbyto co nejhladčeji.

Třikráte už byl volen starostou Jiří Sutnar a ten držel v obci vládu i vliv měl značný při volbách.

Nikoho nenapadlo, že by mohla nastati změna. Vždyť se Sutnar všemožně o město stará, o jeho slávu pracuje, s Loukovem závodí. Jako zámožný statkář může se věnovati obecním zájmům. Vydatně ho už zastupuje Vojtěch, jejž těší, že bývají mu otěže vlády na čas postoupeny. Dává Martinovi znáti svoji moc.

Ani by snad Sutnar nevzpomněl, že toho roku budou volby, kdyby mu to tajemník nepřipomenul. Ten pilně konal své povinnosti a ještě při tom bádal o minulosti Rašic a každou z prachu vyhrabanou věc ukládal do desek se štítkem „Dějiny města Rašic".

„Tak zase volby?" odpovídal Sutnar, jsa zahloubán do novin, jež obec předplácela. „Vypíšeme je jako v předešlých letech. Snad bychom mohli docíliti většího počtu výboru v jednotlivých sborech?"

„Obyvatelstva při posledním sčítání lidu valně nepřibylo," upozorňoval tajemník. „A to jest rozhodující. Také by mohly do výboru a představenstva vniknouti rušivé živly," varoval obezřetný úředník.

„A!" jako by zívnul starosta. „Už jednou jste varoval. Zatím co se stalo? Nic, zcela nic."

„Za tři roky se mnoho změní. Máme příklad na volbě do záložny. Někdo se vetře, někdo bude vytlačen."

„Buďte bez starosti," utěšoval Sutnar, „zase sestavíme kandidátní listiny a koho do nich dáme, ti projdou. Jsem jist, že změna bude nepatrná."

„Kéž by tomu tak bylo!" ustupoval Nedoma starostovi. „Kéž by se u nás neopakovalo, co se před rokem stalo v Poddubí, kde jednou ranou smeten byl celý výbor."

„Nesmíme onu ves porovnávati s Rašicemi. Tam zápas byl veden o jinou věc, o lada obecní. No, přesvědčíme se za několik měsíců. Kdy by ty volby byly nejvhodnější?"

Tajemník malou chvíli uvažoval.

„Do léta budeme s přípravami hotovi. Teď nutno ještě sestaviti účty, potom máme honební výbor —“

„Nyní si honitbu na našich pozemcích ponecháme sami,“ hned hlásil Sutnar. „Marně by se ředitel při dražbě namáhal pro hraběte. Sousedé se přihlašují.“

„Ubude tím pokladně slušná položka,“ vzpomněl tajemník.

„Maličkost, také něco dáme a můžeme sami honiti. Jste též střelec?“ připomínal Sutnar.

„Jenom slabý, sváteční. Puška mně zrezavěla.“

„Ta se vyčistí a položí mnohého zajíce nebo dokonce i srnce, který vyběhne z panských lesů na naši půdu.“

Hrabě Vřetovský jako náruživý střelec najímal honitby na sousedních pozemcích a pořádal na podzim veliké hony. Platil slušně a ředitel obcím prokazoval mnohé výhody. Tak se dělo i Rašicím. Než pojednou mělo se jinak státi. Proto se tajemník přímo ulekl. Kdykoliv obecní pokladna zela naprostou prázdnotou, poslal si do důchodu pro nájemné z honitby. Po honech dostával zajíce darem.

Starosta Sutnar toho dne nepospíchal na víno, třeba by jistě někoho Na růžku za velikým oknem nalezl, ale ukončiv úřad, chtěl se ještě před polednem podívati na pole. Sníh prvními paprsky slunečními zmizel a už se oralo k jařinám. Vojtěch oznámil otci, že kus žita chabě se sbírá, že na něm dlouho ležela silná vrstva sněhu a nejlépe by bylo obilí zaorati. Hospodář se chtěl přesvědčiti, proto dříve opustil radnici, ale teď jako by zapomínal na účel cesty. Volby mu do hlavy vlezly, myslil na ně, ač doufal, že klidně přejdou. Něco tajemník napověděl a ten má dobrý přehled. S lidmi přichází do styků, v hostinci mnoho vyslechne, všeho si dobře všímá. Že by někdo nebyl spokojen s posavadním vedením městyse? Nestará se purkmistr jeho, aby se Rašice vyrovnaly okresnímu sousednímu městu? Jenom o jedné věci nepochodil, žádaje, aby z městyse povýšeny byly za město. Už tak slují v ústech lidu a jenom politické úřady posud adresují listy do městečka Rašic. Sutnar chtěl tomu udělati konec, sestavena a zadána žádost, ale byla vrácena s podotknutím, že posud počet obyvatelstva neodpovídá požadavkům, soukromé sčítání že není směrodatným a dříve nutno provésti v městečku kanalisaci a v ulicích chodníky. Místo těchto sypali v Rašicích škváru a popel, utvrdlo to a nějakou dobu vydrželo. Na kanalisaci se ovšem posud nezmohli. Každou ulicí vedl hlubší příkop, do něhož se vylévala špína a stékala hnojůvka. Ta rozličně zbarvená voda tekla potom do potoka. Jenom na náměstí majitelé domů dali si udělati kanálky, které se však velmi často zanesly, že bylo nutno je bourati.

Kdykoliv v obci při vzniklé epidemii konalo se místní ohledání, vždy obvodní lékař poukazoval na příkopy jako pařeniště nemocí. Tu popohnala obec kal a dvakráte musila sypati na bláto nehasené vápno. Nejlépe očistí příval kanály, když voda prudce hnala se střech a všechno prometla.

„Kanalisaci", opakoval si Sutnar vzpomínaje, co mu řekl panský inženýr, do jakých tisíců by vydání stouplo a jaký dluh by se na obec uvalil. O kanalisaci, která by obci velice prospěla, o chodnících, o stavbě chudobince a jiných projektech slyšeti nechtěl, ale za to staral se o efekt, o zevní povznesení, o drobnosti, které by hned padly do oka. Každý pes musil nositi na krku známku, ač se z nich daň neplatila, co rok bylo nutno říditi nové prapory, jichž se často užívalo, jména ulic se nově natírala, kde jaká událost se hlučně oslavovala, počet luceren se zbytečně rozmnožoval, obecní kašny se barvily, ale vodovod se nezřizoval, ač po něm sousedé právem volali.

Kde jaký spolek měl i v Rašicích útočiště. Sotva se ustavil některý v Loukově, hned byl i v sousedním městysi. Ovšem za krátko živořil. Jenom když bylo hodně předsedů a hojně štítů na hostincích, že tam ten onen spolek má sídlo. Každý rok se hlučně odbývalo několik slavností, rozvíjení praporů, několikaletých jubileí, táborů lidu, na nichž řečnili redaktoři, jež sem pozvaní poslanci místo sebe poslali, kterým hudba chodila v ústrety na nádraží a jež obec hostila a platila. Místní kapela měla stále výdělek.

Sutnar všudy byl v čele, předsedal, vítal, slávu provolával. Chtěl i park založiti u Rašic. V Loukově upravili poněkud stráň, kterou potom nazvali Havlíčkovými sady a Sutnar hned navrhoval, aby se obecní pozemek u Malachova proměnil v park. Posud byl rozparcelován chudším příslušníkům z předměstí na dílce, na nichž pěstovali na chléb obilí a brambory, teď však slyšíce, že mají o políčka přijíti, vzepřeli se a spustili hrozný pokřik. Slaďák Křídlo láteřil na radnici, jiní mu přizvukovali. K čemu keře a plané stromy na venkově, kde celé okolí jest takřka parkem. Nač měniti pole k procházkám, když se může každý projíti po cestách a mezích. A Studánka nedaleko.

Starosta pobouřil proti sobě chudší lid a tajemník mu rychle poradil, aby toho nechal. Aby se přece něco stalo, upravena a šípkami označena cesta ke Studánce, která se svolením knížecí správy nazvána Jeronýmovým útulkem. Už sem nepořádán jenom jednou do roka výlet, ale otevřena tady hospoda, kde se co neděli vyhrávalo a tančilo. Omladina chvátala sem k zábavám.

Tak povznášel Sutnar obec, takových plánů měl mnoho. Nyní pak vystoupil proti klerikálním snahám. To bylo tak. Kaplan Chmelík vida, že i v Rašicích jako jinde pustne odrůstající mládež, tuto nabádal k nedělním dýchánkům v největší školní místnosti, kde se četlo, deklamovalo, zpívalo, přednášelo. Získal i jednoho pana učitele a správce záložny Kubeše. Vymohli si povolení, vyprosili knihy, opatřili hudební nástroje, v zimě světnici vytápěli a zvali junáky k poučení a zábavě. Tito s počátku ostýchavě přicházeli, bojíce se posměchu, ale časem se počet jejich rozmnožil. Kterási rázná matka z Malachova dva syny přivedla sama k těmto dýchánkům.

Kdosi našeptal Sutnarovi, že to vlastně je snaha klerikalismu a starosta div neomdlel. Něco takového v městě! To by

byla hrozná pohroma. Všechny vymoženosti by razem klesly. To nelze připustiti. Hned počal mařiti dílo Chmelíkovo. Volal úřady na pomoc, chtěl dýchánkům školu uzavříti, ale okresní školní rada nejenom že neviděla v tom počínání nebezpečí, ale povolila i dětské divadlo. Starosta si počkal na děkana, důrazně mu domlouvaje, aby zakázal kaplanovi tu podrývačnou činnost, než ani mírumilovný Cibulka nejevil chuti k takovému kroku, uznávaje, že mládež takového obrození a vedení velice potřebuje. Tedy si aspoň Sutnar ulevoval v besedě, kde nalézal vděčnější posluchače.

To tak, aby se nám v Loukově a jinde vysmáli, že jsme zpátečníky, že jsme dovolili, aby se u nás klerikalismus roztahoval jako žíravina —"

Někteří hosté moudře mlčeli, jiní byli se starostou za jedno. Vtipkař Kalousek se potměšile usmíval. Sutnarova starost mu působila potěšení.

„Máme v městě dosti spolků, které mohou mládež na uzdě udržeti, proč zakládati nový a to právě takový?"

Hned se hlásili funkcionáři spolků, kteří by vychování omladiny na se vzali, ač posud tak nečinili.

„Vlastně ani nevíme, v čem ten klerikalismus záleží," nadhodil Kalousek. „Nebyl by někdo tak laskav, třeba pan starosta, a neobjasnil by nám ve veřejné přednášce, v čem vlastně ono nebezpečí spočívá?"

„Já nemám času," rychle se bránil Sutnar, „ostatně jest o tom psáno v novinách."

Usneseno požádati Nedomu, aby přednášku na se vzal, ale nepřednášelo se a zůstalo při pouhém hubování a podezřívání. Chmelík nadále pořádal dýchánky, třeba nyní návštěva jejich byla slabší. Připravoval dětské divadlo.

Pozornost Sutnarova byla odvrácena chystanými volbami. Sklamání došel při honebním výboru. Ředitel Skalák opět se hlásil o nájem honitby pro hraběte Vřetovského za starých podmínek. Než i v Rašicích utvořilo se komité, které žádalo hohonitbu na městských pozemcích. Vypsána dražba, k níž pozván i zástupce velkostatku, do Stráže podán insert, aby se nimrodi hlásili. Než znalci si vypočítali, že tu každý zajíc přijde draho a že i v Rašicích jsou lidé, kteří zvěři dovedou klásti rozličným způsobem nástrahy. Ač se při dražbě hodinu čekalo, ředitel Skalák nepřijel. Dověděl se asi předem cestou soukromou, že se něco proti němu chystá, proto se nedostavil. Domácí podali, mnoho-li chtěli, nikdo s nimi nekonkuroval. Ale majitelům půdy připadly malé podíly, čímž se mnozí rozhněvali na původce převratu. Když Kverek dojel do panského lesa pro chvoj na slavnostní bránu, byl odmítnut i s dopisem od obecního úřadu. Prý se už nic nebude dávati a vstup do lesů se zapovídá. Z toho bylo viděti, že se trhají styky městečka se sousedním velkostatkem. Ani panský sládek tak často nenavštěvoval besedu. Sousedé vyhrožovali, že nebudou píti z panského pivovaru, ale objednají si jiné, kdyby se jim dávala nelibost cítiti.

Praskalo to na rozličných stranách, ale Sutnar přece se domníval, že volby projdou hladce jako v minulých letech. Nedbal vyhrůžek mlynáře Matějky, jenž se posud nesmířil, podceňoval nespokojenost chudších sousedů, kteří volili ve třetím sboru, nehleděl si usmířiti zástupce velkostatku. Vždyť prvý a druhý sbor jest zajištěn, zde voliti budou dle kandidátní listiny, kterou radnice sestaví.

Zatím ostrostřelci chystali se oslaviti patnáctileté jubileum svého trvání a působení. Toť byl povel, aby Rašice se opět pozvedly a zaleskly. Přijdou hosté, přijedou zástupcové spolků, město musí se obléci v slavnostní háv, dojede řečník, bude koncert a na konec taneční zábava Na růžku. Čepobitím se začne a vyprovázením tanečníků přede dnem slavnost skončí. Všechno půjde dle obvyklého programu, jenom Sutnar navrhoval, aby letos vynechána byla návštěva kostela. Kdo chce ať jde, ale hromadná návštěva odpadne. Starosta se chtěl mstíti kaplanovi. Návrh prošel a ustanoveno, aby se v neděli dopoledne na náměstí koncertovalo. Než před slavností došlo vyřízení, že po čas obojích služeb Božích hudba hráti nesmí, aby se pobožnost v chrámě nerušila. Nikdo nevěděl, vyšel-li zákaz od úřadů bez veškerého působení nebo přičinil-li se někdo k jeho vydání.

Všechny prapory vyrukovaly, i na faře zavlály a kaplan ve svých oknech vyvěsil menší červenobílé praporky. Ale Cibulka rozhodně se postavil proti požadavku, aby se bohoslužba nedělní skrátila neb aspoň jedna mše se vynechala. „Všechno bude jak obvykle v den Páně," prohlásil a dále ani jednati nechtěl.

„Už se také kazí a s námi ve všem nejde," mínil starosta. „Však víme, kdo toho příčinou."

Kverek nepřivezl na bránu zelenou klest z panského lesa, ale brána byla přece z keříků nasekaných na obecní stráni. I vybledlý nápis „Vítejte nám!" na ní uprostřed zimostrázové zeleně se zastřel. Národní děla vyvezena na kopec nad městys, na náměstí postaveno řečniště, k němuž truhlář musil přibíti několik desek. I podia ze školy sem vynesena, aby na nich usedli vzácnější účastníci. Kostelník natahoval staré červené sukno na stolice, ač návštěva chrámu byla vzata z programu. Daleko široko rozeslány plakáty, které měly přilákati hojnost diváků. V Loukově lepil je Kverek a do jiných míst dojížděl s nimi Matoušek na kole. Kdosi radil, že by k vůli reklamě jeden plakát připevniti si měl na záda, ale k tomu se strážník nepodvolil.

Nehoda se stala, že objednaný řečník v poslední chvíli odřeknul. Důležitější záležitost prý ho volá na jinou stranu království, jehož osud na něm záleží. Ostrostřelci a měšťané vůbec nemálo se hněvali. Hodinová řeč byla hlavním číslem, koho na rychlo sehnati. Byl takový muž v Loukově, za dobré zaplacení řečnil o všem na světě, maje dar řeči a duchapřítomnosti, ale v Rašicích nechtěli ani slyšeti. Vždyť by se jim v Loukově vysmáli.

„Požádejte kaplana Chmelíka, ten vám krásně promluví," navrhoval obchodník Kopet. „V Poddubí, ač nepřipraven, promluvil nad hrobem tamního řídícího velmi pěkně."

Že jest dobrým řečníkem, o tom byli i jiní přesvědčeni. Co neděli kázal a počet jeho posluchačů se množil, i při jiných příležitostech promluvil, když se sázely památné lípy, předseda okrašlovacího spolku pojednou se zajiknul a ne a ne ze sebe vypraviti slovo. Nikdo se nehlásil, že by pokračoval, až kaplan Chmelík se ujal slova. Po slavnosti okresní hejtman mu na rameno poklepal. Při každém dýchánku mluvil k dětem a přítomným rodičům. Ale aby byl slavnostním řečníkem při jubileu ostrostřelců, k tomu nemohlo dojíti. Návrh Kopetův propadl a k promluvě vyzván pan tajemník, který z nouze už několikráte pomohl. Úvod bude o slavnosti, potom se přejde na Bílou Horu a hlavním předmětem bude láska k vlasti. Řeč tu přečte jak obyčejně zvučným hlasem.

Také muzikanti v rozhodnou chvíli chtěli stávkovati. Žádali totiž více než od sjezdu hasičů v minulém roce. Musilo se jim vyhověti, ale půjdou na nádraží k vlaku pro hosty. Zatím v chrámě odbudou se služby Boží a oběma stranám bude vyhověno.

Slavnost se vydařila slušně. Z rána hrozila obloha, ale potom se vyjasnilo, Kverek hlídal bránu, aby se do rána neztratila. Jako po obcích se kradly máje, tak v Rašicích vykutálená chasa odnesla hasičům bránu a upevnila v Malachově u kovárny. Bylo z toho mnoho posměchu a od té doby pořadatel Kverek bránu v noci hlídal a jenom u brány hodiny odpískal.

Ač na návrh Sutnarův společná návštěva chrámu vzata z pořadu, přece o službách Božích v kostele bylo plno. Přišli pravidelní návštěvníci, kteří se nedali ani hudbou vylákati na nádraží, dostavili se cizinci ze zvědavosti a vytrvali. Chmelík měl zajímavé kázání o křesťanském životě v rodinách, obcích a spolcích.

„Tohle mohlo býti zcela dobře předneseno odpoledne na tribuně," mínil Kopet, který jako pravidelně i dnes seděl v první stolici. Už za ním chodili sem tři čtyři sousedé, ale dnes jenom Kalousek přišel. Nechtělo se mu putovati na nádraží, nebo věděl, jak to dopadá s pozvanými hosty z Prahy a vůbec z ciziny.

A skutečně už se hrnul lid z chrámu, když druhou stranou kráčela kapela obklíčená drobotinou, která se nemohla vynadiviti, že dva jejich členové hrají na lesklé nástroje. Následovali jubilanti a starosta vedl dva hosty, z nichž jeden byl rodákem a druhý do toho přišel jako Pilát do Creda. Chtěl nabízeti hospodářům jetelové a jiné semeno a hned na nádraží byl slavně vítán. Jinde ho odháněli. Ale šel s průvodem, snad to prospěje jeho obchodu. Hosté byli uvedeni na růžek, kde byl jako střed slavnosti, ač ostrostřelci měli svůj stánek u Hvězdy. Však je hostinský už vypovídal, že se mu spronevěřili. Hubovati pomáhal mu mlynář Matějka, který posud se hněval a o svých „kritických" dnech zlost zapíjel, až ho naložili na bryčku a od-

vezli. Na slavnost přišel též a hned kritisoval. Vyskytli se ti, kteří mu přisvědčovali, čekajíce toužebně, otevře-li jim svůj řád a ukojí jejich žízeň.

Slavnost pokračovala k úplné spokojenosti, Sutnar ji zahájil i ukončil, i slavnostní řeč byla jakž tak vyslechnuta, přečteny telegramy, z nichž byla polovina padělána, průvod prošel celým městem, po všech ulicích za zpěvu a hudby.

Také farář-děkan s kooperatorem-kaplanem vyslechli všechny řeči, Chmelík napomenul dvakráte výrostky, aby nevyrušovali, pohrozil skotačícím dětem, ale průvodu se nezúčastnili, ba ani v oknech se neukázali, když kolem vyhrávala hudba veselý pochod.

Všechny hostince byly naplněny, mnoho se vyčepovalo piva, obchodníci tržili, Svobodka třikráte naplnila svůj krámek a chystala se ještě prodávati Na růžku vedle šatny, kterou dostávala Kverková za odměnu, že muž byl pořadatelem.

Omladina se těšila na poslední číslo slavnosti, na věneček, který sliboval býti zajímavým, že zde byli junáci z okolí, kteří se vynasnaží, aby žádná tance chtivá dívka nestála. Proto rozprchly se z průvodu, aby se připravily na večerní zábavu. Zatím hudebníci odpočívali, nedavše se zlákati, aby zahráli před Hvězdou. Mlynář je chtěl sem dostati, posílal pro ně, ale odolali. Nedostali by doplatku od ostrostřelců, kdyby něco provedli. Strážník bděl nad nimi a odháněl posly. Starosta povolil jim znovu pivo, aby jich hojné napití od Matějky nesvedlo na cesty nepravé.

Všechny podobné slavnosti končily pravidelně taneční zábavou. Ze vstupného do sálu kryly se výlohy celého dne. Časem deficit musila krýti obec, aby se dluhy neroztahovaly a z toho ostuda nevzešla.

I ostrostřelci slavnostně stáhli se na Růžek, kde už sál tonul v moři světel a Kverek na stará prkna nasypal bílého prášku, který doma sunul do nových bot, aby se při zkouškách noha snadno do tvrdých holení dostala. Také nad průjezdem hořela lucerna, o níž hostinský měl spor s obcí, komu vlastně přísluší povinnost nalévati do ní petrolej. Za ostrostřelci trousili se na sál většinou mladí lidé, přespolní schválně zde zůstali, k dcerkám pro dozor přidaly se matinky se šátky na rukou a zvědavostí v očích.

Také Sutnarová vedla sem všechny děti, aby je dostala na jeden rodinný lístek, starosta už byl znaven, že zůstal doma, aby si po dnešní slávě odpočinul. Od rána byl na nohou, třikráte řečnil, na nádraží mluvil bez předlohy a byl rád, že pískot lokomotivy mu pomohl a řeč jeho přetrhnul. A co se nachodil po ulicích, nakřičel slávy, co se natleskal tajemníkovi při každém prudším výrazu, aby strhnul obecenstvo k aplausu. Všudy měl oči, na každého vzácnějšího hosta se obracel, aby ho upokojil. Byl celkem spokojen, jenom Loukov měl vyslati četnější deputaci. Přišlo odtud pouze pět ostrostřelců jako zástupci soudružného spolku a trochu zvědavců. Ani politický úřad neposlal komisaře, který by se před shromážděním legitimoval a usedl

k výboru jako strážce veřejného pořádku. Nepřijeli páni od soudu, od okresního výboru, učitelé, z berního úřadu a jiní. Sousední město zůstalo jako zařezané. To jistě ze závisti, že Rašice mají slavnost. Ale oplatí se to Loukovu, až tam některý spolek oslavovati bude jubileum.

Celkem spokojeně ulehal Sutnar a zdálo se mu, že hlavu klade na nový vavřín, který uvil ve věnec nejenom sobě, ale i městu. V tu chvíli zapomněl i na volby a že správa velkostatku vyvolává spor o cestu za to, že se hraběti nedostalo honitby bez oposice jako v minulých letech.

Ani kupec Kopet nezúčastnil se zábavy, ale s Hynkem a dcerou Ančou šla matka. Obchodník prodlel v krámě, aby připravil všechno na příští den. Hynek bude ospalý, vážky budou mu padati z rukou, ani pořádného kornoutu nestočí. Ať má zboží při ruce. Kopet sypal z pytlů do zásuvek. Unaven nebyl, neboť nechodil za muzikou a na náměstí donesl si stolici. Vida, že nedaleko stojí farář s Chmelíkem, rychle poslal ještě pro dvě židličky. Tak i jiní ze sousedních domů si posedění zajišťovali. Jindy stolice posílali si předem na jeviště.

Jako na vesnici sedaly ženy na dlouhých lavicích u stěn, tak v městysi Rašicích pro ně bylo určeno několik stolů se židlemi v rozích sálu, kde tančícím nepřekážely. Tamo sluly klepnami, zde gardedámami, tu i tam měly týž účel, stejné poslání.

Nestalo se náhodou, že hned vedle starostové usedla Kopetová obchodnice, obě složily šátky za sebe, daly si přinésti limonádu a libovály si, že odtud mají pěkný rozhled. Znaly se dobře, ale dříve mnoho se spolu nestýkaly, každá náležela do jiného oboru. Sutnarová kamarádila se selkami, do nedávna ještě nezámožná obchodnice nevystupovala a netlačila se ku předu, jsouc skromná a nevynášivá. Teď setkaly se ve dveřích a už se neopustily. Jeden zvolily si stůl, kde s nimi na chvíli pobyly dcery, dokud pro ně nepřišli tanečníci. Synové se hned odloučili od matek a pokladny. Přijdou později, aby se zeptali po jejich přání.

Boženu vyzval k tanci Hynek, to se slušelo, aby ji nejdříve provedl; pro Anču došel účetní záložny Kubeš, nad čímž byla matka potěšena. Než starostovou nemile dojalo, že si Pavel zvolil nejdříve za tanečnici Pužilovu Kláru. Aby ho snad tato chtěla lákati. Šuškalo se, že učitel k ní ochládá. Pavel pro ni docela není, ten má ještě dalekou cestu před sebou a jest o mnoho mladší.

„Kterou to provádí váš Vojtěch?“ ptala se Kopetová.

„Kde, kde?“ téměř s úzkostí vyzvídala matka, už nad Pavlem rozmrzelá.

„Hned tu budou. Tanečnice není asi z města, docela ji neznám. Má zelené šaty. Tamo.“

Starostová hleděla udaným směrem. Také dívku neznala. Naklonila se s dotazem k sousedce, ta se ptala dále; až byla přece dívka poznána.

„Mázdrova z Poddubí,“ znělo vysvětlení.

„A pravda! Že jsem ji hned nepoznala. Můj muž byl tam na honech, Vojtěch ho vezl.“

S tou volbou byla Sutnarová spokojena. Tanečnice pochází z pěkného statku, ač na tomto hodně vázne. Starosta se kdysi před ženou zmínil, že statkář Mázdra si dlužil v záložně. Ale přes to přece by mohl dceři dáti takové věno, aby se mohla dostati k Sutnarovým. Než i k tomu ještě daleko. Nejdříve z domu půjde Božena, až o ni Hynek požádá. Výbavu by měla, část věna zůstane vtělena na statku.

„Ten vyvádí!“ pojednou byla starostová upozorněna na hezkého, ale nějak divokého junáka, který už rozvazoval, po sále se honil, zpíval, ruce zvedal, div pětilampový lustr neshodil.

Zase bylo nutno otázati se, kdo je ten rozjevený a po chvíli přišla odpověď, že je to nový stárek ze mlýna, že asi mu příliš moučný prach usedá na prsa a musí jej svlažovati častými doušky.

„Jako jeho pán,“ poznamenala Sutnarová, která spolu s manželem jednání mlynářovo neschvalovala. Za odmítnutí v záložně mstil se obci a město všudy haněl. Že prý ani mleče z Rašic nebude s tou trochou přijímati, že mu stačí lidé z Loukova, kteří vozí ne na trakařích, ale na válnících.

„Aby tu něco neprovedl,“ starost měla Sutnarová, chvíli mladíka pozorujíc. „Jinak je velmi vybraná společnost a slušná zábava.“

Sousedka souhlasila jsouc spokojena, že si Kubeš její dcery všímá. Také Pavel zanechal Kláru a volil jinou tanečnici na besedu. Ve dveřích se obchvíli objevil strážník, ale byl dnes nad míru rozjařen. Za celý den toho vypil od ostrostřelců a jiných hostů. Div se nyní nedal do tance, ač vlastně měl pozor míti nad pořádkem. Vida, že naň hledí starostová, hned skrotnul a do síně se odklidil. Té se bál jako hlavy obce. Kverek tolik nesnesl a rozžav na sále, odstranil se. Už měl dost.

Jenom hudebníkům ten onen ton vypadnul. Však se od rána nahráli. Něco vydrželi, ale přece je to přemáhalo. Ale tančící nedbali, po každém čísle zuřivě tleskali a byli by tančili do třetice, kdyby kapelník rozhodně nepoložil trubku a hlavou nevrtěl na znamení, že se už opakovati nebude.

Jak Božena tak Anča přišly k matkám, aby se napily teplé sodovky a na chvíli si odpočinuly.

„To je tak na vás,“ s úsměvem hrozila Kopetová. „Ale zítra máme prádlo.“

„My je odložíme tentokráte na úterý,“ pravila starostová shovívavě.

„To bychom mohli také,“ navrhovala Anča.

„Ovšem, abys při tom hned nebyla!“ kárala matka. „No, uvidíme, jak dlouho zábava potrvá.“

„Do rána,“ rychle řekla Anča dle své touhy.

„Ty jedna!“ zahubovala Kopetová. „Jak bude půlnoc, půjdeš se mnou domů.“

Anča se jenom usmála. Však to matka jistě nemyslí do opravdy. Ani Hynkovi nebude se chtít přede dnem opouštěti

zábavu. Odešla jsouc vyzvána k tanci a matky zase osaměly. Ta ona z přítomných žen vzpomněla svého mládí, kdy podobně se bavila. Teď toho dopřála dceři, jsouc ráda, když tato byla vážena, když si jí hodně junáci všímali. Přímo se chvěla, zůstala-li tato už druhou píseň státi. Tento osud nyní potkával Idu Sametovu, že se netlačila ku předu a že schválně byla opomíjena. Otec její, dohazovač, provedl malou defraudaci svěřených peněz, o nichž tvrdil, že je ztratil, čemuž však nevěřili. Jsa v úzkých, užil jich na zaplacení dluhů a jenom se vymluvil. Vina padala i na dceru.

„Tak kdy půjdeme na veselku?“ obrátila se k starostové a obchodnici poštmistrová, která dnes poprvé uvedla sedmnáctiletou dcerku do zábavy. „Nedopustíte přece, aby ti mladí lidé dlouho po sobě toužili.“

„To myslíte, paní poštmistrová, našeho Hynka?“ řekla Kopetová. „Já bych od toho nebyla, aby se třeba ještě do zimy oženil a obchod převzal.“

„No, a paní starostová neodmítne, bude-li o ruku Boženy požádána,“ mínila poštmistrová.

„Nerada ji pustím — jedinou dceru, ve všem pomocnici, ale vím, že stále doma zůstati nemůže. Hned se musím ohlédnouti po nové služce. U nás je mnoho práce.“

„Ráda věřím, v takovém statku. Boženka se ve všem vyznala. Ztratíte mnoho a paní Kopetová hodně v ní získá. I k obchodu se hodí.“

„Mně se zdá, že by panička ráda dělala prostřednici,“ smála se Kopetová, „snadnou bude míti práci. My se už takřka napolo shodli, ač jsme mnoho řeči nenadělali. Manžel také Hynkovi nadhodil, že se může kdykoliv oženiti. Snad má strach, aby ho mladší Anče nepředskočila.“

„Ta je jako jiskra,“ chválila poštmistrová. „Není divu, že od toho ohně pan Kubeš chytnul.“

„To není posud jisté, v tom jsme se ještě neshodli. Dcera má čas,“ vymlouvala obchodnice, ač by proti tomu sňatku také nebyla.

„Jsou to starosti s dětmi,“ vzdychla poštmistrová, hledajíc mezi tančícími červený šat své dcery. Nalezla ji, ale také viděla Kláru Pužilovu, k níž se přitočil junák z venkova. Přijala ho ráda, když se k ní neměl pan učitel, když i Pavel na pokyn matčin ji opomíjel. Myslila si, že by provedla městským truc, kdyby se vdala na venkov. Hleděla si tedy junáka, jenž byl zahradnickým pomocníkem u otce a dosti slušně vypadal.

Už minula půlnoc, hudebníci si odpočinuli a zábava pokračovala znova. Anča se ani neukázala u matky, aby snad tato nenutila k odchodu. Posud sál z tančících nikdo neopustil, ač by si přáli, aby někdo odešel na př. onen stárek od Matějky, který se ještě neumoudřil, ale jiné chtěl strhnouti.

Dlouho si ho nikdo nevšímal. I gardedámy zaujaty byly pozorováním omladiny, ba ani starostová jakoby neviděla. Stále byla nakloněna k obchodnici, s níž za krátko měla vstoupiti v užší svazky přátelství. Obě se umlouvaly, kdy by mohla býti

svatba, nemá-li Božena výbavu v pořádku, že by se to dodalo později, není-li posud uprázdněn byt pro výminkáře, že by mladí i staří mohli bydleti pohromadě.

Ale z těch důvěrných rozmluv pojednou byly vytrženy křikem v opáčné straně. Lomozil tu stárek a na svou stranu převedl několik junáků, kteří s ním cítili se uraženi, že jim povoleno nebylo zvláštní sólo. Zaplatili mimořádně hudebníkům, ale vmísili se mezi ně ostatní tančící, jakoby sólo nebylo ani vytroubeno. Junáci zastavovali násilně vetřelce, z čehož vznikaly protesty a hluky.

Někteří ani nevěděli, oč běží.

„Kde je policajt Matoušek?“ volala starostová v domnění, že tento by mohl udělati pořádek.

Marné volání, po strážníkovi už od půlnoci nebylo ani slechu. Dávno uchýlil se domů, aby se vyspal.

Zakročil tedy hostinský, aby se mu nekazila zábava a lidé neprchali bez zaplacení. Než hlas jeho zanikal ve všeobecné vřavě. Už se proti sobě stavěly strany a rozkurážený stárek držel stolici. Kdo se nechtěl do sporu michati, rychle se strojil. I Kopetová by s Ančou odešla, ale Hynek nebyl k nalezení. Aby tak byl v klubku křičících a na sebe dorážejících! Kdosi zavadil o lustr, že se lampy na něm rozhoupaly.

V tom zjevila se postava mladého muže na židli a pronikavý hlas jeho zněl sálem: „Styďte se! Snad byste se neprali jako na poslední vesnici. Ticho!“

A skutečně poněkud se zápolící stišili.

„Oč se přete? O nic. Proto jsme se nesešli, abychom se hádali, chceme se pobaviti. Kdo se opováží zábavu rušiti, toho hned vyhodíme oknem.“

„Hynek!“ pronesla Anča vedle matky.

„Že se do toho plete,“ lekala se Kopetová.

„Snad udělá pořádek.“

A skutečně Hynkovi se dařilo, jeho ráznost účinkovala. Stárek se zalekl strany, která se proti němu stavěla. Už byl zatlačen ke dveřím. Věrni ho opouštěli. Nadcházel klid, hudebníci se vraceli ke svým nástrojům, ženy usedaly. Hlučící se ještě domlouvali na síni, kde Svobodka co nejrychleji sebrala zbytky krámu a utekla do kuchyně.

Zazněla veselá polka, omladina se dala znovu do tance, ale Sutnarova a Kopetova rodina se už chystala domů. Ani Hynek neodporoval. Stárek opustil hostinec, bylo po nebezpečí.

„Já bych mu dal!“ kasal se Vojtěch hrdinsky.

„Nebyl jsi někde pod stolem schován?“ smála se bratrovi Božena.

„Což jsi mne neviděla? V první řadě jsem stál.“

„No dobře,“ řekla matka, „teď půjdeš také v přední řadě s námi domů. Venku už svítá. Abyste se prospali.“

Nikdo neodporoval, ani statečný Vojtěch. Jeho tanečnice odjela před hodinou. (Pokračování.)

Fr. Leubner:

Zlozvuky.

Z knihy „Můj kantor Život."

To v horách bylo, v letě kdys. Jdu domů sám,
kam na chlumu mne veďe nový bílý chrám,
jenž jak by pomalu teď počal z nitra plát
stěn klamem průsvitným, ač noc už tichých vlád
tká po údolích teplých, po temeni hor
clon měkkých tmavou modř i hvězdám na úkor,
že nikde s oblohy se dolů nezlatí,
kde stezkou po lukách jdu k chlumu úpatí,
chrám na němž nahoře zrak stále zvědavý
mně láká k dohadům: Co svit ten mlhavý?

To divem jeho stěna z mléčného je skla;
a lampa oltářní, co v tmách si nesteskla,
mží tklivě do samoty svatých plápolů,
že bdí a nehasne, kde s Kristem pospolu?

Tak bludný rytíř viděl tajemný mu Grál
a z hvozdů hlubokých dech vlahý nocí vlál,
jak andělů by šuměly to peruti,
až jako oblaky, tlum sněžných labutí
jej vedou z roklí skal; hrad křídly objali
jak sněhů návěje i slunce úpaly.
On dojda cíle, nevejde, jen oslněn,
sní, jinam nebloudě, sen jasný, o snu sen — —

Či dětí dušičky to letí z ráje zpět
(ty mělké růvky tam, byl celý zde jich svět)
chrám bělostných si vinou květů do poupat,
nám slzy sobecké kde dlažbu třísní snad,
lnou stíny starostí co vlákna pavučí
i k nebi na okna — v nich květ, a nepučí.
Však ony do běla chrám slzou bez bolu
zas myjí nevinnou, až jasno v okolu — —

Už kostel nevida, jdu stezky ohybem,
kde louka hluboká jak dávných řečišť dnem
mne vede, stvoly šlehá vysokých mě trav,
ros tíhou ovislých; vln nehnutých to splav,
kde plno bílých květů anděliky v něm
a planý kmín jsou pěnou tichým vlnám těm,
až po tmě se mi zdá, jak by se houpaly
a někde bílá těla tajně koupaly,
ač tady nedýchá to něhou vlažných vod.
Jen chladno přilnavé, dech stydnoucí, tmy brod.

Jest ticho, ticho, těžkou rosou zalité.

V tom tamto z ohbí louky do tmy ukryté
jdou drsné zvuky řezavé a skřípavé,

teď posměšné, teď prosebné, teď káravé, —
až letní noci mlčící mně ruší náladu
hlas neunavných zlozvuků, ráz na ráz k dopadu.
To chytrý sekáč — chřástal jal se travou krást,
jak tulák opilý sám vede žvást a žvást
— zvuk chraplavý, i jak by lámal suchou kleč —
a škádlí chudé horáky, že aspoň senoseč:
Chlap klepej kosy na babce, brus srpy, srp,
seč přec! Kdy prst i pořežeš — trp, trpě trp!

Ten neviděný pták tmou louky pobíhá
kdes ode mne až daleko, kam rozlíhá
sem tam se jeho hlas. Eh, bohdejž umlknul!
Zpěv jeho drásá sluch, jak štěrk by ze skal rul,
ač toulá se ten pěvec měkkou travinou,
co vzhůru od luk já se tvrdou roklinou
jen plazím o holi, zle horám zvykaje,
kde mnohdy toužím domů, rovin do kraje,
kdos nabídni i tam jen o dvou korách chléb,
by živěji bil doma chladný srdce tep — —

Nuž, konečně! Jsem nahoře, blíž kostela,
a chápu: k noci měsícem se omžela
zeď jeho nově dosud bělostná i věž.

Leč měsíc na plně, kde tone dosud, kdež?

Jdu mimo, schválně bokem dále nad kamenný lom
(mýť dávná, vřesnatá, ni keř tu, ani strom)
dál na východ bych viděl onde s ostrohu
v dol tamo hlouběji, zpět na luk polohu.
Hle, k lemu svahu měsíce plá polokruh
jak zlaté brány nadklenek (tam dole luh,
kde chřástal jednotvárně řeže vrzavě)
a na zlatě se tulí hlava ku hlavě
dvou mladých postav sedících. Sní v ticha tanutí

kol modrá jenom obloha jak moře zapomenutí — —

Co děla jim, jak zněla, pěla, jásala
tou vonnou nocí červnovou jen drsná píseň chřástala!

Dr. Josef Svítil:

Z epiky Hviezdoslavovy.

(Pokračování.)

Po uvěznění Michala vrací se Hanka za tmy k rodičům. Jde se strachem; celá ves už ví, že Michal je vrah. Matkou je uvítána nářkem, otec nadávkami zahrnuje zetě i dceru. Hněv jeho se stupňuje ve dnech následujících, když přišla obsílka k soudu. Není divu, že nešťastná matka se následkem hrozné události rozstonala. V nemoci i ona, ač dosud byla při Hance, vyčítá, že neměli dceru dávat Michalovi. To všecko a hlavně

vědomí, že Michal trpí nevinně, drásá Hance srdce, že málem by zradila své tajemství. Když matka zemřela, Hance div srdce nepuklo.

Bol Hanky, jak to videla,
keď drahú mater zrela stuhlú
na doske, milost anjela
v komore mrku[1]) pod tieňami . . .
bol jej nemožno opísať!
Jak zobjímala tú jej truhlu
a pobozkala zas a zas.
v čas pohrabu! jak vykladala!
Pri odobierke[2]) rechtora
bez miery jatá neresťami
jak vztýčila sa krčovite
— až húfy vokol prejal mráz —
a chvatnúc k srdcu, zbedákala!
Verš každý tak ťal doň a pichal! —
A keď už tajšli zo dvora
pri krušných zvukoch „Miserere" —
pod kvilbou hrany v ten breh známy
keď zkärovali[3]) do hora . . . ?
I vrhla by sa ver' do jamy,
ku matke lahla okamžite —
však Michal, Bože! — chudák, Michal! —

K dovršení útrap tvrdý otec viní Hanku i ze smrti matčiny,

Šaks sama so sveta ju snesla,
ty, ty a galgan ten tvoj muž!

A vyhnal osiřelou dceru z rodného domu . . . Kterak Hance med lásky záhy zhořknul v blín! Zima skrušila zatím kraj a v mrazivém větru ubíhá Hanka k opuštěné, studené, nehostinné chaloupce v lese. Ledové rampouchy visí ze střechy, která nedávno ještě chránila mladé štěstí. Hančin rozum se kalí, nešťastná žena chechtá se šíleně a zuřivě mlátí do křehkých střechýlů. A potom potuluje se po lesích . . .

Konečně přiblížil se uvězněnému Michalovi den závěrečného líčení. Soudní akt je věru celkem suchopárný materiál pro poesii. Nicméně Hviezdoslavovi podařilo se vytvořiti z něho silnou, dramatickou scénu. Předseda přečetl obžalobu a zjistil, že viník se přiznal. Žalobce suše a tvrdě navrhuje provaz, neboť Čajka

zavraždil zrejme z úmyslu
potomka slávnej familie!

Obhájce vtipně ironisuje řeč žalobcovu a poukazuje na závažnou okolnost, že Čajka v pochopitelném hněvu hájil čest ohrožené ženy. Ostatně, jsou tu ještě svědectví dvou pastýřů, kteří viděli v osudnou hodinu obviněného daleko od místa vraždy. To přec vrhá ve při zcela nové světlo. — Ale Čajka

[1]) mrak. — [2]) veršovaná řeč na rozloučenou. — [3]) zahnuli, zaměřili.

s výkřikem nevole přerušuje svého obhájce, obávaje se, aby tajemství jeho samožertvy nebylo odhaleno. „Kam chcete zvalit moju vinu?“

V tom šum na síni a ve dveřích — načež objeví se v sále žena zpustlého zevnějšku v bídných cárech — šílená Hana. Divoce sebou smýká, zmítá rukama, náhle však uchopí Michala kol šije, její vědomí se na okamžik vyjasnilo, z úst zazní slova:

Miškovi nerobte mi krivdy!
Já pána zklala — ale no!
Já veru —

Leč paprsek jasného vědomí se láme; šílená žena dala se do divokého zpěvu, vrtíc se v síni jako vřeteno. Po této scéně už alibi, dokazované dvěma pastýři, mělo svou váhu. Soud pochopil, co a jak se stalo.

Súd vyrkol: spor Boh rozsúdil! —
Šiel Michal, konec po väzneniu —
šiel, pojmúc ženu pomätenú . , .

Málo radosti čekalo Michala v tiché hájovně. Hanka šílí a marny všecky Michalovy pokusy, jimiž snažil se přivésti ji k rozumu. Každý pohled na ženu je mu jen pramenem nových muk. Jednou večer úzkost vyhnala ho ven z domu, do tmavé, bouřlivé noci. Plahočí se až k řece a při vzplanutí blesku uzří, že řeka vzala most. Dravá voda láká nešťastného Michala. Prodlévá, odkládá širák — nechce-li snad zbavit se života, který stal se mu břemenem?

V tom uslyší, že silnicí směrem k řece hrčí kočár. Za chvíli kočár je tu, vítr mu shasl světla v lucernách. Nějaký pán vrací se od pitky, napadne Michalovi — ten bude překvapen, až místo do peřin padne do kalných vod . . . Ale srdce mu nedá, nemůže lhostejně přihlížeti k cizímu neštěstí. Skočí ke kočáru, volá a zastaví ho právě u řeky. V kočáře sedí starý Villáni, otec Artušův, a sličná dcera jeho. S hrůzou uvědomuje si panstvo, v jákém bylo nebezpečí.

Pán v tom už čiahol po tobolku;
podáva: „vezmi, človeče! —
i vďak moj za ochranu tolkú —“
No Michal, vzdychnúc, odrečil:
„nie, pane! pekne ďakujem
za všetko — ja nič nezaslúžil;
nech, kým[4]) som živ, vás varujem:
vždy ešte, pán moj, bych vám dlužil!
Nie! — chvel sa celom na tele —
za peniaz nepošiel som žobrať,
ach, u mňa iné veselie . . .“
„— A kto si?“ okríkol ho pán.
„— Som Mišo Čajka.“ „— Ah-ha, to ty? —“
zajaknul jako omráčený;

[4]) pokud.

„a čo chceš? — vzlyknul od tesknoty —
čo? povedz!“ dodal nevrele.
„— Nič nechcem, nič ver', božechráň,
— tak Michal — vašej od štedroty,
len prosím vrúcne, pre päť rán
Kristových! akže urazený
vám nebráni v tom otca cit:
udelte svoje odpustenie
mne — mojej zúboženej žene!
Len odpustenie obom nám,
to, to . . . ak chcete odmeniť!
o peniaz nepřišiel som žobrať —“
Pán dumal, váhal v rozčulení —
až vetil: „S Bohom! — odpúšťam —
a — o ostatné ku mne prijď!“
s tým na kočiša: „Andriš, obráť!“

Kočár hrčí zpět, Michal stojí v dumách . . . Jas hvězd vzplál mračien prez trhliny — konečně se těžce zkoušený muž vzpamatoval a vrací se domů.

Epos chýlí se ke konci; uplynula zatím řada let.

A sme zas hore na Podvrší!
zas v šumných lesov dvorane,
pod klenbou, z ktorej balsam prší;
kde, prijde-li hosť ustatý,[5])
priam[6]) krdel[7]) vánkov privane,
až posluha sa shrkla celá
kol pútnika; ten vyslieka —
ten ručníčkom pot stiera s čela,
onen zas k zdroju uteká,
kým na moch zvábia vystlatý
ho opäť jiní, zclonia tôňou,
i uspia hudbou, ambrou vonnou . . .
Hej, tak je! tu sme — Pánboh s nami!
a zrovna na tom mieste znova,
kde videli sme pred rokami:
jak v snietok čupí[8]) objatí
sťa hniezdko chatrč hájnikova.

Javor u hájovny zmohutněl, jeho větvemi zříme obrázek Panny Marie, zavěšený nade dveře chaloupky. A hleďte — před něj pokleká nyní Čajkova žena, jejíž duše se z chmur šílenství projasnila.

— před slzným zrakom
Bohorodičky majúc bol,
jej všetky kríže, všetky muky,
sa modlí, modlí . . .
— O chvílu zase viďeť Hanku
vo dverách v inom úkone: —
dieťatko niesla na lone,
precítlo z anjelského spánku,
kým vonku dlela — —

[5]) unavený. — [6]) hned. — [7]) hejno. — [8]) krčí se.

Hanka usedá na práh a koji. V tom z lesa vychází Michal a dojat patří na štěstí, vykoupené utrpením a bolestí.

I javor zuní o ich štestí . . .
Podivno! — Tedy neresť stá
už prehrmela nad tým párom
a opäť blaha svitnul máj? —
Sú tajné božie cesty veru!
Keď polnoc shliadne hviezdnatá:
ten javor, jak by ožil čarom,
čudesné[9]) šumí o tom vesti;
ba mne sa všetko tak ver zdá:
že totam krýdly zašelestí
vše[10]) s neba sletlý anjel smieru . . . (Dokončení.)

František Veselý:

Vzkříšení.

Slovutnému Pánu p. univ. prof. Dru. R. Jedličkovi.

Za horou modravou dohasla sluneční záře,
za horou modravou dochvěl se paprsek zlatý.

Tajemné šero do hájů padlo,
hluboké temno na vody lehlo.
Utichly vážné hovory mužů,
dozněly jaré junáků zpěvy.
Do dolin sešla, na hory stoupla,
k nebi se vznesla veliká noc, když
v západní země odešeť soumrak.
Posvátné ticho v nivy se sneslo,
do chýší klidný vloudil se spánek,
na víčka sladcí usedli snové.
Pohasla v chatách mihavá světla,
pohasly jasné junáků zraky,
pohasly strážné planoucí ohně.

Slovanských kmenů veliký národ
upadl v spánek. Hvězda ni jedna
jediná šerou neplála nocí.
Půlměsíc pouze nad lesy svítil,
na cestu svítil divokým vrahům.
Přes hory, doly, vody a háje
vedl je v spící západu kraje.

A veliký národ bratrských kmenů
dál klidný spal spánek v hluboké noci,
jež nad krajem stála. — — —

[9]) přepodivný.
[10]) vždy.

Náhle však, ó hleď:
to nesvitla jiskra temnotou noci
a nezhasla v chladném bystřiny proudu,
to mihlo se dýky vražedné ostří,
to bleskla se mečů studená ocel
a zajela v tiše dýšící hrudi
a zhřála se v toku proudící krve. . .
To nezařval v horách skolený dravec,
to poslední výkřik junákův vydral
se z raněné hrudi, ozvěnou žalnou
zněl po horách, kamsi až v neznámo padl.
A kvílení žen, jimž zvraždili muže,
a úpění dětí, zbavených matek,
se k obloze neslo, aby co kletba
zpět na hlavy vrahů bezcitných padlo.
Teď krvavé k nebi plameny šlehly,
a požáry rudé po kraji vzplály,
jak pochodně děsné svítící vrahům
na bezbožné dílo divoké zkázy . . .
Ni jediná hvězda neplála nocí,
jen půlměsíc zrádný nad lesy hořel
a na cestu svítil divokým vrahům,
když s kořistí hojnou domů se brali.
A darmo se národ v okovech třásl;
vždy v třeskotu zbraní zaniklo marné
pout řinčení, v divém jásotu zmíral
a v divoké vřavě hluboký ston, a
čím více se národ v okovech vzpíral,
tím hlouběj' se v choré zařízly tělo,
tím větší se krve řinuly proudy.
Tak veliký kdysi národ se v poutech
tu bezmocně chvěl a pohaslým zrakem
na hasnoucí krajem požáry zíral
a krvavým okem pohlížel v temno.

A prchala léta — plynulý časy.

Však pojednou temnem zaplála hvězda
a tajemná záře lila se nocí.
Tu zachvěl se národ posvátnou hrůzou
a v úžasu mocném k výšině jasné
svůj upial zrak.
Tam na trůně zlatém
se zjevila podstať nadzemské říše,
tak krásná, jak bývá lilie bílá,
když za lunné noci měsíční září
je oblita chvějnou. Bělostná říza
však střísněna byla krvavým proudem
a na jasných skráních démantem slzí
a rubínem krve trnová plála
jí koruna. Z rukou bělostných, těžkým
jež řetězem byly sepiaty, dolů
se řinuly rudé krůpěje krve

do hluboké noci. Pod jasným čelem
se tměly dvě oči, jasné dvě oči,
jak studánky modré v hlubokém hvozdě.
Však tajemně smutný zrak ten byl, z něhož
se dívalo tolik lásky a žalu,
v němž chvělo se tolik touhy a bolu! . . .

Tu tázal se národ ztajeným hlasem:
„Rci, kdo jsi?“
A bílá postava v odvět
mu poslala slova, která jak vlahý
van jara se snesla na širé nivy
a kouzelnou hudbou nadzemských krajů
mu zazněla v sluch:
„Jsem vlast tvá.“
I zachvěl
se národ a svatém ve hněvu dále se tázal:
„Kdo skvrnou krvavou střísnil
tvůj bělostný šat, kdo v okovy těžké
spial tebe?“
A bílá postava v odvět
mu poslala slova, která jak mrazný
dech podzimu padla na ztmělá lada
a šelestem smutným nesla se v širou dál:
„Nepřátel zloba, bezmocnost vaše!“

Jak letního slunce úpaly žhavé,
jak lednových nocí třeskuté mrazy,
tak pálila smutná slova ta v duši
a řežavou jiskrou do srdcí padla
a dvojí v nich rázem vznítila plamen:
tož horoucí oheň veliké lásky
a divoký plamen velkého zášti . . .
I zvedl se národ v mohutném vzdoru
a nezlomnou silou vzepřel se v poutech,
že nové z ran tryskly potoky krve.

Tu v azurném zraku postavy bílé
se zrodila náhle démantná slza
a skanula dolů do temné noci
a padala, plála, svítila tmou, až
na okovy chladné dopadla velká
ta slza a rázem ztavila pouta,
že v úžasu němém patřil k ní národ,
když vzhůru zas vstoupla v blankytnou výši
a jitřenkou vzplála velikým činům.

A rázem se zvedl veliký národ
a volné zas paže mávaly zbraní
a svobodná hrdla zapěla píseň,
jež mohutnou vlnou po kraji zněla
a stohlasou v horách ozvěnou hřměla:

„Junáci, vzhůru v bitevní řady!
Porobu krutou se šíje vlasti
musíme, bratří, ještě dnes střásti,
musí dnes padnout nepřátel hrady!
Otcovská země synům ať patří,
v slovanských krajích, v dědictví slávských
otců ať vládnou slovanští bratří!

Za krev nuž otců, za slzy matek,
za rodnou hroudu, zděděný statek,
za stará práva, svobodu zlatou,
za rodný hlahol, za víru svatou,
za vlastní krev a za synů blaho,
za vše, co svato, co nám je draho —
bratří, v boj! — vzhůru! — ve svatý
boj! — v boj!"

V. O. Hlošina:

Husité a kláštery mnichů žebravých.

(Pokračování.)

Na *Moravě* byl pro dominikány za krále Václava I. založen a nadán r. 1226 nebo 1227 klášter s kostelem sv. Michala nejprve v *Olomouci* na tom místě, kde již od r. 1136 stávala kaple téhož světce. Alespoň papež tehdy zaslal biskupu olomúckému zvláštní list, jímž doporoučel řád sv. Dominika jeho přízni. Roku 1230 připomíná se v klášteře tomto první převor br. Dětřich a s ním br, Zbramír, z jehož českého jména, jak dí Jakubička, můžeme právem souditi, že řád záhy získal členy i z národa českého.[1]) Klášter sám byl zprvu velmi skrovný, neb ještě po třiceti letech přidává mu král Přemysl cestu hned za dormitářem. Roku 1380 Václav z Doloplaz dal při něm v křížové chodbě vystavěti kapli sv. Alexia.

V bouřích husitských byl klášter olomoucký celkem *zachován*. Trpěl však pochody husitských zástupů na svých venkovských statcích a také tím, že někteří dominikáni z východních Čech buď se sem přímo utekli před blížícími se husity, anebo od představených sem byli posláni, aby tu vyčkali až do příhodnějších dob.

Nedlouho po Olomouci povstal dominikánům klášter s kostelem sv. Michala v *Brně*. Stalo se tak pravdě nejpodobněji r. 1229, kdy Brno a podhradí stalo se městem. První zmínka však o tomto klášteře děje se teprve r. 1239,[2]) kdy se uvádí převor jeho Mikuláš jako svědek.[3]) V bouřích husitských byl klášter brněnský *uchován*, ale trpěl právě jako olomoucký jednak přeplněním členů a jednak poškozením statků. To byla všeobecná svízel klášterů moravských v husitské revoluci. A tato svízel se stup-

[1]) D. c. 28.
[2]) Sr. Jakubička, 29.
[3]) Zpráva Ottova sl. n. IV. 725, že klášter tento pochází z r. 1280 je tedy chybnou.

ňovala okolností, že i královské vojsko Zikmundovo bez ohledu na postavení své vyžadovalo od klášterů vesměs, kde se co dalo.

Ve *Znojmě* založen byl dominikánům kostel a klášter asi r. 1230.[4]) Roku 1243 uvádí se alespoň první jeho převor bratr Zachariáš.[5]) V bouřích husitských klášter tento *ušel všeobecné zkáze*, poněvadž Znojmo platilo tehdy za město věrně katolické a učení Husovo přes mnohé pokusy nemohlo zde zapustiti hlubších kořínků. Nemalou zásluhu o to získali si mimo měšťanstvo hlavně páni Meziříčtí z Lomnice, kteří drželi Znojmo právem zápisným a jichž rod[6]) při založení kláštera ve městě tomto podporoval řád vlivem svým penězi.

V *Jihlavě* vznikl klášter dominikánský s kostelem sv. Kříže r. 1229 vlivem a přičiněním majitelů Rokštýna. Určité toto datum uvádí se alespoň v kronice dominikánského kláštera v Kolíně nad Rýnem.[7]) Ve válkách husitských byl klášter tento *zhouby uchráněn*, poněvadž Jihlavští věrně stáli při králi Zikmundovi a vojska husitská, jež města zmocniti se chtěla, zvláště roku 1423 byla krvavě odražena, tak že v budoucích letech neměla příliš odvahy na jihlavské pevné a na ten čas skoro nedobytné hradby.

Ku konci XIII. století asi r. 1295 pánové ze Žerotína[8]) uvedli dominikány do *Šumperku*.[9]) První totiž zmínka o klášteře tamějším jest z roku 1297. *Bouře husitské* kláštera tohoto, který měl mocnou oporu nejen v katolickém obyvatelstvu, ale i v majitelích tamějšího zboží, v pánech ze Žerotína, *ušetřily*. Tehdy také někteří dominikáni čeští nalezli v něm přístřeší a pohostinství v lásce bratrské.

V *Uherském Brodě* založeny byly pro dominikány kostel a klášter za Přemysla Otakara II., asi r. 1278, kdy městu propůjčeno bylo právo hlubšické. První zmínka však o klášteře tomto je až z roku 1303.[10]) V době husitské byl r. 1428 *popleněn a spálen*. Tehdy totiž husité všech tří stran, jak dokládá *Zap*, svornější nežli kněží a mistři, když se o to jednalo, aby společnými vpády do sousedních katolických zemí vynutili sobě uznání víry své,[11]) nedlouho po dobytí Kolína, a to Táboři pod Prokopem Velikým, Sirotci pod Prokůpkem a Pražané pod Janem Tovačovským, vytáhli v samé zimě do pole, obrátivše se napřed na Moravu. Majíce pak s Moravany příměří toliko k Uherskému Brodu přilehli, kterýžto brzy úmluvou se jim vzdal. Ale dominikánům odpuštěno nebylo. Klášter jich byl spálen a mniši vyhnáni nebo zabiti. Stalo se tak *počátkem ledna*.

Herburský klášter dominikánek v Brně nebyl sice ve válkách husitských *vyvrácen*, ale jeho hmotný i duševní blahobyt

[4]) Jeho dobrodinci byli také páni z Valdštejna a Vartemberka.
[5]) Sr. Jakubička, 29, Ottův sl. n. XXVII, 658.
[6]) Byl to hlavně Bohuš, jenž v letech 1227—1234 byl znojemským purkrabím.
[7]) Sr. Jakubička, 28. — [8]) Sr. Jakubička, 30.
[9]) Byl to asi Oneš, syn Onešův, jenž v letech 1275—1295 byl kanovníkem práva olomouckého.
[10]) Sr. Jakubička, 30. — [11]) D. c. II, 1075.

byl podkopán.[12]) Klášter tento zvaný u Panny Marie, nejstarší z panenských klášterů dominikánských na Moravě, byl založen zámožným měšťanem brněnským Oldřichem Schwarzem roku 1239. Spoluzakladatelem jeho byla zbožná paní Herburga, která mu věnovala veškeré své jmění a sama vstoupivši mezi jeho druž zvolena byla za první jeho převořiši. Odtud tento klášter byl často nazýván i herburským.[13])

Druhý brněnský klášter dominikánek u *sv. Anny* byl založen r. 1312. Zakladatelem jeho byl Jan Lucemburský, který tím splnil vůli zemřelého krále Václava II. a své choti Alžběty Přemyslovny. Jako klášter herburský tak i tento, nově založený, měl za spoluzakladatelku zbožnou paní Kateřinu, vdovu po pánu Tasovi z Lomnice. Jan Lucemburský vykázal pak ku stavbě jeho kromě královské zahrady na Starém Brně ještě jeden dvůr a jinou rozsáhlou zahradu. Odtud také nazýván byl „Královskou zahradou". Byl dostavěn r. 1318 a zasvěcen sv. Anně.[14]) V bouřích husitských byl *uchován*, ale pozbyl mnoho ze svého jmění.

V *Olomouci* u sv. Kateřiny měly dominikánky klášter z konce XIII. století. První zmínka děje se o něm roku 1287[15]) a z roku 1291 dochovala se listina papeže Mikuláše IV., kterou se klášter tento potvrzuje a statky jeho béřou pod ochranu sv. Stolice. V bouřích husitských byl *uchován*, ale utrpěl citelných ztrát na majetku, tak že roku 1513 sám král Vladislav nazývá jej „klášterem chudým".

* * *

Ve *Slezsku* usadili se dominikáni již *roku 1223* a to nejprve ve *Vratislavi*. Blahoslavený Česlav totiž vyslán od sv. Hyacintha odebral se r. 1223 z Krakova na západ a přišel do Vratislavi, kde jej biskup Vavřinec přijal a u kostela sv. Martina blízko kathedrály malý klášteřík mu založiti dovolil. Odtud pak r. 1226 přešli dominikáni k sv. Vojtěchu.[16]) Klášter vratislavský *přetrval* bouři husitskou, ale utrpěl citelné ztráty na svém majetku.[17])

V *Opavě* připomíná se klášter dominikánský r. 1336. Byl tedy založen kolem let dvacátých XIV. století. V bouřích husitských utrpěl pouze na statcích. Jinak *přečkal* dobu tuto dosti šťastně.[18])

V *Opolí* připomíná se kostel sv. Vojtěcha s klášterem a farou dominikánů v druhé polovici XIV. století. Byl tedy založen v dobách „otce vlasti" Karla IV. V bouřích husitských musili *dominikáni* na čas klášter tento, když opolské kníže Bolek IV. k husitům přešel, *opustiti*.

---

[12]) Sr. Pam. spis 85. — [13]) Sr. Pam. spis, 84.

[14]) Sr. Pam. spis, 94—95.

[15]) Sr. Jakubička, Pam. spis, 30 a 95.

[16]) Sr. M. Jakubička: Příchod a počátky řádu dominikánského v našich vlastech ve Sbor. hist. kr. XVII, 215. Týž. Pam. spis, 26.

[17]) Klášteru tomuto patřilo mimo konvent ve Vratislavi ještě menší sídlo ve Frankenšteině. Tu sídlíval podpřevor. Pravděpodobně za tím účelem, aby spravoval klášterské zboží, tu se nalézající. V bouřích husitských byl Frankenštein vyloupen a mniši ubiti. Sr. více na konci tohoto pojednání. — [18]) Doklady sr. doleji u kláštera minoritského tamtéž.

V *Ratiboři* r. 1258 založili dominikánům konvent a kostel sv. Jakuba Vladislav, vévoda opolský s matkou svou Violou.[19]) Klášter tento *přečkal bouři husitskou* dosti šťastně. Utrpěl jen na statcích, ovšem škodu nemalou.

Ku konci těchto zpráv o bouřích husitských v klášteřích dominikánskéch vzpomínám ještě slov Hammerschmidových: *„Husité zapálili v Čechách přes dvacet dominikánských klášterů a je se zemí srovnali. Přes 200 bratří povraždili. Sami obyvatelé husitští přemnohé konventy jich přepadli, všecko v nich vykradli, střechy zapálili, zdi rozvalili a bratří ztrýznili. Svaté ostatky nohami pošlapali, knihovny zničili a archivy spálili.* Toliko kláštery budějovický mnichův a panenský u sv. Anny v Praze či u sv. Vavřince byly zachovány.“ [20]) (Pokračování.)

Ondrouš Fritz-Vltavotýnský:

Královně máje.

Královno máje, Matko přesvatá,
v náruč Ti kladu něžná poupata,
za dětská čílka smavě zářící;
zacloň je v lásce Svojí pravicí
a veď je tam, kde Božím na trůně
poupata stkví se v trnů koruně!

Královno máje, Panno panen všech,
v klín Tobě skládám bílých růží dech,
za mladé hlavy v život spějící;
jim ještě svítí záře na líci
čistého srdce, zachraň jim tu zář,
až zloba světa zadýchá jim v tvář!

Královno máje, Hvězdo božích cest,
za muže nesu žlutých růží lesk,
dej, ať jim svítí květem růže zlaté
na cestu žití slovo víry svaté;
víra nechť zlatem srdce mužů plní,
ať údělem jim květy nebo trní.

Královno máje, Matko bolesti,
za ženy—matky spěchám přinésti
Ti k nohám růží rudých žhavé květy;
jsouť květy krve žitím porozsety
každičké ženy; i Tys' byla Matkou,
o přiviň matky, ve svou náruč sladkou!

[19]) Crugerius, d. c. 80. — [20]) Crugerius, d. c., měsíc duben 82.

JUDr. Otto Stehlík:

Korrespondence P. Fr Douchy.

(Pokračování.)

Václav Michal *Pešina* rytíř z Čechorodu (1782—1859) byl kaplanem v Polné, farářem v Krucemburku a v Blučíně na Moravě, od roku 1832 kanovníkem a českým kazatelem u sv. Víta v Praze a r. 1858 povýšen do stavu rytířského. Byl horlivým, neúnavným vlastencem, pracovníkem církevním a národním buditelem (též na Moravě), a obětavým členem a podporovatelem skoro všech spolků vzdělávacích, dobročinných, humanitních a národních v Čechách i na Moravě. Zakládal po venkově knihovny, rozšiřoval knihy a pracoval všemožně pro vzkříšení a zvelebení jazyka a literatury české, zřídil a s úspěchem pracoval pro jednotu k obnovení a dostavění chrámu sv. Víta. Od r. 1832 až do r. 1847 redigoval se vší bedlivostí od konsistoře mu svěřený Časopis pro katolické duchovenstvo, do něhož podal také články a zprávy rozličné. V letech 1835 do 1857 řídil Dědictví Svatojanské a pomohl mu k neobyčejné rozšířenosti a oblibě. V mladších letech podával drobnější pojednání, básně, zprávy a pod. do časopisů na př. do Rozličností Pražských Novin a do Čechoslava. Později vydal větší spisy náboženské, vzdělávací, historické, kázání, písně, popisy (chrám sv. Víta), životopisy (sv. Ludmily, sv. Jana Nepom., též německy) a pobožné knihy dle německého dle Silberta atd. O jeho neobyčejné oblíbenosti a váženosti v širokých kruzích svědčí jeho četná vyznamenání a úsudky o něm i v německých časopisech (Neue Zeit a Bohemia). — Kn. Sl. str. 172.

O *Plancarovi*, profesoru bohosloví v Praze, známém že životopisu Karla Havlíčka Borovského viz: Česká literatura 19. stol. díl III. část 1., str. 547 a 549.

O profesoru *Dietrichovi* se zmiňuje J. V. Frič ve svých „Pamětech".

* * *

Řehák přispíval velmi pilně do různých časopisů — jak již uvedeno — hlavně do *„České Včely"* buď pod plným jménem A. A. Řehák neb pod různými zkratkami jako: A. Řhk., A. A. Řhk., A. A. Ř . . . k, A. A. Ř****k. Zde uvedeme jen články z let 1840—42. V ročníku *1840* uveřejnil články: Odměna hostinnosti (Pověst z dávnověkosti) [str.*) 41—42, 45—7, 49—50, 53—54]; Půjčka za oplátku [87]; Nenasycennost a Podivné ochránění [104]; Množství řečí [116]; Robert (Aud řádu Německého) [V dopisech často zmínka; str. 149—51, 153—54, 157 až 159; 161—62; 165—66, 169—170, 173—74, 177—78]: Divotvorný lék [160]; De gustibus non disputandum to jest: Lidé mívají všeliké a podivné vrtochy [168]; Šlechetný syn (Dle Garambe) [215—16]; Vyobrazení Kristovo, nastíněno od pohana [279]; Vtip slonův [279—80]; Těžko býti soudcem — mnohem pak těžší býti soudcem spravedlivým [287—88, 290—291];

*) Uvedeme pouze stránky pro zkracování, a nikoliv též čísla a data.

Knihovny pro lid [296]; Šlechetnost v zápasu s poctivostí [315 až 316]; Mihal Cervantes [346—47]; Leknutí a radost usmrcuje i zvířata [356]; Strašlivý účinek hladu (jedná z dějin obléhání Jerusalema) [375—76]; Bohatství bez mozolů. (Něco pro pohodlí a domácnost) [384]; Shledání (Zlomek z rozmluvy dvou přátel vyňatý) [386—87, 390—91]; Msta krále křesťanského [395]; Dar štědrovečerní (Dle J. S. Ebersberka) [405—407, 409 až 411]; Anekdoty [64, 268, 275]; Směs [76, 144, 336]; Pravdy v rouše anekdotním [252, 280. 384]. R. *1841*: Hromosvod [15]; Milovník hudby [27]; Kající syn [39]; Tomaš More [43]; Oklamaná dobrota (Stará bajka — nové roucho) [138]; Smrt maršála Neye [164]; Volení ministra [183—84]; Rok 1840 [187—88]; Kočičí pensionat [199]; Nešťastná rodina [214—15]; Vražda není nikdy dost ukryta [231—32]; Podivným způsobem ochráněna nevinnost [235—36]; Rozličnost [159]; Mudrc [260]; Něco a la Nero [268]; Z dopisu přátelského (Z Mnichového Hradiště nad Jizerou) [304, 308, 312]; Podobenství [414—15]; Astrologické vrtochy [413—14, 417—18]; Pravdy v rouše anekdotním [7, 88, 203—4]; Anekdota [22—23, 244, 356]. R. *1842*: Vzácná kniha [164]; Paměti hodná kniha [167—68]; Císař František a jeho učitel a spolu vychovatel [191]; Osudné číslo pro říši Rakouska [271—72]; Zneuctění chrámu [323]; Hádka [330—31]; Něco k statistice Lvova [410]; Smyrna [415—16]; Směs [416]. Dva dlouhé články protáhly se po celé tři ročníky; a) Tlakoměr mravnosti. (Něco k dějepisu mravů) [*1840*: str. 96, 100, 112, 128, 180, 196, 212, 264, 320, 343; — *1841*: str. 107—8, 115, 123, 132, 144, 152, 164, 167—68, 211—12, 219—20, 248, 279, 319—20, 331—32, 358—59, 380, 383—84, 387—88, 419; — *1842*: 20, 231, 251, 283—84, 412.] b) Nezabudky. Myšlenky proslulých duchův [R. *1840*: str. 132, 139, 155, 172, 184, 192, 204, 219, 232, 239, 244, 272, 284, 292, 298, 308, 316, 332, 347 až 348, 356, 368, 376, 395, 404. — *1841*: str. 12, 28, 40, 43, 48, 60, 92, 104, 112, 119, 128, 140, 156, 172, 192, 196, 208, 228, 240, 252, 263, 272, 376, 415. — R. *1842*: str. 20, 75, 107 až 108, 160, 207, 396]. Obsahují stručné aforismy vynikajících spisovatelů, filosofů, básníků, učenců, svatých a kněží, panovníků, státníků, diplomatů a vojevůdců, vynálezců a vůbec znamenitých mužů a to ze všech možných národů především Řeků a Římanů, Němců, Francouzů, Angličanů, Španělů, Američanů, Vlachů atd. Uvedeme jen tato jména: Thales, Chilon, Solon, Plutarch, Bion, Martial, Seneka, Sophokles, Antisthenes, Phalaris, Aristoteles, Cicero, Ovid, Cato, Pythagoras, Bias, Tacitus, Phädrus, Horac, Euripides, Hekatäus, J. Cäsar, Plinius, Iuvenal. — Sv. František Saleský, Sv. Hilarius, Sv. Augustin, Sv. Bernard, Sv. Jan Zlatoústý, Sv. Chrysostomus, Sv. Ignác z Lojoly; — Abbé de Bellegarde, Clemens Alexandrinský, Augustin Hille (biskup Litoměřický), Abbé F. de la Nennais, Albertus Magnus (Euchiridion), Demeter (arcibiskup ve Freiburku). — Salzmann, Fessler, Gellert, Ludvík Jahn, Herder, J. L. Pyrker, Wieland, Kant, Stollberg, Winter (státní ministr v Badensku), Ebersberg, Ludvík I. (král bavorský), Lessing, Goethe, Bedřich Vilém IV.

(král pruský), Schilling, Lavater, Niebuhr, svob. pán ze Šobrů, Brockmann, Dr. Hoffmann; Le Rochefoucauld, Chateaubriand, Marmoutel, Mde Geulis, Paschal, Montesquieu, Bossuet, Rousseau, Garve, Voltaire, Malebranche, L. Bautain, Jaquelot, Danton, Louis Vevillot Montalembert, hrabě de Maistre, Bouilly, Fenelon. Addisson, R. Steel, Budgell, Joung, R. Steele, Pope, Benjamin Franklin, Burke, J. A. Boost, William Cobbet, Loke, Tom. More. Sadi, arabské přísloví, Cervantes; méně důležití: Bergk, Ildenfons Schwarz, J. P. Canns, Honwald, S, W. Schiessler, Jerusalem, Keller, Hirscher, Sailer, K. Zwickenpflug, J. Beer, P. J. Probst, Jos. Rauchenbichler, Engel, Florian, J. Stremer, S. Chrysolog, Heidenreich, Cornelius a Lapide, Karl Stegmeyer, Ebersberg, K. Steiger, Drey, H. Haid. — Z Čechů je zde jen velmi málo výtečníků zastoupeno: J. Jungmann, Kramerius, Jan Kocín z Kocinetu a Řehoř. — Porovnej k tomu článek stejného obsahu: Výroky slovutných mužů. Pod značkou *** tedy ne od Řeháka r. 1841; str. 328 a 347—48.

* * *

Dále se zde jedná velmi často o dalších časopisech o Vlastimilu, časopisu pro katolické duchovenstvo a o Květech.

(Pokračování.)

Karel Bohdan Ort:

Královně nebes.

Jdem' údolím slz a bolestí
a duše nám žalem zmírá —
v tom životě teskném oko nám
v prázdnotu — v temno se dívá.

Stesk veliký v duši naši pad'
a k povzdechu nutí nám rety —
my hledáme v slz tom údolí —
my hledáme kýžené mety.

My hledáme pramen útěchy —
kde schladit' by člověk moh' žízeň —
již marně chce duše ukojit' —
neb bolestí pálí víc' trýzeň.

Zrak hledí náš v dálky neznámé —
jak v závrati všude se točí —
my jdeme tím žitím ubozí —
kdy slzou nám zaplanou oči.

V tom údolí slz a bolestí
jen jedna nám Hvězda svítí —
Ó, Nebeská Naše Královno,
sviť v cestu nám temnem žití!

Jan Eugen Sequardt:

Štěstí.

Z cyklů „Pýří a trní".

(Pokračování.)

Vesnický hajný Matěj Solníček jednoho dne pozoroval tanec blbečkův.

„Co to tam má ten omezeneček?" tázal se v duchu sebe sama: „Snad mi tam nelíčí na zajíce?"

Ale když se přišel podívati do strže, nenalezl tu ani jednoho oka. Křen nehledal, a proto jej neviděl.

A tak tajemství blbečkovo zůstalo uchováno.

Řízky vyhnaly listové pupence a v několika nedělích křen rozložil všude veliké své listy, vysoké až na metr skoro v místech, kde kořínky nalezly dosti opory. A mezi listy počaly se týčit bílé květové stvoly.

„Panenko Maria, křen už Ti kvete! Už kvete!" jásal blbeček. Smál se a plakal, a pohlížeje na obraz Marie, Matičky míru, říkal si: „Tvůj křen, Panno Maria! Tvůj křen!"

Opuštěná strž pod zelení křenových šťavnatých listů oživila. Blbečku Vašku Hrutinovi se tu nyní více líbilo, bylo mu jako dívce, jež počne pěstovati květiny v oknech své komůrky.

Potom učinil blbeček objev. Za zámeckou alejí nalezl v opuštěné stoce pod divokými kaštany plno rozpučených semen ve změti hnijících listů a větviček.

Zamyslil se nad tím.

A druhého dne vrtal opět díry ve strži. Dělal hlubší důlky a snášel pečlivě zemi. Aniž by si toho byl uvědomoval, stejnoměrně vrtal důlečky po obou stranách kapličky i před ní. K své spokojenosti nikde nebyl nucen porušiti ani jednu rostlinku křenovou. Tak jednoho dne skončil vysazování divokých kaštanů v rokli osamělé. Nyní rozhořela se v blbečkovi hotová sázecí nemoc. Bylo mu jako měšťáku, kterému se dostane pojednou kus záhonku k volnému použití. Nosil do strže vše. Odkopané odnože z ovocných zahrad, proutky topolů a vrb, trsíčky trnek, šípků a vesnických bílých růží. Rozlámal několik šišek jedlových a smrkových a seménka zasadil v důlečky pečlivě upravené. Když bylo po parných dnech, v odhozeném kropáči, který vylovil z obecního rybníka, nosil do strže vodu z blízké bahnité stoky a zaléval.

Tak minulo mu jedno léto a jeden podzim.

S velikými touhami očekával blbeček nové jaro.

To konečně přišlo.

Jarní voda přehnala se strží. Něco Vaškovi polámala, ale s většinou to dobře dopadlo. Jak se blbeček radoval, když zpozoroval, že v okolí vysázených řízků křenových již samy o sobě vypučívají nové odénky a že kaštánky nalévají veliké pupence.

Toto jaro měl blbeček mnoho práce ve strži. Snesl plno sazeniček trnkových a šípkových a úmyslně osázel jimi pohodlný přístup do strže i ze strže. Nesmírnou radost měl, když stro-

meček bílého bezu, toho jara chalupníkem Mařinou Vaškovi k vykopnutí nabídnutý, se ujal a počal vyrážeti pupenečky. Jeho štěstí bylo dovršeno, když šeříkové pruty, vyhozené přes zeď zámecké zahrady, se mu též ujmuly u jeho mariánské kapličky.

Při západech slunce lehával blbeček na břichu před mariánskou kapličkou a hovoříval k obrazu Kristovy Matky: „Už ti není smutno, viď, svatá Maria? Já jsem ti to tady vysázel... já. Je tu moc krásně . . ."

A vesele se smál.

Jednou objevil hnízdo ptačí pod trsem trnky předešlého roku zasazené. Bylo mu jako šťastnému otci, jemuž se narodí první syn. Každého dne potom dohlížel na hnízdo, ale ani prstem se vajíček nedotekl.

A jednoho dne radoval se z pohledu na čilá holátka.

Blbeček Vašek Hrutina stále více a více lnul k opuštěné strži. Kdysi si vyprosil u žida Khona velikou bednu za týden práce. Khon mu ji rád dal.

Vašek počal si z ní robiti svou residenci na chráněnějším místečku strže.

„Vašek se zařizuje „na vražedništi. Už si to tam vysázel!" smávali se ve vsi, vyprávějíce si o něm. A jiní pokyvovali bodře hlavou: „Inu, své je své, a konečně kdyby mu to tam chylilo, nebude aspoň veliká škoda . . ."

Knížecím strž nepatřila. Znali Vaška jako neškodného obmezence a proto mu nebránili.

Vašek si snášel z celého okolí cihly, kusy drv, tašky, kachlíky z rozpadlých kamen a nosíval si ke své primitivní chaloupce mech z lesa.

„Proč nám kradeš mech?" spustil naň zhurta knížecí hajný Vykulil. Ale nemyslel to tak do opravdy.

„Já budu vycpávat zdi!" odpověděl mu blbeček.

Knížecí hajný vypoulil oči. Vycpávat zdi, — kdo to jaktěživ slyšel?

Vykulil pojednou vypukl v nehorázný smích, až se musel opříti o borovici.

„Mně se zdá, že jsi celý samou „moudrostí vycpaný!" — pravil blbečkovi, ale nezabavil mu jeho mech.

„Je to hodný pán!" myslil si blbeček a měl radost.

Vykulil měl novou historku, jak blbeček Vašek Hrutina chce vycpávati zdi . . .

Ale blbeček si vtipů nevšímal. Dále budoval; lepil jako vlaštovka a sbíjel prkénka ze starých beden, které mu Khon zaprodal na úvěr za příští práci, jakoby odjakživa byl tesařem anebo truhlářem. Tu se přihodila událost ve vesnici.

Blaženka, dcera chalupníka Rorejse přijela z Prahy nějak ubledlá.

V celé vsi se o ní s opovržením mluvilo. (Dokončení.)

Ludvík Kohout:

Jarní.

To bylo z jara, když jsem vyšel zas
v kraj omládlý a sluncem rozjásaný.
Na každé sněti zlatý dešť se třás
a první zeleň roztříkla se lány.

A co jsem stál tak, hroudy u nohou,
z nichž záruka se příštích darů drala,
stín, jako pod sluncem když mraky jdou,
mi v duši vstal a mysl vzpomínala. . .

Bylo to v podzim, tady na hrudách.
Kraj kolem všecek pln byl mlh a stínů,
když člověk ještě polem brázdu táh'
a potem čela rosil slizkou hlínu.

A jak tu těžce, vratký v kročejích,
nad zemí zachmuřenou do šediva
pluh v brázdu vedl, unaven a tich,
já srdce cítil, kterak se mi zchvívá.

Tak zdálo se mi smělým uvěřit,
že vrátí někdy, co jí nyní dává
svým celým tělem do hrud jejích vryt,
ta země nevlídná a odmítavá.

A vrátila. — Jak slunce pocelům
se hebká zeleň chtivě poddávala,
jak píseň kdesi v modru skrytým rtům
peřejí hravou lehce unikala,

já cítil jsem: Je třeba vždy a rád
své hroudě dát pot čela v odevzdání,
že někdy, co jsi v mlhách do ní klad,
v slunci a písni dojde zmrtvých vstání!

Ferd. Mistecký:

U stolu Páně.

U stolu Páně klečí má duše,
kde věčná lampa nade mnou,
andělů křídla cítím vlát,
a Kristův božsky Majestát
sklání se mocí tajemnou.

Srdce Své rány otvírá brány
a zahaluje v plameny,
bytost mou z prachu zvedá k ní,
až láskou žhavou celá zní
změněná v hymnus nadšený.

Zapadly stíny, trny a viny . . .
já pluji v širý oceán,
tichne bouř, mizí skaliska,
a ret si více nestýská:
v kocábce se mnou On, můj Pán!

Literatura.

POLSKA.

Przeglad powszechny roč. 137. č. 8.—9. přináší článek „Leonardo da Vinci" o jeho umění, vynálezech a předpovědi světové války.

Leonardo da Vinci přišel r. 1482 z Florencie na dvůr Milánský. Nezletilý Galeazzo Sforza měl 13 let a vládl za něho strýc Lodovico il Moro, jenž rafinovaností a bohatstvím předčil knížata italská. Liboval si však ve vědě a umění a volal vynikající umělce na svůj dvůr. L. byl si vědom svých schopností, jak svědčí obsah listu, kterým se knížeti doporučoval. Ovoce ducha L. zůstávalo utajeno, věky přešly přes zavřenou knihu velikého mistra. Konečně náš svět rozlomil pečeť testamentu. . . . Spisů jeho je 12 svazků o 5000 stranách. Byl znamenitým anatomem, fysiologem, matematikem, astronomem atd. Jako architekt a inženýr koná různé práce. Činí objevy ve fysice, akustice, optice, hydraulice a mechanice. Je filosofem, literátem slovem veleduch.

Byl však především malířem. Největším dílem jeho je obraz nástěný „Večeře Páně", v refektáři kláštera milánského u Dominikánů. Zasvětil mu 16 let práce. Je malován fresco a to technikou tempera forte.

Od časů Giotta bylo úkolem umění obrozeného: vyjádřiti psychická hnutí osob v plastice. Oživly tedy postavy večeře Páně. Ale u žádného z předchůdců tak, jako u Leonarda. Stvořil veliké drama, tragedii největší lásky Spasitelovy. Obral si moment nejdramatičtější. Když hlas Kristův přerušil klepot a cinkot stolní a rozhovor apoštolů, zavzněla slova: „Amen pravím vám, jeden z vás mě zradí." Zavládla bouře podivu, hrůzy, rozhorlení. S míst povstali, gestikulují vášnivě, nedůvěřivi k sobě vespolek zapřísahají se. Sv. Jan div neomdlévá, Petr sevřel nůž v ruce a vespolek se táží: Zdali já jsem to, Pane. Nepohnutý, klidný, smutný zůstává Bohočlověk.

Dílo L. předstihlo silou výrazu, mistrným seskupením vše, co dosud umění vytvořilo.

Až do času našeho mistra hemží se na portretech osoby ospalé, tupé. L. byl první, jemuž zdařilo se oduševniti tváře. V řadě sličných portrétů jeho je proslulá Mona Lisa. Sám umělec cenil jej vysoko a po smrti Mony Lisy jej koupil za obrovskou summu 4000 fl.

V portrétech žen dovedl vzbuditi na ústa lahodný úsměv a to i na př. svatých jako na obraze sv. Anny samotřetí. Výraz měkký, ženskosti, zříti jest u něho i na portrétech mužských na př. sv. Jana Křtitele (v Louvru).

Předpovědi L. asi pocházejí z r. 1497.

Vrstevníci dívali se na L. jako na čaroděje. Také kterýsi malíř skarikoval jeho fotografii jako středověkého Fausta. Srovnávajíce jej s Faustem, vidíme jistou analogii s filosofickými myšlenkami Goethea a Humboldta. Je věcí nepochybnou, že L. opíraje se o zjevy přírody na nejpřesnějším bádání příčin a účinků, proniká budoucnost a rozumováním přichází k těm závěrům, jež sahají do příštích věků. Buditelé novověcí vytýkají mu nedostatek aktivnosti a že proto díla jeho nepronikla tehdy a nepřinesla svého ovoce. V té příčině zapomínají i Inkvisice. Uprostřed společnosti a v době, v níž žil, nebylo volno prorokovati, neměl-li skončiti na hranici. Díval se tedy střízlivě na svět a věděl, že přijde čas, kdy svět uzná velikost jeho duše, byl málomluvný a do vědeckého svého památníku psal opatrně užívaje kryptografiky.

Jak předpovědi jeho jsou důvtipné, stačí uvésti několik případů. Praví, že lidé chodit budou a nehýbat se, budou mluvit s tím, jehož není, budou slyšet toho, který nemluví"; obrátíme-li ta slova na současnou dobu, může to býti předpověď vynálezu kina, telegrafu neb gramofonu. O telefonu praví: lidé mluviti budou k sobě z nejzazších krajů a sobě odpovídat.

Není pochybnosti, že Leonardo da Vinci, který tolik bádal o zjevech světla, tepla, zvuku, o způsobě rychlého přenášení se s místa na místo, předvídal vynálezy kolejí a sám projektoval létadla. . .

Nejzajímavější proroctví jeho jsou ta, jež týkají se války světové. „Shasnou nesčíslné životy a povstanou nesčetné jámy na zemi. . ." a dále: „lidé změněni budou v ptáky a napadati jiné lodi. Viděti bude v ohromné výši dlouhé věže". . . (zepelliny a létadla). O minách, otravných plynech, válce na moři, tonoucích lodích (dreadnougty). Očima duchovníma vidí

jakoby království polské rozchvácené. . . L. předvídal cesty rozvoje lidského a nedivíme se, že čítal myšlenky svých současníků jako v knize otevřene a považován byl za čaroděje. Zbožňovali jej a báli se ho. Pro svět současný, pro svět obrození, v dobách mocného ruchu myšlenek, pověr, víry, nevěry, umění i ruchu obrazoborců, vědy i nevědomosti, postava L. vyrůstá v maga umění a vědy a týčí se obrovitě, aby byla jasnou pochodní na nových cestách rozvoje lidskosti. Jaroslav Slavíček.

FRANCOUZSKÁ.

Legons de Philosophie social par le R. P. Schwalm. Le patronat et les associations. La société politique. (Études de moral et de sociologie) Paris 1911. Bloud et Cie. Editeurs Ce 4 fr.

Přítomné přednášky z filosofie sociální vynikajícího, bohužel, však předčasně zemřelého sociologa P. Schwalma, z řádu dominikánského, rozděleny jsou na dvě části. V první části učený autor jedná o prácedárcích a společenstvech, v části druhé pak o společnosti politické. Mezi prácedárci rozlišuje autor dva druhy: prácedárce malého a prácedárce velkého. Rozdíl mezi nimi spočívá hlavně v tom, že malý prácedárce zabývá se ponejvíce prací ruční, velký pak prací strojovou. Vysvětliv obšírněji tento rozdíl, studuje P. Schwalm v dalším postupu svého díla poměr velkého prácedárce čili továrníka, k svému předchůdci, k malému prácedárci, k jiným velkým prácedárcům jako svým konkurentům a k dělníkům. Zajímavé a časové jsou zvláště v této části stati, ve kterých autor pozoruje moderní stát jako prácedárce a přesvědčivým způsobem vykládá příčiny a důvody, proč stát není sto, aby byl dobrým podnikatelem. Správu podniků státních vede společenost úředníků, kteří nemajíce na zřeteli dobro vlastní, nýbrž dobro státu, t. j. cizí, nemají podnětu k pečlivému jich řízení, nemají také naděje na výhody osobní odpovídající jejich intelligentnímu vedení. Mimo to nemají úředníci obavy před žádným jiným risikem, leč před tím, aby pro špatné vedení nebyli zbaveni svého místa; nemají však risika člověka, jenž v sázku dal svůj kapitál, rovněž tak nemají risika svého vlastního blaha a blaha rodiny, které podněcuje k největším námahám. Úředník, jako na př. ingenieur, může snad míti nejlepší odborné schopnosti, poněvadž však scházejí podněty vlastního blaha, uplatňují se tyto schopnosti méně ve službách státu než v podnicích soukromných. Zkrátka stát jako podnikatel, je špatným podnikatelem, poněvadž nemůže dáti svým funkcionářům žádného z přirozených podnětů soukromého podnikatelství individuelního.

S podobným zájmem jako právě uvedené sleduje čtenář vývody autorovy, v nichž jedná o prácedárci a jeho poměru k osobě dělníkově a stanoví zásady spravedlivé mzdy, zřetel maje k známé encyklice papeže Lva XIII. De conditione opificum ze dne 14. května r. 1891.

Když byl ještě pojednal o starých korporacích řemeslnických a moderních korporacích čistě dělnických a o theorii korporativní organisace ve škole hraběte de Muna, přechází autor v části druhé svého díla k společnosti politické. Zde mluví nejdříve obecně o vědě politické, její neshodě a nejistotě, pak jedná o účelu společnosti politické, která je cílem všech ostatních společností lidských v řádu materielním i v řádu morálním, načež přechází k společnosti politické a k individuu, pro které je cílem společnost politická. Předposlední část spisu věnována je vzniku společnosti politické. Zde mimo jiné kritisuje autor názor Rousseauův o smlouvě socialní a vykládá pak názory sv. Tomáše Akvinského o vzniku společnosti politické. V poslední hlavě mluví konečně o původu moci světské a zdůrazňuje především božské její ustanovení, pak jedná o designaci držitelů moci lidem, o jejím přenesení volbou a oceňuje system přenesené moci dědictvím.

Spis Schwalmův je hoden všeho doporučení, jeť autor bezpečným rádcem všem, kdož zabývati se chtějí spletitými otázkami filosofie socialní. Jeho výklady jsou jasné, díky jednotnosti nazírání, původní a přesvědčivé a zasluhují tím více pozornosti, že učený autor nepřidržuje se methody deduktivní, nýbrž má při studiu problemu sociálního na zřeteli jen konkretní, methodu experimentální, pak ji používají národohospodáři a statistikové. Dr. Jos. Samsour.

NĚMECKÁ.

P. Bonaventura O. Pr. Ein Lebensbild, gezeichnet von Dr. Th. Adolf Donders. II. vydání. Nákladem Herdera ve Frýburgu. 1919. Stran VII a 325. Cena neváz. 6 M., váz. 20 M.

Spisovatel rozdělil spis na deset částí, v nichž se obírá z různých hledisk životem P. Bonaventury, kněze dominikána, který žil v letech 1864—1914, ponejvíce v Berlíně. V předmluvě přiznává, že zajímal se o něho a po celých dvacet let sledoval jeho přímo ojedinělou činnost kazatelskou. Sbíral všechny novinářské zprávy o něm a nyní jich v tomto spise dobře použil. Zařaďuje P. B. mezi přední řečníky nové doby, chválí jeho „vysoký do nebe se pnoucí idealismus i radostně pracující optimismus." Všechnu činost P. B. nejlépe lze označiti slovy, které zdobí jeho náhrobní kříž. Čteme tam nápis: „Dilexit ecclesiam", t. j. miloval církev.

P. B. jmenoval se příjmením Krotz, byl rodák z Karlsruhe v Bádensku. Bohosloví studoval ve Frýburgu, kde se mu přede všemi professory líbil Dr. Fr. Xav. Kraus, jejž tak hájí proti pomluvám, které proti němu povstaly v posledních jeho letech, když zaujal v politice zvláštní stanovisko. Omlouvá jej velkými bolestmi, kterými trpěl a přepracovaností. Byv vysvěcen r. 1888 na kněze, působil hlavně v Heidelbergu, odkud vstoupil k dominikánům. Počínaje rokem 1893 rozvinul blahodárnou činost kazatelskou, působiv ponejvíce v metropoli Němectva v Berlíně, ale také skoro ve všech větších městech německých i půl druhého roku mezi Němci v severní Americe. Zemřel jako duchovní správce akademiků v Berlíně 12. května 1914 před válkou, již však jasně předpovídal. Dr. Donders chválí P. B. jako ojediněle vzácného řečníka, což dokazuje výňatky z novin, svou osobní zkušeností i četnými úryvky z jeho promluv, ač výslovně podotýká, že tištěné slovo jeho nijak nepodává obrazu o jeho vše sobě podrobující výmluvnosti.

Pokud možno souditi z výňatků tuto v knize podaných, byl P. B. skutečně velmi nadaný řečník, který svého nadání plně využil. Dosáhl netušených výsledků svou v pravdě vzácnou výmluvností. Stůj zde jediný příklad: Roku 1900 mluvil v Bonnu o sjezdě katolíků, při němž se sešlo mnoho zpravodajů všech větších žurnálů. Když vstoupil na řečniště P. B. tak z počátku všichni psali svědomitě jeho řeč, ale po chvíli byli tak okouzleni jeho v pravdě skvělým řečnickým výkonem, že jeden po druhém odkládali tužky, zapomněli na svou novinářskou povinost a byli pouhými posluchači.

P. B. uměl krásně podati, co věděl, především chválí se jeho přímo plastická vypravování, jasné oddůvodnění pravd; když počal mluviti, ovládl ihned všechny, že byli s ním duševně spojeni. Mluvíval vždy přes hodinu, říkali o něm, že nemůže najíti konce, avšak mluvil vždy zajímavě, nikdy neunavil.

Kniha poskytuje vzácnou četbu, osvěží ducha, povznese k ideálům, za něž P. B. bojoval, podává mnoho nových myšlenek. Protože líčí Donders P. Bonaventuru z různých hledisk, na př. jako kazatele, přítele charity, missionáře zámořského, apoštola velkoměsta, duchovního správce akademiků, opakuje se někdy v maličkostech, což však rádi odpouštíme, protože neuškodí čísti dobrou věc i vícekráte. Prvé vydání knihy bylo rozebráno během půl roku. Protože působil P. B. nejraději mezi vzdělanými muži, podává kniha v tomto oboru mnoho nového. Sloh jest pěkný, úprava vkusná, kniha dojde jistě ještě více dalších vydání a bude přeložena do různých řečí. Každý čtenář zabere se cele do četby a obohatí své vědomosti.

Ignát Zháněl.

ČESKÁ.

Podily „Dědictví Svatojanského" za rok 1918. — (Dokončení.) — 1918. č. 3. Matka. Kniha pro matky. Napsal K. Balík. Knih Děd. svatoj. č. 142. Cena 2 K. V Praze 1918. Tiskem kníž. arcib. knihtiskárny v Praze. Větší 16°. Str. 304. Spisovatel K. Balík napsal již pěkné stavovské knížky: „Dědův odkaz" pro dospívající jinochy a „Květnici" pro dívky. Nyní věnuje zvláštní spis našim matkám. „Pán Bůh obdařil mne nehodného darem nesmírné ceny, — dal mi znamenitou matku", — praví spisovatel v úvodě.. „Když jsem jednou slyšel nadšenou řeč o lásce k vlasti a národu, byl jsem vznešeným citem tak roznícen, že jsem celým srdcem zatoužil, aby náš

drahý národ český byl slavným a váženým, a přemýšlel jsem, jaký dar voliti by měl ten, kdo by ho chtěl obdařiti darem nejlepším. A dospěl jsem k přesvědčení, že nejlepším darem pro národ byly by dobré matky . . . Chtěje českým ženám vykresliti a za vzor ukázati obraz dobré matky, zvolil jsem si za model k tomuto obrazu matku svou . . Tak vznikla kniha tato." V 63 kapitolkách pojednává spisovatel o povinnostech matky k manželi, k dětem, k rodině, o hospodářství, tělesné výchově, škole, nemoci, smrti, vdovství, ani na macechu, tchýni a babičku nezapomíná. Spisovateli podařilo se napsati knihu nejen velice poučnou, nýbrž i také velmi lahodnou a zajímavou. Jednotlivé kapitolky jsou velmi pěkně oživeny příklady z písem sv., ze života, z našich spisovatelů, z dějin domácích, národními písněmi, některé jsou pěkné poučné povídky z našeho ovzduší. — Velmi pěkně zdařilo se spisovateli vystihnouti povinnosti matčiny, nezapomenul na nic, o čem dlužno se zmíniti, práce jeho je dojista dobrým semenem a přinese užitek mnohonásobný. Těšíme se, že příští podíly přinesou nám z povolaného tohoto péra ještě stavovskou knihu pro otce.

K podílu tomuto jsou připojeny zprávy o Děd. svatoj. poučení o přístupu nových členův a odebírání knih. S radostí konstatujeme, že za rok 1917 přibylo úhrnem 1053 členův. Zásluhu tohoto nového ožití Děd. svatoj. a těchto hojných přihlášek má moudré a moderní vedení ředitele Dra. Antonína Podlahy, metropolitního kanovníka u sv. Víta v Praze-IV.

1918 č. 4. Paměti Františka J. Vaváka, souseda a rychtáře milčického z let 1770—1816. Vydává Jindřich Skopec. Kniha třetí (rok 1798—1801). Část III. (1798—1800). Knih Děd. svatoj. č. 143. V Praze 1918. Tiskem Cyr.-Meth. knihtiskárny V. Kotrby. Veliká 8°. — Str. 132. František Vavák, soused a rychtář milčický, je jedna z rázovitých postav na přechodu století 18. a 19. Zvláště je znám svými zápisky, které již po několik let vydává péčí prof. Jindřicha Skopce Děd. Svatoj. Doposud vyšlo šest svazečků, k nim řadí se nahoře uvedený, jako sedmý. Vydavatel Skopec pracuje o díle tom s nevšední pílí a vzácným zájmem, jak dosvědčují hojné poznámky pod čárou. Za tím účelem nejenom prostudoval mnoho pramenů a odborných kněh, nýbrž i rozsáhlou korrespondencí a dotazy na příslušná místa zjednal objasnění textu. — V době nynější mnoho se pěstuje literatura memoirova, ba vycházejí i zvláštní takové knihovny, které se hojně čtou. Proto mají i paměti Vavákovy svou zajímavost a oprávněnost, Podává v nich spisovatel mnoho zajímavých episod a podrobností, jichž se v dílech jiných nedočítáme. Tak jest kniha tato vzácným příspěvkem k dějinám vlasteneckým. Do textu jsou vloženy četné illustrace, ukázky tehdejšího tisku a pod., které činí knihu zajímavější a názornější.

Dědictví svatojanské, které roku 1835 svou činnost počalo, vyrostlo ze zrnka horčičného v mohutný strom, nesestárnulo a nesešlo, nýbrž vydává neustále svěží ratolesti i zdařilé plody. Celkem bylo doposud zapsáno 34.080 členův. Kéž v novém svobodném státě kvete a prospívá ještě více! Vydavši v těžkých válečných poměrech podíl tak objemný, obsažný, bohatý v úpravě vzorné na krásném papíře dokázalo svou vzácnou zdatnost.

Msgr. Dr. Rudolf Zháněl.

Moje minulost. Napsala Marie svob. paní z Wallersee, dříve hraběnka Larischová. Přeložil Ivan Starý. Vydal L. Bradáč na Kr. Vinohradech r. 1918. Spisovatelka vlastně spisem tím chce se obhájiti, jakoby byla spoluvinicí smrti svého strýce korun. prince Rudolfa Habsburského a baronky Mary Vetserové při hrozném dramatě v Meyerlingu. Píše tedy (r. 1913) po 25 letech paměti svoje, které nyní po převratu mohly býti přeloženy do češtiny. Popisuje styky své s císařovnou Alžbětou (tetou Sissi) a celým císařským rodem, styky s choromyslným králem bavorským Ludvíkem, s princem Rudolfem, „vlkem, který požírá jehňátka" a hlavně s krásnou Mary Vetserovou, která se šíleně zamilovala do Rudolfa. Není úkolem naším zkoumati, zdaž všechno pravdou, co se tu popisuje intimního i potupného, zdaž se vše tak odehrálo, jak se vypisuje. Spisovatelka ani zde určitě nepodává příčinu oné smutné tragedie. „O Rudolfovi nebylo nikdy pochybováno, že by byl tuze morálním a nikdo nečekal od něho něco dobrého. Jen císaře viním, že pověsti časem zabíhaly do říše fantastičnosti. Vždyť bylo naposled tvrzeno, že Rudolf byl bratrem Mary, a že Rudolf zvěděv o tom, zešílel a nejdříve Mary a pak sebe zabil. Ovšem, byly domněnky

všeliké, kdo byl otcem Mary, ale nehádáno na císaře nebo někoho z císařského rodu".

Rudolf nebyl zavražděn ujcem Mary za trest učiněné hanby, ale zastřelil se sám. Proč tak učinil? Spisovatelka to napovídá: „Rudolf obával se nějaké krise, a tolikéž, že se smlouval s arcivévodou Janem o státním převratu. Přihodilo se zajisté něco, co Rudolfa zastrašilo, že plány jeho jsou prozrazeny a on právem neb neprávem bál se hněvu otcova. Poznával, že útěk i návrat do Vídně jest nemožný a rozhodl se, pomaten strachem i alkoholem, že se zavraždí. Podle mého mínění, stalo by se v nejhorším případě, kdyby plány Rudolfovy o trůně uherském byly prozrazeny, že by ho uvěznili jako „šílence". Hrabě Andrássy řekl mi, že se tragedií meyerlinskou uspíšilo něco závažnějšího, než drama lásky" (181). Pracováno tu o rozluce Uher a Rakouska. Rudolf se snad nemohl dočkati trůnu. Tato kniha, třeba šla hodně na odbyt, v literatuře nic neznamena a po Dostojevském, Erbenovi, Jungmannovi, Zeyerovi, Čelakovském atd. v tomto nakladatelství jest poklesem. Liga † 12.

Novočeská knihovna. (Vydává Česká Akademie). Č. 1. Sebrané spisy Fr. Vladisl. Heka (I. Práce veršované.) Vydal Jan Jakubec. Praha 1917. Stran 148. — Č. 2. Almanachy Ant. Jar. Puchmajera. Vydal znovu Jar. Vlček. (Praha 1917.) Stran 150. — Č. 3. Hankovy písně a prostonárodní srbská Muza do Čech převedená. Vydal Jan Máchal. (Praha 1918.) Stran 264. — V prvním svazku představuje se nám dobrušský kupec Fr. Vl. Hek (Jiráskův „Věk") jako básník. Význačným a skutečným básníkem ovšem není — je také příliš vázán staršími vzory, ale je významný jako spisovatel doby obrozenské. Tím je pocta, které se mu dostává pečlivým vydáním jeho plodů, zajisté odůvodněna. V úvodě (stran 26) pojednává vydavatel o mluvě a pravopisu Hekově. — — Se zvláštní pietou otištěno „Sebrání básní a zpěvů", vydané od Ant. Puchmajera (z r. 1795) — i tisk švabachový ponechán. Je to první svazek pětidílného sborníku „novočeské školy básnické", a znovu vydán i proto, že dnes náleží mezi knihy již nesnadno přístupné. Jsou tu zastoupeni hlavně vydavatel (Puchmajer) sám, dále Šeb. Hněvkovský, Jan Nejedlý, Vojtěch Nejedlý, Prokop Šedivý a j. Jak idylicky žili naši pradědové před sto lety! Jsme ovšem proti nim dnes literárními titany, ale musíme jim přece jen — závidět. Měli jistě větší radost z nepatrné básničky, než my dnes máme z tlustých svazků, jimiž se zaplavuje současný literární trh. — — Vydání Písní Hankových je jubilejní a — tendenční. Před sto lety (1818) objevil Hanka rukopis královédvorský a jeho Písně mají (!) býti důkazem, že byl Hanka nejen „šťastným" nálezcem a obratným písařem rukopisu, ale i přímým účastníkem při jeho skládání. Bez jistého nadání básnického Hanka ovšem nebyl. Erotika Hankova zdála se tehdejším censorům poněkud příliš bujnou a smyslnou. Bylať zajisté! Úvod k vydání (stran 44) je poučný. L † jh.

Pan pomocník. Obrázek z minulých dob. Nepochybil. Obrázek z našeho venkova. Napsal Václav Špaček. V Praze. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba. Obrázky tyto vyplňují v „Ludmile", sbírce to zábavné pro český lid roč. XIX. svazek 4.—5., jimiž jest ročník tento ukončen. Jest sice ročník ten následkem nedostatku papíru objemem slabší (bývalo vždy šest svazků), ale obsahem za to bohatší! Obsahujeť ve svazku I. poutavou povídku „Hančí" od oblíbeného našeho spisovatele Jindř. Šim. Baara; ve svazku 2.—3. neméně zajímavou práci Julie Vlasákové „Myslivcova dceruška", ve svazku pak 4.—5. svrchu uvedené obrázky slovutného povídkáře Václava Špačka, jenž způsobem jemu vlastním líčí v obrázku prvním působnost učitelského pomocníka Jos. Hourka v Zabušíně, jenž netoliko svědomitě plnil své povinnosti ve škole a v kostele, ale i jinak, kde mohl, rád vykonal něco dobrého, maje k tomu jakožto dědic statku dostatečné prostředky. Jak šlechetně k. p. zachoval se ke svému představenému Mart. Dlažinovi, jemuž jak otec o děti se staral (dceru Bětušku pak sám si vzal za manželku), jak ke strýčku Musterkovi a jeho dětem, jak k sousedce Bukráčkové atd.

Stejně krásný jest i obrázek druhý, v němž se vypravuje, že nechybil, ba právě naopak dobře učinil Jan Droubík, že vzdor otci pojal za manželku chudou dívku Madlenku Sobolovu. Jos. Fabian.

Dramatické umění.

(Řídí Antonín Ježek.)

Na „Národním divadle“ debutoval svými „Vršovci“ R. Krupička, jehož prvotina „Velký styl“ hrána na podzim m. r. s úspěchem v divadle Vinohradském. Vršovci jsou tragoedií o 7. dějstvích, v nichž autor pevnou a neochvějnou rukou tesá děje krvelačného rodu Vršovců, rodu to, který staví se i odbojně proti knížeti Svatopluku, když zavítá na hrad Libici k tamějšímu pánu Božejovi. Tam se Svatoplukovi zalíbí domnělá dcera pána na Libici Runa, kterou sám kníže zachraňuje, když se topí, ale za vše sklízí pouze pohrdání a nenávist. Leč to nemate Svatopluka, a celá jeho bytost Runou zaujata, snaží se ji dostati aspoň únosem, zatím co na samého knížete číhá ze všech stran smrt. Trestá krutě Vršovce, krvavou hostinu jim připravil, zbožného Vnislava zabil, získal lásky Runy a nyní slibuje, že sám si pro ni přijde na Libici. Přišel, setkal se s ní v hradní kapli, ale s mečem v ruce zaskočen, ťat do hlavy, vypouští duši před oltářem.

Tragoedie vyniká jednotlivostmi i rušným dějem, auktor kreslí sytými barvami, ale nepřepíná, verš plný básnických obrazů hladce plyne, leč snad přece bylo by vhodno hru poněkud zkrátiti v zájmu obecenstva, které setrvalo na svých místech něco déle pěti hodin.

Představitel hlavní role, nestor českých herců, Vojan ukázal opět silou hlasu i pojetím role, že jest dosud platnou silou našeho divadla a že dovede hravě zdolati i těžké role. Kolem něho družili se i ostatní představitelé se zřením, aby své úloze ničeho nezůstali dlužni; byly to hlavně dámy: Hübnerová, Dostálová, Nasková a Odstrčilová a pp. Dejl, Želenský, Hurt, Matějovský, Kohout atd. Děj položen na hrad Libici a Vraclavskou tvrz v XIII. stol. Režie byla vzorná, přijetí vřelé, za auktora děkoval p. Vojan.

Matinéé pěveckého sdružení učitelů moravských pořádáno ve velkonoční pondělí v Obecním domě v Praze. Na programu byly hymny: Chorál Čechů (Praus), U moře (Vycpálek), Ty české rybníky, Můj bratr dooral (Kalík), Varaždínský bán, Zafali brezu (Suk); dále Princezna Lyolejla (Zich), Česká legenda vánoční (Ostrčil), Hymnus (Foerster). Dirigoval prof. Ferd. Vach, sola zpíval člen P. S. M. Ú. Stan. Tauber. Opět podán pražskému obecenstvu důkaz o umělecké vyspělosti moravských učitelů. Nejlépe vyznělo „Dooral jsem“ a „Česká legenda.“ Písně předneseny s vroucím porozuměním a přesným, čistým vypracováním. Tenory provázené temnými basy vynikaly a mluvily k srdci měkkým, krásným tónem. Zpěvy přijaty s velikým nadšením a obecenstvo vynutilo si přidání pěti písní slováckých, které živým tempem a přirozenou slováckou zpěvností uchvátily. Připomínáme si vždy při poslechu moravských učitelů také „Sdružení učitelů pražských“ a poznáváme, že jich nelze dobře srovnávati. Moravané líbí se nám svým přednesem zpěvným, svým čistě moravským rázem, který nás zvláště poutá v slováckých písničkách. Jejich písně jsou tak milé, zpívají tak upřímně, že stanou se nám vždy milými hosty. —

Z české dramatické literatury. Jiří Mahen (auktor Janošíka a hry „Nebe, peklo, ráj“) uvedl se na scénu „Červená sedma“ drobotinou „Náměsíčný“. — Karla Lužanská napsala pro Švandovo divadlo hru „Sluneční paprsek.“ — Zajímavý zjev jest, že přes značný počet českých dramatických auktorů nevyhověla žádná hra konkursu vypsanému roku loňského „Jednotou divadelních ochotníků v Čáslavě.“ — „Národní divadlo“ připravuje pro nejbližší dobu „Višňový sad“ od Čechova dávno již slibovaný. Městské divadlo Král. Vinohrad připravuje Adamovu operu „Sládek prestonský“, v činohře Cornelliův „Cid.“ —

Z cizích jevišť. O slovenském divadle radil se s příslušnými činiteli v Bratislavě odborový přednosta Jaroslav Kvapil z ministerstva osvěty. —

Různé. Dne 9. dubna t. r. usnesl se zemský správní výbor proti postátnění „Národního divadla“ na návrh přísedícího Sedláka a sice z důvodu, že nelze svobodné umění postátňovati. Den na to podal v „Národním shromáždění“ dr. Uhlíř a soudr. za stranu národně-sociální návrh pro postátnění „Národního divadla, při čemž dosavadní smlouvy nájemné s podnikateli mají se zrušiti, německé zemské divadlo (na Ovocném trhu) má se přeměniti na české divadlo činoherní. V témže smyslu vyzněl i projev českého herectva, které nemůže plně v jednom stánku, společném pro

operu a činohru rozvinouti své schopnosti a síly. — Po nešťastném skonu kapelníka „Národního divadla“ a skladatele (Malíř Reiner) Fr. Picky, ujímá se taktovky kapelník Maixner. Dirigoval již operu „Nepřemožení,“ nyní připravuje Chválova „Záboje.“ — Pěvecké sdružení pražských učitelů uspořádalo v Obecním domě koncert ze skladeb určených pro chystaný — nyní odložený zájezd do Francie a Anglie. Celkový úspěch přiřadil se k dřívějším a dosvědčil zdatnost uměleckého tělesa, které tentokráte hýřilo nesmírnými výškami. —

Jubileum. Dne 29. dubna 1919. dovršil dramatický spisovatel, nyní ředitel brněnského divadla Václav Štech, šedesáti let v plodné práci. Byltě činným hned při založení divadla Vinohradského, později osvědčil se jako ředitel, převzal osiřelý stolec ředitelský divadla Uranie, kdež bylo jeho snahou povznésti českou scénu. Napsal řadu účinných divadelních her, z nichž připomínáme pouze „Ohnivá země“, „Deskový statek“, „Habada a Jordán“, nyní přijata nová hra „Národním divadlem.“ V šedesátce stojí před námi ředitel V. Štech jako muž neunavný a svěží, jemuž přejeme, aby se zdarem dále pokračoval k vývoji českého života divadelního.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Lužičtí Srbové, naše nejmenší větev slovanská, která rovněž touží po samostatnosti a vymanění se z nadvlády německé, pod kterou zachovala svoji národnost, potřebují velice a chtějí založiti vlastní denik. Mohly by jím býti „Serbské noviny“ s týdenními přílohami pro evangelíky a katolíky. Posud nemají ani jedné národní školy, potřebují duchovenstva, úřednictva. Po Slovensku jsou nám nejbližšími a nejdražšími.

České knize hrozí drahota zvýšením cen všech tiskařských potřeb a novou úpravou platů dělníků. Ohrozí-li se kniha přílišnou drahotou, jest ohrozen i národ. O tom musejí uvažovati příslušní činitelé ano i ministerstva a kulturní a vzdělavací střediska. Cena knih snad dostoupí takové výše, že průměrný člověk nebude s to si je koupiti. Utrpí i veřejné knihovny, kde se už nyní kupují knihy antikvárně. Ale drahota vstoupí i sem. Čím se bude potom čeliti mravní zkáze, jak čeliti této krisi? Píše se o sestátnění veřejných knihoven, ale jak se dostane kniha na venkov. Vždyť letošní kalendář už stál až pět i více korun.

Spolek českých spisovatelů-beletristů „Máj“ vydal provolání k Jihoslovanům, v němž zdůrazňuje nutnost literárně uměleckého sblížení. Pro všeslovanské touhy nebude už nikdo žalářován. „Dokažme, že bylo-li kdy co v světě krásného, ušlechtilého a eticky dokonalého, je to náš panslavismus“.

„Hlídka“ dodává, že vychází množství časových brožur i pamfletů, letáků, mnoho humoristických i satyristických listů, jeden z nich docela v trojím jazyku „Přinese-li na př. Francouzům něco nového o nás, jest ovšem otázka. Nevyrovná-li se jejich listům vtipy, snaží se jich dohoniti illustracemi plnými nahotin“. („Smích republiky“). Útěchou aspoň má, že v jiných našich nových i starších humoristických listech jsou vtipy ještě obhroublejší a lascivnější. („Kopřivy“).

Pokud jest oprávněn **český učenec psáti své vědecké práce jazykem cizím** (většinou německým), o tom píše Jiří Polívka v „Naší Době“. Dorozumívajícím jazykem žádný volapük, esperanto ale nejpřirozenější by mohla býti latina jako pomůcka vědeckého dorozumění. Také angličina se stává světovou.

Polák Jiří Bandrowski napsal knihu „Bílý lev“, v níž se zmiňuje též o Češích a to o jejich houževnatých politických a národnostních zápasech v minulostech tak i o jejich utrpení a slávě ve válce poslední; je to milá knížka, která by měla býti hodně čtena. Chválí naše legionáře, „kteří se zbraní v rukou šli z moře krve vybaviti ostřím bajonetu volnost a svobodu své vlasti od věků hnětené“.

Nové listy belletristické, jež se dovolávají mladých směrů v umění, jsou: týdeník Republika, jakási obdoba futuristického června, čtrnáctidenik Sladko je žít, v němž se pěstuje smyslná radost v umění, Nová Žeň, měsíčník mladé generace s dávno přeloženým románem Svetoz. Hurbana Vajanského, Zábavné listy s povídkami a básněmi atd.

Anglická příloha francouzského listu pražského. Francouzský denník „Le Rapport Quotidien", vydávaný v Praze a tištěný v tiskárně „Politiky", začal včera vydávati anglickou přílohu, nazvanou „English Supplement". Toto rozšíření „Rapportu" jest uvítati s uspokojením v zájmu informace našich anglických a amerických spojenců a přátel dlících v Praze.

Zdravotní čítanka bude vydána ministerstvem veřejného zdravotnictví. V ní bude způsobem populárním pojednáno o tom, co zdraví jednotlivce a celého národa ohrožuje. V článcích bude psáno o alkoholismu, pohlavních nemocech, tuberkulose a pod. Probrána bude otázka bytová, důležitost lázní a bude věnována pozornost tělesné výchově, sportu a turistice.

Edgarova knihovnička „Vkus a nevkus" (na Žižkově čp. 189) přinesla zajímavé svazečky: „Hřbitov", „Školy" a „Dary". Apoštolují velmi živě, mnohdy i drasticky, ale vždy názorně i obrazně, stavíce vedle sebe, co je vkusného, a co nevkusného.

Padesát let vychází již v Mnichově katolický denník „Das Bayerische Vaterland". Poslední den měsíce března byl výročním dnem jeho padesátiletí. „Věrně katolicky a věrně bavorsky" jest heslem časopisu tohoto.

Přerod (č. 26) píše, že škoda censury, která by chránila zdravý vkus čtenářů před útoky nezodpovědných také spisovatelů. Tak prý v Plzni vycházejí pestré fejtony, letáčky, je to „hyenism velmi nechutný a beze všeho vtipu".

Nutnost literární vzájemnosti československé se všeobecně uznává. S literaturou slovenskou nás seznamovala Světová knihovna. Slovenská čítanka, Cesta, časopis turistů a jiné. Slovenčina není tak nesrozumitelná, abychom k ní potřebovali překladu. Řeči slovenské se lze snadno přiučiti. Mluvnice Czambelova poslouží.

Růže Dominikánská dokončila ročník XXXII. za redakce Alberta M. Škrabala. Obsah: básně, úvahy, články poučné, povídky („Honba za štěstím"), dějepisné, životopisy, různé. Četná vyobrazení. Předplatné K 3·80.

Historie duše. Jak ji sama napsala (1878—1897) Sestra Teresie z Lisieux. Dle franc. přeložil Boh. Kyselý. Vyšlo v Pokladu věřících r. 1918—19. Vydává V. Kotrba. Předplatné K 2·40.

Ke spisům o panovnících přidružila se kniha Karla Mečíře **„Z tajnosti dvorů a diplomacie"**. Objemné dílo k dějinám a k životu malých i velkých lidí všech věků. Místy drobné poznámky, téměř anekdoticky zahrocené.

Naši miláčkové, obrázkové životopisy světců na Moravě zvláště ctěných. Napsal a vydal Alois Pozbyl, duch. správce ve Vidči u Rožnova. Jsou to stručné životopisy, abecedně sestavené, Královnou počínající. Stran 400, cena 8 K.

Nový román Pozdní láska o dvou dílech (358 a 372 str.) napsal básník Šumavy Klostermann ke svým sedmdesátým narozeninám, jež připadly minulého roku, ale vydavatelské obtíže román oddálily na rok letošní. Důkazem, že spisovatel i ve vysokém stáří může psáti — romány.

Nakladatelství „Máje" vydalo německého dekadenta Erwerse román „Alraune". Je to kniha perversní, plná vypočítavé smyslnosti, která s uměním pranic nemá společného a profanuje kulturu lidstva. V tom smyslu byla také většinou kritiky přijata a odsouzena (Lid č. 92.)

Adolf Heyduk chystá ve svém 84. věku po několikaleté přestávce dvě nové knihy. První nese název „Slovensku" a druhá „Oběti přesvědčení", v níž se klaní vznešené myšlence těch, kteří připravovali vítězství svobody.

Karel Zákoucký vydá (u Vilímka) zhaslá světla (v Pacově) „Z dob těžkých utrpení" a pohádky „U babičky Jandačky".

Soutěž na tři díla lidové beletrie vypisuje městská rada v Přerově. Ceny 800, 700, 500 K. Podmínka nářečí slovenské. Lhůta do 31. května t. r.

Ukázky z tiskoviny „Sladko je žíti" od Storcha Mariena: „Vrchy se nepřístupnily" — „Ulice, vyúsťující do rozevřena" — „Ruce se prochvívaly" — „Doufané naděje" — „Znovéné trávníky" — „Měla mnoho nezaplněného času" — „Vyřízňovaná milost" — „Ukájivé pohledění". Moravsko-Slezská revue dí: „To není sloh, to už není vůbec ani lidská řeč".

Vypsání ceny pro dramatickou práci. Dolnorakouský zemský výbo- vypisuje cenou dvou tisíc korun za dramatickou práci, která má bý ti za

slána, pokud možno ve třech výtiscích do konce června 1919. Ucházeči musí býti arijského plemene, Němci, bydliti po delší dobu v Dolních Rakousích, míti výbornou znalost země a lidu, a vytvořiti nezfalšované dílo lidového umění. Práce musí býti vytvořena v posledních třech letech, což zaručí podávatel svým čestným slovem. Přednost mají takové kusy, jejichž děj se odehrává v Dolních Rakousích a jsou dějepisné. Vyloučeny jsou operety, vypravné hry, anonymní a pseudonymní díla, jakož i lascivní tendence.
Ig. Zh.

Československý cizinecký úřad chystá za pomoci nejlepších odborníků řadu informačních letáků o jednotlivých složkách národního života československého, určených především pro cizinu. Jednotlivé články z příbuzných oborů seskupeny budou ve zvláštní oddíly (národohospodářský, sociální, historický, politický atd.). celek pak spojen v knihu bohatě illustrovanou, jež bude zaslána redakcím vynikajících listů zahraničních, aby jim byla spolehlivou pomůckou. Kniha vyjde napřed v jazyku anglickém a francouzském, později také v jazyku italském a srbském.

Bohatá knihovna slavisty prof. Jagiče byla dle „Slovence" ve veřejné dražbě za sto tisíc korun prodána.

„Národ — legiím." Pamětní kniha vydaná ve prospěch legií československých. U kulturního a vzdělávacího odboru při presidiu minist. N. O. utvořilo se komité, které za součinnosti pana presidenta Masaryka, pod protektorátem p. minist. N. O. V. Klofáče vydá representační dílo „Národ — legiím". Redakci části francouzských legií řídí kapitán Fr. Kupka, ruských kapitán prof. P. Maxa.

„Výchova lidu" nazývá se nový časopis, jenž vychází měsíčně a je věnován střídmostnímu a obrodnému hnutí v našem lidu. Redakci řídí Bedřich Konařík v Brumově u Vláře. Předplatné obnáší 5 K ročně a přijímá je administrace listu v Olomouci, Wilsonovo nám. 17.

Soutěž o cenu 1000 korun (tisíc) za nejlepší exlibris pro svou knihovnu vypisuje Východoslovenské museum v Košicích. Podmínky zašle museum; návrhy do 15. května.

Novinky: Dr. Řehulky Družina dotiskuje „Ministranty" a připravuje knihu Konaříkovu, Bittnar vypracuje návrh na Ročenku na r. 1920, která bude jakýmsi Keiter's Literaturkalendrem, Matice C. M. svěřila opět redakci svých kalendářů Družině, resp. Zamykalovi a Hrachovskému, poněvadž se osvědčili, za literární vedení „Orla" požádán Dohnal neb Masák.

Slovem i obrazem s naším Slovenskem obeznamuje čtenáře nový ročník „Našeho Domova" — již dvacátý osmý, — jehož první číslo právě vyšlo. Přináší též pěkné obrázky zřícenin hradu Trenčína a velkolepé basiliky Ostřihomské na Dunaji, památný kostelík sv. Jiří na Řípu a pobořený sloup P. Marie na staroměstském náměstí v Praze. Povídky Al. Dostála, Ant. Hrůzy, historický článek z blízkého východu od prof. Jos. Doležala, zmíněný cestopis po Slovensku od Jos. Píchy, Dvořáka krásná báseň „My přísaháme", Fr. Střížovského „Jarní", směs, drobnosti z hospodářství a domácnosti, časová hlídka velmi vítaná, to vše svědčí, že „Náš domov" nyní po překonaných nesnázích, zaviněných válkou, zase se zvedne a dojde obliby ještě větší u našeho lidu. Predplatné činí pouze 6 korun. Vychází v Brně, Benedikt. tiskárna.

Volná Myšlenka a evang. Kostnické Jiskry si podávají ruce. Tyto píší: „Shodujeme se (s Vol. Myšl.) v úsilí o odkatoličení, odřímštění Čechů XX. století a v lásce k svobodě svědomí. Doufejme, že i V. M. bude respektovati upřímné stanovisko naše".

Literární směs. Kompomista Ad. Pískáček zadal Národnímu divadlu svou operu „Zvon", vybízí, aby zrušen byl knihosklad jako zbytek Tereziánské instituce — Fr. S. Procházka počal vydávati básnická díla nákladem Unie. První svazek obsahuje „Píseň o činu" a jinou epiku — „Pláč koruny české" jako historický dokument k úsilí o české osvobození vydán nákl. J. Kotíka. — Pro školní knihovny ministerstvo škol a umění schválilo spisek „České srdce", vydaný vlastním knihoskladem v Praze. Napsal Jan Pávek. — Českého slovníku bohovědného vyšel seš. 45. a 46. redakcí dr. Ant. Podlahy. Dospělo se k slovu „ctnost". — Radostně uvítán „Sborník Orla československého" jako velmi praktická příručka. Vydáván v Brně, Nová ul. č. 8. — K stromovým slavnostem vyšla knížka „Stromy svobody" od Bř. Jedličky-Brodského s proslovy, básněmi, písněmi. Cena K 2·10. — Nábo-

ženský život a církevní poměry mezi Slovany líčí soustavně obrázkový dvouměsíčník „Apoštolát sv. Cyrilla a Methoděje v Kroměříži. — Xaver Dvořák vydal Eucharistia, sonety. Cena K 3. — Katol. studentské listy jsou: „Studentská hlídka", „Život" a „Jitro". Zasluhují zájmu a podpory.

Pracovní knížka zavedena bude v Pešti bolševiky pro spisovatele. Do knížky se napíše, kolik metrů literatury kdo vyrobí a dle toho dostane od státu honorář. Měřiti se bude asi metrem délkovým, neboť krychlový metr by se zdál nespravedlivým. To bude literatura.

Paběrky z novin a veřejného života.

Dr. Ed. Dominik. V Olomouci zemřel v kapucínském klášteře, raněn byv mrtvicí, kanovník dr. Ed. Dominik, profesor Nového zákona na cyrilometodějské theologické fakultě. Narodil se v Břesku u Konice roku 1854, na kněze vysvěcen byl r. 1878. Působil v Litovli a potom po dlouhá leta v Olomouci jako katecheta českého gymnasia a učitel na theologické fakultě. Z oboru svého vydal odborné spisy. Byl také přispívatelem do našeho listu. R. 1917 jmenován byl kanovníkem. Prof. dr. Ed. Dominik byl oblíbeným učitelem jak středoškolským tak vysokoškolským, vzorným, horlivým knězem a člověkem dobrým. Žáci jeho zachovají ho vždy v milé paměti. V poslední době pracoval o novém rozdělení děkanství v arcidiecési. Četné své církevní úřady zastával vždy svědomitě a s moudrou rozvahou.

Osobní. Ervín Červinka, em. ředitel, cukrovarský a pivovarský rada v Modřanech u Prahy, slavil dne 5. dubna t. r. své pětašedesátiletí. K významnému tomuto dni panu radovi, věrnému stoupenci snah a zásad nezapomenutelného Palackého a dra Riegra, došlo mnoho blahopřejných dopisů a telegramů od jeho upřímných přátel. Rada Červinka jest měšťanem nymburským. Studia gymnasialní konal v Jičíně a Doupově; kromě těchto ústavů navštěvoval též školu obchodní a obrátil se k milému mu cukrovarnictví, pivovarnictví a hospodářství. Působil v cukrovarech: v Radonicích, v Holici u Olomouce a 25 let v cukrovaru a pivovaru rytíře Horského v Kolíně a na panství Kolínském, kde dostoupiv vrcholu své kariery, odebral se jako pivovarský rada, ředitel a prokurista do zaslouženého zátiší — do Modřan u Prahy. Pan rada Červinka působí až dosud jakožto konservativní politik a katolík v naší veřejnosti. Jest předsedou Katolicko-politické jednoty v Čechách, místopředsedou organisací katolických na Smíchovsko-Zbraslavsku, místopředsedou katolicko-národně konservativní strany v Čechách v letech 1908—1917 a předsedou katolicko-politického spolku pro okresy Smíchov-Zbraslav atd. Mimo tuto činnost v Čechách působil politicky pan rada Červinka i na Moravě v Olomouci v letech 1872—1874 vedle starého kněze vlastence chvalkovického faráře Harny, který dosud žije a všecko dobré pro národ podporuje.

Ludmila Grossmannová-Brodská, česká spisovatelka, dovršuje 24. května 60. rok, věnovaný tiché, skromné, ale poctivé literární práci. Hlavně mládež nalézá v jejích povídkách dobré vzory ušlechtilosti a mravního poučení.

Pětadvacetileté výročí úmrtí zasloužilého spisovatele a buditele lužických Srbů Michala Hornika připadlo 22. února († 1894 v Budyšíně). Narodil se r. 1833, byl chovancem lužického semináře v Praze, byl farářem a kanovníkem. Psal básně, byl spolupracovníkem Lužicko-srbského slovníku, sbíral národní písně, pohádky, vydal první lužicko-srbskou čítanku. Založil a řídil „Srbské noviny", „Lužičana", „Posla" atd. Přispíval i do českých listů. Životopis a fotografii jeho přinesly „Vídeňské Illustrované Noviny" vedle smutně proslulého Josefa Fr. Smetany, kněze-spisovatele, „jednoho z prvních šířitelů volné myšlenky v Čechách", s pomníkem jeho v městském sadě Plzeňském.

Památce Jan Hollého. Před 70 lety zemřel velký slovenský básník Jan Hollý. Vybájil velký epos o Svatopluku, o Cyrillu a Methoději a posléze o Slávovi. Opěvoval tu slovenskou minulost a boje s Němci. V Žalozpěvech ústy Matky Slávy zaplakal nad ubohým národem. R. 1843 zastihla ho nehoda, z hořící fary vynesli ho těžce popáleného a skoro oslepléhо. V Selankách vylíčil idylický lidový život, v čemž předstihl i Kollára.

Jubilanti. Jos. D. Konrád, novelista český, čerpal náměty ze života slovanského a českého, psal črty cestopisné a povídky pro děti — šedesátníkem; Roman Nejedlý, hudební skladatel a paedagog v Mnichově Hradišti, slavil 75. narozeniny.

Josef Bartocha, český paedagog a spisovatel, ředitel uhersko-hradišťského gymnasia slavil 21. března 60. narozeniny. Jest vynikajícím jazykozpytcem, literárním historikem a jeho spis o Fr. Bartošovi je prací směrodatnou.

Josef Cyr. Sychra šedesátníkem. Vyšel z muzikantského ovzduší východních Čech, z Ústí nad Orlicí. R. 1875 vstoupil na varhanickou školu v Praze a stal se varhaníkem a ředitelem kůru v Staré Boleslavi. Přešel do Mladé Boleslavi a tu se stal spoluučitelem zpěvu na gymnasiu. Jest výborným skladatelem církevním a pořadatelem duchovních koncertů. Jeho skladeb je celá řada, pěstuje písně, mše, oratoria („Na Golgotě", „Mesiáš"). Skladby jeho dýší vroucí zbožností (životopis obšírný přinesl „Cyril" č. 3). R. 1894 složil českým křest. sociálům první jejich „Hymnu práce" na slova Vl. Šťastného.

200 let bylo tomu dne 7. dubna, co zemřel veliký reformator školství sv. Jan de la Salle (nar. v Remeši r, 1651). V době, kdy důležitost učitelského úřadu byla přezírána, zdůraznil vznešenost pedagogického povolání. Přihlížel k individualitě žactva a popřával patřičného místa k výchově tělesné. Zřídil ve Francii řadu vzorných škol pro chlapce. Založil řád Školských bratří. Za základ školního vyučování položil mateřštinu (vymýtil latinu). Založil první ústav ku vzdělání učitelů. Zřídil školy reálné, řemeslnické, hospodářské a obchodní. Již r. 1789 bylo 121 ústavů Škol. bratří s 36.000 žáky.

Životního jubilea pětasedmdesáti roků dožívá se v těchto dnech zasloužilý náš hudební organisátor a skladatel Roman Nejedlý, populární český učitel z oné generace vzácných pracovníků, kteří vedle školského svého poslání dovedli pronikavě a zdárně působiti i v rozvoj našeho života hudebního. Roman Nejedlý působil v Mnichově Hradišti, v Bělé i v Litomyšli, kdež zejména byl jako sbormistr a ředitel kůru duší tamního hudebního ruchu. V době velikého rozkvětu zpěváckých spolků byl právě on jejich výborným organisátorem i pedagogem, uměje vyhovovati jejich možnostem i snahám četnými sbírkami písní, sborů mužských, ženských i smíšených; psal i hojné skladby církevní a dramatické (má sedm zpěvoher), z nichž mnohé došly obliby velmi populární (parodistická opera „Edip král", „Andulka", „Sezení městské rady" atd.). Napsal též četné praktické školy pro housle a celou „Učebnici houslovou" na základě svérázných method velice oblíbených. Mnoho zásluh má i na poli výchovy učitelské, neboť pedagogem byl vždycky nadšeným.

Čestný doktorát filosofie přiznala pražská filosofická fakulta spisovateli Al. Jiráskovi. Ministerstvo rozhodnoutí toto potvrdilo.

Syndikát českých spisovatelů jest organisace, jež hájí hmotné zájmy spisovatelstva. Původně byl projektován jako organisace spisovatelů-beletristů, rozšířil se na spisovatele vědecké, na hudební skladatele atd. Dr. Hanuš Jelínek vyjednává v Paříži o zadávání dramatických práv autorských ve Francii syndikátu.

Knihy na Slovensko. Správa Hodžova státního reálního gymnasia v Liptovském sv. Mikuláši žádá o knihy do knihovny žákovské i profesorské. Převzala ústav zcela maďarský.

Papež a mírová konference. Berlínská „Deutsche Allgemeine Ztg." píše: Proti tendenčním zprávám o účasti papežově na mírové konferenci a o nastávajícím řešení římské otázky, oznamuje oficielní tisková kancelář z kruhů vatikánských, že podobná ujištění jsou absolutně nepravdivá. Vatikán byl by rád převzal úlohu zprostředkovatele míru, kdyby svého času byl pozván při míru dorozuměními, ale v případě vítězství jedné z válčících stran byl by Vatikán nabídku v tom směru odmítl, aby neměl podílu na pokoření jedné strany.

Slavnostní vyhlášení panny Orleánské za svatou. V pondělí konaly se v Římě v konsistoriálním sále přípravné ceremonie k prohlášení panny Orleanské za svatou. Přítomni byli: kardinál remešský, biskupové orleanský a valenský. Papež vyslovil přání, aby panna Orleanská stala se páskou, která by se stala náboženským svazkem mezi Francií a církví.

ROČNÍK XXXV. ČÍSLO 9.

VLAST

ČERVEN 1919.

Dr. Josef Svítil:

Z epiky Hviezdoslavovy.

(Dokončení.)

Seznámil jsem čtenáře s dějem „Hájníkovy ženy", ponechav na význačných místech slovo básníku samému, aby čtenář aspoň v nepatrné míře získal dojem originálu. Stručný obsah mnou podaný má se k čarovné básni Hviezdoslavově ovšem asi tak, jako zběžná skica uhlem k barevné symfonii obrazu Manesova nebo Úprkova. Co následuje, je pokus o rozbor básně.

Prostředí, do něhož básník vložil děj své tragické idyly, je rodný jeho kraj, hornatá Orava. Domov svůj zná básník dokonale. Od dětinství měl vnímavé oči pro domácí přírodu, proto zdařilo se mu vykouzliti dokonalý obraz svého dějiště se všemi krajinnými půvaby a zvláštnostmi. V tomto prostředí dobře známy jsou mu i sociální složky, které ovládají život horalů. Práce rolnická a dřevorubectví na straně pracujících, zálety a lovecké zábavy na straně požívajících. Propast mezi sluhou hajným a tvrdým majitelem latifundií. V sedmém zpěvě své obsáhlé skladby pozastavuje se básník nad posláním a osudem šlechty i zemanstva. Přímo Dantovskými barvami sytě líčí rozmařilý, neplodný život těchto vrstev se všemi zlými následky ztrátou cti, úpadkem významu, ztroskotáním majetku. Hle, kterak vystihl někdejší význam feudální šlechty:

Na velkej sveta ulici,
kým*) ešte v rovnováhe stáli,
jak mocne jejich slovo znelo!
Jak jasalo sa slávou čelo
pri poradách im, na snemoch
v pošmurných sieňach, teremoch;**)
jak vývodili púhým zrakom,
na krýdlach jak sa niesli chvály!
Siahali zrovna ku oblakom,
svit stálic v hrdom pohlade;
kol oběžníc vrt po voli —
hej, oni boli topoli
vo společenstva záhrade!

Byli vůdci lidu. Ale vlastní vinou někdejší význam dávno ztratili. Víme, že Hurban Vajanský ve známém románě svém na-

*) pokud. — **) dvorana.

zývá odrodilé zemanstvo „*suchou ratolestí*". Vajanský, zdá se, věřil, že možno ještě třídu zemanskou získati snahám národním. Hviezdoslav však zcela po zásluze odříká se třídy, které pro lid měla jen úšklebek, nadávku a karabáč, a vlastní vinou stala se kořistí židovských lichvářů.

Hach, strome biedny, ošarpaný,
— kedysi pyšný rodostrom —
ta*) s tebou v ďasy za parkany!

V prostředí tedy výborně známém a znamenitě vystiženém odehrává se *děj*, založený na události sice nevšední, nikoli však fantastické, vyplývaje přirozeně z povah jednajících osob, které s realistickou věrností jsou zachyceny. Komposice básně jest poněkud neúměrna. Z počátku hoví si básník v epické šíři; v popisných partiích, zabývajících se opravou chaloupky nebo svátečním rouchem Hančiným, bohatými a původními příměry samého Homera snaží se předstihnouti. Od tragického přelomu idyly smrtí Artušovou nabývá báseň rychlejšího tempa, dramatického spádu.

V epický proud vložil básník několik episod. Nejrozkošnější a k ději organicky se družící je výjev dětí, sbírajících maleny u hájovny. Za to některé reflexivní partie, ač hluboce myšleny a duchaplně provedeny, přílišnou obšírností děj přece jen zdržují. Závěr děje jest harmonický. Duševní choroba, která jako mrak zastínila tichý krov hájovny, přímo zázračně ustupuje, když Michal Hance zvěstoval: „odpustili nám". Psychiatrie snad nad tímto řešením pokrčuje rameny — ale čtenář rád uvěří a poetická spravedlnost jest naplněna. Pokuta za provinění byla zlá, proto musilo přijít usmíření.

Vší chvály hodno jest Hviezdoslavovo umění charakterisační. Všimněme si blíže *povah* osob jednajících. Jsou to jednoduché typy povah lidových, až na Hanku, která není postavou psychologicky průzračnou. Hle, již jako děvče byla v neshodě s rodiči. Dcerka ze zámožnějšího statku v příkrém odporu proti vůli rodičů zamiluje si chudobného šohaje. Ač pro lásku k Michalovi bylo jí trpěti ústrky hlavně od selsky tvrdého otce, nicméně zůstala věrnou a jeví se po této stránce bytostí velmi sympatickou. Záhadou zůstává, proč Hanka zatajila před Michalem osudné Artušovy zálety. Bylo to vlivem mimovolné koketerie, které podléhají i ženy vrstev přírodě nejméně odcizených? Arci je tohoto zatajení potřeba k dramatickému rozvoji děje. Nicméně je poklesek tento mravnému charakteru Haninu na újmu.**) Soudím, že básník tímto proviněním — v důsledcích tragickým — odůvodňuje pozdější Haniny útrapy a rozvrat rodinného štěstí na dlouhou dobu. Hrůzným činem, k němuž odhodlala se Hana, když manželská její věrnost byla ohrožena zaslepeným vášnivcem, dorůstá postava její k hrdinské velikosti. V nejkrajnější sebeobraně nemohla jinak jednat, a třebas dopustila se vraždy, nepřestává nám být vřele sympatickou.

*) tam, pryč.

**) V této části volně použito některých myšlenek z článku J. Bottova: „Typy slovenských žien v poesii Hviezdoslavovej." (Živena roč. I.)

Vliv tradice, vroucně žitého náboženství a přísné domácí výchovy jsou složky, které utvářejí skvělý zjev Hančin, čistý květ slovenské duše lidové.

Hančin otec je pyšný selský aristokrat. Ať jen se dcera trápí, otec raději najme cizího čeledína, nežli by svolil, aby chudobný Michal přiženil se mu do statku. Jako člověk bez srdce vyhání dceru, když se dozví o nešťastné události. Aniž by se ptal po pohnutkách vraždy, kleje a spílá dceři i zeťovi. V očích jeho nízké, zotročilé povahy největším hříchem bylo, že zeť zavraždil *pána*. Raději by byl odpustil panskému zhýralci pohaněni vlastní dcery, — ale že Michal zavraždil pána, na šibenici s ním! I smrt matčinu dává jen dceři za vinu a dohání ji takto do bran šílenství.

Tato postava, důsledně prokreslená, je dokladem střízlivého Hviezdoslavova názoru na lid. Básník vidí i stinné stránky lidové duše a nezatajuje ani ošklivého rysu zotročilosti, staletým útiskem hluboce zakořeněného.

Matka Hančina je typ tiché mamičky, poddajné trpitelky, laskavé k dceři, pokorné před manželem. Povaha trpná, pod tíží útrap klesající v předčasný hrob.

Třeba osudy Hančiny dorůstají tragické výše a básník dle ní epos své pojmenoval, nicméně zdá se mi, že pravým hrdinou čarovného zpěvu Hviezdoslavova je Michal Čajka, Hančin choť. V tom úseku jeho života, který je dějem básně, projevuje Michal ustavičně ducha nevšedně šlechetného. Svým ušlechtilým smýšlením hoden byl ruky zámožného děvčete již tehdy, když ještě sloužil u polesného, neboť dovedl, co nízké duše nedovedou. Dovede si odříkat, dokud vidí, že by sňatkem přivedl milovanou bytost jenom do trampot, že by jen vadla pod tíží každodenních starostí a nedostatku. Dovede čekat, neboť chce, aby žena jeho žila bez starostí, bez nouze. „Nechcel z jednej biedy dvě.“ V povoláni svém je Michal dobrý, poctivý služebník. Při tom však cti své nezadává, nepodlízá otrocky, nekrade — proto je solí v očích všem panským přiživníkům. Výšost jeho duše objeví se v celém lesku po nešťastné události. Bez váhání béře celou vinu na sebe, aby ušetřil milovanou ženu trestající tíže zákona. Dobrota jeho srdce projeví se i v oné noci, kdy zoufalství blízek uháněl k rozvodněné řece. Zapomíná na vlastní neodbytnou bolest, čeká, aby varoval pocestné před jistou záhubou. A potom nechce žádné odměny, zlato nemá proň ceny — jenom odpuštění!

Přísný smysl pro povinnost, mravní ryzost, osobní poctivost, vědomí odpovědnosti životní a schopnost sebeoběti — to jsou základní rysy povahy Michalovy. Postava jako ze žuly, z krásné, jadrné žuly štítů tatranských.

Jediný zlý člověk účastní se dramatu v horské hájovně. Mladý šlechtic Artuš puzen nezkrotnou, panskou povahou, neznaje odříkání, nedoveda chtíče své ovládati, žene se střemhlav za hříchem. Básník postavou jeho naznačuje, odkud prožírá se nákaza do zdravých vrstev lidových.

Všecky osoby kreslil básník věrně dle přírody a jejich psychologie je pravdivá.

Prosil jsem básníka, aby laskavě se mnou sdělil, co bylo inspiračním zdrojem „Hájníkovy ženy". Zde jeho odpověď:

„Zaujímate sa o genesis mojej skromnej „Hájničky"? Nuž, vývod o tom je lahký a krátký. Invencia je čisto moje a sceneria kraj našej hornej Oravy, menovite okolie Babej Hory. Moji tehdejší dobrí známi a priatelia boli podkladali básni za predmet istú udalost, ktorá sa zviedla počas výletu na Babiu Horu, na ktorom bol som i ja účastný; ale to je mylne, lebo o onej udalosti dozvedel som sa hodne pozdejšie, než ako osnova deju básne bola mnou smyslená a načrtaná. Ovšem, ťahy u niektorých figúr sú odkukané na živých osobnostiach, ako pri podobných prácach čerpám zväčša z drobnej empirie."

Zbývá ještě promluviti několik slov o tom, jaká jest zevní forma básně Hviezdoslavovy. Již z těch několika ukázek, které jsem citoval, jasně vyplývá, že básníkův verš je ohebný a zpěvný, rým zvučný a na mnoze nový, bohatství tropů a figur nevyčerpatelné. A všecka tato básnická výzdoba jest rázu ryze národního, řinouc se přímo z bohatých fondů duše lidové. Proto ne bez důvodů nazývá *Fr. Tichý* ve svém pěkném rozboru „Hájníkovy ženy" (Lípa roč. II. č. 21.) Hviezdoslava *Alšem* československé poesie. Úsudek jeho vyvrcholil těmito slovy: „Hviezdoslavovo umění básnické, let nespoutané obrazotvornosti, lesk a hloubka slova básnického, plastičnost a pregnantnost výrazu epického, to vše staví „Hájníkovu ženu" na vrchol československé poesie epické, Hviezdoslav je klassikem naší epiky."

Hviezdoslavovo dílo je mravně ryzí, čisté jak horská studánka. Krása, která povznáší. Bylo by škoda, kdyby česká inteligence zůstala ušlechťujícím vlivem jeho nedotčena.

Jan Voborský (Egon d'Ego):

Různé motivy.

Znělky z nové knihy veršů „Ecce homines".

Část II.

Lauda alauda Mariam!

Hned úzko mi, jak děcku zbloudivšímu v lese.
Jdu, padám, vstanu — jdu a zase klopýtám
a ticho děsí mne — — proč nikde neozve se
lauda alauda Mariam!

Hned blaze mi, jak dívce po prvním je plese,
violy d'amour v srdci struny rozchvívám
a slyším, jak mou píseň skřivan v azur nese
lauda alauda Mariam!

Jak jaro větve květem, nechať duše něhy hermelínem
odívá vroucnost citů, kterých taký poklad pro Tě mám.
Krůpěje rosy, jaté růží purpurovým klínem
a slzy radosti, jež s očí často rukou otírám,
nechť svědky jsou, že v slavný chorál s písní splynem
lauda alauda Mariam!

Ó, pověz mi . . .

Po Tobě, Madonno, mé srdce zatoužilo zase. — —
Zda všecku lásku mou kdy vypoví Ti madrigál,
zda zlatá arabeska, v karmínu jež proplétá se
kol veršů, jež jsem rád a nadšen k poctě Tvé vždy psal?
Tvůj stačí úsměv a jak děcko srdce Tobě vzdá se,
byť osud již je do tmy, do vyhnanství hříchu štval —
Tvůj pohled stačí jediný, by v jeho hvězdném jase
bezpečných břehů maják silně v dáli pro nás plál —
Tvé lásky stačí dech a člověk dechy ráje tuší —
ni jaro, června večer nemůže té něhy míti,
se kterou Ty mateřsky vlídně vnikáš v lidskou duši — —
proč se tam místo lilií tak často bodlák tají,
proč se tam préríový požár vášní někdy vznítí,
ó, pověz mi, když vzdechy píseň moji přerývají! —

Z nejčistší lásky.

Z nejčistší snad lásky k Tobě, Madonno, a bez ustání
kdyby člověk slzel, až by neměl slzí již,
zda by tolik perlí vyronil, co ráno dá jich stráni,
co jich v jehličí se skví, jak Ty když zavěsíš
bílých hvězdic vzácný klenot knížecí kol svatých skrání?
Na skále zde, arkýřem jenž nad propastí výš
zvedá hrdé čelo, jehož stáří netušíme ani,
vánek šepotá mi: K poctě Milé Paní piš!
Snad i v zlatohlavu jsouce, jsme jen polonazí
před Tvým majestátem a před Tvojí velebou — —
šumí bříza nizoučká, jež v balvanech se plazí,
k hudbě rýmů černý datel v stromy rytmus ťuká —
jako chorá chvěje se a psát se bojí ruka,
vždyť zde místo básníka — jen žebrák před Tebou!

Ty tam jsou dny . . .

Ty tam jsou dny, kdy bělostný pel střásající
v mých oknech do krvava rudé kvetly nopály,
kdy přírodě jak junonické krasavici
paprsky slunce roucho zlatotkané chystaly.
Ty tam jsou červánky do růžova se rdící,
zmizely z lučin rosy rozsypané křišťály — —
mrak zastřel luny bledou usměvavou líci
a vichr lesem burácí jak chodec zoufalý. —
A přec v mém srdci jedna bílá růže rozvita,
jež nikdy nezvadne, do smrti nesmí uvadnouti —
k ní slunce paprsky se druží — — struny varita —
a píseň chví se v nich, mou blažíc bytost nebohou
při cestě trnité, při dnem i nocí pouti
za Královnou, jíž zlaté růže kvetou na nohou!

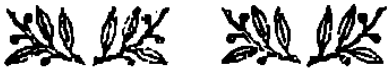

Alois Dostál:

Rozvrat.

(Pokračování.)

IX.

Špatný den měl starosta Jiří Sutnar na radnici. Hned jakmile vstoupil, měl na svém stolku přichystanou Stráž vedle jiných listin a červeně v listě zaškrtnutou stať z Rašic. Hned se dal do čtení. Popsána tu byla ostrostřelecká slavnost od redaktora Loukova, jenž se zúčastnil s notesem a tužkou v ruce, aby každý viděl, že je zpravodajem. Domácí si ho asi zvláště nevšímali, přednost mu nedávali, nečastovali ho, že si tužku hodně naostřil a špičatě psal. Nepochválil Rašice, hned předem poukazoval na nedostatky úpravy městečka, zmínil se o chatrných chodnících ze škvárů, o příkopech plných prachu a kamení, o špatné vodě. Ani řečníka nevynášel, však se tajemník kabonil, řeč jeho prý nevynikala novými myšlenkami. Praporů bylo málo, hudba nevalně hrála. Konec byl nejhorší. Tu Rašice ukázaly vlastnost poslední vesnice, kde se o posvícení chasa sepere. K takové ostudě by došlo i v městečku, neboť ku konci zábavy rozjařená omladina by se do sebe jistě dala, kdyby nezakročili rozvážní lidé a zbujníků neskrotili.

Starosta zlostně hodil novinami na stůl.

„A my odebíráme tolik exemplárů, obec jeden, záložna, hostince, jednotlivci . . . Všechno málo."

„Poukazoval jsem, že je redaktor přítomen, že by se mu měla prokázati pocta."

„Byly jiné starosti," pohodil hlavou Sutnar, aby od sebe podezření nevšímavosti odvrátil.

Tajemník Nedoma předložil starostovi malý lístek jako pozvánku: „U Hvězdy odbývati se bude v neděli důvěrná schůze voličů."

„Kdo ji svolává?" rychle vybuchnul Sutnar.

„Pořadatelé. Kdo to jsou, není známo. Schůzi svolávají za stranu pokroku a pořádku."

„Což my nešli vždy s pokrokem? Jsme snad zpátečníky? Kdo nám může vyčísti nějaký — řekněme třeba — klerikalismus?"

Sutnar se rozhuboval, tajemník opatrně mlčel.

„A nedala by se ta oposiční schůze zameziti, zakázati?"

„Tím bychom oleje nalévali do ohně. Dle mého názoru nejlépe čeliti novou agitací."

„Kde je strážník?"

„Ten je v takové věci slabý, ten stačí k proháněni tuláků, ale ne k získávání voličů. Svolejme také schůzi. Na růžku, pozveme řečníka na př. Chmelíka."

„S tím dejte pokoj! To bychom špatně pochodili. No, nějak se ještě uradíme. Co je toto?" ukázal na pošpiněný papír.

„Na Malachově žádají o nový mostek. Posavadní je rozbořený a nebezpečno po něm přecházeti," oznamoval tajemník obsah žádosti.

„Tam stále něco chtějí. A kdyby se těch rebelů několik pomáchalo, neškodilo by jim to. Není zasedání, aby s něčím nepřišli, a platí nejméně přirážek."

Tajemník ukazoval na konec žádosti, který červeně zaškrtnul. Pisatel napsal, že na tom vydání několika zlatých nesejde když má obec už dluhů dost.

„To je drzost!" odlehčil si starosta. „Pro těch několik tisíc! Nemá Praha dluhů více než my? Věru měli jsme se dlužiti jinde než u zdejší záložny, odkud se hned všechno vynese. Však to všechno bylo vynaloženo na slávu a ku prospěchu našeho města."

Tajemník zapomněl tehdy přisvědčiti.

Starosta pohuboval a hned předem pověděl, že mostek obnoven nebude. O to se přičiní. A z radnice se bral Na růžek, aby zlost zapil a pánům pověděl, co se v městě chystá, ale s nezdarem se potkal. Zastihnul tady několik jenom hostů domácích a všichni ani nebyli jeho stoupenci. Scházel děkan, který se nyní málo besed zúčastňoval, ani ředitel Skalák se nezastavoval na sklenici vína, přikloňuje se více sousednímu Loukovu.

Vyslechl starostu pensista Mikeš, odloživ noviny, do nichž byl zabořen. Na víno chodil denně a při tom byl nejpilnějším čtenářem. Ani ho valně nepotěšilo, že byl vytržen a přednášené stesky ho málo zajímaly. Více rozmluvy si všímal statkář Mázdra, sedící u vedlejšího stolu. V Rašicích cosi prodával a před odchodem do Poddubí v hostinci se zastavil. Už slyšel, že starostův mladší syn příliš o zábavě si všímal jeho dcery Lénky a kul plány do budoucna. Ta známost mohla by končiti sňatkem, není-li Sutnar zasekán dluhy a nebude-li vyžadovati přílišného věna. Měl statek, ale mnoho výplat pro početnou rodinu, rád se dal viděti, pořádal hony, zval hodně hostů, co stálo všechno peníze. Hned byl v Rašicích, hned v Loukově, hned v některé dědině. Toužil státi se okresním starostou. Zajímal se o volby v městečku mnohem více než Mikeš, jenž chtěl míti už pokoj s takovými věcmi.

„Tak se to houpá, houpá?" posléze pronesl Mázdra.

„I stojíme posud pevně, ale vyskytli se podrývači," odpovídal starosta. „Jako všudy —"

„Pozor na ně!" varoval statkář. „Nelze žádnou oposici podceňovati. Máme příklad v Porupech. Tam rolníci si jistili vítězství a pojednou ztratili druhý a třetí sbor. Starostou je tam zednik."

„U nás můžeme spoléhati na měšťany. Ti se nedají hned svésti. Pracujeme poctivě a taková práce dojde vždy uznání," chválil se Sutnar.

„Nikdo o tom ani nepochybuje, ale nelze se všem zachovati. Nespokojenci jsou všudy."

Zatím pensista se opět ponořil ve čtení novin a rozmlouvali Sutnar s Mázdrou. Od voleb přešli na honitbu a statkář se nabízel za střelce o podzimní naháňce. Tato by mohla býti spojena se slavností, se střeleckým věnečkem, se společným obědem. Tím návrhem se statkář starostovi i hostinskému velice zavděčil. Oběd ovšem bude Na růžku jakož i věneček na jeho

sále. Sem přichází nejvíce střelců a na podzim zábav není. Omladina chodí do okolí na posvícení, ale raději zůstane doma. Střelecká zábava posud v Rašicích nebyla.

Teprve na konec přiznal se Sutnar, proč vlastně sem přišel, že před volbami nutno uspořádati schůze, na nichž by se kandidátní listina sestavila. Oposičníci učiní tak u Hvězdy. Při tom jednání už nebyl Mázdra přítomen a pensista si ho nevšímal. Starosta se radil s hotelierem, který při tom pošupoval čepici od ucha k uchu a levici kladl za bílou zástěru. Tu nosil, jsa spolu řezníkem a uzenářem.

„To abych udělal trochu párků a přichystal pivo," navrhoval, zkoumavě hledě starostovi do tváře, bude-li ochoten za voliče platiti. Podobně se zachoval kandidát při jiných volbách a hostinský se těšil na dobrý obchod. Ale Sutnar nesliboval, že by to sám nebo obec zaplatila.

„Jenom něco k zakousnutí a zapití," přisvědčoval Mikeš, „to dodává kuráže a důvěry."

Nejbližší neděli skutečně konaly se dvě schůze v Rašicích, což celou obec pobouřilo. Něco podobného posud v městečku nebylo. Nyní bylo patrno, že jsou dvě strany, které budou spolu zápoliti. Ale Sutnar přece nemalomyslněl, většinu má zajištěnou. Na rychlo sehnal řeč, kterou přečetl, v níž vypočítával všechno, co ve prospěch města zařídil, každou lucernu, kterou dal postaviti, každou slavnost, kterou se dle jeho náhledu Rašice vyšvihly. Měl posluchače v nedělních návštěvnících hostince, ale přece tak mnohého postrádal, kterého by tu rád viděl. Někteří nešli ani do té ani do oné schůze, čekajíce, na kterou stranu se většina přikloní. Zde i onde byli vyzvědači, kteří by vyslechli jednání a potom sdělili jeho průběh. Od Hvězdy přišel posel, sděluje, jaké nedostatky se Sutnarovi a jeho vládě kladly na vrub, byla to kanalisace, vodovod, chodníky a hlavně dluhy. Oposičníci věděli na haléř, kolik si obec v záložně vypůjčila na rozličné slavnosti, na platy, jež se jinak měly uhraditi. A byla to číslice značná, že se nad ní mnohý zamyslil. Ani starosta nemohl upříti, že obec tolik nedluhuje. Nikdo mu nemohl do tváře vmetnouti, že by snad peníze spronevěřil, ale výše dluhu přece svědčila o špatném hospodaření, které neomluvilo ani tvrzení, že jiná města mají dluhů ještě více.

Kdo jenom na to přišel a takovou zbraň oposičníkům dal do ruky? Hádal na mlynáře Matějku, ale ten se ani schůze nezúčastnil.

Neděle minula klidně, málo všímala si těchto starostí omladina, promenující na náměstí. Pohleděla k osvětleným oknům sálu a kdosi prohodil: „Že tam nehraje hudba a není opět zábava!"

„Tu bude dávati strana, která zvítězí."

„To by měla býti strana Sutnarova. Ta přece občas pořádala slavnost, při níž hlavním číslem byl tanec,"

„Jenom že potom obecní pokladna splakala," pravil ten, jenž ze zvědavosti byl u Hvězdy a slyš[illegible] o [illegible].

„A co nám po tom, dluhy ať platí jiní. Vždyť máme v městě záložnu."

„Nesmíme to přece na lehkou váhu klásti," vmísil se do rozmluvy mladých lidí Hynek Kopet. „Dluhy, které se nyní udělají, budeme jednou platiti my."

Hynek dnes byl vážnější než jindy. Jednání v obou hostincích se ho mocně dotýkalo, už předem se o všem rozmlouvalo doma, přicházel sem Kubeš za Ančou, zastavil se kaplan Chmelík a všichni horlivě rokovali o volbách. Ano tady věděli mnohem více než jinde, než na radnici. Mnoho přinesli lidé do krámu, Kopetové, otec se synem, všechno vyslechli. Už tušili, jakým proudem události se budou bráti, ač konce ještě neznali.

„Tak vám povím novinu," hlásila Ida Sametová, „naše přítelkyně Klára se provdá."

„Přece si vezme toho zahradníka ze Lhoty?"

„Ze Lhoty není, ale z Ostrořan. Můj otec ho dobře zná. Klára s ním dobře pochodí, neboť prý je dobrák a žije pouze pro zahradu. Už se ptal, dal-li by se zde propachtovati kus pole, na němž by se dařila zelenina. Otec mu poradil, aby došel na děkanství, tam že by něco dostal u vody."

„Tak přece! Ale nedovedu si představiti Kláru, jak se bude skláněti nad salátem, jak bude pleti mrkev, sbírati housenky s karfiolu.

„Všemu se naučí, všemu přivykne. Vždyť i nyní v holírně pracuje. Ovšem vždy myslila na něco vyššího, vždy chtěla býti nade všechny, dokud jí Božena království neurvala."

„Pěknou jsem já královnou," smutně usmála se Sutnarova dcera.

„Království mé zítra bude u necek a při vyváření prádla."

V tom opouštěli hlučně páni obě protilehlé místnosti. Bylo po schůzích. Ale v jednání a rokování se pokračovalo i v následujících dnech. V tom šumu ani nikdo téměř nezpozoroval že odjel farář Cibulka do lázní. Pojednou rozpoznal u něho lékař nějaké procento cukrovky a lázně mu odporučil.

Na radnici několikráte přepracovali a přepisovali kandidátní listinu. Už tam dali na radu tajemníkovu několik mírnějších osob z oposičního tábora, aby se udrželi na vrchu.

„Neměli bychom sem zavolati a požádati kaplana Chmelíka, aby ve svém sboru v náš prospěch působil," navrhoval tajemník. „Má už značný vliv v obci."

„Ani pomyšlení! Vždyť by se nám vysmáli, že pomoc hledáme u klerikála," odporoval Sutnar.

„Pan Chmelík jest jedna ruka s obchodníkem Kopetem."

„Což myslíte, že by se nám tento zpronevěřil?" divil se starosta, pustiv listinu z ruky.

„Tvrditi to nemohu, ale kdo ví, co se může státi."

Oba muži se zarazili. Pravda, děly se věci zde nebývalé, jichž nikdo nečekal. Jakoby se půda bortila a nová vznikala. Opravdu, věci neobvyklé, netoužené.

Nebyl žádán Chmelík o pomoc, ten nyní zaujal celou duchovní správu a navštěvoval všechny třídy v městysi a Poru-

pech. Proskočilo, že farář odejel před volbami. Zatím počítány hlasy věrných. Nejmenší spolehnutí bylo na část městečka Malachov, o kterou bylo také posud nejméně pečováno. Teď se za to vděčili. Křídlo popouzel sousedy k odporu. Už nic nepomohly sliby, že se v budoucnu všechno napraví.

Ustanoven den a k tomu mysle mnohých obráceny jako k velkému svátku, jako k metě, u níž skončí starý a od níž počne nový život. Krátce před volbami na nárožích objevily se tučně psané plakáty, byla to vlastně jenom číslice tisíc dluhů, které posavadní správa na obec uvalila. Hned každý poznal narážku, jenom Kverek stál před plakátem. Nemohl pochopiti, jak se sem dostal, když sám jej nelepil.

„Strhni to ševče, a netrub!“ křičel strážník rozhněvaně. Právě byl vypeskován, že špatně hlídá.

„Co ty záplatáři, budeš mne napomínati?“ durdil se pořadatel.

„Snad už nejsi také v oposici?“ ušklíbnul se Matoušek.

„Od tebe se nedám poučovati. Kdo to nalepil, ať to strhne,“ uraženě se bránil Kverek.

„To jsi ponocný, služebník obce? Od nového roku poletíš.“

„Jenom abys neletěl ty hned. Jsi definitivní? Máš zaručeno, že tě i nová správa podrží? Už dávno se jiní tlačí na tvoje místo.“

Strážník opravdu dostal strach. Skutečně se to s nynějším starostou houpá, mohl by s ním jíti na nedobrovolný odpočinek i personál. Ale před Kverkem nesmí ukázati bázeň.

„Já plním svědomitě povinnosti, proto se nestrachuji, a kdybych i propuštěn byl, mám svoje poctivé řemeslo a jehlou si živobytí vydělám.“

„Jenom že ti už nějak hoří v ruce, navyknul jsi jinému způsobu života,“ smál se Kverek.

„A tobě se také kopyta rozešla, že je nemůžeš sehnati,“ oplácel Matoušek pořadateli.

Teprve když se sbíhali lidé před nárožím, strážník rychle plakát podebral šavlí a strhnul. Potom se oba rozvadění rozeběhli do ulic, aby strhli a zakryli, co se ještě zatušovati dá. Rádi by se udrželi při kterékoliv vládě, ač mnoho nevynášelo ani strážnictví ani ponocování.

V den volby objevil se v Rašicích mlynář Matějka. Měl tu nějaké řízení a zase přišel naň den. Uniknul z domova, ani moudrá žena se ho nedohlídala. Tentokráte neuchýlil se ani Na růžek ani ke Hvězdě, ale zvolil si hospodu neutrální. Chce prý se podívati na dnešní zápas, který se dal předvídati, o němž psala „Stráž“. Ale všechno šlo na oko klidně, volba byla předem připravena. Mnohých zraky obráceny k radnici, kam vcházeli voliči ve skupinách se svými vůdci, kteří bděli, aby ten onen v poslední chvíli se nezpronevěřil. Strážník stál u dveří, Kverek byl připraven, aby doběhl pro voliče, jenž by se opozdil nebo vůbec nechtěl se zúčastniti.

Pensista Mikeš přecházel, jsa zvědav, na kterou stranu se lodička osudu jeho rodiště obrátí. I jiní vysílali posly na zvědy.

V deset hodin vyvěsil tajemník na dvéře výsledek volby třetího sboru. Hned se kolem nakupili zvědavci. Oposice zvítězila. Mezi zvolenými byl i slaďák Křídlo a ještě jeden soused z Malachova. Už se tušilo, kam se vítězství nakloní. Za půldruhé hodiny podobným způsobem oznámen výsledek druhého sboru. I tu se objevili noví lidé a nápadné bylo, že obchodník Kopet měl nejvíce hlasů, volily ho obě strany.

Marně vyhlédl Sutnar několikráte oknem, nejede-li ředitel Skalák. Nehrčel kočár po náměstí. V prvém sboru nehrozilo nebezpečí, ale i zde malá mohla se státi změna. V poledne přinesl tajemník zprávu a zvědavci hned počítali.

„Oposice zvítězila!“ provolal kdosi.

„Sláva!“ zvolalo několik hlasů.

Mezi zvolenými byl i Jiří Sutnar, ale scházel farář Cibulka, sládek Mlčoch, tento vyškrtnut v poslední chvíli, mlynář Matějka, ten ani nevolil. V druhém sboru se objevil kaplan Chmelík.

„To se to divně zamíchalo,“ vrtěl hlavou pensista.

„Nová správa,“ poznamenal vedle stojící pekař Kalousek, jenž se udržel u vesla.

Jak se dostal Sutnar po polední z radnice, nikdo ani nevěděl. Odchod jeho podobal se útěku. Viděl svoji porážku. Mohl si vypočítati, že už starostou Rašic nebude. Zvolen byl do výboru, ale podřízené místo bude mu vykázáno. Tak se mu zdálo, aby se všeho vzdal, aby už ani do radnice nevkročil. Cítil se velice pokořeným, viděl nevděk, jehož se mu dostalo. Jakási neviditelná moc proti němu pracovala. Což nešel cestou pravou? Což se nestaral všemožně o slávu obce? Tohle se mu přece nemělo státi. Nadál se, že proti němu se staví jenom strana Matějkova, že v tom je vzdor, ale byl to mocnější proud.

Sutnar usednuv doma na stolici, zahloubal se v myšlenky, jakoby zpytoval vlastní svědomí. Vždyť se přece neprovinil, za dluhy nemůže, část jich byla už před ním, krejcaru nezpronevěřil. Všechno nemohlo pojednou býti, časem by se dalo to a ono zaříditi. K čemu ten boj oposice, ty výčitky, hanlivý plakát s vysokou číslicí dluhů?

I na oběd Sutnar zapomněl, tak skleslý, kdo ví, jak dlouho by seděl, kdyby k němu nepřistoupila žena Marie a nedotkla se ramene jeho. „Na stole jest polévka.“

„Slyšela jsi? Prohráli jsme — na celé čáře.“

„To se dalo čekati. A co na tom! Ať zase jiní dokážou, co slibovali! Proto se přece nebudeš rmoutiti. Aspoň si odpočineš a klidně se můžeš dívati na práci jiných. Ty's pracoval poctivě.“

„To ano. Ať si prohlédnou archiv a naleznou v něm jenom jednu listinu, která by mne kompromitovala!“

„A nachodil jsi se dosti na radnici, teď se budeš moci věnovati zase hospodářství. Vojtěch všudy nestačí, na Martina není spolehnutí. Pojď k jídlu, polévka vystydne.“

Jiří vstal a šel za ženou do kuchyně, už ne tak pyšně jako purkmistr staroslavného města Rašic, ale schlíplý a pokorný. Sám obědval, vždyť poledne dávno minulo, nechutnalo mu, ač

od rána neměl v ústech. Žena mu přinesla maso s omáčkou, tvrdý knedlík, nabízela chléb, chtěla poslati pro pivo.

Sutnar piva nechtěl, to jistě pijí oposičníci, aby zapili vítězství, a jiní si přihýbají na zlost, že byli vytlačeni z radnice.

Jak že se i kaplan Chmelík do zástupitelstva dostal! Sotva se tu ohřál, cizí jest, nebylo slyšeti, že by pro sebe agitoval, a volili ho. Děkan to udělal lépe. Aby se nemusil ani na tu ani na onu stranu přikloniti, odejel. Ředitel se mstil k vůli honitbě, panští úředníci šli s ním ze dvora i z pivovaru. A ku podivu, mlynář byl zde, poslali pro něj, nepřišel. Teď se asi směje, teď se vyšklibuje u Hvězdy.

Sutnar odložil nůž a vidličku.

„Nepůjdeš se podívat za dětmi na louku? Budou dávati seno do kopek."

Manželka vybízela muže, aby na louce zapomněl, aby měl jinou starost.

Sutnar jenom chvíli váhal. Půjde a to celým městem, aby se neřeklo, že byl příliš dotčen, proto že se skrývá. Musí se aspoň na oko stavěti lhostejným, aby lidi oklamal. Proto hned bral na sebe všední šat a vyhledav hrábě, kráčel s nimi po náměstí. Na růžku už bylo ticho, u Hvězdy posud bouřilo, nejvíce Matějka. Ale také před hostincem čekala mlynářova bryčka, což bylo znamením, že brzo bude po všem a Matějkův slavný den skončí. Když starosta zahýbal kolem, už mlynáře vyváděli. Nebránil se, ale zpozorovav Sutnara, přátelsky mu kynul. Snad v tu chvíli vcházel do nové oposice proti právě odhlasované většině. Sutnar porozuměl a musil se usmáti vrtkavosti Matějkově.

Ač všeobecně znám byl jeho pád, přece stejně ho sousedé pozdravovali. Už také měli práci, jíž se oddávali po volbách. Jen tu a tam se někdo po starostovi ohlédl a buď se usmál nebo vážně zakýval hlavou.

Pohled na krám Kopetův Sutnara poněkud uvedl z rovnováhy. V obchodníku už viděl svého nástupce. Obě strany mu daly hlasy, projevujíce tím přání, že by ho chtěly míti v čele obce. Kdo by to před lety řekl, když Kopet obchodoval na předměstí, že se tak vyšine. S málem začal, ale pracovitý byl, těžce důvěru si získával při silné konkurenci, ale postavil obchod na základ poctivosti a solidnosti. Hleděl si svého zaměstnání, zamlouval se lidem, postupoval, až se dostal na náměstí do nárožního domu. I s hospodářstvím začal na pachtovaných polích, teď už měl svoje. Závod má pěkně zařízený, rodinu hodnou, o dceru stojí správce záložny.

Ale Sutnar nemohl mu odpustiti, že bude jeho nástupcem, že se stane příčinou jeho pádu. Veřejně neagitoval, o tom nebylo slyšeti, ale jistě podrýval tajně půdu starostovi. Už tím demonstroval, že začal choditi o slavnostech do stolic červeným suknem potažených, že osobní přátelství navazoval s Chmelíkem a navštěvoval jeho besídky. Ale neuškodily mu styky s klerikálem!

Ale Kopet by měl všechno od sebe odmítnouti, hlavně hodnost starosty k vůli synu svému Hynkovi. Přece si přeje

vstoupiti v přátelství se Sutnarem, aby totiž dcera tohoto, Božena, stala se hospodyní v nárožním domě. To ho přece musí napadnouti. Tedy pro mír obou rodů zřekne se starostenství, kdyby ho voliti chtěli. Potom by sousedé jistě dali hlasy Sutnarovi.

S takovými myšlenkami bral se starosta na louku, kde Vojtěch s Boženou, Martin s Karlou sušili. Tito poslední se škorpili mezi sebou pro nějakou hlupotu, ale vidouce hospodáře, rychle nahrabovali. „Že dnes jde sem!“ bručel Martin. „Vždyť jsme myslili, že bude řáditi jako mlynář u Hvězdy.“

I Božena byla příjemně vzrušena, vidouc otce. Jistě přijal trpělivě výsledek volby, když sem přichází na pomoc. Jinak by svolal své věrné, s nimi se radil, co počíti, aby se dalo nebezpečí odvrátiti. Také vzpomněla na Hynka, nebude-li obrat na radnici škoditi jejich lásce. Hynek rozhodně odepřel oslavovati okázale vítězství té neb oné strany. O zábavě nemohlo se ani mluviti, ale někteří si přáli na stráních rozdělati oheň, aby v Loukově viděli, že pro sousední město nadchází nové období. Ale Hynek jim to vymluvil —

Hospodář pozdravil své pracovníky, zkusil, je-li seno proschlé, může-li se kupiti, napomenul Karlu, aby lépe shrabovala. Sám postavil se do předu a pilně hrabal. Po chvíli Vojtěch se dal do zpěvu. Otec nikdy nebránil veselosti v domě i na poli, ano stranou se i zasmál, když ženské něco vyvedly Martinovi a ten v uražené ješitnosti se bránil. I nyní naslouchal a jenom to mu bylo divné, že se Boženka nepřipojuje. Má přece pěkný hlas a ráda si zazpívá. Karla zpěvačkou nebyla a jenom přibručovala.

„A nyní budeme snášeti,“ velel posléze, když bylo hodně nahrabáno.

Každý chopil se hodného valu a nosil.

„Ale, Martine, co tě napadá dělati kopku v nížině. Kdyby přišla voda, seno odnese.“

Martin se zarazil, nenapadlo ho to, ale přece se omlouval: „Však nebude pršeti a voda nevystoupí.“

„To nemůžeš věděti,“ odsekla Karla, majíc radost, že byl čeledín napomenut.

„Ano,“ posměšně dodal Vojtěch, postaviv se na stranu Martinovu, „ráno kuňkala u studny žába.“

Všichni se zasmáli, až na Karlu, na jejíž ranní zpěv tu bylo naráženo.

„Žába nekuňkala, ale nebyla rosa,“ tvrdila dívka.

„Ovšem, když Karla přišla na louku, už slunce rosu vypilo,“ přidával se Martin.

„Tys ji nepil, poněvadž raději piješ sklenku hořké.“

„Ale nepřete se!“ napomínal hospodář, než hned si povšimnul narážky. Že by Martin hověl hořké? O tom posud nevěděl. Však se za tu zmínku dostalo služce pokárání zlostným pohledem. Nebýti tu hospodáře, dopadlo by to hůře.

(Pokračování.)

Fr. Leubner:

Potůček.

Z knihy „Můj kantor Život."

Potůček jako zrcadlo,
na něž ni prachu nepadlo,
a jehož neomží ni vzdechu van,
hladinka čirá, bez výdutin a hran,
kam ani prý lesní panenky k jitra zášeří
nehledí stydlavě po spadlé spánků kadeři.
Vodička mělká v řas měkkounkých předivě,
jež k nápoji ani kolouchy nevnadí,
kam kanou jen krůpěje rosy
s vějířů kapradí
a ihned se klidní mazlivě
těch pavučích vírků na odprosy.
Les neles, jen říďounké tyčkoví po lesu,
kudy ni březnové mlhy neplynou,
co z nich po stu dnech mračna bouří výšinou,
až jen jinde nebi a zemi k úděsu
boží posel udeří —

Potůčku v hnijících řasách
jak u poduškách duušky mateří,
kde časně tobě jasné podběly
s husí mochnou bohatě setou
dukátově kyetou,
kroutile, tutlale pofouchlých veselí,
co jdeš — bez oblázků na dně — po mechu, po mechu
sám sebe líbivě hladě potulkou nespěchů,
potůčku lahodný tichounkých přítulných spádů:
závidím tobě
hlas a průhledný jas,
vod kočičí chod,
lísavou sebevládu!

Strž, roklina, vývrať a balvany —
potok jimi zlekaný
jak raněný kolouch skáče!
Stín chmurný nad ním smutných jedlí,
kde červánky dne zlaté bledly
a havran drsně kráče.
Potok, hoch divoký u hranic hor
— dvě země oň vedou za vichru spor
a pouze jedna jej do lůna utulí
až někde hlouběji, v něm bouře-li usnuly —
hoj, spěchá a letí, vře, kypí a šumí,
jak z medu včel lesních v tmách kvašený mest,
což blábolí, hlaholí, rmut výbuchu tlumí,
vrb na babky pozvédá mladickou pěst,
hruď bílou si bije s útoky
mechatých balvánků slizké o boky,

ale nedá se jimi, nedá poutati,
jen syčí a srší a hněvivě hřímá si soptivou závratí,
zoufá v úzkém korytu,
hlubinou rokle tápe jak ovce tichá,
až pod klenbou modrých blankytů
kde lučinou jaro dýchá,
širokou rozlohou niv
jde klidně z údolí
a čeká i bouře plamenný div,
kdy po horách hromy hlaholí.
Lijavce z průtrží běd kalte mu vody:
Dál! Široko! Nezdolán, živ,
plyň, čisti se z bouře do pohody!

V. O. Hlošina:

Husité a kláštery mnichů žebravých.

(Pokračování.)

Ve všeobecné zhoubě kostelů a klášterů pražských chtěli Táboři, jak vypravuje *Zap*[1]) a s ním jiní dějepisci, *počátkem srpna r. 1420* udeřiti i na *minoritský klášter sv. Jakuba na Starém městě.* Staroměstští řezníci však se sekerami v rukou postavili se na obranu jeho a tím ho od záhuby zachránili. Než konšelé staroměstští uchvátili později přece klášter tento; z kostela učinili skladiště a zbrojnici a v klášteře razili z pobraných kalichů a monstrancí peníze k vyplácení žoldnéřův. *Mniši* musili tedy jej *opustiti*, ač určitě nedá se říci, kdy, anebo kam se odebrali.[2])

Stejného osudu dočkali se i pražští minorité u *sv. Františka. Tomek* o tom vypravuje: „Vypuknutí bouří husitských přivedlo těžké rány osudu na obadva kláštery sv. Anežky. Když *roku 1420* brzy po bitvě na Žižkově, tedy po 14. červenci, Táboři, kteří byli do Prahy přitáhli, a s nimi nižší třídy lidu nastoupily na boření klášterů, byl klášter sv. Františka toho uchráněn . . . Bratří mužského kláštera byli nejspíše již dříve *ze strachu opustili město.*[3])

Činy tyto důsledně vyplynuly *z nauky, jež tehdy u husitů se vzmáhala.* Na počátku roku 1420 počalo se totiž některými husity hlásati, že člověk ku posvěcení svému kostelů nepotřebuje, ježto jeden každý nositi má živý zákon Boží v prsou svých. Proto všecka stavení a nářadí bohoslužebná stala se prý zbytečnými a neplatnými. Byl-li však přece kde chrám neb oltář ke cti a na jméno některého světce postaven, to jest modloslužba ohavná Toto domnění pak přivedlo výstřední husity k boření kostelů a klášterů a k *ubíjení kněží.*

---

[1]) D. c. II, 842. — [2]) Sr. Ekrt I, 426.
[3]) Klášter blahosl. Anežky v Praze, 5—6.

Ve *Stříbře* před rokem 1247 založili klášter minoritský pánové ze Švamberka.[4]) V bouřích husitských z počátku Stříbro zůstalo věrno víře i králi. Proto teprve *dne 28. září 1426*[5]) na úsvitě Přibík z Klenového slezl zdi jeho a to tak nenadále a rychle, že se město beze ztráty jediného muže octlo v moci husitské.[6]) Tehdy, jak uvádí Palacký, město bylo zapáleno a *ohněm* byl *stráven* i klášter minoritův.[7]) O osudu bratří však ničeho bližšího se nedovídáme. Nejspíše v klášteře svém *zahynuli*. Alespoň, pokud z dějin jisto, po roce 1420 Táboři neušetřili ani jediného mnicha, jenž jim do rukou upadl.

V *Novém Bydžově* uvádí se klášter minoritův u kostela Nejsvětější Trojice koncem XIII. století, ale byl vystavěn pravdě nejpodobněji zároveň se založením města od Václava II. Tedy v letech 1270—1305.[8]) Zanikl v bouřích husitských roku 1421 a kamení jeho bylo upotřebeno na vystavění hradebních zdí městských. *Zánik nastal* při tažení Žižkově od Jaroměře z Hradecka k Litoměřicům přes Boleslav, tedy někdy v *polovici května 1421*. O osudu bratří nedovídáme se ze zachovalých památek ničeho bližšího. Dá se však předpokládati, že *většinou zahynuli*. Žižka mnichův nešetřil.

V *Čáslavi* byl klášter minoritů založen za vlády krále Jana[9]) a r. 1388 hojně byl obdarován od Procka z Jedlčan. Husité *rozmetali* jej na vítězné svém postupu roku *1421 dne 22. dubna*, jak o tom u kláštera dominikánského v Nymburce zmínka se stala. Spálení kláštera čáslavského stvrzují: Palacký,[10]) Greiderer,[11]) Zap,[12]) Tomek[13]) a jiní. Mniši nejspíše *zahynuli*.

V *Krumlově* založili pro minority klášter synové Petra I. z Rožmberka, a to Petr, Jodok, Jan a Oldřich r. 1357 u gotického kostela Božího Těla a Zvěstování Panny Marie. V bouřích husitských býval Krumlov zvláště za Oldřicha mocnou oporou katolíkům i králi. Duchovenstvo světské i řeholní nalezlo tu ochrany. Husité se ani neodvážili pevného tohoto sídla dobýti. Byl tedy zdejší klášter minoritský *uchráněn zkázy*, ač statky jeho byly popleněny nejen od zástupců husitských, ale i od vlastních poddaných smýšlení táborského.

V *Horažďovicích* u kostela sv. Michala archanděla r. 1330 založil klášter minoritský měšťan tamnější Děpolt Mečíř. *Bouře husitské jej smetly*. Alespoň domažličtí záhy přešli k husitům a budovy i statků kláštera svého se zmocnili předstírajíce, že povstal-li klášter z vůle a nadání měšťanstva, zase z vůle jich může zajíti. Kam minorité odešli, není známo.

V *Jindřichově Hradci* u kostela sv. Jana Křtitele býval klášter minoritů již ve XIII. století. Byl založen od některého pána z Hradce asi v roce 1293 nebo 1294, kdy místo toto stalo se

[4]) Udává se obyčejně rok 1243.
[5]) Někteří uvádí datum 4. března. Ottův sl. n. XXIV, 245.
[6]) Zap, II, 1053.
[7]) Urkundl. Beiträge I, 473 a 542.
[8]) Uvádí se pravidlem rok 1270.
[9]) Prameny uvádívají rok 1310.
[10]) Urkundl. Beiträge I, 98. — [11]) D. c. I, 718. — [12]) D. c. II, 893. — [13]) D. c. IV, 147.

městem. Klášter tento v bouřích husitských byl mocnými ochránci svými ubráněn. *Roku 1343* však byl velice *poškozen* při vypálení Jindřichova Hradce od Táborův. Ale nezašel, poněvadž nadvládí husitskému záhy byl učiněn konec. Rozprchlí řeholníci se vrátili a zase ujali se duchovních prací svých.

V *Pardubicích* u kostela Panny Marie zřízen byl klášter minoritský okolo r. 1330 od Arnošta z Hostyně, který tehdy z tvrze pardubické utvořil město s mnoha výsadami. Husité vyvrátili klášter tento roku *1421 dne 29. dubna* zároveň s klášterem dominikánským v Pardubičkách. Alespoň Vavřinec z Březové[14]) uvádí výslovně, že z jara r. 1421 Žižka v Pardubicích *spálil klášter minoritův*. Mniši byli nejspíše *ubiti*.

V *Litoměřicích* r. 1257 byl současně s kostelem a klášterem dominikánův zřízen také klášter minoritův u sv. Jakuba a sdílel tím i osudy kláštera dominikánského, jak již o tom výše bylo vypravováno.

V *Kadani* připomíná se kostel a klášter minoritů již za krále Přemysla, kdy tento panovník učinil z místa tohoto město hrazené. Stalo se tak najisto před r. 1277.[15]) V městě tomto totiž u kostela sv. Kříže vedli duchovní správu Johanité a při hradbách byla tato svěřena minoritům. Ve válkách husitských roku *1421 dne 16. března* zmocnili se husité Chomutova a odtud táhli ku Kadani. Té se rychle zmocnili a při tom klášter minoritův byl spálen. Alespoň tak sděluje: *Palacký* v Urkundl. Beiträge,[16]) *Vavřinec z Březové*,[17]) *Stocklöw*,[18]) a jiní. Kam minorité kadanští odešli, nepraví se nikde zřejmě. Byli alespoň z části zajisté pobiti.

Krátce po roce 1240 usadili se minorité v *Mostě*, když král Václav I. pod hradem vybudoval město a hojně výsadami jej obdařil. Ve válkách husitských obsadili roku 1420 město toto Míšňané, kteří následujícího roku 1421 husitům obléhajícím je způsobili porážku takovou, že tito od dalšího obléhání upustili. Znovu oblehali husité Most roku 1426, ale zase dne 5. srpna s nepořízenou odtáhli. Tím *byly město i s klášterem před zkázou uchráněny*.[19])

Při obléhání Mostu roku 1421 dle starších dějepisců vypravuje *Zap*[20]) některé zvláštnosti, jež naznačují ducha, u vojsk husitských vládnoucího. Píše: „Vojsko husitské v bezuzdnosti a zbujnělosti své již ani kázně všímati si nechtělo a všeliké ukrutnosti páchalo. Jednoho chyceného Němce přivázali k tarasu chtíce s ním v předu šiku svého na hrad se obořiti, od čehož je však druzí odvedli. Jiného zajatého Němce, kterýž je na kolenou prosil, aby mu život darovali, všechno, což by chtěli, učiniti slibuje, sedmkrát do ohně hodili a když pokaždé z něho se vydobyl, cepy ho dobili.“ K takovémuto jednání povzbuzoval pak husity jich kněz Jan řka: „Co by nám to pomohlo, abychom

[14]) D. c. II, 457. — [15]) Někteří uvádějí rok 1240.
[16]) D. c. I, 67, 152. [17]) D. c. II, 508.
[18]) Der Bezirk Kaaden in seiner Gegenwart und Vergangenheit, 9.
[19]) Sr. Schlesinger: Stadt und Urkundenbuch von Brüx na různých místech.
[20]) Na př. Vavřince z Březové, citovaného u Höflera, II, 491.

lidi zde propustili a jich potom na jiném hradě opět dobývati musili, ano zjevno jest, že Bůh je dává do rukou našich."[21])

V *Krupce* založen byl r. 1305 klášter a kostel pro minority od Zvěsta z Trmic, jemuž přiznáno bylo právo k místu tomuto. Husité však *r. 1426* za Prokopa Holého Krupky dobyli a tamnější klášter minoritský *vyvrátili. Mniši* byli *částečně pobiti* a částečně uprchli.

V *Bechyni* byl založen klášter minoritský s kostelem Nanebevzetí, Panny Marie ku přání měšťanstva r. 1333 za krále Jana,[22]) když Oldřich Pluh, královský úředník na předhradí hradu bechyňského, vyměřil a založil město.[23]) Náklad na budovu klášterní s kostelem vedla komora královská a měšťané.[24]) Ve válkách husitských byl hejtmanem na Bechyni Hynce, syn Jindřicha Lefla z Lažan, katolík. Proto táborita Hvězda z Vicemilic přepadl *r. 1422* město, Bechyně dobyl a částečně ji spálil. Hrad se však ubránil. Tehdy *byl vypálen* i klášter tamnějších minoritův,[25]) kteří, jak dí Beckovský, z něho „hanebně" byli vyhnáni a někteří, také usmrceni.[26]) Roku 1428 zmocnili se Táboři i hradu, který po hrdinné obraně, trvající přes čtvrt leta, okolo sv. Havla se jim vzdal.[27]) Kam po vypálení kláštera bechyňští minorité se *utekli*, neudávají prameny. Rovněž nevíme, podařilo-li se všem před husity utéci čili jen několika z nich.

V *Mladé Boleslavi* povstal klášter minoritský r. 1334, kdy Ješek z Michalovic přenesl právo trhové z městce Boleslavě[28]) na novou osadu, kterou založil na Hrobech a vysadil jako město s právem nymburským.[29]) Domy okolo kláštera staly se jádrem nového města. Byl pak klášter tento *vypálen* v dobách husitských *r. 1421* po dobytí Jaroměře čili hned *na počátku druhé polovice května*. Mniši více než pravdě podobně všichni *skončili v plamenech*.

Hrad *Benešov* založil okolo r. 1048 Beneš či Beneda, vážený český vladyka. Roku 1311 podhradí jeho bylo povýšeno na město. A tu r. 1246 Tobiáš z Benešova, probošt staroboleslavský, založil na místě rodinného hradu klášter pro minority s kostelem nanebevzetí Panny Marie, podobným kostelu minoritskému v Praze. Sám též jako bratr do kláštera tohoto vstoupil. V husitských válkách vládli Benešovem páni ze Šternberka. Tehdy v květnu r. 1420 dostali Táboři, jež dleli v jihozápadních Čechách, vyzváni od Pražanů, aby na rychlo ku Praze přitáhli. I vydalo se tedy asi 9000 nejlepšího lidu jejich na cestu. Měl však o tom zprávu král Zikmund, dlící právě v Kutné Hoře. Umínil si proto Táborům cestu založiti. I vypravil na rychlo asi

[21]) D. c. II, 925. — [22]) Sr. Ottův sl. n. III, 625. Některé prameny mají rok 1281.

[23]) Beckovský uvádí za rok založení tohoto kláštera rok 1284. Dí: „Staré památky vysvědčují, že v tom bechyňském klášteře menší bratří Františkáni léta 1284 již bydleli." D. c. II, 393.

[24]) Sr. Hammerschmid, 311. — [25]) Greiderer I, 630. — [26]) D. c. II, 120, 126.

[27]) Sr. Zap, II, 1080, Archiv český III, 284, Urkundl. Beiträge I, 648.

[28]) Původně tu stával hrad, založený od Boleslava III. Po založení Bezděze hrad tento byl opuštěn a zůstalo jen podhradí jako trhová ves či spíše městec.

[29]) Někteří uvádějí za rok založení tohoto kláštera rok 1295.

10.000 jezdců, z nichž 400 pod správou Hanuše z Polenska pospíšilo předem do Benešova, aby Táborů do něho nepustili a tamnější minoritský klášter obhájili. Žižka však se přece dne 10. května města zmocnil a jeho voje město zapálily. „Oheň pak se rychle, jak píše Zap, zmohl, zasáhl brzo i farní chrám s farou na výšině stojící tak, že ku klášteru ani přístupu nebylo. Nicméně ohněm tím i klášter tento slavný za své vzal, neboť celý vyhořev i s nákladným chrámem v pusté spáleniště se proměnil.“[30]) Mniši se ovšem tehdy zachránili, ale již v dubnu r. 1421 musela se majitelka Benešova Berková z Dubé husitům zavázati, že je z města vypudí. To se též stalo. Kam minorité benešovští odešli, nedovídáme se z pramenů. Ale, byl-li osud jejich po vypálení kláštera krutým, byl zajisté nyní dvojnásobně takovým.[31]) (Pokračování.)

32. žalm Davidův.

David vyzývá spravedlivé, aby chválili Boha, báli se ho a doufali v něho.

Vulgata.	*Parafráze: Lallemant. - Serrano.*
Exultáte justi in Domino: rectos decet collaudatio.	Oslavujte radostně, vy spravedliví, slávu Hospodinovu, neboť vy máte ohlašovat jeho chvály.
Confitémini Dómino in cithara: in psaltério decem chordárum psállite illi.	Oslavujte jméno Páně harfou a žaltářem.
Cantáte ei cánticum novum: bene psállite ei in vociferatióne.	Zpívejte k jeho chvále píseň novou, ale jak možno důstojnou jeho majestátu.
Quia rectum est verbum Dómini, et ómnia ópera ejus in fide.	Neb Hospodin je pravdivý ve slovech svých, a všecka díla jeho září přímostí a věrností.
Diligit misericórdiam et judicium: misericórdia Dómini plena est terra.	Miluje milosrdenství a spravedlnost; ale více se mu líbí zaplavovati zemi milosrdenstvím.
Verbo Dómini coeli firmáti sunt: et spiritu oris ejus omnis virtus eórum.	Jediným slovem učinil nebesa, jež zůstanou tak až na konec věků; a jediným lehkým dýchnutím svých úst vytvořil ten podivuhodný počet hvězd, které je zdobí a krášlí.

[30]) D. c. II, 806—809.
[31]) Sr. Chron. Univ. Prag. II, 40, Vavřinec z Březové II, 363, Chron. coll. Prag. II, 80, Urkundl. Beiträge I, 77, Archiv český I, 149, Greiderer I, 688.

*

Cóngregans sicut in utre aquas maris: ponens in thesáuris abyssos.

Shromáždil vody moře jako v nádobě, a drží je uzavřené v pokladně své moci, aby jich použil v čas svého hněvu.

Tímeat Dóminum omnis terra: ab eo autem commoveántur omnes inhabitántes orbem.

Boj se tedy Hospodina všecka země, a třeste se před ním všichni obyvatelé světa.

Quóniam ipse dixit, et facta sunt: ipse mandávit, et creáta sunt.

Promluvil, a všecko stvořeno bylo: rozkázal, a z ničeho povstalo všecko.

Dóminus dissipat consilia géntium: réprobat autem cogitatiónes populórum, et réprobat consília príncipum.

On maří plány národů a knížat, a převrací je dle rozhodnutí tajných záměrů své moudrosti.

Consilium autem Dómini in aeternum manet: cogitatiónes cordis ejus in generatióne et generatiónem.

Ale úradky Páně jsou věčné a nezmění se, a provádí je po své libosti ve všech pokoleních.

Beáta gens, cujus est Dóminus, Deus ejus: pópulus, quem elegit in haereditátem sibi.

Šťasten je tedy národ, jenž má Hospodina za svého Boha: blažený národ, jejž sobě vyvolil Hospodin za dědictví své.

De coelo respéxit Dominus: vidit omnes filios hóminum.

Tento Bůh nesmírného světla shlíží s nebe na všecky syny lidské.

De praeparáto habitaculo suo respéxit super omnes, qui hábitant terram.

Z tohoto vznešeného příbytku, jejž si zbudoval na počátku časů, zkoumá všecky obyvatele země.

Qui finxit sigillátim corda eórum: qui intélligit ómnia ópera eórum.

A ježto utvořil jejich srdce, zná ty, kteří ho upřímně ctí a jsou opravdu jeho.

Non salvátur rex per multam virtútem: et gigas non salvábitur in multitúdine virtútis suae.

Nikdo se nemůže skrýti před jeho pohledem, ani vytrhnouti se z jeho moci: ani králové se svými vojsky, ani obři svými silami, nemohou se mu ubrániti.

Fallax equus ad salútem: in abundantia autem virtútis suae non salvábitur.

Ani kůň nejhbitější a nejstatnější nikoho nezachrání od jeho pomsty.

Ecce óculi Dómini super metuéntes eum: et in eis, qui sperant super misericórdia ejus:

Ale ti, kteří se ho bojí a doufají v jeho dobrotu, všude jsou bezpečni; neboť s ustavičným pozorem na ně hledí.

Ut éruat a morte ánimas eórum: et alat eos in fame.

Aby jim pomáhal v nebezpečích, a ulevoval v nedostatcích.

Anima nostra sústlnet Dóminum: quóniam adjútor et protéctor noster est.	Hospodin je náš obhájce a náš ochránce: budeme doufati v jeho pomoc.
Quia in eo laetabitur cor nostrum: et in nómine sancto ejus sperávimus.	On bude naší radostí, a jeho svaté jméno naší nadějí.
Fiat misericórdia tua Dómine super nos: quemádmodum speravimus in te.	Nakládej s námi, Hospodine, dle milosrdenství svého, jak očekáváme. *F. T.*

Alfons Pryč:

Boj duchů.

(Pokračování.)

9. Na východ od Persie přicházíme do *Indie.* Indové měli prastarou kulturu, kterou dosvědčují jejich velkolepé a nádherné stavby, ohromná literatura, astronomické vědomosti a jiné součástky kulturního života.

V náboženských knihách Indů nalezají se také stopy božského prazjevení. Ale fantasie Indů, bujná jako příroda v Indii, znetvořila je nesčetnými bájemi. Podstatou náboženství Indů bylo a jest uctívání přírody, jejích sil a zjevů, a též zvířat. Neboť vše pochází z Brahmy, nejvyššího neosobního božského principu. Pochází od něho výronem nikoli stvořením; napřed nižší bohové, pak lidé, zvířata, byliny atd. Individuelní bytování jest vlastně nedokonalostí a trestem; proto vše touží po návratu do Bráhmy. Nedokonalým duším jest se tak dlouho stěhovati, až jsou čisty a hodny spojení s božskou prabytostí.

Je to vlastně *pantheistická filosofie*, kterou brahmané t. j. kněží indičtí spojili s celým systémem různých obětí a obřadů a opanovali tak celý náboženský život národa. K tomu přistoupilo přísné rozdělení národa na *kasty* čili třídy, jímž se každý stal nevolníkem své kasty, a členové nižších kast opovrženými otroky kastovních pout.

Asi v 5. století před Kristem vystoupil *Buddha*, jenž se pokusil zreformovati brahmanismus, uče, že individuelní život jest jenom neštěstím a že hlavním cílem člověka jest zhostiti se tohoto břemene. Nesmí se to však státi násilím, t. j. sebevraždou, což by bylo nedokonalostí, a duši bylo by se přestěhovati a v jiné podobě začíti nový trapný život. Jen dokonalý člověk dojde spásy. A kdo je dokonalý, a v čem záleží spása? Dokonalým jest, kdo zničí úplně svou individuelní vůli naprostou netečností ke světu a všemu kolem sebe; toť *nirvána*, blaho již před smrtí. Zemře-li v ní, pak mu nastane stav úplného bezvědomí — pravá nirvana, pravá spása.*)

Poněvadž Budhismus zavrhl kruté kastovnictví, odstranil množství obtížných obřadů a hlásal zákon soucitu a shovívavé lásky ku všem, lidem i zvířatům, nalezl mnoho přívrženců. V Indii samé musil sice ustoupiti staršímu brahmanismu, za to však se rozšířil v sousedních krajinách, zvláště v Tibetě a Číně.

*) Dr. Al. Lang: Buddhismus, 65.

Buddha sice praví, že „nauka jeho jest výborná na začátku, výborná uprostřed a výborná na konci.“ *) Hlavně mravouku Buddhovu staví moderní nepřátelé křesťanství na roveň mravouce evanděliа nebo ještě nad ní. Obdivují se především buddhistickému přikázání lásky ke všem živým bytostem.

Může to tvrdili jenom nenávist ku křesťanství neb aspoň neznalost. Křesťanská láska k bližnímu je činná, obětavá a hybnou její silou jest láska k Bohu; buddhistická láska k bližnímu jest passivní; je to jen nečinný soucit, trpělivost, shovívavost, odpuštění a pod. Důvodem pak těchto ctností je vlastně sobectví. Cílem dokonalého buddhisty je duševní rovnováha, co největší lhostejnost ke všemu. Neodpírá tedy zlu, je trpělivým, nesplácí zlé zlým, aby si nepřipravoval ještě více mrzutostí a obtíží. Je to duševní lenost nebo pyšná pohrdavost, která praví: „Já, dokonalý buddhista, jsem povznesen nad malichernosti, pro které se obyčejní lidé hněvají a mstí; nestojí mně za to, abych se rozčiloval a rušil svůj klid.“

„Budhovo myšlení a život tvoří pravý opak myšlení a života Kristova, to, co logik nazývá antithesí, fysik protivným polem“, napsal Chamberlain.**) Proto možno právem říci, že buddhismus hlásá vlastně atheismus, nihilismus a pessimismus. Popírá jsoucnost Boha, duše, posmrtného života a proto jest atheismem. Popírá individuelní realitu světa; vědomí vlastní osobnosti prohlašuje za klam, za fikci rozumu; každý projev vůle za bezpředmětný a nirvanu, t. j. stav naprosté ztrnulosti a bezvědomí za cíl života, a proto je čirou negací a nihilismem. Buddhismus prohlašuje, že každý projev životní jest utrpením, jsa výrazem touhy po čems bezpodstatném, a že bytí jest pouhé synonymum utrpení, a proto jest pessimismem. — „Za života umřít; to je essencí buddhismu. Život Buddhův možno označit jako životem uplatněnou sebevraždou. Je to sebevražda v myslitelně nejvyšší potenci; neboť Buddha žije pouze a jedině proto, aby umřel, aby naprosto a bez odvolání byl mrtev, aby vešel do Nirvany, rozplynul se v niveč,“ píše Chamberlain.***)

Buddhismus není vlastně náboženstvím, neuznává ani božské prabytosti jako brahmanismus. Proto též v původní své podobě neměl ani chrámů, obětí, modliteb a jiných obyčejných výrazů bohopocty. Je to jen fisofická spekulace s náboženským nátěrem, jež si vytvořila zvláštní názor o světě a životě.

Buddha chtěl býti spasitelem lidstva svou naukou, ale nebyl jím, jak dokazují výsledky. Kam vésti může nauka, jež cílem života a všeho bytí stanoví nirvanu — pozvolné ubíjení životní síly a pak její úplné zaniknutí. Ani brahmanismus nemohl lépe působiti, poněvadž i tu schází svoboda vůle a popud k činorodému životu; vše bude pohlceno a zmizí v absolutní prabytosti.

Ve vlasti brahmanismu a buddhismu vidíme tudíž pohanskou pověrečnou pošetilost, nemravnou smyslnost, ztrnulost a netečnost k idejím, z nichž plyne pokrok a mravní kultura. Jak brahmanismus tak buddhismus tlumí u nadaného národa Indů

*) Dr. Lang: Buddhismus, 34. — **) Citát ze spisu: Buddhismus: Dr. Lang, str. 19. — ***) Tamtéž, str. 68.

kulturní pokrok a jest očividným důkazem, jak všecka přirozená spekulace, lidský rozum jen svou silou nemůže vésti člověka do výše, nýbrž že jej naopak vede k úpadku, k bankrotu.

Zní proto úsudek nepředpojatého badatele: „Buddhismus, ať naň hledíme z kterékoli stránky, zneuznal přírodu, povinnosti a důstojnost lidské osobnosti. Slibuje osvobodit, ničil ji, a usiluje o její osvícení, vrhal ji do nejhlubší tmy.“ *) — A jiný se vyjadřuje: „Buddhismus je stavem stařecké, vyžilé, na scestí se octnuvší kultury.“ **)

Co je tedy moderní vychvalování buddhismu vůči křesťanství? Co je pokus nahraditi křesťanství buddhismem? Není to známka buď zaslepené nenávisti proti křesťanství nebo známka stařecké slaboty a probuzení moderní filosofie, úpadku a bankrotu moderní kultury?

10. Ke starým kulturním národům dlužno počítati též *Číňany*. I v jejich původním náboženství nalezáme víru v jednu božskou bytost a zbytky božských pravd prazjevení. Ale pravdy tyto jako všude jinde časem vybledly a byly zatlačeny do pozadí lidskými výmysly různých systémů a učitelů, z nichž byl nejslavnějším filosof *Konfucius*. Z náboženských názorů, jež se až do jeho doby v říši uplatnily, sestavil nauku, která jest v podstatě náboženstvím Číňanů. Duch nebe, duch země a duch lidstva byla tři hlavní božstva; kromě nich byly předmětem úcty tělesa nebeská, hory, moře, řeky, větry a jiné bytosti přírodní, poněvadž v nich přebývali duchové. Bylo to náboženství bez chrámů, kněží a slavností. Jen císař byl knězem; slul „synem nebes“ a obětoval duchu nebes. Důležitou součástí náboženství jest úcta zemřelých předků, zvláště císařů a Konfucia,

Poslušnost k otci a uctivé zachovávání oteckých zvyků a nauk jest nejvyšší ctností ba základem veškeré mravnosti; císaři jako synu nebes a společnému otci vzdávána božská pocta. Nauka Konfuciova je spíše naukou státnické vědy než náboženstvím, a mravouka jeho má ráz praktický a prospěchářský.***)

Asi v době, kdy vzniklo křesťanství, dostal se do Číny Buddhismus a vnesl do domácího náboženství nové bludy, ač se k němu sám v ledačem přizpůsobil. U obecného lidu vznikla úcta četných bohů ve hmotných modlách a obrazech a množství pověrečných obřadů, kdežto vzdělanci se přidržovali prospěchářské morálky Konfuciovy.

A jaký jest výsledek tohoto vývoje? Před věky stáli Číňané kulturně výše, měli ušlechtilejší náboženské názory a čistší mravy. Číňané jsou pověstní pohazováním dítek, zvláště ženského pohlaví. Žena jest u nich v nevážnosti; nevěří téměř ani, že má duši. Pohazovati dítky stalo se však zvykem asi 200 let před Kristem; dříve bylo neznámo. K náboženství jest Číňan celkem lhostejný; vším jest mu stát, jehož hlava, císař, jest synem nebes. Číňan nezná ideálů; je typem materialisty, praktického prospěcháře, jenž má na mysli jen časný zisk a pozemská dobra.†)

*) Barthelemy St. Hilaire; citát ve spise: Buddhismus, 122. - **) H. St. Chamberlaine: Tamtéž, str. 123. - ***) Döllinger: Heidentum u. Judentum. 48 - †) Weiss: Apologie: II. 675 a j.

Právě to jest velikou překážkou, na níž v Číně naráží křesťanství hlásající nadsmyslné pravdy a ideální ctnosti. Čína je vlastí ztrnulosti, jež od tisíceletí kulturně nepokročila, ba poklesla. *Čínský cop* je příslovečným obrazem houževnatého lpění na starých, nevhodných zařízeních, jako jest pověstná *čínská zeď* příslovečným výrazem pro nerozumnou nepřístupnost vůči pokroku.

A co platí o Číně, platilo až do poslední doby též o *Japonsku*, které bylo v kulturním svazku s Čínou a teprvé nyní se chápe evropské kultury.

Na Číně vidíme rovný důkaz, jak lidská kultura, nemající jiných zdrojů pravdy a ctnosti než přirozené síly rozumu a vůle, dříve nebo později pobloudí a bloudením se vysílí tak, že buď rychle zahyne nebo stařecky živoří. Ať to či ono, vždy je to *bankrot*.

11. Vrcholem staropohanské kultury byla kultura *řecká a římská*, Ani ta neskončila jinak, že pak byla tak vysoká, byl její pád tím bědnější.

Řekové přijali základní prvky své kultury většinou od jiných národů, z Egypta a z východu. Vypěstili je však nejuměleji a nejplněji jako nejnadanější národ starověku. Památky řecké kultury jsou, až posud, co do formy, vzorem krásy, předmětem obdivu a školou umělců.

Nejslavnějším plodem řeckého ducha byla však *filosofie*, která značí nejvyšší bod, k němuž bádavý lidský duch vlastní silou dospěl a nejvíce se přiblížil zjevené pravdě křesťanské. *Sokrates*, *Plato*, *Aristoteles* zůstanou navždy slavnými v dějinách oné obrovské práce a snahy, kterou lidský duch hledal pravdu.

Než i tuto obdivuhodnou kulturu stihl osud všech čistě lidských děl — úpadek a zkáza. *Plato*, pro vznešenost myšlenek svých zvaný *„božským“*, učí zároveň takořka neuvěřitelným bludům: nevolnictví pracujících tříd, odstranění manželství a rodiny, na jejichž místo má nastoupiti společné užívání žen i státní výchova dítek, plození dítek pod státním dohledem, vypuzování plodu, usmrcování a pohazování duševně nebo tělesně slabých dítek a ještě ohavnější zločiny.

A do podobných bludů zabředl i filosof *Aristoteles*, žák Platonův, jenž svým duchem obsáhl a spracoval všecko vědění tehdejší doby. Jeho filosofie jest novým důkazem, že žádný člověk třeba veleduch, nevyhne se bludu, hledá-li pravdu jen přirozenou silou svého rozumu.

Co bylo lze očekávati od filosofů nižšího řádu? Proto nedivno, že i slavná filosofie řecká skončila bankrotem. Nedovedla se udržeti na výši, k níž ji povznesl veleduch Platonův a Aristotelův a konec její byl bědný. Byl to buď *pyšný stoicismus*, jenž, nemoha člověku ukázati vyššího cíle života, učil, že každý člověk je sám sobě nejvyšším cílem a tudíž svým nezávislým pánem. Každý prý může a má dbáti jen o sebe a hleděti, aby si zjednal neochvějnou rovnováhu duševní, v níž prý je pravé štěstí člověka. K tomu cíli jest mu vše dovoleno a netřeba mu dbáti žádného zákona ani rozdílu zla a dobra.

Kdybych pak si nemohl zaříditi život podle chuti a libosti, má prý právo, ba povinnost, a rozum prý přímo žádá, aby si

ukrátil život sebevraždou.*) Není to bezmezná pýcha, kterou člověk chce býti svým pánem a bohem? Není to original moderního nadčlověka?" A není konec její potupný — zbabělá, zoufalá sebevražda, kterou filosof stoik chtěl dosáhnouti téhož cíle jeho buddhista svou nirvanou?

Stoicismus platil své doby za nejslušnější systém filosofický, ačkoli podstatou svou a důsledky vedl k materialismu. Čirý *materialismus* hlásal filosof *Epikur* a jeho stoupenci. Cílem jejich filosofie byl pohodlný, bezstarostný život, v němž by člověk nebyl rušen a obtěžován nijakými závazky a povinnostmi ku svému okolí, co největší summa duševních požitků a tělesné rozkoše. Nejvyšším mravním zákonem byla tu bezohledná sobeckost; dobrým jest, co člověku zajišťuje klid, pohodlí a rozkoš, zlým to, co mu připravuje starost a ztrpčuje život. Člověk byl tu stejně jako u stoicismu sám sobě cílem a zbožňoval takořka své „já". Kdežto však stoicismus své pyšné sebezbožňování zakrýval aspoň škraboškou ctnosti a honosil se, že se silou své filosofie povznáší nad všednost a sprostotu, vyznával epikurismus otevřeně, že jeho živlem je smyslný požitek: „Nevěděl bych," praví Epikur, „jak si představiti dobro, kdybych si měl odepříti požitků jídla a pití, hudby, krásných forem a pohlavní rozkoše." — „Radosti břicha jsou kořenem a základem všeho dobra." **)

Proto sluli právem přívrženci této filosofie *„vepři ze stáda Epikurova"*, a některá řecká města, jež si zachovala ještě trochu smyslu pro mrav a slušnost, netrpěla ve svém obvodu epikurejských filosofů, aby nekazili mládež a nepodrývali základy státu svým bezbožectvím a nemravností. Než přes to měla škola Epikurova celkem nejvíce přívrženců ze všech filosofických soustav.

Jiní konečně, nenalezajíce v žádné filosofické škole uspokojující odpovědi na záhady života a světa, oddali se *skepticismu*, jenž praví: o tom, co se vymyká smyslnému poznání, nemáme jistoty, nýbrž jen pravděpodobnost. V žádné z posavadních filosofických soustav není skutečné a plné pravdy, nýbrž nanejvýš jen pravděpodobnosti a kousky pravdy. Každý ať si tedy z různých soustav vybere, co se mu nejlépe zamlouvá a vytvoří si svou privátní filosofii, náboženství a životní plán. Tím ovšem přiznala filosofie svou neschopnost vypátrati zdroj a základ pravdy, přestala býti vznešenou školou objektivní pravdy a stala se rejdištěm subjektivních domněnek, zrovna jako dnes. Byla tím, jak praví Döllinger, „vyjádřena zoufalost nad filosofií jako vědou." ***)

Jako poutník dlouhým blouděním v poušti vysílený, konečně usedá a oddává se zoufalé lhostejnosti, tak posledním obdobím pohanské filosofie byl skepticismus, známka to stařecké vysílenosti řecké filosofie čili jak praví Weiss, „souchotiny, úbytě lidského ducha v oboru filosofickém." †) (Pokračování.)

*) Döllinger: Heidentum u. Judentum 328.
**) Döllinger: Heid. u. Judentum 334.
***) Heidentum und Judentum 343. — †) Weiss: Apol. III. 1. 120.

J. Karneolský:

Bílá Dolores.

I.

Kdys oka jas úsměvem ladil tahy
a bez slzí, jen květem hýřil lem,
bolesti něho, nevidoucí krásy,
Tvým pohledem jsi dala naděj všem.

Tak v obraze Tvůj svatý pohled dřímal.

A kdo tu šel, hle usměvem Tvým okřál,
klid šumným křídlem poceloval skráň,
z těch žalů růže purpurových pelů,
jak zlatý motýl, sněhobílá laň.

Šel v myšlenkách a ruce zbožně spiaté.

To nebyl přelud, májový sen jitra,
to nevinností úsměv Tvůj jím hřál,
jas na čele, jak shaslý paprsk hvězdy,
vší krásou náhle do tyrkysu vzplál.

A cosi srdci zasálalo z nitra,
jak jitřenky svit zrozeného jitra.

*

II.

Jat tichým tušením, že Tvá to hvězda byla,
že noc jen v jemný opředena stín,
pocelem růží rosných slzí skryla,
by krášlila Tvůj úsměv Madonnin.

Jím jediným, Ty plachá lani bílá.

To smutků sčeřených kraj usnul v pozdním zlatu
zavátých stesků, černých řasů sklon.
Ty krokem jdeš v duši, jak po brokátu,
uvadlým listem šumí mrtvý zvon.

To dopřed podzim píseň v kolovratu.

III.

Teď nejvíc dojmům přístupna je duše,
když mládí svadlo nadějných těch krás,
vše shrouceno tu v bronzu listí leží,
jak v duši mladé, v níž listopad již sněží
a poslední rve květy tuhý mráz.

Kdy květ za květem schne a vadne stvol,
ta vzpomínka, když kvetly růže kol.

Ferd. Místecký:

Rybička.

Chytla se rybička na udici,
odvedli nevěstu hudebníci,
vedou ji k oltáři vesele
s myrtovým věnečkem na čele.

„Nevěsto, směj se, směj se jen,
skutkem tvé duše bílý sen,
rodí se z růží nový den."

Zpívají, výskají svatebčané,
nevěstě po tváři slza kane,
líto jí ztracené svobody,
ráda by rybyčka do vody.

„Volnosti dívčí rajský pták,
odletěl někam za oblak
marně ho, marně ho hledá zrak."

JUDr. Otto Stehlík:

Korrespondence P. Fr Douchy.

(Pokračování.)

Wlastimil. Přítel osvěty a zábavy. Tiskem a nákladem J. Spurného. V Praze 1840. Díl I., Sv. 1—3., str. 310; Díl II., sv. 1—3., str. 306; Díl III., sv. 1—3., str. 303; Díl IV., sv. 1—3., str. — *1841* Vydáván od Josefa Kajetána Tyla: Díl I., sv. 1. až 3., str. 228; Díl II., sv. 1—3., str. 288; *1842:* Díl I., sv. 1—3., str. 288 vydáván od Karla B. Štorcha. — Časopis tento uveřejňoval básně, povídky i historické, novelly, pověsti, pohádky, cestopisy, různé rozpravy a pojednání, historické drobnosti a pod. a měl zvláštní rubriky jako: Panorama věku našeho obsahuje nejnovější události vynálezy, příhody, statistiku atd., Literární besedy přinášejí rereráty a pojednání o vyšlých knihách a Hlasatel Slovanský (od sv. 3. r. 1840) podává zprávy ze světa slovanského. Mezi své spolupracovníky čítal nejlepší současné spisovatele; byli to: J. K. Tyl, J. Sl. Tomíček, Dr. K. Amerling, B. Pichl, J. K. Chmelenský, Kalina, Fr. L. Čelakovský, Jar. Vrťátko, J. Fr. Šumavský, Bol. Jablonský, Fr. L. Rieger, Mil. Libenský J. J. Marek, J. Zimmermann, X. J. Mašek, Prof. J. P. Koubek, Jul. Seidlitz, G. J. Pešice, A. Hansgirg, Dr. W. Staněk, P. M. Veselský, K. V. Zap, Lud. Štúr, K. B. Štorch, J. W. Podlipský, Dalibor Kopecký, Dr. W. Rybička, Pavlas, Prokop Chocholoušek, Fr. J. Smetana, G. J. Kolář, W. Předák, J. B. Liman, Dr. Čejka, Božislava, V. S. Štulc, Bohuslava, Karel Sabina. Jiní pod zkratkami: F. L. K., Jos. C., Vlad. R., Dr. Č., J. S. T., W. B. N., K—au, P. W—ý, F. B. K., P. M. W—ský, K—k, F. S—a, G. J. K., J. S. — Nalézáme tam mnoho překladů aneb zpracování dle cizích vzorů z němčiny, frančiny, italštiny, angličiny, ruštiny, polštiny a srbštiny, jak tomu nasvědčují jména: Wójcicki, Kraszewski, Jakob, Marlinski; Deržavin; Wuk Štefanovic; Göthe, A. Langerhanns, Schiller, L. Feldmann; Dr. Trithen; Tom. Moore, New-Mouthly-Magazin; Fil. Chasles, de Lamartin, A. Boné; Manzoni; Martinez de la Rosa a dle P. J. S . . . ga, — A. A. *Řehák* uveřejnil ve Vlastimilu r. 1841 článek: Universita Mnichovská v Bavořích v rubrice Panorama Díl I., sv. 2.,

str. 184—85. — Daleko více přispíval *Doucha*. R. 1840: Bouře. Z Thomsonových „Počasů". Léto verš 1103—1243. Díl III., sv. 1., str. 43—47. — Slovo o cizojazyčném pojmenování Čechů. Sv. 3., str. 250—56. — *1841:* Literatura zahraničná. Díl I., sv. 2., str. 187—192; o jedné zmínce Douchově píše J. K. Tyl na str. 287 díl I., sv. 3.; Anthologie z Thomsonových Počasů, str. 37—48 sv. 1.; a str. 141—49, sv. 2., díl II. — Oblek ženských v Kahíře (pod značkou D—a, tedy asi od Fr. Douchy) v rubr. Panorama str. 187—89, sv. 2., díl II. — *1842* Díl I.: Slovo o spisovatelství vlastenek sv. 3, str. 245—55; Spravedlivé ocenění v rubr. Panorama sv. 1., str. 87—89; a referát o knize K. V. Zapa „Zrcadlo života na výchovní Evropě" (Sv. I.) str. 283 až 285, sv. 3.

Časopis pro katolické duchovenstvo uveřejnil příspěvky ode všech zde uvedených autorů především od W. M. *Pešiny*. R. 1839: Pražská kapitola Sv. Víta prvních věků až do času císaře a krále Karla IV. a prvního arcibiskupa Arnošta sv. I., 177—180 a uvedeno str. 206 č. 40 a pokračování sv. II. str. 389—93; Popsání zanícení chrámu Božího hrobu dne 12. října 1808 (v Jerusalemě) sv. II. str. 385—89 a uvedeno sv. I. str. 206 č. 26; Bronzový svícen z chrámu Jerusalemského v chrámu Páně sv. Víta v Praze. Sv. III., str. 606—11 a uvedeno str. 622 č. 70; Církev nadzemská, její spojení s církví pozemskou. Zlomek symbolický, sv. IV. str. 625—56, a uvedeno sv. II. str. 416 č. 41; Kázání na hod Boží. O radostech Rodičky Boží. Sv. IV., str. 751—66 a uvedeno sv. I. str. 206 č. 1. (Články jsou uvedeny v pojednáních v roce 1839 zaslaných.) — 1840: Doporučení Pyrkerových Perel posvátných v překladě Vinařického sv. I., str. 146; Žádost redaktora sv. II. str. 395; Život blahoslavené Marie Klotildy z Francouzské země, královny Sardinské. Sv. IV., str. 711—43. 1842: Cesta po Říši, kterou v podletí 1841 konal V. M. Pešina. Sv. I., str. 169—74 a sv. IV. str. 756—64. — A. A. *Řehák* uveřejnil r. 1840: Nestranné svědectví o vzniku církve katolické. Od — — kaplana v Doubravici, Litoměřické diecési. (A. D. S. J.) Sv. III. str. 547—53. v rubr. Rozličnosti; 1841: 5. Odpolední pobožnosti na neděle a svátky veškerého katolického církevního roku pro biskupství Litoměřické etc. Referát od A. A. Ř. sv. I. str. 133—36 v rubr. Oznamovatel. A. Literatura; Některé zprávy o vzniku samospasitelné víry katolické. Sv. II., 362 až 378; Carlo Odescalchi, následovník císaře Karla V. V rubr. Oznamovatel. B. Rozličnosti. Sv. III., str. 561—65. — Dále viz články: Vysvětlení dvou míst N. Z. o původu panovnické moci svědčících. Od Dra Františka *Plancara*, knížecího arcibiskupského ceremonáře. 1840, sv. I., str. 3—27; a Jan Michael Sailer. Biskup Rezenský. Od Frant. *Cernohouze*, kaplana v Reyšicích. v rubr. Rozličnosti. 1842, sv. III. str. 533—41. — *Doucha* uveřejnil články: Svědectví cizozemské o vlasti naší. 1839, sv. III., 591—600; 1840: Báseň věnována A. Burgrovi, děkanu v Brandýse n. L. sv. I., str. 170; (Instalační řeč Burgrovu viz 1842 sv. I., str. 140—47); Letní večer (Podobenství podle Wattsova „A summer evening". Báseň. Sv. II. str. 306; Společnost fran-

couzská katolických missionářův (od Da tedy jistě od Douchy). Sv. III., str. 265—68.

Dále se zde jedná o příspěvky do časopisu *„Kwěty“*. O *Douchových* příspěvcích zde není zmínka, proto je uvedeme (opakujeme částečně) pro bibliografii pouze dle stránek. Roku 1840: str. 159, 215, 367—68, 400, příl. str. 36, 74, 76, 92. — R. 1841: str. 16, 40, 80, 239—40, 376, 400 a příl. 27, 41—44, 89—92, 99—100; 1842: 24, 134, 168, 282, příl. 6, 17, 30: 1843: 143, příl. 19—20, 51—52, 91—92. — Zde nás zajímají články: Referát o Vlastimilu z péra Karla Sabiny r. 1840 příl. Noviny č. III., 6. II., str. 9—10; o Bibliothece klassiků r. 1840 příl. str. 91—92, 93—96; a pak hlavně články A. A. *Řeháka* pouze z r. 1840 a 1841, v dalších ročnících jsem nenalezl příspěvků z péra Řehákova. R. 1841: *a*) Ústav na hoře Svatobernardské. V rubrice Denní Kronika. Č. 21, 27. května, str. 168. — *b*) Římské nemocnice č. 22, 3. června, str. 174—78. — R. 1840 napsal Řehák dvě stručné divadelní zprávy z Doubravic, které Douchu jakožto horlivého podporovatele ochotnických podniků zajisté zajímaly. Zní doslovně: *c*) V *Doubravici*, v Boleslavsku, dne 22. března provozován byl páně *Klicperův „Lhář a jeho rod“* od divadelní společnosti, na čas tam se ubytovavši. Divadlo bylo v úplném smyslu slova toho *natlačeno*. *A. Řhk.*

[Květy č. 14, 3. dubna 1840, str. 112 v rubrice: Denní kronika.]

(Pokračování.)

Em. Masák:

Z básní Marie Konopnické.

Credo.

V moudrost předvěčnou, jež světy tvoří,
slunce zapaluje, vsévá světlo zoři,
moře vyplňuje, střeží cesty hvězd,
v Boha, který Otcem stvoření všech jest —
věřím.

V lásku nejvyšší, jež zhrdla nebem,
žila s lidmi hořkým žití chlebem,
v lásku, jež svou krev nám dala za obět,
v kříž, kde Kristu — Spasiteli bylo pnět —
věřím.

V srdcí čistých Tvůrce, Těšitele,
v světlo, národův i věkův dělitele,
v božství s člověkem se věčně pojící,
v Ducha svatého i v Svatou Trojici —
věřím.

Věrou tou svá prsa, čela značím . . .
Učiň, Pane, ať ji plnit stačím!
Zaslouží-li lid Tvůj trestu, potrestej!
Víru otců našich však nám zachovej!

Jan Eugen Sequardt:

Štěstí.

Z cyklů „Pýří a trní".

(Dokončení.)

U chalupníka Rorejse byly strašné výstupy. Otec dceru tloukl, matka ji proklínala, i sestry sourozenky nešťastnou vyháněly z domovské chalupy.

Lidé přísných náhledů a drsných životních návyků zapomínali, že povinností v pravdě křesťanského života je i odpouštět a v neštěstí ulehčovat.

Bylo asi k půl desáté hodině večerní.

Vašek Hrutina umýval si nohy v obecním rybníce, když tě tu k stavidlu přiběhla jakási žena a vrhla se po hlavě do vody.

Na Vaška Hrutinu působilo to strašně.

Zajektal zubama.

Ale pud záchrany se v něm vzbouřil. Vrhl se do rybníka, doplaval mocnými rozmachy k místu, kde se i v šeru stříbřila kola, ponořil se a po čase vynesl z rybníka — Blaženku Rorejsů. Veden jsa instinktem, chopil se Blaženky za nohy a vyzdvihal ji tak do výše, aby voda z ní vytékala. Pak uchopil nebohou do náruče a odnesl si ji do svého království ve strži.

Položil ji před kapličku a rozhovořil se k Panně Těšitelce: „Svatá Maria, tady ji máš . . . akorát jsem ji vytáh z rybníka . . ."

A pak se dal do pláče.

Bylo mu tolik smutno a nevěděl proč.

Za hodinu Blaženka Rorejsů počala přicházet k sobě.

„Kde to jsem?" zašeptala.

„U Panenky Marie!" — pokusil se jí hlavu podepříti blbeček.

„Můj Bože . . . to je Vašek!" vzdychla nešťastnice a hořce se rozplakala.

„Ano, to jsem já, ale neplač. Já tě tlouci nebudu . . . a do rybníka skákat nesmíš, utopila by ses. A svatá Maria ti to zapovídá . . ."

Blbečkovi se zdálo, že mluví jako sám pan farář a štěstí z blahého sebevědomí jej naplnilo.

„Je mi zima . . ." zajektala sebevražednice zuby.

Vašek ji uchopil ve svou náruč, zanesl ji do své residence, přikryl svými hadříky a jako pes si ulehl u svého paláce, který byl poloboudou a polodírou.

„Musím dávat pozor, mohla by mi skočit do rybníka!" myslel si blbeček a šeptal si chvíli co chvíli: „Panenko Maria, zakaž jí to! Ty jí to musíš zakázati; takhle by to nešlo . . . ."

Tak týden spal Vašek Hrutina u své boudy, hlídaje svou zachráněnou s věrností oddaného psa.

Lidé si počali šeptati, že prý blbeček má nějakou ženskou ve svém království.

„Král z rokle si přivedl královnu!“ smáli se vtipkové ze vsi. Nevěděli však nic určitého. Pozorovali jen, že blbeček shání mléko, brambory, tvaroh a chléb a nosí to do rokle.

Nikdo netroufal si vstoupiti tam, Blbeček byl v posledních dnech přímo zuřivý, ukázal-li se mu někdo na kraji strže.

Byla letní noc.

Vysoká hubená postava pozorně ubírala se strží k blbečkově boudě. Vašek Hrutina nespal. Zdvihl se do pokleku se země a čekal. Vztek jím lomcoval.

Kdo se to sem vlastně odvažuje, kdo?

Tu přísný hlas zavzněl roklí.

„Vašku!“

Blbeček byl odzbrojen. Přikrčil se k zemi a čekal. Hubená postava přiblížila se k boudě.

Vašek vyskočil a hnal se po ruce postavy. Byl to vesnický farář Drahobejl. Správně ho Vašek poznal. Tomuto člověku byl by nedovedl za nic na světě ublížiti. Nyní Vašek líbal farářovu ruku.

„Co tu děláš, Vašku?“ tázal se ho farář.

„Spím tady!“

„Tady? a proč?“

„Nu, proto . . . protože tam spí Blaženka . . . “

Farář pochopil čistotu blbečkovu a byl tím měkčejší a dobrotivější.

Za půl hodiny dozvěděl se od blbečka všechno. Srdce farářovo pukalo nad osudem dívky, kdys jedné z nejlepších jeho žaček.

„Jsi hodný, Vašku. Zítra si přijď večer na faru pro mléko. Spí Blaženka?“

Blbeček potichu přilezl k boudě a naslouchal.

Pak se opatrně přikradl k faráři a pravil. „Spí!“

„Hlídej ji tedy dobře, Vašku. A zítra nezapomeň!“

„Ne. Přijdu. Pro mléko pro Blaženku. Přijdu . . . “ a blbeček se rozesmál do letní noci.

Toho večera pozval farář Drahobejl chalupníka Rorejse k sobě. Dlouho do nich mluvil. A za několik dní stala se nešťastná Blaženka Rorejsových ženou Vaška Hrutiny.

Farář Drahobejl prosadil v obecním sezení, že pustá strž byla darovaná Václavu Hrutinovi a poplatky za darování a za připsání v knihách pozemkových zapravil chalupník Rorejs.

Výbavu pro nevěstu odnesl si blbeček většinou z Drahobejlovy fary.

Za pět měsíců po podivné svatbě narodil se Blažence synáček. Byl běloučký jako papír a něžný jako hračka. Blbeček byl radostí takřka šílený.

Dosud ženu nepoznal.

Sedával s děckem před kapličkou a chlubíval se před obrazem Královny Slitovnice: „Vidíš, Panno Maria! Mám taky kluka, mám, mám!“ a smál se.

Děťátko otáčelo svá očka po něm.

Václav Hrutina robil ve strži nové a nové věci. Přivedl si ze vsi psa, slepice, kohouta, vepříka a králíky. A jednoho dne přitáhl si na provaze i kozu. Blaženka se úplně věnovala svému dítěti, svému omezenému a dobráckému muži a práci.

Leta letěla přes rokli „na vražedništi". Nyní již se tady říkalo „na paláci". Tak přezděli lidé ve vsi Vaškově residenci. Blaženka měla ještě dva chlapce a jedno děvčátko; žádné na štěstí nezdědilo omezenost otcovu.

Rokle byla proměněna v podivuhodný sad. Křik dítek, kdákání slepiček, rochání vepřů a táhlé mečení kozy se tu ozývalo ve zmatené směti života. A kohout do toho radostně vykřikoval své kukyryků . . . Blaženka hospodařila sama s penězi. Vašek, blbeček byl šťasten, když mohl dříti a jedinou jeho vášní bylo před kaplí se chlubiti Panně Marii, že má také dětičky. Blaženka pracovala a střádala na políčko. Tak pučelo štěstí v opuštěné rokli . . .

Otakar Jakoubek:

Staré české modlitební knihy.

Modlitební knihy bývaly a dosud jsou v každé domácnosti vzácnými památkami. Nechci v této studii obraceti pozornost čtenářovu k českým modlitebním knihám nejstarší ráže, nybrž chci probrati jen české modlitební knihy, vydané v letech 1845 až 1873, v době to na jich vydávání nejbohatší. Probíraje se po různu v museích, v domácnostech a v různých knihovnách sbíráním materiálu k pozdějšímu vydání dějin českých modlitebních knih, nalezl jsem jich celou řadu, vydaných mezi l. 1845 až 1873, které namnoze nejen typografickou úpravou, ale i literární cenou vynikají.

Z této veliké řady našich modlitebních knih vybral jsem aspoň ty nejdůležitější aneb méně známé a chci poukázati blíže na dobu jich vydání, jméno autora i jméno nakladatele. Méně známou bude snad naší generaci katolické „Nová kniha modlící pro veřejnost, dospělejší a vzdělanější, zvlášť studující mládež", kterou složil a napsal P. František Rudolf Bezděka, veřejný učitel v Písku a kněz-vlastenec a buditel českého lidu. Vydána byla r. 1845 a vytištěna byla Arcibiskupskou knihtiskárnou v Praze. Obsahuje 123 str. velké 12°. Z počátku prodávána byla za 30 kr., později klesla cena její na 15 kr.

V r. 1846 vydána byla v Hradci Králové u Jana Hostivíta Pospíšila (tiskem a nákladem) kniha utěšená k domácí a veřejné pobožnosti pro dobromyslné křesťany, nazvaná „Dobré sémě v dobrou zemi". Kniha tato byla původně sepsaná od P. G. Jaisa. V r. 1846 s potřebnými opravami a změnami opatřená a rozmnožená, po třetí znovu vydána od Antonína Stránského, čestného kanovníka atd.

Kniha tato opatřena pěknou rytinou. Cena její na poštovním psacím papíře byla 40 kr. a na tiskovém papíře 20 kr.

Téhož roku v Praze vyšla tiskem knížecí arcibiskupské knihtiskárny jiná knížka poučná a modlitební. Měla název „Věneček rajský". Byla dárkem pro mládež od P. J. Zimmermanna.

Byla též opatřena rytinkou. Ve 12° měla 166 stránek. Cena její byla stanovena na 24 kr.

Z r. 1849 zamlouvají se nám „Modlitby za církev, za krále a vojsko jeho, a za veškeré záležitosti obecenstva." Vyšly v Praze tiskem knížecí arcibiskupské knihtiskárny pod správou Synů Bohumila Haase. Obsahují 8 stránek v 8° a jsou sázeny švabachem.

V r. 1850 vyšla v Praze od Jos. Mir. Pohořelého sepsaná „Katolická modlitební knížka pro školní mládež." Vyšla již v druhém vydání. Tisk a sklad opatřila firma Jaroslava Pospíšila. Byla vydána ve 42° a obsahovala 498 stran. Cena její (vázané) byla za 20 kr. —

Ve Znojmě r. 1852 vyšla nákladem knihkupce Arnošta Fourniera modlitební knížka pro dítky, nazvaná „Bůh moje radost i štěstí i život můj." Složil ji P. A. Jarisch. Přeložena byla a „poněkud i doložena" P. F. Valouchem, kaplanem na Moravě.

Tisk této knížky opatřila firma Synů Boh. Haase v Praze. Čítá 174 stran v 16°. Cena její jest 20 kr. Jest tištěna na dobrém papíře a švabachem.

V témže roce ještě byly vydány: „Perla křesťanská", modlitební kniha pro ženské pohlaví katolického náboženství. Vyšla již ve druhém vydání. Třetí vydání této modlitební knihy vyšlo v Praze r. 1856.

Tisk a náklad opatřila c. k. dvorní knihtiskárna Synů Boh. Haase v Praze. Měla 282 stran v 12°. Vysázena jest švabachem.

„Modlitby a písně pro mládež studující." Vyšly v Hradci Králové tiskem Jana Pospíšila. Obsahují 132 stran.

Největší částkou jsou tyto modlitby české, jen některé jsou latinské a německé. Modlitby české téměř všecky bez udání pramene otištěny jsou ze spisu Fr. Douchy: „Modlitby k veřejné a domácí pobožnosti", které jako přídavek ke čtverým knihám Tomáše Kempenského atd. vyšly v Lipsku již r. 1845.

„Svatá Maria, matko Boží." Modlitební kniha k uctění nejbl. Panny Marie. Určena jest pro ženské pohlaví.

Sebral a přeložil ji Karel Emerling, privátní učitel v Turnově. Vyšla v Brně tiskem a skladem vdovy Rudolfa Rohřera. Obsahuje 406 stran v 8°. Cena její stanovena na 54 kr. Jest sázena švabachem.

V r. 1853 vyšla v Brně Svatého Alfonsa Marie z Liguori. „Modlitba co hlavní prostředek, bychom od Boha všech milostí a věčného blahoslavenství podosáhli." Přeložil ji Frant. Poimon. Vyšla nákladem překladatelovým.

Měla 178 stran v 8°. Cena její jest 24 kr. Čistý výnos obětován byl na složení vkladu do Matice za školu v Polné.

V témže roku vyšla v Praze „Kniha modlitební", vzdělaným katolíkům ku povzbuzení a utěšení. Tisk a sklad obstarala knížecí arcibiskupská knihtiskárna v Praze, řízením Bedřicha Rohlíčka a spolk. Stran měla 200 v 12°. Cena její byla 20 kr. a 32 kr. Tištěna byla latinkou ve sličné úpravě typografické.

Modlitební kniha pro pravověřící křesťany „Úplný klíč nebeského ráje", vydaná byla v r. 1853 v Praze nákladem Bedř. Stýbla. Vydal ji Vojt. Ruffer. Bylo to již druhé její vydání.

Měla 288 stran v 8°. Cena její jest 32 kr. Vysázena byla švabachem.

V r. 1854 vyšly v Jičíně dr. Leopolda Kotrbelce „Modlitby a písně". Obsahují 228 stran ve 12° Cena jejich jest 30 kr.

„Modlitby a písně" nalezl jsem v soukromém majetku jistého učitele, ani v musejním archivu pražském nemají exemplář této sbírky modliteb.

V témže roku ještě vyšly: „Katolická modlicí knížka pro školní mládež" od Jos. Mir. Pohořelého. Vyšla již jako třetí opravené vydání v Praze tiskem a nákladem Jaroslava Pospíšila. Obsahuje 160 stran v malé 12° za 12 kr.

„Cesta k nebi" čili „Uvedení ku křesťanské dokonalosti." Jsou to rozjímání, modlitby atd. Ze spisů sv. Alfonza z Liguori, Leonarda di Porto Mauritio, Fulvia Andracia, Matěje Vierice a j. sestavil je Vojtěch Ruffer. Vyšly již jako druhé vydání v Praze nákladem B. Stýbla. Tištěno v tiskárně Vetterlovské švabachem. Obsahují 869 stran v malé 8°. Nevázané stojí 40 kr.

Časopis „Cyrill a Method" a dle něho „Pražské Noviny" z r. 1854 č. 282 přinesly zprávu, že P. Leo Čapka v Prešpurku vydal „Modlitební knížku", obsahující 26 archů v ceně 50 kr. nevázanou. Poněvadž tam titul, rok, tiskař atd. udán není, ani my to vše bibliograficky podati nemůžeme, knihu nemajíce zaslánu", dokládají zmíněné listy . . .

V Praze r. 1854 vyšel „Ježíš, přítel dítek." Jsou to modlitby a zpěvy pro mládež a též pro dospělé. Jsou dílem dle P. Jaisa přeložené a dílem z písní Staročechů vybrané prací Františka J. Svobody, jubilovaného profesora na gymnasiu akademickém.

Bylo to již druhé rozmnožené vydání. Vyšly tiskem a nákladem K. Jeřábkové. Stran obsahovaly 239 v 12°. Cena byla stanovena na 36 kr.

V témže roce ve Vídni vyšel „Věnec modliteb a poučení" Uvil ho Lev Čepka, (Snad Leo Čapek?) z řádu kapucínského. Tiskl se u Antonína Schweigera. Měl 386 stran v 8°. Cena na výtisku není udána a proto nám tedy neznáma.

V Budíně r. 1854 vyšla katolická modliacia knižka s poučením a návedením k pobožnému živobytiu. Měla název: „Ježíš moje žiadost." Spisal ji Dr. Aloys Schlor. Vydal ji Odsek slov. c. lit. spolku na ustr. semeništi Pěšťanském. Tiskom Martime Bazo. Stran měla 318 v 8°. Byla za 30 kr. a za 45 kr. Vysázena byla švabachem.

(Dokončení.)

Literatura.

POLSKA.

Przeglad powszechny roč. 137. č. 8.—9. čl. „Leonardo da Vinci" líčí jej dále jako inženýra a malíře válek. Válka ve Vlaších byla tehdy předmětem umění. Renesance přinesla její zdemokratisování a zdokonalení střelné zbraně. Zachvěly se zámky a pevnosti od kulí dělových. Nadešla chvíle pro inženýra, puškaře a dělostřelce. Němci zajisté zavedli a zdokonalili pušky. Padnouti kulí německého pěšáka a nikoli zbraní sečnou, bylo hanbou válečníkům vlašským. V té době bylo považováno umění dělostřelecké za něco znamenitého a ušlechtilého a rachot děl imponoval lidem renesance. Vlaši byli mistry a učiteli Evropy i ve zbrani útočné i v umění opevňovacím. Pýcha a ctižádost Ludovica il Moro, spřízněného neteří Marií Biankou s císařem Maxmiliánem byla bez mezí. Ale přepnul strunu. Tvoří se proti němu alliance s papežem Alexandrem VI., Ludvíkem XII. francouzským a republikou benátskou. Il Moro hrozí královně moře, že jí uzavře dovoz. Vstoupil ve spolek s císařem Maxmiliánem ano i se sultánem. Ale byl zaměstnán válkou se Švýcary a oba spojenci byli daleko. Ludvík XII. neotálel. Trivulzio, starý nepřítel Sforzů v čele vojsk francouzských a švýcarských vjel triumfálně do Milána. Il Moro prchl s poklady na císařský dvůr do Tyrol. Na krátko opět opanoval Milán, ale brzy vydán byl nepřátelům a převezen do Francie, kde po 10 letech zemřel v zapomenutí.

Ačkoli L. mohl se Sokratem opakovati: Mou otčinou je celý svět, to jisto je, že ve svých názorech politických nesympatisoval se spolkem knížete se sultánem. Cítil se býti především křesťanem. Turci bez vypovědění války pochytali náhle všecky Benátčany v Konstantinopoli a uvrhli je do vězení. V ruce sultána padlo Lepanto 26. srpna a 1000 Spahiů napadlo dědiny benátské plenice a loupíce a začátkem října dorazili k Tagliamentu a konečně do Vincenci.

L. zajímá se živě o situaci politickou. Projektuje zátopy nepřátelských galejí, aparát potápěcí, způsoby proděravění korábů a zabývá se myšlenkou lodí ponorných. R. 1500 vrací se do rodného města Florencie. Po dvou letech vstupuje jako inženýr vojenství v službu Césara Borgii. kondotiera typu machiavellistického, ale člověka silné energie jako blesk, L. rozvíjí tu širokou činnost. Jeho zápisník plní se poznámkami a nákresy. Zavrhuje systém bastyonový a chce přizpůsobiti starý systém fortec polygonální, který později v Prusku vytvořil Fridrich Veliký. Projektuje pohyblivé zdi, katapulty, stroje obléhací, kasárny jízdecké a j. A spolu v poznámkách uvádí práce jiného obsahu: Knihy o pohybu, úderu, tíži, momentě síly a elementech strojů. Z těch však žádný se nedochoval. To vše působilo na uměleckou tvořivost Vinciho. Pod tím zorným úhlem povstávají poprsí rytířská, jezdci, útoky, vozy válečné a j. a posléze dospívá k vrcholu komposice „bitvy u Anghiary", z níž se dochoval jen fragment, dokončený od nejslavnějšího z brabantských mistrů Rubensa. Tu lze postřehnouti velikost myšlenky umělcovy. Tvořil bitvy, na něž patřil vlastníma očima po boku vůdce Césara Borgii. Na první pohled viděti chaos a vír zuřivé války a linii zmotanou. Ocel damascenská mihá se bleskem v povětří, přetíná ruce anebo rozetíná čela nepřítele ... Pod kopyty koňký mi plazí se ozbrojenci. Jeden povalil druhého, uchopil za vlasy, aby v odkrytou šíji stopil dýku. Na tvářích bojujících zříti lačnost krve, satanský chechtot z utracení života bližního. A v tom boji na život a na smrt jsou nejen lidé, ale i zvířata. Slyšeti téměř řehot koní, viděti, jak s nozdry rozšířenými vrhají se na sebe.

Traktátem o dynamice položil L. základ k budově nové vědy — v obraze nalézal se ve svém živlu — a dokázal, že zná pohyb a jeho zákony. Vidíme přesně, kde spočívá těžisko bitvy a na kterou stranu kloní se vítězství. Vidíme, že poražení bijí se do posledního dechu a že válčí bohatýrsky. Připomíná, že pot a práce toho boje trvala celý den, že Florencie krvavě vykoupila své vítězství.

Šlechetný L. v obrazu dává čest statečnosti nepřítele svého rodného města. Ve své komposici ukázal světu všestrannost umělce. Jako malíř bitevní neměl předchůdců, leč bychom sáhli do starobylosti a ve vykopaném

Pompeji nalezli na mosaice obraz bitvy Alexandra Velikého s Peršany u Issu. Tam má L. rovného umělce sobě. Překonal i Michela Angela.

Tak válka působila na tvořivost Leonarda da Vinci.

Jaroslav Slavíček.

NĚMECKÁ.

Literarischer Handweiser. 54. Jahrgang. 1918. V červnovém čísle „Vlasti" 1917 strana 637 oznámili jsme smutnou zprávu, že přestal vycházeti osvědčený rádce všech přátel literatury měsíčník „Literarischer Handweiser" dosáhnuv 53 ročníků. Vyslovili jsme tehdy naději, že podaří se ho snad vzkřísiti k novému životu po válce. Radujeme se, že naděje naše se splnila dříve, než jsme se nadáli.

Vždy obětavé a o německou katolickou literaturu tolik zasloužilé nakladatelství Herderovo ve Frýburgu počalo květnem 1918 tento časopis znovu vydávati za redaktorství Arnošta M. Roloffa. Do počátku října 1918, kdy řádky tyto píši, mám v ruce dvě dvojčísla, z nichž má prvé 80 sloupců po dvou na straně, druhé sahá až po 144. sloupec. Formát, tisk, rozdělení zůstalo nezměněno. Předplatné je dražší, nyní stojí sedm marek, což mi čítala filiálka Herderova ve Vídni (Wollzeile 33) i s poštovným třináct korun.

Každé číslo přináší úvodník, v němž se mluví o jisté skupině knih anebo o některém spisovateli. Prvé číslo má dva úvodníky: o nejdůležitějších knihách povídkové literatury (německé) z roku 1917 a o zavedení Kodexu církevního práva. Druhé dvojčíslo má tři úvodníky: nejdůležitější novinky lyriky (německé) z roku 1917, cestopisné knihy o Španělsku a Jindřich Hansjakob. Pak následuje v obou dvojčíslech dlouhá řada posudků o dílech katolických i nekatolických spisovatelů; ovšem prozatím pro nepřízeň doby mluví se pouze o německé literatuře, po válce budou projednávány i literatury cizojazyčné.

Redakce i nakladatelství činí, seč jsou; společně se přičinily, aby znovuzrozené literární dítě mělo se k světu a mělo zajištěno, že bude dlouho žíti. Nakladatelství přislibuje, že dokončí letošní ročník do konce roku a vynahradí počtem stran všechna čísla, která měla od nového roku vyjíti. Dosud seřadilo se kolem redaktora na 150 spolupracovníků. Jako dřívější L. H. má i toto nové vydání ku konci čísla osobní zprávy, kratší referáty, seznamy novinek a vůbec všelicos, co zajímá přátele knih. Doufáme, že stačí toto upozornění, aby všichni bývalí i noví přátelé L. H. shromáždili se opět pod jeho praporem. Ignát Zháněl.

Abraham a Sancta Clara. Ausgewählt und eingeleitet von Richard von Kralík. Insel Verlag v Lipsku. Bez letopočtu. Stran 88. Cena váz. 80 haléřů.

Literatura o Abrahamu a Sancta Clara roste. Od té doby, co považovala vídeňská městská rada na popud Luegrův za svou povinnost vydati šestidílný výběr z jeho spisů, viz „Vlast" XXI. ročník, strana 558, vydáno více knih, které přinášejí výběr z jeho spisů, určený pro nejširší vrstvy čtenářů.

Vždy originelní a věru neúmorně činný i přímo nevyčerpatelný Richard von Kralík podává v předmluvě na desíti stranách paralelu mezi dobou francouzského krále Ludvíka XIV. a dobou císaře Leopolda I., kterého velebí nad onoho. Jako hlavního representanta pravého baroku klade tu Abrahahama a Sancta Clara, z něhož podává vhodné, ovšem příliš krátké výňatky. Chce nabádati ku četbě tohoto vždy milého humoristy a kazatele a ku pořízení všech jeho spisů a zařazení do knihovny.

Knížečka vyniká pěknou úpravou, zřetelným tiskem a velkou lácí. Zasluhuje pozornosti. Jest číslem osmým sbírky: „Die österreichische Bibliothek". Dobře pravil o Abr. a S. Cl. humorista Jean Paul: „Škodí mu, že se nenarodil v Anglii, že byl Němec, žil ve Vídni a byl kazatel. Jinak byl by ozdoben vavřínem." Ignát Zháněl.

ČESKÁ.

Májová pobožnost, kterou složil P. Alfons Muzarelli T. J. Podle italského vydání Ludvíka Schüllera přeložil Dr. Karel Vrátný. V Praze 1919. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba. Cena 3 K (bez každé jiné přirážky).

Ač v posledních létech skoro každého roku vydána u nás jedna i více sbírek promluv k májové pobožnosti, přece rádi vítáme i sbírku tuto (112 str.) již pro výběr látky, jenž jest vždy dobrý, tam pak, kde káže se každého roku denně, není ani velkého výběru, a kazatelé rádi přijmou každou pomůcku, nemohouce pro nedostatek času — aspoň mnozí — sami si látku připraviti a propracovati. A kniha tato svojí stručností a vhodnými příklady velice jim práci usnadní; kde pak jsou snad kázání delší, kazatel snadno si k předmětům zde probíraným něco přidati a tak látku rozvésti může.

Sbírka přítomná po úvodní poznámce, z níž se dovídáme, že májová pobožnost v nynější své podobě vyvinula se ke konci XVIII. století v Italii, kde dal jí určitou tvářnost P. Alfons Muzzarelli T. J. svou knížkou „Il Mese di Maria" (Měsíc Mariin, Ferrara 1785) — uveden návod ke konání májové pobožnosti, jak ho udává P. Muzzarelli na počátku své knížečky, načež vyjmenovány „Duchovní kvítky", které se vytáhnou losem večer před prvním dnem května a které se mají celý měsíc konati, k nimž však lze si vymysliti a napsati ještě jiné (zde jich uvedeno 12), v poznámce pak učiněna zmínka o odpustcích těm, kdož májovou pobožnost konají a připojena modlitba přípravná. V promluvách pak kratince, ale vystižně jednáno o tom, proč dlužno konati májovou pobožnost: o spáse duše naší, o převeliké ceně duše, o spáse těla našeho, o čase, o hříchu smrtelném, o trestech za hřích, o smrti, soudu obecném, o pekle, o počtu zavržených, o velikosti zloby křesťanovy, o pohoršení, lidských ohledech, o nebi, o cestě do nebe, pobožném uctívání Marie Panny, přítomnosti Boží, o dvou pánech (Bohu a ďáblu), jak nebezpečno jest odkládati pokání, o svátosti pokání, o nejsv. Svátosti oltářní, o vnuknutích Božích, hříchu všedním, očistci, o dítěti Ježíšovi, o příkladech, jež dává Ježíš ve svém mládí, o Pánu Ježíši na poušti, o Ježíši Kristu ukřižovaném, o Matce Boží bolestné a o lásce Ježíšově.

Řekne snad mnohý, že vlastně Matce Boží, Královně května, věnováno tu pramálo místa, což jest ovšem pravda, ač zase s druhé strany každá zde promluva dobře dá se uvésti ve styk s Marií Pannou jakožto matkou našeho Spasitele, která tedy na vykoupení našem po Bohu největší má zásluhu. „Boží" jest tu psáno stále s malým b, ač dle „Archy" a „Vlasti" doporoučí se psáti s velikým B (ale „božský" s malým b). Nejen kazatelům, ale ctitelům „Královny nebeské" doporučuji spisek tento vřele.

Jos. Fabian.

Jan Vrba: **Zahrada Getsemanská.** Básně. (Verše z let 1915—17). Vydáno 1918 ve sbírce: „Knihy Zvonu" nákladem Unie v Praze. (Svazek XI.) Stran 100. Váz. 5 K 60 h. — Plodnost básníkovu nazvali kdesi „úžasnou". Vydal již (veršem) „Radostné zaslíbení" (1914), Jitřní lov (1917), prosou: Les (2. vyd. 1915), Mučenníci (1916), Člověk boží (1917), Dolina (1917), Sázava (1918), Nespokojená srdce (1918). — „Radostné zaslíbení" posouzeno ve „Vlasti" r. 31., str. 368. Básnické nadání Vrbovo je nepopíratelné a bylo by jistě zajímavo sledovati jeho vývoj, je-li totiž zmíněná plodnost na prospěch jeho tvorby, či snad na škodu. Než k takové studii necítí se pisatel těchto řádků povolaným. Je jistě veliký pokrok v naší poesii od doby Čechovy a Macharovy (Neruda a Vrchlický pronikli ovšem dále); současná poesie jeť (u skutečných básníků) hlubší, vážnější, ale ještě přece pořád nesmělá, nedosti určitá a svých cílů si vědomá. Oba její zástupci Zeyer a Březina přece jen nepromluvili dost výrazně, hlasitě. Mají zármutek (všecko stvoření lká!), ale nevědí (?), komu žalovat. Jsou tu touhy (dálky), tušení zítřka, přerodu, — ale mluví se o temnu, o nocích, o silách, o smutku a bolesti. Také „Zahrada Getsemanská" je kniha bolu — jen žaloby a nářek; „mnoho tuch a žádný cíl" (str. 18.) Básník vidí jen bídu, nemoc, zármutek, žel, bloudění, smrt. . . a podléhá pokušení, aby nenáviděl „celé dílo Boží, jak je vidí v zborcených liniích, aby je nenáviděl z hloubi a ze vší síly své duše" (29), až se ozve u něho i ten vždy odporný a hloupý „titanismus" . . . „Já počkám" řekl jsem a zapřel nohu — před sebe pevně v zem a je-li libo ďáblu nebo Bohu — mi cosi zjeviti — zde jsem!" — Ovšem mnoho chápeme; byla válka, bořilo se všecko, — však to byla řeč, jíž měli rozuměti i tupí, hluši a slepí, — ale básník slyší řev bitvy vždy a cítí její hrůzy, i když jiní se domnívají, že je v celém světě pokoj a mír. Básník má hlasu bouře rozuměti; má mluviti o světle a jasnu i uprostřed

vřavy nejhroznější. A musí mluviti určitě, a ne jak čteme (str. 20): „Snad (?!) potom teprv mír, klid a pokoj bude. . ." Ozve se na českém Parnase Bohem posvěcený Jeremiáš, či ho vydá zas jen některá z velikých literatur světových? — Než, zatím musíme býti i svému básníku vděčni, že nám na několika místech aspoň ozvěnu veliké, hrozné doby zachytil. L † jv.

Čechoslováci v Rusku. (Stručně vypravuje O. Vaněk, voják 4. českosl. revolučního pl. „Prokopa Velikého.") Cena 3 K. Vytisklo knihtiskařství Ant. Reisse, Praha — Král. Vyšehrad.

Po kratičké předmluvě přistupuje pisatel ke kapitolám. *Zajetí* líčí první chvíle a dojmy příjemné i nepříjemné Čechů ocitnuvších se v zajetí ruském, potom rozdělení jich po vesnicích, názor na cizí zvyky a mravy, jež zdály se Čechům z počátku dosti neobvyklými. Vzpomíná na vládu carskou, kdy zmírali zajatci vysílením, nedostatečným lékařským šetřením a dnes — za vlády dělníků — zmírají zajatci hladem a mrazem. Dále uvádí „*doklad generála Šuvajeva o životě zajatců Čechů a Slováků*" (ze dne 5. června 1916.), v němž se žádá, aby se dostalo Slovanským zajatcům osvobození a možnost státi se ještě před ukončením války státními poddanými ruskými. Myšlenka tato stala se pod dojmem zprávy rakouské, že celý pluk 28. a 88. bude hned po výměně postaven před vojenský soud. Následuje „*doklad generala Brusilova*" (ze dne 14. prosince 1916.), kde nad ostatní ceněni jsou Slované a žádá se, by se jim ulehčilo. Arciť výsledek byl nepatrný. V kapitole o „*svazu českých spolků na Rusi*" dovídáme se o jeho založení r. 1914. se sídlem v Petrohradě, který provozoval vskutku činnost blahodárnou, hlavně probouzením národního vědomí v Rusku žijících Čechoslováků, lásky a oddanosti k Slovanstvu atd. a uvádí se na širší veřejnost „Družinou", určenou původně k použití v zázemí, ale nikomu se ani nesnilo, že z ní vznikne stotisícový armádní sbor, který dovede otřásti a zvrátiti základy dvojhlavé imperie. Prvním činitelem v této věci byl Jiří Klecanda. Akce stěžována byla zasáhnutím Dürichovým. Po převratu únorovém objevuje se jméno Masarykovo a Čechové podřízeni prozatímní vládní Radě v Paříži. Chtějíce vystoupiti veřejně a semknouti se ve „vojenské organisace" zaslali Čechoslováci „*memorandum vrchnímu generálnímu štábu.*" Zatím již rozvinul činnost pluk Jana Husa a Jiřího z Poděbrad v menších úkolech válečných. Konečně, splnily se naděje bojechtivých. U Zborova dostali se Čechoslováci do přední linie ruské, ale bylo jim málo důvěřováno; chrabrost svou však osvědčili tak mistrným útokem, že vzbudil naprostý podiv u Francouzů. Potom nastal ruský ústup. Bolševici dostali se k vládnímu veslu a Československé armádě nezbylo, než aby se hleděla dostati do Francie, kde mělo býti rozhodnuto o malých, národech, o svobodě a samostatnosti naší. Nastalo v tom směru vyjednávání. O urychlení přičinil se svým listem prof. Masaryk k vojenskému ministru Kerenskému. Po Versaillské konferenci, kde uznána naše armáda za část armády francouzské, nastalo stěhování, jež dosti vázlo následkem převratů v Rusku, jež se měnily každým okamžikem. . . Pisatel dotýká se lžidemokratické, lžisociální vlády bolševické a končí, že byl to tatíček Masaryk, jenž s vynaložením vší síly přivedl nás do naší republiky československé.

Dodatek tvoří stať o Jiřím Klecandovi od Floriana Zapletala, redaktora Čechoslováka.

Dílko vyzdobeno pěknými fotografiemi presidenta T. Masaryka a Jiřího Klecandy. Mimo to ukazuje nám prapor I. československého revolučního pl. „Jana Husa", darovaný kroužkem žen Kijevských. Drží ho Jar. Heyduk, 55 letý dobrovolník, příbuzný z rodiny našeho pěvce Heyduka († náhle v Tnapse z jara r. 1918.) Dále předvádí nám oboustranný prapor 3. pl. Jana Žižky z Trocnova, rovněž dar žen Kijevských (jest černý po obou stranách, na jedné s červeným kalichem.) Předán byl pluku ve dny revoluční, z jara r. 1917.

Kdo se zajímá o naše hnutí v Rusku, tomu možno spisek doporučiti při jeho nízké ceně a slušné úpravě. Antonín Ježek.

Letní sen života a jiné povídky. Napsala Marie Červinková-Riegrová. Illustroval Karel Šimůnek. Vydalo Zemědělské knihkupectví A. Neubert 1919. Druhé vydání.

Ve Vybraných spisech dobrých autorů čilé nakladatelství A. Neubertovo přináší spisy nejenom nové ale i starší na př. JUDr. Em. Zítka „Šlechticové-Láska vítězí". Mezi ty také náležejí tři práce dávno zesnulé M. Červinkové-Riegrové Letní sen života, Pod kvetoucími stromy a Zázračné koření. Spisovatelka svého času propagovala snahy charitativní a jejich ohlas i v povídkách se jeví. Hlavní práce jest první a jedná o pražské učitelce Olze Myslíkové, která se dostane na letní byt do dvorce Doubkova ke starostlivé tetě Machové. Hospodaří tu rada Havlík s dcerou Liduškou tráví zde volné chvíle profesor bratr jeho Ondřej, působí v okolí dr. Kalina se synovcem Veselým a tato společnost zavdává spisovatelce příležitost k napínavému románu. Miluje doktora, ten však si oblíbil Lidušku, oblibuje si ji profesor Ondřej. Pěkná scena jest, jak Olga ujímá se slepé žebračky, jak v bolech k Bohu nabádá (273), sirotka se ujímá. Bohorodička sluší psáti velkou písmenou — Pod kvetoucími stromy — Venkovanka o pouti svato-Janské vyhledá v Praze v bídě se nacházející příbuznou-vdovu s dítětem a odváží k sobě na venek k osvěžení na duchu i na těle. Zázračné koření. Matka pro synovo štěstí modlí se v Loretě v Praze, syn chytí se lehké ženštiny, bouří, zatím matka umírá. U mrtvoly přijde k poznání. Sbírka hodí se do lidových knihoven. L. † 12.

Svatý Antonín Paduanský. Životopisný načrtek. Všem ctitelům svatého „Divotvůrce Paduanského" sepsal a věnuje P. Bonaventura J. Wilhelm, kněz řádu sv. Františka. Cena 1·30 K. Tiskem a nákladem knihtiskárny benektinů rajhradských v Brně. S povolením představených.

Spisovatel nazval tuto práci svoji toliko náčrtkem, ale jest to životopis dosti obsažný (256 str.) rozvržený na dvě části, t. na dobu práce a dobu odplaty; v části první vylíčeno mládí Ferdinanda de Bulloens, jak se sv. Antonín nazýval, načež pojednáno o bratru Antonínovi, neboť to jest jeho klášterní jméno, o témž jako o světle na svícnu, prvnímu lektoru bohosloví v řádu sv. Františka, kvardianu, kustodu v Limoges, muži své doby, doby, o jeho apoštolské činnosti, zvláště v Padově, neohroženém mravokárci a jeho cestách po Lombardsku. V části druhé rovněž tak důkladně a nadšeně pojednáno hlavně o smrti, úctě lidu a prohlášení sv. Antonína za svatého, o jeho zamilovaných místech, obrazech a jich úctě, o spisech a úctě sv. Antonína, o pomůckách k šíření této úcty a chlebu chudých. Ctitelové velikého tohoto světce mají ve spise tomto krásnou příručku, kterou každému katolíku vřele mohu doporučiti. Fab. Budil.

Dramatické umění.

(Řídí Antonín Ježek.)

Národní divadlo vypravilo k pohostinské hře Karla Dostala Ibsenovu „Noru", jež dosud dýše naším vlastním životem a neméně dřívějška poutá svou hloubkou myšlenek. „Nora" ukazuje instituci manželství, zakládající se na klamu a byla příčinou, že kdysi svým provedením vzbouřila vlny společnosti lidské. aby tím samým dala popud autorovi k novým pracím. „Nora" jest dílem populárním a důkazem, že autor nesevšedněl, ač již od 23. května r. 1906 spí věčný sen. Při této příležitosti nelze nepřipomenouti Národnímu divadlu slíbené „Nápadníky trůnu" a Vinohradskému divadlu „Císař a Galilejský".

Slávu „Nory" podepřely v jejím začátu hlavně Betty Hanningsová a Eleonora Dusseová. U nás hrála ji paní Dostálová odlišně, ale tak že za svůj dobrý výkon byla odměněna hojným potleskem. K ní propracovaností výkonů řadili se p. Vávra jako Helmer a p. Želenský. Host Karel Dostal zdál se býti na scéně cizím, mluvil se zřejmou affektací a následkem toho sotva slyšitelně. Postavení jeho bylo v nevýhodě k dobrým výkonům kdysi p. Schlaghamera a nyní p. Vojana. Dům byl vyprodán a hra obecenstvem přijata s povděkem.

*

Národní divadlo odhodlalo se po dlouhém průtahu vypraviti „Višňový sad" od ruského dramatika P. Čechova, jehož „Čejka", „Strýček Váňa" a „Labutí jezero" dosud ovládají jeviště. „Višňový sad" napsán již r. 1903 a provozován v „Uměleckém divadle"

v Moskvě na oslavu 25leté literární činnosti skladatelovy. Hra docílila tehdáž velkolepého uměleckého úspěchu. Pro Prahu není novinkou; bylať komedie tato sehrána rok po svém vzniku „Kruhem českých spisovatelů", který pořádal cyklus her ve Smíchovském divadle Švandově.

„Višňový sad" předvádí nám osudy degenerované šlechtické rodiny, která při svém „nic dělání" spěje hloub a hlouběji do zkázy, při čemž zase láska k vlšňovému sadu jest taková, že nezná mezí. Jevištěm přebíhá řada lidiček, typů čistě ruských, kteří i při svých vadách budí soucit. Kochají se pohledem na višňový sad, kde z rána řada pěvců chválí Boha, ale málo komu svítá, že jest čas, aby vzešel nový sad moderních myšlenek, snah, usilovné práce, jenž by jim přinesl radostný život a vybavil je ze jha otroctví, pod nímž klesají. Jediný to provádí prakticky Lopuchin, který z mužíka vyšinul se na boháče, ale nenalézá pochopení. Čechov jeví se v tomto díle jako umělec-realista, který vede diváka, aby vše prožíval s sebou. Tím samým skýtá obecenstvu požitek vpravdě umělecký.

„Višňový sad" sehrán byl s chutí, uceleně a účinkující snažili se ze všech sil, aby co nejvíce přiblížili se snahám autorovým. Zvláště vynikly dámy Nasková, Kronbauerová, Rydlová, Vrchlická, Odstrčilová a pp. Hurt, Steimar, Deyl, Merhaut a Kohout. Režii obstaral p. Hurt, výprava velmi případná, zvláště druhého dějství byla od Karla Štapfra. Nutno připomenouti, že my díváme se dosud na hry ruských autorů dosti cize, nedovedeme se vžíti v život lidí a lidiček ruských. Ač oceňujeme hry jako jest „Višňový sad", přece nerozehřívá se rychle pro ně nitro naše a zůstavuje tam ponurost, které marně snažíme se zbaviti.

* * *

Vinohradské divadlo uvedlo po delší době v novém nastudování na scénu Massagerovu operetu „Dvě myšky", která přešla druhdy i prkna naší první scény pod názvem „Michuovic dceruška". Jest to jedna ze starých, ale dobrých operet pro vhodný, veškeré banality prostý text a velmi vhodně volenou hudbu. Divadlo uvedením opětným na scénu přichází k názoru, že lepší —, musí-li již býti opereta z důvodů kasovních —, jest slušná opereta staršího data, než nové zboží vídeňské, jež nevyniká ani obsahově ani hudebně. Osou hry jsou obě myšky Blanka Marie a Marie Blanka, jež svižně sehrány paní Hanušovou a Vilímovou.

Vinohradské divadlo mělo premiéru tříaktové komické opery Adamovy „Sládek prestonský". Divadlo rádo se vrací k starým dílům řečeného skladatele, jež nekladou vyšších požadavků orchestrálních ani pěveckých a obecenstvo rádo si oddechne po skladbách moderních, aby se pokochalo hudbou lehčí. Děj „Sládka prestonského" odehrává se v anglickém městě Prestonu r. 1746. Sládek prestonský právě se chce oženiti a čeká svého bratra, důstojníka v královském vojště, který mu jest „na vlas" podoben, ale jest po něm marná sháňka. Ztratil se. Poněvadž má býti trestán smrtí, nedostaví-li se brzy a bude-li dopaden pro zběhnutí, zaskočí „pan starý". S pomocí sergeanta Tobyho oklame generalitu a jest mu dokonce svěřeno velení a nařízen útok proti nepřátelskému vojsku. „Pan starý" přijel na koni, viděl — a zvítězil! Největší potíže má s námořním kapitánem Jenkinsem, který záměnu nepozoruje a nutí ho soubojem, aby již pojal za choť jeho sestru. Nevěda kudy kam, svoluje, ač jeho nevěsta jest stále s ním. Jelikož bitvu vyhrál, jest mu svěřeno potlačení povstání v Irsku a než odjede, má slaviti svatbu se sestrou kapitánovou. Právě však, když „Damoklův meč" mu visí nad hlavou, objeví se jeho bratr „pan starý", vezme do „zaječích" a pravý důstojník vede si miss Jenkinsovou k oltáři. Hráno bylo s chutí. O. Mácha zpíval za ochuravělého p. Wuršra roli Robinsona a vedl si dobře, zvláště když zanechal asi v polovině prvního jednání strojenosti ve hlase. K němu čestně řadila se slečna Bernhardtová jako nevěsta jeho Effie, sergeant Toby, pan Lanhaus, Jenkins, p. Zatiranda. Režie dala si záležeti na výstavbě scén, zvláště upoutala královským vojenským táborem v druhém jednání. Nový dirigent Jožka Charvát zdatně ovládal orchestr, solisté i sbory vedly si uceleně.

Hudba Adamovy opery přibližuje se v mnohém některým novějším operetám. Není tu dlouhých unavných arií, které namnoze převládají u oper

starých mistrů, takže orchestr skoro jest jen skromným doprovodem a vyjadřuje veselého, čilého ducha prestonských občanů, dívajících se na život z té dobré stránky jeho. Obecenstvo přijalo hru s pochvalou a doufáme, že objeví se častěji na repertoiru.

* * *

Různé. Správa Smíchovské arény vyžádala si na svých členech slib, že při svých čestných večerech se vyhnou tvorbě vídeňské a berlínské. — Ředitelem Národního divadla v Mor. Ostravě zvolen V. Jiřikovský, ředitelem divadla sdružených měst východočeských Bedř. Jeřábek. — V Intimním divadle na Smíchově zakončen cyklus „komorních her" premiérou Hrčičova horvatského dramatu „Veliká oběť". Na podzim zahájen bude nový cyklus Běljajevovou komedií „Psyché". — Velká výprava rozšířeného orchestru Národního divadla s kapelníkem Kovařovicem, pěveckých sdružení pražských a moravských učitelů, sl. Destinnová a Kocian odjela 21. května na koncertní tournée v Londýně, v Paříži a ve Švýcarsku. — V lesním divadle v Krči zahájeny hry 1. června Jiráskovým dramatem „Vojnarka". — Národní divadlo připravuje „Tovární prázdniny" od Stanleye Hougtona; v opeře nově studovanou „Lakmé" od Delibesa. — Vinohradské divadlo připravuje Debussyho operu „Peléas a Mesalinda", v činohře Ibsenovu kratochvíli „Komedie lásky".

Z české dramatické literatury. V Pištěkovém divadle na Král. Vinohradech sehrána Maříkova hra: „Tragedie korunního prince Rudolfa" a Fořt-Kudelova operета „Náhražkový král". — Komorní divadlo (Mozarteum) zahájeno Šormovou premiérou „Zpověď duší". Tamtéž přijata k provozování od Arne Dvořáka „Mrtva". — Prof. Dr. Šetina napsal hudební veselohru „Píseň mládí". — Viktor Nejedlý napsal komedii „Námluvy". — Na scénu divadla „Urania" uvedena původní hra Fr. Olivy „Propast lásky". — V „Obecním domě" sehrána premiéra opery „V říši Krakonošově" od Karla Štiky na slova Rud Stárka. — „V přírodním divadle v Šárce" provedeny Naumanovy „Kročeje" v pěti obrazech s prologem a epilogem, kde vyzdviženy jsou pod zorným úhlem sokolství jednotlivosti, které vedly k našemu osvobození. — Ve „Švandově divadle" na Smíchově měla premiéru Pakostova hra „Mariův návrat". — „Plzeňské divadlo" provedlo tři původní premiéry a sice: „Žena a smrt", groteska od Fráni Sedláka, „Oheň" od Ant. Tyrpektové, „Vějíř", dvouaktovou komedii od Václava Krofty.

Jubilea. Dne 11. května oslavil býv. člen opery Nár. div. Václav Viktorin své sedmdesáté narozeniny. Z bývalého učitele na Podřipsku stal se koncertní pěvec a člen opery naší „zlaté kapličky nad Vltavou", aby svým barytonem jímal obecenstvo. Předčasně odešel na odpočinek, založil pěveckou školu, kde zdárně v tichu působí a pouští do světa řadu dobrých pěvců, aby šířily slávu jeho vytrvalé práce. — Pětadvacítiletou činnost při opeře Nár. divadla slavil R. Polák, oblíbený basista. Řadu let uvázal se v režii operních děl, jichž značnou část podržel až dosud. Členem opery stal se r. 1894, režisérem jest od r. 1899. Přejeme oboum jubilantům, aby ve zdraví dále působili ku zdaru českého divadelního umění!

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Hvlezdoslav: Krvavé sonety, Pečlivou redakcí slovenského oddělení čs. ministerstva vyučování vyšla u B. Kočího v Praze úhledně upravená knížka sonetů jimiž slovanské vědomí a hluboký lidský cit největšího slovenského básníka vyniknul. Básník je stár 70 roků a posud činný.

Pavel Heyse. Za největšího mistra novely německé považuje se Pavel Heyse. Zemřel ve věku 84 let v Mnichově 2. dubna 1914, kde bydlil od roku 1854, byv tam povolán tehdejším králem Maxem, který mu ustanovil roční plat tisíc zlatých, aby se mohl všecek věnovati literárním pracím. Jeho novely, jichž jest přes sto, vyplňují s dramaty a básněmi 31 svazků. Roku 1910 obdržel Nobelovou cenu v obnosu 160 tisíc marek. Když zemřel v Mnichově, kde bydliv tam šedesát let byl všeobecně známou a váženou

osobností, oznámila městská rada veřejným návěstím jeho úmrtí. Byl založen v Mnichově archiv Heysův, v němž vše uloženo co se H. týče. H. byl znám také jako muž, který nade vše miloval pořádek. Tak na př. měl uschovány všechny dopisy pamětihodnější, které kdy obdržel. Nyní vyšly z tohoto archivu dva svazky dopisů, z nichž jeden má dopisy mezi H. a Jakubem Burkhardtem, odborně vzácným znalcem a spisovatelem v umění renaisance a baroku, druhý má dopisy, které vyměnili H. a Teodor Storm.

Ig. Zh.

Jeden výtisk seznamu voličů v Praze stojí při výrobní ceně maličkost — 6400 korun. Poněvadž však město se usneslo předběžné náklady spojené se sestavováním seznamu v obnosu 30.000 uhraditi samo, mohla býti cena výtisku snížena na 5800 korun.

Archiv literární (při Arše č. 13.) obsahuje práce: Leandr Čech: Palackého poetika. — Příspěvky k psychologické stylistice, Sděluje Vilém Bitnar. — JUDr. Otto Stehlík: Z doby Douchovy. — Otto Stehlík: Příspěvky literárně historické.

Podílem Dědictví sv. Prokopa na r. 1918 (opozděno) Podlaha-Tumpach: Bibliografie, díl IV., na r. 1919 Dra. Rich. Špačka: Dogmatika, díl III. O milosti a svátostech (v tisku). Ve výroční schůzi usneseno vydati vzhledem na vydaný Codex juris ecclesiastici dodatek k Mravovědě prof. Dra. Vřešťala.

Literatura o T. G. Masarykovi od prosince 1918 do dubna 1919. O našem presidentovi vyšlo 11 brožur a 6 letáků. „Naše Doba" některé považuje (Melkův, Opočenského, Žemlův) za zcela bezcenné nebo za kompilace. Chválí brožuru Bláhovu, Pražákovu, Štechovu, Vášovu, Dorazilovu jako práce pozoruhodné.

„Život". 1.—2. číslo „Životu" za redakce p. Krlina vyšlo jako pokračování „Studentské hlídky". Číslo je takřka věnováno známým duchovenským schůzím v Praze. Je charakteristickým, že orgán mladé katolické intelligence laické staví se celkem proti požadavkům duchovenstva na oněch schůzích proneseným a hájeným a zaujímá totéž stanovisko jako nedávno Vychodilova „Hlídka", že totiž reformu v církvi lze provést pouze vnitřní obnovou a nikoli vnějším uvolněním nebo mírněním discipliny. „Život" žádá po knězi, aby byl živoucí obětí a svítil světu odříkáním. — Stanovisko „Života" potvrzuje názor, že s rostoucím katolickým uvědoměním a náboženským vzděláním stoupou požadavky na kněze nejen ve směru intelektuálním, nýbrž také morálním (Lux — „Našinec").

Návrh zákona o povinných lidových knihovnách vypracován. Už vlastně byl r. 1908 navržen na českém sněmě, nyní pozměněn. Uznána potřeba vzdělávati praktické knihovníky zvláštními kursy, jako již dvakráte zřídil Osvětový svaz. Nyní mají býti pořádány ve správě státní. Pro soustavnou práci knihovnickou bude především třeba zjistiti pokud možno přesně dnešní stav veřejných knihoven. V Čechách tento stav byl zjišťován už třikráte zemským státnickým úřadem, v ostatní oblasti republiky československé má býti zjištěn nyní pomocí okresních školních rad.

„28". Na podnět vyšlý z ministerstva školství a národní osvěty má býti vydán památník slavného dne 28. října 1918 označený „28". Památník má býti vzácným historickým dokumentem pro potomstvo a občerstvující vzpomínkou na nejpamátnější, nejradostnější chvíli, kterou bylo přáno prožíti přítomnému pokolení. V něm má býti živě a věrně vylíčeno všecko, čím se projevil u nás velký revoluční převrat, a — pokud to je možno — slovem zachyceno jedinečné fluidum sytivší tenkrát český vzduch. Proto je třeba obrátiti se na jednotlivce všech stavů, na úřady a instituce veřejné, aby pérem zachytili a vystihli průběh a ráz revoluce ve svém okolí. Došlý materiál bude zredigován za účasti historiků a spisovatelův, publikován v památníku „28" a uložen v archivu národního osvobození československého, zřízeném při zemském archivu v Praze. Písemné příspěvky s označením „28" buďtež zasílány ministerstvu školství a národní osvěty (Praha III., Karmelitská č. 8.)

Bolševické peklo od Roberta Vauchera (přel. Dr. Jiří Guth, nákl. Topičovým). Líčí život v Petrohradě za komuny a rudé hrůzovlády. Autor knihy je sám obětí persekuce bolševické. Kreslí zločiny, líčí vězení, mučírny, popravy. Memento, jak by to i u nás vypadalo, kdyby socialisté za židovské peníze provedli svoje „ideály".

Nová románová knihovna. Nakladatelství „Evy" začalo vydávat novou románovou knihovnu pod souborným názvem „Návštěvy". Mají to býti patrně návštěvy v cizích literaturách, z nichž nová knižnice chce předkládat čtenářstvu vybrané, nejlepší věci z literatury románové. Opět vzniká tím podnik, o němž lze říci u nás často opakované: „To zde mělo býti už dávno!" Už dávno jsme potřebovali románové knihovny, která by soustavně podávala přehledy děl vynikajících literátů všech národů z tábora idealistického, kdyžtě z tábora materialistického jsme překlady přímo zaplavováni. I. č. „Návštěv" je nový román Bourgetův „Lazarina", který za války vznikl a nabyl velkého rozšíření ve všech jazycích. Tento román staví proti sobě světy idealismu a materialismu. „Lazarina" je představitelkou ideálního názoru světového. Postava její jistě nezůstane bez ušlechtilejšího vlivu na každého čtenáře.

Katolické noviny. Zajímavý jest fakt, že v Pr. Opavsku první český časopis vyšel o 15 let dříve jak v našem; založil jej nezapomenutelný buditel Moravců — Cyprian Lelek r. 1846 a pojmenoval „Holubice". Účelem listu vycházejícího o 16 stranách měsíčně bylo povzbuzovati k náboženství, mírnosti a mravnosti. Bohužel pro nedostatek peněz brzo list přestal se tisknouti. Jako náhradu za Holubici r. 1861, kdy v Opavě založen „Opav. Besedník", Lelek počal rozšiřovati na Prusku tento časopis, takže se ho tam odbíralo na 200 výtisků. Škoda, že list r. 1865 zanikl. Roku 1870 vyšlo v Opavě první číslo nového časopisu „Opav. Týdenník", jehož Lelek byl též u svých krajanů horlivým rozšiřovatelem zároveň přispívatelem. Po smrti Lelkově (1883) vymizely v „Op. Týd." zprávy z Pr. Slezska a brzo list pozbyl za hranicemi všech odběratelů.

Nastalo smutné desítiletí Moravcům, byli bez novin . . . Za této doby sem tam jednotlivci odebírali polské časopisy „Katolika" a „Nov. Raciborskie" Dne 12. září 1893 skončil se tento trudný stav: kněžstvo děkanství hlučínského založilo a svým nákladem počalo vydávati časopis „Katolické noviny". Za prvního redaktora si zvolili Arnošta Jurečku. Počátek listu bojovali s mnohými obtížemi. Též hmotné podpory bylo třeba, list se nevyplácel, proto nedoplatky roční 700—1000 marek hradili vydavatelé. Časem list se zakořenil, že mohla se vydávati druhá příloha „Domácí přítel" kromě starší „Zábava nedělní".

Pruská vláda založení moravského listu nelibě nesla, proto pokoušela se o jeho potlačení. Za tři leta sedmkrát hnala redaktora před soud a dvakrát jej odsoudila, však marné její úsilí.

Unavený redaktor odevzdal redakci Josefu Hlubkovi. Za nového redaktora počet odběratelů ze 420 vzrostl přes 750. Když Hlubek ochuravěl, převzal řízení listu Josef Ottava, farář z Kobeřic, který dosud má redakci. Noviny z počátku tiskly se švabachem v Ratiboři, nyní tisknou se latinkou v Hlučíně. — Lid moravský nezůstával zatvrzelým, přes dvakrát tolik přihlásilo se nových odběratelů, takže před válkou (1914) počet jich dostoupil více než 2700.

Poměrně počtu obyvatelstva nejvíce odbírají se noviny v Bořutíně, Buslavicích, Štěpánkovicích a Kobeřicích. Pozoruhodno, že matička, Praha, caput regni, v seznamu odběratelů má 1. číslo. Tak matička naše stará se o své osiřelé, ubohé děti! Nezdá se vám spíše macechou jak matičkou? Podobně Brno a Olomouc, kam patří Moravci pod arcibiskupství!

(Nový Deník.)

Úřední čištění od mravního bahna. Známé pornografické a revolverové časopisy: „Echo Prahy", „Vltavan" a „Pražský Nájemník" byly úředně zastaveny. Vším právem by se rozkaz měl rozšířiti na jiné ještě listy, též „humoristické".

Cena na nejlepší válečnou novelu. Francouzský deník „La Populaire" vypisuje ceny od 190—1000 fr. na dvaatřicet nejlepších novel „psaných těmi, kdož prodělali válku a které oživuje širý duch internacionalismu a bolestného soucitu, jenž byl nejvlastnějším rysem bojovníkovým za válečné bídy". V jury zasedá řada četných francouzských spisovatelů, z nichž v Čechách známi jsou: Anatole France, Henry Barbuse, Severine Georges Duhamel, Victor Marqueritte, Charles Vildrac, Michel Cordav, Noel Carnier, Raymond Lefebyre, Paul Vaillant-Conturier.

Sjezd severských spisovatelů. Kongres severských spisovatelů se konal 17. až 20. května v Kodani. Každá skandinávská země vyslala 10

delegátů. Švédsko jmenovalo již své zástupce z nejvýznačnějších spisovatelů. Z nejvýznačnějších záležitostí, jež se na kongresu projednávaly, jest zejména otázka založení severských knihoven za účelem studia severské literatury, dále praktické ekonomické otázky, jako ustanovení spisovatelského honoráře, jednání s nakladateli atd. Jednání kongresu spojena byla se slavnostmi.

„Moravská žena“, týdenník kulturně-politický, začne péčí výkonného výboru Československé strany lidové vycházeti v Brně 1. květnovým tydnem počínajíc.

Proti listu list, proti knize knihu. Toť známé heslo zvěčnělého biskupa Brynycha. Proti různým „Mladým republikánům“ a „Mladým socialistům“ musíme postavit náš týdenník dorostu. Bude jim „Máj“, jenž vyjde napřed jako příloha „Našince“. Neotálejte s hromadnými objednávkami, aspoň 10 exemplářů. Dávejte list už mládeži škole odrostlé. Nechť nechybí v žádné křesťanské rodině.

Jan Šanda, kaplan v Chotovinách u Tábora, vydal letošního r. 1919 postní cyklus: „Drama golgotské“. — V zájmu všech, kteří dílko si ponechali, je, aby obratem vyrovnali obnos K 2·20 šekem vídeňské spořitelny, v brožuře vloženým. Na zadní straně složenky každý napiš: „Lidová záložna v Čes. Budějovicích“, na přední straně: „Poštovní spořitelna v Praze.“ Autor remitend více nepřijímá. Kdo nezaplatí do měsíce, bude upomenut a zaplatí poukázkou.

Jan Rokyta: Alžběta Šraminová. Báseň. Praha 1919. Básnická povídka z doby protireformační, jakých máme v próse již na sta. A je tvořena touže šablonou, jako skoro všechny ostatní: na katolické straně jsou samí ukrutníci, mstivci, fanatikové, nebo pokrytci, na protestantské zase jen tiché, nevinné ovečky, nadšenci a mučeníci. Alžběta Šraminová, dcera tajné českobratrské rodiny, dána svým dědem, mstivým katolíkem, na vychování k jesuitům (!). Když se vrátí, bába a otec přivedou ji snadně na svou stranu. Aby mohla volně vyznávati svou víru, uprchne s otcem do Německa. Když pak srdce ji pudí k návštěvě domova, je v Čechách poznána svým bývalým vychovatelem-jesuitou, jím i chycena a mučena, aby odpadla, ovšem marně. — Nečetli jste toho všeho už do omrzení? A snad i lépe a jistě zajímavěji než v této suše, nudně a rozvláčně zveršované básnické povídačce. („Žena“.)

„Český Západ“ píše: „A což ta svoboda tisku!“ Pohleďte na náš humor, který je zastoupen řadou listů. Ale neodložíte ani jeden z listů těch, aby vás neurážela nahota. Nedávno začal vycházeti nový satyristický časopis: „Smích republiky“, s textem francouzským a anglickým. Nahotiny, posměch z náboženství vyplňují jeho každé číslo . . .“

V **„Lípě“** uveřejňuje Josef Holeček zajímavý autobiografický román „Péro“, kde líčí rozhovory se Sládkem, Vrchlickým a Zeyerem o zakládání Družiny Lumírovců. Mezi jiným dí, polemisuje se Sládkem: „My stojíme v plném národním i politickém boji, do něhož musejí jíti všichni Čechové, tedy také spisovatelé, ba oni státi musejí v řadách nejpřednějších“.

„Královéhradecké, chrudimské, pražské a jiné rody erbovní a měšťanské“ vydal J. P. Radostický v přehledném spise („Melantrichu“ ve Vídni IX.). V tom oboru měl už předchůdce v Balbínovi, Spiesovi, Domečkovi, Sedláčkovi a jiných.

Nejhorší nepřítel katolických spisovatelů. „Archa“ (str. 93.) o tom thematě píše: „Nevím, mají-li katoličtí spisovatelé horšího a nebezpečnějšího nepřítele než je mlčení a to mlčení o jejich knihách, o jejich prácech, o jejich činnosti . A co nejsmutnějšího, připravují jim ho vlastní lidé, kteří v první řadě by měli mluviti. Sleduji skoro všechny katolické listy: denníky i týdenníky. A marně pátrám skoro ve všech po nějakých původních, samostatných úsudcích o našich knihách . . Proto prosíme katolické novináře: Nemlčte o nás a našich knihách. Nechceme, abyste nás chválili a velebili, nám pochlebovali a lichotili. Pitvejte si naše díla sebe ostřejšími nožíky (jen když pitva bude věcná, spravedlivá a bez osobních předsudků), ale jen pro Bůh nemlčte o nás.“

Náhražkou osvěty nazývá Obnova rozličné obrázkové zábavné listy, v nichž se všechno katolické slovem i obrazem tupí. To prý je výchova a zušlechťování lidu, tak se vychovává náš dorost, tak se baví čtenářstvo. Slováci bědují, co se z Čech k nim importuje, jaké „pepické odrhovačky z pražských ulic“ se tam rozšiřují. „Aby se odvrátila pozornost od nemo-

houcnosti světlonošů, opatřuje se žíznivé duši náhražka, hodně ostrá jako denaturovaný líh". Obnova má pravdu, vzniklo několik humoristických časopisů, v nichž nedostatek humoru nahrazen — surovostí.

„Jedenáct dobrodružství Joe Jenkinse." — Vyšlo v nakladatelství V. Steinhausera v Plzni. Je rozdíl mezi detektivními pracemi současného literárního trhu. Spisy hovící čistě jen sensaci bez náležitého myšlenkového prohloubení a operující hrubými, za vlasy přitaženými prostředky, známými z krvavých románů a nepodávající čtenáři nic než rozdráždění jeho pudů, dlužno odsouditi. Jiná je však věc s detektivními pracemi, v nichž čtenář vedle napínavého, ducha tříbícího děje najde také ušlechtilou tendenci s konečným vítězstvím dobra nad zlem, spravedlnosti, jejíž nástrojem je detektiv, nad zločinnými škůdci lidské společnosti. Takovéto spisy detektivní lze s dobrým svědomím vložiti do rukou čtenářstva i mladšího, neboť nelze upřít takovýmto pracím významu i po stránce mravní výchovy. K těmto ušlechtilým, literárně cenným pracím detektivním patří také nová kniha známého spisovatele Pavla Rosenhayna, vydaná právě v českém překladě plzeňským nakladatelstvím. Jsou to mistrně líčená dobrodružství Američana, detektiva Joe Jenkinse, vysoce zajímavé dějem krajně napínavým. V celé knize nepadne ani jediná rána z revolveru, neboť Jenkins vítězí rozumem, nikoli násilím. Kniha je vkusně vypravena, český překlad je dobrý a plynný. Ukázky z této knihy uveřejnily v nedávných dnech světové časopisy.

(Český Západ.)

Paběrky z novin a veřejného života.

Úmrtí českého spisovatele. V úterý večer vraceje se z divadla, zachvácen byl náhle ve vinohradské třídě Palackého srdeční slabostí, jíž krátce po převozu domů také podlehl, známý český spisovatel a básník J. Roman Hašek, syn vrchního metteura „Národní Politiky", účetní revident pražského magistrátu. Roman Hašek, kdysi redaktor revui „Moderní život" (1902—3) a satirických „Svítilen" (1906—7), byl pražský rodák (1883) a absolvent akademického gymnasia; do literatury vstoupil s generací Dykovou a jeho lyrické sbírky „Umírající království" a „Pohádka zelených očí" zpívají lehkou formou galantního, ironického popěvku, ovlivněny jsouce rozmary mladého, pochybovačného srdce. Hašek, který již dlouho trpěl trapnou chorobou plicní, psal též usměvavé grotesky s jemně procitěným humorem, a jeho veselé knihy „Svatební píseň" a „Historie modrého velblouda" (burleskní příběhy ze života pražské bohémy) zaujaly svou bezprostředností a bujnou vervou humoristickou. Smrt zasáhla Romana Haška neočekávaně, v krásném věku 36 let, zničivši všecky jeho příští naděje.

Josef Seeber zemřel. V Ennsu zemřel známý epický básník německý, farář akademie Jos. Seeber, z jehož péra vyšel mohutný epos „Der ewige Jude". Seeber pokusil se též v lyrice a dramatu. Od něho je známá píseň K Božském Srdci Páně — „Auf zum Schwure."

† Jiří Dlouhý, učitel, skladatel, narozen 24. dubna 1844 v Táboře. Působil v Opočně a Dobrušce. Sepsal řádu výročních zpráv obecných a měšťanských škol, dějiny „Budče Opočenské", složil několik mší, requiem, čtverzpěvů a různé skladby církevní a světské. Zemřel 26. dubna t. r. v Novém Městě n. Met. na odpočinku.

JUC. Cyril Mourek zemřel 4. června ve věku 54 let. Jakkoli před několika lety vážně byl nemocen a v posledních měsících opět těžce churavěl, zpráva o jeho skonu přece překvapila a to bolestně všecky, kdož ho znali. Věnovav se povolání právnickému, byl v oboru svém právníkem velmi bystrým, jenž uplatňoval své schopnosti nejen v advokátní kanceláři, nýbrž i v životě veřejném, hlavně v samosprávě a žurnalistice. Jmenován byv před 9 lety tajemníkem Zemské rady katolíků, věnoval veškery své síly a svůj organisační talent nepolitické organisaci katolického lidu. Obeslání eucharistického sjezdu ve Vídni, sjezdy katolíků československých, spolky charitativní a obrana katolického náboženství jevily všude stopy jeho neúnavné píle. Všemohoucí odplatiž slávou věčnou vše, co k Jeho cti a oslavě na tomto světě vykonal.

Náš ministr války Milan Rostislav Štefanik, narodil se 21. července 1880 v Košarisce v Uhrách, kde otec jeho Pavel Štefanik byl evan-

gelicko-augšpurským farářem. Studoval na gymnasiu v Bratislavě, Šoproni a Sarvaši. Další studia konal pak v Praze na čes. vys. škole technické a sice v letech 1898 až 1901, kde studoval odbor stavebního inženýrství. Po té studoval v Curychu a na české universitě v Praze, na níž 12. října 1904 byl povýšen na doktora filosofie. Jeho disertace zněla: „Nové hvězdy před Tychonovy a nová Cassiopeja". Promotorem byl Jaroslav Vrchlický. Záhy potom byl přijat J. Janssenem na hvězdárnu v Mendonu u Paříže. R. 1905 v červnu vyslán na Mont Blanc, aby tam konal pozorování astronomická, v srpnu pozoroval zatmění slunce v Alcosebre ve Španělích. Jako člen svazu „Union international pour la coopération dans les recherches solairs" účastnil se kongresu v Oxfordu (1905) a v Mendoně (1907). R. 1906 vystoupil dvakráte na Mont Blanc, koncem pak téhož roku vedl expedici do centrální Asie do Urr-Tjube k pozorování zatmění slunce 14. ledna 1907. Po smrti Jansenově konsorcium montblancské hvězdárny pověřilo jej funkcemi ředitelskými. Následují tři výstupy na Mont Blanc (Štefanik ztrávil celkem přes 50 noci ve výši 4810 metrů). Na jaře 1909 podnikl výzkumnou cestu vědeckou do Alžíru a Sahary. — Z Markovičovy pařížské „Československé samostatnosti" vypisujeme stručná data ostatní: Dobrovolníkem je hned od počátku války, r. 1917 je však už majorem, v únoru 1918 plukovníkem, brzy nato generálem-brigádníkem. Vyznamenán byl hlavně v bojích u Arrasu a bojích na srbské frontě. Působil však i na bojišti italském. Členem Národní rady je od r. 1915. V té funkci odjíždí r. 1916 do Ruska, kde pracuje s Masarykem a Dürichem a Bohdanem Pavlů jako organisátor legií, v zimě r. 1916—17 působí v Rumunsku, v letě 1917 je vyslán do Ameriky konsolidovat akci československých dobrovolníků a říditi státnické operace se Spojenými státy, r. 1918 pracuje v Italii o budování legií, potom se zase vrací do Francie jako diplomat. A když bylo potřebí nového zakročení v Rusku, vypravuje se tam dr. Štefanik přes Tichý oceán a přes Sibiř, aby s generálem Janinem převzal vedení našich věcí na ruské a sibiřské půdě. Ministrem vojenství byl jmenován hned po uznání naší vlády mocnostmi zároveň s ministrem drem Benešem.

Sedmdesátiny dovršil dne 21. května Msgre Dr. Jan Soukup, kapitolní děkan a generální vikář v Hradci Králové, v ústraní beze všech oslav. Jubilant v upomínku svých sedmdesátin věnoval po 2000 K fondu na stavbu nového semináře, bisk. chlap. semináři „Boromeu" a ústavu hluchoněmých „Rudolfinu". Kapitolní děkan dr. Soukup byl po 25 let profesorem theologie, od 1902 je členem kathedrální kapitoly a od r. 1911 kapitolním děkanem, zastávaje četné povinnosti svých úřadů v plné svěžesti. Ad multos annos!

Prof. dr. Dobroslav Orel jmenován ministerstvem národní osvěty konservatorem pro hudební archivy kostelní a farní v celé republice Československé. Pozdě, ale přece.

Selma Lagerlöfová. Ku 20. listopadu 1918, kdy slavila tato švédská spisovatelka 60. leté narozeniny napsal dr. David Märcus mezi jiným také toto: „Jest a bude spor o Ibsenovi a Strindbergovi, ale třetí genius norské poesie Selma Lagerlöfová, byla od počátku své spisovatelské dráhy přijata s chvalozpěvy u Skandinávců i u všech jiných kulturních národů a milují ji všichni z celého srdce. Jest básnířkou ještě ve starém a krásném smyslu toho slova; jest zároveň pěvkyní i věštkyní, dítě i mudrc bydlí tu pohromadě v tiché svornosti. Jest ještě lidovou básnířkou v nejlepším slova významu, zrozená v přírodě a pověsti, jest Homérem nové doby. Již svou první větší prací „Gösta Berling" stala se básnířkou své otčiny, přírody, legend i pověstí. Líčení přírody ve Švédsku jsou chvalozpěvy, hymnus na její krásu, svéráznost, samorostlost, původnost velkých lesů a modrých jezer této země, jest to hymna, která jako nekonečná melodie zní k nám ze všech jejích spisů. Dr. M. má za její nejlepší díla, z nichž každé zasluhuje plnou měrou názvu epos jmenovaný již „Gösta Berling" a „Jerusalem," což jest epos těžké práce při pluhu, v lese, epos o lásce k rodné půdě. Končí slovy: „Selma Lagerlöfová nepřináleží jako Ibsen a Strindberg k básníkům, kteří přinesli myšlenky a duševní problémy obrovského dosahu jest básnířkou lidského srdce a jeho cesty k Bohu, neboť naposledy kráčejí všichni lidé na cestách Božích. Nejkrásněji líčí své hrdiny v hodinách obrácení, pokání, když se odvracejí od zlého anebo opouštějí lehkomyslnost svého srdce a jdou v soud sami se sebou. Vždy jest ve všech jejích ro-

mánech a novelách vyslán posel Boží, který se ujme v největší nouzi a v rozhodujícím okamžiku, když nouze největší, jejích hrdinů. Ig. Zh.

Kanovník Dr. Alexander Schnütgen. V Kolíně nad Rýnem zemřel dne 24. listopadu 1918 sídelní kanovník Dr. Alexander Schnütgen ve věku 75 let. Od roku 187 sbíral náruživě cenné umělecké předměty, hlavně ze středověku, jako obrazy, sochy, malby na skle, látky a pod. Všechny tyto předměty daroval městskému museu, kdež byly umístěny ve zvláštní místnosti po něm nazvané. Město Kolín, uznávajíc jeho obětavost, jmenovalo jéj čestným občanem. Sch. byl též literárně činným, hlavně v oboru církevního umění. Založil a vydával až do smrti měsíčník „Časopis pro církevní umění", který roku 1918 dokončil třicátý ročník. Ig. Zh.

Stará knihkupectví. Roku 1917 slavilo knihkupectví Otto Hendelovo v Halle dvoustoletou památku svého trvání. Vydali knihu o 54 stranách s mnohými vyobrazeními. — Roku 1918 slavilo nakladatelství katolické Bachemovo v Kolíně nad Rýnem stoletou památku svého trvání. Vydali knihu o XVIII. a 302 stranách formátu osmerky s několika vyobrazeními. Podáno tu mnoho zajímavostí o katolickém hnutí z oné doby. Zh.

Jesuité, přátelé věd a knih. Němečtí Jesuité vydávají od roku 1871 váženou revui „Stimmen aus Maria Laach", kterýž název změnili asi před třemi lety ve „Stimmen der Zeit". Redakce byla v Luxemburgu a nyní jest ve Valkemburgu v Holandsku. Jest tam také kolej Jesuitů, při níž jest vystavena zvláštní budova jako knihovna. Jsou v ní dvě knihovny: jedna nazvaná „domácí", čítající přes 100.000 svazků knih, hlavně z oboru theologie a filosofie, kteréžto obory jsou výborně zastoupeny nejnovějšími spisy. Druhá knihovna jmenuje se knihovnou „spisovatelů", protože jí používají především spisovatelé řádu, kteří se obírají obory světskými a pak redakce nahoře zmíněné revue, jakož i misionářského měsíčníku, který vydává Herder pod názvem: „Katholische Missionen." Tato knihovna čítá 70.000 svazků a jsou v ní velmi dobře zastoupeny časopisy, dějiny a krásná literatura všech kulturních národů. Ig. Zh.

Proslulý učenec dr. Bedřich Hrozný jmenován od presidenta republiky řádným profesorem klínopisného bádání a dějin starého Orientu na české universitě. Dr. Hrozný vynikl svými objevy o životě a jazyků Hetitů usídlených v Malé Asii, těmi výzkumy potvrdil biblické zprávy o mocném tom národě, vynikajícím pokročilou kulturou.

Literární jubileum. Svěží a v proudu tvůrčí síly slaví dnes v krásném měsíci máji, šedesáté narozeniny populární náš básník Aug. Eug. Mužík, rodák z Nového Hradce Králové, člen „Máje" a redaktor Ottových „Besed Lidu" i „Světozora", jeden z těch, kteří vystoupivše básnicky počátkem osmdesátých let, pomáhali vyzdobovati skvělou, zářivou plejadu básnické družiny Vrchlického a Svatopluka Čecha. Odkojen vlivy českého byronismu, opojen grandiosní notou básníka „Z hlubin", „Symfonie" a „Epických básní", vydává své první básnické sbírky „Hlasy člověka", „Jarní bouře a „Květy polní", vykrášlené hlubokým fondem citovým, sklony k elegickému světobolu a tichému zadumání, jehož fondy zdály se prýštiti stejně ze zdrojů osobních jako všelidských i národních. Už tenkráte probleskoval u Mužíka vedle zajímavého poměru k přírodě i prvek nábožensky podloženého mysticismu a vroucího křesťanského soucítění, který převládl zejména v „Hymnách a vzdeších" a v „Písních života", plných jasu a klidu víry, zdravé oddanosti a lásky k lidem. Jemnou elegií jsou zladěny i „Černé perly", rozjímavě filosofující je cyklická sbírka „Chrám bosých", vroucí je „Epištola k českému dělnictvu" a „Cyklus Havlíčkův", krásnou epickou formou jsou vyznačeny rázovité „Balady a legendy" atd. I Mužíkova novelistika sklání se k notám socialním a náboženským, jsouc hlavně však napojena ze zdrojů společenských a přírodních („Skvrny a paprsky", „Tichá dramata" a právě vydané „Zlomené okovy"), sem tam i citově filosofických, jak o tom svědčí bohatě zvířená kniha prosaických básní „Mikrokosmus" („Krůpěje samovaru"). Mužík psal i dramata („Pravda"), překládal z angličtiny básně Mooreovy a Poeovy, z němčiny Ludwigův román „Mezi nebem a zemí" — především je však až dosud neunavný, nadšený a nezištný básník vzletných proslovů a vroucích apostrof příležitostných, jubilejních ód a vlasteneckých poemat oslavujících každý náš významný národní svátek veršem srdečně

vroucím a vzletným. Tím vším je Aug. Eug. Mužík z básnické družiny Vrchlického žijícím básníkem nejpopulárnějším.

Památce Gelasia Dobnera. Dne 30. května bylo tomu dvě stě let, co v Praze se narodil „otec českého kritického dějepisu" Gelasius Dobner, jenž po ukončení gymnasijních studií vstoupil do řádu Piaristů, kde přijal jméno Job a Sancta Catharina. Studia filosofická a bohoslovecká konal v Rohách v Rakousích, a když Piaristé založili kollej v Praze — zprvu v Celetné ulici, v bývalém paláci hraběte Hartmanna (nyní průchodní dům ryt. Schramka vedle města Paříže) — přišel Dobner se čtyřmi členy téhož řádu do Prahy jako prefekt. Když pak Piaristé přenesli později své školy do nově zbudovaného domu klášterního v Panské ulici, zvolen byl Gelasius Dobner rektorem. Jsa milovník historie, obíral se jí celou duší i vydobyl si nesmrtelných zásluh o českou a moravskou historii tím, že opravil bludy starých kronikářů a zejména Hájka, což ovšem bez četných bojů literárních se neobešlo. Tu a tam ovšem přestřelil sám, ježto i na Dobnerovi se ukázalo, že nikdo není bez chyby. Ve svém řádě byl osobou na slovo vzatou, neboť byl vyznamenán i titulem exprovinciála. Četné vědecké ústavy jmenovaly ho svým čestným členem. Spisů, které vydal, jest slušná řada, ale jsou vesměs psány latinsky a německy. Zemřel r. 1790 bohat zásluhami a želen všemi, kdož znali jeho šlechetnou a poctivou povahu.

Petra Bezruče, básníka českého, osoba vysvětlena teprve prohlášením čsl. republiky. Jedenáct roků jenom málo zasvěcenců vědělo, že se vlastně jmenuje Vladimír Vašek (nar. 1867 v Opavě), že je synem professora † 1880) a poštovním kontrolorem na nádraží v Brně. Je povahou samotář a podivín, nevystupuje jako na př. Machar, je plachý a nedůvěřivý. Pseudonym působil, že básně jeho se staly velmi populárními.

Jubileum lužicko-srbského vlastence. Lužicko-srbský překladatel „Babičky" Bož. Němcové, kanovník budyšínské kapituly dr. F. Resak, slaví své 60. narozeniny.

Tryzna za padlé francouzské spisovatele odbývána na Sorboně, kde všem věnována vděčná vzpomínka. President republiky Poincaré a Barthon přednesli hluboce založené řeči. V kathedrále Notre Dame potom slouženo slavné requiem.

Apoštolem českého tisku na Ratibořsku byl nejdříve kněz-spisovatel Cyprián Lelek (nar. 1812). Jeho zásluhou dostalo se do rukou lidu na sta knih z Prahy a Olomouce. Tím se národní vědomí probouzelo a utvrzovalo.

Katolická theologická fakulta zřízena bude v Košicích. Statuta její budou shodna se statuty fakulty v Olomouci a Praze, aby posluchači mohli přecházet z fakulty na fakultu. Košická theologická fakulta bude též pro bohoslovce sjednocené církve ruské v podkarpatské Rusi.

Farář županem. Římsko-katolický farář v Nedošanech Vendelín Sahulčík byl jmenován županem pro stolici hontianskou. Jsou ještě dva župané kněží Lad. Moyš a dr. L. Okanik.

Dopis remešského arcibiskupa presidentu naší republiky, Remešský arcibiskup, kardinál Lucon, zaslal presidentu Masarykovi tento dopis: „Pane presidente, s nejživějším povděkem přijímám vyznamenání, jímž jste mne ráčil poctíti. Jsem hrd, že mám právo nositi onen slavný válečný kříž, jejž čs. vlast připíná na prsa oněm hrdinům, kteří dobrovolně pro ni přinesli největší oběť, jež jest v moci lidské, totiž oběť své krve. Má pro mne tím větší cenu, protože jej přijímám takořka z Vašich vlastních rukou, pane presidente, ježto vy sám jste mi prokázal čest mi jej uděliti ve stínu mé kathedrály, v oné ctihodné kathedrále remešské, jejíž muka jsem sdílel, počítaje všechny rány, které ji zasáhly, mučen všemi ranami, jež utrpěla. Nikdy nezapomenu hlubokého dojmu, jež na mne učinilo Vaše líčení nebezpečí, která Vám hrozila, útrap, jež jste hrdinně nesl pro svou vlast. Bůh ochraniž Vás a račiž odškodniti Vaši šlechetnou zemi za její dlouhé zkoušky nekonečnou budoucností míru, rozkvětu, slávy. Prosím Vás, pane presidente, abyste přijal co nejuctivější vyjádření mé převeliké vděčnosti a úcty. L. J. Card. Lucon, arcibiskup remešský. Remeš, dne 14. března 1919."

Oprava. Na str. 383 v článečku „Pětadvacetileté výročí" mylně uveden Jos. Fr. Smetana šířitelem Volné myšlenky. Tím byl Augustin Smetana. Josef byl horlivým buditelem a dobrodincem Tylovy rodiny.

ROČNÍK XXXV. ČÍSLO 10.

VLAST

ČERVENEC 1919.

JUDr. Otto Stehlík:

Korrespondence P. Fr Douchy.

(Dokončení.)

d) V Doubravici, městečku v Boleslavsku, byl dne 5. dubna od cestující herců společnosti ku všeobecnému zalíbení provozován *Klicperův „Divotvorný klobouk"* ve prospěch ústavu chudých, kterýž tím obdařen příspěvkem na tak malé městečko dosti hojným. *A. Řhk.*

[Dto; č. 18, 30. IV, 144.]

Z Doubravic nalézáme zde další divadelní zprávy o tamním čilém ruchu ochotnickém ovšem již z péra jiných přispívatelů pod různými značkami. Tak ještě i r. 1843 o ochotnickém provedení her: Srnce nebo nevinní vinníci a po druhé: Veselý švec a přítel v nouzi. Pod značkou —o—. č. 15, 22. II., str. 60. (Jiná zpráva z Doubravic od Ant. M. v č. 20, 11. III., str. 79—80 týká se jiné věci.) Podáme je zde doslovně, pokud jsou z let 1841—42, pro porovnání s Řehákovými články a pro zajímavost duševního ruchu v malém místě českém, pro který Doucha jevil vždy tak velký zájem.

1. V Doubravici provozovali dne 21. března domácí dilletanti *zpěvohru Drátenika* a sice k obecnému zalíbení a uspokojení všech přítomných a hojně shromážděných hostů. Veliké pochvaly získal si zvláště pán, jenž dráteníka představoval, a vůbec bylo slyšeti přání, aby se hra co nevidět opakovala. Na to se hrála *veselohra: Čtyři stráže na jednom stanovišti*, kdež obzvláště herečka v osobě Barušky vynikla. *M.*

[Květy 1841, č. 14, 8. IV., str. 112; Denní kronika.]

2. Z Doubravice. Na všeobecnou žádost opakoval se na zdejším divadle z ochoty dne 12. min.[ulého] m.[ěsíce] *Drátenik*, Divadlo bylo přeplněno, hostů i z vůkolí. Hra se ještě lépe než poprvé povedla a líbila. — Radostí oplývá srdce naše, an povážíme, jakých změn se tu v krátkém čase událo! Ještě před málo lety nedaly se tu hry v mateřském jazyku provozovati — zdálo se to býti sprosté! Teď se tu čtou knihy v tom krásném jazyku, zpívají se písně v tom přirozeném a od Boha daném

jazyku — a zvláštní radost je hleděti na některé dívky naše, jak se všeho chápají, co vlasteneckým sluje. *M.*

[Dto. č. 19, 13. V., str. 150]

3. Z Doubravic. Naše divadlo otevřelo se po letní přestávce teprva dne 2. ledna, a sice veselohrou *Fučíkem*, kteráž obzvláštním přičiněním p. ředitele *J. Zemana*, jakož i pečlivou hrou všech p. p. diletantů *Březiny*, *Profta*, *Scharborda*, *panny Jonášovy*, *Kramolinovy a Čumpelíkovy*, nad očekávání dobře vypadla, tak že obecenstvo ani smáti se, ani tleskati nepřestávalo. — U nás tedy Fučíkovi se lépe vedlo, nežli na jiných místech. *A. M.*

[Květy, č. 4 15. ledna 1842, str. 16; v rubrice Domácí kronika.]

4. Z Doubravice. Aby v kronice divadla našeho ani listu nescházelo, račte, pane redaktore, také zprávu — arci trochu opozděnou — přijmouti, že se u nás v měsíci lednu německy hrálo: Provozoval se: *Der Zanksüchtige*. Divadlo bylo arci plné — ale větším dílem z pouhé zvědavosti, jak to as vypadne, protože největší částka herců pouzí Češi byli. Hra se ještě dosti dobře povedla, však onen hřmotný potlesk — o němžto p. dopisovatel v *Bohemii* mluví — záležel jen v dobré vůli a veselé mysli hostů. Kus sám nemá žádné ceny, a také se nelíbil — což ale *nám* více nežli z jedné příčiny se zase líbilo. *—o—*

[Květy 1842, č. 18, 5. III., str. 72. Dto.]

5. Z Doubravice. Dne 27. února provozovali naši horliví pp. diletanti známou veselohru: *Čech a Němec*, a potom frašku: *Dcera Faraonova*. Toho dne překvapila nás i nová dekorace laskavou přičinlivostí p. *A. W.* zhotovená. Divadlo se naplnilo tak silně, že se mnozí hosté navrátiti museli. Touto příčinou, jakož i zdařilým provozením hry vznikla všeobecná žádost, aby se hra opakovala, což se i dne 6. března stalo. Při tom přednášel p. P . . . . . *Rubešovu* deklamovánku *„Ženit nebo neženit“* k velkému obecenstva zalíbení. *—o—*

[Dto. č. 22, 19. III., str. 88; dto.]

6. V Doubravici provozovali domáci diletanti dne 3. dubna *„Hedviku“* a potom *„777“*. V obou hrách sobě jak náleží dobře počínali, zvláště Rudolf celé obecenstvo tak zajímal, že se mu hojného potlesku dostalo. Touto hrou uzavřelo prý se pro letní čas divadlo naše; my však blahou nadějí v opětné početí jeho opojeni jsouce, vroucí přání jevíme, aby p. p. ochotníci zase brzy cestu k svému pěknému cíli započali, k němužto se vždy více a více přibližují. *—dr—*

[Dto. č. 34, 30. IV., str. 135; dto.]

7. Další příspěvek, přes půl druhého odstavce dlouhý, nejedná již o divadle, nýbrž o zatmění slunce v Doubravickém kraji dne 8. července pozorovaném [pod značkou: A. M.] a pak stručněji o tamní nešťastné příhodě [pod značkou: —o—].

[Květy 1842, č. 63, 10. srpna, str. 251—252; v rubrice: Domácí kronika.]

Fr. Leubner:

Tři.

Povídka veršem.

Vlak od Prahy se volně po kolejích plíží,
jak s námi vlekl by, co nás i trudů tíží,
z nichž obavy a tužby do budoucna letí:
„Kéž bylo po vojně! Již trvá na rok třetí.“

„Tři!“

My ohlédli se opět po hlasu. Ta paní
zlo do léta, zas do žní předpovídá mani?
Hlas není klidně prorocký. Cos lká, cos tají;
v něm slzy kypící hloub srdce zalévají.

Byl nával do Kralup. Teď na protějším rohu
tři osob nevtíravě pozor míti mohu.

Pán bílý chlácholivě ruku ženy hladí
a do ucha cos tiše domlouvá jí kradí,
co statná vedle služka netečně a chladně
k ní hledí po straně, ač hlídá nenápadně
i pohyb rukou neklidných, hru rozčilenou
tří prstů překládaných sem tam na kolenou.

Jest oblečena vkusně do smutkových šatů,
má těžkým závojem i hlavu obepjatu,
že bledý, přepadlý jí obličej jen tuším
i jiním prokvetlý vlas na skráních a k uším;
však černé rukavičky do nemíry volné
se řásní ohyzdně k hře prstů obapolné,
jak schválně by jí oděl ruce někdo cizí
a spoutal šalebně, že cit a hmat v nich mizí.
Mne napadlo: tak ruce oblékají stuhlé,
když na poslední cestu koho strojí v truhle.
I na svěrací rukávce, jich uzly pevné
jsem vzpomněl nevolky — stud bludy omluv zjevné —
jak stihám černou paní prsty překládati:
jen do tří počítá. Dál paměť jí se hatí?
Pnou, pletou se a chvějí, postřihují prudce
ty v černých rukavičkách svadlé (myslím) ruce,
až v dlaních mužových zas klidní se a tiší;
dlaň teple do dlaní a hlava hlavě bližší.

Což jiné vidím ruce na matce a paní,
jim naproti jež k oknu do kouta se straní
a tříleté as děvče na klíně si chová,
je hýčká do dřímot, mu šeptá měkká slova,
jak vánek lichotný když po kláskách se houpá,
co v polích utichlých den ku poledni stoupá.
Již hlavu zlatých vlásků do prstenců v týle
k snů pohově dle zvyku odpolední chvíle
si na matčině loktu dítě klade tiše,
leč loutku medvídka (má kožich z hnědé plyše,

už na letošní zimu mnohde vylínalý,
co na ni tupá očka udiveně valí)
si k tělu pod raménkem samo družně tulí;
je oba ruce matky na kříž obejmuly.
Má čisté bílé ruce ona matka mladá;
i pracuje-li doma, po prachu ni vada
jí na nich neulne, kdy k stolu sedá smavě
a s klidnou láskou hledí po mužově hlavě,
co pro něho a dítě na krev pod mozoly
by dlaně ochotně žen drala za úkoly.
Má hladké ruce oblých prstů ušlechtilých;
snad muž je líbá vděčně o svátečních chvílích
a jistě líbati vždy léta bude dítě,
až je i obetkají suchých vrásek sítě
a tvrdě vyvstanou i kůstky jich a kloubky,
kde důlků teď jen stín, již kůtků budou hloubky,
a kypré dlaně splihnou na vetchoučké skladky,
jak často praná bílá platénka a šatky.
Jest hezká, líbezná, až do tkliva tě něžná.
Ač jistě jinak ví, co chléb à kytle režná,
kdes žije v pohodlí, šat po modě má strojný
a kvete štěstím. Ano, nebýti té vojny!

Jen dítě usnulo i koles nad lomozem,
jak taktak tak kvap tlukou pod hrkavým vozem,
výš paní povznesla svou pod kloboučkem hlavu
a po nás hleděla, ven okny na Vltavu.
Zjev černé paní vstříc (jak napjatě jsem čekal)
že déle asi jede s ní, jí nepolekal,
ba možná, nevšímavě ze soucitné vůle
ji přehlíží mně v mluvných cestujících úle,
kam nudně, bez zájmu, zrak pokojný se točil,
kde v šumu hovorů i vtip si někde smočil.
Hleď, nedočkavče, teď si nenápadně všimni:
Než ven se zadívala do krajiny zimní,
kmit — na protější paní pohled její stanul
a z hrudi pokradmo vzdech potajmý jí vanul;
i oči sklovitě slz jihnutím se lesknou,
ač pevně do dálky zrak s námahou pne tesknou.
Má zádumčivé oči zahloubaných smutků,
a víčka klopí-li, vzdor chmurný tmí se v koutcích
zlob mračnou odvetou jí žalů za pohnutku;
zrak výtkou dojemný, jak hledy laní mroucích.
Snad stýská se jí mladé za chotěm v zlé válce,
snad má i bratra tam, kdes ve sněhu, mlh dálce.

„Tři!"

Hlas opět černé paní do směsi ťal zvuků,
vůz plnících. Čas ticho. Černá zdvihla ruku
a dotýká se oné, děvčátka i loutky,
je do tří počítá. Úst chvějí se jí koutky,

však ani vzdech ni hlas; pláč hrudi neuleví.
Ach, za to děvčátko se jenjen děsem jeví,
jak vzbuzeno jest náhle do pláče a řevu;
dle slz těch dorosteš as na půvabnou děvu!
Již není směšný mně tvůj medvěd nemotora,
jak pod raménkem dusíš umělého tvora,
že z lebky hlavaté už mrtvá očka poulí,
pak zmítá ploskami a nevládně se choulí;
vaz polomen, lne k tlapkám čumáček a tlama —
co matce v náručí plač usedavě sama!
Pak matička tě líbá, konejšivě těší;
ni Evy na péči se nedbou neprohřeší:
co tobě dosud očka ve studánkách plovou,
ti na temínku rovná stužku blankytovou.

Co staří manželé? Snad někde z pohřbu jedou.
Jen jaké bolné myšlénky as paní vedou,
že k palci od malíčku na rukou si čítá,
prst klade proti prstu, spíná je a splítá,
a citlivě jim od „mazlíčka" do „bratříčka"
jmén dává lahodných a láme „prostředníčka",
jim hlasem žehnavým cos tlumí do nezvučna
a věřivě, jak mluví láska nerozlučná;
kams hledí do prázdna, jak po hasnoucích svíčkách,
co ruce mdle se třesou v černých rukavičkách,
až v rukou mužových klid na chvilku si dluží
dlaň levá od srdce, dlaň pravá k srdci muži.

(Dokončení.)

Alois Dostál:

Rozvrat.

(Pokračování.)

X.

Omladina v Rašicích urokovala ve spolku se studenty, že by se mohly slaviti zase jednou dožinky. Taková slavnost zde nebyla dávno a také v Loukově se na ni nezmohli. Bude velkolepý průvod, povezou obilí, na něm seděti budou sekáči, hrabačky, výskati se bude, několik povozů se vypraví, účastníci ponesou ověnčená hrábě, kosy, roubiky, veliký věnec ze všech polních plodin bude upleten, na tyčích upevněny budou kytice. Ale hlavní bude, že dle možnosti všichni se ustrojí do národních krojů. Těch několik jest na jevišti, něco se vypůjčí, na rychlo ušije. Nemusí to býti hned kroj kyjovský, píšťanský, hanácký, slovácký, plzeňský, jenom když to bude pestrá sukně, podobný živůtek, květovaný šátek na pokos. Ovšem někteří chtěli míti kroje pravé. Budou z městských slečinek pojednou vesnické děvuchy, ze studentů šohajové, ale těchto mnohem méně.

Pavel Sutnar, jenž už přešel na universitu, příprav k zábavám se nezúčastnil a jenom kritisoval. Měl čilé nástupce. Návrh došel souhlasu zvláště u dam, které by rády též v jiném úboru se ukázaly, a nejvíce pro dožinky horovaly ty, které nejméně na pole chodily. Sestaveno komité a tomu uloženo konati dalekosáhlé přípravy. Ale také bylo nutno předem zajistiti finance. Až posud obec brala na sebe valnou část vydání a mlčky uhradila každý schodek, vždyť taková slavnost rozmnožovala slávu města. Proto i nyní tříčlenná deputace obrátila svoji pozornost na radnici.

„V kolik hodin nový primator úřaduje?" ptal se student, který mimo město většinu času trávil.

„Jako starý. Před dvanáctou."

„Tak zítra se k němu vypravíme, abychom ho o nějakou stovku ohnuli. Aby byla aspoň hudba zajištěna. Vzali bychom si vojenskou kapelu."

Na radnici už úřadoval obchodník Kopet. Zvolen byl hladce, nevzdal se funkce, ale také nepořádal oslavy nad svým zvolením. Až na dva dostal všechny hlasy přítomných. Sám sebe nevolil a jak se hádalo, nejspíše Sutnar mu hlasu nedal. Tento zůstal v představenstvu. Všechno ostatní šlo obvyklým chodem Tajemník přiklonil se k nové správě, strážník zůstal, ani ponocný a pořadatel nebyl zaměněn. Do úřadovny přibyl nový pult se zamčenými zásuvkami, kde starosta ukládal důležité listiny. V úřad se vpravoval, o všem se dal poučiti. Pročítal zákony a rozličná nařízení. Přepočítal pokladnu a stanovil číslici dluhů. Mnoho nesliboval, jenom tak letmo se zmínil, že mu prospěch obce tane na mysli. Posud nebylo příčin k nějakým opravám.

Právě byl přítomen, když mladá deputace vešla a přednášela svoji žádost. Pozorně naslouchal, co se chystá. Už o tom věděl z krámu, neboť prodal něco látek ze střižného obchodu, který si zařídil, aby čelil konkurenci. Vážně kýval hlavou.

„Proti tomu nelze ničeho namítati, když se chcete slušně pobaviti, také chvály hodno, že oceňujete národní kroje, které beztoho neprávem v zapomenutí přicházejí —"

„Ale my bychom žádali, aby město vzalo na sebe protektorát celé slavnosti."

„Pánové, říkejme jenom městys a ne město, aby se nám v sousedství nesmáli. V tom způsobu musíme opraviti nárožní tabulky. Dožinky nejsou takovou řekněme manifestační slavností, aby potřebovaly protektora. Je to vlastně jenom zábava."

„Tak bychom žádali aspoň hmotnou podporu —"

„Lituji, že i tu musím odepříti. Pravda, dříve obec takové slavnosti financovala, ale nyní se tak nesmí státi. Máme před sebou jiná, důležitá vydání."

„Ale vždyť se tak vždy dělo," ohražovalo se komité.

„Připouštím, vidím to v účtech, ale to se musí zastaviti. Kdo se chce pobaviti, ať si tu zábavu zaplatí."

Junáci stáli zaraženi. Takového odmítnutí nečekali. Podívali se na tajemníka, stojícího nedaleko, jenom pokrčil ramenem, jako že pomoci nemůže.

„Tedy se nám ničeho nedostane na národní slavnost?"

„Bohužel, nemohu nic přislíbiti, ani by mně to výbor neodhlasoval," končil nový starosta rozmluvu.

„Tak se poroučíme, a dožinky přece budou," rozhněvaně pravili mladí páni a furiantsky odcházeli.

Ještě toho dne se rozneslo, jak Kopet obě kapsy upjal před deputací a jaký systém nyní se provádí na radnici. Ovšem jiný pán, jiné vedení. Omladina přijala onu zprávu s nevolí. Tu bude třeba šetřiti, s domácí kapelou se spokojiti, komité nemůže platiti za vypůjčení krojů a zase dobrý bude pořadatel Kverek. Páni chtěli původně povolati znalce podobných slavností a krojů z Prahy, aby všechno aranžoval. K tomu nelze za nynějších poměrů přistoupiti, povolán tedy Kverek, aby stavěl bránu, sháněl klest, květiny, dekoroval sál. Chtěl se také míchati do krojů, než tu byl odmítnut. Onu starost vzala na sebe Pužilová Klára. Snad se považovala jako nevěsta venkovanova za znalce a rozhodce v této záležitosti.

Starostu jedni haněli, jiní chválili. Vždyť byl Kopet proto zvolen, aby uvedl v pořádek finance obce, vždyť měl sanovati značný dluh. Obchodníka podporoval mlynář Matějka, aspoň schvaloval jednání jeho. „Dobře dělá, že nechce podporovati to fangličkářství. K čemu to vedlo? Co jsme z toho měli? Kopet jinak pozvedne obec. Však uvidíte."

Opravy se záhy ukazovaly. Nekvačily úprkem, ale přece jistě postupovaly. Starosta často volal schůze, aby se nezdálo, že chce jenom sám vládnouti, tu přednesl celou záležitost s náležitým odůvodněním a pravidelně vždy prorazil. Když se jednalo o to, aby strážník vyplenil nějaké neplechy mezi mládeží, přispěchal starostovi na pomoc kaplan Chmelík, navrhuje, aby děti po deváté hodině už se nezdržovaly na ulici. I Sutnar s tím souhlasil, ač někdy proti návrhům kladl námitky, aby ukázal, že stojí v oposici. Tuto ukázal nyní, když na radnici deputace omladiny špatně pochodila. Hned ustanovil vypraviti jeden povoz náležitě vyzdobený a Vojtěchovi dovolil vypůjčiti si kroj nejšumnějšího šohaje. I nové postroje řídil a dudáky objednal, aby na voze hráli na staročeské nástroje.

„Já mu ukáži, že neškrtím groš," vychloubal se Sutnar, vzpomínaje, jaké slavnosti v Rašicích za jeho starostování se vystřídaly.

A Kopet zatím počítal, mnoho-li by se dalo pořídíti za pivní dávku v obci, která byla teprve nyní zavedena. Hostinští bručeli, sládek Mlčoch vyhrožoval, že nebude žádné pivo v místě vystavovati, pijáci se bouřili.

„Jemu se to řekne, když pije jednu dvě sklenice, on toho neucítí, ale my všechno zaplatíme."

„Rádi se řídíte dle sousedního Loukova a tam přece pivní dávka dávno zavedena a za ni mnoho k dobrému obce vykonáno," namítal nový starosta, jenž ve schůzi předložil pravý stav financí s doložením, že to takto dále jíti nemůže a že ani okresní výbor nedovolí, aby se ještě obec dlužila. Už mu to bylo předem hlášeno.

Tehdy panovalo mezi výbory dusné ticho a zvláště Sutnar seděl jako na žhavém uhli. Na obhájení uvedl, že se nic nespronevěřilo.

„O tom jsme všichni přesvědčeni, ani takového zdání nemáme," hned tvrdil Kopet. „Ale musíme počítati s faktem a dle něho urovnati další hospodářství, chceme-li provésti projekty, které budou státi značný náklad."

Noví členové přisvědčovali, vždyť jenom s takovým posláním byli pověřeni.

„Musíme vypsati obecní přirážky, aby se jimi část dluhu splatila," navrhoval Kopet. „Vždyť jinde nejinak se děje."

Sutnar se v duchu zaradoval, jenom ať starosta s přirážkami začne, to mu brzo nohy podrazí.

„Odkud začneme s úpravou ulic? Už letos bychom něco podnikli —"

„Z Malachova," hned hlásil zástupce předměstí. Každý by si přál, aby jeho ulice byla na prvém místě, ale posléze zvítězil návrh, aby se začalo od kostela směrem k náměstí.

„Odtud odstraníme tržiště za městys —"

„Ale vždyť tím uškodíte svému obchodu," poznamenal pekař Kalousek.

„Bude-li někdo v mém obchodě chtít něco koupiti, však mne nalezne právě tak jako váš krám," odpovídal starosta. „A kdyby ne — prospěch osobní musí ustoupiti užitku obecnímu."

Podivili se sousedé tomuto výroku, jenž nevycházel pouze z úst, ale ze srdce, pohubovali na vypsané přirážky, ale umlkali, vidouce, že se už něco podniká a chodník od kostela kolem školy se upravuje, ne ze škváry, ale z kamení a šamotek. Jenom se mělo s tím počkati, až po dožinkové slavnosti. Rozkopaná půda a navršené hromady kamení nebudou vaditi průvodu, neboť touto ulicí se nemusí ubírati, ale přece kaziti to bude soulad města. Tak se domnívala omladina, která nemohla zapomenouti, jak byla odmítnuta.

Sutnar vybízel známé rolníky, aby také své povozy propůjčili, komité pak rozhodlo, že na nich znázorněno bude hospodářství v rozmanité práci od setí do sekání obilí, od výmlatu do prodeje polních výrobků. Na každém voze bude alegorická skupina s některou královnou obklopenou různými pracovníky a pracovnicemi. V poslední chvíli na přebytečný počet vozů, i panský dvůr je vyslal, umístěno zahradnictví, chmelařství a vinařství, ač v Rašicích poslední tyto dva odbory se nepěstovaly, chmel někde v plotě jenom na divoko bujel a réva pouze pokrývala tu onu stěnu. Nejvíce se hlásilo královen, které s odznaky v rukou státi měly ve skupinách. Ale Sutnarova Božena odřekla, když byla vybízena. Nějak se jí kralování od výletu ke Studánce znechutilo. Ale hned byla zastoupena jinými dívkami.

Klára Pužilova ustanovena za bohyni úrody, sama se k tomu nabídla. Bude to její poslední vystoupení v Rašicích. Ida Sametova zastupovati bude vinařství, jenom se jí rozcházelo, v jakém

šatě by se ukázala, neboť skutečnou vinařku nikdy neviděla. Anča Kopetova toužila také po nějakém kralování aspoň na dožinkovém voze, ale komité rozhněvané na jejího otce, nic jí podobného nepřisuzovalo a ženich Kubeš se za ni nepřimluvil.

Stará překupnice Filipina Svobodová nedala se přemluviti, aby žnečkám na voze točila klikou flašinetu. „Pro blázna bych byla," obraňovala se. „A ještě byste mne do toho mumraje strojili. Já zůstanu u svého krámku."

„Ale vždyť Kverek bude šaškem," namítali pořadatelé, aby stařenu přemluvili.

„Starý blázen! Také by už mohl míti rozum. Děti za ním budou pokřikovati. Marně se namaháte."

Lépe pořídili studenti u kaplana Chmelíka. Poněvadž farář o volbách nemoc jenom margiroval, teď se dostavila do opravdy revma do pravé ruky, proto Cibulka odjel do lázní, kde s konseminaristy spolu slavil jakési jubileum. Duchovní správu vedl Jiří Chmelík a naň obrátili se pořadatelé se žádostí, nesloužil-li by v neděli polní mši sv., které by se celý průvod za městem zúčastnil. Snad nebyli tak horliví v pobožnosti, ale chtěli míti něco zvláštního. Kaplan povolil, že tedy velké služby Boží budou pod širým nebem, jenom když někdo kostelníkovi bude nápomocen k postavení oltáře a kazatelny.

„A to tam máme odnésti a červeným suknem potáhnouti kostelní stolice?" ptal se kostelník Vácal, jenž posud nikdy při polní mši neposluhoval.

Chmelík poučil ho, čeho bude jenom třeba.

„Jak shasnou-li nám větrem svíčky?" uvažoval dále popletený kostelník, byv vyrušen z obvyklého klidu.

Chmelík na rychlo svolal svoji omladinu, kterou v neděli užitečně zabavoval, aby ji poučil, jak by se i ona měla průvodu zúčastniti.

„Budete paběrkáři, drobotinou, která sbírá po žencích klasy. Ponesete kytice, přední tu a tam klas utrousí a zadní jej sebéřou. Naučím vás písním, kterými budete hospodáře o přízeň prositi, dobrodincům děkovati, radost nad žněmi projevovati."

Mládež byla potěšena, jenom jí běželo o to, jak se ustrojí.

„Tak, jak sběrači na pole přicházejí. Svátečních šatů si ovšem nevezmete. Ten onen půjde bos."

„Já hned, neboť mne tlačí boty," hlásil chlapec.

„Dobře, dobře, ale nohy musí býti čisté," napomínal Chmelík.

A tak se v Rašicích opět připravovali k slavnosti, tentokráte zcela zvláštní, která měla proslaviti město a přitáhnouti sem celé okolí. I z Loukova se mnozí chystali a Stráž už předem přinášela zprávy. Horlivý zpravodaj též si v jednom listě stěžoval, že nový starosta k požadavkům komitétu zachoval se odmítavě, ale list stesk onen pominul. Strážník Matoušek ani nečekaje vyzvání, vybízel občany k okrášlení města prapory.

„A což mlynářství nebude zastoupeno?" horlil pan otec Matějka u Hvězdy. „Což chcete všechno obilí prodati? Na nejdůležitější odvětví hospodaření jste zapomněli."

„Čekají asi, že sám povoz s mlynářstvím vypravíte," přimlouval se přítomný pensista Mikeš. „Kdo jiný tomu také rozumí?"

Mlynáře jakoby někdo náhle osvítil. Má ve mlýnici menší ruční mlýnek, na němž mleli před dávnými časy, když nebylo vody, což aby jej naložil na vůz a s ním jel na slavnost? Stárka a práška má, mlečky snadno sežene. Nemohl se hostinský vynadiviti, proč pan otec po třetí sklenici zaplatil a rychle odešel. Což nebylo pivo dobré? Vždyť schválně narazil půlhektolitr. Měl piva zásobu na slavnost. I jiní se nad tím pozastavovali, že Matějka domů nejede v rozjařené náladě, ale jde pěšky a nějak zamyšlený. Což se i s ním změna stala, jako vůbec mnoho se mění v tomto městě?

Neprodávala se v Rašicích na slavnost okna s pěknou vyhlídkou jako ve velkých městech, ale přece lepší místa vyhledávána v ulicích a na náměstí, aby průvod byl snadněji přehlédnut. Kopetovi měli dům jednou stranou obrácený na náměstí a druhou vybíhající do hlavní ulice, dům jednopatrový, odkud byl krásný rozhled. Ovšem málo užívali vyhlídky té, majíce stále mnoho práce, leda že Anča se letmo podívala, když šel v poledne správce záložny z radnice do hostince na oběd. Teď však Kopetová přímo vybízela Sutnarovou, aby se vyložila v nárožním domě na polstrovaném polštáři a pohodlně hleděla na průvod.

Bývalá starostová se poněkud zarazila, nevěděla, má-li užíti pozvání toho. Vzpomněla si totiž, že manžel její horlil proti Kopetovi, proč se nevzdal purkmistrovské hodnosti, že ho podezříval z tajných styků s oposicí, zlobil se, že nový starosta to a ono na radnici změnil, čímž dle jeho zdání dřívější vedení zlehčil a podobně. Jak by asi Sutnar přijal zprávu, že manželka jeho přijala pozvání do domu a s Kopetovou hleděla jedním oknem? Lépe bude, když odepře, když se omluví.

„Musím zůstati blíže domova," pravila, „všichni odejdou a na mně bude pozor dávati. Proto děkuji."

„Však by se ve dne nic nepřihodilo," mínila Kopetová. „Dnes bude mnoho prázdných domů v městečku."

Ale Sutnarová stála na svém a krátce zakončila rozmluvu bez jakýchkoliv projevů zdvořilosti. Sousedce svitlo v hlavě. Obávala se, aby zvířené poměry nepůsobily zhoubně na vzájemné styky obou rodin, a skutečně se tak stalo. Muži utkali se na radnici, za týmže stolem nesedali v hostinci, zběžně se pouze pozdravovali, a teď i paní dává na jevo svoji nevůli. Přímo pohrdla vyhlídkou, ba ani nechce důvěrně hovořiti jako dříve. Ukazuje se nepřízeň, Božena nebyla ani dvakráte zvána, aby zaujala místo jako bohyně na některém voze, opět Klára opanovala přední postavení. Musila však přece v poslední chvíli vyhověti žádosti mlynáře Matějky, jenž s vozem představujícím mlynářství přijel jako oposičník.

Kopetová byvši odbyta s pozváním, následovala slov evangelia a přijímala na pěknou vyhlídku kde koho z ulice a rozcestí, že všechna okna byla záhy obsazena, jedni byli podepřeni o polštáře a druzí stáli za nimi. A byli tu domácí i přespolní,

jak kdo přišel a se přihlásil. Tou povolností starostová získala srdce všech a redaktor Stráže poznamenal si do notesu, že v Rašicích je nyní demokratická představená.

Průběh slavnosti byl obvyklý, návštěva hojná, zábava pěkná. Holičova Klára vévodila na prvém povoze ověnčená, mající vztýčenou pravici, v níž držela vyleštěný srp s pobronzovanou rukojetí. Kolem ní tulily se dívky v malebném kroji národním.

Každý povoz byl uvítán s nadšením.

Největší pozornost vzbudilo znázorněné mlynářství s ručním mlýnkem, jehož kolem občas stárek s mládkem točili. Ani tu nescházel krajánek s usměvavou tváří a hned ani každý nerozpoznal, že to je obuvník a pořadatel Kverek. Kolem sebe měl pomoučené mlečky, které naslouchaly jeho vypravování. Mezi nimi byla i Božena Sutnarova. Poněkud vynikala, ale přece byla Klárou zastíněna. Na mlýně nalepeny byly žertovné obrázky a napsána písmena K † M † B, která však v mlynářské mluvě neznamenají vždy jména sv. tří Králů.

„Každý — Mlynář — Bere!" provolal Kalouskův Vít ku všeobecné veselosti.

Průvod projel městem a zastavil se před improvisovaným oltářem, kde kostelník Vácal nestačil odháněti dotěrnou mládež a rozžíhati svíčky, které při silnějším zavanutí shasly.

„Už zase sfoukly," upozorňoval pekařův Vít, maje radost ze zlosti kostelníkovy.

Kaplan Chmelík také kázal pod širým nebem a v pěkné řeči podal význam slavnosti, kdy národ projevuje vděčnost Bohu za mnohá dobrodiní a vzpomínku k předkům, jejichž kroj uvádí v platnost. Jenom aby i jiné vlastnosti zbožných předků obnoveny byly: poctivost v jednání, šlechetnost ve smýšlení, jednoduchost v životě, spravedlnost, zbožnost.

Řeč se všeobecně líbila a redaktor Stráže stoje stranou, dělal si poznámky. Při mši kapela naladila své nástroje na kostelní píseň.

Velmi mnozí měli toho dne v Rašicích hosty, na stole už byly koláče z nového a do hostince přespolním posílány báňovky a věnce. Bral si, kdo měl hlad. Odpoledne byla národní slavnost na náměstí, kde nakupeno stánků jako o pouti, pivo se čepovalo, písně se zpívaly, tančilo se, kam vyneseny byly stoly a stolice. Každý se oddával veselosti dle libovůle a strážník ani neodháněl mládež, která se proháněla po obrubě kašny. Svobodka několikráte vyprodala celý krám, a když už pekař neměl ani housky, došla si ke Kopetovům pro bonbony. Obchodník sice zachovával nedělní klid, ale toho dne ženě přece vyhověl. V krámě byl Hynek a cosi rovnal.

„Co, co?" divila se stařena. „Pan Hynek se neraduje s celým městem? Sám zde mezi bednami?"

Junák se nějak smutně usmál.

„Nemusím při všem býti. Už mne to omrzelo."

Svobodka vrtíc hlavou, zkoumavě hleděla na Hynka.

„Ani by člověk nevěřil. Přece máte býti mezi prvními. Starostův syn, mladá krev. Jedna z mleček jistě touží."

„Později se opět podívám. Tedy bonbony? Myslíte, že ještě prodáte?“

„Všechno jde jako na dračku. Dávno jsem tolik neodbyla. Tak pěkně děkuji. Snad už dnes nebudu obtěžovati.“

Stařena odešla, Hynek mrzutě cosi přehazoval. Nelíbilo se mu, že dnes byla Božena jako zastíněna. Mluvil s jejím bratrem Vojtěchem a od toho zvěděl, že se nechtěla ani činně zúčastniti Teprve mlynář ji přinutil. Vůbec nevlídně to prý nyní v rodině Sutnarově vypadá, hospodář mrzutý jest od svého svržení.

Vyšel ještě Hynek mezi veselící se na náměstí, ale večer dožinkové muziky se nezúčastnil. S Ančou šla matka. Viděl, že od Sutnarů na sál pospíchali pouze synové. Tedy i Božena zůstala doma. Sutnar vyprovázel kus cesty příbuzné a pak se navrátil do statku. Mlynářův povoz i s ručním mlýnkem stál před Hvězdou, kde pan otec popíjel i s chasou. Stárek měl přísně zakázáno choditi na sál, aby nepokazil opět zábavy.

Po několika nedělích tiše bez hluku předávána část vydlážděné ulice veřejnosti. Táhla se od kostela ke škole a na náměstí. Byla to vlastně jenom ukázka, jak budou jednou všechny ulice v Rašicích vypadati. Dláždění se velice zamlouvalo. Kde kdo se přišel na ně podívat a prošel se po něm jako na zkoušku.

„Neměla by se ta událost nějak oslaviti?“ mínil pensista Mikeš.

„Ani pomyšlení!“ mávnul rukou starosta.

Na vydlážděné ulici nejdříve se usadila Svobodová, která sem přenesla krámek z náměstí. Zalíbilo se jí tady, doufala, že nyní četněji tudy budou lidé přecházeti. Přímo se klouzala po šamotových kostkách.

„To je krása!“ pochvalovala si. „Snad to zde ani nebude tolik studiti —“

Sotva se usadila uprostřed ulice, už tu byl strážník Matoušek a spustil na celé kolo: „A to by byla hlavní ulice pěkná okrasa, až byste podkládala pod nohy věchty slámy a odhazovala nahnilé ovoce. Hybaj odtud!“

„Právě se nehnu Vy jste na mne krátký, abyste chtěl živnostnici odpuzovati. Od teďka zde jest moje místo.“

„Na to se podíváme. K přeložení mizerného krámku musíte míti povolení. Myslíte, že jsme na vsi, aby si mohl každý dle vůle kdekoliv lehnouti? Rychle, rychle! Beztoho neplatíte.“

„Já bych měla platiti, já starousedlice tohoto města? Je dosti, když se poctivě živím a nepřišla jsem posud obci na obtíž. Snad vám bych měla z místa platiti. Choďte se jehly a vyděláte si.“

Strážník nemohl Svobodku vypuditi. Seděla tu jako přikována a mlela stále svoji. Násilí nechtěl užíti, maje zakázáno tropiti zbytečné výtržnosti. Obrátil se tedy na tajemníka, aby poradil. Než ani ten nechtěl ničeho míti s takovou ženou, jakou byla překupnice. Počkali tedy na starostu, jenž se v úřední hodině dostavil na radnici.

Radili se společně, ani Kopet nemínil proti stařeně rázně zakročiti. „Když se tam ubytovala, ať zůstane na chodníku, ale ať se usídlí se svým stánkem k faře do vrat, jež se téměř nikdy neotevírají. Pan farář to dovolí, promluvím s ním o tom.“

Matoušek nerad odcházel s tím vyřízením. Vždyť z poloviny znamenalo jeho porážku. Ale ani nyní nechtěla Svobodka ustoupiti a tu strážník se spravedlivě rozhořčil: „Darebná osobo, měla byste poděkovati za tu milost a vy se stavíte naproti. Neposlechnete-li hned, ten krámek vám překotím."

„Jen se opovažte! To byste se naplatil. Vy jste už dávno měl jíti z úřadu a ustoupiti jinému."

„A komu?" zachechtal se strážník.

„Kverek by byl o mnoho hodnější."

„Krejčí by měl uhnouti ševci? To se nikdy nestane."

„Bude to asi za nového purkmistra jako za starého," hubovala překupnice, stěhujíc se mezi žlutě natřená vrata. Strážník pomohl jí přenášeti. (Pokračování.)

Josef Jasanović:

Klášterní balada.

V klášterní kapli věčné lampy zář
jak prška zlata padá na oltář.

A břízy bílé u zdí z obou stran
nad svatostánkem klenou stinný stan.

Je poledne a Boží Tělo dnes —
před chvílí teprv dozněl zvonů ples.

Vše odešlo, jen před oltářem tam
kdos klečí ještě v tiché kapli sám.

To jeptiška, jí růží rdí se skráň,
a zbožně spjata dvojí bílá dlaň.

V té okny padá dovnitř slunka žár,
bříz lístkům svěžím jistý nesa zmar.

Jak sžehnuty se počínají chvět
a vadnou — výpar jejich cítit čpět.

Cit divně teskný sestry srdce jal,
vzdech prosby náhle z ňader se jí dral.

„Jakže těm břízám ve Tvé službě mřít
dal's, Pane, tak i se mnou nech se dít.

Jen ve Tvých službách nechť Tvá dobrota
mi přeje ztrávit jaro života!"

Zrak k svatostánku ještě upírá
a zvolna z kaple ven se ubírá.

Již hledali ji. Zrovna jde jí vstříc
máť ctihodná, ji vlídně volajíc.

„Byl tady lékař. Ve vsi zlý je host,
jdem ošetřovat, práce bude dost.

I nebezpečí, možnost nákazy,
však neboj se, vždyť Bůh nás provází.

Oč jde? Nuž věz: To skvrnitý je tyf!"
„„Smrť s Ježíšem mě aspoň spojí dřív!""

V. O. Hlošina:

Husité a kláštery mnichů žebravých.

(Pokračování.)

Ve *Vysokém Mýtě* vznikl klášter minoritův u kostela sv. Petra a Pavla na severozápadní straně města [1]) zároveň s povýšením místa tohoto od Přemysla Otakara II. na město r. 1264.[2]) Dobrodinci jeho byli hlavně místní měšťané.

Klášter tento v bouři husitské *zanikl r. 1421 29. dubna.* Tehdy totiž po opanování Chrudimě, 28. dubna, veliké zástupy Pražanů hnuly se k Vysokému Mýtu, kde zkazili nejen klášter minoritský, ale i klášter klárisek[3]) a pobili mnoho lidí. Alespoň *Dr. Karel Křemen* praví: „Vysoké Mýto r. 1421 dostalo se v ruce Pražanův a všechen lid přidal se k podobojím. Bohužel, neobešla se změna tato pro město bez pohromy. *Mnoho lidu bylo pobito* a vedle četných domů soukromých vypáleny a pobořeny též oba kláštery.“ [4]) Zprávu tuto potvrzují všickni dějepisci, jednající o době husitské a zejména *Greiderer* s poukazem, že tehdy *bratři i sestry řeholní* zároveň s mnoha občany *byli* od rozvášněných vojsk husitských *pobiti* a tím dosáhli koruny mučednické pro své náboženské přesvědčení.[5])

V *Plané* povstal klášter minoritů za Dobrohos ů z Plané a to Oldřicha a Zdeňka, nejspíše r. 1373, kdy tito nadali své město týmiž svobodami, kterým Plzeň se těšila. *Zničen* pak byl klášter tento za válek husitských *dne 16. července 1429,* kdy Táboři zle řádili v těchto končinách Čech.[6]) Mniši byli částečně pobiti a částečně uprchli snad do Bavor.

V *Chebu* založen byl klášter minoritů kol roku 1266. Alespoň již roku 1270 připomíná se o něm, že tehdy shořel při povstalém v městě požáru i s kostelem. Povstal znovu a *přetrval* bouři husitskou za mnohých svízelů a škod hmotných.[7])

Jak z uvedených dokladů patrno, zanikla tedy v Čechách, abych několika slovy podal celistvý obraz, v době husitské celá řada klášterů minoritských za okolností téměř všude stejných. Husité přepadli města, dobyli je, vydrancovali a zapálili. Při tom nikdy neušetřili klášterů, kostelů a mnichů.

Rada tato ovšem *není úplná.* Vždyť mimo uvedené kláštery někteří spisovatelé *domnívají se,* že domy minoritův před vojnou husitskou byly ještě: *v Domažlicích* z r. 1300, *v Jilovém, v Riesenburce, v Strádově, v Berouně* atd. Než v Domažlicích stával klášter augustinských poustevníků,[8]) založený r. 1287 králem Václavem, o klášteře v Jilovém není dokladů, rovněž tak o Riesenburce a Strádově a v Berouně býval klášter dominikánů.[9]) Poněvadž pak augustinští poustevníci a dominikáni patří k řádům

[1]) Sr. Politický okres vysokomýtský v Soupise památek hist., 101.
[2]) Jiní uvádějí až rok 1290.
[3]) Sr. Zap, II. 899 — [4]) Ottův sl. n. XVII, 950. — [5]) D. c. I, 690.
[6]) Sr. Tomek, IV, 432.
[7]) Sr. doklady doleji u kláštera chebských klárisek.
[8]) Sr. o tom článek: Husité a augustiniáni ve „Vlasti“ ročník XXXIII, 347.
[9]) Sr. co o tom uvedeno bylo výše.

žebravým, jež mnozí, ovšem neprávem, i minority nazývají, dá se snadno uvedený omyl vysvětliti. Konečně ve Strádově blíže Chrudimě měli chrudimští dominikáni majetek nemovitý. To snad zavdalo příčinu, že někteří dějepisci považují místo toto za klášter minoritský.

* * *

Panenský klášter sv. Františka v Praze, t. j. *klášter klárisek* zůstal v bouřích husitských celkem ušetřen, ačkoli panny byly přinuceny jej opustiti a vystěhovati se s pannami jiných řádů v Praze usedlých do kláštera u sv. Anny na Starém městě. Důchody jeho byly měšťany zabaveny.[10]) Stalo se to dne 1. září 1419, kdy, jak vypravuje *Tomek*, obořil se času ranního některý zástup lidu obecného na kláštery panenské u sv. Františka a u sv. Ducha na Starém městě a vypudil z nich jeptišky. Purkmistr Jan Bradatý však uvedl je zase ještě téhož dne odpoledne zpět aspoň do kláštera sv. Františka, a nedal jim více ublížiti.[11]) Za to *v pondělí po nejsvětější Trojici roku 1420* vrazili husité znovu do téhož kláštera sv. Františka, vyhnali z něho panny, pohubili oltáře i hroby a pobrali, kde co nalezli. *Hammerschmid* o tom píše: „Roku 1420 v pondělí po svátku svaté Trojice husité klášter klárisek zároveň s klášterem a kostelem minoritův sv. Barbory, na blízku stojícími, obrali, barbarsky zničili a jeptišky se smíchem a potupami vyhnali. Řeholnice jeho uvedeny byly do kláštera sv. Anny, kamž mírnější husité i z ostatních pražských klášterů řeholní panny sehnali, počtem více než 350. Tu pak všecky klášternice v prostorách velmi těsných Bohu sloužily . . .“ [12]) Později při dané příležitosti některé klárisky buď se svolením konšelů, buď proti vůli jejich, zejména, když všecky panny, bydlící v klášteře svatoannenském byly přinuceny přijímati pod obojí způsobou, a tím dosvědčovati svou příslušnost k učení Husovu, ušly k pannám svého řádu do Týnce lounského a tu pohostinsky, přátelsky a sestersky byly přijaty.[13])

Kol roku 1280 Habart ze znamenitého rodu pánů z Žirotína založil pro klárisky klášter a kostel *v Týnci v okresu lounském*, od kteréžto doby Týnec tento byl nazýván „Jeptiščím“ anebo „Žirotským“ či „Panenským“. Pan Habart r. 1293 daroval pannám týneckým alespoň hojně statků, jež rozmnoženy byly ještě novým darováním synů jeho Plichty a Jaroslava či Jarky z Žirotína r. 1321. Pan Plichta totiž právě jmenovaného roku 1321 zpečetil nadání klášterní svého otce a stavbu kláštera dokončil. Znovu obdarovali klášter týnecký také Habart starší roku 1359 a roku 1385 Plichta Černý, Habeš a Habart mladší. Roku 1382 zmíněný klášter vyhořel a jeptišky, zatím co nová budova se zřizovala, dlely v Praze u sv. Františka. Po návratu jich do Týnce i několik šlechtičen z Žirotínů obléklo tu roucho sv. Františka. Klášterní správu vedli páni z Žerotína, kteří i v době

[10]) Sr. Tomek, Klášter blahosl. Anežky, 6.
[11]) Tomek, Dějepis města Prahy, d. c. IV, 10.
[12]) D. c. 210.
[13]) Sr. Rejzek, d. c. 430.

Husově byli přísnými katoliky. Proto Husité klášter tento *roku 1420 vyvrátili*. Byli to měšťané lounští, kteří v té době zabírali násilím všecky duchovní statky v okolí. Klášter *spálili, statky jeho pobrali a panny vyhnali*. Že by bývaly tehdy panny pobity, jak na př. uvádí se v Ottově sl. n.,[14]) nedá se prokázati. Za to však jest dosvědčeno upálení zpovědníka tohoto kláštera, Petra, dne 9. července 1429 na Moravě u Kralic.[15]) Kam se uchýlily týnecké klášterní panny i s kláriskami pražskými, jež sem utekly, po svém vypuzení ze zdí klášterních, nemáme zpráv, ale snad není pravdě nepodobno, že část jich uchýlila se do Chebu a druhá část buď do Krumlova nebo do některého kláštera zahraničního.

Do *Krumlova* byly uvedeny klárisky r. 1361. Klášter jejich spojený s kostelem minoritů založila Anna, dcera Petra I. Rožmberka, provdaná za Jindřicha z Lipé, s Anežkou choti pana Jodoka z Rožmberka. Klášter tento *přetrval* bouři husitskou, ale *statky* jeho *utrpěly velikých škod* jednak nevěrností vlastních husitských poddaných a jednak pochody husitských zástupů. Tehdy také více cizích řeholnic, jež musily svých klášterů opustiti, nalezlo zde druhý domov.

V *Chebu* založen byl klášter klárisek asi současně s klášterem minoritův kol roku 1266,[16]) kdy král Přemysl Otakar II. se města zmocnil a potvrdil všechna práva, jež mu císařové a králové římští udělili. Alespoň roku 1270, kdy skoro celý Cheb lehl popelem, připomíná se, že tehdy vzaly za své i farní kostel a klášter minoritův a v Regestách k roku 1287 jest apoštolský list, v němž se řeholníkům sv. Františka, od krále Přemysla Otakara r. 1273 do Chebu znovu uvedeným, dává právomoc, aby panny žijící dle řehole sv. Kláry, avšak do řádu klárisek posud nepřivtělené, panenskému tomu řádu přivtělili. Žily tedy panny klášterní po požáru města a jejich kláštera r. 1270 po domech chebských a po znovuzbudování svého kláštera měly zase ve zdi jeho býti uvedeny.

Ve válkách husitských utrpělo město Cheb přidržujíc se věrně Zikmunda a jsouc shromáždištěm křižáckých vojsk proti husitům velikých ztrát na lidech i majetku. Roku 1428 vpadli alespoň husité do Chebska a poplenili je, nepokusivše se o dobytí města V červnu a říjnu r. 1429 opakovaly se sem nové husitské nájezdy. Rovněž v únoru 1430. Alespoň *Gradl* v kronikách chebských[17]) vypráví, že husité dne 22. června 1429 zavítavše do Chebska řádili tu krutě po tři dny, spálili město Loket,[18]) zničili kostely ve Frauenreutě, v Mlýncích a v Chlumě, vzali monstrance, roztrhali ornáty, polámali kalichy a zničili sochy svatých. Stejně počínali si kolem 14. února roku 1430, kdy vypálili na čtyřicet vesnic a kostelů. Koncem února téhož

[14]) D. c. XXV, 972.

[15]) Sr. Greiderer I, 312 a Erben: Nekrolog kláštera krumlovského 227. Se zpovědníkem Petrem byli ještě upáleni minorité: Petr, lektor z Benešova a Jeklín z Krumlova.

[16]) Některé zprávy mají rok 1287.

[17]) Chroniken der Stadt Egger, 25 n.

[18]) Schlesinger: Chron. der Stadt Elbogen, 28.

roku konečně, poněvadž chebští nepřistoupili ku smlouvě, jež některá německá města s husity dne 5. února byla učinila, jedno vojsko husitské, počalo v Chebsku opětně páliti a pleniti. V Chebu tehdy vypálilo předměstí.[19]) To přimělo konečně měšťany, že zaplatili husitům 1700 zl. a ti odtáhli domů.[20]) Tím byl také klášter zdejších klárisek od hrozící mu jisté zkázy *uchován*. Utrpěl však na svých statcích *škod nesmírných*, poněvadž časté a ničivé prodlévání husitů v okolí města hojilo se v první řadě na statcích klášterních.

Ve *Vysokém Mýtě* klášter klárisek s kostelíkem sv. Ludvíka založen byl od Plichty z Žirotína[21]) ve XIII. století — tedy nejspíše r. 1264 anebo o něco dříve — zároveň s klášterem minoritův u hradeb v severní části města, kde podnes „Na klášteře" se říká.[22]) Poprvé ovšem klášter tento v zachovalých listinách se připomíná r. 1347. Zanikl, byv od husitů *spálen a zničen dne 29. dubna roku 1421*. Proto r. 1464 mluví se již jen o troškách kaple, jež na sbořeništi zůstaly. Tehdy na čas byla zřízena tu zvonařská dílna. Kam vysokomýtské klárisky po vypálení svého kláštera se uchýlily, nedovedeme pověděti. Některé zajisté od husitských a Táborů a Žižkovců byly *ubity* a spáleny a jiné *v útěku nalezly uchování života*.

Rejzek, jenž ve svém spise: „Život blahoslavené Anežky české" ve hlavě třicáté osmé pojednává o osudech klárisek v zemích koruny svatováclavské a nazývá pražský klášter blahoslavené Anežky s jakousi zálibou českým Assissi zajisté z důvodu, že odtud, tak jako z Assissi vznikly kláštery klárisek italských, vznikaly kláštery klárisek českých, dobu předhusovskou končí těmito slovy: „Bohumile zkvétaly duchovní rodiny tyto, až se přivalily bouře husitské, které ani těchto tichých stánkův ani jejich obyvatelů neušetřily,"[23]) k čemuž může se dle dějin připojiti: tím, že připravily jim jednak zkázu příbytků a chrámů a jednak že honice je z místa na místo a částečně i vraždice rozrušily veškeren jejich život, jehož cílem byla služba Boží v ustavičném sebemrtvení . . .

* * *

Moravské *Brno* zůstalo i v bouřích husitských věrno náboženství katolickému. Husitů bylo zde velmi málo. Proto vojska husitská marně, zejména *roku 1430*, se o dobytí jeho pokoušela. Vypravují alespoň dějepisci, že toho roku zástupy táborské, čítající do 10.000 pěších a asi 1000 jízdních pod samým Prokopem Velikým vtrhly na Moravu proti Brnu, ale nezmocnily se tohoto

[19]) Urkundl. Beiträge, II, 39, 61, 67.
[20]) Zap II, 1098.
[21]) Alespoň Georgius Crugerius píše: Ejus Plichtae Zierotinaei hoc loco ponenda fuit omnino memoria, quia Altomeitensis monasterii, s. Ludovico, sacri ordinis fratrum Minorum s. Francisci, vel etiam parthenonis (nam documenta sunt pro utroque apud historicos) creditur fundator extitisse vel minimum inchoator" (Sacri pulveres I, 82).
[22]) Sr. Hammerschmid, 208, dále: „Pol. okres vysokomýtský" v Soupise památek 146—147, Ant. Rejzek, 439.
[23]) D. c. 439.

města. Pouze učinily Brňanům velikých škod v okolí. Že *škody tyto týkaly se i minoritského tamnějšího kláštera*, nemusím zajisté ani zvláště podotýkati.

V *Jihlavě* byl založen kostel Nanebevzetí Panny Marie a konvent minoritů roku 1243 za krále Václava I., jenž sem byl povolal německé kovkopy a město hojně výsadami a svobodami obdařil. Za válek husitských bývala Jihlava vždy pevnou a důležitou oporou katolictví. Tak zejména *roku 1423* odrazila útoky husitů a ve svých hradbách ochránila přemnoho kněží před smrtí upálením, kteří se sem z pustošených Čech utekli. *Zap* o tom vypráví: „Bratr Žižka nezdržev se dlouho v Čáslavi, kamž v srpnu 1423 se byl uchýlil, odtud na Moravu táhnouti si umínil, aby moci krále Zikmunda a jeho zetě Albrechta rakouského na Moravě konec učinil. Když přitáhl k Jihlavě, tu Němci tamější proti němu z města vypadli. Žižka kázal na ně udeřiti a oni brzy nazpět k městu se obrátili, načež je bratři táborští tepali až do příkopův města.“[24]) Ale k dobývání a k obléhání Jihlavy asi tehdy nedošlo. *Přetrval* tedy jihlavský klášter minoritů bouře husitské dosti šťastně.

V *Olomouci* minoritský klášter vzal počátek zároveň s klášterem dominikánským tamtéž roku 1230 za Václava I., který oba vystavěl a nadáním je opatřil. Velikým dobrodincem olomuckých minoritů byl Jaroslav ze Šternberka.[25]) Roku 1380 byla Olomouc postižena ohněm. Klášter minoritův tehdy mnoho utrpěl. V bouřích husitských za biskupa Jana Železného trvala Olomouc rozhodně na straně katolíkův. Proto již 1415 byli zde upáleni dva pražští studenti, kteří husitství sem zanésti se snažili. Klášter minoritský v dobách těch, tedy v dobách pro katolíky nejhorších, byl *útočištěm mnoha kněží* od husitů vyhnaných, zejména z východních Čech.

V *Unčově* vystavěl pro minority klášter s kostelem v XIII. století některý český panovník, nejspíše Otakar II. a obdařil jej vším potřebným. Ve válkách husitských *trpěl* klášer tento *velmi mnoho*, jako město samo, ač vyvrácen nebyl, zejména *v dubnu roku 1422*, kdy kníže Korybut dobyl ho útokem a vydal na pospas svému vojsku.

Ve *Znojmě* vznikl klášter minoritský jen o něco málo později nežli klášter dominikánský — pravděpodobně kolem roku 1250 — a sdílel osudy svého města. Bouře husitské tedy, vyjmeme-li škody na majetku, *nepoškodily ho valně*. Za to vojsko královské nešetřilo jeho majetku právě tak jako jeho odpůrci. Bralo, kde se co dalo, a Zikmund nemoha si pomoci, dával k tomu své svolení.

Klárisky olomoucké mívaly zejména ve XIV. století mimo rodiny královské hojné podpory od pánů ze Šternberka. Tak k r. 1298 lze se dočísti, že Václav II. daroval jim před Olomoucem ostrov Lásku a roku následujícího vzal je i s jejich poddanými do své bezprostřední ochrany. V letech pozdějších vstupovaly k nim dcery z urozených rodin moravských a tím

[24]) D. c. II, 992. — [25]) Sr. Rejzek, d. c. 434.

přibývalo jim dobrodinců, jak historicky známé odkazy o tom svědčí. Ani za dob husitských *neutrpěly tolik jako* jich spolu-řeholnice v *Čechách.*[26])

Ve *Znojmě* vystavěli pro klárisky klášter pánové z Lomnice roku 1287. Alespoň „Regesta Bohemiae et Moraviae" vypravují, že téhož roku arcibiskup mohučský vyprosil všem, stavbu kláštera kláriského podporujícím, odpustky. Ale počátky kláštera toho byly dosti povážlivé. K r. 1295 totiž vyznává a dosvědčuje Beneš z Vartemberka, že pro velikou chudobu na den sv. Anežky římské prodala abatyše jeho Benigna ve srozumění s konventem manželce Benešově Alžbětě ve vsi Černíně klášterní dědinu.[27]) Později poměry tyto se ovšem napravily, zvláště štědrostí připomenutých dobrodinců pánů lomnických. V dobách kališnických se učení Husovo sice ve Znojmě neujalo, ale klárisky přece *utrpěly škody* na svých statcích, zejména *v prosinci r. 1432,* kdy husité po vánocích tamější krajinou táhli z Rakous.[28])

Ze *slezských* klášterů *sv. Kláry* nejstarší a nejdůležitější, a to ve *Vratislavi,* založený roku 1257, jak již shora o tom jsem zmínku učinil, *přečkal* bouře husitské dosti obstojně. Pouze hmotné škody na statcích jeho v roce 1428 byly jediným důsledkem vpádů husitských. Vypravují alespoň prameny, že dne 1. května r. 1428 husité přitáhli k Vratislavi, spálili kolem do kola mnoho vesnic a kostelů a vydrancovali na předměstí kostel sv. Mikuláše, faru tamější a kostel, v němž potřískali obrazy a sochy.[29])

V *Opavě* byl klariskám založen klášter koncem XIII. století. Alespoň r. 1307, jak vypravují „Regesta Bohemiae et Moraviae", zemský kníže Mikuláš potvrdil nadace, které Václav III. klášteru tomuto byl před rokem učinil.[30]) Klášter tento v bouřích husitských *utrpěl jenom na svém majetku.*

* * *

Klášter *minoritský ve Vratislavi ve Slezsku* přežil bouři husitskou, ač s citelnými ztrátami, ale toliko na statcích, zejména když 1. května roku 1428 husité přiblížili se k samé Vratislavi a spálili její předměstí.[31]) Tehdy uteklo se do města tohoto na stotisíc lidí z okolí a město i všickni jeho příslušníci trpěli mnohými svízelemi.[32])

V *Opavě* založen byl klášter i kostel minoritů roku 1282[33]) či spíše o něco dříve a v bouřích husitských *obstál dosti šťastně,* ač utrpěl ztráty na statcích, zejména r. 1431, kdy Sirotci pod hejtmany Čapkem ze San a Otíkem z Lozy pokoušeli se na své

[26]) Rejzek, d. c. 434.
[27]) Rejzek, d. c. 435. – [28]) Sr. Zap II, 1147.
[29]) Sr. Scriptores rerum sil. VI, 160, Scultetus: Annales Gorl. II, 826 atd.
[30]) Sr. Rejzek, d. c. 438, Prasek, Klášter sv. Kláry v Opavě, v Programu opavsk. gymn.
[31]) Sr. udané prameny u kláštera klárisek tamtéž.
[32]) Sr. Zap II, 1077.
[33]) Z roku tohoto jsou již zachovány doklady písemné, v nichž o minoritech v Opavě zmínka se děje.

cestě do Uher o dobytí města a v okolí natropili mnoho škod.[34])

V *Krňově* byl klášter minoritův, v němž bývala i sněmovní zasedání, s krásným kostelem Narození Panny Marie založen r. 1274 a *přetrval* bouři husitskou, poněvadž krňovská kněžna Helena, vdova po knížeti Hanušovi II., jež jménem synů svých Mikuláše V. a Václava vládla, stála ke straně katolické přes vpády husitské r. 1428, 1430 a 1433 zcela věrně. *Utrpěl toliko ztráty na majetku.*

V *Bytomi* vznikl klášter minoritův v době Václava II. a od spálení v době husitské vysvobodily jej obětavé tamější měšťanky. Když totiž z jara před velkonocí *r. 1430* vypravili se husité na loupež do Slezska, přilehli záhy k Bytomi, již *dne 13. dubna* útokem dobyli. Město mělo býti spáleno, avšak měšťanky snesly, kde co měly a tak záhubu od města odvrátily.[35]) Tím zachráněn byl i starobylý klášter minoritův od zkázy již již mu hrozící. Byli-li také mniši tehdy uchováni či nebylo-li jim odpuštěno, jak husité při takovýchto příležitostech rádi činívali, neumíme pověděti.

V *Kladsku* na předměstí zřízen byl minoritům kol r. 1253 klášter od Přemysla Otakara II., který město a celou skoro župu kladskou zalidnil Němci. V dobách husitských bylo Kladsko několikráte jako na př. r. 1421 těžce postiženo. Nejvíce však *koncem prosince 1428* vpádem Sirotků, kteří celou zemi poplenili. Tehdy *zašel* i klášter minoritský, aniž bychom věděli bližších o tom zpráv.[36])

V *Opolí* byl klášter minoritů z druhé polovice XIV. stol. Řeholníci musili jej za Bolka IV. na čas opustiti.[37]) Totéž platí i o jejich klášteře ve *Velkém Hlohově.*[38]) (Pokračování.)

Jan Voborský (Egon d'Ego):

Píseň věčného jara.

Stará hrušeň v poli stojí
jež se zdobí zelení —
v bílou plachetku se strojí,
v krátce šat svůj přemění —
vždyť má hosty, pěvce máje,
vždyť jí líbá luny svit,
proto také přivítá je,
kryta v listí aksamit! — —

---

[34]) Sr. Zap II, 1132.

[35]) Sr. Zap II, 1099.

[36]) Palacký pouze připomíná, že klášter tento byl r. 1428 zničen od měšťanstva, aby husitům neskytal opory válečné, že mniši uchýlili se do města a že tehdy v městě musilo 40 zrádců býti zajato, poněvadž chtěli husity do města vpustiti. Urk. Beiträge I, 652 nn.

[37]) Sr., co o tom bylo uvedeno u kláštera dominikánského tamtéž.

[38]) Alespoň Scultetus: Annales Gorlic, II, 82 b a Urkundl. Beiträge I 605. 609, 611, 617 připomínají, že dne 12. března 1428 byl Hlohov od husitů zpustošen a vydrancován.

Stojí jabloň rozkladitá,
větve halí v květů háv
a když z jitra slunko vítá
jako země zlatohlav,
všechno zvučí písní ptačí
v tichém větví úkrytu
a všem pěvcům nápěv stačí:
„Sláva Tvůrci v blankytu!“ —

V poli lánu pšenka zlatá,
modrák v ní a svlačce květ,
ta svým klasem k nebi chvátá,
když se začne v rose chvět.
A z té pšenky bílý chleba
proměněný svátostně,
sílí nás kde a kdy třeba,
k nebi vznáší milostně.

A tak po můj život celý
jaro s letem střídá se
a duch touhou k výším zchvělý
žije v písní ohlase
k slávě Tvůrce, nebes Pána,
k slávě Krista v Svátosti,
a když duše hříchem štvána
pije kalich hořkosti,
písní se jí jaro vrací,
v nový život vstupuje,
v květ jej zdobí zbožnou prací
a za Kristem putuje! — — —

L. Mihajlović (Milica Janković):

Zachránci.

Ze srbštiny přeložil Dr. Václav Ešner.

Byl již v třetí bitvě. Věděl, co se děje před ním, ale pojem války nebyl ještě jasný jeho prosté, ale rozumné selské duši. V každé bitvě měl jiné pocity.

Křik, šero, výkřiky: ku předu! střelba, rachot, a shora dešť se lije, a s předu olovo prší. I on střílel, jako stroj, jako když s četou vykračoval. Nepociťoval již ani nadšení, ani strachu, ani hrůzy, ani úžasu, ani žalosti nad tolika lidmi. Otupěl. Nyní se mu jen zdálo, že toho všeho není třeba, že to nemá smyslu, ba že je to hloupé. Palba, křik, nářek ohlušily uši, dým, zabíjení, vše to se mu zdálo od nějaké doby zcela zbytečné. I on střílejíc, divil se svým pocitům.

Zdálo se mu, že by se vše mohlo zcela pěkně a v míru vyříditi, jen kdyby se jedni s druhými sešli a rozumně, jako lidé vše si objasnili. Pojem války nijak nebyl vyhraněn v jeho hlavě. Než třeba že takto smýšlel, za nic na světě nebyl by opustil řadu, i kdyby tak pod jakoukoli záminkou mohl učiniti.

Ví, že šli ku předu střelbou, v dešti, v dýmu i v šeru. Až náhle ne, nic. . . Nevěděl, kdy padl, ani jak dlouho ležel na mokrém poli. Když se vzpamatoval, střelby už nebylo, jenom šero a dešť zbyly. I mrtvoly okolo něho promokly, a on živý promokal. Možná, že ho vlhkost a chladno přivedly k vědomí. Pojem války byl mu nyní ještě nejasnější.

Kde jsou vojíni zdravotního sboru? Jsou kolem něho ještě ranění? Začal volati. Rozléhá se hlas polem, možno slyšeti ještě jiné zvuky, ale živého člověka neslyšeti. Šero. Nějaký šepot, nějaké tajemné hlasy. Zmocňuje se ho strach. Je tu sám mezi mrtvými. A nyní daleko od kulek a strašidel, jež trhají živé maso a mrtvou skálu, chvěje se člověk, který se nikdy zbaběle nezachvěl.

Je mlád a silný duší i tělem. Do války šel klidně, jako by šel na žatvu. Ale kolik zde přemýšlel o válce! A nyní se chvěje. . . Pole plné mrtvých, noc kolem, a neznámé, sotva slyšitelné hlasy jako nějaké tajemné dýchání. Smrt se rozšířila kolem něho, uspokojená nenasyta smrt, leží tu za noci jako prokletá souložnice boje, který zběsilý a užaslý nerozumně od ní utekl — aby ho zítra opět našla.

Mrtvoly, mrtvoly. Spí lidé. Ničeho si nepřejí. Spí tiše v noci, v neznámé zemi a nebouří se. Než jaký je to šepot? Zda se jejich duše loučí s mladými těly a želí, že je musí opustiti? Či to upokojená spící smrt oddychuje ledovým dechem?

Chvěje se člověk, chvěje v noci, v cizině, v samotě mezi lidmi, mezi nebožtíky. . . Cosi se hýbe ve vzduchu, černé, průzračné. . . Duch? Strašidlo?. . . Mává rukou, jako by chtěl protrhnouti šero před rozpáleným čelem. A ptá se v úzkosti: Co se děje s ním? Je-li zdráv? Je-li při rozumu?

Křičí: úžasná, strašná bolest se ho zmocní od pohybu ruky od pohybu těla, a ta bolest mu praví, že je živ.

Jsem živ, nesešílel jsem, myslí si.

Nyní je třeba zachrániti se, jak je možno. To nejsou duchové, ani strašidla, to se mi pouze zdá, ježto jsem churav, tmí se mi v očích. A hlasy — to jsou hlasy noci. Kolikrát jsem je slyšel v létě, když jsem spával v čairu a nebál jsem se jich. Jsem raněn. Ležel jsem v bezvědomí. Vojíni zdravotního sboru přešli a mysleli, že jsem mrtev a zvedli druhé, kteří se jim zdáli spíše živí. Naše vojsko odtáhlo dále, aby pronásledovalo Turky. Jdou ku předu. Za těmi, kdož padnou, se neobrací. To je válka. Co nyní dělati? Kdybych mohl nějak odejíti do polní nemocnice, na obvaziště. Jsem však nebezpečně raněn. Ruce i nohy jsou neporušené, ale jsem raněn v pase; ne v prsou, ne v břiše, ale uprostřed obého: Bolí tam, až hrůza.

Rozhlíží se, napíná oči, zvyká je šeru.

Odtud jsme přišli. Vše za mnou je naše. Tam je polní lazaret. Tam třeba se vrátiti.

Opatrně se chytá rukama země a leze.

Kde jsi, matko, abys mě viděla? Je mi dvacet šest roků a lezu, a kdybys věděla, jak těžko!...

Leze pomalu, s velikou námahou, s bolestí a sténáním. Než jde to zvolna. Zdá se mu nyní, že cesta odtud do lazaretu je delší než od lazaretu do jeho chalupy. Zastaví se, odpočívá. Zůstává síla, ale není vůle. Je člověk energický. Ví, že je život krásný, když je člověk rozumný, rozvážný, pilný. Tam, daleko, žena mu opatruje syna a čeká ho. Píše mu. Kráva se otelila, úle jsou plné, vinobraní bylo bohaté, všeho plno, v zimě zabili prase a říkají, že nikdo z nich nevezme do úst slaninu, dokud on se nevrátí. Kde je to vše a kde je on? Kdo jej přivedl sem, aby to vše ztratil? Válka.

Je raněn, ale ne, nechce zhynouti, chce se vyléčiti z rány, jež tak strašně bolí. Jen kdyby lazaret byl trochu blíže!...

Jde řadami padlých, nocí, deštěm, psotou, vlastně nejde, ale leze, on hrdý člověk, jeden z prvních ze vsi a necítí ponížení, nepozoruje, že má kolena a rukávy zablácené, že je celý zablácený a promoklý úplně. Odřel si ruce, rozedřel šaty, umírá bolestí, leze však dále... Co ho pudí, co mu dodává síly? Blouznění, snění: dávno se skončila válka, on se uzdravil, je doma a vypravuje svým o oněch mukách, jako o něčem, co minulo, dávno minulo. Chtěl by to vše co nejvíce oddáliti, odhoditi v minulost — proto znaven leze neúnavně, proto umdlévaje, má ještě sílu.

Leze, leze — neví, kolik je hodin. Trochu si oddechne a znova leze...

Najednou... zase duchové. To je již určitější. Nocí cosi šustí a šeptá. Možno slyšeti nejistý krok, jako když číhá, nebo jako když se bojí, aby naň někdo nečíhal, tiše žvachá v blátě. Poslouchá, potom se zastaví, poslouchá znovu a pak stojí.

Raněný vojín naslouchá a napíná oči. Vidí, jak se v šeru tmí dva zjevy, temnější než dešť a noc a strašlivě bloudí po poli. Bojí se či chtějí buditi strach?

Pojednou se zmuží. Chce viděti, na čem je. I když je to smrt, konec konců je to lhostejno. Ostatně tak jako tak není daleko od ní. A jsou-li to lidé, Srbové?

„Kdo je to?“ vykřikne, kolik může, ale slabý jeho hlas se tratí v poli.

Než přece ho slyšeli. Zaslechne odpověď: „Kdo jsi?“

„To jsou Srbové,“ pomyslí si a srdce počne silněji tlouci. „Pomozte, bratři, jsem raněn.“

Oni se přiblížili. Byli dva.

„Kdes raněn?“

„Zrovna v prostředku, v pase.“

„Aj, tos ty Belo?“ vzkřikl jeden z nich.

„Jsem. A vy, kdo jste?“

Řekli mu. Zvláštní náhoda: oba byli sedláci z jeho vesnice. „A jak jsi došel sem?“

„Tak, dolezl jsem. Po čtyřech, jako psík. Taková je válka. Pro Boha, neste mě."

„Pak jsi, člověče, hodně zašel. Kde pak byl boj! A naši šli ku předu, a?"

„Jistě. A vy, proč jste nešli s četou?"

„My," zakoktá jeden.

„Co?"

„My — tento —" i on se zajíkne.

„Pro Boha, bratře, neprozraď nás," praví poníženě a prosebně druhý.

„Sběhli jste?"

„Ano. Víš, byla to první naše bitva. Poděsil jsem se, potom jsem se opil, abych nabyl chrabrosti, než marně. Tento šel vedle mne a celý se drkotal. Když se přiblížila střelba, uchopil mne za rukáv; ztratil jsem rozvahu, ale na vše se pamatuji, jako bych nebyl opilý. Druh řekl: Pojď, kamaráde, utečme. V šeru nás nikdo neuvidí. Sotva jsem dočkal a oba jsme vklouzli do akátového mlází. Tam jsme zbaběle vyčkávali a poslouchali řev a střelbu. Při Bohu věř, že nám bylo hůře, než kdyby na nás stříleli. Nyní litujeme, třeba pozdě. Nevíme, kam půjdeme, ani co budeme dělati.

„A víte, co vás čeká, jestli vás chytí?" — ptá se raněný.

„Víme," odpovídá první.

„Zastřelí nás. . ." šeptal druhý.

„Kdyby nám odpustili, bojoval bych nyní bez strachu. Nic není horšího, milý Belo, než když se trápíš, žes byl zbabělec. Co s námi nyní bude, věru nevím."

„A vidíte, já jsem bojoval jako junák, přestál jsem tři bitvy a nyní — plazím se v noci a běduji. Sám Bůh vás poslal, abyste mi pomohli. Neste mě."

Muži se sehnuli, nastavili ruce při zemi, jako když se děti nosí „na andělíčka" a raněný vojín si sedl na tu živou stolici. Vzal zbabělce kolem krku a oni ho nesli tmou.

Z oblaku v dálce vypluly dvě hvězdy, a blikajíce jako by pohrdlivě řekly: Hle, tací jsou lidé.

Déšť přestával, jedva poprchávalo.

Ó, jak jest nyní příjemno jíti ku předu. Nesou ho, slyší lidský hlas, teplý dech, cítí vedle sebe sílu a oživuje ho pokleslá naděje, že se uzdraví a zůstane živ. Přemýšlí. Druhové mlčí; nepřekážejí jeho myšlénkám. V jeho duši není ani stopy výčitky těm lidem, kteří se tak bídně vyhnuli nebezpečí. Oni to cítí a vděčně i stydlivě mlčí. Hodně se jim ulevilo od té doby, co ho našli, člověka, jenž byl jiný nežli oni a který jimi neopovrhuje.

Oni, jež čeká smrt zastřelením, protože sběhli, zachraňují jej, junáka, jenž by umřel bolestí a hladem v blátě, aniž se mu dostalo vyznamenání za jeho zásluhy. Zdá se mu, že je tu jakási nespravedlnost. Ó, kéž by mohl něco napraviti! Oni jej zachraňují, kéž by mohl i on je. . .

Statní muži nesou raněného. Břímě je lehké. Jdou pozorně; hle, jak rychle nyní místa ubývá! Byl večer, když klesl raněn.

A nyní již svítá. Přestalo pršeti; dennice se zaradovala a pospíchá, by svým světlem zalila zvláštní obraz: dva vysoké muže, jimž raněný vojín sedí na rukou a oni ho nesou něžně jako malé dítě. Usmívá se jitřenka, neb neví, co se stalo v noci.

I hrozná bolest se poněkud zmírnila příjemným nesením, nesužuje ho k slzám a k sténání, jen tlačí, tlačí. . .

I nosiče cosi tlačí. Než jitro se zableskne silněji. A naděje zahřívá. . .

Svítalo zcela, když dospěli polní nemocnice. Lékař je přijal velmi laskavě. „Nuže, uvidíme co je s tebou, junáče."

Raněný se vzruší: „Pane doktore, o něco vás prosím, dříve nežli zemru, je-li mi souzeno umříti."

„Poslouchám."

„Vizte tyto muže. Jsou to sedláci z mé vesnice. Byli vedle mne, když jsme postupovali. Naše vítězství bylo jisté, když jsem padl. Zabědoval jsem. Oni se obrátili a slitovali se nade mnou. Poprosil jsem je, aby mě vynesli z řady, ježto jinak by mě byli naši pošlapali. Svolili. Nastavili ruce a tak mě jako malé dítě donesli až sem. Zůstanu-li živ, je v rukách Božích i vašich. Ale, pane doktore, tito lidé nezasluhují, aby byli trestáni. . ."

Spotil se hovorem, ba zčervenal poněkud rozrušením. Doktor se usmál: „Nezaslouží trestu, bratře. A nebudou trestáni."

„Nuže, o to prosím: napište jim to a podepište se. Oni nechť se vrátí ke své četě a odevzdají lístek veliteli. Bez vašeho podpisu sotva by jim věřili."

Lékař jej napsal.

Dokud se díval na papír, sběhové celi ztrnulí mlčeli, než v jejich hrubých licích se zračilo tolik díků a podivu, že se raněný vojín musel usmáti. Byl spokojen. Po celé cestě vymýšlel si tuto výmluvu a dobře ji vymyslil, neboť zachránila jeho záchrance.

Políbili se s ním a vesele odešli k svému oddílu.

Raněného se ujal lékař a ošetřovatelé.

Rána byla nebezpečná. Kulka prorazila bránici a vyrazila na opáčné straně. A třeba nebyl zasažen jiný orgán, nebylo jisto, uzdraví-li se raněný.

Dvacet pět dní strašných bolestí — než konečně zvítězil silný organismus a pevná vůle. Skoro tři neděle nic nejedl, jen lžičkou trochu vody polykal. Ale všecko přešlo a nyní se na tolik zotavil, že brzy opustí nemocnici.

Ošetřovatelky říkaly, že je neobyčejně rozumný a vděčný. Divily se, že sedlák dovede tak pěkně mysleti a mluviti. Zotavoval se a těšil, že brzy uvidí svou ves a svoji chalupu. Ale pojem války není dosud jasný jeho duši: všecko strašné, nač si tak jasně a dobře vzpomíná, zdá se mu nyní jako nějaký hrozný, ošklivý sen v horečce.

Jednoho dne obdržel psaní, přečetl je a zamyslil se usmívaje se.

Když se ho ošetřovatelka zeptala, je-li to psaní z domova, odpověděl: „Z domova jsem dostal psaní předevčírem. Toto je z pole, od mých rodáků. Jestli vás zajímá, povím vám, co se s nimi stalo."

Zajímalo ji to. Když vše vypověděl, zakončil:

„A nyní, hle, ukázali se velikými hrdiny. Píše mi Gjura, že je povýšen na desátníka a Vuja že odhalil malé arnautské spiknutí, čímž státu prokázal velikou službu. Jistě se mu za to dostane vyznamenání. A za to vše, píší, děkují pouze mně. A komu já poděkuji za to, že jsem zůstal na živu? Hleďte, slečno, myslím si: kdyby je byli zastřelili, kdo by z toho byl měl užitek? Nechápu trestu smrti. Třeba, aby člověk zůstal na živu, aby mohl napraviti chybu. Nikdy není pozdě, aby se člověk kál. Právě v této válce jsem viděl, kolik dobra je skryto v člověku."

Ošetřovatelka se mu udiveně zadívala do očí; on se trochu začervenal a umlkl.

Josef Český:

Sebeobětování Bohu.

(Dle sv. Terezie.)

Tvůj jsem Bože, Tobě zrozen:
Čím chceš, Pane, abych byl?

V pokoře se Tobě klaním,
Bože věčný, Dobro nejvyšší,
moudrosti Tvé čest svou vzdávám,
shlédni na mě, duši nejnižší!
Pane nebes, Pane země,
v službu se Ti nabízím:
Co chceš, Pane, ať činím?

Hle mé srdce! důvěrně je
Tobě v ruce ukládám;
tělo, mysl, duši svoji,
nitro celé Tobě dám.
Rci, o milý Spasiteli,
když jsem se Ti přisvojil:
Čím chceš, Pane, abych byl?

Může Tobě, dobrý Pane,
něčím sloužit prachu zplozenec!
Jaké jho lze svěřit jemu,
dítku hříchu, jež by věrně nes?
Skloň se ke mně, sladká Lásko,
Lásko sladká, nechať zvím:
Co chceš, Pane, ať činím?

Dej mi zdraví, nebo nemoc,
hojnost všeho, nebo hlad,
pokoj dej mi, nebo boje,
výsluní, neb hrobu chlad:
radosti či utrpení
chceš-li abych kalich pil,
čím chceš, Pane, abych byl?

Jobem chci být povrženým —
neb Jan Tobě ve klíně;
Josef býti ve vězení —
neb co vladař na trůně;
Tábor dáš-li — Kalvárii,
ve všem vůle Tvá můj cíl:
Čím chceš, Pane, chci, bych byl.

Chceš-li, bych byl nepatrným,
rád chci prostý dělník být;
poručíš-li ochoten jsem
v moudrosti se lesku skvít.
Či snad kážeš, bych Ti sloužil
výmluvností, mlčením?
Co chceš, Pane, učiním.

Vím, že nemám sílu k činu —
přece však se nebojím;
s příkazem Ty schopnost dáváš:
v síle Tvé jej vyplním.
Proto, Pane, rozkazuj mi!
Sluhou Ti chci věrným být,
příkazy Tvé vyplnit.

Alfons Pryč:

Boj duchů.

(Pokračování.)

12. Filosofie řecká stala se též filosofií *Římanů.* Římský karakter nebyl přízniv hloubavému filosofování, nýbrž pěstil více praktické obory. Řek pohlížel na vše hlavně se stanoviska krásna, Říman ze stanoviska práva. Proto Římané původně pohrdali řeckou filosofií, ale přece konečně podlehli jejímu vlivu a to až v době jejího úpadku. Stoicismus a epikurismus byly tedy filosofické školy, jež se hlavně uplatnily u Římanů, především však stoicismus, shodující se více s hrdou, strohou římskou povahou. *Cicero, Epiktet, Marek Aurel a Plutarch* jsou nejvýznamnější zástupci římské filosofie, jejíž konec byl jako ve vlastním Řecku trudný — skepticismus v oboru rozumového poznání, v oboru mravním sobecká pýcha a sprostá smyslnost a na konec všeobecná vysílenost, beznadějnost, marasmus — bankrot.

Obyčejný lid se ovšem filosofií nezabýval, ba byl celkem filosofii nepřízniv a pohrdal filosofy, a to jak v Řecku tak v Římě.*) Vytýkáno jim obyčejně, že jsou bezbožci, nepřáteli národních bohů a státního náboženství. A celkem se to dělo právem. Neboť ušlechtilé pravdy, kterým učila filosofie za svého rozkvětu, byly samozřejmě v rozporu s pošetilou modloslužbou. Proto byl odsouzen na smrt Sokrates, Aristotelovi pak bylo prchnouti z Athen, aby ho Athenští neodsoudili a nedopustili se, jak praví, smrtelného hříchu na filosofii.**) Filosofové pak z doby úpadku byli po názoru lidu většinou atheisté, t. j. nevěřili v bohy, jež ctil lid, a posmívali se modlářským obřadům. Byli to přečasto jen žvanilové-sofisté a spolu lidé mravně schátralí, kteří filosofovali jen řemeslně, nehledajíce pravdu, nýbrž peníze a dobré bydlo.

Jak mohl však myslící člověk opravdově ctíti bohy, nad nimiž dle všeobecné víry vládla vyšší moc, neodvratný osud? Jak neměl pohrdati pověrčivým modlářstvím? Jak neměly se slušnému člověku zhnusiti ukrutné oběti a sprostá, úžasně nemravná bohopocta? Proto lidem bystřejšího ducha, jejichž přirozenost nepodlehla zcela zhoubnému vlivu bludů a neřestí svého okolí, filosofie nahrazovala náboženství. V ní hledali pravdu, jež by ukojila jejich rozum stvořený pro pravdu; v ní hledali ctnost, která by oblažila srdce, toužící přirozeným pudem po dobru.

Jaký však výsledek mělo toto snažné hledání pravdy o Bohu a člověku? Viděli jsme, jak byl chatrný. Jen několik filosofů přivedlo to k jakémusi tušení těchto pravd; ostatní uvízli ve špinavém epikurismu, chladném stoicismu a na konec v tupém skepticismu a rouhavém atheismu.

Lidu, jenž neměl schopnosti a času na filosofování, byla zákonem života a mravnosti víra v množství bohů a modloslužba. Hory, řeky, lesy, pole, zahrady měly své bohy. Každá země, národ, město ctil své národní bohy; každý dům a rodina

*) Weiss: Apologie: III. 1. 77. — **) Tamtéž.

měla své domácí bohy a bůžky. Slavné osoby, skutečné i vybájené byly pokládány za bohy nebo polobohy. Zbožňovány byly nejen ctnosti, nýbrž i všední úkony obyčejného života, ba i neřesti. Národové a města přijímali za vlastní i cizí bohy buď ze záliby nebo z bázně, aby jim snad tito cizí bohové neškodili. Sv. Pavel nalezl v Athenách oltář, věnovaný *„Neznámému bohu"*. (Sk. ap. 17. 23.)

Bohové tito byli pak znázorňováni modlami, které nebyly dle mínění lidu jen symbolem nebo znakem boha, nýbrž posvátným předmětem, v němž bůh skutečně sídlil a přebýval. Poslední dobou bylo v Řecku takové množství velikých a malých, kovových, kamenných, hliněných a dřevěných model, že v některých krajinách bylo více bohů než lidí.*)

Zrovna tak, ne-li hůře, bylo tomu i v Římě. Římané neznali ani jména všech svých bohů.**) A jak je měli znáti, když jich byly tisíce a tisíce. Římský stát totiž, aby si nepohněval bohy podmaněných národů, vřaďoval je mezi své bohy. Se vzrůstem římského státu vzrůstal i počet bohů, až jich bylo zrovna bez počtu,

A jako u všech ostatních pohanských národů, nalézáme též u Řeků a Římanů dva hlavní rysy modlářství: *ukrutnost a nemravnost*. Od Řeků přijali Římané mravní nevázanost a spojili s ní krutou krvelačnost. Při veřejných hrách hynuly tisíce lidí, a krev tekla potokem na počest bohů a na zábavu bezcitných diváků všech stavů, věku a pohlaví. Krev, stud a mravnost byly nejobyčejnější oběti modloslužby.

Kam spěla a nutně dospěti musila kultura, jejíž základy a pilíři, jejímž duchem byla taková filosofie a takové náboženství, jest na bíledni. Dějiny ukazují nám smutný obraz sociálních poměrů u Řeků a Římanů.

Řekové považovali se za jediný vzdělaný národ, všichni ostatní byli barbaři. Základem všeho práva bylo násilí; každý cizinec byl považován za nepřítele; každý přemožený byl otrokem, třeba byl soukmenovec a občan sousedního města. Bez *otroctví* nedovedl si Řek vůbec ani představiti řádný život. Většina obyvatelstva řeckých měst a států byli otroci. Na otrocích spočívala všecka práce; tělesná práce a řemesla byla nedůstojna řeckého občana a činila jej neschopným k státním úřadům a důstojnostem. Nechuť ku práci a lenost byla významnou vlastností Řeků, jako vůbec všech pohanských národů; proto se nemohli obejíti bez otroků.

Otroci neměli žádných práv, byli neživou věcí, pracovním nástrojem, předmětem obchodu jako dobytek nebo domácí nářadí. Práva měl jen svobodný občan, než i ten byl vlastně *otrokem státu*. Řekové přes všecku svou kulturu nepřivedli to k poznání, že každý člověk má i beze státu osobní význam jako jednotlivec, jakýsi obor individuelní svobody, sebeurčení a svědomí. Stát určoval, co je mravné a spravedlivé, kteří bozi a jak mají býti ctěni; stát byl neobmezeným pánem a bohem poddaných, kteří tělem i duší, majetkem i rodinou náleželi úplně státu.

*) Döllinger: Heidentum u. Judentum, 217. — **) Tamtéž, 469.

Dítky byly na prvním místě majetkem státu, který je prohlížel a rozhodoval, mají-li zůstati na živu, či mají-li pro slabost nebo nějakou chybu býti usmrceny nebo pohozeny. O školství se stát nestaral. Rodičům bylo se starati o soukromé vyučování a výchovu dítěte; svěřovali ten úkol obyčejně otrokům, kteří již nemohli zastati jiné práce.

Postavení *ženy* bylo u Řeků poněkud lepší než u jiných pohanských národů, poněvadž Řekové neznali mnohoženství. Nicméně byla žena i Řekům jenom nezbytným zlem, potřebným k rození dětí. Jako manželka a matka neměla řecká žena ani práv ani vážnosti a to ani v rodině ani na veřejnosti. Za to však nabyly veliké vážnosti a vlivu *hetéry*, t. j. veřejné nevěstky.*)

Proto nebylo u Řeků vlastně *rodinného života*: Řecký občan strávil většinu svého času mimo dům na politických schůzích, na přednáškách filosofů, na veřejných slavnostech náboženských a zábavných. Z toho se vyvinula nechuť k pořádnému manželství a zločinné prostředky, jimiž v manželství omezovali počet dětí, aby si zajistili pohodlný život a dětem mohli zanechati větší majetek.

K tomu přistoupila všeobecná nepoctivost, lakota, lenost, zženštilá rozmařilost Řeků. Neřestmi těmi stali se Řekové nejopovrženějším národem své doby. Řecká proradnost byla příslovím v celém světě. Kdo znal Řeka, nevěřil jeho přísaze, třeba že ji stvrzovalo deset ručitelů, deset pečetí a dvacet svědků.**) „*Řecky žíti* — per graecari" znamenalo Římanům pitky a hodování ve dne v noci, patolízalství a zhýralost. Římané byli sice žáky Řeků; nicméně pohrdali jimi, považovali je za schopny každého darebáctví a každé hanebnosti a nazývali je vynálezci a učiteli všech neřestí.***)

Konec řecké kultury poskytoval přesmutný obraz: V čele národa a veřejného mínění političtí žvanilové, dryáčníci a zhýralci; zrádci a zloději v bohatství a rozmařilém přepychu; davy lidu v žebrácké chudobě a nemravné zpustlosti, bez náboženství a patriotismu; mládež zdivočelá, neřestmi vyžilá, úbytek obyvatelstva, pustnoucí města i venkov, všude rozklad, zkáza — *bankrot*.

13. Tentýž osud stihl kulturu římskou. Nutno popsati aspoň krátce její výši, abychom dovedli oceniti její pád. Římané měli podivuhodné státní zřízení, zákonů bez počtu, ohromnou armádu světoslavné udatnosti a zároveň armádu vyškoleného úřednictva. Měli policii, jež dbala o bezpečí na ulicích ve dne v noci, dohlížela na trhy, hostince, lékárny a stavby: měli tajné policisty, hasiče a strážníky, kteří hlídali domy, jejichž obyvatelé dleli celý den v divadle nebo v cirku.

Měli velkolepé knihovny, musea, sbírky starožitností a vzácností z celého světa; knih, zbraní, soch, skvostů. Jediný Řím měl na konec více než 10.000 veřejných pomníků a soch z kamene, z bronzu, ze slonoviny pozlacené, zhotovené buď v Římě neb uloupené v dobytých zemích.

---

*) Döllinger: Heidentum und Judentum 683. — **) Weiss, Apol. III. 2. 85 die Polybia. — ***) Weiss: Apol. III. 2. 85.

Měli ohromná divadla s obdivuhodnou technickou výpravou, velkolepé vodovody, veřejné lázně nesmírné nádhery, nesčetné chrámy plné drahocenných soch, ozdob a pokladů, obrovské veřejné stavby; mosty, kanály, silnice atd. Porovnáme-li tehdejší a dnešní technické prostředky, musíme uznati, že Římané provedli větší stavby než jsou naše stavitelská díla.

Též o duševní požitky bylo postaráno. V Římě vycházely úřední noviny, z nichž se obecenstvo dovídalo o nejnovějších událostech politického a veřejného života. Knihkupci zaopatřovali čtenářům literární plody, hlavně básně a romány. Kdo měl čas a peníze, mohl cestovati a to poměrně rychle státní poštou; na mnohých místech byly pohodlné hotely pro cestující, v městech mohl použíti drožek a fiakrů a povozu různého druhu.

Paláce a vily římských boháčů opatřeny byly vším pohodlím, jaké si jen lze mysliti. Majitelé jejich žili tak přepychově a labužnicky, jak to sotva dovedou dnešní milionáři. Veřejné zábavy Římanů: divadla, zápasy gladiatorů, závody, námořní bitvy v cirku byly takových rozměrů, vyžadovaly tolik nákladu a dokazují tolik technické umělosti, že bychom tomu ani nevěřili, kdyby zprávy o tom nebyly tak zaručeny. Nedivno proto, že se říkalo: Kdo neviděl Říma, je zrovna tak hoden politování, jako kdo neviděl slunce.*)

A hle, všecka tato hmotná moc a duševní pokrok skončil bědně. Byla to kultura čistě přirozená, plod přirozených schopností a vloh římského ducha; jeho rozumové a mravní síly. Cicero tvrdí, že ctnost byla první příčinou římské moci: „Jsouce za Španěly počtem, za Gally silou, za Karthaginskými chytrostí, za Řeky uměním, převýšili jsme je všecky zbožností, náboženstvím a moudrostí.“ **)

Pravda a ctnost, zdravé náboženské a mravní zásady jsou krví a duší národů a lidské společnosti. Dokud se zákony římského státu, jejich nábožensko mravní život shodoval aspoň s přirozenou pravdou a ctností, pokud to u pohanů bylo možno, byl národ římský silný, mohutněl, až ovládl svět. Jakmile se však ctnosti římského lidu zvrhly v neřest, byl podryt základ jejich moci; jakmile byla neřestí otrávena jejich krev, nastala hniloba; jakmile zmizela duše z těla římského kolosu, nastala smrt — rozklad římské říše, úpadek římské moci, *bankrot římské kultury*.

Otakar Jakoubek:

Staré české modlitební knihy.

(Dokončení.)

V r. 1856 vyšly v Praze skladem a nákladem Bedřicha Stýbla modlitby v duchu božím a pobožnosti pro katolické křesťany pod titulem: „Pravá síla křesťanské duše. Sepsal je František Tomsa. Obsahovaly 264 stran v 12°. Nevázané stály 24 kr. Švabachem byly vysázeny.

*) Weiss: Apol. III. 2. 50 a po různu. — **) Leroy-Kameš: Katol. filosofie dějin, 29. Vzděláv. knihovna katolická.

V témže roce v Jindřichově Hradci tiskem a skladem Aloisa Josefa Landfrasa vyšel „Duchovní poklad“ aneb „Katolické modlitby a písničky z rozličných pobožných knížek sebrané“.

Tyto všem věrným křesťanům atd. v nově na světlo vydané byly. Stran měly 229 v malé 12°. Taktéž byly švabachem vysázeny.

Tímže skladem a nákladem v témže roce vyšla: „Duchovní rajská růže spasitelné vůně“, to jest: Vroucné modlitby ranní a večerní, též při mši svaté atd. Stran měly 246 v 12°. Rovněž byly švabachem vysázeny, jak u Landfrasa u modliteb bylo zvykem.

V Praze r. 1856 vyšla v Praze u Bedřicha Stýbla „Úplná modlitební kniha k uctění nejsvětějšího srdce Pána Ježíše a Marie Panny.“ Sepsal ji P. Vojtěch Ruffer, děkan starobylého kollegi chrámu Páně na Vyšehradě. Bylo to již čtvrté, opravené a rozmnožené vydání. Stran čítala 469 v 8°. Nevázaná stála 44 kr. Vysázena byla švabachem.

V r. 1856 vyšlo již třetí vydání opravené a rozmnožené vzpomenutého již „Úplného klíče nebeského ráje“ od V. Ruffera. Vyšlo týmž nákladem za tutéž cenu a v téže úpravě. Jen rozšířeno bylo ze 288 stránek na 312.

Na skladě a nákladem Bedřicha Stýbla v Praze vyšla poučná modlitební kniha pro nábožnou katolickou křesťanku. Zněl její titul: „Potěšení jediné srdce mého povždy“. S povolením duchovní vrchnosti vydal ji Josef Rechziegel. Byla se 4 rytinami v ocelí a s titulem, barvotiskem vyvedeným. Měla v 12° 400 stran. Cena její byla 54 kr.

V r. 1856 vyšla v Hradci Králové „Hauberova úplná křesťansko-katolická modlitební kniha pro ženské pohlaví“. Z německého ji vzdělal a nově sestavil P. Jos. Ant. Šrůtek. Bylo to již druhé opravené vydání.

Vyšla tiskem a nákladem Jana Hostivíta Pospíšila. Stran měla 455 v 8°. Sešitá stála 1 zl. 12 kr. Byla vysázena švabachem.

V témže roce s povolením nejd. ordinariátu českobudějovického vydal Jan Šveda, kaplan v Ledenicích, „Nejpotřebnější modlitby a písně ku prospěchu nábožného lidu vůbec a mládeže školní zvlášť“. Nakladatelem byl B. Stýblo v Praze. Měly 236 stran v 12°. Nevázané stály 12 kr. Vysázeny byly švabachem.

Rok 1856 byl vůbec na vydávání českých modlitebních knih požehnaný. Tak ještě dále téhož roku vyšly: „Hora Kalvárská“ aneb „Ježíše Krista přežalostná cesta na hoře Kalvarii“. V této jsou modlitby ranní, večerní, k mši svaté atd. V Jindřichově Hradci byla vydána tiskem Al. Jos. Landfrasa. Obsahovala 140 stran v 18°. Švabachem byla vysázena.

„Nábožné písně a modlitby“. Vyšly v Jindřichově Hradci. Tisk a náklad předešlého. Obsahovaly 47 stran v 12°.

Přidány k nim některé písně německé, jedna latinská a české modlitby k sv. zpovědi a přijímání.

V Praze vyšla skladem a nákladem B. Stýbla „Útěcha kající duše“ čili „Předobrý Pastýř Kristus Pán, jenž hledá ztracenou ovci a nalezl ji . . .“ Obsahuje spasitelná rozjímání. K tomu

připojeny jsou pro kající a po spasení toužící duše celoroční modlitby atd.

Vydal ji Vojt. Ruffer. Stran obsahovala 460 v malé 8°. Nevázaná stála 48 kr. Byla vysázena švabachem.

„Zlatý nebeský klíč" aneb modlitby k vysvobození duší očistcových dobře pohodlné, v kterýchžto předně užitečnost a lehký způsob dušičkám ku pomoci přispěti, jako i také pěkné a krátké naučení, skutky své užitečně vykonávati, se vysvětluje, při tom také v 16ti dílech rozličné ranní a večerní, při mši a nešporní, zpovědní a k přijímání modlitby, jako i také modlitby k nejsvětější svátosti oltářní a k Trojici sv., ke Kristu Pánu a jeho svatému umučení, k matce Boží Marii Panně a jiným svatým, modlitby na všechny vejroční slavnosti a jiné obzvláštní dni, v obecních a vlastních potřebách a důležitostech, za nemocné a umírající osoby, a naposledy za dušičky očistcové, za světské a duchovní panny, za těhotné a kající ženy se obsahují, a to k obzvláštnímu užívání a potěšení pobožnému ženskému pohlaví skrze Patera Martina ze Kochem, řádu Kapucínského, předně v německém jazyku složené, pak od Patera Edelberta Nimburského, téhož řádu, přeložené a nyní k potěšení českému národu opravené a vytištěné. K dostání v Praze a v Král. Dvoře u Frant. Karla Hladíka, arcib. impressora. Vyšly v 8° a vysázeny byly švabachem.*)

V Báňské Bystřici v r. 1856 vyšly: „Nábožné katolické modlitby a pěsničky o tajemstvích víry a Svatých Božích". Vyšly jako čtvrté vydání tiskem Fil. Macholda. Stran měly 252 v 12°.

„Anjel strážný, průvodčí po cestách života". Modlitby a naučení ku vzdělání křesťanské mládeže. Napsal In. Ant. Frencl, doktor bohosloví a učitel na vzorném českém gymnasiu Starého města v Praze. Vydáno v Praze r. 1856 jako nové vydání nákladem B. Stýbla.

Stran měly 327 v 16° a nevázané stály 20 kr.

V r. 1861 vyšly tyto modlitby ve čtvrtém rozmnoženém vydání. Měly 310 stran v malé 12°. Nevázané stály 36 kr. a v kůži vázané byly za 70 kr. r. č. Vyšly týmž nákladem, jen stojí ještě přidáno u nakladatele: Na Sv. Václavském náměstí č. 786-787.

V r. 1856 vyšel v Olomouci: Úplný kancionál katolický". Tento dle sebraných písní uspořádal, modlitbami a ponaučeními opatřil Frant. P. Poimon, kooperátor u sv. Tomáše v Brně. Tiskla ho tiskárna Ant. Halousky, jenž byl nazýván „majitelem universitní knihtiskárny".

Vyšel též jeho nákladem. Ve skladě byl u J. Neugebauera. Obsahoval 916 stran v malé 8°. Cena jeho byla 1 zl. 24 kr. Byl vysázen švabachem.

Jako výňatek z modlitební knihy „Anjel strážný" od dra In. A. Frencla vyšlo téhož roku nákladem B. Stýbla: „Sbírka nábožných písní pro veřejnou a domácí pobožnost ku prospěchu mládeže školní". Obsahovala 109 stran v 16°. Cena této sbírky byla 8 kr.

*) Viz: Knihopisné doplňky v „Časop. Čes. Musea" 1856, sebrané od Karla Stuchlíka.

V r. 1859 vyšel v Praze: „Ouplný zlatý Nebe Klíč“ aneb „Katolická modlitební kniha“ atd. Vydána byla pro pohlaví ženské od Jana Javornického. Bylo to již třetí opravené vydání. Tisknuta byla švabachem u Synů Boh. Haase, kde též byla na skladě k dostání. Měla 420 stran v 8°. Cena jejich byla 96 kr. r. č.

V r. 1861 vyšla v Praze malá brožurka „Otčenáš“, který ve smyslu Ježíše Krista rozšířen a vysvětlen k zvýšení pobožnosti pro každého. Vyňato vše bylo z modlicí knížky Beckovy. Byla na skladě u Václava Rosta, knihaře. Měla jen 6 stránek a stála 3 kr. r. č.

Často docházelo též k zákazům rozšiřování modliteb pochybné ceny. Tak na př. r. 1849 vyšla v Praze u Jana Spurného modlitební knížka „Pravá, spravedlivá, velká duchovní stráž“, z „původního“ prý jazyka od J. A. K. Hanla nově vzdělaná a opravená. Byla však nařízením biskupského ordinariátu českobudějovického zapovězena pro pověry v ní obsažené.*)

V r. 1861 vyšla v Praze kniha: „Mše svatá; oběť vždy trvající“. Byly to modlitby mešní dle římského missálu na všecky neděle a zasvěcené svátky i jiné slavnější dny v roce. Připojeny jsou k této sbírce i jiné zvláštní modlitby a pobožnosti.

Vydal ji František Eška, kněz církevní a vikarista na Vyšehradě. Sklad její byl u Bedřicha Stýbla na Sv.-Václavském nám. č. 786. Obsahovala 420 stran v 8°. Nevázaná stála 80 kr. r. č. Vysázena byla švabachem.

V r. 1873 vyšla v Jičíně „Sbírka náboženských písní a modliteb“, jichž autora a nakladatele jsem se nedopátral.

Uvedl jsem aspoň některé z rozšířených modlitebních knih starší doby, v nichž latinka dosud byla bílou vránou. Do učebnic školních počala se latinka zaváděti koncem let 1840 a tak znenáhla mizela v českých tiskopisech švabachová písma a frakturová, až konečně odkázána pouze jen na modlitební knížky a nábožné písně pro lid, který neuměl ještě dobře čísti latinku. Žel, že se též švabachu používalo k tištění tragických a komických prostonárodních písniček, kterými naše poutě byly zaplavovány a jichž autoři byli leckdy samotní kramáři.

Z uvedeného předcházejícího vysvítá, že k nejpopulárnějším nakladatelům modliteb českých náleželi: Alois Josef Landfras, knihtiskař a nakladatel (1797—1874) v Jindř. Hradci, jenž již za doby Krameriovy vydal velikou řadu modlitebních knih a kázání, v kteréž snaze Landfras syn pokračoval.

Též Bedřich Stýblo, knihkupec a nakladatel pražský (1817 až 1891) počal pracovati v zájmu českého čtení modlitební knihou, která v ladné formě vnější i osvěžena a ušlechtěna co do obsahu počala apoštolovati mezi lidem. B. Stýblo pilně vydával díla bohoslovecká, zdokonaluje stále písemnictví modlitební a školské, kdež se dodělal pozoruhodných úspěchů.

Nemenší popularity ve vydávání českých modlitebních knih došli Jan Hostivít Pospíšil (r. 1785—1868) a Jaroslav Pospíšil (1812—1889), knihkupci v Hradci Králové a v Praze,

*) Viz noviny „Čas“, 1861, č. 108.

kteří jako nakladatelé jsou často připomínáni jako jedni z nejčilejších a nejpilnějších.

K dalším ještě nakladatelům modliteb českých v letech padesátých náleželi: Frant. Rohlíček, majitel knihtiskárny arcibiskupské v Praze, Kateřina Jeřábková v Praze a Boh. Haase Synové v Praze.

Doba Čelakovských, Klicperů, Marků, Nejedlých, Palackých, Purkyňů, Šafaříků, Tylů a j. přinesla i modlitbám nový obrod. Modlitby byly spisovány často před tím méně spisovným jazykem. Toho nyní počalo se více dbáti.

A také již modlitební knihy na počátku let padesátých objevují se očistěny ode všeho, co je i s ostatní literaturou českou již po několik desetiletí znešvařovalo.

Dřívější nesprávnosti pravopisné a jiné zvyklosti, které byly na škodu pěkné formě spisovné řeči, úplně vymizely a počalo nastupovati správné užívání velkých písmen, rozdělovacích a jiných znamének, jichž užívání přešlo i do ostatních tiskopisů.

Dnes máme řadu modlitebních knih českých v nejdokonalejší úpravě typografické provedených, ale též i literárně cenných, o čemž svědčí jména: Beneše-Třebízského, B. Brodského, X. Dvořáka a j. v. Přes to však ani naše staré modlitební knihy nesmí se po stránce literární podceňovati. Jsou mezi nimi i některé pravé skvosty a perly literární, o nichž v podrobnější samostatné studii podaří se mi později více zajímavého uvésti.

Literatura.

CHORVATSKÁ.

Hrvatska Straža roč. XVI. čís. 4. ve čl. „Fiat lux" líčí tendenci pokrokového časopisu: „Savremenik" (řekli bychom Naše doba), který v 7. čísle (ještě v době válečné) hlásí boj církvi a víře.

Když vzplála válka světová, zdálo se, že i největší nepřátelé církve a víry přijdou k rozumu, že více než kdy jindy je třeba svornosti a že nelze vyčerpávati síly národa v boji kulturním. Ale ukázalo se, že nenávist k víře a církvi nezná ani těch ohledů. Známo, jak chovají se různé noviny a časopisy na př. Priroda, Njiva a j. A což Savremenik! V čísle 7. článek Osipa Jablanoviče soptí proti jakémukoli dogmatu, nebo církvi, ano i proti křesťanství vůbec. Chce přesvědčiti čtenáře, že katolictví je cos neblahého pro svět moderní. Důkazů ovšem nepodává, ale Savremeniku to stačí. Nietzsche kdesi píše: „Smělé tvrzení často více imponuje světu než uvádění důvodů."

Dále horší se na francouzského Bourgeta, že týž považuje Písmo za knihu Bohem nadchnutou a praví: „Což nedokázala moderní exegese procedury vzniku bible?" A uvádí trojici: Strauss, Feuerbach, Sabatier. Ale jistě by upadl v rozpaky, kdyby byl otázán, kdo to byli a co napsali. Feuerbach byl cynický filosof, nejextrémnějšího materialismu a jeho heslem bylo: Člověk je to, co jí. Napsal několik blasfemických knih, ale řaditi jej mezi exegety bylo by směšno. Ostatně jak se může představovati jako zástupce moderní exegese, když narodil se roku 1804. To znamená spoléhati na nevědomost čtenářů. A pokud se týče thelsty Straussa (nar. 1800 l), ten je dnes opuštěn. Ať se zeptá Jablanovič, co o něm soudí Harnack a čelní stoupenci protikatolické exegese a biblické kritiky, nehledíc k učencům katolickým. A také exegese Sabatiera zapadla v haraburdí starých theorií, ač má ještě něco přívrženců ve Francii.

Je patrno, že Jablanovič nemá ponětí o moderní exegesi. Nebo věděl by, že moderní protikatolická exegese s Harnackem, ač nerada, přiznává,

že biblická kritika je nucena vrátiti se ke směru kritiky katolické. Výrok Harnackův: „zpět k tradici" naplnil úžasem vědecký svět. Kdyby pisatel v Savremeniku byl poctivý muž, radili bychom mu, aby četl francouzského katolického učence Batiffola a poznal by, že protikatolická kritika a historiografie je u konce. Ale známo je, jak moderní lidé ti si vedou po způsobu Haeckela. Týž útočí ve svých: „Záhadách světa" proti nesčetným místům Písma a vůbec proti křesťanství, zvláště ve 4. dílu svých „Záhad", který tituluje: „Theologischer Theil". K tomu dílu připravil se čtením brožury Angličana Saladina — jehož pravé jméno je Stewart Ross — „Kritika židovského a křesťanského náboženství na základě kritiky biblické." Před svými německými čtenáři odvolává se naň jako na autoritu. A když Angličané vyjádřili mu podiv, že se odvolává na Saladina, pamfletistu nejhoršího druhu, co učinil Haeckel? V dalším anglickém vydání Saladina vypustil, ale v německém ponechal jej, domnívaje se, že Němci jeho triků neprohlédnou. A když přece, vykroutil se slovy: „O tom nemohu souditi, nebo theologie není můj odbor." Tedy theologii nerozuměti a přece psáti o ní a proti ní. To je moderní. Tak činí i Jablanovič v Savremeniku.

A ještě něco. Pisatel v Savremeniku neútočí jen proti katolické víře, ale i proti katolické mravouce vůbec. Příklad: „Ustanovení manželství, jako svazku nerozlučného . . . triumfuje ve své vnější, formální, mrtvé, farisejské formě! Takové morálky moderní kultura nezná." A dále: „Místo nerozlučného manželství — volná láska." Hle, tu máme to, za čím jde především moderní kultura. A také proč ta moderní kultura — nota bene ne pravá, neboť s tou žijeme v nejlepší shodě, ale ta pohanská moderní kultura — proč nenávidí křesťanství jako největší zlo! Křesťanství praví: Člověk je od Boha a jde k Bohu. Pohanská moderní kultura dí: Člověk je ze zvířete a má se přiblížiti zvířeti. Proto tedy místo nerozlučného manželství — volná láska jako mezi zvířaty. Tak i v Savremeniku horuje se pro to théma. Rozum diktuje tu srdci. Ano, čeho srdce nechce, toho ani hlava nepřijímá. Proto praví Spasitel: „Kdo chce činiti vůli Boží, pozná z učení, zda z Boha je, anebo mluvím-li ze sebe." Ano ti, kteří nechtí činiti vůli Boží, nechtí také znáti, že učení Kristovo je z Boha." To je nepochybný důvod bezvěří.

Že morálka vůbec nemůže obstáti vedle „moderní kultury" Jablanoviče, to patrno z evolucionistického stanoviska pisatelova. Již na počátku praví: Není vůbec žádného morálního systému, který by obsahoval věčnou pravdu a morální princip života jeho (národa). Vše plyne, mění se, rozvíjí se v nekonečnost, není stání ani návratu na té cestě věčné evoluce." Kdyby nebylo vůbec zákona morálního, jaký zákon by byl? K čemu byl by zákon morální, který by se věčně měnil? Pak nelze vůbec říci, co platí a co ne. Říká se: Nikdy nebylo jako dnes; kdo může podvádí a krade. Dle pověděného bylo by to moderní. Vůbec zloději by byli nejmodernější lidé. A tak tomu je s celou morálkou. Cizoložství, podvody, utrhačství, to vše lze hájiti dle názoru: „Věčný zákon je měnivý, a co včera bylo zlé, dnes může býti dobré." Jak Nietzsche dí: „Vše je svobodno, zákon morální je umlčen." Mnozí té morálky se hrozí, jen ne Savremenik se svou družinou.

A my vidíme, co nas katolíky čeká od liberálního tisku v dobách, jimž jdeme vstříc. Jaroslav Slavíček.

FRANCOUZSKÁ.

Leopardi, par Paul Hazard, chargé de cours a l'Université de Lyon. (Collection des grands écrivains étrangers.) Paris 1913. Bloud et Cie., éditeurs. Cena 2·50 fr.

Leopardi, jeden z největších básníků italských 19. století a vynikající filolog, narozený r. 1798 v Recanati, zemřelý r. 1837 v Neapoli, je předmětem přítomného spisu Hazardova. Ač byl téměř samoukem, osvojil si již jako jinoch značné vzdělání linguistické; vedle italštiny znal latinsky, řecky, hebrejsky, francouzsky, španělsky a anglicky — a věnoval se zejména studiu literatury klassické s takovou horlivostí, že již v 16 letech největší část starých spisovatelů přečetl. Do této doby spadají také první jeho filologické práce, jako vydání a překlad Porfyriova De Vita Plotini a Commentarii de vita a scriptis rhetorum quorundam, jakož i různá pojednání o předmětech klassické literatury, která i mimo Italii budila pozornost. Při velkém nadšení Leopardiho pro

velkou a silnou Italii stalo se obírání s klassickým starověkem pro něho zdrojem nejhlubší bolesti nad smutnými politickými poměry vlasti, spolu však namahavá duševní práce beztak slabé jeho od mládí zdraví vždy více a více podrývala. Tak rozvíjela se ona trudná nálada a neutěšený názor světový, která se již v první z jeho básní „Ode na Italii" (1819) obrážejí.

V listopadu r. 1822 odebral se Leopardi do Říma. Zde seznámil se s německým professorem Niebuhrem, jenž jej hleděl získati pro profesuru na universitě berlínské. Než podkopané zdraví básníkovo nedovolilo návrh přijmout. Všech prostředků téměř zbaven a rostoucí nemocí nucen zříci se svých učených studií, vrátil se r. 1823 do Recanati, kde jeho melancholická nálada ještě se zvětšila a jej k nejzašším hranicím skepticismu a pessimismu vedla. V této náladě vznikla mezi tím jeho slavná óda Bruto minore (1823), zde také uspořádal první sbírku svých Canzoni (1824). Roku 1825 opustil podruhé otcovský dům a po četných putováních usadil se trvale ve Florencii, kde urození a velkodušní přátelé pečovali o jeho potřeby a ušetřili jej starostí před bídou. Roku 1833 Ranier jej uvedl do Neapole, kde prožil poslední léta svého života. Nemocen stal se Leopardi básníkem beznadějnosti a pessimismu. Jeho básně, vynikající řídkou dokonalostí formy, velikou intensitou výrazu, sestávají z kanzon, ód a sonet, mezi nimiž vedle zmíněné básně na Italii nejpřednější místo zaujímají La Ginestra, Láska a smrt, Z mrtvychvstání atd. K tomu druží se satirická báseň Paraliponeni della Batacomiomalia v osmi zpěvech, Operette morali, řada v dialogické formě psaných pojednání plných nejjemnějších pozorování, vzor nejdokonalejší italské prosy a různé jiné spisy. Životopis Hazardův, jenž studoval Leopardiho v jeho vlasti samé v Recanati, kde hleděl dosíci přímých dojmů skutečnosti, stane se spolehlivým vůdcem všem, kdož zatouží seznámiti se zevrubněji s velikým básníkem italským, pěvcem bolesti lidské v tónech bodajících. Dr. Jos. Samsour.

Henri Heine par Pierre-Gauthier (Collection de grands écrivains étrangers). Paris 1913, Bloud et Cie. Cena 2·50 fr.

Jak autor v úvodě poznamenává, je tato biografie první úplnou studií, jež byla napsána ve Francii o životě nechvalně známého básníka německého Heineho, narozeného v Düsseldorfě r. 1799 z rodičů židovských, zemřelého v Paříži r. 1856. Jeho život dá se rozděliti ve dvě periody: první (až do r. 1836) skýtá divadlo postupné emancipace. Heine byl nejdříve zaměstnán v písárnách svého strýce Salomona Heineho, bankéře v Hamburku; než tyto pokusy jak ve Frankfurtě tak v Hamburku byly nešťastné. Roku 1825 přestoupil k protestantismu v naději, že se stane úředníkem a usadil se jako advokát v Hamburku. Než studia právnická jej nikdy nezajímala: v Bonně, kde se zabýval reformou orthodoxního židovství, uveřejnil r. 1823 „Intermezzo", lyrickou sbírku básní, která zahájila v Německu nový druh poesie, ironické a spolu bolestné. V brzku však Heine stal se básníkem revoluce (r. 1826). Tehdy vyšel první svazek jeho Reisebilder, vypravování cesty fantastické, kde útočí na všechny formy despotismu a socialního pokrytectví. Druhý a třetí svazek Reisebilder (1827 a 1830) činí z něho lidového tribuna a inspirují básníky mladého Německa. Odciziv si útoky na Platena ve vlasti veřejnost, ubírá se r. 1831 do Paříže.

Tu počíná perioda politického vystřízlivění a návratu k poesii. Heine snaží se vytvořiti intellektuelní dohodu mezi Francií a Německem; avšak následky ducha revolučního jej děsí; důsledný Saint Simonista stává se aristokratem. Heine najednou je napadán radikály, socialisty a vládci Německa, kteří zapovídají (r. 1835) jeho spisy. Proto hledá útěchu v poesii, kterou snaží se hájiti proti „obskurantismu demokratickému" a proti „tyranii králů". Trýzněn starostmi finančními a žárlivostí (od r. 1835 žil s Mathildou Miratovou), básník revoluce stává se opět básníkem života individuelního; opěvá svá muka, svoje vize fantastické.

Dr. Jos. Samsour.

NĚMECKÁ.

Die Weltliteratur im Lichte der Weltkirche. Von Richard Kralík. Nákladem Tyrolie v Innomostí. 1918. Stran 332. Cena nev. K 6·20.

V letě roku 1916 byla napsána tato nejnovější práce, v německé katolické literatuře předobře známého pilného spisovatele dra Richarda Krá-

lika. Vypracoval ji na popud nejmenovaného gymnasialního profesora a dokazuje, kterak se jeví ve světové literatuře pravda slov Tertulliána: „Každá duše jest přirozeně křesťanská.“ Probírá všechna čelnější literární díla všech věků a všech kulturních národů a dokazuje, že jejich pisatelé, o nichž dosud jsme myslili, že byli křesťanství nejen lhostejní, nýbrž nepřátelští, přece ve svém nitru sympatisovali s ním a třeba nevědomky potvrzují pravdu slov: anima naturaliter christiana.

Králík rozdělil spis na čtyřicet oddílů, v nichž bohužel nadmíru stručně rozvíjí svou myšlenku. Jest viděti, že podává tuto výsledky svých více než čtyřicetiletých studií a to pilných, neúmorných. Zná hlavní díla světové literatury dopodrobně. Upozorňuje na mnohé i nejpilnějším čtenářům neznámé věci, takže každý přítel literatury — a který vzdělanec by jím nebyl, najde tu mnoho zajímavostí, které mu ušly při četbě a studiu.

Dala by se sestaviti z této knihy zajímavá antologie výroků, jimiž bylo by možno dokázati, že všichni veleduchové všech světových literatur tíhly ve svém nitru ku křesťanství. Králík získal si touto knihou veliké zásluhy: provedl myšlenku, která jest velmi pozoruhodná a zajímavá. Čtenáři této krásné knihy naplní své zásuvky výpisků četnými poznámkami.

Nejnovější literatury Králík tuto neuvádí, ale slibuje, kdyby po jeho příkladu neučinil někdo jiný, že se snad ještě podvolí této práci.

Srdce čtenářovo jásá při této četbě, i když snad někdy myslí, že podkládá Králík myšlenky křesťanské spisovatelům, na něž jsme zvykli pohlížeti jako na největší nepřátele všeho křesťanského, přece když vše uváží, dá mu za pravdu. Tak na příklad dokazuje, že známý výrok Goethův, kdež praví, že jsou mu čtyři věci nejprotivnější a mezi nimi se uvádí znamení kříže, měl Goethe něco jiného na mysli a nikoli kříž. Za zmínku stojí v nynější době, že byl Goethe nadšen za svého pobytu v Karlových Varech pobožností lidu ku sv. Janu Nepomuckému. Nejsme u nás zvyklí, aby laik učenec psal tak nadšeně o naší církvi jako Králík. Odstavec, kde jedná o Ježíšovi, jest nadepsán: „Dílo Ježíšovo, vrchol světové literatury.“ Tato hlava, jakož i jiné, na př. Nový Zákon, legenda, církevní hymny, němečtí klassikové a jiné mnohé jsou pravé skvosty nádherných myšlenek. Mluví tu učenec, znalec světové literatury, katolík, celým srdcem svou církev milující, pro ni nadšený. Píše slohem tak úchvatným, že nadchne, uchvátí, rozohní i liknavého, nerozhodného našince. Kéž najde i u nás mnoho čtenářů. Nikde nezapírá pravého Germána, snaží se však nenaraziti a neuraziti Negermány.

Referent četl knihu s největším zájmem a byl by si ji nejraději celou opsal do svých výpisků; ze knih, které dosud četl, čerpal pro své výpisky z této Králíkovy nejvíce. Není možno obšírněji popisovati její přebohatý obsah, ale každý se v ní poučí a bude povděčen mužnému karakteru Králíkovu, že se nebál vysloviti a hájiti stanovisko křesťanské. Dobře učiní, když si pořídí knihu všichni přátelé literatury, nabudou z ní mnoho nových hledisk. Dějiny literatur známe ponejvíce z pramenů nám katolíkům nepřátelských. Tuto v knize Králíkově otevrou se nám oči. Úprava knihy jest pěkná. Ig. Zháněl.

ČESKÁ.

Slovenské pohledy. Napsal K. Kálal. (Sbírky „Za vzděláním“ svazek 96.) Stran 40. Cena 60 hal. Nákladem J. R. Vilímka. 1917.

Rozhledy po dějinách Slovenska. Naps. K. Kálal. („Za vzděláním“ sv. 107.) Stran 44. Cena 60 h. Praha 1918.

Bylo by lépe bývalo sloučit oba spisky v knížku jednu a obsah pečlivěji uspořádat. Mnohé věci se totiž opakují, což čtenáře, který oba spisky za sebou čte, poněkud rozlaďuje. Stručnost je až přílišná, takže čtenář s dějinami Slovenska (hlavně kulturními) méně obeznámený nenabude z obou prací plného a jasného obrazu o lidu slovenském a jeho osudech. Nemalou vadou je také konfesní zaujatost spisovatelova, která za každou cenu vidí v protestantismu vzdělanost a pokrok, kdežto na katolické náboženství pohlíží nevlídně. V slovenských stolicích je katolíků 79 proc., lutheránů 14 proc., kalvinců asi 3 proc. a židů 4 proc. Všech Slováků počítá se na 2 mil. V letech 1900—10 vystěhovalo se 296 tisíc Slováků do Ameriky. — Na str. 4. (Slov. pohl.) praví spis.: „Slovensko má budoucnost. Jeho naděje je v továrním průmyslu. V celém mocnářství (pozn. „býva-

lem") není země, která by měla tak příznivé podmínky pro tovární průmysl jako Slovensko. Množství lesů, uhlí, nerostů . . . V zemi je také hojnost pracovní síly, jež dosud hledá výživy za hranicemi. Kdo opanuje velkoprůmysl slovenský, bude pánem Uher ... To vše praví p. spisovatel bez poznámky, bez povzdechu! — — Zcela jinak dívá se na toto „bohatství" a tuto „budoucnost" kulturní historik. V Nár. Listech (20. dubna 1919) píše na př. Leop. Weigner: „Nedá se upříti, že vlivem dnešní doby pronikáním kultury a ruchu průmyslového ponenáhlu se ztrácí, co bylo na Slovensku typickým, krásným a jedinečným znakem tisícileté kultury. Dnešní vše nivelující doba, krok za krokem ničí všecko to bohatství poesie slovenské kultury. Umění, písně i kroj, zvyky i mravy, vše co tvoří kulturu lidu, zvolna propadá v bezednou propast věčného zapomenutí." Marně budou ministři vydávat nařízení o ochraně uměleckých pokladů, když na druhé straně se ponechává volná ruka vykořisťovateli — průmyslu (kapitalismu) — — Mluví se také o moderní době, o vzdělanosti, pokroku, o štěstí a spokojenosti národa, což prý nám přinesla nová doba, a slibuje se nám blaho a štěstí ještě větší... Jmenovaný spisovatel (Leop. Weigner) na uv. m. praví také toto: „Vedle krásné řeči a vzácného pokladu zpěvního jest u Slováků lidové umění hlavním důkazem duševní zdatnosti a schopnosti lidu slovenského a jeho uměleckého nadání. Tyto vzácné přednosti slov. lidu rozpoznal u nás již Josef Manes, když r. 1854 vypravil se na slovenskou svou cestu, kdež „svěžíma, čerstvě umytýma očima vnímal radostné dojmy". Manes viděl celé Slovensko v slavnostním rozradostnění, blaženém osvětlení; našel tam zpěvný lid úsměvného humoru, vrozené elegance . . ." — — Ano, „slavnostní rozradostnění" . . . Kam se podělo? Nejen na Slovensku, ale i v Čechách a na Moravě? . . . Dnes je na postupu (už přes 30 let) posupná soc. demokracie, která se chystá k zoufalému boji se svým otcem — nekřesťanským, nevěreckým liberalismem. Kdyby se dnes dívali spisovatelé na vše tak „čistýma, čerstvě umytýma očima" jako Josef Manes, viděli by nepřítele (nevěru) při práci a poznali by jeho plány do budoucnosti, ale u nás je vše oslepeno a otupeno voláním: „klerikalismus, toť nepřítel!" — A pod dojmem tohoto hesla, chytře do světa hozeného, posuzuje se život a píší se „dějiny". A jen tak je možno napsat větu: „S rozvojem reformace stoupala i vzdělanost." (Rozhl. po děj. sl. str. 24.) — O spojení „Habsburků s církví katol." (Vídeň a Řím) mnoho se mluví. Pěkně toto „spojení" objasňují slova: „Dynastie habsburská, zápasíc v Uhrách s Turky, nepotlačovala evangelíků tou měrou jako v Čechách, vždyť jich často potřebovala na obranu trůnu." (Slov. pohl. str. 28.) Kdo má oči k vidění, mohl by z toho poznati, je-li spravedlivo pro politiku habsburskou štváti proti církvi — jenže právě třeba dívati se na dějiny „svěžíma, čerstvě umytýma očima", a ne německo-protestantskými brýlemi . . . L † a.

Evangelia, nedělní a sváteční, s příslušnými úvahami, Slovinsky od prof. Dra. Matěje Haviče, přeložil Frant. Wolf, farář. — V Hradci Králové. Nákladem bisk. konsistoře v Hradci Králové. 1918. — Malá 16° 128 Stran. Před léty vydal vydal prof. Dr. Matěj Havič nedělní a sváteční evangelia v kapesním formátě v řeči slovinské a německé. Ke každé perikopě je připojeno kratinké vhodné rozjímání. Stručný obsažný spisek tento byl věnován především vojínům. Jak již to moderní válka s sebou nesla, nebylo možno vojínům všem vždy a každou neděli a svátek obcovati službám Božím. Bylit rozptýleni v zákopech, anebo po nepatrných dědinkách v širošírém území, jako na př. v Ukrajině, kde našich kostelů poskrovně, anebo cestovali po dráze, provázeli transporty, raněné, nemocné, konali pochody, stáli na stráži, takže mnohdy při nejlepší vůli a při vší přičinlivosti vojenských duchovních do kostela se nedostali. Pro ty hlavně myšlena byla příručka ta. Vojínové také velice rádi ji přijímali, čítali horlivě a půjčovali si vzájemně. Také polním kněžím, kteří při nynější válečné pohyblivosti mnoho zavazadel nositi s sebou nemohli, přišlo „kapesní" evangelium, jež nezabere mnoho místa, velmi vhod. Nedivme se proto, že ještě za války pořízen byl překlad do maďarštiny, nyní pak i český. Tento vyšel z podnětu J. M. Dra. Josefa Doubravy, biskupa královéhradeckého, a nákladem téže biskupské kosistoře. Ku každému evangeliu je přidáno vhodné krátké jadrné obsažné případné rozjímání. Přídavek obsahuje ranní a večerní modlitbu, pobožnost ke mši sv. za války, modlitby ke sv. zpovědi a sv.

přijímání, poučení o posledním pomazání a generální absoluci, vzbuzení dokonalé lítosti a modlitby těžce raněného. Praktická úhledná knížečka tato způsobí dojista milým našim vojínům v poli, v zázemí i v nemocnicích radost. Ale i všichni ostatní věřící budou s prospěchem v ní čítati a dle ní rozjímati. Kéž přispěje kapesní toto evangelium k tomu, aby slovo Boží v našich zemích zase horlivě se četlo a bedlivě zachovávalo.

Msgr. Dr. Rudolf Zháněl.

Zahradník od Rabindranatha Tagore, přeložil F. Balej. Před několika lety objevil se na literárním trhu básník východu, jehož jméno letem blesku stalo se známým po celém světě, Rabindranath Tagore. Jeho díla jako Gitánžali (Obět písní) dočkala se u nás již IV. vyd., Sádhaná (Naplnění života) III. vyd. a konečně Zahradník II. vyd. Překlad posledního díla pořízen dle vydání anglického z r. 1913, které má tu zvláštnost, že ho pořídil sám básník dle bengálského originálu. Jsou to básně o „lásce a životě", jež napsány mnohem dříve než soubor náboženských básní obsažených v knize Gitándžali. V překladě anglickém není vše přejato z původního znění, něco jest zkráceno, něco přebásněno, jak sám básník doznává. Děj vine se hlavně ve formě dialogické mezi Randžanou a „jím", jehož jméno známo celé vsi. Tu nazval básník Khandžaná a oba milence dělí pouze řeka zv. Andžaná. Děj postupuje velmi pomalu, jsa zpestřen řadou líčení z přírody, jejích krás a půvabů. V celém díle zračí se „životní filosofie", která v mnohém čtenáři vzbudí vzpomínky na vlastní mládí, kdy čarovným proutkem dotčeno rozezpívalo se srdce v hymnu čisté lásky a kouzlilo si předivo snů a štěstí v budoucnost. O ženě pěje básník:

„Ó ženo, tys nejen dílo rukou Božích, ale také rukou lidských,
ustavičně ti dávají krásu ze svých srdcích.
Básníci tkají ti tkanivo z nití zlaté obraznosti; malíři dávají
tvé podobě vždy novou nesmrtelnost.
Moře dává své perly, doly své zlato, letní sady své květy, aby
tě oděly, ozdobily, učinily vzácnější.
Touha srdcí mužských rozestřela svoji nádheru po tvém mládí.
Jsi půl žena a půl sen."

Ovzduší a vzdálenost původu knihy stěžují v některých částech proniknutí myšlenek a nebylo by od místa opatřiti knihu vysvětlivkami, aby čtenář vše mohl prožíti v duchu básníkově. Vzorně vypravené dílko, opatřené podobiznou básníka jako 16 letého jinocha důstojně se řadí k tvořivosti spisovatele. Pro ty, kteří neměli příležitost odjinud seznati životopis básníkův, bylo by vhodno uvésti jej stručně na konci knihy.

Antonín Ježek.

Manželství ve světle pravdy, Napsal a vlastním nákladem vydal Dr. Th. Jar. K. Kašpar. V Praze 1919. Cena K 1·60.

Velmi časový spis, pojednávající o ustanovení manželství a jeho účelu, o manželství křesťanském jako svátosti, o nerozlučitelnosti smlouvy od svátosti, o pravomoci církve nad manželstvím katolíků. Další články jsou: O moci státu nad svazkem manželským, o moci státu nad důsledky manželství. Naposledy o manželství občanském u katolíků, že toto hoví rozvodu a rozluce, zvrhlosti mravů a tím zkáze lidské společnosti. Z celého pojednání vysvítá, že katolík nemůže uzavříti manželství, leč podle předpisů církve, svátostné. „Nejen že pronásledování nepřátel církvi katolické neublíží, ale naopak i v milé naší vlasti povstane z pronásledování, jako vždy, svěžejší a mohutnější, a v srdcích všech věřících zakoření se tím hlouběji úcta ke svátosti stavu manželského, ku blahu rodiny časnému a věčnému a k opravdovému prospěchu státu i veškerého lidstva." (37.) Kéž je tento spis hodně čtěn!

Liga † 12.

Za otcem. Dle skutečných událostí vypravuje české mládeži Miroslav Tuček. Šedesátý první podíl pro údy Dědictví Maličkých. Tiskem Biskupské knihtiskárny v Hradci Králové. Nákladem Dědictví Maličkých. Krámská cena 1 koruna.

Teprve nyní — po 2 letech — mohlo vydati „Dědictví Maličkých" v Hradci Králové pro své členy číslo 61. (128 str.), jež obsahuje svrchu jmenovanou povídku z počátku světové války; líčí se tu hlavně osudy a odvážné činy hocha Pavla Šindeláře, jenž nepozorovaně vplíží se do vlaku odvážejícího vojíny na bojiště, kam odjel i jeho otec. Za tímto chce jeti, ale dostane se po různých obtížích docela jinam a hledí se všemožně od-

vděčiti za to, nebyl poslán domů k maceše, proti které jest zaujat štvaním ženy Růžičkové, ač macecha jest ženou velice hodnou. K dokázání vděčnosti naskytne se mu několikráte příležitost — i vrací se vyznamenán do vlasti, kde sám zraněn shledá se též se zraněným otcem. Doporučuji.

Šeb. Rada.

Rajská Zahrádka. Obrázkový časopis pro mládež. Uspořádal: Václav Špaček. Vydavatel a odpovědný redaktor: Václav Kotrba. Ročník XXVII. 1917—1918. Tiskem a nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba.

Po zániku „Kvítků" a „Českého Jinocha" zůstala nám pro mládež toliko „Rajská Zahrádka", založená a vedená (kromě několika ročníků, jež řídil učit. Josef Bartoň) slovutným spisovatelem Václ. Špačkem. S jakou pečlivostí odborník tento vybírá práce pro tento časopis, to dokazuje každý a tedy i tento poslední ročník, v němž vedle četných básniček nalézáme hojnost povídek a článků od spisovatelů dávno již osvědčených, jako od samého redaktora, jenž pod vlastním jménem i pseudonymem V. Podhradský, má zde osm velice pěkných povídek, od A. B. Šťastného jsou tu práce tři též velmi zajímavé; k nim druží se G. M. Dědinský (J. Milota), Ig. Zháněl, A. Simerská, Vinc. Drbohlav, P. G. Hans, V. Zapletal, J. Zákoucký, Ot. Jakoubek, A. M. Kadlčáková, J. L. Brandl atd. Předplácí se na celý rok pouze 2 K.

Fab. Budil.

Husí doktor. Napsala Adéla Gauss-Bachmannová. Přeložil Bohumil Kyselý. Vyšlo v Zábavách Večerních r. 38 sv. 4—5. V. Kotrba. Cena K 3·60.

Zábavy Večerní v poslední době přinášejí více překladů, než prací původních a domácích. O překladech pak platí, že to mají býti díla nejlepší, z němčiny pak se u nás méně překládá, protože si mnohý věc přečte v originále. Do rodiny Borovců se dostaví dvě tety, Ema se synem Gustavem a Amalie s dcerou Editou, tato jako umělkyně působila v Americe a považována za milionářku. Proto jest o ni starost, aby se jí v domě líbilo, aby bohatá dědička stala se chotí domácího pána. Snaha ta uvádí několik více méně povedených humoristických scen. Edita se nestane ženou všeumělce (právníka-čalouníka) Vladimíra, namluví si ji zvěrolékař Kochan, jenž sluje s pohanou husí doktor, ale jest výborným člověkem. Gustav zasnoubí se s rušnou Mařenkou. Děj je náladově veselý, k čemuž přispívá prostořeký Mírek, hodil by se některými scénami spíše na divadelní prkna. Vtipy nejsou vždy nové. Zdravý považován pro deklamace za blázna. Hrabě dle příjmení míněn hrabětem dle rodu. Některé výrazy jsou neobvyklé: pojehlenost, rozvernost, jemu zabylo horko. Děj pobaví více než poučí.

Dramatické umění.

(Řídí Antonín Ježek.)

Národní divadlo vypravilo Gluckovu operu „Orfeus a Eurydika" za pohostinského vystoupení pí. Alexové a sl. Mášové. Poprvé provozována tato opera 12. prosince 1864 na Prozatímním divadle a patří dodnes mezi vzácné plody umělecké, kde skladatel snažil se očistiti hudbu ode všech titěrek a zbytečností, jež úporně se draly do popředí zvláště u her italských mistrů, mnohdy ke škodě díla. Hudba Gluckova slouží především poesii, sesiluje výrazy citové, kouzlo situací, při čemž děj nepřerušuje a zbytečnými okrasami neseslabuje. „Orfeus a Eurydika" byla vždy vděčnou látkou četným skladatelů, tak i Gluckovi, který nalezl pro své umění i dobrého libretistu, jenž v intencích mistrových napsal libreto jednoduché bez zbytečných přívěsků. Tím samým patří opera tato mezi základní kameny ve stavbě chrámu umění.

Orfea zpívala s patřičným pochopením pí. Rejholcová, Eurydiku pí. Alexova j. h., která ukázala své umění kdysi v „Mignon" a i nyní potvrdila znovu svou pěveckou a hereckou zdatnost. Sl. Mášová j. h. dobře se uplatnila v malé úložce Erota. Režie p. Polákova byla přiměřená ovzduší díla a svědčila o zkušené ruce odborníkově. Choreografickou část nastudoval baletní mistr Augustin Berger a provedli ji se zdarem solisté i sbor baletní.

Tovární prázdniny, hra o 3. dějstvích od Stanleye Hougtona Hindingse uvedena na scénu Národního divadla. Líčí nám sytými barvami

následky tří dnů, jež prožil Alan, syn bohatého majitele přádelny Jeffcotea s Fanny, dcerou předního dělníka v továrně svého otec. Alan jest již zasnouben s Beatricí Farrarovou, ale otec dozvěděv se o poklesku svého syna, chce, aby zasnoubení bylo zrušeno a aby syn vzal si Fanny. Skutečně k tomu dojde, Beatrice ustupuje s vědomím, že Fanny má na Alana nyní větší právo, ač ho velice miluje. Ale Fanny přes odpor své „mnohomluvné" matky nechce přijmouti nabízený sňatek, ani tehdy, když ve čtvrt hodinové rozmluvě Alan o to prosí, ač sám dříve necítil k ní žádné lásky. Ztrácí snoubenku i milenku v málo okamžicích. Spisovatel jeví se jako dramatik velkého stylu, dovede plně zaujati projevem svých myšlenek a vývody jednajících osob přesvědčiti posluchače o zdravých názorech.

Provedení bylo velmi dobré, účinkující ve svých úlohách „žili". Zvláště vynikli pí. Hübnerová, „representující ostrý jazýček" starostlivé matky, Fanny pí. Rydlové uplatnila se dobrou charakteristikou „tvrdohlavého děvčete", z pánů dobře zapadali v rámec hry Merhaut, Hurt a Kolár. Soubra byla dobrá, taktéž překlad K. Muška, který nám svými překlady uvedl na scénu již několik dobrých anglických auktorů.

Národní divadlo nastudovalo tragickou operu „Lakmé od mistra francouzské baletní hudby Leóna Delibesa, která v jemném orientálním koloritu hudby má svůj originální půvab. Lakmé uvádí nás v cizí ovzduší Indie, v zátiší posvátného háje Indům, kde Gerard, anglický důstojník okouzlen krásou Lakmé, která jest dcerou velkého kněze Bráhmova, vyzná jí láska. Leč otec její Nikolantha zahlédne prchajícího cizince a neustává hledati toho, který posvátný háj zneuctil a dceru jeho oslovil. Lakmé snaží se tomu zabrániti, ale marně. Na tržišti shlédne Gerarda, vykřikne a omdlí. Jak to Gerard zpozoroval, zachytil Lakmé a usvědčen jako zlosyn. Nikolantha stanoví plán se spiklenci, aby byl Gerard zabit. Plán zcela se nezdařil, Gerard byl bodnut ze zadu, Lakmé přichvátá a s pomocí Hadžího odvádí Gerarda do temna lesního, kde oň pečuje. Na blízku ozve se zpěv; snoubenci jdou píti k svaté vodě na znamení věčného spojení a Lakmé jde, aby také přinesla svatou vodu v snubní číši pro svého miláčka. Mezi tím přichází Gerardův druh Fréderic a žádá, aby zanechal romantické lásky a raději chystal se proti nepříteli. Gerard zápasí mezi povinností a láskou, konečně praví, že jistě se dostaví. Lakmé se vrací, poznává, že Gerard jest jí odcizen, trhá květ jedovaté datury a vyssaje z něho smrtonosnou šťavu . . .

Titulní roli koloraturní hrála sl. Kr. Morfová j. h. a zdatně si vedla vedle sl. Lud. Prokopové j. h. a pp. Mil. Jeníka, H. Vávry a V. Nováka. Přiměřené tance uspořádal baletní mistr a choreograf Aug. Berger. Výprava scény svědčila o dobrém studiu J. M. Gottlieba a režiséra Roberta Poláka. Dílo pečlivě nastudoval a dirigoval Boh. Brzobohatý.

Fidelio. Opera o dvou dějstvích, složil L. van Beethoven. Národní divadlo před ukončením saisony jest ve znamení pohostinských her, ve Fideliu ukázala své umění pí. Heřma Žárská, známá obecenstvu před svým odjezdem do Ameriky. Fidelio zůstává dosud oblíbenou operou pro své zajímavé prostředí, v němž žena podniká vše, aby svého manžela Florestana vysvobodila ze žaláře. Vstupuje do služeb žalářníkových přestrojena za muže, dosahuje, že žalářník jí dovolí provázeti ho do podzemních vězení a tam v kobce má pomoci kopati hrob pro svého muže, neboť správce chce Florestana před příchodem ministra zavražditi a sám pochovati. V rozhodném okamžiku vrhne se proti správci Fidelio s bambitkou v ruce a na blízku zaznívá hlas polnice oznamující blízkost ministra. Ten si dá vězně předvésti a poznává Florestana svého dávného přítele a rádce, který vězněn proto, že kdysi křížil plány správce pevnosti. Týž za trest odveden do vězení.

Hráno bylo dobře. Marcelinu, dceru žalářníkovu patřičně vyzdvihla hlasem i podáním M. Letnianská, Fidelio umírněně pí. Žárská j. h. Pp. Zítek, Schütz, Pollert, Štork a Kügler nezůstali svým rolím ničeho dlužni. Režie p. Polákova svým vkusným uspořádáním scén přispěla k dobrému účinku díla.

Vinohradské divadlo sehrálo v novém nastudování M. Ordoneana Panenku s hudbou Ed. Andrana. Při této práci podali si libretista s komponistou svorně ruce a vytvořili dílo zajímavé libretem a vynikající lahodnou hudbou, jemností melodie. Proto také přešla Panenka prkna všech

středoevropských divadel a poskytla hercům příležitost vymaniti se z obvyklých obhroublostí operetních, projeviti i v „podkasané muse“ jemnost, vkus a eleganci. Role samo sebou k tomu směřují a poskytují dosti příležitosti k uplatnění vloh interpretů. Svou gratiosností zaujímá „Panenka“ mysl posluchačstva a jest naděje, že vyplní kasovní úkol v letní saisoně, za kterýmžto účelem byla pravděpodobně znovu studována.

* * *

Jubileum své třicetileté plodné činnosti u Národního divadla oslavil 1. července t. r. Karel Mušek. Pochází z Prahy a herecká krev kolovala jeho žilami po předcích. Sám již v 18. roce svého věku pokouší se na prknech divadelních, hraje u společností cestujících, až se ocítá na prknech Národního divadla. Svou pílí získává si obecenstvo, stává se režisérem hlavně her anglických, z nich většinu přeložil do češtiny. Jest i literárně činným, píše články do odborných časopisů a přispívá do „Divadelního slovníku“. Karlu Muškovi dostalo se nabídnutí, aby přijal ředitelství Nár. divadla v Českých Budějovicích, ale umělec odmítl. K další činnosti umělcově v naší „zlaté kapličce“ nad Vltavou přejeme mnoho zdaru!

Z české dramatické literatury. V žižkovské Deklaraci sehrána satirická hra Quida E. Kujala Vlnobitím. — Tamtéž uvedena na scénu původní hra Jiřího Baldy: Nevěsta legionářova. — Ve Smíchovské Areně sehrána byla původní hra Abigail Horákové Žena bojovníkova. — Po prázdninách bude uvedena na scénu Švandova divadla národní revue Rebelanti. Děj spadá do r. 1848 v Praze a vystupují tam historické osoby jako Frič, Fastr a j. — Výročí úmrtí M. Jana Husa oslavilo Národní divadlo provedením trilogie Jiráskovy: Jan Hus, Jan Žižka a Jan Roháč, ve kterýchžto hrách titulní role hrál mistr Vojan. — Ruda Mařík napsal tři akty z nedávných bojů za svobodu československou Malý legionář.

Různé. V městském divadle Král. Vinohrad oslavil Otakar Mařák v Prodané nevěstě své 100. vystoupení v této opeře. — Ředitelem opery král. zem. divadla v Zahřebě jmenován Milan Sachs, dosavadní I. dirigent opery téhož divadla. — V pondělí 23. června t. r. zahájen byl týden pohostinských her ensemblu pařížských herců na Městském divadle Král. Vinohrad pod protektorátem ministerstva školství a národní osvěty a francouzského vyslanectví v Praze, Kistemaeckersovou hrou Cit, před níž provedena byla Flersova a Caillavetova hra „Srdce má svůj rozum“.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Za člena francouzské Akademie slavnostně přijat Msgr. Alfred Baudrillart, jenž vynikl jako historik pětisvazkovým dílem „Philippe V. et la cour de France“. Spis byl dvakráte vyznamenán Akademií cenou Gobertovou. Ostatní jeho díla jsou většinou apologetická a náboženská. Jsou vesměs vysoké ceny vědecké.

Historický badatel V. Fr. Vacek získal si zvučné jméno tím, že pracným studiem osvětlil krásně sociální a náboženské poměry české v době knížecí. Královská česká společnost k návrhu poroty složené z historiků udělila Vackovi z fondu Lobkovicova odměnu 600 K za práci „K agrárním dějinám českým staré doby“.

„Našinec“ uveřejňuje román „Od ďábla k Bohu“. Zajímavé jest, že jej napsal Adolf Rette, francouzský konvertita (nar. 25. července 1863 v Paříži). Tento román psal r. 1906 a v knize líčen jeho obrat života. Roku 1908 vydal v Paříži román „Království bestie“, r. 1909 „Pobyt v Lurdech“ a 1910 „Pod hvězdou jitřní“. K románu v Našinci napsal předslov rovněž konvertita, slavný Francois Coppé, jakož i životopisný úvod autorův. Kniha za rok měla 17 vydání.

Staročeská církev národní od J. Sahuly vydala skupina Společnosti sv. Cyrila a Metoděje v Olomouci. Autor promlouvá o povaze křesťanské propagandy mezi Germány a Slovany (v IX. stol.), probírá počátky křesťanství v Čechách, význam klášterů a zápas mezi velmoži a duchovenstvem ve stol. XIII.

Také kritika. „Ženský Obzor" (str. 92) píše: „Nad knihou Antonína Macka „Člověk doby poválečné" (vydal „Chelčický" ve Vídni) stojím bezradně. Jsou v ní stránky, kde čtete o pokoře a všech možných ctnostech, které mohou zdobiti člověka — rádi byste řekli, kniha dobrá, napsaná krásným člověkem, ale cosi vám překáží. Je to Mackův podpis na provolání inspirovaném Stivínem a Šmeralem. Víte, co tento projev způsobil — a napadá vám dobré přísloví o vráně, která sedá k vranám. „Odkládáte knihu s nedůvěrou . . ."

Nákladem „Unie" vychází České album, monumentální publikace nemenší zajímavosti a vlastenecké tendence. Je to velké album fotografií význačných osobností našich spisovatelů a umělců českých i slovenských. Prvé číslo jich obsahuje 32 v pořádku abecedním.

Nadace Aloise Turka. Na cenu vědecká literatura nebyla zastoupena žádným pozoruhodným dílem. Z oboru literárního odporučeny kniha veršů Boh. Kuošla „Ozvěny a nápěvy", lyrická sbírka Dra Mirosl. Rutteho „Zjasněné oči", prósy Karla de Wettra „Hřích Jany Grimové" a povídky A. Vrbové „Děti soumraku".

Právě vyšly exhorty od dra Vaška nákladem Cyrilometodějské Matice v Olomouci. Je to práce samostatná, vzniklá z vlastních hlubokých, pracných úvah. Hodí se pro žáky i lid. Exhorty jsou prosté a jasné, praktické a přehledné, názorné a časové. Autor zná duše moderní a jest zanícen láskou k bídám jejím. Exhorty se hodí i pro kázání. Jejich přednost jest český duch. Autor čerpá i z českých odborníků, na př. Sušila, a cituje české spisovatele a básníky. Zajímavé jsou exhorty na místa velkolepé knihy Apokalypsis.

„Na pomoc dohodě" zní název zajímavé knížky, její II. vydání expeduje administrace „Ženského světa" v Praze. Spis vkusně illustrován líčí odvážnou a velice úspěšnou tajnou činnost několika českých vlastenců za války. (Marianská ul. č. 3. Cena 5 K.)

Soutěž. Redakce „Dorostu" vypisuje tímto soutěž na krátkou povídku, jejíž rozsah by nepřesahoval 6 stránek formátu „Dorostu" a obsah by byl vzat ze života mládeže. Konkurovati mohou práce umělecky cenné, dosud neuveřejněné, původní. Konkursní lhůta končí dnem 15. září 1919. Práce zaslány buďtež doporučeně na redakci „Dorostu" Praha II., Spálená ul. 15 a označeny heslem, do zalepené obálky budiž připojeno jméno a adresa autorova. Pro nejlepší práce určeny jsou tři ceny: 100, 50 a 25 K, kromě obvyklého honoráře. O soutěži rozhodne porota, sestávající z předních mladých literátů katolických.

České obřady velikonoční. Básník S. Bouška, znatel cizích jazyků a překladatel klasických děl cizojazyčných (Hello, Mistral, Verdaguer a j.) vydá, pověřen byv tím úkolem Jednotou československého duchovenstva. Českou agendu pro kněžstvo a Církevní rok, v němž budou všecky obřady církve katolické dokonale zčeštěny. Na díle tom s básníkem pracují přední naši učenci a kněží: Liturgický odbor Jednoty, Baar, předseda Jednoty, Dvořák Xaver, místopředseda, z Moravy Dr. Hejčl, Lutinov, z hudeb. odborníků Dr. Orel a m. j. Nesčetné dopisy českého kněžstva dokazují, jak dílo to je nedočkavě očekáváno. Bude to práce, na níž všechen klerus český svými pokyny a opravami spolupracuje. I němečtí kněží se hlásí a žádají, aby dílo to bylo do němčiny přeloženo a spolu s českým originálem v téže formě vydáno. Pro lid chystá S. Bouška Český rituál pro lid, v němž budou mimo odpovědi lidu výklad obřadů i praktické pokyny jako: poučení pro kmotry, snoubence, obstaravatele pohřbů atd.

Jiří Sahula: Staročeská církev národní. V Olomouci, 1919. Nákl. Skup. společn. sv. Cyrila a Metoděje v Olomouci vydal „Našinec". — Účelem této populárně psané úvahy známého autora četných kulturně-historických pojednání je ukázati, jak neblahý vliv měla moc státní, zvůle knížat a velmožů na církev v zemích českých v době knížecí, od šíření se křesťanství v říši velkomoravské a později v Čechách až do urputných a konečně úspěšných bojů biskupa pražského Ondřeje, za svobodu církve v době Přemysla Otakara I. Autor líčí, kterak knížata v zemích českých podobně jako v říši německé podporovala šíření křesťanství, kterak však církev a její organisace, její sluhové a instituce dostali se v područí moci

světské, byli zotročeni zvůlí knížat a velmožů, již nezřídka neotáleli obětovati i zájmy národní k udržení nadvlády své v organisaci církevní. Již věrověstové slovanští pozorovali — dle mínění autorova — podřízenost tuto církve pod mocí světskou a proto snažili se nejen prostřednictvím slovanské liturgie vymaniti církev v zemích své působnosti z vlivu říše německé, nýbrž též odpoutati ji od moci tuzemské světské. Právě to zdá se autorovi, bylo hlavní snahou Metodějovou a zároveň příčinou, proč Svatopluk, nechtěje se vzdáti poručnictví v církvi velkomoravské, odklonil se od Metoděje a oblíbil si Wichinka, jenž dle vzoru biskupů německých neváhal za přízeň knížecí obětovati samostatnost a neodvislost církve. V jedenácti kapitolách líčí dále autor podrobně a jasně, kterak celá organisace církve české, její biskupové a duchovenstvo, kláštery a kostely, jmění a beneficia, upadali v područí knížat a světských velmožů, kterak závislost tato odporovala zásadám církevního práva, byla brzdou volného rozvoje církevní organisace a příčinou, že odstranění četných zlořádů a uskuteční snah opravných stávalo se nemožným. Smutné tyto poměry zavinily, dle úsudku autorova, z velké části, že Slované v zemích našich, jichž pohlavárové z nedostatku pochopení vzpírali se tak dlouho v ohledu tom nápravě dle zásad kanonického práva, nenabyli v rodině národů křesťanských významu mnohem většího. Leč odpor tento moci světské a pohlavárů laických proti osamostatnění církve české ukázal se konečně býti marným. Dlouholetému úsilí svědomitého, od četných vrstevníků svatým nazvaného biskupa pražského Ondřeje, podařilo se konečně zlomiti pouta otrocká a vydobýti církvi české nezávislosti a svobody ku prospěchu jejímu a ku blahu národa. — Spisek Sahulův pěkně osvětluje, že každý pokus zotročiti církev vede k boji, z něhož vždy vyšla jako vítězkyně ta, jíž platí slova: Brány pekelné ji nepřemohou, a skýtá dosti poučení i pro přítomnost. — Dr. M. v Našinci.

Henri Barbusse vydává u Flammariona nový román „Jasno", který jest jakýmsi pokračováním románu předešlého.

O bolševismu píše Robert Vaucher a to pod názvem „Bolševické peklo" (přel. Dr. Jiří Guth) a to o všech jeho hrůzách a špatnostech. Dokazuje, že je to hnutí židovské. „Velmi smutným zjevem jest, že spisovatelé a umělci za peníze dali se do služeb bolševiků, jakož učinil i dřívější veliký nepřítel bolševiků, proslulý spisovatel M. Gorkij, jenž za 450.000 rublů prodal komisařství veřejného vyučování své spisy a své přestoupení k bolševikům omlouvá tím, že zavrhuje atentát proti Leninu.

Republika, první svazek Občanské knihovny, vydávané péčí min školství a národní obrany. Napsal Dr. B. Baxa. Každý svazek (za 75 h) bude poučovati o právech a povinnostech občanů čsl. republiky, jejím zřízení a duchu. Vychází ve volných, krátkých lhůtách.

K udělení ceny Bencše Třeb. povídce „Valašská vojna" od J. F. Karasa, která vyšla nákladem „Přerovského Obzoru", píše „Zvon" v č. 40, že porota (řed. Svatoboru) neměla volbu usnadněnou hojnějším výběrem historických prací beletristických, jimž celé období válečné bylo tvrdou brzdou. Příště prý bude lépe.

O knihách pro mládež rozepisuje se „Uhor", aby nebylo třeba revisí a získána záruka, že se do knihoven pro mládež dostane čisté umění, knihy naprosto ušlechtilého obsahu a tendence. K tomu třeba prý zákona tohoto znění: „Nakladatelé knih nechť jsou zákonem vázáni p ř e d k l á d a t i p ř e d v y t i š t ě n í m k n i h y, které jsou věnovány mládeži a které chtějí činiti nárok na připuštění do školních knihoven, v rukopisech zvláštní komisi u ministerstva zřízené, a jen ty, které komise uzná, mohou před tiskem získati aprobaci." K takovému zařízení asi nedojde.

Drahé knihy. Pomalu nebude vůbec možno obyčejnému smrtelníku, který nemá zbytečných několik tisícovek, zakoupiti sobě nějakou knihu. Objednal jsem si Codex juris canonici. Čekal jsem skoro celý rok než došel. Obdržel jsem vydání, které vydala tiskárna polyglotty v Římě, velikosti 15krát 10 cm. o LXXII a 1172 stranách stojí v Římě 7 lir, v Italii kromě Říma 7·50, v cizině 8 lir, — také nový způsob zdražování knih. A těchto sedm a půl líry čítal mi v letošním červnu knihkupec — pouze čtyřicet korun. Když jsem mluvil s přítelem o tomto jistě smutném zdražován knih, které bude osudným všem bibliofilům, pravil mi: „Jste ještě šťasten

že jste vůbec obdržel objednaný výtisk. Já jsem objednal tři a předem je zaplatil, neobdržel však ani jednoho, všechny se na poště ztratily.

Československý cizinecký úřad vydává Propagační knihovnu. Jako číslo 2. je tu spisek Poláci a československá republika (prof. J. Bidlo). Styky v minulosti a přítomnosti. Stran 15. Cena neudána.

Seznam antikvárních knih. C. A. Wilkens, velký přítel knih a četby, píše: „Na každý seznam antikvárních knih mohlo by se napsati jako heslo: „Sic transit gloria mundi", „tak pomíjí sláva světa." Slibovaná nesmrtelnost uchyluje se na deset až nejvíce dvacet let do „Naučného Slovníku." Když vychází však po desíti letech nové vydání škrtne se celý článek posmrtné slávy . . . jest konec. Ig. Zh.

Dobré časopisy. V Linci vychází letos — 1919 — 22. ročník časopisu pro mládež pod názvem „Malé Ave Maria." Jest měsíčník, za 2 K ročně a má 60 tisíc předplatitelů, jichž počet stále stoupá. Tamtéž vychází měsíčník pro dámy, pod názvem „List sv. Alžběty." Stojí ročně 4 K a má 30 tisíc odběratelek. Protože Horní Rakousy mají něco přes osm set tisíc katolíků, jest jistě důkazem velké náboženské vyspělosti, že oba tuto jmenované odborné listy mají tak veliký počet výtisků. Jistě tam všichni uvědomělí katolíci odbírají své listy. U nás také? Ig. Zh.

V **„Knihovně práce"**, kterou řídí Technicko-hospodářská jednota v Praze, vyšly dva důležité a pozoruhodné spisy a sice to svazek 3. Dr. inž. Rud. Kučery: Sociální otázka a třetí podmínka životní a jako sv. 4. Zřízení Masarykovy Akademie práce. Není třeba šíře zmiňovati se o významu jmenovaných spisů, jest prostým příkazem každého našeho člověka sledovati literární díla, která zabývají se řešením nejdůležitějšího ústavu ku povzbuzení a prohloubení vědecké práce, jako je Masarykova Akademie práce, jejíž zřízení Nár. shromážděním bylo přijato a celým uvědomělým národem očekáváno.

Karikaturou líčení Evangelia jest povídka ruského dekadenta Leonida Andrejeva (v překladu St. Minaříka u Al. Srdce v Praze). Jidáš Iškariotský a jiní. Lstivý Jidáš oklamal radu, ošálil apoštoly a vyčítá jim, že sami zradili Krista. Tak se stal vítězem nad veleradou i kolegiem apoštolským. A přece si zoufal. Spisovatel si nevšímá procesů duševních, co se v evangeliu zkizuje několika větami, to rozvláčí na několika stranách. Dle něho v zahradě Olivetské byli s Mistrem apoštolé čtyři.

V Bradáčově třetí ročence, bibliofilském dílku, píše Arnošt Procházka v článku „Dvagacemi o republice, umění a jiných pěkných věcech" takto: „Funkce umění v demokracii bude minimální nebo vůbec žádná, nezmocní-li se ho nová touha náboženská, transcendentální, nebude-li náboženské a heroické, vyslovující a oslavující nadosobní touhy a cíle".

Družina literární a umělecká jednala o literární ročence Družiny, o almanachu, o vybudování literárně-kritických rubrik v „Arše", o cenách z literární dotace zemské, o zastoupení katol. spisovatelstva v Nár. shrom., o kulturní práci čs. lidové strany.

Paběrky z novin a veřejného života.

Úmrtí. V Dobřichovicích skonal 13. června tamní farář Emilian Paukner, kněz. ryt. řádu Křižovníků s červ. hvězdou, stižen byv prudkým zánětem pohrudnice. Zesnulý narodil se v Podskalí u Klučenic 21. září 1869, vystudoval gymnasium v Praze a vstoupil 1889 do křižovnického řádu, kdež 1892 složil sliby a 16. července 1893 vysvěcen byl na kněžství. Jako kaplan působil u sv. Františka v Praze, kdež stal se v r. 1900 ředitelem kůru, absolvovav s úspěchem varhanickou školu při pražské konservatoři. Od r. 1903 byl kaplanem v Karl. Varech, 1907 stal se děkanem v Tachově, kdež od r. 1913 zastával též místo prvního sekretáře vikariátu

borského a vyvinul značnou činnost organisační a žurnalistickou, jsa stálým přispívatelem křesť.-sociálních listů německých (na př. Grenzbote) i českých. Od r. 1917 byl farářem v Dobřichovicích. Všude, kde působil, získal si obliby a vážnosti pro upřímnost a dobrotu srdce, pro horlivou pastoraci v duchovní správě, pro neunavnou činnost ve škole, na kazatelně, v nemocnicích, ve spolcích a jednotách. Dovedl nadchnouti se pro vše dobré a krásné a uměl nadšení své i na živé přenášeti, liknavé buditi, ochabující posilovati, všude utvrzovati to, co shledával ideálním, užitečným a správným. Jako výborný hudebník požíval autor. váhy v četných záležitostech, zejména v nauce o chorálu: napsal několik církevních skladeb. Jeho činnost pro Cyrillské jednoty bude ještě oceněna.

Jednota sv. Methoděje ve Vídni želí úmrtí horlivého člena dr. Lenocha, jenž byl 26 let v ústředním výboru a mnohých zásluh o spolek si získal jako právní zástupce a místopředseda. Přičinil se o koupi kostela a domu v Pelzgasse, kdy bylo překonati mnoho obtíží. Advokát a přece uznával náboženskou výchovu našeho lidu za nevyhnutelně potřebnou.

Skladatel Adolf Piskáček zemřel. Na Král. Vinohradech skonal hudební skladatel Adolf Piskáček, bývalý hudební referent „Venkova". Napsal opery „Divá Bára", „Ughlu" a dosud neprovedenou operu „Král a sedlák" balet „Čarovný květ". Vedle toho napsal několik děl vokálně-orchestrálních, symfonickou báseň „Švanda dudák" a řadu písní. V poslední době věnoval se Adolf Piskáček také literatuře.

Akademický malíř Adolf Liebscher, mladší z populární umělecké bratrské dvojice, zemřel dne 11. června v Potštýně nad Orlicí ve věku 62 let. Druh Ženíškův a Alšův, byl Adolf Liebscher pražským rodákem a žákem Umělecko-průmyslové školy vídeňské, z níž vrátil se k nám jako slibný 22letý umělec figuralista, hned po té brzy vítězící v konkursu na výzdobu foyeru našeho divadla Národního. Již v té době vytvořil pro ně osm známých lunet ve spojovací chodbě divadelní, prací vkusně dekorativních a prozrazujících pěkný talent, který se rychle rozvíjel. Roku 1885 předstoupil Adolf Liebscher poprvé před pražské obecenstvo s větším počtem figurálních obrazů v rudolfinské výstavě. Ve výběru předmětů obrážely se v jeho četných studiích figurálních (a také i krajinářských) bohaté dojmy z cest, které v mládí podnikal jak po Italii, tak zejména i po Slovensku, a tato mnohostrannost zůstala mu příznačným rysem i do budoucnosti. V oboru malby dekorativní získal si u nás velmi výrazné místo, a tak nejenom okna chrámu sv. Ludmily na Vinohradech, nejenom opona lublaňského divadla a nástropní malby vinohradského Národního domu, nejenom četné fresky i malby v domech privátních, nýbrž i hojné obrazy historické, mythologické a různé genry zabezpečily mu dobrou malířskou pověst. Radnice a záložna kolínská, kaple v Lochovicích. Graebova vila vinohradská atd. rovněž svědčí o jeho umění. Z historických obrazů uvádíme zejména jeho Žižku před Kutnou Horou, z obrazů církevních zejména jeho Valašskou madonu, z genrů cyklus obrazů z Prodané. Všude jeví vřelý smysl pro barevnost a efektní vržení draperií, pro obratné rozvržení plochy a vzorně malířské vyjádření myšlenky.

Akad. malíř František Slabý, český ilustrátor a krajinář, zemřel 22. června ve své rodné osadě Sázeném u Velvar, kde byl již po čtyři léta upoután na lože těžkou chorobou. Slabý byl odchovancem pražské a krakovské malířské akademie a vzbudil první větší pozornost na vánoční výstavě Umělecké besedy právě před 30 lety drobným přírodním genrem veliké barevné suggestivnosti a bystrého odpozorování pleinairistických nálad. Jeho malířskou specialitou staly se potom hlavně genry z polí a z lesů, různé lovecké výjevy a selanky působivé účinnosti komposiční. Ať maloval pro své přírodní stafáže spleť holých křovin a větví, haluze stromů rýsujících se na jasném podzimním nebi, sytou zeleň jarních paloučků nebo plavý tón klasného pole v poledním slunku, vždy chvěl se v jeho obrazích zdravý cit umělcův. Jako ilustrátor vystoupil hlavně vydáním Erbenovy „Kytice", jako akvarelista malbou „Čtyř ročních dob", vydaných nakladatelstvím Ottovým. Žil na venkově v rodném Sázeném prostý a skromný, a tam také zastihla jej, 56letého, i smrt.

Ante Kalac, děkan a probošt, znamenitý slovinský básník a národní pracovník, zemřel v istrijském Pazinu.

Úmrtí. Dne 27. června zemřela v stáří 58 let spisovatelka Barbora Mellanová, choť měst. důchodního v Sušici a byla tamže 29. června pohřbena. Mnohostranná její činnost spisovatelská nesla se ušlechtile vzdělávacím směrem a Bůh popřál zesnulé paní shledání s jediným synem, P. Ad. Mellanem, který jako býv. vojenský kurát při nevýslovném utrpení válečném obětavě působil ve prospěch vojínů, v čemž byl matkou podporován.

J. M. vsdp. Meth. Zavoral, opat řádu Praemonstratského na Strahově a člen Národního shromáždění, byl v posledních dnech jmenován čestným členem rumunské Akademie věd v Bukurešti.

Jan Pauly, farář smíchovský, slavil 24. června své padesátiletí. Je rodák pelhřimovský, jako bohoslovec byl předsedou lit. jednoty bohoslovců, po vysvěcení byl poslán za kaplana do Stříbra, kde jako český kazatel záhy stal se rádcem českého tamního lidu a byl zvolen čestným měšťanem v Sulislavi. Po té působil v dělnické farnosti v Michli u Prahy. Od r. 1896 jest činným v duchovní správě na Smíchově, kde r. 1912 byl zvolen za faráře. Nelze nám vypočítávati detailně obsáhlou činnost p. farářovu jak na poli literárním tak organisačním. Známy jsou zvláště jeho dílo „Právní rádce", založený jím „Věstník katol. duchovenstva" a oblíbená sbírka „Ludmila" (u V. Kotrby). Při vzniku prvé „Jednoty katol. duchovenstva" byl Pauly s Krojherem duší této stavovské slibné organisace. Jako farář stará se se zdarem o povznesení ducha náboženského na své veliké farnosti, kde požívá všeobecné vážnosti a kde při nedělních volbách zvolen do obecního zastupitelstva. Farář Pauly je jednou z nejpopulárnějších osobností č. kléru. Abrahamoviny dovršuje v plné síle ducha i zdraví. Ad multos annos!

MUDr. Ferdinand Pečírka, mimoř. profesor české university, chef policejních lékařů pražských, známý podporovatel a organisator umění hudebního šedesátníkem.

Letošní jubilea. Půldruhého století uplynulo od narození českého buditele a básníka Antonína Jaroslava Puchmajera (1769). — Před osmdesáti lety narodila se Božena Němcová a povídkářka Františka Stránecká (1839) a pražský piarista W. Michl, jenž vydal „Auplný literární létopis čili Obraz slovesnosti Slovanů, nářečí českého v Čechách, na Moravě, v Uhřích a jinde". — Před sedmdesáti roky narodili se český básník a literární historik Jan Ježek (1849), básník a právnický spisovatel Jan Nečas, učený theolog a universitní profesor Antonín Vřeštál. — Šedesátiny slaví olomoucký profesor a básník Josef Kachník, brněnský profesor a historik Alois Sovák. — Padesátiny slaví filosof a essayista Alois Lang, básník Al. Záhorský, spisovatel Ignác Zanáška. — Čtyřiceti let dosáhli horlivý organisator, bibliograf, kritik Fr. Hrachovský, spisovatelé Jindřich Koželuha, Kar. Černocký a jiní. — Třicátého výročí dovršili básník Jan Sanda jiní už byli ve Vlasti uvedeni nebo jich případně bude vzpomenuto.

Jubilea. Před padesáti roky českomoravští bohoslovci počali vydávati svůj list „Cyril a Method", před čtyřiceti lety založen bohoslovecký list Božetěch (1879).

Zapomenutého literárního odkazu kněze-filosofa Vinc. Zahradníka ujal se universitní profesor dr. Fr. Čáda (nedávno zesnulý). Vyšel pátý díl „Myšlenky a mínění". Zde jsou mimo jiné obsaženy esthetické názory Zahradníkovy a náčrtek soustavného spisu o ethice. Čáda dí: Obsahují mnoho pozoruhodného, ale především významny jsou historicky tím, že ukazují, jak tento nejlepší filosof český 19. stol. odvažoval se načrtnouti rozvrh a postup esthetické vědy, tehdy sotva se zrodivší.

K jubileu „otce českého kritického dějepisu" P. Gelasia Dobnera píše Obnova: „U našich radikálů skoro všudy vidíme strannickou tendenci. Kdo vysloví jméno Palackého stokrát, měl by poukázati na Dobnera aspoň jednou. Vždyť tento Piarista razil práci Palackého cesty. Právě Dobner opravil haldu bludů českých kronikářů, jmenovitě Hájka z Libočan. Dobner narodil se 30. května r. 1719, tedy je tomu právě dvě

stě let. O vědeckém významu tohoto ženiálního badatele napsal universitní profesor dr. Novotný v předmluvě k svým „Českým dějinám“: „Ve vývoji našeho obrození ovšem zůstává největší zásluhou Dobnerovou, že kroniku Hájkovu vyrazil z ruky důvěřivého čtenáře, ale význam jeho jako historika v tom netkví.“ Dobner má právo, aby se jeho památce vděčně poklonil celý národ.“

Čtvrtstoletí uplynulo od založení známého týdeníku v Hradci Králové O b n o v y, vynikajícího kulturního pracovníka a bojovníka za pravdu.

Dr. Josef Faust. Neznáme se my katolíci mluvící jedním jazykem, jak teprve neznáme katolických literátů jiných jazyků. Dr. Josef Faust, německý katolický literát, jest u nás naprosto neznám a přece, když nedávno oslavovali němečtí katolíci jeho 72leté narozeniny, oznamovali, že brály se jeho hry nesčíslněkráte na jevištích německých katolických spolků. Jsou tyto jeho dramatické práce jednak původní, jednak dramatisoval proslulé práce katolických autorů, jako Wisemanovu Fabiolu, romány jesuity Spielmanna, Wallacova Ben Hura, romány slečny Handel-Mazzetiové, Jeske-Chorinského a jiné. Lidu se líbily hlavně proto, že má v každé z těchto prací nějakou humoristickou figurku, právě lidovou. Kritika praví, že nepřesahují tyto práce umělecky sice prostřednosti, ale jsou vesměs mravně ušlechtilé a lidově psané. Vděčně všechny německé katolické listy uznávají, že má dr. Faust velké zásluhy o ušlechtilou lidovou zábavu. Zh.

Městská obecná knihovna v Plzni čítá 22.972 knihy. Otevřena v minulém roce 231krát a půjčeno 75.231 knih. Z těch na českou beletrii připadá 84 proc., na českou poesii jenom 3 proc. Mimo to jsou v Plzni Lidová knihovna, která půjčila 13.338 knih a jiné.

Jubileum. K a r e l D o s t á l L u t i n o v, básník a redaktor, byl 5. července před 25lety na den apoštolů slovanských na kněze posvěcen a v Prostějově 15 roků slovem a pérem, radou i skutkem neunavně a neohroženě pracuje.

M. Herbertová, vynikající katolická básnířka německá slavila 20 června 60. narozeniny. Vydala četné svazky básní, románů, novel a historických obrazů. Je to umělkyně velká, hluboká a milá, pozorovatelka života bystrá a důkladná, vždy tíhnoucí za pravdou a čistotou, dobrem a krásnem. Škoda, že katolická literatura česká tak málo z ní čerpala a přeložila.

Památce proslulého katol. malíře, řezbáře, stavitele, matematika a hudebníka L e o n a r d a d a V i n c i, věnují pozornost umělecké kruhy celého světa. Tento ženiální muž vytvořil novou uměleckou éru. Letos slaví se 400letá památka jeho úmrtí.

Snaha umělce. Když dokončil Fr. Liszt svoji „Ostřihomskou mši“, psal Rich. Wagnerovi, že se o ní více modlil než skládal. Napsal kard. Ssitovskému: „Po mém rozumu jest umění v kostele oprávněno jen tehdy, když modlitbu v celé její pokoře, zbožnosti a vroucnosti do sebe vssává a svým duchovním stělesněním prozařuje a zvelebuje. Dle úsadku Kralika (v „Musica divina“) Liszt je prvý, který mši jako jednotnému dílu dal jednotný tvar. (Obnova č. 16.)

Spolek sv. Vojtěcha v Trnavě, který je dědictví svatojanské a sv. Cyrila a Metoděje, pro katolické Slováky tím, čím pro nás chystá se k novému životu. Tříčlenná komise z dr. Kmeťka, Donovala a Andreja Cvinčeka přepracovala stanovy. Spolek bude vydávati měsíčník „Pútnik sv. Vojtěcha“, knihy národně-vzdělávací, nábožensko-mravní a kalendář. Úředníci spolkoví budou čtyři: správec, hlavní tajemník, tajemník a expeditor. Za správce byl z 5 kandidátů zvolen peštský katecheta Jan Damborský, literárně dobře vzdělaný, výborný kritik a obchodního ducha člověk. Tím také Damborský vytržen z protihlinkovského prostředí, kdež se octl, dav se získati dr. Okáníkem pro redakci nitranských, kněžskou jednotu rozbíjejících „Katol. novin“. V 30.000členném spolku bude více na místě.

ROČNÍK XXXV. ČÍSLO 11.

VLAST

SRPEN 1919.

Alfons Fryč:

Boj duchů.

(Pokračování.)

Nebylo jinak možno. *Náboženství*, první a hlavní zdroj duševní a mravní kultury, bylo pravým opakem svého určení; otravovalo přímo zdravé prvky přirozené nábožnosti a mravnosti. Náboženstvím lidu byla pošetilá, více méně nemravná modloslužba; náboženstvím filosofů a vzdělanců byl atheismus, vysmívající se víře a bohům lidu, a hovící sprostým vášním; náboženstvím pak státním bylo zachovávání zevnějších obřadů a obětí dle starodávného zvyku, zbožňování císařů, i těch nejničemnějších a přibírání bohů podmaněných národů za bohy římské, aby nestíhali hněvem a trestem římský stát. Modloslužba celého téměř světa měla v Římě svůj útulek a s ní ovšem i její pověry a její tajné a veřejné nemravnosti.

Rodina, druhý hlavní sloup kultury, byla po staletí Římanům ctihodným a posvátným zařízením; na konec však nebylo vlastně u Římanů rodinného života. Aby ušli povinnostem a starostem, jež ukládá manželství, nechtěli uzavírati sňatků. Zákony, nařizující sňatek — mužům až do 60, ženám až do 50 let, byly bezvýsledny. Marně byli stiháni pokutami Římané svobodní a bezdětná manželství, marně poskytováno rodičům aspoň tří dítek sproštění od daní a jiné výhody. Římanům byla pohodlná a nemravná svoboda milejší, než řádné manželství a rodina.

Ti pak, co žili v manželství, starali se, aby neměli dítek vůbec, nebo co nejméně. Ničení nenarozeného ještě plodu bylo obyčejným zvykem; usmrcování a hlavně pohazování nemluvňat dělo se všeobecně. V Římě byla již zvláštní místa, kde byly děti odkládány. Ve vyšších kruzích nebylo takořka žen, které by byly měly vlastních dítek; raději si vzaly dítě pohozené.

Rozvody z pouhé libovůle byly zcela obyčejny. Nejen muž měl právo propustiti ženu, i ženy mohly vypověděti muži manželské spolužití. Vznešené římské matrony, praví Seneka, nepočítaly svá leta dle kalendáře, nýbrž dle počtu svých manželů, které již měly*)

*) Döllinger: Heid. u. Jud. 704.

Jinak však měla žena v Římě pramálo práva i jako žena i jako matka. Ženy nahrazovaly si to jinak, převyšujíce nevázaností a nemravností i muže.

Podobně nebohými byly i děti. Veřejných škol nebylo; doma pak nestarala se o děti matka, nýbrž otrok, jenž nebyl již na nic jiného. Ostatně musil děti vychovávati veřejný život. A co tam slyšely a viděly? — Surové, tedy nestoudné řeči v rodném domě od otroků, na ulicích necudné sochy bohů a bohyň; v divadle a cirku krvavé zápasy; všude surovost a neřest. Což divu, že každým pokolením rostla zpustlost a zkáza.

Dalším sloupem kultury jest *práce*, jež živí a ušlechťuje davy středních tříd, zemědělců a řemeslníků; toť jádro státu a společnosti. Též Řím měl původně tento základ, pozbyl ho však, nabyv světovlády. Hlavní příčinou bylo nesmírné množství *otroků*, které si Římané zaopatřili z ujařmených národů, a děti otroků byly zase otroky. Boháči římští měli na sta, ba tisíce otroků, kteří pro ně pracovali jako stroje a dobytek. Vůči těmto velkokapitalistům — otrokářům — nemohl obstáti menší zemědělec a řemeslník. Tím pozbyl římský občan chuti k osobní práci. Řemesla byla v úplné nevážnosti. Zemědělství bylo sice čestným zaměstnáním, nevyplácelo se však vůči konkurenci otroků. Střední selské statky mizely a místo jejich zaujaly ohromné velkostatky — latifundie — boháčů, kteří je obdělávali všelijak otroky, nebo jich vůbec neobdělávali.

Venkov se vylidňoval a pustl; venkovský lid se stěhoval do měst, hledaje tam výživu a hlavně — zábavu, rozmnožoval davy bezzaměstnanců, a hynul fysicky i mravně. Lidé tito pyšní na svá práva jako římští občané, štítili se práce a žili na útraty státu, nebo ctižádostivých boháčů, kteří si za peníze a chléb zajišťovali volební hlas těchto prodejných zástupů. V ohromném Římě bylo takových státních lenochů na statisíce. Heslem jejich bylo: *„panem et circenses* — t. j. chléb a zábava“ a kdo jim to dal, pro toho hlasovali.

Důsledkem těchto zlořádů byl neustálý úbytek obyvatelstva; římská říše se vylidňovala. Ve všech jejích končinách pustly úrodné druhdy krajiny; ohromné lány ležely ladem, zarůstaly křovím a lesem a měnily se v pastviny a močály; zanikaly vesnice, prázdnila se kvetoucí dříve města.

Na jedné straně nesmírné bohatství v rukách boháčů, na druhé straně úžasná bída v massách chátry a otroků. Kdo měl peníze, užíval jich k rozmařilosti, nádheře a labužnictví, jakého svět ještě neviděl. Kdo jich neměl, dychtil po nich vší silou, vida přepych a rozkošnictví majetných tříd. Hrabivost a lakota byla od jakživa význačným rysem římské povahy. Podmanivše si svět a zmocnivše se jeho pokladů, hověli si v požitcích moci a bohatství s bezohlednou sobeckostí. Pro své pohodlí a rozkoš dovedl býti římský boháč marnotratným do neuvěřitelna; o chudasa však, dokud ho nepotřeboval, se nestaral. Zadarmo a dobrovolně nedal Říman nikomu ani haliře. Proto praví sv. Pavel o Římanech a pohanech vůbec, že jsou *„bez milosrdenství.“* (Řím I. 31.)

15. Výraz tento jest jenom jeden a to slabší rys onoho smutného obrazu, jímž apoštol národů ve svém listě k římské obci křesťanské líčí pohanskou a se zřetelem na své čtenáře především tehdejší římskou mravní kulturu. Poukazuje na jejich nesmyslnou modloslužbu, jež místo Boha Stvořitele klaní se tvorům a obrazu lidí, ptáků, čtvernohých hovad a zeměplazů. A pak píše: „Proto vydal je Bůh v žádosti ohavné;.. vydal je v převrácený smysl, aby činily, co se nesluší, jsouce naplněni nepravostí, zlostí, smilstvem, nešlechetností, plni závisti, vraždy, sváru, lsti, šibalství; nadymači, utrhači, Boha nenávidíči, hanliví, pyšní, nadutí, nalézači zlých věcí, rodičů neposlušní, nemoudří, rozpustilí, bez přívětivosti, nedodržující smluv, bez milosrdenství.“ (Řím 1. 21.) A tu jsou ještě vynechány nejhanebnější neřesti, jež sv. Pavel uvádí, a jež, jak víme z jiných spisovatelů tehdejší doby, byly u pohanů a především v Římě všeobecny a veřejny.

K takovým koncům dospěla římská kultura. Zevnější její obal byl ještě krásný, ba právě v největším svém lesku; její nosič, římský stát byl na vrcholu své moci a slávy. Pozorným zrakům byla však již zřejma vnitřní hniloba a hrozící zkáza. Hrstka ušlechtilých mužů, kteří se aspoň částečně ubránili všeobecné zkaženosti, želi bolestně, jak víme z jejich spisů, úpadku římské ctnosti a slávy, a naříká, že všechny prostředky proti valící se katastrofě jsou bezvýsledny. Dějepisec Tacitus nepochybuje, že na římském státě spočívá kletba bohů.*)

Měl pravdu. Nevědomky vyslovil pravdu, kterou o staletí dříve vyřkl Duch svatý v Knize Přísloví: „Spravedlnost zvyšuje národ, ale hřích bídné činí národy.“ (14. 34.) Ctnost je národům jako jednotlivcům požehnáním a životem, hřích kletbou a záhubou. Zákon ten osvědčil svou platnost i na římské velmoci a žádná lidská moc a moudrost nebyla s to, aby zastavila klesání a konečně rozpad římské veleříše a římské kultury. Nepomohlo ani krvavé násilí, jímž římský stát stíhal nově vzniklé křesťanství jako nepřítele státního náboženství a tudíž i státu. Nepomohly ani zákony, jimiž císařové se pokoušeli zachrániti důstojnost manželství a rodiny jako základů národní síly. Nepomohla ani filosofie jako učitelka pravdy, práva, ctnosti a veřejné mravnosti. (Dokončení.)

Fr. Leubner:

Tři.

Povídka veršem.

(Dokončení.)

Vlak bloumá pomalu; kde jaký téměř domek,
hned po sousedsku stane na minuty zlomek:
ten onen vystupuje, dovnitř jiní vstoupí.
Vůz — z jara mraveniště. Telegrafní sloupy
a strážné bílé domky plynou podle trati;
sám dlouhou chvílí počnu kolik počítati —
„Tři!“

*) Döllinger: Heid. u. Judentum, 732.

Hle, skutečně! Dva, tři — a stanice tu právě,
kde čapka červená vstříc hoří v plné slávě,
ne svinutá jen vlajka někde na zastávce
bluz modrých pod paží či řádně u rukávce.
Kyn černé paní horlivý však druhou stranou
nám výhled na jímavou svádí podívanou,
kde vzhůru o zábradlí jako hbitá kočka
mně od včerejška známá leze modroočka
i poslušní dva kluci na povely její
plot stekou odvážně; k nám bujaře se smějí,
až tváře mrazem ožehlé (lhu? Na mou duchu)
jim pod huňatkou šíří od ucha se k uchu
a ruce ozáblé — nach raků z vody varu —
mnou sněhem do tepla. Což radují se zdaru!
Jich amazonka smělá vítězně si výská;
z úst poupátek běl zoubků krupkami se blýská
a šelmovské dvě jamky na tvářích jí žhavých
se hloubí rozkošně. Vlas po přadénkách plavých
kol milé hlavičky se pod vlnáčkem třepí.
Květ chudiny, však vábný, nečekaně lepý.
Ač nožky do tance, krok na ohromnou stopu:
má obuv ze slámy, spleť po cibuli copů;
kde cupá do sněhu, tře patu patou znova,
jak střevíc Popelky se lesknou do zlatova.
Ti kluci nadutě si huňky k uchu šinou,
teď pozdravují v okna, poklonkují, kynou,
a dívka veselá huš, huš! hrou ještěřice
rty hrotem jazýčka si oblizuje plytce;
snad milá děvenka je nenašpulí k hvizdu,
by dále popohnala kodrcavou jízdu?
Ach dítě, panenko, slyš: andělé prý pláčí,
když holka hubinku si po pasácku stáčí!
Vlak dýchnul k odjezdu, z par soptí chumel sazí
a hodná sněhulka „pa!“ jazyk na nás plazí.

Ty žábo lstná, zlob kvítku ze zahrádky něčí,
tvůj bujný hadí rozmar oba kluky předčí!

Tvým pozdějším snad tvrdě ublížil bych jarům,
tě řadit ukvapeně ulic ku nezdarům.
Však vládnout nad hochy? As dovádivě — budeš,
kdy lepit na paty se budou tobě všudež,
jak ti dva rytíři zde za tebou se táhnou
a po tvém úsměvu již nevědomky práhnou.
Však ty se posměješ vsi nad bláznivou chasou,
co po škádlilce švarné nenechavě pasou.
Hroz mrak i tma a žal i hoře tvojí hlavě,
i přes roklin as hloub se přeneseš ty hravě.
Tvé oči charpové, běd nejsou oči nyvé,
by do měsíční záře odříkavě snivé
kdys dívaly se k nebi mimo svět a zemi.
I slzy jednou-li z nich kanou ručejemi,

je otřeš jadrně, šíj zvedneš nezlomeně
vzdor osudu i viny pobludu, han pěně,
ne jak ta paní ubohá! Tři spatří děti,
div na křídlech ven touhou po nich nevyletí!
Jí v očích trnoucích kmit bludiček se tají,
tři prsty překotně zas do tří počítají.
Co pohled na děti jí za vzpomínku vnuká,
že o úsměv jich sama na okénko fuká?
Jež na loktech jsou pevně zadrhnuty v stužky,
rve marně rukavičky za odporu služky,
až obě ruce opět unaveně klesnou,
kde jímá prosebně muž ochranou je těsnou.

Tři ztratili as děti. Kdy? Jsou v létech oba.
Kam cestují? Sníh, mráz. I za kamny zlá doba.
Ni ostych s nimi, o nich úcta nehovoří.

Svah lesnatý se v levo nad rovinu noří,
kde mrazivá a šedá obloha je tlačí.
Ni nádech žlutavý dne západ neoznačí.
Tam v pravo nad Labem stín Mělníka se zvedá;
chmur clonou tká jej snad již popeleční středa.
Kde plachá bliknou světla, na třaslice kytek
mým slabým očím srší z vloček jich a nitek —
mhou roztékavě tuchnou kmitné ohněsršky.
Kde hádával jsem jindy na granátů pršky,
dnes hledě zkaleně, klam nelhu do lichoti,
že kapkami tam vína opuka se potí.
Leč ano, bílý sníh a červená mu světla
mně z dvojích jak by květů věnce k srdci pletla:
cit teplý k domovu hruď nad vzdech obav tuží,
ač sviští mráz, krev světel rudne do kaluží.

Hleď na západ — tam šero. Pod dumavou chvojí
z mých dosud vzpomínek tam dlouhý zámek stojí,
park dolů listnatý v cest chládku po alejích
a slunná květnice, sta barev květů jejích,
z nichž jako dítě znal jsem pouze levanduli,
kde šedé její trsy záhon obemknuly,
prý hořkým zápachem až tučně olejnatým
strach naháněti murám, žabám ropuchatým,
a ošumělou resedku: z ní vlažnou vůni
jsem cítíval až opodál, vždy na výsluní,
leč blízko páchla mi jen všední svěží travou.
Snad zapomínám růži bohatou a zdravou;
ne, nevzpomínám. Ale o léto kdys babí
(tál po travách a větvích noční mrazík slabý,
až rosa proti slunci doužkovala třpytně,
i jeseň vlahým dnem už vlála neodbytně)
my lesy tamtudy jsme dopoledne jeli
dál za Říp, k přátelům, kde posvícení měli.
Les; u průseku mýtě na protáhlé ryzce
my děti lesní pannu uviděli blízce;

kde v uzel modrý závoj, pletence jí vlasů
jak zlato vinuté se mžilo na okrasu,
cíp vlečky kasané se od sedla jí hrnul,
bič hůlečka jí s uzdou v malé ruce strnul.
Chrt hladký, nohatý — stál, napjatá ni strunka.
Stín polostín, kde kmity žíhaly je slunka.
Jen hůlkou hrdě sekla na náš pozdrav hlasný,
v tom otočila koně, roh kam volá jasný.
Kam, ženko pohádky, kam do pohádky štěstí,
kam do zlatého zámku o mlází a klestí?
Nuž, tamto na svahu — dům týž; teď zámek bílý
žen bědných útulek, čí mysl chorá šílí.

Ach Bože můj, již tuším osud oné paní.
Ač nevím: kdo proč odkud, vím, kam do ústraní.
Již opatrovnice jí teplý přehoz chystá,
muž, vaky pohledav, vstát pobízí ji z místa,
snad dětsky mazlivě, ba sladce přetvářivě,
jen kdybych neviděl: rty lomí se mu křivě
i oči těkavé cos na výmluvu prosí,
ač řezavě se nítí troud v nich suché rosy.
Však paní sedí, nedutá. Vlak zastavuje.
Rvou dvířka na plošinku ven. Mráz dovnitř duje.
Kdo dojel už, ven chvatem, lehce, bez nákupů;
tak s práznem jindy z Prahy, hanba na potupu.
Pán vystoupil, jich služka podává mu vaky,
zvou oba paní dolů, dychtí na rozpaky.
Ven ona netečně se po zástupu dívá,
kdo od vlaku, kdo na vlak. Dav se sune, splývá —
tři vojáčkové o holích jdou pod tlumoky
druh vedle druha těžce belhavými kroky,
zde cizí bohužel, či nikým nečekaní,
že myslím: sklamání je ukrývané raní.

„Tři!
Mé děti! Hoši! Zde!“
Co bodnulo tu paní?
Ven křičí zoufanlivě hlasů do hlaholu,
když s prudkým třeskem spustila rám okna dolů,
sklon z okna, hledá slepě kliku, v dveřích stojí,
vstříc muže nevidí, jak o pád se jí bojí,
a sama střemhlav ven se po stupínkách řítí,
jen za vojáky nadšeně. Až trapno zříti,
jak oni zamračeně, cize, překvapeně
se uhnou náručí a neznámé jim ženě.

Ven oknem vyhlížím. Vír postav u budovy
se chumelí, dvě ruce vzduchem přelud loví —

Třesk dveří. Trubky vřesk. Co slyším bez dotazu?
Hlas někam durdivý houk' dole kvapně z mrazu:

„Kam jinam — do blázince. Tři jim hoši padli.“

Mráz, k srdci mráz, jak ruce na okně mi chladly.

Alois Dostál:

Rozvrat.

(Pokračování.)

XI.

V masopustě rozmlouvalo se v Rašicích o bálech a svatbách. Každý čekal, že od oltáře odvede Hynek Kopet Boženu Sutnarovu a zatím se vdávala Klára Pužilová, která o dožinkách opět přece dobyla přednosti jako bohyně hospodářství, ale to bylo její poslední vystoupení v městě. Její snoubenec, řádný zahradník, ale prostý muž, najal si kus pole u Loukova, chtěje pěstovati zeleninu. V poslední chvíli změnil úmysl, vida, že by se mu v Rašicích nedařilo. Zde měl každý svoji zahrádku, a kdo bude chtíti, však za ním trefí k sousednímu většímu městu, jako jezdili za mlynářem Matějkou, který se posud nerozhodnul, které město jest mu milejší. Tím se ovšem Klára nezachovala, že domácím městem jakoby pohrdla. Ale nedbala toho, jenom když touha její po vdavkách bude přece vyplněna. Ty minuly zcela tiše. Zahradník si tak přál, odmítnul všechny návrhy své snoubenky, aby sňatek byl co nejhlučnější, aby se jelo kočáry po celém městě před dvanáctou hodinou, společné bylo fotografování, hostina Na růžku (v bytě bylo málo místa), aby na sále odbýval se věneček. Ani nepřipustil, aby se svatba sloučila s plesem sokolským a přišlo to levněji. Snoubenec nechtěl se vystaviti ostré kritice v městečku. Tedy se Klára rozhodla pro sňatek co nejtišší v ranní hodině a hned odejela do Loukova, kde měl ženich rozdělanou zahradu.

Bylo několik podružných svateb, které zajímaly pouze příslušnou třídu obyvatelstva a nerozvířily smetánku města. Čekáno, že si vezme účetní záložny Anču Kopetovu, ale pojednou sňatek odložen na dobu, až Kubeš nabude definitivy; Vojtěch Sutnar a Mázdrova Lénka byli posud příliš mladí a rádi počkali. Ale Hynek měl masopust oslaviti s Boženou, na to každý čekal toužebně a už měl za to, že budou prohlášeni, jakmile Chmelík na kazatelně otevíral červenou knihu prohlašní. To ji tak polepil kostelník Václ, aby se v knihách nemýlil a že kniha ta značila radost pro snoubence i pro něho. Co neděli byli čekající sklamáni. Až rozhořčení opouštěli kostel. „Snad si nenechají veselku ke bláznivým dnům na konec masopustu?“ Ale čilejší pozorovatelé viděli, že se tu něco zhatilo, že mezi oběma rodinami zavládla kyselost a to od voleb, kdy se starostenství od Sutnarů přesunulo ke Kopetovům. Hlavy rodin se pohněvaly, ženy v jisté míře následovaly muže a nevůle šířila se i na děti. Vlastně měla dle náhledu rodičů přejíti, ale zcela nepřešla. Pavel trávil více v Praze než v rodišti a jenom při odchodu škádlil sestru: „Tak, kdy budu volán za družbu? Ale musíš mně vybrati hezkou družičku. Ne snad Svobodku!“

Ani Vojtěch se nehněval, ale potkávaje Kopetovu Anču, svoji rostenku, vždy ji škádlil: „Tak kdy budeš paní správcovou v záložně? Mnohdy bych si rád vypůjčil a potřebuji přímluvce.“

„Počkám na tebe, až si vezmeš statkářovu Lénku, abych měla od koho kupovati drůbež a máslo," odpovídala stejně laškovně Anča.

„Tak dělej, odbudeme to v týž den."

„To by nebylo pro obě svatby dosti kočárů a mohli bychom se o ně poprati," hrozila Anča, se smíchem odcházejíc za svým cílem.

Nevyslýchali duchovní v Rašicích Vácala ráno v sakristii, aby zvěděli, co nového v obci, ale kostelníkovi to přece nedalo, aby to a ono nesdělil. Tak uklízeje prohlašní knihu na faru, prohodil před Chmelíkem: „Škoda, že se ti lidé sem nedostanou." Při tom dlouhým prstem zaťukal na červené desky.

„Koho myslíte?" zeptal se kaplan.

„Ty, kteří měli letošní masopust načíti: Hynka Kopeta a Boženu Sutnarovu. Je po všem".

„A proč? Co je rozdvojilo?"

„Že byl statkář Sutnar svržen s úřadu a kupec Kopet se stal starostou," řekl Vácal a vítězně se podíval na kaplana, že ví, o čemž tento ještě neměl ani ponětí.

Chmelík opravdu byl překvapen. Že by volby tak daleko sahaly, toho se nenadál. Neptal se už, ale Vácal mluvil bez pobídky, že se sousedé na sebe hněvají, hněv že přejde na děti a tyto za sebe se nedostanou, ač to bylo tak jisté a do nedávna lásce mladých lidí v cestu se nic nestavělo. V celém městě se o tom mluví, nikdo jednání otců neschvaluje, ale tím se nedá nic napraviti. Už se to jevilo o minulých dožinkách a posledně o sokolském plese, na němž nebyla Božena. Jako schválně odjela do Prahy. Rodiče ji odstranili, aby se o zábavě nesetkala s Hynkem. Však se dlouho nezdržel a prováděl nejvíce vdané paničky. Ty mu v duchu blahořečily, že se dostaly do kola, však svobodné dívky se mrzely. Za takových poměrů mohla ho některá chytiti, udělal by to ze vzdoru, že by si zvolil jinou nevěstu. Často se po něm ohlížela Sametová Ida, vzal ji do kola, však jinak ji nevyznamenal. Přes svoji skromnost mu oznamovala, že není posud zadána na žádný řadový tanec. Neporozuměl nepřímému tomu vyzvání a nevepsal svého jména do malého tanečního pořádku. I jiným lákadlům odolal a ještě před půlnocí se vytratil. Domníval se, že odchodu jeho nikdo nezpozoruje, ale povšimly si toho mladé tanečnice i gardedámy u stolu. Ida zadívala se oknem na náměstí, kde stál Kopetův dům. Jak ráda by se tam stěhovala!

A po plese bylo zase tak. Božena se vrátila, však málo vycházela. Všudy zastupovala ji služka. O krám na nároží ani nezavadila. Sutnarovi zde vůbec ustali kupovati a přešli do jiného závodu. Volby i v tom ohledu zasáhly do života. Ten onen stěhoval se z Růžku ku Hvězdě, tvořily se nové skupiny, členové přebíhali ze spolků do spolků, utvořila se nová oposice.

Chmelík pospíchal s tou zprávou domů. Vrtala mu mozkem. Snídal s farářem v pokojíku vedle kuchyně. Cibulka posud v klerice čekal na kaplana. Při kávě se radili, co kdo podnikne. Už

se vědělo o nemocných, které bylo třeba navštíviti, o pohřbech i křtech. Jeden šel do venkovské školy, druhý učil doma a při tom odbýval funkce. Z pětitřídní školy do kostela nebylo daleko.

„Dnes máte cestu do Porup? Zaopatříte při tom starého Zajíčka a panu starostovi pošlete tuto listinu," oznamoval farář.

Chmelík přisvědčoval."

„Rád do Porup chodím, tam je v obci pokoj a ne všechno na ruby jako zde v Rašicích."

„Zase něco nového?" vyzvídal farář.

„Právě slyším, jak daleko volby mohou zasahovati. Proto jsme marně čekali mladého Kopeta, že si dá psáti prohlášky. Z té svatby prý nic nebude. Staří se pohněvali a mladým zbraňují v dosažení cíle".

„Aj, aj," divil se farář děkan. „Tedy tak? No já v těch volbách prstů nemám. Předvídal jsem, že z nich budou spory."

Cibulka spokojeně míchal lžičkou kávu.

„Já tak čistý nejsem," usmíval se potutelně kaplan, „ale mrzí mne, že se ti lidé za sebe nemají dostati. Takoví hodní, ti by založili řádnou rodinu."

„Nikdy jim nic v cestu nepřišlo, až na konci, téměř před oltářem. Jiným se kladou překážky na počátku, těmto před dosažením cíle."

„Sutnar nemůže zapomenouti, že mu úřad byl vyrván. Cítí ponížení, ač mu nikdo v městečku nevyčítá. Vidí v novém starostovi nepřítele.

„Kdyby nebyl zvolen Kopet, los by připadl na jiného. Vznikla silná oposice, opanovalo vědomí, že to takhle dále jíti nemůže. Obec by se příliš zadlužila a nic by z toho neměla, než trochu pozlátka, které časem zčerná, trochu plané slávy, kterou vítr odnese. Kopet s novou správou více k dobru obce vykoná za rok, než Sutnar za celou řadu let. Ovšem po čase také ovšední a půjde. Takový jest osud všech lidí."

Cibulka přisvědčoval, neboť už podlehal vlivu mladšího energického spolubratra.

„Ale to mne mrzí, že to odnesou ti mladí lidé, jimž bych byl rád spojil pravice ku společné dráze životem."

„Už v besedě naráželi, že bude svatba, která rozvlní celé město."

„Vácal to ví jistě. Marně prášil koberec, který by táhl celým kostelem."

Kaplan už povstal, aby se připravil na cestu.

Jako zde, tak i v jiných domech usuzováno o změně, která nastala příčinou voleb mezi oběma předními rody v městě. Někde se až hněvali na Sutnara, že ze svého sesazení vyvodil takové důsledky, jinde se přeli, vytrvá-li v odporu. Byla uražena jeho ješitnost, jeho samolibost. Tušili to i u Kopetů, mrzelo je to, ač nešířili o tom slov. Rodiče snad i usuzovali, že Hynek za nynějších poměrů by mohl dostati bohatší nevěstu, než byla Božena. Syn se nezmiňoval, ale bylo na něm viděti zasmušilost a zamlklost.

Anča jindy by si ho dobrala, než teď s ním měla soustrast. Jak by jí bylo, kdyby pojednou měla přetrhati všechny svazky, které ji poutaly k Vratislavovi? Ani by toho snad nepřežila i při své veselé povaze. Hleděla povyraziti bratra, sdělovala mu, kdy s Božou mluvila, že tato odepřela býti družičkou na veselce v Poddubí, že nyní v neděli chodí ráno do kostela, by nebyla omladině na očích. Ba ani nesúčastňovala se promenády, která byla přeložena na nový chodník. Kostrbatá dlažba na náměstí byla opuštěna. Sem se uchylovali pouze ti, kteří nechtěli míti svědků. Už se tu ani neprodávalo o výročních jarmarcích a tržiště na dobytek přeloženo za město do zvláštní ohrady. S úpravou náměstí bude započato příštím letem. Náklad částečně sehnán prodejem kusu jinak málo užitečné obecní půdy na Malachově, kde chtěl podnikavý muž zaříditi větší dílnu kolářskou.

Svobodka mohla se pochlubiti, že omladina šla za ní na nový chodník. Krčila se mezi vraty a pilně pohlížela, kdo s kým se prochází, kdo koho vyhledává. Vždyť při koupi musí podati novinku, aby levněji dostala. Marně hleděla, kdy se tu objeví mladý Kopet, kterého měla ráda, že jí vždy dobře navážil, kdy s ním baviti se bude Božena, která se rovněž těšila její lásce. Ani ten ani onen se nedostavoval.

Za čas počalo proskakovati mezi lidmi, proč Sutnar často s dcerou jezdí do okolí, že pro ni hledá vhodného ženicha. Teď časem hostem byl u statkáře Mázdry v Poddubí jako střelec na honech. Vojtěch rád otce sem vozil, věda, že zde nalezne Lénku, ale Božena jela pouze s přinucením. Předvídala účel cesty, aby se seznámila s některým účastníkem honů, aby tady nalezla vhodnou partii. Scházeli se tu statkáři honeb milovní i myslivci a panští adjunkti. Ti rádi se bavili s Boženou, jenom se jim zdála poněkud zasmušilou. Pravidelně vypomáhala Lénce a nosila na stůl. Tato zatím v kuchyni rozmlouvala s Vojtěchem. Junák nedal se pohnouti, aby usedl mezi pány v pokoji, prohlašuje se žertem pouze za kočího. „Moje místo je pouze v kuchyni a já jsem tu dvojnásobně rád.“ Nechali ho za nebarevným stolem a Lénka mu sama předkládala.

V Rašicích tušili účel těch návštěv v sousední dědině a mnohdy i Svobodka vyslána na zvědy. Vzala ten úkol na sebe ochotně, vždyť i jí na tom záleželo, přehodila nůši přes rameno a šla. Na zpáteční cestě se nejdříve zastavila u Sametů, kde skládala účty. Boženy si valně všímá mladý vdovec z Mrázovic. Na podzim zemřela mu žena zanechavši dcerku, při jejímž narození život obětovala. Vdovec už se ohlíží po hospodyni pro statek a po hodné matce pro osiřelé dítě. Obé shledává při Boženě. I Sutnarovi se to líbí, neboť vdovec nebude požadovati tolik věna jako svobodný. Ovšem bude záležeti hlavně na Boženě, převezme-li tyto úkoly na sebe.

A hned letělo městem jako po telegrafním drátě, že Božena má už ženicha, že ještě na konec masopustu se bude vdávati, dispensí od dvou prohlášek, že se všechno dohoní, že Sutnar už byl u notáře i na faře, že se na rychlo výbava doplňuje, statkářka že se zásobuje drůbeží na svatební hostinu.

Ovšem také se o tom mluvilo u Kopetů v krámě, kde sousedky bavily se, zatím co hbité ruce vážily a balily. Snad je ani nenapadlo, že Hynkovy ruce se chvěly, že už nepracovaly tak rychle, že z nich to a ono vypadlo na pult. Bledost rozestřela se mladou tváří, oči jakoby náhle zapadaly a dech se krátil. V krámě spolu byla Anča, zastupujíc matku, a velice se hněvala na bezohlednost žen, které buď zúmyslně nebo v přílišné nedbalosti tak otevřeně se vyslovovaly před Hynkem. Ten dříve mnoho tušil, nyní věděl všechno. Sestra litovala bratra a rychle odbývala sousedky, aby co nejdříve opustily krám. Ale červ do duše vložený hlodal dále. Hynek byl v nejistotě. Že Sutnar bude dceru donucovati, dalo se předvídati, ale jak se k tomu zachová Božena? Zdaž poslechne? Mohla by tak rychle zapomenouti? Vzala by si onoho mladého vdovce? Matkou byla by sirotě velmi hodnou při své tiché povaze a citlivosti. Takové myšlenky háraly v hlavě mladíkově. Ký div, že se mýlil, že se i dvakráte musil dotazovati, čeho si zákazník přeje, že k počtům i Anču na pomoc volal. Tak byl rozrušen.

„Nemusí býti pravdou, co se tu klábosilo," řekla sestra pro útěchu bratrovu, když právě nikoho tu nebylo.

Pokrčil ramenem.

„Ale mohlo by se tak státi. Otec bude usilovati a časem dcera poslechne."

Příštího dne Anča upozornila Hynka: „Boža šla odpoledne kolem. Jistě se vydala kamsi přes pole."

„Snad do Mrázovic," uleknul se hned junák.

„Ale kde! Což by sama chodila za ženichem? Do Loukova šla a s večerem bude se vraceti domů."

Hynek vděčně pohleděl na sestru. Nevěděl, že je takovou diplomatkou. Přímo ho vybízí. V krámě nebylo na spěch, mohla vypomoci matka, proto se ustrojil a bral se okresní silnicí ještě rozmočenou jarními vodami. Holé stromy stály kolem. V příkopech to crčelo. K lesům letěly v houfech černé vrány. Po cestě kolébal se povoz, jehož kočí spal pod režnou plachtou. Už se stmívalo. Hynek upřeně hleděl do dálky. Snad přece Božena šla v jinou stranu. Už se chtěl vrátiti, když zpozoroval pozdního chodce. Aby to tak byla třeba Svobodka, co by si pomyslila, proč tak pozdě zde bloudí. Hynek uskočil za zděnou kapličku, aby se schoval. Už seznával, že to není stará žena, neboť tato statně nakročovala jako mladice. U srdce mu hrklo, když poznal Boženu. Ale hned ho napadlo provésti žert. Nehlásil se, když dívka se přiblížila a právě dělala kříž před sochou sv. Anny. Tu vyrazil prudce jako zákeřník. Božena odběhla několik kroků, ale pak se zastavila. Poznala Hynka.

„To jsem se lekla. Kde bych si pomyslila, že jsi tu!"

„A proč tak pozdě jdeš? Vždyť by tě mohl někdo přepadnouti do opravdy."

„Zdržela jsem se v Loukově. Člověk vidí v krámě tolik věcí, že se nemůže odtrhnouti, že zapomene."

„A nezpodržela jsi se s někým jiným? Minule o trhu měla prý jsi průvodce."

„Ano, přidal se ke mně Prokša z Mrázovic. Však byla matka se mnou a mnozí mne z Rašic viděli.“

„Povídá se, že je to tvůj nápadník, že se brzo staneš paní Prokšovou.“

„Lhala bych, kdybych tvrdila, že se o moji ruku onen muž neucházel, ale též pověst není pravdivá, že by se mohl za mého ženicha prohlašovati. Prokeš se potřebuje k vůli domácím poměrům ženiti na rychlo, já však mám posud dosti času. Nikdo mne z domova nevypuzuje.“

„Lidé praví, že tě otec donucuje,“ namítnul Hynek.

„Pravda, radí mně, rád by mne do pěkného místa usadil, ale žádných donucovacích prostředků neužil,“ chtěla zažertovati Božena. „Také bych se nedala.“

„Když se něco stále opakuje a tvrdí, posléze se člověk nakloní,“ přece k tomu varoval junák.

„Neblahé volby!“ zažalovala Božena.

„Okolnosti samy výsledek jejich vyvodily. I jinde časem nastati musí nová správa s novými náhledy.“

„Ale otec se hněvá, cítí se pokořeným, odmítnutým.“

„Odešel se ctí, zůstal ve výboru, dbá se hlasu jeho, volen byl za školního dozorce.“

„Musí slyšeti výčitky, že špatně hospodařil.“

„Nepoctivost nemohl mu nikdo předhoditi. Ostatně nejsme k tomu povoláni, abychom vynášeli soud, to si spraví starší s vyspělejším rozumem.“

„Ale ohlas voleb padá i na nás, přechází od rodičů na děti,“ smutně stěžovala si Božena.

„Musíme býti tak silní, abychom to snesli, abychom odolali. Čas všechno shojí.“

„Vždyť jsem už tvrdila, že nám netřeba pospíchati. Čekali jsme dosti dlouho,“ vlévala nepřímo Božena důvěru do srdce junákova.

Hynek byl odpovědí tou spokojen, nejraději by hned všechno urovnal a jistotu si zjednal, ale nechtěl hnáti útokem. Vždyť do městečka ještě daleko. Mluvili tedy o jiných věcech, ale brzo litoval, že se přímo neujistil. Pojednou na silnici zjevila se statná postava a Hynek poznal Boženina bratra Vojtěcha. Domyslil se, proč sem byl junák poslán.

„Nadáli jsme se,“ vykládal Vojtěch, „že u večer sama půjdeš osamělou cestou a že se po tmě budeš obávati, zatím máš dobrého ochránce.“

„Sešli jsme se s Božou,“ drtil v ústech Hynek, nejsa valně spokojen, neboť si byl pamětliv, že mezi dvěma jest rada, ale mezi třemi že bývá zrada.

„Dobře, dobře, pan Kopet si vyšel asi v pozdní hodinu na procházku,“ vyšklíboval se Vojtěch. „Obhlížel pole, bude-li už možno v něm orati.“

„Jako ty obhlížíš pozemky v Poddubí,“ přispěchala dívka Hynkovi na pomoc. „A koukáš tam na role také po tmě, neboť jsi se v neděli vrátil domů před půlnocí.“

Takovým vyzrazením Vojtěch rychle schladnul. Domníval se totiž, že o jeho pozdním návratu nikdo doma neví.

„Hezky vypadá naše rodiště právě osvětlené," ukazoval Hynek na domky s ozářenými okny.

„Jenom že právě bylo několik luceren zrušeno," pronesl stížnost Vojtěch, jak ji od otce slyšel. Nová správa chtěla v osvětlování města šetřiti.

„A budou všechny odstraněny, až se bude na řece vyvozovati elektřina a tato se rozvede celým krajem," předpovídal Hynek, co doma od starosty zaslechl.

„Oho! Do těch dob posud příliš daleko," volal Vojtěch. „Toho se ani nedočkáme."

„Proč ne? Věc jest v běhu. Už několik schůzí za tou činou se odbývalo. I podnikatel se hlásí, ale nejspíše všechno podnikne okres. Kde jaká obec nabízí pomoc."

Vojtěch se až zaleknul. To by byla sláva Kopetova, když za jeho starostování elektrika zazáří městem! Byl nadšen pro otce, že v tu chvíli zapomněl i na výhody nové vymoženosti. Mladí muži by se dále přeli, ale vložila se do sporu Božena.

„Zatím se spokojíme s tím světlem, které právě vyzařuje z mraků," ukázala na srpek měsíce, který se právě na nebi projevil.

„Ten nás nesklame," ujišťoval Vojtěch.

Rašice ležely před nimi. Už bylo slyšeti hlasy i štěkot psů. V dáli kdosi ladil harmoniku, čerpadla skřípěla, hrčel povoz, vjíždějící na dvůr.

„Tak jsme statečně Božu obránili," smál se Vojtěch. „Měla by nám pěkně poděkovati."

„I bez vás bych se bez pohromy vrátila, ale ušla mně cesta. Zaplatím až o první jarní pouti," žertovala dívka Hynkovi na rozchodnou ruku podávajíc. Předvídala, že s ní nepůjde až ke stavení. Ucítila, že jí ruku stisknul. Skutečně bral se jinou stranou.

Bratr a sestra chvíli šli mlčky stichlou ulicí.

„To tě poslal otec?" ptala se Božena.

„To víš," přisvědčil Vojtěch. „Prokša z Mrázovic mu posud leží v hlavě."

„Mne nedonutí."

„Pěkný statek, hodný muž, řádné příbuzenstvo," nadhazoval junák.

„Už i ty? Bojíš se, že ti zůstanu přítěží, až se statku ujmeš? Buď bez obavy," vyčítala Božena.

„Co tě hned napadá! Ani jsem nepomyslil. Vdáš se dříve, než se já budu ženiti, a vezmeš si, kdo se ti zalíbí, ať je to statkář Prokša nebo kupec Kopet."

Ale Božena už nebyla těmito vyhlídkami upokojena.

(Dokončení.)

Jan Karník:

Letní oblaka.

Oblaka bílá, jste-li vy řízy,
jste-li vy roucha andělských kůrů?
Nebo jste pásma stříbrné přízy
a tichá Luna tká na azuru
podušky z vašich hedvábných nití,
hvězdami, jež se v blankytu třpytí?

A čí to hlavě podušky ony
ustelou měkce k sladkému spánku?
kdo dnes, než zazní večerní zvony
života dočte poslední stránku?
Oblaka bílá, podušky řásné,
plujte s ním k ráji, až svíce shasne!

V. O. Hlošina:

Husité a kláštery mnichů žebravých.

(Pokračování.)

Karmelitáni pražští od svého kostela i kláštera u *Panny Marie Sněžné* na Novém městě byli vypuzeni již v roce 1419. Dne 25. února roku toho totiž dovolil Václav IV., aby husité ve dvou kostelích klášterních na Novém městě, a to u Matky Boží Sněžné a u sv. Ambrože, jakož i ve farním kostele u sv. Benedikta na Starém Městě, mohli konati služby Boží podobojí, tedy aby husitští kněží mohli tam kázati a velebnou svátost pod obojí způsobou vedle kněží katolických podávati. Když však opatření toto se neosvědčilo, rozkázal král, aby kostel sv. Benedikta byl katolickému faráři, jenž zatím husity byl vypuzen, vrácen a husité, aby se spokojili pouze dvěma kostely klášterními u Matky Boží Sněžné a u sv. Ambrože. Od této doby stal se tedy chrám Matky Boží Sněžné hlavním středem nejvýstřednějších přívrženců kalicha.

Tu již ovšem, jak dobře připomíná Ekrt,[1]) nemohli Karmelitáni ve svém klášteře pokojně trvati, neboť jak dokládá Hammerschmid husité „svaté ostatky vyházeli, nohama pošlapali a řeholníky uvěznili“[2]) a Cochlaeus vypravuje,[3]) že tehdy karmelitán, P. Mikuláš, byl chycen, husity sužován a do řeky vhozen. Byli tedy tehdy, jak uvádí Dr. Borový, někteří karmeliti od husitů usmrceni a klášter jich z části zbořen a chrám husitům odevzdán.[4]) Kdy se tak stalo, nedá se pro zámlklost pramenů určiti, ale nejspíše *dne 30. července 1419* za oné krvavé neděle, kdy přívrženci Jana Želivského rozvášněně zmocnili se novoměstské radnice a konšely z oken radního domu shodili a ubíjeli. . . Praví sice Beckovský, že karmelitáni ve svém klášteře

[1]) D. c. II, 50. — [2]) D. c. 303. — [3]) D. c. 136. — [4]) D. c. 233.

„pokojně bydleli až do roku 1420, kteréhožto léta klášterové v Praze bořeni byli,“[5]) ale udání toto je příliš neurčité a může znamenati terminus ad quem, t. j. pouze označiti do kterého roku karmelitané při svém chrámu setrvali. Pozůstalí bratři uprchli asi do Vídně.

V Tachově na místě, kde jest nyní lékárna, založil pro karmelitány klášter s kostelem roku 1351 Karel IV. a nadal jej potřebnými statky. Husité *spálili* tento klášter *dne 11. srpna roku 1427.*[6]) Tehdy totiž, a to 4. srpna, dobyli znamenitého vítězství nad Křižáky právě u Tachova a hned, jak píše *Zap*, „obehnali také město a ležíce před ním, z děl do něho stříleli, zdi prolomili a oheň na ně metali tak, že je sedmého dne 11. srpna, útokem vzali. Při tom pobili veliký počet lidí, šetříce toliko žen a dětí, a spálili klášter karmelitánský.“[7]) Zprávu tuto potvrzují: Palacký,[8]) Urkundl. Beiträge,[9]) Andreas Ratisbonensis[10]) a jiní. Že karmelitáni byli *povražděni*, plyne nejen ze slov Zapových, že husité ušetřili jenom žen a dětí, ale i z nemírné rozvášněnosti, jež vojska husitská v této době již napořád ovládala.

* * *

Pražský klášter *Servitů „na Trávníčku“* zašel roku *1420 dne 13 dubna.* Tehdy, totiž dne 8. dubna, v pondělí velikonoční počali Pražané proti Vyšehradu od Nového města dělati veliký příkop, na němž kněží, žáci, panny i Židé pět dní pracovali. Potom byl obsazen klášter slovanský, Větrov u sv. Apolináře a servitský klášter u Panny Marie na Botiči velkým počtem bojovníkův.[11]) Klášterníci byli vypuzeni. Klášterní budova a kostel byly spáleny.[12])

* * *

V Žitavě v *Horní Lužici*, jež před vojnou husitskou k Čechám patřila, zřídil r. 1255 pro minority kostel sv. Petra a Pavla s klášterem a hojnou fundací Přemysl II. V bouřích kališnických zůstala Žitava věrna králi a katolické církvi. Sama pražská metropolitní kapitula po útěku svém z Prahy drahný čas tu sídlila a odtud církev katolickou v Čechách řídila. Bylať Žitava, jak vyjadřuje se Ottův slovník naučný[13]) „útulkem největších nepřátel husitův.“[14]) Byl tedy její klášter minoritský *uchován*, neboť města,

---

[5]) D. c. I, 110

[6]) Tachovští stáli věrně, zajisté i přičiněním karmelitů, v době bouří kališnických při církvi a králi. Alespoň, když r. 1426 oba tamnější faráři začali šířiti husitství a jeden z nich, Václav, příjmím Guldra (má snad býti cultra, t. j. asi Kudla), zamítal svaté-svátosti a nechtěl mazati nemocných sv. olejem, obrátili se dopisem na zelený čtvrtek k biskupovi řezenskému a prosili jej, aby je opatřil věrným katolickým knězem. Sr. Andreas Ratisb. II, 454.

[7]) D. c. II, 1070. — [8]) D. c. III, 385. — [9]) D. c. I, 58, 532, 534, 536, 538. — [10]) Fontes rer. Huss. II, 454.

[11]) Zap, II, 793. — [12]) Sr. Ekrt II, 225.

[13]) D. c. XXVII, 847. — [14]) Tak píše se v tomto díle o katolících častěji!

ač toto utrpělo mnoho zpustošením okolí, nezdařilo se přece husitům nikdy dobýti.

* * *

Podrobného líčení ukrutností husitských při plenění jednotlivých klášterů v tomto odstavci *jsem se zdržel*, a to jednak z důvodu, že ukrutnosti tyto jistou pravidelností se opakovaly, dále, že stačí konstatovati prostě zhoubu samu, aby se seznaly výsledky působení Husova a jednak, že při většině klášterů podrobnosti známy nejsou. Ostatně i tam, kde známy jsou, není právě příjemno je opakovati, poněvadž *naplňují duši i srdce bolem a lítostí*, že česká krev dovedla působiti tolik a tolik zlého... Na důkaz pak toho uvedu alespoň něco, a to vylíčení zhouby *v domě dominikánů frankenšteinských*.

„Roku 1428, píše alespoň *Crugerius*, v sobotu před neděli smrtelnou husité postupujíce od Nisy k Čechám, když krutě v dřívějších dnech řádili ohněm i mečem dle svého zvyku v Otmachově, Pačkově a v klášteře kameneckém, konečně počali běsnati i ve Frankenšteině. Měšťané neměli ani sil, jimiž by se opříti mohli tak mocným zástupům a ani vůdce, jenž by dle nutnosti obranu města řídil. Proto pouze hodinu nebo dvě na hradbách ozbrojeně trvali. Potom pomalu místa svá opouštěli, dávali se na útěk, aby se zachránili a tak Táborům dobytí města usnadnili. Tito dorazili, a to nejprve nejzuřivější z nich, k hradbám, brány vypáčili a celým vojskem v město vešli. Tehdy měšťané frankenšteinští, kteří neuprchli anebo kteří nezahodivše zbraň, tu a tam dopadeni byli, klekajíce sepjatýma rukama husity prosili, aby jim jen život darovali, že vše ostatní vydají jim jako válečnou kořist. Ale Husité, ti, kdož u Nisy byli odraženi, odpovídali jim útrapami a nejen proti bezbranným, ale proti lidem všem bez rozdílu věku, pohlaví a postavení mimo veškeren řád přirozený a zvyk národů zuřili. Trvalo pak vraždění toto po celou noc a celý následující den. Proč tedy uprchli měšťané z hradeb? Kde zůstalo, kde, právo asylné? V domích, ve sklepích a ve skrýších marně se ozývaly prosby, neboť i tu vražděni byli katolíci, anebo když podpáleno bylo celé město, spáleni či alespoň udušeni. Koho pak z úkrytů a sklepů Husité vytáhli, toho všemožnou ukrutností ztýrali až k smrti. V počtu ubitých bylo velmi mnoho osob duchovních a řeholníků. O dominikánech až podnes o tom svědčí v kostele se nalézající stará latinská tabulka. Tu vypráví se, že u vchodu hřbitovního Táboři před kostelem dominikánským, se všech stran snesše svaté obrazy a sochy, vyrovnali hranici a na ní *podpřevora konventu tamnějšího Mikuláše, muže života svatého upálili*, téže neděle smrtelné, že *Jana Budu*,[15]) *kazatele* z téhož řádu *na kusy rozsekali* a že *bratra Ondřeje*, kantora, jenž byl pouze jáhnem, přivázavše jej mimo město na veřeje brány vratislavské *jako svatého Šebestiana umučili*. Šípy ho totiž husité, jichž velice často užívali, tak zasypali, že z mrtvoly jeho tyto trčely jako dříví v lese. A co bylo příčinou tak hrozné zášti?

[15]) Čecha Boudu? V latinském textu je Joannem Budam.

Jedině to, že otcové otevřeně kázali proti Husovi. Proto tolik vytrpěti musili otcové i bratři mimo ty, jež v klášteře byli ubiti."[16])

A *líčení toto* není snad historickou básní, ale faktem, jež *potvrzují* ještě *Scriptores rerum Sil.*[17]) a *Palacký*[18]) s dodatkem, že stalo se tak dne 16. března r. 1428[19]) a že upálený podpřevor slul Mikuláš Carpentarii, jako bychom řekli Wagner nebo Vozka čili Kočí.

Statistika poškozených a zničených klášterů mnichů žebravých v zemích českých.

Všecky prameny, jichž jsem při této práci použíti mohl, mluví o zkáze a poškození klášterů a kostelů mnichů žebravých v zemích českých *povšechně slovy neurčitými a namnoze i nejasnými*. A dá se to vysvětliti mnohými okolnostmi. Počet těchto klášterů v zemích českých byl před revolucí husitskou značný[20]) a posud nemáme díla, jež by je všecky zaznamenalo, dějiny jich probralo, počet členů vyšetřilo a stanovilo zhoubu husity způsobenou, podaří-li se vůbec kdy něco podobného pro nedostatek, skromnost a kusosť zpráv o dobách husitských vydati. *Husité sami* pálením písemných památek starali se velmi bedlivě, byť zajisté větším dílem nechtíce, *o zahlazení* všeho, čím by dílo toto uskutečniti se dalo. Proto nutno spokojiti se jen zbylými drobty zpráv a z nich utvořiti si alespoň přibližný obraz zhouby těch dob.

A v době bouří husitských, z klášterů *dominikánských* byly zničeny, zpustošeny, spáleny, rozbity anebo oloupeny o statek movitý i nemovitý následující domy řeholníků:

Dne *20. srpna 1419*, když mniši uprchli, nebo byli vyhnáni v *Plzni*;[21]) dne *20. srpna 1419*, zatím co mniši uprchli nebo byli zajati v *Písku*;[22]) dne *20. srpna 1419*, ač o mnišich není zpráv, v *Hradci Králové*; dne *20. srpna 1419*, když mniši byli vyhnáni, v *Klatovech*; dne *20. srpna 1419* po zahnání mnichů v *Lounech;* dne *8. srpna 1420*, po zavraždění mnichů v *Praze u sv. Klimenta*; *roku 1421*, když mniši odešli, v *Litoměřicích;* dne *28. září 1426*, nejspíše po ubití řeholníků, ve *Stříbře*; dne *12. dubna 1424*, po upálení mnichů, v *Turnově*; dne *21. května 1424*, ač o mnišich není zpráv, v *Jablonném*;[23]) dne *22. dubna 1421*, byť o mnišich nebylo zpráv, v *Nymburce;* dne *22. dubna 1421* po upálení šesti mnichů v *Kolíně;* dne *15. května 1421* po utopení a upálení mnichů v *Jaroměři*;[24] dne *29.*

[16]) D. c. 506—507.

[17]) D. c. VI, 174 n. — [18]) Urkundl. Beiträge I, 597, 609, 617 atd.

[19]) Datum toto není správné, poněvadž dne 18. března byla bitva u Nisy a dobytí Frankenšteina teprve následovalo. Tedy bylo to asi 20. března 1428. — [20]) Sr., co o tom bylo řečeno výše.

[21]) Po druhé byl tento klášter zloupen v masopustě r. 1420.

[22]) Převor nebyl přítomen. Zároveň z města bylo vyhnáno 40 katolicky smýšlejících měšťanů.

[23]) Mniši byli asi upáleni. Žižka, který tehdy Jablonné přepadl, nešetřil nikdy mnichův, a zvláště krutým byl na ně v posledním roce svého života.

[24]) Tehdy bylo utopeno anebo upáleno i veliké množství jaroměřského obyvatelstva, mužů, starců, žen i dětí. Ve Zvoli byli utopeni čtyři dominikáni.

dubna 1421 po spálení mnichů, v *Pardubičkách;* dne *28. dubna 1421*, když celý konvent mnichů byl upálen, v *Chrudimi;* dne *16. března 1420* po odchodu mnichů v *Ústí Sezimově*; dne *1. dubna 1421* po úplném potření mnichů v *Berouně;*[25]) dne *16. června 1426* po úplném pobití mnichů v *Ústí n. Lab.;*[26]) *v březnu roku 1428* po ubití mnichů ve *Frankenšteině* ve Slezsku; *počátkem roku 1428* po rozehnání mnichů v *Uherském Brodě* na Moravě.

Ostatní mužské kláštery dominikánské a to: v *Budějovicích*, v *Chebu*, v *Olomouci*, v *Brně*, ve *Znojmě*, v *Jihlavi*, v *Šumperku*, ve *Vratislavi*, v *Opavě*, v *Ratiboři* a v *Opolí* utrpěly pouze mnoho škod na statcích. Jinak *byly uchovány* před úplnou zkázou.

Z *panenských* klášterů dominikánských zašly v bouřích husitských domy: dne *14. června 1420* po útěku panen v *Praze, na Ujezdě*, a ku *konci července 1423* po útěku panen v *Hradci Králové.*[27]) *Panenské* kláštery: V *Praze u sv. Anny, oba v Brně* a v *Olomouci*, až na značné škody majetkové, přečkaly doby bouří husitských dosti šťastně.

Bylo tedy v bouřích husitských v zemích českých, pokud ovšem stopovati se dá, celkem *22 dominikánských klášterů* buď zcela a nadobro, anebo alespoň z částky *vyvráceno, spáleno, rozbořeno a silně poškozeno*. Mimo to *15 domů* klášterních téhož řádu bylo *znepokojeno a částečně o majetek připraveno*. Při tom bylo též mnoho mnichů upáleno, utopeno, ztrýzněno a pronásledováno. Ani klášterních panen nebylo vždy šetřeno. Kolik ovšem všech dominikánských osob řeholních v zemích českých zahynulo, nedá se bezpečně určiti. Avšak, počítáme-li, že tehdy žilo v menších domech okolo 10, ve větších okolo 15 a v největších 20 i více členů buď kněží, klášterních panen, nebo konvršů, musíme při výpočtu co nejmírnějším[28]) za to míti, že počet *utracených* dominikánských řeholníků a klášterních panen byl alespoň *kolem 200—250*[29]) Číslo toto ovšem na první pohled, zejména srovnáme-li je s obětmi jiných řádů v téže době, není velikým, ale přes to přece velmi význačným. Vždyť k němu třeba připojiti ještě *neskončené útrapy* všech těch osob duchovních, jimž podařilo se sice uprchnouti před rozvášněnými zástupy husitskými, ale jimž bylo přece o bídě, hladu, žízni, v slzách a nesnázích

---

[25]) Krev tekla proudy. Celkem bylo upáleno 37, nebo dle jiných 53 kněží světských i řeholních.

[26]) Tu husité způsobili až neuvěřitelnou řež všeho obyvatelstva.

[27]) Některé klášterní panny byly pobity.

[28]) Jakubička píše: „Odhadovati počet obyvatelů klášterních (v době předhusovské) vymyká se pro naprostý v tom směru nedostatek zpráv našemu soudu. Snad ve vynikajících klášteřích bývalo i přes 30 bratří, v klášteřích menších ke 12. I v ostatních provinciích byly kláštery průměrně o 12—20, větší o 30 členech pravidlem, kláštery o 50—100 bratřích jen výjimkou" Pamětní spis, d. c. 34.

[29]) Jakubička o tom napsal: „Za pohromy husitské ztratil řád dominikánský najednou náhlým násilím v Čechách všechny kláštery až na budějovický a ochabl pak počtem členů i významem tak, že byl v XVI. věku již na vymření." Příchod a počátky řádu dominikánského v našich vlastech ve Sbor. hist. kr. 1916; 211.

všeho druhu prožíti mnoho dní, ba i týdnů, nežli se jim zdařilo dosíci buď hranic zemských anebo klášterů dosud ušetřených.

Z klášterů *minoritských* v bouřích husitských trpěly neb zašly domy řeholníků:

Dne *26. června 1420*, ač o mniších není zpráv, v *Hradci Králové*;[30]) dne *20. srpna 1419*, když mniši byli vyhnáni, v *Plzni*;[31]) dne *20. srpna 1419*, kdy většina mnichů byla pobita, v *Žatci*;[32]) nejspíše v *srpnu 1420* po vypuzení mnichů u *sv. Jakuba v Praze*; v *druhé polovici července 1420* po uprchnutí mnichů u *sv. Františka v Praze*; dne *28. září 1426* po zahynutí řeholníků[33]) *ve Stříbře*; v *polovici května 1421* po ubití téměř všech mnichů v *Novém Bydžově*; dne *22. dubna 1421* po upálení bratří[34]) v *Čáslavi*; v *bouřích husitských*, ač nevíme vlastně kdy, když mniši byli vyhnáni v *Horažďovicích*; *roku 1434* po útěku mnichů v *Jindřichově Hradci*; dne *29. dubna 1421* po ubití bratří v *Pardubicích*; *roku 1411*, když mniši odešli, v *Litoměřicích*; *po 16. březnu 1421* po částečném spálení bratří v *Kadani*; *roku 1426* po upálení některých mnichů v *Krupce*; *roku 1422* po vyhnání řeholníků v *Bechyni*; v *druhé polovici května 1421* po spálení bratří v *Mladé Boleslavi*; dne *10. května 1420* po útěku řeholníků v *Benešově*; dne *29. dubna 1421* po upálení mnichů ve *Vysokém Mýtě*; dne *16. července 1429* po částečném ubití bratří v *Plané*; od *22. června 1429 do konce února 1430 v Chebu*; *roku 1430 v Brně*; *v dubnu 1422 v Unčově*; dne *1. května 1428 ve Vratislavi*; *koncem prosince 1428* po útěku mnichů v *Kladsku*; *roku 1431 v Opavě* dne *13. dubna 1430 v Bytomi*.

Z *panenských* domů řádu sv. Františka v téže době trpěly nebo zašly konventy:

V *pondělí o svaté Trojici 1420*, když panny musely odejíti, v *Praze u sv. Františka*; *roku 1420* po vyhnání panen[35]) v *Týnci Pannenském*; *od 22. června 1429 do konce února 1430 v Chebu*; dne *29. dubna 1421* po vypuzení a částečném spálení panen ve *Vysokém Mýtě 1. května 1428* ve *Vratislavi*.

Ostatní kláštery řádu sv. Františka a to mužské: v *Krumlově*, v *Mostě*, v *Jihlavi*, *Olomouci*, *Znojmě*, v *Žitavě*, *Opolí*, *Velkém Hlohově* a v *Krnově a panenské*: v *Krumlově*, v *Olomouci*, ve *Znojmě* a v *Opavě* byly od zkázy *uchovány*, ač statky jich utrpěly zhoubu válečných dob tehdejších.

Bylo tedy za bouří husitských, sotva v deseti letech, v zemích českých ze řádu sv. Františka *vybito, spáleno, rozbořeno, vydrancováno a zničeno* buď úplně nebo částečně celkem *26 klášterů mužských a 5 klášterů panenských*. Mimo to *9 domů minoritů*

---

[30]) Již dne 20. srpna 1419 byl klášter tento husity silně poškozen.
[31]) Po druhé byl husity zloupen v masopusté r. 1420.
[32]) Tehdy bylo pobito i mnoho katolíků.
[33]) Alespoň některých. — [34]) Téměř všech.
[35]) Jich zpovědník, minorita Petr, a dva jeho spolubratři byli upáleni 9. července 1429 u Kralic na Moravě.

a 4 domy klárisek byly znepokojeny a částečně *na statcích poškozeny. Mnichů pak a klášterních panen zahynalo* celkem *230—280*, béřeme-li za základ obydlení jednotlivých klášterů tak, jak u dominikánů výše jsem byl uvedl, ježto domy dominikánské a minoritské v době předhusitské celkem se sobě rovnaly i majetkem i počtem členů. (Dokončení)

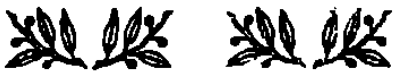

Dr. N. Velimirović:

Kázání o velikém jménu.

(„Kázání pod horou".)

Ze srbštiny přeložil Dr. Václav Ešner.

Můj oděv, pánové, praví vám již, jaké jest mé kázání. Prastarého střihu jest můj oděv, prastaré jest i moje kázání. V jednom slově jest vyjádřeno celé mé kázání. Je to slovo všeobecně známé ve všech dobách dějin, ve všech končinách světa, ve všech srdcích a ve všech řečech. Je to jméno někoho nad námi.

Když Číňané se divají do rozorané země a pozorují, jak z ní klíčí a roste bujný nový život, hledí jeden na druhého a s úctou vyslovují slovo: Tao.

Když Indové podél Ganga popatří na nádheru života co do počtu tvarů i barev před sebou i kolem sebe, když vidí mohutný Ganges a průzračnou atmosféru nad ním, pohlédnou na sebe a s půvabem vysloví slovo: Brahma.

Když Arabové cestují v noci se svými karavanami po písčitých pouštích a vidí nad svými hlavami zlatý hvězdnatý prach rozsetý po sametovém nebeském koberci, pohlédnou na sebe a s nadšením vysloví slovo: Allah.

Když Egypťané popatří na slunce, jež se každého jitra odráží v Nilu, tehdy pohlédnou na sebe a řeknou slovo: Ptah.

Když Řekové zahledí se na lidské tělo, podiví se jeho kráse a dívajíce se na sebe vysloví slovo: Zeus.

Kdykoliv staří Slované popatřili na černé mraky, jež červené blesky přetínají a mocné hromy plní, ve strachu vyslovili jméno: Perun.

Když my, křesťané, pohlédneme na to všecko, když vidíme plodnou rozoranou zemi, jež se začíná odívati zelení, když vidíme nádheru zemských plodů, hvězdy nad sebou v noci a slunce ve dne, tělo lidské v jeho kráse i hrom v jeho hrůze, popatříme na sebe a s láskou vyslovíme slovo: Bůh.

Toto jediné slovo jest předmětem celého mého kázání. Krátké slovo, než jak obsažné! Krátké slovo, než jak magicky mocné! Když se toto slovo vysloví neposlušnému děcku, poslechne.

Když se vysloví zločinci, jenž se zločinem obohatil, budí v něm hrůzu. Toto slovo vlévá chrabrost spravedlivému, jenž trpí pro spravedlnost.

Vysloveno nemocnému, skytá zdraví.

Vysloveno trosečníku na mořských vlnách, vlévá naději.

Vysloveno rodičům na hrobě jejich dítka, vyvolává hluboké oddechnutí a ulehčení.

Vysloveno vladařům, nacházejícím se v starostech o jejich národ, posilňuje srdce jejich a vzpružuje duši.

Vysloveno pyšným, činí je pokornými.

Vysloveno opovrženým a utlačeným, pozvedá je.

Vysloveno vojínu ve válce, rozptyluje strach před smrtí.

Vysloveno zklamaným životem, slouží jim jako záchranná kotva.

Vysloveno člověku, jehož štěstí opustilo a od něhož přátelé se odvrátili, zachraňuje ho od sebevraždy.

Vysloveno žalostným, rozjasňuje líce.

Vysloveno veselým, činí je vážnými.

Moudré činí ještě moudřejšími, bohaté bohatšími, učené učenějšími, šlechetné šlechetnějšími, mocné mocnějšími, šťastné ještě šťastnějšími.

Zda to není magické slovo? Je-li na nebi nebo na zemi slovo, jež by mohlo kouzelněji působiti?

S tímto krátkým jménem na rtech dalo se na pochod malé pastýřské plémě z Arabie, aby se zmocnilo světa.

A zaníceno tím jménem pokořilo veškeru zemi od Arabie do Španělska, pokořilo ji svojí silou a ozdobilo svým uměním.

Vyslovuje to krátké jméno, vydal se Kolumbus na cestu po nezměrné hladině mořské, aby hledal Ameriku, v níž kromě něho nikdo nevěřil.

Vyslovuje ono jméno veliký Newton, seznámil se s velikým tajemstvím nebeské mechaniky.

S oním jménem dokončili svoji filosofii největší klassičtí myslitelé: Platon a Aristoteles.

S oním jménem šli do boje vítězní Cromvell, Karel XII. a Suvarov.

S oním jménem brali pero do ruky slavný Dante, Milton, Schiller a Tolstoj.

S oním jménem brali do ruky štětec Rafael, Michelangelo, největší malíři světa.

S oním jménem rozšířil Kristovo učení apoštol Pavel po Asii a po Evropě.

S oním jménem na rtech skončil svůj život nedávno zemřelý slavný švédský spisovatel Strindberg.

Tohoto jména vzpomínali srbští bojovníci za svobodu před 100 roky, když odvážili se velikého díla — osvobození svého národa. Toto jméno si připamatovali dnes ráno statisíce občanů této srbské země, než vyšli na svá pole, aby konali svou denní selskou práci.

Tohoto jména bylo vzpomenuto dnešního jitra v našem vladařském paláci i v nesčetných domech, počínaje od královského dvoru na Terazíích až k dřevěným chatrčím na Zlatiboru a Kopaoniku.

Je vyslovily mnohé učené a osvícené hlavy, zašeptali mnozí starci a mladíci, je ku pomoci vzývali četní zdraví a nemocní, je neuvědomělé vyslovily i děti, jež neznají ještě jeho významu i omezení lidé, kteří umějí jen opakovati cizí slova.

A tak je tomu každý den.

Toto jméno obsahuje moje kázání. Vím dobře, že mnoho lidí nevzpomene toho jména. Vím, že mnozí dokonce nejsou rádi, když se toho jména vzpomíná. Dobře vím, že mnozí to jméno tupí a zlehčují. Mě to nepřekvapuje. Čím jest některý člověk větší, tím více má protivníků. Bůh má více nepřátel než kterýkoliv veliký člověk na zemi, protože velikostí svou převyšuje každou velikost lidskou. Ostatně bude-li jméno Boží menší, když ho někteří lidé nevzývají? Jak pak jméno Boží bylo by menší, kdyby ani jeden člověk na zemi ho nevzpomínal? Zajisté nikoli. Ono bylo by právě tak veliké bez lidí jako s nimi. Kdyby lidé jména Božího nevzpomínali, Bůh přece nezůstal by nevzpomenut. Vzpomněla by ho nesčetná slunce a nesčetné hvězdy i tajemné legie duchového světa, jenž On stvořil. A kdyby i všichni lidé na zemi každodenně vzpomínali jména Božího a oslavovali je, sláva Boží nebyla by o mnoho větší a jméno Boží nebylo by mnohem slavnější ve vesmíru. Na pevnějších základech založil Bůh svoji slávu než jest lidské pokolení. Stavěti slávu na lidech znamená stavěti ji na mizivém stínu. Kdo oslavoval Boha před tím stínem a kdo bude oslavovati pak? Hle, věda dokazuje, že země před několika tisíci lety byla celá pod ledem a považuje za pravděpodobné, že bude jednou opět pokryta ledem. Nuže, kdo oslavoval Boha tehdy, když se třpytily ledovce na těch místech, na nichž se třpytí nyní naše chrámy ke cti Boha? A kdo bude Boha oslavovat, až naše chrámy, města a hřbitovy s námi zároveň budou pokryty ledovci?

Či se zánikem lidí zanikne i sláva Boží a setlí v temnotě pod ledem a sněhem, zrovna jako naše těla zpráchnivějí?

Nikoli, pánové, není Boží sláva závislá na nás, ale naše sláva je závislá na Bohu, naše sláva i naše štěstí. Dovedete si představiti, oč méně by bylo štěstí mezi lidmi, kdyby člověk neuměl osloviti nikoho vyššího a mocnějšího sebe? Milliony oněch, kteří svůj život spiali jedině s tímto jménem, měli by tehdy pocit jaký má ten, jemuž uklouzla větev, již se nad propastí zachytil.

Bylo by pak daleko méně milosti a šlechetnosti i pravdy na zemi, méně radosti a úsměvu, méně rytířství i oduševnění. Zlo by zcela vstalo z propasti a vrhlo by svůj stín na celý svět. Dobro by bylo přemoženo a sraženo do tmy, v propast. Zlo by zcela zvítězilo.

Tak by bylo tehdy, kdyby se vůbec nevědělo o jménu Božím. Než nám jest těžko či lépe řečeno nemožno představiti si lidstvo, dějiny a kulturu lidstva od počátku až do dneška a představiti si jedno i druhé i třetí bez Boha, neboť polovinu historie lidstva tvoří Bůh, polovinu činí člověk. Jméno Boží vepsáno jest velikými a červenými slovy v dějinách a v kultuře

lidstva. Cestujte po světě a přesvědčíte se o tom. V Evropě, jež představuje dnes nejvzdělanější pevninu světa, v každém místě, v něž vstoupíte a v každé vísce, kolem níž projdete, najdete napsáno — dříve než jiné — jméno Boží. To jméno napsáno jest vysokými a krásnými chrámy, jež přečnívají ostatní stavení svou výší a převyšují je svým bohatstvím. Dům Boží všude vám padne do oči dříve a spíše než domy lidské. V Indii je jméno Boží napsáno pagodami, jež si zaslouží více podivu než celá města. V Egyptě je jméno Boží vypsáno ohromnými pyramidami, jež přetrvaly mnoho měst a mnoho národů. Jediná ozdoba špinavých mohamedánských měst jsou pěkné domy Boží, domy modlitby. Židé, národ po celém světě rozptýlený, zapisuje i dnes jméno svého Boha, Jehovy, pěknými synagogami všude tam, kde jsou usídleni.

Co je platné umlčovati ono jméno, nenáviděti je a tupiti, když se nedá vymazati a nedá se umenšiti? My přicházíme a odcházíme, než ono zůstane napsáno plamennými slovy na nebi. Ono obohatilo život jednotlivců. Kdo se odřekne toho jména, odřekl se velikého bohatství. Kdo vymaže ze svého srdce a rozumu to jméno, vysušil v sobě pramen bohatství morálního i duchovního. Kdo svádí druhé, aby se odřekli toho jména, olupuje svého bližního o větší poklad než jest stříbro a zlato; neboť Bůh je poklad, jenž zůstane člověku i tehdy, když mu nezůstane ani stříbro ani zlato. Ten poklad přál bych si, abyste všichni měli a sobě uchránili, drazí bratří. Ten poklad jest přepych zvířatům, než jest potřebou člověku. Kdyby člověk byl živ o samém chlebu, Bůh byl by proň přepychem. Než není člověk živ samým chlebem. Kdyby měl člověk pouze žaludek, byl by mu Bůh nejnepotřebnější věcí. Než člověk má i rozum i srdce, jež se dožadují pro sebe potravy právě tak jako žaludek. Pro lidský rozum a pro srdce lidské není zdravějšího pokrmu nad Boha. Kdo Boha nosí ve svém rozumu a srdci, ten kráčí k jistému vítězství.

Když nejmoudřejší lidé v dějinách nosili Boha ve svém rozumu a srdci, jak méně moudří můžeme mu odpírati přístup do svého rozumu a do svého srdce? Když nejmocnější lidé v historii považovali Boha za veliký poklad, jak bychom my méně mocní mohli tento poklad odhazovati od sebe jako věc škodlivou?

Když nejvzdělanější národové světa vyslovují jméno Boží jako největší svátost, jak my méně vzdělaní mohli bychom se za ně styděti? Nám Srbům, kteří jsme mnoho začali a nic nedokončili, jest Bůh nezbytnou potřebou a ne přepychem. Kdo chce konati veliká díla, musí míti i veliké myšlenky. A největší myšlenka, jež kdy mohla vzniknouti v lidské hlavě, jest myšlenka o Bohu. O veliké myšlence vám, pánové, káži a o velikém jménu. Prastaré je moje kázání, prastaré, leč stále nové. Ta veliká myšlenka neviditelně otáčela koly lidského života, právě jako elektřina neviditelně otáčí koly. To veliké jméno, o němž vám káži a o němž třeba, abychom všichni jeden druhému kázali, není těžko si zapamatovati, není těžko vysloviti, není těžko uctívati, není těžko oslavovati. To veliké a spasitelné jméno jest — Bůh. Amen.

Dr. M. Kovář:

V našem parku.

V tom našem parku milo je,
jen učiň pokus,
kdy kvetou růže, levkoje
a z jara krokus.

Je milo tu i v jeseni,
kdy astra kvete
a opadává lupení,
jež vítr mete.

A v zimě, sníh kdy obalí
vše květem bílým,
tu třpytí se vše v povzdálí,
že rád sem pílím.

Dub starý, malé křoviny,
smrk, javor, jedle
se leskne květem neviny
i sosna vedle.

Byl pohled loni vánoční
až divukrásný,
kdy šli jsme ve chrám k půlnoční
v den věčně spasný.

Tu diamantů tisíce
se leskly tady,
jež nelítostná vichřice
v ráz smetla všady.

Ta krása za tu zimu se
nám jeví třikrát,
až teplý vánek z jihu se
sem tajně přikrad.

L. Grossmannová-Brodská:

Pod korouhví sv. Václava.

Šel světem anděl Dobra
s bělostnou perutí,
a jako hudbou znělo
těch křídel vanutí,
sám Bůh jej poslal k lidem
by útěchu jim nes'
a jejich tužby, žaly
by vznášel do nebes.

Šel. Ve zlatou si knihu
psal lidí žal i vzdech,
až stanul na pokraji
země, již zove Čech
svou rodnou vlastí, zemí
svým potem zrosenou
a slzami a krví
tisíckrát svěcenou.

Zde stanul anděl Dobra
neb slyšel kvil a sten,
a viděl kterak drahý
ten národ nešťasten;
jak zápasí a topí
se v moři trýzně, běd —
rozlítostněný anděl
obrátil k nebi let.

Před trůnem Boha stanul:
„Ó Pane zástupů
přej sluchu hlasu mému
a smyj tu potupu
již spravedlnost snáší
v tom zemském údolí,
ať dobrého již křivda
nehněte, nebolí."

A Tvůrce světa pravil:
„Nuž, já jim pomohu
za jejich silnou lásku
a víru ku Bohu,
ať opět pozavlaje
svatého Míru dech
po vlasti požehnané,
kterou obývá Čech!

Zastavím krve proudy,
i války plameny,
by v pokoji zas ožil
v kraji lid blažený,
by cítil, život nový
že jemu nastává
pod vlající korouhví
svatého Václava!"

Fr. Wolf:

Raport.

1812. Gąsiorowski Wacław: Orlęta.

Sotva mohlo slunce vznésti se nad lesy a pole Borodina, sotva pronikly první jeho paprsky na příč kotouči dýmu dělového dvou potýkajících se armád, sotva padly první hromady mrtvol ve třetí den bitvy možajské, sotva vysunul vícekrál italský na levém křídle francouzském pod redutu k Bachmetiewowi žihadla bodáků divise Delzousovy, hle, na pravém kraji armády nastalo ticho, ticho hrobové, náhlé, nečekané.

Podivily se štáby maršálků, knížat, králů. Štáb císařský, ve stínu gardy stojící, se zatřásl, zahlučel. Císař pozvedl ke svému oku dalekohled, leč snad dalekohled příruční byl zde slabý, neboť se obrátil a pokynul na důstojníka ordonančního. Podali císaři nový dalekohled, neklamný, vyzkoušený na rovinách Slavkova a Wagramu. Střelec gardový postoupil před císaře, vzpřímil se, salutoval, obrátil se a tak zkameněl. Napoleon položil dalekohled na rameno vojákovi, roztáhl ho a vpil se zrakem v dálavu pravého křídla.

Marně. Děla sboru Junotova zakrývala prostor kotouči šerých závojů, ovíjela ho, slévala v jeden zmítající sebou zmatek.

Bonaparte svraštěl obočí.

Vždyť tam na kraji pravého křídla za prvým výstřelem, vyzývajícím k boji, sto dvacet děl zařvalo poslušně, vždyť od tamtud právě měl jíti první ton pekelného hukotu, který měl stupňovitě běžeti linií Junot, Davoust, Ney, Eugen! Vždyť ještě v noci generál adjutant císařský dovezl rozkazy pátému sboru, — proč tedy sbor ten umlkl tak rychle, proč již scházel v souzvuku pravidelného hukotu, dříve nežli souzvuk ten zazněl plnými tony. . .

Císař se obrátil. Šumot proběhl štábem císařským.

„Sokolniki!“ — broukl netrpělivě Bonaparte.

Generál adjutant předstoupil před císaře.

„Byl jsi sám, jak jsem řekl, u Poniatowského!“

„Byl, — sire!“

„A opakoval jsi mu slovo za slovem mé rozkazy?“

„Opakoval — sire!“

„No, a co on!? Sebastiani-ho jsem mu přidělil?“

„Nejjasnější pane, jistě. . .“

Bonaparte sebou trhl.

„Dosti! Monthion! Dva ordonance k pátému sboru!!“

Císař opřel znova dalekohled o rameno vojákovo.

Sokolnicki ustoupil bledý k uniformám adjutantů, — a štáb císařský kýval hlavami a opakoval hrozivým šepotem: „No, a co on!? dosti!“

Hloupost!

A štáb císařský se skupil kolem pana Lelorgue D' Ideville, tajemníka kabinetu císařského. Ten věděl, ten znal postavení nejlépe.

Pátý sbor, silnice starosmolenská, Utycza. A pod Utyczou Tuczkow se třetím sborem, mraveniště vojska. A za Tuczkowem hned, snad Bagration, a snad i část Bogowuta. Ba, ani nepočítaje všeobecnou hotovost. Postavení vážné. Jestliže Poniatowski ustoupil, tedy odkryl bok Junotův, jestliže odtáhl na pravo za les do Miasojedowa, udělal také chybu, neboť se vystavil odtržení.

Štáb císařský se zachvěl s vážností.

Lelorgue měl pravdu. Lelorgue věděl nejlépe, znal z paměti každé postavení, sám přesunoval každý den praporky na mapě císařově.

„Ale jestliže postoupil pátý sbor ku předu? zeptal se kdosi tak tiše, že ani nebylo lze uhodnouti, čí ústa pronesla tato slova.

Štáb císařský se usmál a v úsměvu tom uzavřel i připomínku výsměšnou, že třeba vina propuštění Beningsena padla na ubohého krále Jeronyma, přece týkala se právě pátého sboru, i jízlivý poukaz na porážku Różnieckiho pod Mirem, i pohrdání pro osobivost této hrsti bezvadného vojska, upomínajícího o píci, o koně, o žold, obuv, jakoby mu tady vůkol bylo málo kořisti

„Compaus postupuje k útoku na redutu! Compaus postupuje!“ — zavoláno na blízku. Napoleon obrátil dalekohled ke středu! Štáb za císařem zkoumal skly linii bitevní. „Ano, nyní se to začíná jmenovati bitvou!“

— — — — — — — — — — — — — — — —

Ale pod Utyczou děla číhala, — ale pod Utyczou bubny rachotily, vztekle vpadajíce v každou přestávku dělového hukotu, — ale pod Utyczou již pluk kyrysníků Malachowského vytrhl s husary Tuliňského z postavení za pěchotou, zatočil na pravo a vrhl se do lesa na levo, zaměřuje na jádro ariergardy Kutuzowovy.

Ale pod Utyczou bohatýrský Tuczkow sám již se staví v čelo pavlovských granátníků, sám je vede do boje. Ale pod Utyczou Strogorow chce čtyřmi pluky obejíti posice Isidora Krasiňského. Ale pod Utyczou již se pluky srazily, již bojují třemi frontami proti sobě, již ohně vojové hasnou, tichnou.

Hned vedle, ještě děla maršálků nenalezla určitých cílů, ještě stroje dělové se třesou v rukou ohňostrůjců, ještě dělostřelectvo nic neztratilo z odměřenosti dle povelu, ještě pěchota má čas i měřiti, i vypáliti, i podle předpisu nabíjeti — ale pod Utyczou již sotva syčí do země zaražené doutnáky, ale pod Utyczou pokřik „ať žije císař!“ se zdvihá, proniká ku předu, houká po lese.

Za čtvrtého útoku padá Tuczkow smrtelně raněný v první řadě pavlovských granátníků. Olsufiev přejímá velení.

Útoky nyní se opakují stále prudčeji, zoufaleji, tišeji.

Bogowut bděl. Zpozoroval zbytečné plýtvání silami při obraně postavení příliš ku předu posunutého, zpozoroval čtverhrany Neyovy, přikrádající se v dýmu dělovém a poručil Olsufiewowi, aby ustoupil ku středu.

A pod Utyczou bubny zavířily k ústupu i k útoku, trubky zazněly na shromáždění i na stihání. Dva různé povely drásaly protivníky, trhaly je.

Uplynula chvíle. Ze zmatku se znova vytvořil pořádek.

Olsufiew ustupoval, zaklínoval zbytek opozdivších se děl, a kryl ústup řetězy střeleckými. Divise Isidora Krasiňského se srovnala a postupovala.

Zase chvíle, a pod Utyczou již počala dělostřelba stahovati své jícny s postavení, již sbíraly ambulance žatvu smrti i zmrzačení, již v záloze posud stojící prapory postupovaly k vyprázdněné redutě na které sám Kniażewicz vydával rozkazy.

— — — — — — — — — — — — — — —

Velitel štábu, Fiszer posunoval na bojišti zbytky oddílů, sbíral trosky bataillonů, rozesílal rozkazy.

Poslední dva pluky jízdy čekaly na pokyn, aby se vrhly do lesa, kde Tuliński s Malachowským prováděli obklíčení.

Fiszer čekal, přejížděl nepokojně pole, pohlížel netrpělivě k orlům, vlajícím nad temnými řadami pěchoty a čekal.

Pluky jízdy sebou kolébaly, pohazovaly lebkami koňskými, třepetaly dvoubarevnými stuhami korouhviček rozepjatých na kopích.

Fiszera zmocňovalo se rozčílení. Posledního ordonance se zbavil. A hned za hájem Szewardino hromy tlouklo, a hned na levo ves Siemionowskoje moře bronzu chrlila.

Fiszer zatínal zuby, — ještě chvíli a Malachowski s Tuliňským vlastními útoky se na kaši rozdrtí uprostřed lesních zásek.

Až v tom od reduty obsazené pěchotou Krasiňského vyrazil jezdec a jako kule vpadl na Fiszera.

„Ústup! Ústup úplný! Na násep čtyry baterie ihned!...“

„Knížecí milosti! uláni!“

„Já s nimi! Vyzvi, generále, Sebastianiho, aby vyrazil od levé strany reduty!... Desaixa třeba upozorniti, aby udělal oblouk! Rychle, generále! Stůj! Raport k císaři, ihned!“

„Ani jediného ordonančního důstojníka nemám!“

„Pošli prvního lepšího! Raport kratký!“

„Fiszer chtěl něco říci, leč kníže se sklonil na koni, dopadl ke plukům a strhl je za sebou. Uláni se zakolísali. Les kopí se sklonil dolů, potok koní a lidí se přikryl mrakem prachu a s ním zároveň zmizel v dálce a s ním zároveň se rozvál.

Fiszer sledoval zářícím okem ulány, až zmizeli, — trhl koněm a jel klusem k redutě. Náhle, poblíže hloučku dělostřelců, zabývajících se dělem do navážky zarytým, zpozoroval generál poručíka granátnické kompanie uhánějícího za párem splašených koní.

Generál bez váhání přeťal poručíkovi cestu.

„Hola! Stůjte, pane!“

Poručík spatřiv velitele štábu, zarazil koně a přiložil ruku k čapce.

„Jaké to, pane, jezdění?!“

„Koně se mi, pane generále, zaběhli,“ — vysvětloval udýchaným hlasem poručík — „levý je raněný do chrupu, ode Smolenska teprve chodí v zápřeží. . staré nám zabili. . .“

Fiszer mávl rukou.

„Jste z polního dělostřelectva Redlova?“

„Ano, generále!“

„Pojedete s raportem k císaři!“

Poručík otevřel široce oči a začal s napjetím.

„Já, generále?!“

Fiszer trhl bradou.

„Pozor, u hroma! Poslouchat psí krvi! Jet ihned k císaři s raportem!. . .“

Poručíkovi se zatřásla prsa.

„Jesu!“

„Co povídáte?!“

„Podle rozkazu, pane generále!“ — houkl s důrazem poručík.

„No, tedy tam dojedete! Podáte mu raport! Poslyšte! — Pátý sbor! Rozkazy splněny. Utycza dobyta. Obklíčení počato! Nepřítel ustupuje!. . . Rozumíte!? Opakujte!“

Poručík opakoval jedním dechem.

„Ať mi ani slabiky nezměníte! Víte, kde je císař!? No, tam — na proti, za sborem maršálka Davousta, kde je garda. Jezdil jste s raporty do hlavního stanu?

„Nejezdil, generále!“

„Císaře jste viděl?!“

„Uvidím, generále!. . .“

Jasný paprsek úsměvu přeběhl po hnědé, kostnaté tváři Fiszerově.

Jeďte! Ku předu!. . . Jak se vrátíte. . . podáte mi správu!

Hej! Stůjte! Čekejte! Co to máte na rukávě?! Jste raněn?!“

„Škrábnutí z pistole, pane generále, — nepatrnost!“

„No, jste-li raněn, pošlu jiného!. . .

Na tvář poručíkovu vyrazily temnými skvrnami sazí a prachu plameny.

„Ještě jsem nebyl ani jednou raněn. . .

„Hm! I ten! Počkejte pane! Na cestě pozor! Máte podati raport! Ale ne se dáti zabíti!. . . Takového hlupáka nepotřebuji! Jeďte! Pochod!. . .“

Poručík trhl mocně koněm, ryzák se vzepjal a pustil se ve cvál na řetězy rojových střelců, na zuřící bitvu na blízku, na mraky olova a železa. . .

— — — — — — — — — — — — — — (Dokončení)

Jan Voborský (Egon d'Ego):

Zbožná touha.

Strom u skaliny žuly smutně shrbený
ve stálém šeru zná jen slzy mlh a stín —
pohřební píseň šumí svými lupeny,
vadnoucí květy hází v temné tůně klín,
když krajem šlehne ostrý vítr mrazivý,
by starci stromu děsné nokturno své hrál
než sněžná vánice jej bouřná navštíví,
šíleně v kraj se řítíc, slepě dál a dál.
A vichr listy rve a listy unáší,
na suché větve hraje tristní píseň svou
o beznaději bledé v černém rubáši,
za kterou jenom stíny smrti v patách jdou.

Tak často bývá v smutném žití lidském též,
od chudé kolébky až v bílý kmetský věk.
Zlý osud čeká stále smrti na přípřež
a místo písní zní jen pronikavý skřek,
když upoutaná lidská duše nebohá
dlí v hříchu jak strom v skalní půdě kořenem
a ve tmách netuší, že v modru, u Boha
by očistěna byla z ran ve trudu svém
a pak — ó sladká touho — pravím na vždy pak
se rázem v podstatě své všecka změnila,
jak legend stříbrokřídlý, jásající pták
když zapěje, že Vesna kraje věnčila
a stráním, hájům dala zelenavý šat,
safírem jasně modrým spjala oblohu
a srdce lidská přáním, sladce zazpívat
tam k nebesům vždy výš — a toužit po Bohu!

Ta zbožná touha mění v lesklý drahokam
cest našich všednich každý šedý oblázek,
zjasňuje šero, světla silou maří klam,
za bolu zeměžluč dá slastných hodin vděk —
jde stále s námi, v hloubi srdcí stajena
jak jara libovonný sněhobílý květ
a v smrti hodině jak píseň blažená
zulíbá čistou duši sladce naposled! — —

A. U. Vivens:

První kapitola.

Probouzelo se teplounké zarosené jitro červnové, ne dlouho před naším moravským svátkem cyrilo-methodějským.

Napřed začalo slunce pomalu vstávat a sypat snopy svých paprsků po zemi a vzduch plnilo měkkým svým světlem. Vzbuzeny polibkem milence — slunce, hlásily se květy k životu a chvějíce se pod doteky bílých paprsků zpívaly tiché, nevyslo-

vené písně, které v jedno slity s jásavými výkřiky ptactva, tvořily mohutný hymnus díků Majestátu tvůrci Mocnosti, volající je k životu.

V té kráse přišel nový den. . . . .

Do seminární zahrady v B. . . vyšel mezi tu jitřní krásu mladý theolog Pták. Byl menší postavy, ušlechtilé, mladické, ještě skoro dětské tváře. Rozrušen vběhl na hlavní alej. Tvořily ji dvě řady mohutných topolů, které tam stály jako dvě řady vztažených rukou neviditelných těl, spiaté k neslyšné, ale přec výmluvné prosbě o slitování. Mladý theolog v jakémsi horečném spěchu přeběhl alej a zabočil na vedlejší stezku, kde byla jeho obvyklá denní procházka.

„Růžovou alejí" nazval si ji. Zahradník pěstil tam podél ní růže. Byly tam růže rudé jak krev mladého srdce, bílé jak pleť krásky i žluté ‚čajovky'. Od chvíle, kdy zahradník jejich kmeny z jara odkryl a postavil, denně se u nich zastavoval a pozoroval jak pokračují v růstu. Dnes jsou již některé z keřů posypány květy, puklými poupaty a bledý bohoslovec sakristián právě jich několik uřezal, aby jimi ozdobil bílý oltář Boha zázraků. Takovým teskným pohledem zadíval se Pták na ty květy a najednou jakási lítost, soucit, či co to bylo, mohutnou vlnou zalila mu hruď. Jako by kus života, jeho nejvnitřnějšího života byl mu někdo utrhl s těmi poupaty, zdálo se Ptákovi. Vzpomněl si na přirovnání mezi květy a mladou duší a začal srovnávat s těmi růžemi i svůj život — svoje mládí — svoje srdce — květ své duše. Vzpomínal. . . .

Z jara zahradník odkryl nejprve setlelé listí, jímž stromky byly přikryty, očistil, postavil a podepřel mladý kmen. Pod vlivem životodárné síly slunce, pomalu začal se rozvíjet lísteček za lístečkem, větvička za větvičkou se zelenala, až nedávno, jednoho dne uzřel Pták i poupata květů, která rosou svlažena a sluncem líbána jsou právě v rozpuku. Jsou nejkrásnější! Co s nimi? Viděl. Ta nejkrásnější mají plně rozkvést, uvadnout, opadat na oltáři Páně.

Tu řada myšlenek jakoby byla vyvedena k životu v jeho mysli a rozjitřená duše jeho vedla tichý rozhovor; vždyť tolik podobností bylo mezi ní a těmi růžemi, vždyť i ona byla jenom růží, jež vykvetla ve velké zahradě Zahradníka nebes.

I ona rostla, očistěna, zvednuta a podepřena nesmírnou milostí Boha, zazelenala se po čase sucha novým životem. Sluncem lásky Boží líbána a rosou milosti svlažována, začala i rozvíjet se — kvést. Kvete nyní nejkrásněji — cítí to. Co s tím květem bujného mládí. Stojí teď Pták před velkým rozhodnutím. Dnes pro celý dlouhý život, zašeptal.

Judica me, Domine! — Suď mne, Pane — modlitbou tichou zachvěly se rty o oči maně obrátily se k nebi, jakoby odtud pokyn čekaly, nebo znamení.

Ano, kam s tím květem mládí? Dnes ještě různé možnosti stojí před ním. Buď položí jej na oltář Bohu, jako ty květy, tam nechá jej uvadnout, opadat, nebo svadnout jej nechá v dusivé atmosféře světa, hříchů a prosáklé vášní omamným ovzduším,

nebo umřít jej nechá u ženy, snad u ženy vroucí a čistou láskou milované.

Kolikrát již o tom uvažoval, kolikrát, když večer shasl, se těmi myšlenkami zabýval. Nebyly to jenom tyto; mnoho jich měl vtíravých a těžkých, se všemi se již vypořádal, na všechny si odpověděl, ve všech jasno a světlo zjednal. Jen tyto jediné jej štvaly, klidu nedaly. . . .

Před chvílí než sem přišel, v ranním šeru domácí kaple, před tváří živého Boha eucharistického se již rozhodl, když jakýsi vnitřní, tajemný hlas mu v duši šeptal: Což není krásné svadnout na bílých oltářích Nekonečného. Tu duše jeho měkce a ještě jaksi nesměle zašeptala: Chci. . . Introibo ad altare Dei. . . .

Introibo. . . Půjdu k oltáři Božímu, opakoval ještě jednou Pták. A přes to ještě naposled cosi se v něm vzepialo, jako když divokého koně někdo spoutá a on posledním zoufalým vzmachem chce svrhnout vížící pouta.

A láska. . . láska. . . mezi tou nádhernou krásou jitra srdce ještě zavolalo. Láska. . . zdálo se mladému muži, že nevolá, ale křičí celá příroda. Zdálo se mu, že vzduch chvěje se písní tou nejžhavější a nejsvůdnější písní lásky, jejíž slova rozhozena viděl rozmetána do všech stran, uvázlá na každé snítce, na každém květu, na každé travičce.

A potom ještě. . . Zapoměls? To ve vzpomínkách ozval se milý, něžný hlas z minulosti, jež slyšel dávno. . , dávno již. A nádherný přelud, milovaný kdysi intimní něžností, po letech navštívil ho naposled, neboť jiný hlas se přidružil, vroucnější, nevtíravý, ale nevýslovně sladký s jemným nádechem výčitky a smutku, který přehlušil tu volající vzpomínku, ‚Kdo můžeš pochopiti, pochop'. . .

Pane, odpusť! Tebe bych nyní opustil! Tys mne zavolal, nuž prosím i za sílu vytrvání i vítězství. Introibo ad altare Dei! — Půjdu k Tvému oltáři, pro Tvůj kříž, budu Tvým knězem, hlasitě skoro zavolal Pták. Tož mládí svoje, jeho bílý květ, ten patří Tobě, jenom Tobě. Jako první oběť ti je kladu za spásu jiných, ty Pane rozumíš a za tvé království. Za lásku k ženě a dětem, beru lásku k Tobě, Tvé Matce čisté a duším všech. Za tiché chvíle rodinného štěstí, za okamžiky rozkoše — já beru, je-li to vůle Tvá, ticho zpovědnic, chvíle štěstí ve škole u bílých dušek dětských a lůžek nemocných, za lásku ženy a dětí — slzy vděčnosti a slzy štěstí z očí všech šlapaných a bídných, všech vášní štvaných a zachráněných. Přispěj mé snaze ideální svojí milostí. Jsem cele Tvůj. Zde ruce moje, spoutej je, jen pro sebe je spoutej, jen Tebou chci být přemožen, s Tebou věčně spojen.

Slova modlitby této, těžké slzami a láskou zároveň, šeptal již v kapli, plné nového, velkého dne; šeptal je před obličejem Toho, Jemuž se právě zasvětil, Jemuž právě první velkou oběť byl přinesl.

A růže, sestry jeho, které kolem tabernaklu stály, zadýchaly čistou vůní svojí na rány jeho duše. . .

A potom plamen hojivý rozhořel se v jeho srdci a nová touha — svatá, čistá, velká a mocná vyrostla tam — touha po objetí a splynutí s Kristem a nová píseň rodila se v něm — píseň svatební, tak hluboká a vroucí, že vyslovit ji nelze, již cítit třeba tomu, kdo rozumět, kdo pochopit ji chce.

Ondrouš Fritz-Vltavotýnský:

Matka.

Jedno jméno budí v každém srdci lidském city nejvroucnější, jméno pojící v sobě lásku, věrnost, obětovnost, jakých ze smrtelníků nikdo jiný schopen není. Jméno to jest matka. Jak ctihodná jest žena ve dlouhých těch utrpeních, kterým se těší, místo aby naříkala. Sotva po bolestech spatří dítě, již o nich neví, již jest za vše odměněna. Čím jest ještě život nynější u porovnání proti tomu, jehož matka očekává, proti věčnému světu, který dítěti svému starostlivostí svou pojistí, vštěpujíc mu zásady pravého náboženství. Se syny se řadu let sama obírá a kolik dobra vštípiti jim může! Všechno se na prvních dojmech zakládá! Matka v pravdě pobožná, která povolání svému rozumí, dovede za několik těch let dáti synu svému pojmy náboženské a všeliké ctnosti; nesnadno vytratí se její nauky a mnoho hodných lidí tu patřičnou čest dalo ženám: Všickni skoro velicí mužové výtečnou měli matku. Což nebdí po všecek život nad syny svými? Což jim někdy lásky odpírá? I když daleko jsou, se těší ze synů svých pokroků a ctností? Jak šťastna jest, když se dozví, že se učí, že pokračují ve vědách. Ke komu každý člověk ve svých mladých letech více lásky a náklonnosti cítí, než ku své dobré, šlechetné matce? Kdož dovede radost jeho lépe sdíleti? Kdo ho tak trpělivě vyslechne? Kdo více se těší ctnostem jeho, štěstí a slávě? — Bůh nežehná dětem, které sobě takové starostlivosti, takové lásky málo váží, však ať jest takových málo! Ctnostný jinoch nadšeně o ní mluví, a šedivý stařec zapomíná slávy a lásky, velikého postavení svého a na matku si vzpomena, skrápí tichou slzou vráskovitou svou tvář. Dcery více práce matce dávají jsouce v jejích rukou ode dne narození, až do sňatku svého. Jejich ctnosti, schopnosti, vědomosti jsou dílem matčiným. Dobrá matka dcerám svým chtějíc dobré vzdělání dáti, učí se ještě sama, čítává s větší než jindy bedlivostí, opouští zábavy a všecky chvíle jim obětuje; slovem zapomíná naprosto na sebe, raději žije ve svém dítěti. Více sobě váží cti a chvály dceři prokazované, když totiž dožije se dcera věku, v němž jest jí býti ženou, matkou, než oné, jíž sama za téhož případu někdy přijímala. S citem k Bohu povzneseným prosí o milosrdenství, by své Otcovské požehnání ku jejímu počínání připojiti ráčil. Celou tu budoucnost zná srdce matčino: loučí se s tou, která již od několika let její přítelka, její pomocnice byla. Jiné povinnosti, čas, vzdálenost umírní snad tu

lásku, která jí tak štědře veliké trampoty nahrazovala. Vlastní štěstí ráda obětuje zdaru dítěte svého. Kdo popíše všecky city, které zmítají srdcem dobré matky, když k oltáři dceru svou provází? Slzy v očích a sladký úsměv na rtech prozrazují a popisují více nežli slova, jimiž nelze ty city vyjádřiti a které přece bouří v srdci matčině. A kdy jest více mladé osobě matky třeba jako tehdy, kdy počínajíc nový běh života pozná svou mladost, jíž jest třeba v každé chvíli rady a útěchy? Neučí-li matka slovy — jistě příkladem. Učení dobré matky kolébkou počíná, hrobem končí!

Spolkové zprávy.

Valná hromada družstva Vlast. Dne 14. července konala se o 2. hod. odpol. v domě družstva 35. výroční valná hromada za hojného účastenství členstva.

Schůzi zahájil I. místopředseda a ředitel družstva *T. J. Jiroušek* modlitbou, načež věnoval vřelou posmrtnou vzpomínku všem, kteří nás předešli na věčnost od minulé výroční řádné valné hromady, která se konala dne 24. června r. 1918. Předsedající vzpomněl zvláště významnými slovy úmrtí předsedy družstva Vlastimila Hálka, arcib. notáře, vikar. sekretáře a faráře v Liboci. Dále ocenil literární význam v obci našeho katolického spisovatelstva v Pánu zesnulých zakládajících členů družstva Vlast: Frant. Rypáčka (básníka Jaroslava Tichého), škol. rady a profesora českého gymnasia v Brně, Jana Halouzky, bisk. auditora, faráře a literárního historika moravského v Mistříně na Moravě; P. Emiliana Pauknera, kněze křižov. řádu s červ. hvězdou, výtečného znalce zpěvu a hudby a děkana v Dobřichovicích; Jana Hejtmánka, bisk. vikáře a děkana v Bystré u Poličky, který byl čtrnáctým přihlášeným členem družstva Vlast při jeho zakládání roku 1884; Stanislava Hlíny, duchovního správce poutního místa ve Svatoňovicích; Frant. Jiřího Václava Dlouhého, vlasteneckého paedagoga českého, který s před 20 roky zemřelým děkanem dobružským vldp. Ant. Flesarem, účastníkem hnutí z barikád roku 1848 v Praze, žil v Dobrušce jako ředitel tamních škol v naprosté lásce a vzpomínaní dob buditelských v národě našem, zakládajícím členem družstva Vlast stal se 26. června r. 1890 a JUDra Vojtěcha Vrťátka, advokáta v Kolíně, starého vlastence a politika směru konservativního z dob Palackého a Riegra. A konečně vzpomněl předsedající dalších v Pánu zesnulých zakládajících členů:

Víta Kasky, katechety v Hronově; Václava Švejdy, děkana v Osvračíně u Staňkova; P. Lohela Schmidta, kněze řádu Praemonstr. v Praze; Jos. Bouše, děkana v Týně nad Vltavou; Augustina Večeři, faráře ve Stráni u Uh. Brodu; Hugo de Pauliho, děkana v Kolínci u Klatov; Jos. Hlavsy, faráře v Nechanicích; Frant. Sychry, faráře v Jablonném nad Orlicí; Jos, Meleny, bisk. vikáře a děkana v Nov. Etinku; Ant. Pixy, děkana v Písku; Jos. Ticháčka, mistra kamnářského v Praze.

Když za povstání se svých míst uctili jsme památku našich v Pánu zesnulých zakládajících členů Vlasti, připomeňme si i oněch nových zakládajících členů našeho družstva Vlast, kteří nechtěli scházeti v táboře těch, kteří ku katolickému literárnímu ruchu v Československu kladli základy. Jsou to veledůst. a velect. pánové: Ant. Dostál, farář v Miloticích na Moravě; Jan Fr. Seidler, b. vikář, kons. rada a děkan v Holohlavech u Smiřic; Jaroslav Ptáček, železn. zřízenec v Chlumci nad Cidl.; Ant. Březina, farář v Regelsbrunnu v Dol. Rakousích; Josef Jelínek, pošt. zřízenec v Krňově ve Slezsku; Jos. Pecháček, farář ve Skuhrově nad Bělou; Bohumil Bayer, farář v Sadové; Leo Hlouch, farář ve Štěpánově nad Perštýnem; Arnošt Oliva, katecheta ve Vysočanech; Bohuslav Jan, os. děkan a farář v České Křemži; Josef Vrzal, katecheta u sester Voršilek v Kutné Hoře.

Vítáme je v našem táboře a posilněni touto radostí, že můžeme doufati v pomoc a sílu katolických mužů českých i v dobách trudných, s odvahou hledíme budoucnosti vstříc. Prosím, abyste ráčili věnovati svoji pozornost naší činnosti za minulý správní rok."

Po těchto slovech rozvinul místopředseda *T. J. Jiroušek* pestrý obraz ve slovech i cifrách o celoročním životě a činnosti ve všech oborech práce v knihtiskárně, že řeč jeho, jak přítomní doznávali, překvapovala. Uvedl všecko, co se v knihtiskárně tisklo a v mnoholi výtiscích.

Další zprávy podali funkcionáři vldp. Th. dr. *Frant. Stejskal*, universitní profesor, za Kroužek historický. Historický kroužek nemohl ani v tomto předešlém správním roce vyvinouti úplně svou činnost. Hrozná válka světová doléhala ještě krutěji na bedra a mysli národa českého a ani když slunce usmálo se na nově utvořený československý stát po staleté odvislosti od německé a maďarské Pešti, se mnoho nezměnilo.

H. K. ztratil dne 17. února 1918 svého člena a dle stanov předsedu, od počátku činně zasahujícího, vldp. Vlastimila Hálka, faráře libockého, jenž napsal řadu zajímavých a cenných článků místopisných i životopisů do různých časopisů a věnoval péči svou Histor. K. jako pokladník. Neunavná jeho činnost a nezištnost získala mu mnoho zásluh i nehynoucí pamět.

Dávno připravované přednášky vdp. Ant. Rejzka „Moderní člověk český vůči zásadám pravdy" a p. Jana Voborského „O náboženském a socialním významu starých nadací studentských" konečně přece vykonány 6. a 20. října 1918 ve spolkovém domě „Praha" za účasti méně četného posluchačstva. Přednášky historické s promítanými obrazy nebylo lze provésti z různých příčin. H. K. byl ochoten účastniti se při přednáškách lidových z oboru historického i při poučných vycházkách, ale nedostalo se mu pozvání, aby se při nich uplatnil.

V poslední schůzi bylo usneseno uvolniti zatím obnos 200 K, kterých by jednatel mohl použíti při sbírce památek a zpráv o nynějším kulturním boji v republice československé. V nejbližší době bude rozeslána vd. duchovenstvu zpráva o této nové činnosti a doufáme, že nebude žádné osady, která by v novém archivu nebyla podrobnou zprávou zastoupena.

Vldp. *Alois Dostál*, arcibisk. notář, farář a zasloužilý spisovatel za Literární sekci. Jako v letech minulých přichází Literární sekce se sumární činností před forum valné hromady. O čem v těchto nehlučných, na počet nemnohých schůzích bylo jednáno, přinesly z části „Naše Listy" ve spolkových zprávách a mnoho uveřejněno bylo ve „Vlasti" v „Literatuře". Jest Literární sekce jaksi direktivou pro revui „Vlast" a její členové i do této přispívají.

Želíme úmrtí Otakara Jakoubka, který znal výborně dějiny literatury a poukazoval ochotně na jubilea a rozličná výročí živých i zemřelých literárních pracovníků, podával posudky divadla a spisů. Čest budiž jeho památce. Želíme, že vzdálen jest od nás Msgre. Dr. Rudolf Zháněl, jenž vždy přichvátal se svým obšírným referátem nebo nemoha se osobně dostaviti, aspoň jej zaslal. Želíme však také, že mnozí katoličtí literáti, známí odborníci, kulturní pracovníci se k nám nepřipojují, mnohými výmluvami Literární sekce se vzdalují. Kdyby se všichni z Prahy a okolí spojili, kdyby z míst vzdálenějších nám své úsudky o literatuře posílali, mnohem více bychom mohli učiniti. Při soukromých rozmluvách to ono pochvalují, jiné haní, jest viděti, že stopují všechny zjevy literární, ale ve spolek vstoupiti se zdráhají.

Nebudu vypočítávati, co jsme vykonali, kolik zásluh ocenili, nad kolika literáty lkali, kolik knih jsme přečetli a posoudili, na kolik nutných věcí upozornili

Ale také nechci mnoho slibovati do budoucna, pokud se naše řady nerozmnoží, pokud noví členové důležitost naši svojí přítomností a prací nepotvrdí: jenom pravím, že půjdeme posavadním směrem, neohlížejíce se na pravo ani na levo, ať se komu naše činnost líbí nebo nelíbí, neboť jedno nám bude tkvíti před očima a to jest vzdělání našeho lidu dobrými spisy, v nichž by ani Bůh ani vlast nebyla urážena; o to se budeme starati, aby uznání docházela řádná literatura a pleněno bylo v ní otravné býlí, což bylo a bude účelem naší sekce.

Tom. Jos. Jiroušek za Sociální odbor. Sociální odbor jako všecky naše odbory trpěl posledním rokem válkou velice. Během minulého roku sešel se k poradám po třikráte. Z jeho středu odešli na věčnost dva jeho členové: předseda vldp. farář Vlastimil Hálek a spisovatel Ot. Jakoubek.

Od poslední valné hromady řečnili: předseda farář *Vlastimil Hálek* v Hostivici u Prahy „O nynější situaci se stanoviska katolického" a na Smíchově „O hnutí katolíků v politicko-sociálních otázkách".

Jednatel *T. J. Jiroušek* přednášel: Na Smíchově „O otázce žen", na Kladně „O knížeti sv. Václavu jakožto státoprávním vládci a dědici země české", dvakrát ve shromáždění chudých v konferenci sv. Vincence ve farní osadě sv. Štěpána v Praze: „O sv. Vincenci z Paula a jeho dobročinném díle", v ochranném družstvu Jednoty katol. tovaryšů v Praze: „O ženě v práci a zvláště v řemesle", v organisaci československé lidové strany v Nov. Městě Pražském: „O záslužné práci buditelů národa", V katol. národním spolku „Beneš Třebízský" ve Vršovicích: „O prvních buditelích národu", v katolické organisaci strany katol. lidu československého: „O ženě v politické působnosti" a po třetí v téže organisaci ve

spolku „Praha“ přednášel T. J. Jiroušek „O ženě v hnutí katolíků československých“.

Celkem tedy vykonáno bylo 12 přednášek. Činilo se, co se za tak trudné doby činiti dalo.

Ze zprávy pokladní, velice obšírně založené a jasně podané, doklady opatřené a revisory účtů, p. *Jos. Součkem* a dp. *Fr. Hladíkem* důkladně revidované a za zcela správné shledané konstatováno, že veškeré příjmy družstva v minulém roce činily 137.215 K 94 h v to počítaje i zápůjčku 13.000 K na zakoupený papír k tisku a vydání 134.092 K 74 h, takže k dobru na běžný rok připsány jsou 3123 K 30 h. Tato zpráva, k níž velice věcně promluvil vldp. prof. *Julius Košnář*, jednohlasně schválena a pokladníku vldp. faráři P. *Ferd. Zunovi* uděleno jednohlasně absolutorium. Na to předsedající řiditel *T. J. Jiroušek* poděkoval všem úředním silám družstva za podporování vldp. pokladníka a vydal jim vysvědčení pilnosti a svědomitosti co nejlepší.

Následovaly volby. Předsedající oznámil kandidátní listinu, již dosavadní výbor ve své schůzi, konané dne 5. května, k valné hromadě doporučil za účelem jednomyslnosti. Nikdo proti navrženým ničeho nenamítal, načež přikročeno k volbě.

Za předsedu jednohlasně zvolen jeden z nejstarších členů výboru vldp. *Antonín Suchoradský*, osobní farář a katech. měšťan škol v Praze, který je zakládajícím členem družstva Vlast od 30. října r. 1892 a ve správním výboru zasedá od roku 1900. Dále zvoleni:

Za I. místopředsedu *T. J. Jiroušek*, redaktor v Praze;

Za II. místopředsedu vldp. *Alois Dostál*, arcibisk. notář, farář a zasl. spisovatel v Ouvalech;

za jednatele: p. *Jan Voborský*, zemský úředník v Praze;

za pokladníka: vldp. P. *Ferd. Zuna*, farář v Jinonicích u Prahy

a do výboru jsou zvoleni: p. *Jos. Vinopal*, správce okres. chorobince na Smíchově;

vldp. Th. dr. *Jos. Beran*, profesor na ústavu sv. Anny v Praze;

vldp. *Julius Košnář*, zasloužilý spisovatel, arcibisk. notář a profesor české reálky v Praze;

dp. *Josef Hronek*, spisovatel a kaplan u sv. Ducha.

Za náhradníky jsou zvoleni: vldp. ThC. *Hugo Červinka*, farář v Modřanech u Prahy; dp. *Jaroslav Slavíček*, katecheta a redaktor „Katechetského Věstníku“ na Smíchově; p. *František Zelinka*, zemský úředník v Liboci u Prahy a dp. *Alexandr Titl*, kaplan u sv. Aloise na Král. Vinohradech. Volby dály se jednohlasně. Z venkova volilo 13 členů jednomyslně s výborem.

Zvolení své funkce přijali.

Ve volných návrzích povzbuzovali členstvo vldp. prof. *Julius Košnář*, p. správce *Josef Vinopal* jakož i předsedající p. *Jiroušek* k úsilovné práci za všech obětí i námahy, aby zachovala se první katolicko-literární bašta Vlast až k lepším časům, než jsou časy dosavadní.

Schůzi zakončil předsedající redaktor *Tomáš Jos. Jiroušek* modlitbou a provoláním třikráte slávy sv. Otci papeži Benediktu XV., presidentu Československé republiky Tomáši Gariku Masarykovi a československému episkopátu.

Literatura.

FRANCOUZSKÁ.

Henri Heine par Pierre-Gauthier. (Collection de grands écrivains étrangers). Paris 1913, Bloud et Cie. Cena 2·50 fr.

Jako básník byl Heine poslední z německých romantiků, vyléčil se sám a vyléčil své vrstevníky z nemoci romantické. Jeho velkou novotou bylo originální používání humoristického postupu; ironie mu umožnila do poesie uvésti všechny zevnější stránky a vnitřní konflikty života moderního, aniž jim odňal, co mají prosaického v sobě, tím, že proti nim stavěl všechny choutky smyslnosti a umělé fantasie.

Čerpána téměř úplně ze spisův a korrespondence Heineovy, ukazuje nám přítomná studie Gauthierova postavu spisovatele tak zvláštního a různého s jejími velikostmi a slabostmi, s jeho slávou a hanbou. Nezískává-li Heine jako člověk soukromý a veřejný nestranným vylíčením, jako básník jeví se v nesporné velikosti. Dr. Jos. Samsour.

Carlyle par L. Cazamian, professeur a la Sorbonne. (Collection des grands écrivains étrangers.) Paris 1913. Bloud et Cie., éditeurs. Cena 2·50 fr.

Přítomná studie, věnovaná známému historikovi a publicistovi skotskému Tomáši Carlylemu, narozenému r. 1795 v Ecclefealanu a zemřelému v Londýně r. 1881, činí pokus pochopiti a vylíčiti v celkovém rozvoji jeho mohutné dílo, které ovládá intellektuelní dějiny Anglie ve století 19.; pokouší se též pochopiti a vysvětliti trýzněnou osobnost, k níž obrací se náš obdiv více ještě než naše láska. Ve světle biografických dokumentů nyní přístupných sleduje autor vzrůst ducha a karakteru Carlyleova a stvrzuje velké vlivy, které jak ducha tak karakter jeho vytvořily. Běh života a pokrok myšlenky jsou úzce sdruženy; než středisko zájmu spočívá v nauce a v jeho mnohonásobných názorech filosofických, morálních a socialních.

Carlyle, spojiv idealismus německý s puritanismem skotským, nepodává ani přesných idejí ani nauk dokonale provedených. Napadá instituce a systemy, aniž by řekl jasně, čím je nahradit, a potíraje četné zlořády, zdá se mnohdy stávati se apoštolem tyranie. Jeho sloh, plný nelogismů a bizzarních konstrukcí a proto často temný, avšak bohatý obrazy a plný energie životní, hodí se dobře k jeho trýzněnému duchu a přispívá k tomu z Carlylea učinit jednoho z nejoriginálnějších spisovatelů anglických.

Poněvadž spisovatel přítomné studie vynasnažil se dáti každé etapě v životě Carlyleově, každému velkému dílu jeho místo, které mu přísluší, a neopomenul nic podstatného, má v ní čtenář věrný a názorný obraz o životě a činnosti spisovatele nesporně velikého. Dr. Jos. Samsour.

NĚMECKÁ.

Kämpfe. Erinnerungen und Bekenntnise von M. Scharlau (Magda Alberti). Nákladem Herdera ve Frýburgu. 1919. Stran VI. a 282. Cena nev. M 5·50, váz. M 6·50.

Umění své dokazuje někdy spisovatel již titulem knihy. Tuto nenemohla paní S. dáti své nejnovější knize případnějšího názvu než „Boje". V boji prožila celý svůj dosavadní život. Považme: Choť pastora protestantského konvertuje, ač muž její jest dosud v aktivní službě v Holštýnsku. Tuto podává svůj životopis, který věnuje svému milému muži.

Nyní v době, kdy heslo „Pryč od Říma", hlásá se podobně i nepodobně znějícími slovy, nyní, kdy hrozí církvi a jejím vyznavačům nebezpečí všeho druhu, jest pravou pochoutkou a slastí seznati boje, které S. podstoupila, než uzrálo její předsevzetí, než bylo jí možno úmysl, kterým se obírala po leta uskutečniti a vrátiti se do církve mateřské.

„Žádný inteligent nemůže jíti s Římem a býti jeho příslušníkem," křičí se často kdesi! M. tuto odpověď, tak pádná, tak řízná, že přechází sluch. Dáma, proslavená spisovatelka románů, které, ač byla protestantkou, vydali katoličtí nakladatelé, sympatisovala od mladých let s katolickou církví, ale její život tak se utvářil, že se zdálo po lidsku mluveno, ne-

možno, aby došla k cíli, neboť provdala se za evangelického faráře v Holštýnsku; a přece milost Boží ji našla, stala se z nejhlubšího přesvědčení katoličkou, ano i její jediný syn konvertoval a chce býti katolickým knězem.

Již tento kratičký nástin čte se jako román. S. líčí zajímavě nám pramálo známé prostředí, v němž žijí protestanté a jejich duchovní. Pocházela z rodiny lékaře, otec byl však nešťastnou vášní karet donucen odjeti do Ameriky. Matka se provdala podruhé za pozdějšího řiditele ústavu slepých v Kielu. Víru, kterou si uchovala z mládí, četbou, špatným příkladem docela ztratila, a trvalo dlouho, než ji, prodělavši různé boje, našla. Sledovati tento psychologický postup jest poučno a zajímavo. Kniha psaná jako román slohem příjemným zasluhuje v nynější době, kdy víra katolická v tolikerém jest nebezpečí, pozornosti všech, kteří církev svou milují a hlavně těch, jichž víra jest v nebezpečí — upevní se v ní.

Kniha jest novým dokladem vzácného obchodnického talentu nakladatelství Herderova, které správně a nepředpojatě oceňuje autory. Již před konversí pí. S. vydalo od ní dva romány; třetí vyšel u Bächema v Kolíně. Jistě dočká se tato časová, románovým příjemným slohem psaná kniha brzy více vydání a od pí. S., která nyní došla k pravému štěstí a pokoji vyjde zajisté ještě řada dalších románů. Kniha „Boje" čte se jako oasa v poušti a dusnu nynějších dob, nepřátelských naší církvi. Ignát Zháněl.

Der Weg zum Leben. Katholisches Religionsbuch mit Beispielen und Bildern. Von Joh. Ev. Pichler Pfarrer i. P. Nakladatelství sv. Norberta ve Vídni 1919. Stran XVI a 444. Cena váz. K 9·50.

Všude se naříká, že větší část křesťanů pramálo zná svou víru anebo není jim „cestou ku pravému životu". Jest proto vřele vítán každý nový pokus vyučiti této cestě způsobem jasným, poutavým, názorným, což chce vykonati tuto oznámená kniha. Jest lidový výklad naší víry, jak ji podává katechismus, jenom že není tuto žádných otázek a odpovědí, ale vysvětlení podáno ve 106 článcích. Účelem knihy jest poučiti, vysvětliti naši víru všem našim lidem, jinověrcům chce ukázati, jaká naše víra jest, chce jim býti příručkou a přípravou, chtějí-li se státi údy naší církve.

Pichler jest od let činným v otázce nového katechismu a v katechetice, vydal oblíbenou příručku katechetů pro školy měšťanské a pokračovací. Tuto podává právě lidový katechismus, jehož však účelem jest, aby byl ve školách čítankou v hodinách náboženských. Rozdělení jest toto: v předmluvě jedná o potřebě náboženství, kdo nám je dává? Pak jsou čtyři oddíly. Prvý poučuje: Co nám zjevil Bůh? Druhý: Co nám poručil Bůh. Třetí: Kterak nás Bůh svátostmi posvěcuje? Čtvrtý: Jak se máme k Bohu modliti? V přídavku podány modlitby a vyložen církevní rok.

Každý článek podává stručný, jasný, zajímavě napsaný výklad, autor vyhýbá se vyšlapaným cestičkám, chce býti svérázný, což se mu často podařilo. Všímá si časových otázek, přidržuje se nejnovějších názorů, na př. tělo člověka stvořeno z látek ze země, snad povstaly nové druhy rostlinstva i živočišstva z dřívějších. Po obšírnějším výkladě následuje obsah celého článku v jedné či více větách kratičkých, tlustým tiskem označených, kterým by se mohly děti učiti napamět; jest jich v celku 220, takže podán tu nejkratší a nejjednodušší katechismus. Ku konci článku jest příklad buď z Písma, buď z dějin, často z doby nejnovější. Někdy jest také básnička neb píseň. Obrázky, jichž jest 133, jsou pěknou galerií církevního umění a dobrým znázorněním podané látky. Uznati třeba, že vše sneseno s velkou pílí a podáno lidovým, lehce srozumitelným slohem v krátkých, jasných větách.

Poučí se z této krásné knihy každý; chce býti též příručkou pro katechety i kazatele. Jaké dojemné příklady vzácné lásky k víře najdeme mnohdy u jinověrců. Ve Vídni byl před lety farářem tamější obce protestantské dr. C. A. Wilkens. Mohl jíti poměrně brzy do výslužby a věnoval se všecek četbě a studiu svých miláčků knih, jichž si během let velmi mnoho nahromadil. Napsal ve svých pamětech, že každý den četl tři hodiny svého oblíbeného autora Volmara — proslulý protest. bohoslovecký spisovatel — takže všechny jeho vědecké knihy každoročně prostudoval; nazýval jej „svým každodenním chlebem". Podobným každodenním chlebem chce býti každému našinci tato kniha Pichlerova.

Tisk, papír jsou též pěkné, obrázky skoro všechny zdařilé, jsou pravou ozdobou knihy. Chybí abecední seznam. Ignát Zháněl.

ČESKÁ.

Náboženský problém Novalisův. Napsal Dr. Alois Lang. (Knihovny paedag. akademie svazek 7.) V Olomouci 1919. Stran 130. Cena K 3·60. —Autor vydal již několik svých nábožensko-filosofických studií knižně; jsou to: Budhismus (1904), Jacopone da Todi (1906), Úvod do německé mystiky (1909) Poutník cherubinský Angela Silesia (1909), Jindřich Suso (1911). Jsou to práce ceny trvalé a současná katolická literatura česká velmi čestně se jimi representuje. Jak obsahem tak i formou stojí na výši doby. — Novalis (Bedřich v. Hardenberg) náleží k básnické družině něm. romantiků (nar. 1772, zem. 1801), kteří vyšli z Kanta s touhou po vybřednutí ze současného racionalismu a snahou po dosažení oblažující pravdy ve světě duchovním. Snažení některých končilo návratem do církve katolické. Novalis nestal se sice katolíkem, ač všechen jeho myšlenkový vývoj k tomu konci směřoval, ale Goethe sám prý o něm (r. 1808) řekl: „Novalis nebyl ještě imperatorem, ale časem se jím mohl státi. Škoda jen, že zemřel tak mlád, učiniv mimo to své době po vůli, že se stal katolíkem." — Nebyl to ovšem Bedřich, nýbrž mladší jeho bratr Karel, který se katolíkem stal, a Goethe buď se mýlil v osobě anebo na základě duševního procesu Novalisova a jeho názorů v článku „Christenheit und Europa" básníka již katolíkem prohlásil. Ovšem Goethe, který se kultem přírody opájel až k tuposti, tendence ku Kristu a jeho osvobozující pravdě sám nepocitoval a ku Kristu nedospěl. Je v té německé filosofii cosi tragického, bludného a záhubného právě tak jako v německém militarismu; výborní vojáci, znamenití generálové, mají dokonalá děla, létadla, ponorky, vzornou kázeň a na konec — katastrofa... Tak i jejich myslitelé (Lutherem počínaje); co tu duševní práce, nadějí, hledání, chlubení a na konec zklamání, bída, soužení, zkáza (Kant, Hegel, Schoppenhauer, Nietzsche). Kletba to pýchy, racionalismu, realismu, pozemskosti. Německými děly rozrytá Francie a Belgie — a německou filosofií zpustošená srdce (Luther, Haeckel). A z bahna protestantismu těžko se dostat ku poznání pravdy; Novalis sám původně takto soudí o katol. církvi: „Strhl (Josef II.), závoj s tváře strašné svatosti papežské, jež svobodné Germany (u nás ovšem „Čechy") staletí držela v porobě kletbou, pověrou a obávanou mocí kněžourů a ztroskotal vysoký stolec zbudovaný na temnosti a pověře. Blouznivá havěť nebude už klamat vymyšlenými bajkami nevzdělané laiky a lehkovážné davy. Výsost Italova zmizí po generaci pidimužické jako přízrak minulosti." — Tím podivuhodnější jeví se nám síla a krása katol. církve, že může i takové předsudky překonat. Maně tu vzpomínám slov apoštolových, že i my v sobě sténáme, že marnosti poddáni jsme, že je nám třeba milosti boží, máme-li k poznání pravdy dojíti. Tak by se mohla četba této knihy státi berličkou nebo i můstkem na cestě k Bohu těm, kdož upřímně po Bohu prahnou a touží. L † d.

Význam a zásluhy sv. Jana de la Salle o školství. Příspěvek k dějinám vychovatelství XVII. a XVIII. stol. napsal Dr. Melchior Vožda, prof. stát. učitelského ústavu v Brně. (Nákladem sv. Václavské Matice školské v Praze.) V upomínku na 200. výročí slavného organisatora a reformatora školství sv. Jana de la Salle vydána byla tato knížečka. Účelem jejím jest informovati čtenáře o duchovním otci Školských Bratří jako vychovateli a poukázati, že předčil svou methodou mnohé jiné, o nichž dějiny více se zmiňují, ač méně na veřejnosti vynikli. Úvodem probrán jest vznik školství vůbec a potom oceněn význam sv. Jana de la Salle v dějinách vychovatelství, jeho zásluhy o školství, závěr poukazuje na činnost Školských Bratří v bývalém Rak.-Uhersku a republice československé. Knížečka nepatrná rozsahem, leč obsahem cenná hodí se pro učitele a vychovatele vůbec. Úprava slušná. Doporučujeme. Antonín Ježek.

Výbor povídek. Svetozár Hurban Vajanský. Slovenské besedy. Upravil prof. V. Břečka. Vydalo knihkupectví a nakladatelství Dr. Fr. Bačkovského v Praze. Cena 3 K.

Literatura slovenská byla dříve u nás zanedbávána, než nyní po spojení Slovenska k naší republice musí nastati náprava. Hned po světové

válce objevovaly se v našich listech články i povídky slovenské. Nakladatelství kdysi velice čilého a podnikavého Dr. Bačkovského vydalo „Slovensky snadno i rychle" od F. Vymazala, slovníček slovenský, slovenskou mluvnici a ve Slovenských besedách dvě povídky „V malom mestě", vlastně novellu a črtu „Rubačova žena". Svetozar Hurban není u nás neznámý (nar. 1847), psal verše i prosu, vydal řadu novel. Souborné vydání jeho spisů vyšlo v Turč. Martině a jsou to věci opravdu cenné. Redakce besed slibuje, že bude ve vydávání slovenské četby pokračovati, jenom u Hurbana nalezne mnoho, co bude čtenáře zajímati (Búrka v zátiší, Suchá ratolest, Babie léto atd.). Správně přidán ke sbírce stručný životopis spisovatelův a čtyrstránkový Slovníček. Jinak by čtenářům mnoho zůstalo neznámé a nesrozumitelné. Knihkupectví naznačuje na konci, co může ze slovenské literatury poskytnouti, majíc jisté spojení s knihkupectvím v Turčianskom Sv. Martine.

r.

Moravská symfonie a jiné básně. Jan Karník. Přerov 1919. Sbírky „Klas" svazek 7. Cena K 6.

Kdo by ze čtenářů Vlasti neznal básní Jana Karníka? Kdo by, pročítaje českou literaturu neshledal se tu a tam s jeho jménem? Karník má dobrý zvuk i v listech prvého řádu. Tyto básně jsou ze tří posledních let (1916—18) a dělí se na čtyři části, Moravská symfonie uvedena v oddělení čtvrtém a dle ní má sbírka jméno. Už názvy naznačují, že obsah jejich rozmanitý: Loučení, Pozdrav, Romance z věku XVIII., Na mostě vzdechů, Děti v lese, Motiv z Břeclavy, V polské vsi, Haličská momentka, Psáno v Přerově, Zpívejte píseň novou, Zdrávas, mateřská řeči! atd. Prolog uveden básní:

„Po letech zase loutnu starou zvedám
a zkouším nalézt akord lahodný,
leč marně, marně zvučnou notu hledám,
jsa pěvec neznalý a nehodný."

Z básní vyznívají dojmy válečné, neboť spisovatel také prodělal válku a její hrůzy. Ta ona báseň byla v časopisech censurou vybílena. Některá jest věnována Karlu Kálalovi, Ant. Klášterskému, Jos. Lukešovi.

Všechny jsou velmi krásné, pečlivě zkorigovány, čehož jest Kárník vždy velice dbalý, kresby k nim na dřevě provedl K. Němec, vkusně vytisknul grafický zavod firmy Jar. Strojil v Přerově. Rádi bychom zde uvedli mnohou báseň celou, ale jenom na ukázku uvadíme počátek poslední:

„Zdrávas, mateřská řeči, sladkosti plná,
Pán a Strůjce osudů věčných je s tebou!
Nechať se vzedme příbojem radostná vlna,
ať vzniknou vidma, jež posud v duši mé zebou!"

Zpět k Bohu a k církvi. (P. Martin Janů C. SS. R.) 1919. Knížka obsahující 79 stránek sepsána, aby hájila základní pravdy našeho sv. náboženství a vedla k nevyčerpatelným zdrojům milosti. Má býti příručkou věrným katolíkům, v níž by nalezli břitké odpovědi na časové námitky nepřátel proti katolické víře a povzbuzení k vroucí, nelíčené zbožnosti. Spisovatel snesl do knížečky vše, co sebral porůznu během doby, uvádí citáty slavných mužů, případné zlomky veršů, kratičká vypravování, aby jimi zdůvodnil předložené pravdy. Celkem nic nového; jest to jakýsi výklad některých časovějších statí z katechismu, hojně opatřený citáty z Písma sv. Hlavních oddílů jest osm a sice: I. Zda-li dosud pravda, že máme žíti v bázni Boží? II. Zda-li smrtí všemu konec? III. Ježíš Kristus — kde jest? IV. Zda-li pravda, že církev katolická nehodí se již pro XX. století? V. Co jest příčinou, že jest tolik nevěrců? VI. Výtečný lék duší zraněných — svátost pokání. VII. Tajemství víry — nejsv. Svátost oltářní. VIII. Božské srdce Páně a nejbl. Panna Maria. Každá stať rozdělena jest v řadu menších, z nich mnohá mohla by sloužiti za vhodnou meditaci. Dílko má schválení řádových i církevních představených. Úprava slušná, papír novinový vzhledem nepatrné ceny K 1·50. Antonín Ježek.

Učme se od Ameriky svobodě. Napsal Jan Staněk. V Brně 1919. Nákladem spisovatele, tiskem Benediktinů. Stran 31, cena 60 hal.

Dp. Jan Staněk byl asi po dvě leta duchovním správcem československé osady ve St. Clair v Severoamerických Spojených Státech. Co zkusil, viděl a prodělal, zděluje tuto, co se týče pravé svobody; poukazuje, že jsme

dosud od ní příliš vzdáleni. Nabádá, abychom se učili pravé svobodě a pravému demokratismu od Ameriky. Odsuzuje centralismus, který se v naší republice zavádí a poukazuje na decentralismus americký, který se tam výborně osvědčil. Dále se obírá obšírněji svobodou školy a církve, jakož i svobodou sňatků a rozlukovým nebezpečím v Americe. O „Kanzelparagrafu" píše: „Nějaký „Kanzelparagraf" byl by v Americe nemožný, protože odporuje občanské svobodě. Komu se kázání nelíbí, nepotřebuje je poslouchati." Že se Američané Boha nespustili, dokazuje i nápis, který mají na svých zlatých dolarech, na nichž se čte: „In God we trust", t. j. „V Boha důvěřujeme".

Spisek poučuje o pravé svobodě a pravém demokratismu. Kéž by vešel ve známost kruhů povolaných, aby skutečně naše osvoboditelka Amerika se svým presidentem Wilsonem byla nám vzorem, který nás učí hodnotiti svobodu s hlediska mravního a socialního. Jenom na této cestě vykvete naší mladé republice velká budoucnost. Doufáme, že tato dobrá práce Staňkova dočká se více vydání, jež by zasloužila. Ignát Zháněl.

„Záchrana mládeže" opuštěné a zanedbané s dětskou přílohou „Mládeži česko-slovanské" dokončila ročník XII. Pořadatel Fr. Jedlička, katecheta, vynasnažil se jako v minulých letech i nyní, aby plně dostál svému úkolu. Články poučnými obohatili časopis Aug. Conti, Ant. Melka, povídky psali M. Javorník, L. Bláha a ze starších již jinde otištěných prací shledáváme se s V. B. Třebízským. Mimo to celá řada zpráv z útulku a líčení o přijatých dětech, jimž ochranovna stala se druhou matkou, doplňují ročník. — Mládeži československé věnovali své básně P. Zaletěl, K. Polenský, Fr. Hamerníková, K. Leger, X. Dvořák, Ant. Travěnec, články poučné Jos. Fabian, Ant. Brousil a povídky A. Okolovičova, Fr. Kodym, P. Dörfler, J. Š. Baar. V každém čísle nalézáme jeden i více obrázků ze života maličkých. Vznešený úkol spolku, jehož hlavní příjem jsou vydávané časopisy, plně si zasluhuje, aby naň bylo všemožným způsobem pamatováno a jeho časopisy rozšířily se po všech oblastech československé vlasti! Antonín Ježek.

Odkřesťaněný stát. Napsal Adolf Vašek, Časových úvah sv. 254. V Hradci Králové 1919. V krátkých, ale výstižných kapitolách probírány jsou časové otázky: Přepětí autority státní za války. Vznik a úkol státu, Zřídlo všemohoucnosti státní, Křesťanství a svoboda jednotlivce, Křesťanství a státní moc středověku, Význam církve pro stát v přítomnosti, Náboženství věc soukromá, Církev a republikánská forma státní, Usilování o odkřesťaněný stát u nás, Nutnost katolické strany politické, Svobodný katol. lid bez bázně vezme vmetenou mu rukavici kulturního boje, neboť svoboda křesťana nebojí se ničeho na světě" (24). Na konec podává Dr. Fr. Reyl „Stěžejné programové požadavky čsl. strany lidové". Hodí se především pro řečníky, ale i pro čtenáře vůbec.

Poklad Věřících. Lidový list k uctění nejsvětější Svátosti oltářní. Řídí Václav Švec, farář ve Slatině. Zodpovědný redaktor Josef Řehoř. Ročník devatenáctý. Nakladatelství V. Kotrby.

Ročník tento, jenž opozdil se skoro o celý půlrok, čehož hlavní příčinou byl prý naprostý nedostatek papíru, přinesl vedle 15 básní, z nichž pouze 2 jsou od A. M. Kadlčákové, všecky pak ostatní od redaktora (Kl. Mariánského), množství článků poučných i zábavných, jako na př. konečné ukončení práce „Historie duše", pokračování úvahy „Nejsvětější Svátost aneb díla a cesty Boží" (posud neukončeno . . .) „Svědectví starověku křesťanského o nejsv. Svátosti"; „Čím jsou nám naše chrámy?", „Vánoce ve svatém přijímání"; „Panna Maria a Eucharistie"; „Z denníku duše toužící po Ježíši Kristu"; „Protestantská družička" atd. Obrázky (9) jsou dosti zdařilé. Ježto vrací se spořádanější poměry, slibuje vydavatelstvo, že měsíčník tento bude nyní vycházeti zase pravidelně, zvláště když snaha o zaopatření papíru dosáhla prý plného úspěchu! Ale předplatné opět zvýšeno — již na 4 K. Seb. Rada.

Na děkanství, román od J. Š. Baara (II. díl románu „Poslední soud"). Vydalo Cyrillo-Methodějské knihkupectví Gustav Francl v Praze 1919. Cena K 9·60.

Abychom začali slovy prof. J. Košnáře, který o spise rozepisuje se v Našem Věstníku č. 1.: „Každá kniha Baarova jest vždy vítána. Máť Baar již svůj kruh čtenářů jako měl ho svého času Třebízský anebo nejpopu-

lárnější spisovatel belletristický Václav Kosmák . . ." Netřeba ani připomínati, že dějištěm románu jest český jih, Klenčí, kde v ústa některým osobám kladen milý dialekt. Děj není právě spletitý, ale napínavý a zvláštní, neboť se tu líčí děkanova matka jako osoba lakomá a velice zlá, kdežto jsme poznali takových mnoho osob hodných a dobročinných. V „Posledním soudu" bratr zabil bratra, v románě „Na děkanství" syn zavražděného, Martin, vrátí se ze studia domů, přímo k otcově mrtvole. Zdá se, že rozvaděné rodiny se smíří, dcera vrahova Dodlička o to úsilovně prosí, aby Martin odpustil. Porazil by zapomněl, ale nikoliv matka. Student by rád zůstal doma a jako sedlák si vzal Dodličku, ale matka nedovolí. Raději vidí zadlužený statek prodávati, než by v něm žila, s dcerou vraha, jenž na pokání odchází do kláštera, kde pracuje jako zahradník. Martin poslechne matku, jde do semináře, stane se knězem a posléze děkanem v Prosovicích. Matka jde k němu a připraví mu svojí povahou, panovačností a neústupností mnohou hořkou chvíli, že opustí děkanství a jde do téhož kláštera, kde se strýcem vrahem pracuje v zahradě. Velmi trefně líčen boj o děkanství mezi rodáky, katechetou a farářem. Povaha matky děkanovy Manky probrána do nejmenších podrobností. Ani přihrublých slov se tu nešetří. Kus života kněžského tu uveden. Román sám sebou se nejlépe odporučuje. Liga † 12.

Dramatické umění.

(Řídí Antonín Ježek.)

K novému rozmachu českého divadelnictví.

Nastávající Velká Praha a zároveň sídelní město československé vlády, středisko veškerého života obchodu a průmyslu vyžaduje, aby i v umění dramatickém se vyšinula na první místo mezi světovými divadly. Zároveň pociťuje se potřeba mnohotisícovému přírůstku obyvatelstva připraviti nové scény, které by zdárně v mezích ryzího umění skytaly obecenstvu požitek duševní.

Národní divadlo i členstvo jeho vší mocí se snažilo, aby mu vláda přiřkla budovu starého německého divadla na Ovocném trhu, ježto Němcům plně stačí Nové německé divadlo. Rozhodnutí se dosud nestalo a tak Národní divadlo vážně pomýšlí na zřízení Malé scény intimní v bývalém paláci Sylvy Tarroucy na Příkopech, kde budou provozovány hry rázu komorního.

Městské divadlo Král. Vinohrad zase odkoupilo divadlo Pištěkovo a po vhodné úpravě bude v něm provozovati činohry, po případě i snažší opery.

Při této příležitosti nebude zajisté nevhodným upozorniti naše divadla, aby v první řadě věnovala svou lásku pracím původním. Máme dosti autorů, kteří dovedou psáti a dobře, leč když odmrštěni a limine, někdy práce jejich ani nečtena, bylo příčinou, že zanechali ladem své schopnosti a dále netvořili ke škodě dramatického umění. Jest třeba divadelních činitelů rázu Vojty Slukova, který jako řiditel „Uranie" na původní práce autorů chodil, je vyhledával, jim radil, tak že se stal otcem mladých spisovatelů. Smrt sice přetrhla jeho snahy, ale dílo jeho neslo i později ovoce, neboť na jmenované scéně debutovala řada nových jmen, jež snesla i nejostřejší kritiku. Kdo bude nyní V. Slukovem naši omladině? Vždyť musí býti i radostí divadla odhaliti nový talent, byť ještě nebyl zcela vyhraněným démantem. Během řady let může se jím státi! Probližíme-li listy a revue, nalézáme řadu notiček o skladatelích a jich pracech, leč tím věc odbyta. Řada operních skladatelů marně klepá na bránu divadelní, a když některým se konečně otevře, ukáže se, že věc na scéně zaniknouti musí — marasmem. Nemožno hned býti Smetanou, Dvořákem, ani Fibichem, divadlo si musí samo vychovati skladatele. Jestliže scéna nemůže z ohledů kasovních postrádati operet, nemusí hned do ciziny, vždyť máme i dobré, české operety rázu Nedbalova, Moorova, za něž nemusíme se styděti. Či jsou lepší stravou operety vídeňské často nejapného, urážlivého libreta, plné banality? Není-li snad ihned po ruce původní práce, ať sáhne k starším pracím francouzských mistrů, které vhodně upraveny, nahradí okamžitou nesnáz.

O činohry a veselohry původní není naprosto nouze, jen třeba se ohlédnouti a sta rukou podají své práce divadelním kancelářím. Nebudou snad hned vyspělosti péra Jiráskova, Dvořákova, ale nezapomeňme, že ani dramatik Vrchlický nikdy se nemůže rovnati Vrchlickému básníkovi. Z cizích prací nechť hrají naše divadla pouze práce prvotřídní, které se udržují na repertoiru scén zahraničních a representují dramatickou výši toho kterého národa. Nechť nerozhoduje jméno autora, ale práce sama! Lid se chce pobaviti, ale také vzdělati, nechutné hry, které barnumskou reklamou se vnucují musí zmizeti, neboť jimi divadlo nikoho nevzdělává, ale samo sebe zakopává. Obecenstvo mělo by svou nepřítomností ukázati, že si nepřeje nechutností, jež lahodily kdysi Vídeňákům.

Divadlo má v první řadě vzdělávati, svými hrami vésti posluchače, aby sám poznal, co jest dobré a co zlé, dle toho, aby sám sebe spravoval a ne naopak, aby tam mravně chátral a jen své vášně rozdmychoval. A v té věci první slovo má divadlo, ne obecenstvo, jelikož vždy naleznou se lidé, kteří půjdou na hry mravy a vkus urážející. Bude-li divadlo v první řadě scénou výchovnou, potom přetvoří i své posluchače, pravě jako naopak. A Velká Praha bude vyžadovati i další řadu nových scén v nejrůznějších částech města postupem času, nuže, nechť stanou se i ony scénami vpravdě uměleckými, aby obecenstvo nalezlo v nich nejen zábavu, ale i mravní povznesení. Sapienti sat!

* * *

Národní divadlo ukončilo saisonu 10. července t. r. Prázdniny trvají od 11. července do 14. srpna t. r.

Zatím konají se přípravy pro příští období. Z původních novinek se připravuje: „Dohra" od K. Šarliho (autor zemřel ve válce), drama „Vpředvečer války" od Farrére a Népoty, dram. báseň „Děvín" od St. Loma, „Herakles" od Ot. Fischera, „Jelení skála" od F. V. Krejčího, „Primovero" od J. Bartoše, dále z cizích „Mrak" od K. Scheinpfluga, „Ten, který dostává poličky" od L. Andrejova, od téhož „Kateřina Ivanovna", „Smrt Pavla I." od Merežkovského, „Ivanov" a „Strýček Váňa" od Gorkého, „Caligula" od Rostworovského, „Nápadníci trůnu" od Ibsena, „Danton" a „Vlci" od R. Rollanda, „Fanina první hra" od Shawa, „Škola žen" od Moliera, „Phaedra" od Racina, „Lékař své cti" od Calderona, „Marianiny rozmary" od Musseta, „Coriolanus" a „Veselé ženy Windsorské" od Shakespeara, „Dobrodružka" od Augiéra, „Magie" od Chestertona a j.

* * *

Městské divadlo Král. Vinohrad vypravilo po divadelních prázdninách jako I. hru původních prací F. X. Svobody „Poslední muž". Spisovatel, známý romancier, jako dramatik se delší dobu odmlčel, aby nás tím více překvapil veselohrou, která skrývá v sobě zdravé jádro a to zní: „Vychloubáš-li se, že za tvého dozoru vše klape, mýlíš se, jen nech vše jíti obyčejným chodem a poznáš, že tvé tyranství bylo příčinou lži a přetvářky!" To se osvědčilo i na p. Kohoutovi, který z nedostatku zaměstnání stal se tyranem celé domácnosti. Nemaje ničeho na práci, poháněl ženu, dvě dcery, syna i služku od rána do večera. Z klamu, že p. Kohout jest osou celé domácnosti, vyvede ho nápadník mladší dcerky inženýr Bečvář. Přijde, nejprve tatínkovi zalichotí, poukazuje na vydání knihy, kde mají se stkvíti životopisy mužů jako jest p. Kohout a dosáhne, že bude moci studovati výsledky p. Kohoutovy dresury i v jeho nepřítomnosti. Pan Kohout odjíždí k bratrovi do Tábora a zatím obrací se vše v domácnosti na ruby. Starší dceruška přivede si svého ženicha (kdyby ho s ní p. Kohout viděl — zastřelil by ho), syn-student svou lásku-gymnasistku, ba i služka svého milence-dragouna. A když bylo v nejlepším, p. Kohout úmyslně zmeškav vlak se vrací. Vše se rozprchne a tajně zmizí. Pan Kohout hned se táže, jak se jeho systém osvědčil i za jeho nepřítomnosti a slyší z úst inženýrových, že znamenitě. Hned také mu slibuje svou mladší dcerku za ženu, ale projevuje přání, že by sám rád neviděn viděl výsledek své práce, k čemuž inženýr mu slibuje dopomoci. P. Kohout druhého dne odjede zase do Tábora — arciť jen fingovaně — inženýr ho zavře do po-

koje a klíč vezme k sobě. Večer táž společnost jako včera a když bylo po večeři, p. inženýr překvapí všechny tím, že z uzavřeného pokoje přiveze v lenošce vycpaného panáka, který jest p. Kohoutovi velice podoben. Po krátkém oslovení každý člen čte mu levity nevyjímaje ani pí. Kohoutovou. Když si ulevili, má dojíti k tanci a tu kurážná gymnasistka vyzve k solu „vycpaného panáka". Ten vstává — vše se rozprchne. Jen p. Kohout tu stojí a opodál inženýr, který, když se papínek vzpamatuje, ukáže mu, že jeho systém byl příčinou lži a šalby za jeho zády.

Hráno bylo dobře. Stěžejní role vytvořili dokonale pp. Zakopal a Karen. Výbuchy smíchu svědčily, že rozmarná tato práce, čerpaná z pražského života a vyznačující se srdečným humorem oblíbeného dramatika nezmizí brzo z repertoiru.

* * *

Z české dramatické literatury. Městské divadlo Král. Vinohrad vypraví v letním období cyklus původních her a sice: „Poslední muž" od K. Svobody, „Pemza", indická komedie od Josefa Kaldy, „Návrat mládí", válečná hra od A. Zimy, „Kozopas", komedie od R. Hlavsy.

* * *

Různé. Kapelník městského divadla v Plzni J. Janota odchází k Nár. divadlu v Brně. — Anketa konaná v Plzni usnesla se doporučiti městské radě plzeňské, aby divadlo napříště vedeno bylo jako samostatný umělecký podnik, jenž spravován bude komissí, sestávající ze zástupců města, uměleckých a literárních korporací, jakož i odborníků technických a finančních. — „Prodaná nevěsta" dávána byla v Košicích za účasti některých členů pražského Nár. divadla. — Baletní mistr Ot. Balík z New Yorku zavítal do Prahy, aby vyjednával o zájezd operního tělesa Nár. divadla do Ameriky a vystoupení v Metropolitan Opera House Blag. — V přírodním divadle v Šárce provedena byla zdařile „Prodaná nevěsta" za pohost. vystoupení Otak. Mařáka a některých čelných solistů Nár. divadla. — Eduard Vojan jmenován dramaturgem činohry Nár. divadla, nyní vypsán jest konkurs na místo dramaturga opery na podnět chefa opery K. Kovařovice. — Porota Sboru pro zřízení N. D. v Praze (V. Dyk, V. Štech, Ed. Vojan) udělila polskou cenu Grabowského 2000 K Otak. Fišerovi za drama „Přemyslovci" a ruskou cenu 2000 K za drama „Husité" A. Dvořákovi s podmínkou, že vyhoví znění konkursu. — J. Jankovec, hudební skladatel, jmenován chefem opery a operety v lázních Luhačovicích. — Měst. div. na Král. Vinohradech vypraví cyklus francouzských her a sice: „Sapho" od Daudeta za pohost. hry Annie Sedláčkové, „Napoleonka", revoluční komedie od A. de Lorda a Jeana Morséle, „Lišáci a Finetta" od Henri Pocheta a „Ženino štěstí", konversační veselohra od Garaulta. Opereta zaměstnána jest studiem „Velkého Mogula".

* * *

Jubileum. V Soběslavi oslavil 26. července t. r. osmdesáté narozeniny nejstarší herec a režisér Nár. divadla v. v. Edmund Chvalovský. Působil u Nár. divadla do r. 1901 slouže umění oddaně a s láskou. K dalšímu žití — mnoho zdraví!

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

O lidových spisovatelích rozepisuje se Fr. Sekanina v Nár. Politice č. 198. mezi jiným takto: „Nepodceňujeme tohoto umění, je-li ryzí a poctivé, vždyť i ono má svou velikou krásu a ethický užitek, i jeho potřebujeme nutně pro svůj vzrůst — ale nevidíme v něm umělecky nic vyššího, než v ryzí a poctivé literární práci pro lid. A bývá ho začasté (pro vnější efekt) laciněji, snadněji dosaženo, než dobrého umění pro lid. Psáti dobře našim nejširším vrstvám je tolik, jako psáti dobře naší mládeži: oboje je oříšek velmi těžký a vyžaduje ducha i srdce (umění t. zv. „aristokratů" často jen onoho). Psáti lidu znamená nejenom porozuměti jeho potřebám a vrozeným zálibám, kterých je nutno všestranně využitkovati, ale i uměti povznést, prohloubiti, zušlechtiti a napojit mravními ideály. Co je krásněj-

šího, co je vyššího nad toto literární poslání? Naplnit krásou, radostí ze života, dobrem, ušlechtilostí, jemnými společenskými ctnostmi. Nezapírejme, že je nám potřebí ještě nesmírné dovýchovy — nuže nesměli by se právě nejlepší lidé péra rozpomenouti a věnovati se právě lidu?"

Masarykova čítanka, sestavil a vysvětlivkami opatřil Jar. Obrátil (V Přerově, cena K 8). Ke statím filosofických spisů bylo třeba několika set vysvětlivek pod čarou, hlavně cizích slov a odborných výrazů, aby čítanka srozumitelna byla i prostým čtenářům.

O novém případu konverse píše Našinec v Literárním ovzduší čís. 164. Poslední číslo „Moderní revue" potvrzuje, že Jiří Karásek není vůbec jejím spolupracovníkem. „Za to otiskuje pilně své legendy prósou, své básně, essaye a kritiky v katolické revui „Týnu" v Praze ve Spálené ulici, a tak nezbývá, než pokládati p. Karáska nejen za hlavního spolupracovníka této revue, ale i za básníka a kritika katolického. Případ Karáskův vymyká se však obvyklé psychologii konverse. V letech devadesátých byl tento básník miláčkem katol. mládeže české, pro krásná katol. čísla své bohaté lyriky i pro vášnivě zanícený list, který o katol. poesii napsal K. D. L." Následují četné doklady. Na konci dí feuilleton: „Záhadná a podezřelá jest jeho cesta do Damašku, kterou vykonal z Anenského plácku („Mod. revue") do Spálené ulice" („Týna").

Sebrané spisy Vlasty Pittnerové. Náš Věstník oznamuje, že počnou vycházeti v ukončených svazcích. Jako první svazek vyjde: Andulko, mé dítě — Jindra — Kytice vřesu — Lidé a lesy — Mušketýrův syn — Na hedvábné nitce atd.

H. G. Wells: „Osvobození světa". Přeložil Přemysl Bohuslav. Vydalo naklad. M. Rošický, Praha-Vršovice. Str. 246. Cena 8 K. — Roku 1913 vyšla v Anglii kniha od známého autora fantastických románů H. G. Wellse „Osvobození světa". V několika měsících dočkala se kniha šestého vydání. A český překlad za pět týdnů vyjde již ve druhém vydání. A proč? Celý román jest mohutným, varovným výkřikem ducha, jenž proniká až do zamlžené budoucnosti, k lidstvu ženoucímu se svévolně do strašlivé pohromy a zkázy. Sociální protivy se ve světě přiostřují, nespokojenost vyvrcholuje. Zajímavý děj knihy „Osvobození světa" jest vážným a včasným napomenutím dnešnímu lidstvu: „Odstraňte v míru a lásce (křesťanské) hrany a hroty sociálních protiv, buďte shovívavými bratry, aby nenastala katastrofální pohroma, již nám prorokuje v knize „Osvobození světa" věštec Wells!" V. Kronus.

Informační pokyny pro návštěvníky Prahy vydal právě Český Zemský Svaz cizinecký v Praze. Praktický spisek obsahuje seznam veškerých čelných úřadů veřejných, památností, museí, divadel, podniků hotelových, zábavních, dopravních atd. dle nejnovějších dat. Cena výtisku obnáší pouze 1 K.

Venkovský farář světovým spisovatelem. Patrik A. Sheehan získal si nehynoucí světové slávy a uznání u všech kulturních národů svými literárními pracemi. Jeho díla dýšící životem prostým a nefalšovaným vycházela až v 60 vydáních a všechny literatury světové mohou se pochlubiti jejich překlady. Stěžejným dílem spisovatelovým jest obsáhlý román „Lukáš Delmege". V románě líčí autor úchvatně život kněze Lukáše. Život v semináři, naděje mladého, ideálního bohoslovce, jeho vysvěcení a působení na prvních místech, zklamání a trpkost z nepochopení, pak opět nekonečný, zoufalý boj proti „osudu" až do skonání — vykreslen v mohutných, strhujících rysech. Přihlášky na tento pozoruhodný spis přijímá nakladatelství Vondruška, Špott a spol., Praha-Karlín. Cena knihy o 800 str. v nádherné vnitřní úpravě 21 K. Při větších společných objednávkách značná sleva. Lze přihlásiti se též v knihkupectví V. Kotrby v Praze.

O české literatuře štěpařské. Staří Čechové pěstovali stromoví ovocné, i nebude jistě od místa, učiníme-li tuto zmínku, že i literatuře štěpařské věnovali nemenší pozornost. Jeden z nejstarších z těchto spisů zachoval se v přepise z první polovice XV. stol. Nese název „Knihy o rozličném štěpování", v němž uvedeny jsou mimo domácí také mnohé stromy cizí, jako: granátová jabloň, moruše a svatojanský chléb. Mimo štěpování přináší poučení o vinařství, zelinářství a přepychovém zahradnictví. Z velikého počtu knih tištěných uvádíme zde pouze Jošta z Rožmberka (1488 až 1539) „Knížku o štěpování" (v Praze 1589 u Buriana Valdy), soustavně

rozvrženou, prozrazující znalost a důkladné vědomosti. Zkrátka: staří Čechové byli vynikající ve všem. Ať někdo ještě tvrdí, že národ náš byl někdy národem inferiorním! („Čech".)

Francouzský spisovatel o kandidatuře Březinově na Nobelovu cenu. V pařížském „Journal des Debats" uveřejnil spisovatel Maurice Muret nadšený článek o české literatuře. Krásnými slovy vyjádřil svůj obdiv zvláště nad mohutným básnickým dílem našeho Březiny a zdůraznil, že Nobelova cena za literaturu nebyla by nikterak špatně udělena, kdyby se dostala v „čisté a pobožné" ruce básníka „Větrů od polů" a „Tajemných dálek". Píše pak doslovně: Stockholmská Akademie, jíž bylo svěřeno rozdělovati bohatou manu vynálezce dynamitu Nobela, vyznamenala by sama sebe — vyznamenáním Březiny. Nobelova cena za literaturu má býti odměnou za dílo „vysokých ideálních vlastností". Těžko by se v světové literatuře našlo dílo, které by lépe vyhovovalo této podmínce, nežli práce českého mistra. Bylo by zajisté velmi spravedlivo, kdyby byla Nobelova cena dána básníku jednoho z těch mladých národů, které prokázaly v boji za život tolik idealismu. Odměněním Březiny štockholmská Akademie by vyznamenala národní energii českého národa, který tak zázračně povstal z mrtvých k novému životu. Před 50 lety v Praze nemluvil českým jazykem než drobný lid, dnes tímto jazykem Březina vyjadřuje své hluboké ideály. Tento veliký pokrok musí býti vyznamenán před tváří celého světa." Potud Maurice Muret, který slibuje v svém zajímavém článku, že i na dále bude propagátorem českého umění a české kultury u našich francouzských přátel.

„Svatý život" jest název nejnovějšího románu slavné švédské spisovatelky Selmy Lagerlöfové, dílo, jež jest zasvěceno vznešené myšlence potírání bojů a válek mezi národy. Vyšel už v německém překladě a jeví všude všeobecnou pozornost.

Brožura „O revoluční činnosti Čechoslováků amerických pro naši svobodu", upravená dle řeči rev. Oldřicha Zlámala, člena americké mise, vyšla v druhém, doplněném vydání. Je to nejlepším doporučením, že i některá okresní velitelství čs.armády již ji objednala pro vojíny. 22 brožur 15 korun i s poštou zasílá Petr Šrámek, taj. čs. strany lidové v Třebíči.

450 francouzských spisovatelů padlo ve válce. Výbor sdružení literátů dá seznam jejich jmen vyrýti na mramorové desky a zasaditi na průčelí svého domu, aby, jak praví jmenovaný výbor ve své zprávě, „po všecky časy mohli chodci — Francouzi, postávající na minutu cestou do práce, cizinci, přicházející se dotazovat duše a minulosti francouzské — čísti znovu a znovu těch 450 jmen s úctou a posouditi hrůzu naší krvavé daně."

Dva výroky z díla Tomáše Blatenského Dvě církve na soudu dějin. „V oboru literárním je dějinnou pravdou, že kněžstvo katolické založilo písemnictví české. Vynálezci prvního písma slovanského (hlaholského) byli sv. Cyrill a Methoděj, kteří přeložili také písmo svaté; později uplatnilo se u nás od západu písmo latinské. Prvními spisovateli českými byli kněží katoličtí, na př. Kosmas, Otto, Petr, Jarloch, Dalimil a neznámí skladatelové náboženských legend. Palacký svědčí, že literatura z doby katolické, třeba z velké části zanikla za válek potomních, vyniká vnitřní hodnotou a počtem. V době probuzenské stali se zakladateli novodobé literatury české dva geniální kněží, Dobrovský a Dobner; onen vynalezl pravidla správného vývinu jazyka českého, tento položil základy k vědeckému dějezpytu. A hlavními buditeli první doby probuzenské byli většinou kněží, na př. Durych, Procházka, Puchmajer, Nejedlý, Vetešník, Marek, Sedláček, Kamarýt, Vinařický, Sušil, Vacek, Doucha, Jablonský, Štulc, Pravda a jiní. Kněží byli hlavními tvůrci nejen vzkříšení národa, nýbrž i jeho novodobé literatury. V oboru literárním zanesl k nám protestantismus také úpadek. Slovník Naučný praví, že v 16. století objevuje se množství knih, které však vlivem německé reformace vyznačují se bezbarvostí, cizotou a málokdy průměrnou dokonalostí. Fráse o zlatém věku literatury české v 16. stol. patří do říše bájek a byla vymyšlena od protestantů."

Uznání českého spisovatele v Jugoslavii. Našemu zesnulému výbornému slavistovi dru Jos. Karáskovi dostalo se po smrti vyznamenání, že jihoslovanská akademie pro vědy a umění v Záhřebu přijala do tisku práci z pozůstalosti zesnulého: „Lošin a jeho dialekt", kterou doporučil v chorvatském listu známý jihoslovanský dialektolog a odborník v bádání po stopách glagoliky prof. J. Milčetič, veliký čechofil ve Varaždíně.

Paběrky z novin a veřejného života.

Úmrtí. V pátek 17. července zemřel v Rovni po dlouhém utrpení ve věku 74 let František Orel, řídící učitel v. v. Působil ke zdaru mládeže v Ronově, Kraskově, Kladrubech, M. Bělči, posléze řadu let v Rovni, zanechávaje všude skvělou a stálou památku na sebe po stránce kulturní a hudební.

† **Phdr. Václav Stoklas,** známý filosofickými spisy, zemřel v Karlíně 16. července. Byla to zbožná duše, jeho práce však svého času nedošla pravého pochopení.

P. Pavel Loe. V Düsseldorfu zemřel dominikánský historik P. Pavel Sl. Loe, který proslul zvláště studiemi o Albertu Velikém, jehož dva netištěné dosud spisy vydal. Napsal celou řadu monografií dominikánských a společně s bratřími vydával veliké dílo „Prameny a studie k dějinám řádu dominikánského", jehož vyšlo dosud 12 sešitů. Katolická historie německá ztrácí v Loem mnoho.

Štefan Mišík, spišský kapitulní vikář a předseda Muzeálnej spoločnosti zemřel 27. července. Veliký tento vlastenec a horlivý kněz narodil se v Ondrášovej při Liptovskom Sv. Mikuláši roku 1843. Na kněze byl vysvěcen roku 1868. Kaplanoval v Nemeckej Lupči, v Ružomberku, v Námestove a v Gňazdach. 45 roků farářoval na chudičké farce ve Velkom Hnilci, z níž, jsa již na pokraji hrobu, jako vetchý stařec, povolán k úřadu spišského kapitulního vikáře, kterýžto zastával čtyři měsíce, až do své smrti. V zemřelém odchází Slovákům veliký národovec a kněz přehorlivý. Zesnulý byl též dlouholetým přítelem a odběratelem „Vlasti". Budiž mu země lehká. H.

J. Š. Baar, farář v Ořechu a plodný spisovatel, vstoupil ze zdravotních příčin na odpočinek.

Dr. Jiří Guth, spisovatel, byl prozatímně přidělen kanceláři presidenta republiky a pověřen věcmi, týkajícími se obřadnictví.

Zlaté, padesátileté jubileum slavil dne 25. července Msgre Karel Vorlíček, dom. pap. prelát a arciděkan v Kutné Hoře. Kolik vznětů, snah, cílů ušlechtilých, prošlo za tu dlouhou dobu myslí i srdcem zasloužilého jubilára. Dnes 75letý kmet ohlíží se zpět po velkolepém díle, jež s pomocí Boží vykonal, a jež bude chváliti uměnímilovného původce svého na dlouhé věky. Bohu a spáse duší věnoval všechna léta kněžská. Přichází do staroslavného města Hory Kutné po tříletém působení v Golč. Jeníkově, r. 1881 stal se arciděkanem. Viděl chrámy drahocenné, památky velkolepé, ale vše takřka v troskách. Umínil si zachrániti tyto skvosty historie a obětoval této snaze celý kněžský život svůj. Kladl iniciativu k založení archaeol. sboru „Vocel", jehož zprvu byl jednatelem, pak předsedou a jenž měl za účel starobylé památky Hor Kutných uchrániti před zkázou. Jeho snahou zvedl se poklad i pýcha města Hory, skvost vlasti české, perla kultury vůbec — velechrám sv. Panny Barbory, nejkrásnější a nehynoucí pomník snah p. preláta. Než i ostatní památky a chrámy Kutnohorské, také i chrámy na patronátě mají msgru Vorlíčkovi děkovati za své zachování a zvelebení. Tak skvostná „Matka Boží na Náměti", nádherná, idylická „Sv. Trojice", kaple Vladislavská ve Vlašském dvoře i celý Vlašský dvůr, „kathedrála v Gruntě" atd.

Památce Jana Ev. Purkyně. Dne 28. července bylo tomu půl století, co dokonal svůj plodný život slavný fisiolog český a universitní profesor dr. Jan Ev. Purkyně. Narodil se 17. prosince r. 1787 v Libochovicích, kde otec jeho byl hospodářským úředníkem knížete Dietrichsteina. Jan byl nejstarší ze tří synů, již záhy osiřeli a proto vyučiv se hudbě, dostal se jako chorista do Mikulova na Moravě, kde také ukončil svá gymnasiální studia a vstoupil do řádu Piaristů. Noviciát odbyl v Staré Vodě na slezsko-moravských hranicích, načež poslán jest do Strážnice, kde učil v druhé třídě gramatikální. Cítě však touhu zdokonaliti se co nejvíce ve vědách přírodních, vystoupil r. 1807 z řádu a odebral se do Prahy, kde studoval z počátku vědy přírodní a později i lékařství, stal se brzy po své promoci assistentem prof. Ilga a Rottenbergra, kteří doporučili jej za profesora fysiologie do Vratislavi, kde uzavřel vřelé přátelství s prof. Frant. Lad. Čelakovským a četnými učenci i německými. Již ve Vratislavi napsal Purkyně celou řadu vědeckých prací, které zjednaly

mu světové jméno, jako jeho vědecká pojednání na sjezdech lékařských. Teprve roku 1849 dostal se za profesora na pražskou universitu zároveň s Čelakovským, byv chloubou lékařské fakulty i učených společností pražských. Akademie Berlínská, Londýnská, Belgická, Vídeňská, Petrohradská, Krakovská a četné university evropské zvolily ho svým čestným členem. Vedle svých vědeckých prací Purkyně zabýval se i krásnou literaturou, přeloživ četné básně Schillerovy, Tassův Osvobozený Jerusalém i jiná básnická díla na jazyk český. Jeho srdce bylo věřící a z něho prýštila i opravdova zbožnost, s kterou se Purkyně nikdy netajil, jak vidno i z jeho hesla, které zdobí jeho náhrobek pořízený Svatoborem na hřbitově vyšehradském: Pokud a kde Bůh žití tvému poveli, buď věren Bohu, vlasti, příteli! („Čech".)

Půlstoletá památka úmrtí proslulého francouzskeho básníka Lamartina († 28. února 1869) konala se letos. Jeho první sbírka básní roku 1820 vyvolala značné nadšení. Tento svazek pokládán za obrození umění básnického. Lamartin byl až do smrti rozhodným katolíkem, snad proto se o jeho jubileu mnoho nepsalo, ač byl velikým reformátorem francouzské poesie. V dřívějších dobách se horlivě z něho překládalo.

Jubileum slovenského pracovníka. Arcibiskupský generální vikář v Trnavě, Fr. Richard Osvald, slavil v pátek 50. výročí posvěcení na kněžství. Muž vzácný, ryzí povaha, všestranný pracovník slovenský, výborný překladatel Písma sv. pro katolíky slovenské, dostal četná blahopřání. Skoro 40 let kaplanoval na chudé faře, v osvobozené vlasti stal se náměstkem arcibiskupovým. Nechať ve zdraví a spokojenosti dočká se lepších dnů též na Slovensku!

Pětadvacetileté kněžství oslavil Josef Šimek, tajemník lesnického ústavu v Písku. K jeho bohaté činnosti, jinde uznané, zde připojujeme, že napsal i učebnici mravouky pro střední školy.

Vyznamenání. V těchto dnech njdp. biskup dr. Doubrava vyznamenal jednoho z našich předních pracovníků-kněží dp. Jos. Novotného, kaplana z Pardubic, za zásluhy, jichž si náš horlivý pracovník získal jak v duchovní správě, tak i v činnosti spolkové a organisační pro československou stranu lidovou.

Msgre Alfred Baudrillart, jenž vynikl pětisvazkovým dílem „Philippe V. et la cour de France" byl slavnostně přijat za člena Akademie.

Nejstarší knihovna na světě. Knihy a rukopisné památky sbíraly se od pradávna a ukládaly v bibliotékách. Věhlasnou byla knihovna ve staré Alexandrii. Snáze zakládaly se bibliotéky, když byl vynalezen knihtisk. Nejstarší knihovnu na světě vynesli na světlo boží archeologové. Tak Layarda učinil odvážné výzkumy na půdě starověké Mesopotamie. Zde u města Ninive nalezeno množství tabulek popsaných klinovým písmem. Seznáno, že desky ty tvoří celek a jednotlivé tabulky představují obálku s nápisem knihy, že další desky jsou stránky a listy objemného svazku a veškeré tyto hliněné knihy representují bohatou bibliotéku, kterou se honosívaly babylonské paláce a chrámy. Tak objevena nejstarší knihovna na světě.

Věstník Matice cyrillomethodějské. Ač na venek činnost Matice cyrillomethodějské není hlučná, pracuje se přece ve výboru a v sekretariátu stále usilovně. Ústředí mívá měsíčně schůze, v nichž se rokuje o časových potřebách a úkolech matičních. M. C. M. ujala se se svou Pedagogickou Akademií akce o vydání nových učebnic náboženských, převzala pořádání katechetských kursů na Velehradě. Česká škola Maticí vydržovaná bude zveřejněna, v Třebčíně její „školka Vychodilova" zkvétá utěšeně. Podporuje i studentstvo tím, že rozesílá památník „Sociálního sdružení studentstva" a chystá velkou akci na rozvíření nového života v našem studentstvu.

O pruské Čechy (Moravce) nejhorlivěji se staral moravský farář J. Vyhlídal, jemuž se dostalo od tamního obyvatelstva českého názvu „konsula z Modré"; jeho příspěvky jsou četné a cenné rázu populárního, vědeckého zpracovatele posud onen kraj nenalezl.

Z družstva Vlast. — V upomínku na své kněžské pětadvacetiletí a v upomínku na otištění prvního článku svého ve „Vlasti" před pětadvaceti lety věnoval dp. František Košák, katecheta měšť. školy v Karlíně, na fond pro katolické spisovatele 10 K, na jubilejní fond zřízenců družstva Vlast 20 K, na dům družstva Vlast, Sociální odbor, Tiskové Lize a Spolku pro zakládání katolických knihoven po K 3·50. Srdečný dík.

ROČNÍK XXXV. ČÍSLO 12.

VLAST

ZÁŘÍ 1919.

Alfons Fryč:

Boj duchů.

(Dokončení.)

16. Jakou sílu mohla poskytnouti schátralé společnosti *filosofie epikurejská*, prohlašující jen smyslný a pozemský požitek za blaho a cíl člověka, a postrádající všeliké ideálnosti, obětavosti a sebezáporu, ctnosti to, bez nichž není možným mravní pokrok? Byla to čirá sobeckost.

A jak málo mohla býti kulturním činitelem pyšná *filosofie stoická?* Byl to jakýsi *pohanský fariseismus*. Stoikové totiž chtěli se povznésti nad nížiny nedůstojného epikurismu, a poněvadž všecko vůkol nich bylo proniknuto hmotařským duchem, pohlíželi pohrdavě na své okolí, a jako první zákon své filosofie hlásali lhostejnost ku všem dojmům a zjevům života. Byla to v podstatě zase jen sobeckost.

Ušlechtilejší duchové byli stoupenci stoicismu, poněvadž se jim jevil přece lepším nežli špinavý epikurismus. Co však v něm bylo dobrého, zůstalo obyčejně jen mrtvou silou; stoikové pěkně mluvili, ale nepěkně jednali. Filosof Epiklet, jeden z hlavních stoiků, volá: „Ach, ukažte mi pravého stoika! Rád bych viděl aspoň jednoho, a když ne již hotového, tož aspoň takového, jemuž na to málo chybí. Připravte mi tu radost, starci, jenž takové podívané posud neměl.“*) A podobné nářky na filosofy, kteří jinak učí a jinak žijí, a s krásnými slovy v ústech největší hanebnosti páchají, jsou u spisovatelů té doby všeobecny. Netřeba se tomu diviti. Nalézti a vytýkati chyby není obyčejně těžko; konati však trvale dobro a ctnost, je těžší úkol; a na to filosofie neměla síly.

Následkem tohoto filosofického pokrytectví a neschopnosti filosofie nalézti pravdu a umožniti mravný život, byla vnitřní nespokojenost, málomyslnost a pochybovačnost, *pessimismus a skepticismus*. Pohrdati lidmi a vším kolem sebe bylo považováno za duchaplnost a geniálnost a vážným, myslícím duchům vlíval se mimoděk názor, že všecko lidské a pozemské jest plané, bezcenné a bezúčelné, a že lidský život a všecky jeho snahy jsou

*) Hettinger: Apologie: I. 2. 76.

vlastně jen pouhá komedie. Tak napsal vážný dějepisec Tacitus tak se vyjádřil jeden z největších rozmařilců římských, Petronius; s těmi slovy skonal slavný císař Augustus: Tleskejte, již je konec.*)

Z tohoto názoru vyplývalo důsledně *znehodnocení lidského života a náklonnost k samovraždě.* Římský občan mohl viděti takořka denně, jak se v cirku zástupy gladiatorů pobízejí pro obveselení diváků, nebo jak umírají v zápase s divokými zvířaty. Lidská krev, lidský život neměl ceny. Zápasníkům, vystupujícím do areny, aby se vzájemně vraždili, bylo pozdraviti císaře: „Na smrt jdouce pozdravujeme tě, císaři!" Co byl člověk v římském státě, v římské kultuře?

Co měl počíti se svým životem Říman, jenž okusil již všeho, co srdce ráčí a jenž si vším svým bohatstvím nemohl zjednati nového požitku? Život neměl již pro něho smyslu, netěšil ho, zhnusil se mu a zahodil jej jako opotřebovanou věc. „Nač se vláčeti životem bez radosti? Nač hráti až do konce komedie, jež mne netěší," děl si vyžilý Říman a shostil se břemene života sebevraždou. Tak zněl důsledek filosofie epikurejské.

Též *stoické filosofii* byla sebevražda posledním útočištěm a vrcholem její moudrosti. Ve své farizejské pýše pohrdal stoik vším, co obyčejným lidem se jeví dobrem a chtěl zůstati povzneseným nad všecky zevnější vlivy. Byl mu tedy i život věcí lhostejnou a byl-li mu nějak obtížným, zkrátil jej násilně; dokázal, že je svým pánem. Proto stoická nauka dokazovala dovolenost sebevraždy a doporučovala ji, vypočítávajíc případy, kdy si slušný člověk může a má ukrátiti život.

Filosof Seneka chválí stoika, jenž napsal: „Žíti není nic čestného; to dovede každý otrok a každé zvíře."**) A sám napsal: „Jen bídná chátra odkládá sebevraždu až na chvíli nejhorší bídy. Velicí duchové nejsou rádi dlouho zavřeni v těle." ***) „Jen sprosťák lpí mermomocí na životě," píše filosof Cicero, „lepší člověk najde vždy důvody odejíti ze světa." Nemá prý to však provésti nějak ošklivě a sprostě jako nevzdělaný hlupák, nýbrž slušně a důstojně. †)

A žáci těchto filosofů řídili se věrně návodem svých učitelů. Sebevraždy staly se obyčejným zjevem, a to sebevraždy dobře rozmyšlené, ničím neodůvodněné, pečlivě a obřadně provedené. Muži a ženy, staří a mladí, zdraví, bohatí, spokojeně žijící lidé připravili si násilnou smrt. Sezvali členy rodiny a přátele a před jejich očima a za jejich pochvaly otrávili se, nebo si podřezali žíly a umírali jako na divadle. ††)

Mnoho vynikajících mužů římských skončilo sebevraždou, příklad jejich byl illustrací k nauce filosofů, a sváděl k zločinu tomu obyčejný lid a chudáky, jimž byl život opravdu břemenem. Dareba, jenž nebyl na světě k ničemu, mohl si zjednati čest

*) Döllinger: Heid. u. Jud. 732; Weis: Apol. III. 1. 129.
**) Döllinger: Heid. u. Judentum, 728.
***) Weiss: Apol. III.-1. 93.
†) Tamtéž.
††) Weiss: Apol. III. 1. 94.

aspoň smrtí, připravil-li si totiž smrt provazem nebo břitvou nebo skokem do řeky. Nepřirozená tato zvrhlost dospěla až tam, že sebevražda byla prohlášena za nejcennější výhodu člověka. Vysvítá to z uvedených již výroků a přímo vyslovil to filosof *Plinius:* „Člověk jest bytostí plnou rozporů, nejnešťastnějším ze všech tvorů. Ostatní tvorové mohou ukojiti všecky potřeby své přirozenosti, ale člověk je pln tužeb a potřeb, jež nemohou býti ukojeny. Přirozenost jeho jest podstatně lží, největší ubohostí, s níž se pojí co největší pýcha. A z těchto tak četných a zlých běd *jest nejlepším to, že si může libovolně ukrátiti život*".*)

17. *Tam asi tedy dospěl člověk římskou kulturou!* Co jest vlastně kultura? Dokonalé vypěstění sil a schopností lidské přirozenosti nebo nejdokonalejší využití života. A v čem vrcholí řecko-římské kultura? V hrozné zásadě, že život jest bezcenou fraškou, ba že je břemenem, tragedií plnou běd, bojů a rozporů, které člověk nejlépe rozuzlí násilím, sebevraždou — smrtí. Pólem, k němuž cílí pravá kultura, jest život; pólem však, k němuž došla římská kultura, byla smrt — známka to, že její duši nebyla životoplodná pravda, nýbrž smrtivá lež.

Nastalo to, co praví sv. Pavel na uvedeném již místě svého listu k Římanům, kde vykládá bludy a hříchy pohanského Říma: „Kdo takové věci činí, hodni jsou smrti." (Řím 1. 32.) Smrt ta již tehdy tam řádila, když to psal. Smrt *duševní*, t. j. zoufalý skepticismus, jenž pochybuje o všem, ubíjí pravdu a tím i nejvyšší schopnost svého ducha — sílu rozumovou: *Smrt mravní*, t. j. zánik mravní síly ve vůli a zánik práva a ctnosti ve společenském životě. Konečně *smrt fysická* t. j. přirozená degenerace fysické zdatnosti vlivem neřesti, surové plýtvání lidskou krví a životy a násilné ničení životů sebevraždou. Nejdříve velké bludy, pak velké neřesti a pak záhuba a smrt.

Dle výkladu sv. Otců jest pohanský Řím míněn obrazem divoké šelmy a nevěstky, o níž mluví sv. Jan ve svém Zjevení: „Pojď," praví mu anděl „ukáži ti odsouzení nevěstky veliké... A viděl jsem ženu sedící na šelmě brunátné, plné jmen rouhání... A žena byla oděna šarlatem a brunátným rouchem a ozdobena zlatem a drahým kamením a perlami, mající koflík zlatý v ruce své, plný ohavnosti a nečistoty svého smilství. A na čele jejím jméno napsané: Tajemství, Babylon veliký, máti smilství a ohavností země... A žena, kterou jsi viděl, jest město veliké, které má království nad králi země." (Zjev. 17. 1. 3. 4. 18.)**)

Jsa hlavou tehdejšího pohanského světa, byl Řím sídlem bohuvzdorné moci a střediskem modloslužby, jako druhdy vzpupný Babylon; pro výbojnost svou, jíž porážel národy a pil jejich krev, byl podoben dravé šelmě; pro nemravnosti pak, jež se v něm páchaly z bezuzdné zhýralosti a na poctu necudných božstev všemožných národů, sluje nevěstkou dle zvyku Písma svatého, jež necudnou modloslužbu nazývá smilstvem. A věru potupný název ten byl důvodným. Jako Řím byl pánem světa,

*) Hettinger: Apol. l. 2. 55.
**) Babylonem míněn zde Řím, jako v listě sv. Petra (I. 5. 13.)

tak byla neřest královnou Říma. V sedmipahorkovém městě vládlo sedmero hlavních hříchů jako snad ještě nikdy a nikde na světě.

18.) A proto padl světovládný Řím a jeho velkolepá kultura. Král Jugurtha, poražený a oklamaný od Římanů, zvolal: „O město prodajné, samo sebe bys ihned prodalo a zahynulo, kdybys našlo kupce!“ A Řím zaprodal se potupně neřestem: pýše, lakotě, smilstvu, závisti, obžerství, hněvu a lenosti. A tyto hříchy připravily jej o jeho důstojnost, moc a slávu, o sílu a život. Řím padl, ne tak útokem zevnějších nepřátel, jako vnitřní otravou, hnilobou, vysílením. Světovládný Řím zbankrotěl; z jeho moci a slávy zbyly jen trosky, z jeho kultury jen mrtvé památky. Jméno sice zůstalo a na zříceninách starého Říma stojí nový Řím, ale je to zcela jiný Řím, je to Řím jiného ducha — Řím křesťanský.

A co praví tento truchlivý dějinný obraz? Potvrzuje znova zákon, že přirozené síly člověka nestačí, aby jej vedly správnou cestou a zajistily mu pravé blaho. Člověk, jak nyní jest, t. j. oslabený ve všech svých schopnostech bankrotem čili hříchem svého praotce Adama, potřebuje nutně pomoci Boží, aby se nestal nešťastným a neminul se cíle. Pravda a spravedlnost jsou základem jeho štěstí; rozum lidský nemá však tolik světla, aby poznal tolik pravdy, kolik potřebuje, a vůle lidská nemá tolik síly, aby odolala všem útokům zla a konala tak ctnost, jak je člověk povinnen. Nutno tedy, aby Bůh *nadpřirozeným světlem* zjevení doplnil jeho přirozené poznání, a *nadpřirozenou milostí* aby posílil jeho vůli. „Nebude-li Hospodin stavěti domu, nadarmo pracují, kteří jej staví. Nebude-li Hospodin ostříhati města, nadarmo bdí, kdož jej střeží.“ (Žalm 126. 1.) A nemá-li člověk nebo celý národ této božské pomoci nebo pohrdá-li jí zpupně a chce býti vlastní sílou tvůrcem svého štěstí, pobloudí prvým poznáním a s výše spravedlnosti klesá do nížin hříchu a hanby.

„Běda národu hříšnému, lidu obtíženému nepravostí, semeni nešlechetnému, synům hříšným,“ volá hrozebně prorok Isaiáš. (1. 4.) A tato výstraha platí všem národům a pravda její splní se vždy. Ani nejmocnější národ, ani největší říše, ani nejvyvinutější kultura, jako byla veleříše a kultura římská, neušla tomuto zákonu. Světovládný Řím neřestmi svými opustil i půdu přirozené pravdy a mravnosti, postavil se na odpor vtělenému Synu Božímu, a Spasiteli světa, jenž se narodil v římské říši a nabízel i římskému národu svou spasnou pravdu a milost, a proto koncem římské filosofie, státnické moudrosti, vojenské moci, umění a bohatství a celé římské kultury byl — *bankrot.*

Fr. Leubner:

Země srdce.

Z knihy „Můj kantor Život".

Bůh Tvůrce dumal: Kynul jsem; vod opadnou i moře,
z nich tamto skalným řetězem hned hora ulne k hoře,
a bude země hlubina, jíž do podoby není,
ač jinde hory do oblak, ač oceán se pění.
Měj dosud dnes i daleko má práce ku poklidu,
mně obraz tvora člověka z dum u vševědném vidu
již nyní tane k budoucnu, kdy prachu vdechnu duši
a v živé hrudi po vzdechu se tepot srdce vzruší
a v Edenu muž nevděku žít bude blahé doby —
tam jiná země z hlubin vstaň, buď srdce do podoby!
Až po věků a věků tmách tam lidská srdce budou,
i v nich se chvějte hlubiny k blah touhám krví rudou,
duj bouře v nich, vzpour vod a hor a žárů ku paměti,
ni nezmrtvi je ledný mráz! Lze moře umlčeti?
Vln útok skálu podmílá i do žuly se boře,
a byť je hory poutaly, tam srdce — ohně moře!

Hle, kynu: Země poslušná dnes oděje se květem!
Kde v slunné krásy Edenu Bůh žasnu nad poupětem,
jak slunce onde po mlhách s hor vstává nad údolím,
i dálné země vzpomenu, jíž útvar srdce volím.
Ploď země strom, kmen zdravých míz, snět zlatých květů zdoby,
a v zemi srdce měj též list i srdce do podoby!
Kde jedno srdce zbodnou kdys, kmen nenese je lípy,
ač v zemi křížů bolestných můj tvůrčí bol ji štípí.

Alois Dostál:

Rozvrat.

(Dokončení.)

XII.

Městskému tajemníku Nedomovi na radnici udělal návštěvu kaplan Jiří Chmelík. Jda ze školy zastavil se. Už nebyl v Rašicích cizincem, horákem, vesničanem, vpravil se do poměrů a uplatnil se v každém oboru vedle dobráckého faráře-děkana, jemuž se za záslužné působení dostalo povýšení. Stal se druhým sekretářem na vikariátě a už visitoval dvoutřídku v Kratinách. Tehdy už chtěl kostelník Václal zvoniti i v Rašicích, aby měšťané věděli, že biskupský sekretář jede na visitaci.

Chmelík posud řídil nedělní besídky pro mládež, už pořádal divadlo, měl hudební odbor, čítárnu a tak vychovával budoucí generaci. Pilně navštěvoval schůze na radnici a byl oporou jednání Kopetova. Na radnici nepřekvapil příchodem a pan tajemník jenom nazvedl hlavu od účetní knihy.

„Rád bych vám pomohl, ale v počtech se málo vyznám. Ani nyní neumím řádně počítati," narážel Chmelík na větší vydání, než býval jeho příjem.

„Takoví jsme všichni gážisté," porozuměl tajemník, péro klada za pravé ucho.

„Chtěl jsem se na něco poptati. Dávno jsem slyšel, že sestavujete dějiny městyse Rašic."

„Ano, ukázky byly ve Stráži pod čarou."

„Pamatuji. Tenkráte jsem ještě kaplanoval v Pelově. Pěkné to byly statě, tuším místopisné. Dovolte, že jsem tak smělý, jak daleko jste dospěl?"

„Materiálu jsem snesl hodně, ale nyní nemám času všechno sestaviti a pro tisk opsati. A takové knihy bychom potřebovali pro cizince. Mám strach, že nás Loukov předstihne."

„Možné by to bylo, ale pranic by nám to neublížilo. Co byste tomu řekl, kdybych se vám přihlásil za společníka. Ovšem, na díle budete podepsán pouze vy a honorář dostanete celý."

„Honorář?" usmál se tajemník. „Jaký honorář? Tuto práci nemůže nikdo zaplatiti. Jenom dostaneme-li na dílko nakladatele."

„Sami vydáme knihu, aby co nejdříve světlo světa spatřila. To by bylo, abychom neprodali hned aspoň pět set exemplářů. Obec odkoupí sto, záložna a okrašlovací spolek pro své členy po padesáti, fara třicet, podobně jiné spolky. Jenom se nebojte. Ve Stráži podáme ukázky, budeme dělati reklamu. Také okolí se přidruží, i v Loukově bude odbyt, vždyť to bude prvá větší kniha, kterou tamní tiskárna vytiskne."

„Myslil jsem na Prahu."

„Zůstaňme věrni okresu. Zde si na tisk dohlédneme a tiskárna bude se činiti, aby se vyznamenala."

Nedoma podléhal vlivu rozhodného kaplana, jenž přišel s tak určitými návrhy. Tajemník byl rád, že konečně jeho snaha bude korunována výsledkem. Proto vložil celý materiál v ruce Chmelíkovy. Nabídkou byl zcela spokojen. Už dříve měl přesvědčení, že co Chmelík vezme do ruky, šťastně skončí. A nyní měl mnohem více práce než dříve. Hned to, hned ono se rozpočítalo, nový starosta než něco podnikl, dříve to chtěl míti zajištěné i finančně. Nepodnikal, nač pokladna nestačila. Celý okres připravoval se k elektřině ku svícení a hnacím účelům, projektována nová silnice, opravována škola a kolem kostela na bývalém hřbitově zakládán menší parčík.

Jiří Chmelík zabral se s opravdovou chutí do materiálu napolo spracovaného. Zajímaly ho dějiny městečka, v němž působil. Třídil zprávy, méně důležité vynechávaje, aby dílo značně nevzrostlo. Mnohdy musil zaskočiti na radnici pro informaci. To zpozoroval Sutnar, jenž si bedlivě všímal, co se zde dálo, a hned roznášel, že teď v Rašicích vládne strana klerikální. Domníval se, že na tu narážku někoho chytí a proti nové správě poštve, ale elektřina volbami se v městysi vybila a nastal klid. Opět spoléhali sousedé na Kopeta, že všechno řádně povede k dobru obce. Ten onen se pozastavil nad poukazováním Sutnarovým, obávaný klerikalismus jim hnul, ale pouze na chvíli.

Také kaplan zaslechnuv o tom, omezil své návštěvy na radnici a Nedomu jinde vyhledával. Ač si domácnosti a soukromých poměrů svých osadníků méně všímal, přece nyní pilně pozoroval rodinu Sutnarovu a Kopetovu. Ano dotazoval se i Vácala, jenž mu prvou zprávu o napjatosti donesl.

Kostelník měl radost, že je brán na dotaz a ochotně přinášel zvěsti, jenom že ty byly čím dále, tím smutnější. Sutnar do opravdy se hněvá na nového starostu a následkem zášti jest, že nedá Boženu Hynkovi. Veřejně se tak vyslovil Na růžku a celé jednání tomu nasvědčuje. Dceru vozí po poutích a trzích, po slavnostech a zábavách, aby zapomněla na mladého Kopeta, aby si vybrala jiného ženicha, když se rozhodně opřela, že vdovce z Mrázovic nechce. To by tak bylo, aby se během roku nevdala — taková hezká, mladá dívka, se slušným věnem! Pravda, už není starostovou, ale otec její jest měšťanem a statkářem, bratra bude míti právníkem, Vojtěchovi nezdráhá se Mázdra z Poddubí dáti svoji dceru Lénku.

Sutnar vypozoroval, že Božena, místo aby nápadníky k sobě vábila, od sebe je odpuzuje. Nevyhledává mladých lidí, uhýbá se jim a na první jarní pouti v Kratinách více trávila v kostele než v hostinci, kde byla shromážděna omladina z celého okolí, a kde se utvářila mnohá známost. Jenom Božena nemohla otci na zpáteční cestě sděliti, že by o ni někdo valně stál.

„Protože jsi sama vinna, junáky od sebe zaháníš," obviňoval valně pohněvaný otec dceru.

„A proč mne stále donucujete? Proč mne nenecháte, abych si zvolila?" opřela se Božena.

„Vím, kdo ti vězí v hlavě, ale z toho nic nebude. Nedám dceru tomu, jehož otec na hlavu moji uvrhnul pohanu."

„Sám se tak domýšlíte, otče —"

„Není to pro mne hanbou, když mne uštěpačně nazývají bývalým starostou, když mne nařkli, jako bych prospěch obce neměl na zřeteli, jako bych špatně hospodařil?"

„Tak se mluví téměř o každém, kdo z veřejného postavení odešel."

Mezi otcem a dcerou nejednou tohoto druhu vzešla rozepře, vědělo se o tom v městě, čin Sutnarův odsuzován, Vácal nyní směle přinášel Chmelíkovi zprávy v domnění, že ucho kaplanovo bude nakloněno i k jiným novinkám, které sdělí hned ráno s důraznými poznámkami. Měl spojení se strážníkem a pořadatelem Kverkem, oba v pořádku udržovali jeho zevnějšek, navštěvoval jejich dílny a mnoho od nich slyšel. Ale Chmelíka zajímal pouze poměr Hynka Kopeta k Sutnarově Boženě, ostatní všechno přeslýchal.

Krajinská Stráž nyní nepřinášela tolik zpráv z Rašic jako před volbami, ale pojednou zase pod čarou vyskytly se ukázky z díla Vojtěcha Nedomy. A tentokráte nebyly z šedé minulosti, ale z doby nedávné, ze starostování Sutnarova. Hned se každý chápal pomíjeného listu a dychtivě četl svižně psanou stať.

Také tajemník hleděl na své dílo. Zdálo se mu vlastním, ale pozoroval v něm i cizí ruku. Nemohl pochopiti, proč Chmelík

od slavné minulosti udělal takový skok a poslal do listu kapitolu z obecní samosprávy a to právě z delší doby Sutnarovy vlády. A nebyla tato líčena jako při volbách, starostovi se dostávalo dosti chvály a zvláště vynášen jeho patriotismus, jeho láska k rodišti, jeho touha povznésti městys. Pojednou Sutnar stoupl v ceně. Kde kdo četl článek onen. Na nové dílo hned se přihlásilo několik abonentů, Jiří Sutnar chtěl koupiti patnáct exemplářů pro celé příbuzenstvo. Četl o sobě chválu několikráte a zdálo se mu, jakoby něco s něho padalo. Tedy přece činnost jeho dochází uznání. Děkoval tajemníkovi, ale ten se přiznával, že v tom prsty má ještě někdo jiný.

„Rád bych věděl, kdo by se o mne zajímal," divil se Sutnar, dychtě znáti jméno muže toho.

Nedoma neznal příčiny, proč by pisatele tajil, ale přece vyslovil jméno jeho pouze šeptem.

„Ten?" s velikým údivem vyrazil ze sebe statkář a nechtěl ani věřiti. Nešlo mu na mysl, že by se tak o něj zajímal člověk, s nímž se valně nemiloval, o němž se domníval, že proti němu o volbách pracoval, který i veřejně ho pohaněl, když městská rada neužívala v kostele červeně ozdobených dubových stolic.

Za týden následoval další článek, ale nesplnila se posměšná předpověď mlynáře Matějky, ta že bude jemu věnována.

„Tolik chvály by v ní nebylo," nadhodil pensista Mikeš Na růžku při besedě.

„Článek ten nadepsán by byl písmeny známých tří králů," narážel vtipkář Kalousek.

Stráž přinesla ukázku účtování v minulosti, jaké obec měla příjmy a vydání, a tu mezi položkami byla též částka na hudbu, která hrála při průvodu o Vzkříšení a Božím Těle.

„A pak že jsem jenom já povoloval peníze na kapely," hned se té okolnosti uchopil Sutnar. „Už moji předchůdcové tak činili."

„Ovšem v menších rozměrech," podotknul soused, u něhož si bývalý starosta chtěl ulehčiti.

Bez hluku a dlouhého jednání už se dláždilo náměstí, ano i staré kameny, na nichž se oddávna pořádaly promenády, nahražovány jinými. Teď nevěděla Svobodka, má-li zůstati v ulici u farských vrat nebo má-li se vrátiti na místo, jež na podzim opustila. Čekala zatím, kam se obrátí společnost, kde bude větší návštěva a pro ni též čilejší obchod.

Ani frekvence na náměstí nebyla slavnostně otevírána, že Kopet nemiloval takových slavností a část zůstala nedokončena pro nedostatek materiálu a také peněz. Sousedé, k nimž dlažba nedosahovala, hubovali, ale uspokojeni byli kameny jinde vytrhanými a zde prozatím zasazenými. Aspoň něco.

V Rašicích objevil se fotograf z Loukova, aby pro dějiny udělal některé snímky. Dílo bude illustrované. Teď každý čekal, že jeho stavení se dostane do knihy. Tajemník s Chmelíkem provázeli fotografa, určujíce, co má ofotografovati. Sousedé ani nemohli pochopiti, že by zvěčněna byla stará porážka, budova, která kdysi bývala chudobincem, kameny z bývalé kašny, kdežto výstavný dům Kalouskův, nový závod Ledererův zůstal nepovšimnut.

„Nedostaneme se do té knihy i my?“ nadhodil Kverek poněkud rozmrzelý, že jeho služeb bylo opomenuto, ač se nabízel aspoň k nošení aparátu.

„Snad jak rozsvěcuješ lucerny, jak stojíš na žebříčku,“ ušklíbnul se strážník Matoušek.

„A ty jak bubnuješ v okruhu omladiny,“ narážel pořadatel, „jak se rozhlížíš náměstím.“

Ale nejenom budovy byly fotografovány, kaplan chtěl vložiti do díla též některé výjevy a výhradně se zmínil o nedělní promenádě. Ač byl den všední, přece celé městečko bylo na nohou, neboť každý z mladších si přál býti zvěčněn. Hned si kde kdo oblékal sváteční šaty, některé z dívek na sebe braly národní kroj, jiní se vystavovali v oknech, stavěli se na podsíních a Svobodka rychle se svým krámem se stěhovala na náměstí k soše, aby se také dostala do obrázku. Kverek vystoupil na žebříček jakoby čistil lampu, strážník se procházel se šavlí, pekař rovnal více pečiva, aby měl spolu reklamu. Pensista Mikeš se procházel s několika pány, na radnici napraveny hodiny, holič Pužil se postavil ve dveřích celý bílý. Zadržen povoz mlynáře Matějky, aby ani pan otec nescházel.

„Když se to podaří,“ sliboval, „koupím pět exemplářů.“

Také městská rada se starostou v čele shromáždila se u radnice. Posláno i pro pana děkana, ač ve výboru nezasedal, s připomenutím, aby si vzal zlatý prsten.

Kdosi radil, aby se děti seřadily do párů, ale pan řídící namítal, že by se mohl školní inspektor domnívati, že při fotografování bylo prázdno.

V poslední chvíli dostavil se ještě Hynek Kopet, když odbyl posledního zákazníka. A náhodou právě naproti stála Sutnarova Božena. Pozdraviv, dal se s ní do řeči. Oba se na sebe usmáli. Nebude to Boženě vyčítáno, vždyť otec stojí v černém úboru před rathouzem, jenž bude jako středem.

„Také na promenádu?“ oslovil Kopet slečnu.

„Také, ale vlastně sem ani nepatříme,“ děla Božena.

„A proč? Patříme přece ke starým domácím rodům, o nichž budou články v dějinách,“ usmíval se Hynek.

„Ale jsme nedbalými návštěvníky promenády, zřídka se tu ukazujeme.“

„Stárneme a zábavu ponecháváme jiným.“

„Pozor!“ křičel fotograf, když skupiny poněkud urovnal, ale musil posečkati, neboť celé čelné shromáždění propuklo ve smích. Pořadatel a lampář Kverek se toho Pozor! tak uleknul, že sjel se žebříku.

„Nemotora, jistě tam usnul,“ huboval strážník.

Trvalo hodnou chvíli, než se účastníci stišili a usadili poněkud.

„Děkuji,“ volal fotograf ukláněje se na všechny strany.

„Zaplať Pán Bůh!“ odlehčila si Svobodka, která po celou dobu držela v ruce ovoce a sladce se usmívala.

Lidé se rozbíhali v blahé naději, že jsou zvěčněni. Sundavali nedělní šat a chápali se obyčejné práce. Též mladý Kopet dal Boženě přátelsky s Bohem, ale chtěl vlastně říci — na shledanou!

I rada se rozešla, aniž by vstoupila do radnice, mlynářův povoz odhrčel. Sutnar šel rovnou na pole. Fotografa následovali pouze tajemník a kaplan, kteří už shlédli obrázek. Chmelíkovi se zvláště líbil, neboť zřetelně bylo viděti na chodníku dva mladé lidi, jak se na sebe usmívali. Někteří si dali své usedlosti na své útraty fotografovati a do knihy vložiti, proti čemuž nakladatelé ničeho nenamítali.

Už bylo skončeno, když celá udýchána přiběhla mladá zahradníková, kdysi Klára Pužilová, královna společnosti rašické. Pozdě uslyšela od manželky fotografovy, co se zde připravuje, také chtěla býti na promenádě, ale opozdila se. Už bylo po všem. Jenom Svobodku zastihla na náměstí.

„Jo, jo," rozumovala tato, „jak se člověk vdá, je po všem, po slávě, po králování. Přijdou děti a jsou jiné starosti."

Klára nespokojená vracela se do Loukova, když byla v rodišti sebrala několik novinek. Nejvíce ji zajímalo, že Sutnar snaží se přetrhnouti známost dceřinu s Hynkem a že snad Anča dříve se bude vdávati než její bratr. Bývalou královnu zábav a slavností ani nezajímalo tolik předláždění náměstí jako tyto zprávy a trochu Boženě přála zápověď otcovu. Nemohla zapomenouti, že před lety o výletě dostala tato třicet sedm hlasů uznání krásy, kdežto ona při veškeré námaze pouze devatenáct.

Starostlivě přecházel pořadatel-ponocný lampář Karel Kverek, neboť se chýlilo k uskutečnění elektrické osvětlování města a lampář se obával, že ztratí na mzdě, nebude-li rozsvěcovati lucerny po ulicích. Předpovídal mu to strážník, při elektrice prý se jenom zatočí kličkou a už všechno hoří.

Jednalo se o dalekosáhlý projekt v okrese, v každém větším místě bylo voleno komité pro osvětlování (Matoušek říkal pro osvětu), také v Rašicích se ustavilo, sousedé chtěli voliti starostu předsedou, aby tyto i jiné hodnosti sloučil, ale Kopet nebyl pro hromadění úřadů a povinností na jednu osobu a kaplan Chmelík navrhoval Sutnara, jemuž starosta ochotně ustoupil a první pro něj ruku zvedl.

Až se podivil statkář a polichotilo mu to vyznamenání. Nečekal toho. Bude doma nejenom předsedati schůzím, ale také zúčastňovati se jich v Loukově, kde byl střed. Vynasnaží se, aby Rašice dostaly hodně elektřiny, té radosti si mohl dopřáti, neboť bude světlo levné a zaplatí si je přímo jednotlivci. Sutnar by byl navrhovatele objal a hned v duchu sliboval, že v neděli usedne do stolice červeným suknem potažené jako člen zastupitelstva. Než byl vděčen i Kopetovi, že se hodnosti vzdal, bylo mu podivné, že tak učinil, ač mohl předvídati, na koho volba padne. Starosta s Chmelíkem jsou jedna ruka a jistě o tom předem jednali.

Nový předseda poděkoval delší řečí za projevenou důvěru, slibuje, že se přičiní, aby očekávání voličů nesklamal. V duchu

se těšil, že nyní bude nazýván předsedou a bude zasedati hned vedle ředitele Skaláka, neboť hrabě Vřetovský z Vřetovic měl veliký vliv na celé dalekosáhlé akci. S takovým uspokojením a povznesením vracel se statkář z radnice domů. Mohl hned peskovati čeledína Martina, že lelkuje s Karlou u čerpadla, ale schválně je přehlédl a pospíchal domů, aby sdělil, co ho těšilo. Sdělená radost dvojnásobnou radostí.

„No vidíš, že to není s tebou tak zlé, jak jsi si myslil," utěšovala muže Marie, kterou dříve též ztráta starostenství mrzela, neboť přestala býti paní starostovou. Zdaž se ujme ne méně pěkný titul paní předsedové?

I Stráž přinesla výsledek voleb a připojila poznámku, že celá akce je v dobrých rukou.

„A co se svítilnami?" uvažoval lampář Kverek. „Teď by je mohli koupiti ve Lhotce, v Poddubí nebo v jiné z okolních vesnic."

Ale hned se mu dostalo poučení, teď že se bude elektřinou svítiti po všech dědinách a samotách.

„To by přece nemělo býti," urazil se měšťan starousedlík, „aby stejné světlo bylo u nás ve městě na náměstí jako někde v Mrázovicích na dvorku nebo dokonce ve chlévě."

Zatím vyšla toužebně čekaná kniha. Hned si ji chtěl každý vypůjčiti, také Svobodka si pro ni poslala, ale obchodník, jemuž prodej byl svěřen, odpovídal, že se spis nepůjčuje, ale za hotové prodává. Tím horlivost poněkud ochabla. Objednané exempláře odvedeny na účet. Také Nedoma jako autor dostal množství žádostí, aby spis tomu onomu daroval. Z návodu Chmelíkova odkládal ony přípisy pod kovové tlačítko, aniž by na ně odpovídal.

Nejdříve každý hledal svoje jméno mezi majiteli domů, potom svoji podobiznu na promenádě. Jeden se nalezl, druhý se marně hledal, ale dva tam byli zcela zřetelní: Hynek Kopet a Božena Sutnarová, oba se usmívali, stojíce na novém chodníku. Ale městská rada se tak nepovedla, starosta Kopet a Sutnar statkář stáli k sobě obráceni zády. Holič Pužil v bílém úboru vypadal jako moučný pytel s hlavičkou, Kverek vylezl příliš vysoko, že hořejší část těla už se nedostala na obrázek. I strážník byl zastíněn shlukem chlapců, kteří ho pravidelně při bubnování doprovázeli.

Mimo tuto byly v díle jiné illustrace osob i staveb. Vynalezeno několik slavných rodáků, jimiž tuto vzdán hold.

„Marně jsem se usmívala a ruku napřaženou měla," hubovala Svobodka, která se na fotografii za krámkem ztrácela. Však si knihu nekoupím ani za polovici ceny."

Ač někteří nebyli spokojeni, přece kniha čile šla na odbyt. Sutnar zvýšil objednávku, neboť často byl v dějinách uváděn a jeho činnost byla tu oceňována. Dostál slibu a první dostavil se v obyčejnou neděli do první stolice kostelní, kdy nebyla ani červeně potažená. Zvláštní náhodou hned za ním přišel starosta Kopet. Oba muži se pozdravili a každý zůstal na jednom kraji

pěkně řezané dubové stolice. Obchvíli na sebe pošilhávali, ale zůstávali v uctivé vzdálenosti. Teprve mezi kázáním přišli ještě dva výboři a Kopet musil postoupiti.

Tehdy mohl kazatel-farář děkan udělati směle delší pausu, neboť v chrámě byla věnována větší pozornost panské stolici než slovu Božímu. Každého zajímalo toto sblížení obou mužů, mezi nimiž panoval hněv, jenž se přenášel i na osudy dítek. Přítomní si dobře povšimli, jak se Sutnar a Kopet znovu pozdravili, jak si podali ruce a usmáli se.

I farář na starobylé kazatelně nějak radostněji pokračoval ve výkladě evangelia o hlavních přikázáních lásky k Bohu a bližnímu.

Mluvilo se o tom v městě toho i následujícího dne a kaplan Chmelík uslyšev o tom setkání, chtěl kouti hned žhavé železo. Jako náhodou potkal Sutnara, když se tento bral z Loukova ze schůze. Jindy jezdil, ale dnes bylo třeba koní na poli.

„Tak už nám zazáří elektrika, pane předsedo?“ tázal se nedočkavě.

„Brzy se toho dočkáme. Práce utěšeně pokračují,“ tvrdil Jiří Sutnar zastaviv se.

„Obloukovou lampu také dáme do kostela. Už máme od patrona svolení k tomu vydání. A velice bychom si přáli, aby lampa ona v plné kráse zazářila o svatbě vaší slečny dcery Boženy s panem Hynkem Kopetem.“

Sutnar hned zvážněl a trochu se zarazil.

„Mnohé věci, velebný pane, zde podnikáte,“ řekl po chvíli, „ale že chcete býti též smluvčím při sňatcích, posud jsem nevěděl.“

„Jenom jednou, pane předsedo, a zcela zdarma. Ani nežádám procent ze věna, ani si nezamlouvám předem pozvání na svatbu.“

„A co vám tolik na těchto mladých záleží?“

„Poněvadž se tak milují a já také poněkud je rozvedl. Chci tedy chybu napraviti.“

„Mně se zdá,“ hrozil prstem Sutnar. Ale už nechci na volby vzpomínati. Abyste věděl, že nejsem necitelný člověk, dám dceru Hynkovi, ale vy ji nesmíte oddávati.“

„Kdepak já, kooperator, slečnu bude oddávati pan děkan a vikariátní sekretář. Já jenom na kůru zazpívám — štěstí, zdraví na dlouhý čas.“

Oba muži jako přátelé vraceli se do Rašic.

Záhy zasvitla elektrika na celém okrese, i do kostelů byla zavedena, ale v Rašicích oblouková lampa zazářila teprve o svatbě Hynka Kopeta a Boženy Sutnarovy. Celé město se radovalo, že se tito dva lidé za sebe dostali. Klára Pužilova přišla se na veselku podívat a nemálo se hněvala, jí že se takové oslavy nedostalo. Na popud pořadatele Kverka mnoho dívek se dostavilo v národních krojích do kostela a novomanželům sypaly kvítí jako družičky o Božím Těle.

Anča Kopetova se správcem Kubešem a Lénka Mázdrova z Poddubí s Vojtěchem Sutnarem byli sloužící. Sňatek skončil

věnečkem Na růžku, kam se dostavil i mlynář Matějka, ale držel se, že nebylo třeba odvézti ho na bryčce do mlýna. Pavel jako mladý právník byl aranžerem a Kverek jako pravá jeho ruka dělal pořádek mezi četnými diváky.

„Abys ty se všudy nedotřel," oslovil ho strážník Matoušek na ulici.

„Beze mne by se to ani neskončilo," zubil se dobře naladěný ponocný a pospíchal pro kapelu, aby odvedla hosty do sálu, neboť na statku poslední soudek už duněl prázdnotou.

Jan Eugen Sequardt:

Kathedrály.

Ve stínu kathedrál zbožnosti kvetou,
jak snové pod čelem pannenské dívky,
jak písně ve hrudi jinošské duše,
jak růže v zahradách mystických dálek,
lilije na stvolech jak v jitru letním,
jak touhy ve srdci svrženém k zemi;
svobody jak přání u dravce v kleci,
jak žízeň osevu po dešti máje;
amethyst jak zkvétá s křišťálem spolu
a v prsti chudobné granáty české . . .
smaragdů naděje v krajinách dálných,
démanty jak v šachtách setmělých dolů;
jak zlata prstence v křemenné rudě
a květy stříbrné s olovem spolu.
Ve stínu kathedrál naděje kvetou,
náděje zbožnosti ze Svaté Víry,
prameny žíznivým, hladovým pokrm,
na cestu života převzácné květy,
vánkové líbezní ve všednost žití;
oslava v bolestném, trpícím nitru;
vítězství nad boji se hmotou země;
poselství radostí v hodinách smutných,
planutí tajemných vznícených Ohňů,
zvonění Rozkoší, jichž Víra dává:
snoubení se ducha s Ježíšem Kristem;
veselí nadzemské, jež blahem plní
východy sluneční v mlžinách denních,
a křídla nesoucí k Výšinám Slavným.

— — — — — — — — — — —

Tu církve kardinál Oběti slouží
v purpůru vznešeném úřadu svého;
tu žehná věřícím v pokojný život
na místě on Božím, Ježíše Krista.
Biskupi tu káží poselství Víry.
Preláti mše svaté tu také světí.
Kanovník se modlí za blaho země;

alumni mladičtí v oděvech bílých
tu klečí před stánkem Ježíše Krista,
modlitby šeptají s nadšenou duší
v budoucnu sluhové církevní, Boží.
Věřící spěchají v kathedrál ve stín,
jak poutník žíznivý v oasy plodné
k pramenům orosit svůj život vnitřní.
Ve stínu kathedrál svátosti mnohé
poklady jak v truhlách pro všechny leží:
vítání do církve na prahu žití,
pokání útěchy, balsámu síly,
a Hody Veliké u stupňů Stolu,
žehnání snoubencům v společný život,
zásnuby se stavem vznešeným kněžským,
mazání hlav králů pro pokoj v zemi,
svěcení se krásou modliteb žhavých,
čekati záchvěvy Nebeské Slávy
v odrazech Věčnosti, jež hřejí bytost
a lámou vše zemské, jež nohy poutá,
nad všednost vynáší z údělů jeskyň,
z propastí vášnění způsobů nízkých.
— — — — — — — — — — — —
Ve stínu kathedrál Zbožnosti kvetou,
ve stínu kathedrál Náděje kvetou.
Ve stínu kathedrál rozkvétá Život.
Ve stínu kathedrál rozkvétá Víra.
Ve stínu kathedrál plamení Vroucnost.
Ve stínu kathedrál plamení Sláva.
Ve stíny kathedrál žhavějí Touhy.
Ve stínu kathedrál žhavějí Lásky.
Ve stínu kathedrál zpívají Něhy.
Ve stínu kathedrál zpívají Míry.
Ve stínu kathedrál vítězí Srdce.
Ve stínu kathedrál vítězí Světlo
Ve stínu kathedrál zjevuje Klid se.
Ve stínu kathedrál zjevuje Bůh se.
JEŽÍŠI MILÁČKU! Kathedrál KRÁLI,
dej pokoj národům i širým zemím;
nenávist všech lidí ve lásku obrať;
lakotu dávivou ve světě zahub,
šílení všech hněvů do pekel sešli;
čistotu ustanov královnou v srdcích,
nezištnost a lásku k bližnímu u všech.
Rozžehni všem v duších Velikou Víru,
Nadšení Velebná obětí schopná,
zhrdání blátivým vášnění mořem,
nad zemí se týčit nad sílu hmoty,
TAJEMSTVÍM se oddat velebné Víry
s vřelostí oddannou dětinské duše,
by přišel MÍR na zem a SLÁVA BOŽÍ.

V. O. Hlošina:

Husité a kláštery mnichů žebravých.

(Dokončení.)

Se řeholníky však a pannami klášterními hynuli tehdy, a na to sluší vždy klásti důraz, i *jejich příznivci.*[1]) Tím zhouba husitská stává se ještě hrůznější, poněvadž nezastavila se pouze u těch, kdož dle nesprávných domněnek zástupů kališnických zpronevěřili se zákonu Božímu, ale sáhla i na ty, kdož přece v dobré víře stali se příznivci jednotlivých klášterních domů. Mimo to povražděním přátel řeholníkův a klášterních panen *zanikla i možnost znovuzřízení rozvalených klášterů.* Názor, že všecko toto byly jenom důsledky války a že každá válka přináší zhoubu, rozvaliny a vraždy, mnohdykráte i osob nevinných, *nemůže ničeho změniti na skutečnosti, že husité byli vinni vším, co tehdy se dělo,* neboť sami prohlašovali, že bojují pouze za zákon Boží, který přece tak jasně velí milovati bližního jako sebe sama. Proto, píše-li na př. *Hammerschmied* o husitech jako o stoupencích Žižkova tyranství, kteří více tisíc řeholníků v království Českém povraždili a téměř všecky nejslavnější kláštery a nejkrásnější kostely vyvrátili[2]) čili jinak řečeno, označuje-li husity jakožto příčinu bezpočetných vražd a nespočetné zhouby, nelichotí slova jeho sice mnohým, ale, *že by v nich pravdy nebylo, říci se nedá.*

Zničením celé řady klášterů a ubitím velikého počtu řeholníků husité ovšem *velmi málo pomohli české vlasti.* Vždyť, alespoň moudřejší z nich mohli, a vlastně měli, ježto vzali na sebe zodpovědnost za činy svých vojsk, uvážiti, že řemeslu válečnému musí nastati jedenkráte konec a že *národ jako celek, má-li dosáhnouti cíle určeného, musí se věnovati práci klidné, pokojné a účinné.* Zažehnutí klášterů a ubití nevinných, alespoň většinou, obětí však nebylo cestou, po níž kráčívá se k cílům vyšším. Proto *důsledky toho musily padnouti na své původce.* A to se i stalo dne 30. května r. 1434 po bitvě lipanské.

Aeneáš Sylvius o tom napsal: „Protože po skončení bitvy bylo mnoho tisíc zajatých, rozhodl se Menhart, svolav shromáždění šlechty, zničiti nejhorší ten lid, jenž odkojen mezi zbraněmi, trávil celý život v táboře, o němž se věřilo, že pod zákony žíti nebude, uvyklý loupežení, vraždění a cizoložství. *Pokud ten tu jest, nemůže býti království v pokoji.* Avšak *obávaje se, aby s nimi nezahubil zároveň nevinné,* kteří byvše přinuceni přišli k bitvě z venkova, dal hlasatelem rozhlásiti, že válka ještě není skončena, že prchl Čapek, že nutno dobýti Kolína a přemocí zbraní sousední národy, které pustoší království. K tomu prý jest třeba mužů statečných a zkušených války, kteří bojovali pod Prokopem; těm bude ustanoven žold ze zemské pokladny, dokud nebude království upokojeno. Pročež všichni, kdo chtějí sloužiti za žold, aby se odebrali do blízkých stodol a dali

[1]) Sr., co řečeno jest výše v poznámce u klášterů dominikánských v Písku, v Jaroměři, v Berouně, v Ústí nad Labem a jinde.

[2]) D. c. 317.

pozor, aby mezi sebe nepustili lidi války neznalé a nezkušené, ti že se mohou odebrati na své statky a do svých obydlí. Vešlo do stodol, jichž dřevěných a krytých došky jest v českých vesnicích hojnost, mnoho tisíc táboritů a sirotků, lidé to černí . . . Ihned byla vrata zavřena a stodoly zapáleny, kterýmžto ohněm vyvrhel a zběř lidská a hanebné stádo bylo upáleno po mnohých zločinech, jež spáchali; tehdy vytrpěli trest za potupené náboženství.“[3])

Dějepisci, a to vším právem, toto jednání Menhartovo odsoudili.[4]) *Nebyl zajisté skutek jeho důstojný ani vítěze ani katolíka*, ale při vypravování mimoděk mysl připomene si postup dějů husitských a to Husovu vzpouru, jeho smrt, upalování mnichů, kněží a naposled husitů . . .

* * *

Karmelitáni, kteří teprve krátce před bouří husitskou v Čechách usazovati se počínali, ztratili dne 30. července roku 1419 klášter u Panny Marie Sněžné v Praze a dne 11. srpna roku 1427 klášter v Tachově, tedy celkem *dva domy*. Bratři *tachovští byli povražděni úplně a pražští částečně*. Zhynulo jich tedy dohromady asi *ke 20 osobám*, poněvadž musíme předpokládati, že zejména v Tachově byly domy slabě obsazeny. O pražském klášteře praví sice *Beckovský*: „Že ten karmelitánský klášter při kostele Matky Boží Sněžné prostranný a obšírný byl, může se to také i z toho poznati, poněvadž *přes 60 písma sv. učitelův* a přes 200 ostatních duchovních bratří karmelitánův v něm se časův tehdejších nacházelo,“[5]) ale *nezdá se*, že by vskutku tomu tak bývalo. *Servité ztrativše klášter zachránili se útěkem.*

* * *

Z pohromy husitské řády žebravé se těžko zotavovaly. Alespoň o *dominikánech čteme:* „Rána, jež tehdá řád stihla, byla strašlivá. Již v prvním týdnu po smrti krále Václava, kdy propukl hněv lidu místy v bouře a vyhánění mnichů a duchovních, ztratil řád 6 klášterů a v letech dalších zničeny *mužské kláštery české všechny* mimo jediný budějovický. Ze tří českých domů panenských zachoval se jen klášter sv. Anny na Starém městě, ale *musily panny přistoupiti ku kalichu*. Na některých místech ztratili *přemnozí z bratří i život smrtí mučednickou*, jinde podařilo se jim včas se zachrániti, klášter pak jejich byl zničen požárem. Bylo štěstí, že pohroma ta omezila se jen na Čechy. Kláštery moravské, mimo Uherský Brod, se zachovaly bez úhony a mohly tudíž skýtati útulek spolubratřím z Čech. Zdá se, *že těžiště řádu se přeneslo na čas na Moravu a že i provinciál tam po jistý čas sídlil.* I studium nacházíme v Olomouci. Provincie seslábla tak, že bylo nutno pomáhati jí ze sousedství. Již v polovici XV. věku byli v českých klášteřích bratří z Polska a Německa. Celé pak XV. století jest řadou pokusů a snah povznésti

[3]) Historie česká, vydání Vičarovo, 137—138.
[4]) Sr. na př. Zap, d. c. II, 1207.
[5]) Beckovský, d. c. I, 109.

ssutiny, v něž provincii surová ruka nepřátel uvrhla. Nedivno tedy, že bylo v Čechách řeholního *dorostu pomálu*. Nebylo leckde ani důchodů k výživě bratří. I zříme tedy, jak ne již násilím náhlým, ale vinou poměrů hyne to, co dosud ještě se zachovalo."[6])

A tento obraz v hlavních rysech platí nejen o dominikánech, *ale i o minoritech, karmelitánech a servitech* či o všech žebravých řádech vůbec. Bouře husitské zasadily jim *rány smrtelné*, z nichž léčily se velmi pozvolna V tom souhlasí všickni dějepisci, a *souhlas ten je hroznou obžalobou*, mnohdykráte ovšem proti vůli původců, *po celé řady desetiletí, jež nazýváme v českých dějinách věkem husitským.*

Dr. Winter na př. píše: „Z řádů žebravých *dominikáni* po vojně vrátili se a nepatrným počtem udrželi se potom v Litoměřicích, v Budějovicích, v Plzni a v Jablonné. Také připomínají se převor a bratří v Ústí nad Lužnicí roku 1434, ale nevíme, pevně-li a dlouho-li tu pobyli. Z Nymburka, z Loun a odjinud *z rázných měst husitských zmizeli nadobro*. Zdali vrátili se k sv. Klimentu do Prahy, nelze s jistotou říci. Převor dominikánský u sv. Klimenta připomíná se teprv r. 1476.

Jeptiškám toho řádu poměrně dobře vedlo se v klášteře sv. Anny v Praze, jednak zachováno pannám zboží klášterské s částí znamenitou a kromě toho vždy těšily se novým dobrodincům.

Menší bratří sv. Františka (minorité) řehole mírnější (konventuálé) vrátili se do Stříbra a ke kostelu sv. Jakuba v Praze, jenž jim byl spolu s klášterem od řezníků uhájen. *Sešli* však bratří *počtem velmi.*

Vrátili se k sv. Františku také menší bratří přísnější řehole, bosáci (discalceati, observantes), *ale klášter jejich byl na takové míře zlé, že r. 1455 po zemi chodili i naň žebrat.*

Obojí bratří sv. Františka mírnějšího řádu též tak i bosáci v některých městech, jako v Hradci Jindřichově, v Plzni a na Krumlově, v Bechyni, v Chebu přetrvali vojnu; do Kadaně se vrátili hned po ní, ale nevydrželi; koncem století obnovují tu minorité klášter zas; v Benešově zůstala po nich do té chvíle jen zřícenina chrámová.

Panny řádu sv. Františka pod řeholí sv. Kláry udržely se u sv. Anežky v Praze, v Týnci, na Krumlově, v Chebě.

Karmelitáni vrátili se z Vídně po vojně ku klášteru svému k Panně Marii Sněžné; Pražané vrátili jim leccos toho, co jim v nejbližším okolí klášterním byli pobrali.

Ostatní řády, které se sem nebo tam po vojně vrátily, neudržely se dlouho. Z nich jsou *servité*, kteří *několik desítek let smutně žili* v klášteře svém v Praze nad Botičem ve Slupi."[7])

Zejména pak o klášteřích *pražských* a jich stavu po skončení bouří husitských uvádějí některé zajímavosti a podrobnosti *Tomek, Hammerschmid a Ekrt.* Tak u *Tomka* čtu o *servitech*: „Po přijetí Zikmunda za krále navrátili se servité k svému klá-

[6]) Pam. spis, d. c. 60—72.
[7]) D. c. 696.

šteru Panny Marie nad Botičem. Byli prý to zejména dva profesoři bohosloví z řádu toho, bratr Dětmar z Meklenburka a bratr Ewald z Halberštatu. Roku 1439 připomíná se převor jménem Linhart a později r. 1479 převor Benedikt v čele konventu jistě velmi skrovného počtem . . . *Stav kláštera byl nuzný.*"[8])

U téhož auktora dovídáme se o *minoritech*: „Po příjezdu císaře Zikmunda do Prahy byl kostel minoritský z prvních znovu vysvěcen biskupem Filibertem roku 1437 . . . Řeholníci již tehdy se do svého kláštera u sv. Jakuba navrátili . . . Byli od obyvatelstva strany podobojí *nenáviděni* a obrátila se proti nim zloba lidu, zvláště při velkém vzbouření roku 1483 tak, že musili Prahu opustiti, ale potom se zase vrátili."[9])

O *dominikánech* vypravuje Tomek: „*Podobné jako minoritů* bylo působení mnichů řádu kazatelského u sv. Klimenta na Starém městě. Mělo se jim od strany pod obojí zvláště za zlé, když se roku 1502 jednomu z nich podařilo jednoho z předních českých pánů, nejvyššího purkrabí pražského Jana Jence z Janovic, odvrátiti od kalicha, kterýž také následkem toho pochován u nich v klášteře "[10])

A o *karmelitánech* dodává týž spisovatel: „Již roku 1435 jmenoval nejvyšší mistr toho řádu, tehdáž v Basileji meškající, novým převorem kláštera bratra Václava Velikého z Prahy (2. srpna) a nařídil mu, aby svolal druhé bratry roztroušené do Vídně, kdež byly uschovány jejich věci, aby prozatím měli opatření v tamějším klášteře svého řádu, až by se do Prahy mohli vrátiti. Navrátili se pak do Prahy za císaře Zikmunda . . . Mezi jinými pak úřady v klášteře připomínají se kazatelé, kterými bezpochyby klášter *působil mnoho k získání stoupenců straně pod jednou*. . Karmelitáni byli proto roku 1483 z Prahy *vypuzeni* a teprv roku 1496 zase jim dopuštěno navrácení."[11])

* * *

Shrnu-li obraz o pohromách husitských v českých klášteřích ze řádů mnichů žebravých *v celek*, obdržíme, že v době od smrti krále Václava až do bitvy lipanské, tedy za dobu 12 let bylo zničeno, aneb alespoň na statcích poškozeno, 37 klášterů dominikánských, 44 klášterů minoritských, 2 kláštery karmelitánské a jeden klášter servitů, t. j. **dohromady 84 duchovních domů. Při tom bylo pobito asi 450—550 řeholních osob.** *Zuřivost husitská neušetřila ani řeholních panen. Tehdy také zahynulo mnoho přátel, příznivců a dobrodinců řeholí ze řad měšťanstva. Mnohé kláštery ze ssutin již nepovstaly. Jiné byly opraveny a upraveny, ale své bývalé slávy a svého lesku již nenabyly ani v době celého následujícího století, aniž bych slovem se zmiňoval o zániku nesčetných památek vzácných jako byly: kalichy, mešní roucha, pacifikály, monstrance atd., klášterní knihovny, umělecká díla v kostelích a p.* Husitská zhouba byla tedy úplná, a jak

[8]) Dějepis m. Prahy, IX 154.
[9]) D. c. IX 155.
[10]) D. c. IX, 155.
[11]) D. c. IX, 156—157.

přidati dlužno, nejen člověka, ale zvláště českého člověka nedůstojná . . .

Proto *Helfert* osmělil se napsati: „Následkem světla Janem Husem rozžatého počaly děje české ubírati se během nezvyklým. Země česká podlehnouti měla opět a opět moci válečné, až by konečně vysílena a zbrocena vlastní krví sklesla k nohoum pravého pána svého. Obyvatelstvo německé mělo býti přemoženo a poraženo anebo ze země vyhnáno, *aby domácí vraždění a zuření větší vůle nabylo. O zmaření blahobytu domácího mlčím. Po tom zajisté rovněž veta bývá při domácích bouřích jako při válkách mezinárodních.*“ [12]) A tím končila, dodávám, česká revoluce patnáctého století.

Zakončení.

Církev ve století čtrnáctém *počala usilovati o opravu života křesťanského*, jak se říkalo a psalo, v hlavě i v údech. Bylo toho třeba. Doby dřívější nahromadily mnoho zmatků a nepořádků ve všech směrech, ve všech vrstvách společenských a u všech stavů. Stav duchovní nebyl jich prázden. *O totéž usilovali však i jednotlivci. Ale církev měla dobrou příčinu, proč chtěla* a také požadovala *provésti opravu sama.* Bylať zajisté k tomu povolána a oprávněna nejen svým Zakladatelem, ale chtěla tím i *zabrániti* tomu, co z vystoupení jednotlivce v tomto směru v Čechách v době patnáctého století vzešlo, totiž *hrozící revoluci.* Po mnohých úsilích církev alespoň částečně účele svého dosáhla až na země české. Tu *úlohu církve na sebe strhl Jan Hus*, a to jak dle pravdy dodati dlužno, *k velikému neštěstí národa.*

Tuto pravdu *již dávno vystihl* znamenitý *dějepisec francouzský František Guizot*, a vyjádřil těmito slovy: „Církev měla svou dobrou příčinu, proč požadovala ve čtrnáctém věku opravu zákonnou, neb jen tato mohla zastaviti hrozící revoluci. Téměř v té chvíli, *když sbor pisánský se pokusil* o ukončení velikého schismatu západního a sbor kostnický *o opravu církve, zjevily se v Čechách první náruživé pokusy o opravu náboženskou z národa samého.* Kázání i pokroky Jana Husa počínají od roku 1402, doby té, kdy počal učiti v Praze. Vizte tu dvé oprav vedle sebe postupujících. *Jedna rodí se v samém lůně církve*, počatá samou církevní aristokracií, vážná, nesmělá, bojácná. *Druhá* však krom církve a proti ní; oprava *násilná, náruživá.* Boj povstal mezi oběma těmito mocnostmi a úmysly. Koncilium předvolalo Jana Husa i Jeronyma do Kostnice a prohlásilo je za kacíře a revolucionáře. Události tyto jsou nám dnes zcela srozumitelné. Pochopujeme velmi dobře tuto současnost oprav rozdílných, počatých jedné od vlády, druhé od národa, řevnivých na sebe a přece vyšlých z téže příčiny, směřujících k témuž účelu a konečně, ač mezi sebou bojujících, vedoucích přece *k témuž výsledku.* Oprava národní Jana Husa byla na čas potlačena.

[12]) D. c. 274—275.

Válka husitská počala o několik let později po smrti mistra jejich, *trvala dlouho, byla krutá a minula se konečně s výsledkem žádaným.*" [13])

Že válka husitská byla opravdu dlouhá a *neměla výsledků žádaných, svědčí dějepisci všech odstínů* [14]) *a že byla krutá* potvrzují jednak *zprávy o vypálených*, rozbořených a zničených *klášteřích* v té době a jednak *hranice*, na nichž nevinní řeholníci v bolestech, ale s myslí hrdinnou, jakožto mučedníci za své náboženské přesvědčení a za pravdu Boží, umírali.

Tím revoluce Husova i husitská obdržely ráz revoluci vůbec, totiž ráz zhouby a neštěstí . . .

Ondrouš Fritz-Vltavotýnský:

Hoře.

Ne na dobrého sedá oře,
ne v bohatýrském úběru
se proskakuje naše hoře
po šerém našem severu.

Oh, pěšky, k zemi chýle hlavu,
vždy v zamlženou, mračnou dál
se potácí náš lidský žal.

On v kletbách nehledá svou slávu,
on nestaví se na odiv
a nerad slyší křičet bídu!

On, stydlivého dítě lidu
jest stydliv sám a mlčenliv,
svou cestou tíhne zasmušilý
kříž nese těžký ze vší síly.

Jen rodných lesů cítě krov,
kde bříza šepce, jedle kývá
si vzdychne časem beze slov,
proud slz mu tajných s očí splývá.
Ach, těchto slzí již bez počtu
nám rodná Musa uchovala.

[13]) Dějiny vzdělanosti v Evropě, 169—170.

[14]) Sr. na př. Zap, d. c. II, 1278—1280, kněz-odpadlík pak volnomyšlenkář a posléze agrárník Dr. Loskot: Čechové a církev katolická, 47—50 a j.

Fr. Wolf:

Raport.

1812. Gąsiorowski Wacław: Orlęta.

(Dokončení.)

Raport!

Poručík ujížděl, co kůň doskočí, ujížděl, ani si nevšímaje hvizdotu kulí, po zemi se plazících trupů lidských, houštin vyjících kletbami, ohnivých pruhů, bijících do něho se stran, ani chraptivých výkřiků, ani varovných hlasů.

Co pak jemu je! Co pak jemu!

Kdyby léta sny snil, kdyby léta dumami dumal, nevysnil by pro sebe chvíle takové, nevydumal!...

Bože! Či není to snad klam?...

Jak to bylo!... Jak to bylo!...

Když bylo před úsvitem, zatroubeno na krmení a napájení!... A pak — poctivý Lobodzki ohřál kroupovou polévku, — pak zapřahali a na posice vyvezl batterie sám Redel. No a bitva! Granáty zamítaly ďábelsky!... Czajkowskému utrhla kule ruku s doutnákem! Naklonil se ke své vlastní ruce, vyňal z ní levou rukou doutnák a vypálil!... Byl umíněný!... Ale po druhé toho kousku nedokázal, neboť mu to vytrhlo střeva!... A tak to bylo!... Odešel za Czajkowským Lobodzki, za Lobodzkým strážmistr Spioch a dělostřelec Rustejko...

Postroje koňům přetínány!... Až teprve došlo na kartáče ... a na odražení!... Redel! Namířil, střelil, osm odrazů jednou kulí dokázal!... A pak zatroubili! Trub na kornoutek při dělech... jako snad pěšákům!... Pěstěmi nabijáky bylo třeba odháněti od děl!... Granátnická kompanie polního dělostřelectva!... A pak spřežení!... hon za koni a velitel štábu ... a raport! Raport k císaři! A takový raport! Utycza dobyta! Povídá to generál, tedy dobyta! a obklíčení začato!...

Poručík sevřel silněji koně ostruhami.

Co pak jemu je! Co jemu!

Čtvrtý rok, co začal jako nováček při batterii, když tenkráte ještě Roman Saltyk důstojničil! I pse, v devátém roce poctivě se na strážmistra dodrápal, — ale, kde pak tam mohl mysliti na takovou někdy ordonanci! V šestém roce, kdyby mu byl pan otec dovolil k vojsku, jak se namáhal, to snad by i císaře někdy spatřil. — Leč pan otec ani pomyšlení, sotva že paní ho od koberce vyprosila. Ba i nyní snad by. Uláni, husaři, kyrysníci, pěšáci dokonce celé parády měli pod Smolenskem, ale granátnická kompanie polního dělostřelectva se vláčela po bezcestích a jednou červenou stuhu císařského důstojníka ordonančního spatřila!...

Jakýsi ponurý hukot přeletěl hned nade hlavou poručíkovou.

Poručík sáhl na čepici, hrst srsti se mu smekla s beranice.

Poručík se rozesmál a stáhl podpinku čepice hlouběji pod bradu.

Co jemu je!

Včera ještě v ležení Rymkiewicz vypravoval o štábních panáčcích. Třeba Kicki, nebo Kamieniecki, v karmazíně, v modrém šatě, šest sluhů, tři podkonní u každého! Jeden za druhým do hlavního, císařského stanu jezdí! S knížetem ministrem války se bratříčkuje při čaji! Císařovi chocholy a náramky svými svítí, ostruhami řinčí! . . . Takový raport vykoktá, a legie padne!

Ale dnes! On sám jede sobě středem armády, jako pyšný adjutant knížecí! . . .

„Garde a vous!" (Dejte pozor!) vykřikl jakýsi hlas poblíže.

Poručík se ohlédl a spatřiv vychýlenou ze křoví hlavu v premovaném klobouce, — pokynul jí přívětivě.

„Hej! Kde je hlavní stan?"

„Nevím! Pozor, rojoví střelci!"

Poručík pokrčil nedbale rameny a zaměřil přímo tam, kde na návrší se mocněji válely kotouče dýmu.

Cesta však se stávala nyní obtížnější. Celé řady pěchoty zahražovaly poručíkovi přejezd, nutily ho objížděti, Mraky dýmu nedovolovaly mu se orientovati, kde se nalézá, hluk pekelný přehlušoval slova otázek, které dával vojákům s ním se potkávajícím. A kůň, ač ještě mohl dále, přece stále tížeji hlavou pohazoval.

Poručík si vzpomněl na výstrahu generálovu, silněji sevřel otěže a pozorněji pohlížel kolem. Leč jasná myšlenka, která pronikala poručíka, znova ho ovládla.

Co pak jemu je! Padají, hynou, jako v bitvě, jako na vojně! Ale Utycza dobyta! Ale on s raportem k němu, k císaři! To budou vypravovati při batterii! Kapitán Wolinski jednou v sedmém roku doručil císaři dopis Dabrowského, — ale den ze dne cosi má vypravovati o tom poslání, z večera na večer, někdo vzpomene, a, nuže, k Wolinskému, aby znova vypravoval od počátku všecko. I poslouchají! A pijí až takřka, — neboť to všecko je vždy tak mohutné, tak zajímavé, že se dech zaráží a pěsti se zatínají! Musí to tak býti, vždyť to je o císaři! . . .

Ryzák klopýtl tak prudce, že až nozdrami o zem zavadil. Poručík se zakýval v sedle a zvolnil běh. Ryzák přešel ze klusu do kroku a to nejistého, a když ho poručík svíral ostruhami, dupal jen a nepospíšil.

Poručík se sklonil k zemi. Země byla postlána těly vojáků, a to vojáků stejné uniformy, stejného plechu.

„Šedesát jeden! — Šedesát jeden. — I ten bubeník má totéž číslo na bubnu! . . . I ten na levo i tamten! . . .

Divným se to zdálo poručíkovi a ještě divnějším, že po té louce jednobarevné hned nad těly padlých, raněných i dokonávajících se vznášel jakýsi prach červený, jakýsi šplouchot vyrážel.

„Par l'amour de Dieu!" (Pro lásku Boží!) — zasténal bezmála hned pod kopyty ryzákovými hlas.

Poručík přece v hukotu dělovém uslyšel výkřik vojína, plazícího se poblíže na rukách.

„Dej mi píti! Zachraň!"

Poručík sáhl do torby, vyňal lahvici. Zavěsil ji za ucho na konci palaše a podal vojákovi.

Voják ji naklonil, vypil jedním douškem všecku kořalku a odkašlal si.

„Což, tady byla bitva?!“

„Šedesátý prvý pluk, brigáda Gujardol, divise Compaus, maršálek Davoust ...“

„Kde je hlavní stan?!“

„Dvě poranění ve kříži?! O, snad padnu!... Otec!... lítost bude!... Generál Montbrun padl!...“

Voják ještě mluvil, když najednou kulatý obláček se nad ním okázal a současně kaše roztrhaného těla chloustla poručíkovi do tváře. Ryzák se až zatočil...

Poručík si otřel tvář rukávem, otřásl se, udělal kříž a zarazil ryzákovi ostruhy až do krve.

Raport veze! Žádný odklad! Raport císaři! Raport tomu, o kterém snil jako chlapec, který k němu splýval zároveň se soumrakem zimního večera, zároveň se šepotem italských zpráv, s jehož jménem vyrostl, zmužněl!

Raport veze!... Císaři! Ale neviděl ho posud! Což neviděl! Vždyť ho nosí tady v prsou... celá léta! Zná ho i císař ho zná!...

Caulaiveourt! Pué. Caulaiveourt!! (Kolencať pomoc!) hučely pod lesem zmatené hlasy.

Poručík nepozoroval, ani nevěděl, že cválal s jakousi tlupou rozbitou, ale řinčící a zářící kyrysy.

Raport podá — snad legie!?... Snad sáhne císař pro svůj kříž! To snad již nic na světě většího!... Legie!

Poručíkovi splynula na oči jakási červeň.

Sáhl rukou na beranici. Snad nasákla kaší. Vždyť tíží i pálí!

Poručík odsunul podpinku a strhl čepici s hlavy a odhodil ji pryč.

Občerstvilo ho to.

Nyní nalezl cestu. Švališéři! — Jen rychleji, jen raport podati, jen již stanouti před ním konečně!... Léta celá ho přece stíhal, léta ho honil... a konečně!...

Ale vůkol stužky legie... ihned po očích stékají mu červené kapky legie i po rukou i po torbách i po uniformě!

Raport! — — — — — — — — —

Štáb císařský a spíše otrhaný, od dýmu zčernalý jeho zlomek stál na návrší za císařem.

Bitva již přecházela ve zmatek zoufalých náporů, již odkrývala nejskrytější plány. Štáb císařský jezdil již po tři hodiny s rozkazy a přijímal rány, povýšení, kříže i hroby.

Ordonanc přijížděl za ordonancem, ordonanc za ordonancem přinášel ponuré zprávy. Generálové adjutanti císařští se rozprášili, pospíchali přejmouti velení z rukou padlých i raněných vůdců divisí.

Už i Ney zažádal posily, už Murat vypravil samého generála Belliarda pro zálohy.

Napoleon ani neposlouchal, ani nerozuměl volání po gardě, která jedním útokem mohla nakloniti váhy.

Zprávy se stávaly od minuty k minutě hroznějšími.

Moraud raněn! Montbrun zabit! Velká reduta znova opanována nepřítelem! Mrak jízdy se ukázal na levém křídle! Generálové Huard a Plausonne padli!

Napoleon hlasem ochraptělým dával rozkazy. Pokoušel se proniknouti dýmy dalekohledem, ale potkávaje pouze mlhu neproniknutelnou, mračil se, chmuřil se.

„Sire!“ — vmísil se nejistě kníže Berthier. — „Máme divisi Asparede pohotově!“

„Ani pomyšlení!“

„Maršálek Ney“ . . .

„Sešílel jsi! Ney slibuje posilami dobýti, — ale posily jsou především pro udržení starých posic! . . . Dej mi zprávu o pravém křídle!“

„Čtyry důstojníky jsem již poslal!“

„Pošli bataillon! Ať vím konečně, co se tam děje! Kde je pátý sbor!“

Berthier ustoupil stranou. Dva odpočatí ordonancové jeli ještě hledati zprávy ve zmatku bitevním. Sotva však se ponořili důstojníci ti v dálce, když najednou na návrší se ukázal jezdec bez čepice a zalitý potem a tak zamazaný krví, že nebylo znáti ani hodnosti ani uniformy.

Štáb se vrhl k jezdci, který přijížděl přímo k císaři, — leč jezdec již houkl prudce.

„Raport pátého sboru!“

Napoleon pospíšil ke příchozímu.

„Mluv! Povídej!“

„Utycza dobyta! Obklíčení postupuje! Nepřítel ustupuje . . . a . . . “

Jezdec nedokončil, neboť v té chvíli pod ním padl kůň, jako kosou podťatý.

Štáb císařský přiskočil o závod, aby dostal ordonance od klusáka v křečích sebou zmítajícího.

Chirurg císařský Lavrey pokynul na své pomocníky.

Ordonanc těžce oddychoval a pohlížel skleněnýma očima. Napoleon se sklonil k ordonancovi.

„A co máš ještě říci?! Co ještě?!“

Skleněné oči ordonancovy hleděly na tvář císařovu dlouho, nehybně, až v tom na dně vyhaslých zřítelnic se zatřásly nové blesky.

„Co ještě?“ pátral císař.

„Rozkaz splněný!“ — zašeptal ordonanc a omdlel.

Napoleon ocenil v okamžení důležitost raportu a rozhodl

„Asparede pomůže nejprve Neyovi!“ . . .

Chirurg císařský Lavrey současně již prohlížel omdlelého a rozhodl.

„Uřízneme mu nejprve ruku!“ . . .

Poručík granátnické kompanie polního dělostřelectva pátého sboru velké armády, jmenoval se Rostworowski.

Antonín Ježek:

Chlum.

(Příteli MUDru. A. Slavíkovi věnováno.)

Před mým zrakem vévodíš jak v pohádce,
ty Chlume, vrouben lesy kolkolem,
za třpytu slunka záříš rybníky,
v jichž zrcadle bych shlížet mohl se!

Kol kolem tvé lesy v dál se tratí
a velikáni pnou se do nebes,
jak chránit chtěly by vší silou
u Staňkova — naší republiky mez.

Až k Šumavě se zraky moje nesou,
kde v matných dálavách se hvozdy naše pnou,
kde tvoří hráz mezi tvým a mým,
Rakouskem — a naší otčinou.

A nade Chlumem ve barokním slohu
se tyčí Mariacel Malá v sličné kráse,
by Matce Boží hold svůj v každé době
složila duše zbožná, pomoc vyprosila sobě.

O, Chlume, pohraničí věncem lesů střez
a řadou rybníků svých napoj lučiny,
Ty Matko Boží přímluvou svou chraň
svůj zbožný lid a jeho dědiny!

Otokar Jakoubek:

Z myšlenek.

Cit.

Na ulici padl člověk . . . Bohatý? Chudý? . . . Chudý.

Kdo chudobu by zvedal? Zase jen chudý, chudý však právě kolem nejde.

A bohatci, již kolem šli, spěchali do říše radovánek. Pronesli jen pohrdlivě: „Nějaký chudák! . . . “ a šli dále. Nač kaziti si dobrou náladu pro neznámého chuďasa. Dlouho ležel nebožák bez pomoci. Pojednou šli kolem dva staříci s mozolnými pravicemi. Poznali v padlém svého druha z továrny. Zanesli jej dosti těžce do průjezdu nejbližšího domu.

Přivolali lékaře. Pozdě . . . Spoludruh zatím dotrpěl.

Kde zůstal cit bohatců? Cit? Již dávno vyprchal.

Msta

Msta zrodila se z matky Zloby. Proto také msta se zlobou vždy svorně kráčejí. Msta jest vynalezavá, byť často hloupá byla.

Msta jest nejhorší nectností lidstva. Ničme ji v zárodcích jako škodlivé býlí! Mstitel zelená, když nepřítel kypí zdravím, směje se, když on pláče, a rmoutí se z jeho veselí.

Ještě mocnější je účinek pomsty ženy. Je sice muže tělesně slabší, ale když její duše vzplá pomstou, vyvrací vše ze základu. Žena mstitelka jest krvelačnou šelmou . . .

Zuří-li msta proti nám, zachovejme vždy rozvahu. Vzpomeňme si vždy, že pes tak dlouho štěká, až ochraptí. Též msta pomine.

Kdo léčí mstu nepřítele klidem, jest nejlepším jeho lékařem.

Zima

I zima má své půvaby, třeba, že chudina vidí nejraději její paty. Zima s mrazy toť pravá poesie Vánoc. Zamrzlé řeky a rybníky, zábavy na lýžích a rohačkách v horách, sněhové závěje tamže doplňují zimniční činnost paní Zimy.

Bujará mládež bruslí, hrouduje se a tvoří ze sněhu různá výtvarnická díla: sněhuláky a sněhulačky. Mráz na oknech vykouzluje nejpestřejší květy. Vousáčům přirůstají na vousech rampouchy.

Stromy v sadech, lesích a zahradách i pole dostávají nový bílý háv, a pohled s výšin na ně je pohádkový. Toť obraz zimy třeskuté.

Nevábná je zima blátivá. Taková zima je nezdravá. Tělo potřebuje mrazu jako pokrm soli.

Lakomec.

Seděl na pokladech zlata a přece vzdychal jako žebrák. Mohl se v zimě odíti v nádherný hermelín a přece se tetelil zimou v rozbitém lehkém kabátci. Mohl si dopřáti královských hodů a rval se na ulici o sousto, předhozené hladovícím psům.

Byl lakomcem, jemuž nebylo v okolí rovno. Žebral u dveří chrámových a vyžebranou měď měnil v zlato, které v sklepním brlohu, v němž přespával, skrýval. Byl hladem vyhublý, jen kost a kůže.

Takový život vedl několik desetiletí. Žebral a ukládal. Hladověl a v noci přepočítával svou hotovost.

Jednou v jeho nepřítomnosti navštívili jeho skrýš zloději. Vzali si celý zlatý poklad. Lakomec si zoufal.

Hlad.

Hlad zažene vlka až k lidskému obydlí, člověka zase hlad z příbytku vyhání, by vyprosil si aspoň nejmenší sousto. Hlad zalomcuje člověkem jako vítr osykou. Hlad přináší šílené myšlenky.

Co v chudině bývá tohoto nezvaného hosta! Na dítky se šklebí tento starý závistník, nedopřává jim často ani černého chleba. Rodiče mnohdy sousto oželí, když několik krků kolem se natahuje.

Proč hlad v chudobě sídlí? Protože lidský soucit ve světě tak pokulhává. Najedený žaludek nevěří, že druhý hladem kručí.

Kdo jsi syt, rozjímej o bližním: „Snad doplnil by se žaludek chudáka mými zbytky . . .“ Ba často co se stolu bohatce padá, zachránilo by hladovícího. Kdo lid štve hladem, štve na sebe šelmy!

Bohatství.

Jak bohatství se zrodilo? Jen z práce rukou pilných. Kde dělnictvo jak pilné včely pracovalo, tam rostlo bohatství jako z vody rákosí a lekniny.

Bohatství přináší zdroje blahobytu, ale jako orkán ničí v sobě nejčastěji všecku lásku k mozolné dlani. Boháč ztrácí většinou hlavu i srdce. Ba i zhusta oslepne.

Vše podniká jen pro svou pokladnu. Nevidí, že chudák k ní svůj zrak upírá, ale málokdy z ní něco obdrží. Boháč necítí pak jeho těžkého žití.

Nebe na zemi měl by dělný lid, kdyby všichni boháči jho s něho sňali. Bohatství by se zušlechtilo, bída potřela . . .

Kukačka.

Kukačka v lese zakukala . . . Vesnické děvče, které sbíralo na pasece jahody, ustalo ve své sběratelské horlivosti a tázalo se: „Kukačko pověz mně, jak dlouho ještě potrvá válka?“

Kukačka volně, ale silně čtyřikráte zakukala. „Ještě čtyři roky!“ povzdychla z hluboka dívka. A již novou otázku pronášela: „Kdy vrátí se z ní můj miláček?“

Kukačka mlčela . . . Děvčeti vyhrkly slzy a smáčely ve džbánku skryté jahody. „Kukačko, kukačko, tys mně dala! . . .“ zabědovala vesnická krasavice.

Kukaččina zamlklost byla hlasem prorockým. Za měsíc došla do vesnice zpráva, že její miláček padl v hrdinném boji . . .

Ztracení.

Jako vlaštovce není pomoci, když odpočívá na elektrickém vedení a elektrický proud proběhne drátem . . . Klesá ihned mrtva k zemi. Tak i s lidmi náchylnými k pokleskům, když nedbají rady dobrých přátel.

Jsou ztracení ve světě. Klesají stále hloub a hlouběji, až zabloudí v úskalí, kde vodní víry smetou je do vodní prohlubně. Zavře se za nimi voda i celý svět . . .

Co ztracených životů plní cely káznic a žalářů, co příšer ztracených povolání vydává různé skřeky v blázinci, co odpočívá jich předčasně odděleně na hřbitovech v říši samovrahů! Běda ztraceným! . . .

Věra Klecanská:

Modlitba.

Matičko svatá, k Tobě den ke dni
modlitbu ševelí chvějivý ret:
Na srdce zkvetlá dětí svých shlédni,
opatruj lásky nám růžový květ!

Matičko svatá, kdyby snad květy
naše chtěl zahubit lidských zlob mráz,
přesladká, vyslyš chvějivé rety:
Teplou svou náručí obejmi nás!

Leander Brejcha:

Nokturno.

Je noční klid — Jen luny svit
ve ztichlý chrám se vedral;
vše pozlatil, obohatil
a tisíc barev rozhrál
tam na oltáři, zkad mi plá
Tvá svatá Tvář tajúplná,
ó, Maria!

Ó, Hvězdo má, ó Luno má,
tak vlídně dolů kyneš
a ruce Své, tak milostné,
kol duše mojí vineš — —
Ó, drž ji v pevném objetí
a nepust z lásky zajetí!
Až se mnou věčně splyneš!

Antonín Ježek:

Tatíčkovi to nejkrásnější.

Opouštěla školu nerada a zase ráda, vždyť svou samotu změní za ráj, kde sice růže kvetou, ale mají i trny, kde radost se žalem se snoubí, smích s pláčem, leč vše se snáší klidně, kde dva jsou dobré vůle. Neměla Libuška již nikoho, jen on, její Tonoušek bude jí světlem, které bude svítiti v další cestu jejího žití, on povede ji přes úskalí a srázy, bude jí hradbou a záštitou před světem.

Dosáhla svého cíle, po němž toužila, jemuž věnovala řadu myšlenek ve dne, v noci, jenž posvěcen byl slzami, když poznala, že chybila . . . Teď tu sedí sama, v pokoji matně ozářeném elektrickou žárovkou, dívá se, jak ručičky pendlovek šinou se pomalu vpřed a jest jí smutno. Osaměla, neboť před několika hodinami vyprovodila svého manžela na nádraží. Odejel jako sta jiných na bojiště, kde se tak málo cení život, kde jako růže pokrývají cesty krvavé skvrny, sténání a ojedinělé výkřiky zaznívají ztemnělou nocí, kde smrt prochází a kosí bez ustání úrodu

jako k žatvě připravenou, aby tím samým v dáli vynutila pláč a nářek, slze i kletby. Mráz přechází ji po těle, vzpomene-li, že snad naposledy líbala jeho tvář, hladila jeho vlasy, kde tu a tam již zalesklo se vlákno stříbrné.

„Ne, to se nesmí státi, vždyť není sama, přijde okamžik, kdy v bolestech dá život tvoru, který jí má stále připomínati muže. Kdyby to aspoň již bylo, aby nebyla sama, ráda by to mučednictví podstoupila, aby dvě bytosti dýchaly pro toho, na něhož jako šakal číhá smrt. To by jí bylo útěchou, vždyť muž tolik se těšil na hezounkou panenku, až se bude batoliti kolem něho, až se přijde poláskati a zjeví to, co zatím mělo zůstati tajemstvím a nyní — — —, bila dvanácta. Žárovka shasla . . .

* * *

Uplynula čtyři léta. Po inženýru Prokopcovi jakoby se slehla země. Litice válečná v Rusku zavála všechny stopy, spojení bylo přerušeno a psaní, která vzájemně měla líti balsám do otevřených válkou ran hynula v požárovišti a bahně plání ruských.

Marně se ptala malá Heluška na tatíčka každého rána, nikdy večer před spánkem neopomněla vroucí modlitbou prositi Boha o jeho ochranu a návrat, leč . . . tatíček nešel. Daleká Sibíř dokonala dílo . . .

* * *

Jednou, když vracela se paní Prokopcová s Heluškou domů, byla upozorněna, že muž se vrátil a čeká nahoře. Byla by, uslyševši tuto radostnou zprávu, nejraději vzlétla vzhůru, ale ne, překvapí muže, Helušku nechá u domovnice a půjde sama. A co si umínila, provedla. Nemohla ho ani poznati, jak zmohutněl, jako legionář, který pomáhal osvobozovati svou vlast. Vrhla se mu v náručí po tak dlouhém odloučení . . . Podíval se na ženu, zdálo se, že ještě někoho hledá, chtěl se tázati a zase se bál, aby nedoznal sklamání. Vstoupili do bytu, vše, jak bývalo, nic se nezměnilo.

„Odlož a pohov si," — řekla, „já si jen někam odběhnu a hned se vrátím a potom budeš všecko vypravovat" — a zmizela, leč s ní zmizely také bílé šatečky, bílé botičky, punčošky a vše putovalo dolů, kde maminka Helušku pěkně oblékla, v blízkém závodě koupila kytici a teď šla panenka vítati tatíčka, Ale, nemohla říci ani tolik, co ji maminka nakázala. Sotva se objevila, chytil tatíček andílka do náručí a polibky sypaly se jako jiskry od kovadliny.

„Ale, co to, my tě chtěly překvapit a ty jako bys vše věděl," pravila paní Prokopcová.

„Děcko, vždyť jsi zapomněla z piana odstraniti Heluščinu podobiznu a věř, že než-li jste přišly, zlíbal jsem ji předem mnohokrát."

„To měl býti tedy dárek na uvítanou?"

„Ano — tatíčkovi to nejkrásnější — a malá Heluška posadila se otci na klín."

Literatura.

POLSKA.

Przeglad polski. Č. 8.—9. roč. 137. ve článku „Leonardo da Vinci" píše dále o aviatice v 15. století.

Myšlenka aeroplanu nebyla lhostejna duši polské Čarovna postava Twardovského sahá do 15. století. Univ. prof. Birkenmajer měl přednášku o prvním létadle polském. Mincmistr varšavský Boratini skonstruoval takové létadlo. Majíc kocoura pasažerem vzlétlo r. 1648 a přistálo s neporušeným zvířetem. A pokud se týče motoru benzinového, i tu technika polská byla činna. Zasluhu praktického rozřešení leteckého problému má Ader, letec francouzský, který r. 1897 vznesl se před vojenskou ministerskou komisí na létadle Avionu a letěl 300 m. To byl první úspěch. Avion měl podobu netopýra, křídla nehybná, dva parní motory o síle 40 koní, ženoucí dvě křídla čtyřramenná. Další lety byly katastrofální. Šťastnější byl Dán Ellenhammer, Francouz Bleriot, ale největších úspěchů dosáhli Američané, bratři Wilbur a Orvil Wright (Rait) svým proslulým letem 17. prosince 1903 a letectví dali pevný základ. Vzlety Lilienthala v Němcích byly toliko pokusy a neměly vlivu na konstrukci létadel. V Německu pak zavládl systém balonový, z příčin militaristických a vyvrcholil v Zepeliny.

Problém nápodobení letu ptáků, starý jako svět, rozřešil sice věk dvacátý . . . ale otcem té myšlenky byl náš Leonardo da Vinci. L. ve své činnosti vědecké držel se methody experimentální; od zjevů známých, obecných postupoval k méně známým, až dospěl k odhalení zjevů úplně neznámých. Tak i v otázce aviatiky. Východiskem byla mu analogie okřídlenců, jichž let zkoumal co nejpřísněji. Mimo to zkoumá povětří a vodu a dospívá ku překvapujícím výsledkům podobnosti obou elementů. Jsou to theorie hlásané a rozvinuté později ve stol. 17. Newtonem.

L. napsal úvahu o letu zvířat a rozdělil ji na čtvero knih. První jedná o letu pomocí úderů křídel; druhá o letu bez úderů křídel, pomocí větru; třetí o letu ptáků, netopýrů, ryb, hmyzu; čtvrtá o letu na strojích. V traktátu tom stojí L. na stanovisku dnešního učeného konstruktora a uvažuje o letu ptáků jako přírodovědec, anatom a mechanik. Rýsuje kostru ptáka a přemýšlí o konstrukci a ústrojí křídla. Nepouštíme se v podrobný výklad myšlenek jeho, jež nám zachovaly rukopisy, uvádíme toliko závěrečnou definici jeho úvah o letu umělém: „Pták — praví L. — je útvar, činný dle pravidel matematických, kterýžto útvar může člověk sestrojiti se všemi jeho pohyby, ač nikoli s tou silou, ale běží toliko o zachování rovnováhy. Proto pravíme, že útvaru tomu, zrobenému od člověka, nedostává se tolika duše ptáka, která musí býti nahražena duší člověka." A dále praví: „Pamatuj, že pták tvůj (t. j. letec) může nápodobiti jen netopýra, jehož blány tvoří pevnou vazbu . . A kdybys volil křídla ptáků, věz, že mají hrubší kostru, silnější stehna, kosti duté a péra nesloučená, že jimi vzduch proniká. Netopýr má oporu v bláně, která je spojena a neprostupná. Na základě toho šetření ptáků a zvláště supa a jeho způsobu boje, radí vyhýbati se údolím horským a vznášeti se vysoko v povětří. To potvrzuje prakse, že létati vysoko je bezpečnější, než létati nízko. Ke konstrukci radí užíti silné vydělané kůže, žeber z pletenců hrubého hedvábí, blány křídel z barchetu, napuštěného klihem a zevnitř látky napuštěné ševcovskou smolou, varuje však užíti železa, které v ohbí snadno se zlomí. Stať o statice je v letectví nejtěžším problémem. L. píše: „Letec má býti volný v pasu, aby byl v rovnováze jako v loďce, aby těžiště jeho a stroje účelně mohlo se měniti." V tom mimoděk následoval ho ve svém létadle Lilienthal. L. doporučoval let žeglový t. j. spoléhající jen na sílu větru, nesoucí ptáka s rozpjatými křídly jako zavěšeného ve vzduchu. Bratři Wright byli první, kteří tu thesi potvrdili na aparátě bez motoru.

A přece L. byl více theoretik, než praktik. V okolí Florencie žije dosud legenda, že s lysé hory Cecero (Labutí) vzlétla kdysi ohromná labuť, přelétla a nikdo již ji nespatřil. Učený Vlach Gerolamo Cardano, přítel L., uvádí, že L. pokusil se létati, ale se špatnou se potázal a dodává ironicky, byl velkým malířem. Z jeho theorie však mohlo se zroditi to, o čem

snil Athéňan Daidalos a co vypravuje mythus o Ikarovi a čím lámou si hlavy i dnešní vynálezci a konstruktoři.

L. očima duchovníma vidí splnění svých snů. Ve své pracovně ve Fiesole napsal: „I vznese se velký pták ku prvnímu svému vzletu (letec) se hřbetu hory Labutí (Cecero ve Florencii) a naplní svět úžasem, literaturu slávou a chválou věkovitou zvěční své rodné město.“ Nestalo se! Dnes teprve ve válce světové lidstvo zří — ve strašném bolu — narozeniny velikého vynálezu Leonardova. Jaroslav Slavíček.

NĚMECKÁ.

Zum Priesterideal. Charakterbild des jungen Priesters, Johannes Coassini aus dem deutschen-ungarischen Kolleg. in Rom. Von Ferdinand Ehrenborg S. J. II. a III. vydání. 1918. Nákladem Herdera ve Frýburgu. Stran XII a 291. Cena nev. M 4·—, váz. 5·50.

V Římě zemřel dne 19. prosince 1912 mladý, teprve 25 let čítající kněz, chovanec Kollegia Germanika Jan Coassini, rodák z Gradisky, syn tamějšího lékárníka, muže zámožného. Proto bylo by se snad doporoučelo, kdyby byl název této knihy pouze „Jan Coassini“ a nikoliv „K ideálu kněžství“. Líčí se slohem poutavým jeho šestiletý pobyt v Germaniku až do smrti, která jej zastihla sedm neděl po vysvěcení na kněze. Kniha dočkala se vzdor válce za čtyři léta tří vydání ve své původní řeči a byla již přeložena do sedmi jazyků, totiž do maďarštiny, polštiny, portugalštiny, angličiny, frančtiny, italštiny a holandštiny. Snad se také dočká překladu do češtiny, jehož by si jistě zasloužila.

Podán tuto život mladíka, který zemřel jako světec. Nevykonal nic, co by hýbalo světem, neměl žádných vidění, nebyl původcem zvláštních skutků, zázraků, nezapsal do svých zápisků duchaplných myšlenek a poznámek, ale žil život jednoduchý, jak jej žíti máme každý z nás. Bojoval proti každodenním slabostem, staral se o zdokonalení své duše, hledal posilu v boji životním u pramene, který nám dal zakladatel naší církve ve svátostech. Zanechal mnoho poznámek, zápisků. Protože nikdy mu nenapadlo, že by byly uveřejněny, jsou pravým obrazem jeho v pravdě čisté, svaté duše. Dopracoval se k ideálu kněze. Onemocněl a po krátké nemoci zemřel tak jak žil, svatě odevzdán cele do vůle Boží.

V nynější době, kdy obracejí se zraky všech k ideálům kněžským, jest potřebí osvěžiti se, pobídnouti sama sebe, pohlížeti vzhůru ku vzorům. Životopis jest zajímavou vzdělávající četbou, hlavně pro kněze, ale také pro všechny, aby se přesvědčili, jak mladí mužové, vedení Jesuity, pracují a vzdělávají se ve stínu Vatikánu v muže ryzího karakteru. Kéž jest mezi námi mnoho podobných světlých mužů; pak pokvete, sesílí i církev a znovu se dokáže pravda slov Kristových „Brány pekelné jí nepřemohou“. Četba této krásné knihy osvěží ducha jednoho každého z nás. Devět pěkných obrázků, pořízených podle fotografie, slušný papír, pro oči jasný tisk, v němž není tiskových chyb, jsou knize k ozdobě. Ignát Zháněl.

Jón Svensson: **Sonnentage.** Nonnis Jugenderlebnisse auf Island. 3. a 4. vydání. Nákladem Herdera ve Frýburgu. Bez letopočtu, 1918? Stran VIII a 294. Cena váz. M 5·40, neváz. M 3·60.

Teprve v nedávné době stal se daleký ostrov Island cílem jak cestovatelů tak i přátel literatury. Nejvíce k tomu přispěli úředník poštovní ve Vídni Poestlon a jesuita Baumgartner. Jón Svensson, kněz jesuita, nyní ve Feldkirchenu, jest rodilým Islanďanem, a vydal o svém mládí již tři knihy, vesměs u Herdera. Jednu z nich tuto oznamujeme. Vypravuje své příhody z mládí, jež prožil na tomto ostrově „geysirů“, t. j. tryskajících zřídel a v této zemi ledu. Jsou sice příhody v celku, jak v životě dětí samozřejmo, nepatrné, ale dovedné péro spisovatelovo dovedlo z nich učiniti malé epos.

Podáno tuto šest povídek. Hned první ukazuje, jak vyškoleným pérem vládne autor; popisuje, kterak za sněhové vánice, — neboť jsou největší nepříjemností na Islandě časté větry, které se často zvrhují v děsné vichřice a bouře — byli zasypáni inteligentní pastýř Julli s ovečkou dětem velmi milou, jménem Dúfou. Krásnou básní prósou psanou jest povídka „Ovčička“. Hoši našli na procházce ovečku, které se chystala vrána vyklovati oči. Zachránili ji, zanesše ji k hospodáři, který naznal, že poranění není tak zlé, že má ovečka sice zakrvácené oči, ale že se uzdraví. Po-

vídka o „Vale", jak tam jmenují jakýsi druh prorokyní, jest pouze částečně z Islandu: vypravuje totiž tato žena dvě události, jejichž děj jest z Alžírska a z ovzduší francouzského. Pěkný jest popis výletu, který učinil Nonni — tak se jmenoval v mládí doma autor tohoto spisu svým chlapeckým jménem — se svým mladším bratříčkem Manni. Byli příliš podnikavi a chtěli vylézti na horu poblízku jejich domova. Povídkou, kterak Nonni jel na koníku ku svému příteli, který ho pozval k sobě na narozeniny a kterak byl na cestě překvapen hroznou sněhovou bouří, z níž však ho šťastně zachránili, končí tato zajímavá a všem čtenářům doporučitelná kniha. Jméno „Nonni" má již v německé katolické literatuře dobrý zvuk. Svensson jest mistrem slohu. Igaát Zháněl.

ČESKÁ.

Jaroslav Řehulka: „Ministranti". Knihovny Družiny literární a umělecké svazek VII. Olomouc 1919. Cena K 3·70.

Radostný zjev! První kniha mladého autora a zrovna hotová trefa! Literární Morava vydala již několik autorů, kteří s ostrým pozorovacím talentem slučovali v sobě také vítanou žílu jadrného humoru. Kosmák, Křen, Bystřina, abych uvedl hodnotná jména, jejichž pokračovatelem, na předchůdcích zcela nezávislým, jest Jar. Řehulka. Jeho první kniha potěší každého čtenáře a vyhoví i požadavkům vytříbeného vkusu literárního. Řehulka vybral si jenom malý výsek života svého rodného hanáckého kraje, tak bohatého na figury oplývající svérázem i humorem, ale toto ovzduší mezi farou a sakristií ovládá mistrovsky. Maluje věrně rázovité prostředí, na jehož pozadí plasticky vystupují neodolatelné postavičky hanáckých ministrantů, stréců kostelníků i starších bratří. Je to dojista částečně již vymírající svět, co nám tu s pěknou dávkou poesie zachraňuje Řehulka před zapomenutím. Ano, tací bývali kluci ministranti v době, která ještě dávala kostelu, co je kostelního. A když vás nynější vše na ruby obracející doba rozmrzí a rozladí, vezměte do ruky knížku Řehulkovu, za kterou jsme autorovi povinni srdečnými díky! Vivat sequens!

J. Kk.

Tři lásky, román. Napsal Jan Osten, illustroval Karel Šimůnek. Vydalo Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze. Vybrané spisy č. 105 až 110.

Spisovatel počíná poutavý román hned vlastně láskou třetí, pobytem inženýra Vladimíra Makovce u nadlesního Roháčka, kde pracuje o melioraci velkostatku barona Berghofa, ale první láskou jeho byla Zdenka Macháčka továrníka, s jehož synem Kamilem byl v dobrém přátelství. Byla to jako studentská láska se všemi něhami, ale Zdenka už byla zasnoubena dobrému muži továrníku Verychovi. Vladimír požaloval a studoval dále. Ve Švýcařích na cestách seznámil se s krásnou francouzkou Clairou Lebrancovou, jejíž srdce získal i lásku k českému národu, že se naučila česky, četla naše přední autory, hrála české skladby a navštívila Čechy. Vše se jí zde líbilo i papínkovi česká kuchyně. Makovec se zakotvil u velké firmy v Paříži a tu se i oženil. Ale žena mu zemřela ponechavši mu dcerku svého jména, s kterou se odstěhoval do Čech. Tu pak u hraběte Berghofa seznámil se s dcerou jeho Lucy, která s počátku nenáviděla plebejce, ale posléze si zamilovala inženýra („Zpěvem a hudbou k srdci"). Ale oba uznali, že by to k ničemu nevedlo, ve smíru se rozešli navždy. Makovec vykonav tu práce odejel do Prahy, kde se opět sešel s dávným přítelem Kamilem, jehož švakr Verych zemřel a zanechal vdovu Zdenku volnou. Tak Vladimír dostal zase prvou lásku, Zdenku, která si velice oblíbila jeho dceru Clairu. Děj jest velice napínavý, zakončení poněkud všední, třeba čtenáře uspokojující.

Jan Osten osvědčil se tu svižným romancierem. vyličuje znalecky život pražských studentů, starších pánů ve vinárně, život malířů Čechů v Paříži, bouřlivý v salonech, tichý v myslivně, život světáků i skromné dcerky nadlesního Růženky, veřejný i soukromý, v práci i oddechu. Osvědčil též odbornou znalost věd technických podaných pro každého čtenáře srozumitelně. Hrdina románu jest mužem šlechetným, dítětem štěstěny, neboť se mu všechno daří, upřímným Čechem, jenž nikde původ nezapírá, lásku ke své vlasti se zdarem probouzí. Miluje stejně Paříž, Prahu jako rodnou obec, venkov, jest zanícen pro svůj obor, ale i pro

umění, rozumí malířství, hudbě, pro sebe i básně píše. I vedlejší osoby rázovité, ucelené, zajímavé jako na př. malíři ve Francii Salač, venkovan, Hroděl, portretistka, nespokojenec.

Román psán plynně, illustrace pěkně přiléhají k textu. Není dosti jasno, proč „krasavice dýchala silou, zdravím a úrodností (!)“ str. 169. Genitiv od čtyři je čtyř ne čtyřech, str. 186 — Na desce uvedena podobizna autorova a ku konci udáno, že román dopsán „ve Zdislavicích u Vlasimě, dne 4. září 1918“. r.

Otakar Březina, katolický básník? V posledním čísle brněnské „Hlídky“ č. 6. uveřejňuje profesor bohosloví dr. Tomáš Hudec počátek zajímavého článku nadepsaného „Několik slov o moderním budhismu a theosofii“. V úvodě píše takto o známém našem básníkovi Otakaru Březinovi: Otakar Březina byl s leckteré strany pokládán za básníka křesťanského neb aspoň za takového, který jeví silný sklon k náboženským ideám křesťanským a který je na nejlepší cestě státi se moderním křesťanským poetou. Proto katolická moderna zaujala k Březinovi ihned od počátku stanovisko velice přejné. V 17. čísle letošní „Lípy“ dokazuje V. Lesný, jak poesie Březinova je celá prostoupena myšlenkami filosofie indické, která tvoří ideový podklad jeho jistě krásných a často okouzlujících veršů. Březina sám také se otevřeně přiznává k tomuto vlivu, jímž indická filosofie a indické náboženské ideje na něho působily. V. Lesný má v této věci pravdu.

Všechny ony stále a v tisícerých variacích se opakující výroky Březinovy o duších, jež putují stáletími, o reflexích jiného žití, o znovuzrozeních a zrání pro věčnost, o tajemné vině narození, o věčné spravedlnosti, o koloběhu světů a vše to jsou myšlenky filosofie indické, které se v Březinových básních odrážejí a které jediné nám umožňují vniknouti do smyslu záhadných slov básníkových. Z Indie má Březina své nábožensko-filosofické názory. Z Indie pochází i onen pessimistický mysticismus, který jako mlha pokrývá a prostupuje jeho verše.

Poesie Březinova jest skutečně filosoficko-náboženská. Výslovně křesťanského však není v poesii jeho nic, a ony myšlenky filosofie indické, s nimiž se u něho na každém kroku setkáváme, stály by domyšleny jsouce do konce s učením křesťanským v přímém odporu. Náboženskou lze sice poesii Březinovu nazvati, nikoli však určitě křesťanskou. Že byl pokládán od mnohých za básníka křesťanského, to bylo nedorozumění a nepochopení jeho myšlenek. Byla to neurčitá a rozplývavá Březinova terminologie, užívající tak často výrazů a obrazů křesťanských, byl to dále též Březinův mysticismus, který vzbudil u leckoho domnění, že má před sebou básníka křesťanského!

Ano byl již čas, aby bylo jasno mezi námi, čemuž přísluší zásluha naší výborně redigované drem Pavlem Vychodilem „Hlídce“. Zh.

Obrázky z katolických missií. Napsal František Všetečka Díl II. Stran 214. V Brně, podíl Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje na rok 1917 a 1918. Cena 4 K.

Prvý díl tohoto díla vyšel rovněž jako podíl brněnského dědictví cyrillomethodějského na rok 1916. Byl doporučen ve „Vlasti“ v dubnovém čísle 1917, stran 514. Popisoval činnost missionářů a snahy církve katolické rozšířiti víru Kristovu mezi národy asijskými, kde jest tato činnost velmi obtížná. Skoro každá krajina Asie vyžaduje zvláštního způsobu práce missijní, která musí býti přizpůsobena stupni a druhu vzdělanosti toho kterého národa. V Asii žijí národové, mající prastarou vzdělanost, na níž houževnatě lpějí, s čímž ovšem nutno missionářům počítati, a dle toho také upraviti svůj poměr k lidu.

V díle druhém přikročeno k missiím africkým. V Africe jest skoro všude týž poměr co do zjevů přírodních i životních, téměř všichni černoši jsou na stejně nízkém stupni vzdělanosti, proto jest i způsob, jak je připravovati a nadchnout pro víru v Krista, skoro všude stejný.

Zprávy, jež jsou v tomto svázku podány, jsou z různých krajin afrických; nejobšírněji zmíněno o trapistech z Marianhillu v Natalu. Zprávy missijní měly by býti oblíbenou četbou všech našich lidí: kdo jich nečte, připravuje se o velký duševní požitek; vždyť najdeme tu kromě poučení skoro na každé stránce vzácné příklady obětavosti a vůbec všech nám potřebných ctností. Činnost našich missionářů jest skvělou apologií naší

církve. Katoličtí missionáři jsou vlastně zakladateli nového zeměpisu ve všech jeho odvětvích. Katoličtí missionáři doprovázeli Kolumba na jeho první výzkumné cestě do Ameriky, missionáři byli první, kteří prozkoumali celou řeku Amazonku od pramenů až k ústí, objevili řeku Missisipi, svými zprávami a dopisy, zasílanými do vlasti vzbudili zájem pro cesty a výzkumy, zhotovili mapy od všeho světa uzavřené Číny, jimž se až po dnešní den podivují odborníci! Když před lety cestoval po Africe švédský učenec baron ze Sverinů, řekl: „Kdybych nebyl filosofem (t. j. vlastně nevěrcem), musil bych se po tom, co jsem viděl v Africe, státi katolíkem. Katoličtí missionáři naplňují mne živým podivením, neboť působí mnoho dobrého." Proto docela správně napsal Huc: „Zprávy misionářské jsou pravdivé zpravodajství bojující církve, kdež jsou zaznamenány činy apoštolů, ctnosti novokřtěnců, boje mučedníků."

Škoda, že poměry nedovolily, aby byla přidána ku krásné knize Všetečkově mapa i obrázky a že dobrá polovina látky musila býti poodložena. Těšíme se, že vyjde, jak slíbeno, nákladem misionářského ústavu v Mödlingu u Vídně. Dědictví cyrillo-methodějské, které vydalo pro své členy již více knih o katolických misiích, získalo si tak o ně velkých zásluh; jestiť velmi rozšířeno, tedy známost o nadšené působnosti missionářů vnikne do nejširších vrstev všeho našeho lidu.

V nynějších neutěšených dobách pro církev jest četba této zajímavé knihy Všetečkovy osvěžením a posilněním ve víře. Kéž brzy vyjde další svazek, který má jednati o missiích v Americe. Ignát Zháněl.

Rok na vsi. (Kronika moravské dědiny.) Napsali Alois a Vilém Mrštík. Nákladem J. Otto v Praze. Čtenářstvo jistě s vděkem uvítalo vydávání sebraných spisu bratří Mrštíků, kteří dobře zapsáni jsou v obci spisovatelské. První díl zahájen byl „Rokem na vsi", jehož tvůrcem jest vlastně Alois Mrštík. Pro veliké zásluhy vzhledem k dílu, při II. vyd. jmenuje svého bratra Viléma za spoluautora. V celé kronice dýše vůně moravských luhů, vesnice Habrůvka nás seznamuje s radostmi i žaly svých osadníků a my v duchu opouštíme stíny velkoměsta, bychom prožívali s nimi kousek života jejich. Snad staří čtenáři maně při tom vzpomenou svého mládí v chaloupkách pod doškovými střechami, těch starých, zlatých časů, kdy vše bylo „samorostlé", lidé bodří ve svých přednostech i chybách, jichž bylo by škoda přesaditi v dusnou atmosféru velkoměst. A dnes ani venkov není tím, čím kdysi býval, přetvořil se, mnohde „zpanštěl" — ke své škodě. V pestrém kaleidoskopu ukazuje nám „Rok na vsi" přirozený život, řada figurek pohybuje se před námi, v každé nalezneme něco zajímavého. Již proto zaslouží si dílo naší pozornosti!

Jedinou chybou jest, že pokračování sebraných spisů bratří Mrštíků pomalu šine se vpřed, což nutno přičísti na vrub době válečné a ostatním slastem, které sebou přinesla. Antonín Ježek.

Obnova církve katolické v československé republice. (Návrh Jednoty československého duchovenstva v Praze.) Tiskem Českoslov. akc. tiskárny v Praze II. V nepatrném dílku mnoho obsaženo z reformního hnutí kněžstva, jež vyvoláno převratem 28. října m. r. Jedná o zřízení patriarchátu, samosprávě církevní, úpravě otázky patronátní a obsazování beneficií, o liturgii československé, návrh na úpravu studia a výchovy kněží, zdobrovolnění celibátu, naše stanovisko k řádům, návrh na upravení praxe církevní při pohřbívání ohněm a úpravu brevíře. Jsou to arciť pouhé návrhy, které bude nutno realisovati, nemá-li církev při nynějším skostnatělém systému utrpěti pohromu. Nejsou to návrhy, které by snad nějak církev hleděly zmodernisovati, nýbrž postaviti na zdravý základ, na němž bude možno pracovati k větší slávě Boží a spasení nesmrtelných duší. Spisek tento nutno také doporučiti kruhům laickým, aby co nejšířeji byly informovány o zdravém názoru československého kněžstva a nedaly se mýliti různými novinářskými zprávami, které hnutí kněžstva hledí ubíjeti. A. J.

Rajská Zahrádka. Obrázkový časopis pro mládež. Uspořádal Václav Špaček. Ročník XXVIII. V Praze 1919. Tiskem a nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba.

Ač z příčin dobou nynější zaviněných opozďovala se jednotlivá čísla tohoto ročníku, přece ukončen ještě v čas . . . Vykazuje pak ročník 28. přes padesáte něžných básniček, jimiž přispěli zvláště: Fr. L. Zelinka, Z.

Křeslický, A. M. Kadlčáková, Sylva z Hrádku, Olga z Podhradí, Šáša z Orlíka, A. Šimersová, Fr. Šebestík a m. j. Povídky, pohádky a pověsti mají zde: V. Špaček, Al. Dostál, A. B. Šťastný, J. Mošna-Benešovský, K. Waldhauser, A. Mittenhubrová, Ig. Zháněl, J. Murtingerová, Dr. Rudolf Zháněl, J. M. Dědinský atd. Ze článků poučných upozorňujeme zvláště na zajímavé drobnosti o lidském těle od V. Drbohlava, dále na práce: „Církev v katakombách" od V. Zapletala. „Čeští stavitelé a jejich díla" od zvěčnělého Ot. Jakoubka a j. Pan pořadatel dal si všemožnou práci, by vybral čtenářům „R. Z." jen to nejlepší! Šeb. Rada.

Dramatické umění.

(Řídí Antonín Ježek.)

Národní divadlo vypravilo po prázdninách jako první novinku „V záři minulosti", výpravnou hru o 4 dějstvích. Napsal Lad. Novák, hudbu složil J. Kaan. Choreograf A. Berger. Režisér G. Schmoranz. Ve skutečnosti hra není naprostou novinkou, neboť jest to přepracování „Olimu", jež ovládla scénu r. 1904. Textem stala se hra jasnější, hudebně poskytla obecenstvu mnohý cenný dodatek hudební. Předehra k VIII. obrazu jest velmi zdařilou, potom tam, kde jeví se sklon k Mozartovi. Jinak hudba jest pouhým doprovodem a není na úkor mluveného slova. Vzhledem děje poutá zvláště dějství IV. (Obrození) hrající v 19. stol. (v letech třicátých), kde zříme první vlastence a slyšíme jich názory, které ani dnešní doby neztratily na ceně. Baletní vložky provedeny zdařile. Při této příležitosti vzpomínáme, že za ředitelství Šubertova skoro každý rok pro letní období zakoupen a vypraven byl balet, za kterýmžto účelem cestoval ředitel do Italie. Doba válečná zájezdy přerušila a v témž směru nemáme novinek až na známého „Andersena". Nyní snad náprava nastane, když sám baletní sbor dožaduje se povznesení umění tanečního, jež by se mohlo státi řádnou baletní školou s 5letým studiem, zdokonalování baletních vložek v operách a uvádění celovečerních baletů. V záři minulosti jest předehrou k uskutečnění uměleckých snah v naznačeném směru.

* * *

Městské divadlo Král. Vinohrad. Cid. Bohatýrská hra o 5 jednáních. Napsal Pierre Corneille, přel. Jar. Vrchlický. Režie K. H. Hilar. Zmíněná hra není pro Prahu novinkou, hrána v r. 1893 na Národním divadle, obsazena nejlepšími herci té doby. Po své premiéře r. 1636 ve Francii vzbudila ohromné nadšení a dnešní doba byla právě vhodná, aby poukázala zase jednou na ryzí charaktery, heroismus, vnitřní noblessu a úctu k starším, jež nyní zříme v naprostém úpadku, rozvratu. Třeba že je to hra z prostředí aristokracie, nutno její provedení uvítati; nezáleží na tom, že právě nyní odzvánějí vší aristokracii. Uvésti ji na jeviště divadla Vinohradského byl čin odvážný, ale ukázalo se, že soubor sil i v takových hrách plně dovede se uplatniti a mluviti pln ohně a nadšení zvučnými verši, jimiž dílo přiodělí mistr Vrchlický, překládaje je do češtiny. Palmu večera odnesli si pí. Iblová a p. Karen, kteří vystoupivše ve stěžejních rolích, ukázali své pochopení pro hry podobného rázu a se zanícením přednášeli své verše. K nim řadil se, čestně p. Vojta. Pí. Májové jako infantce role nesvědčila. Scenérie vyžaduje širokého rozhledu, aby děj na různých místech se odehrávající nebyl přerušován. Dr. Hilar jako zkušený odborník luštil ho tím způsobem, že v předu jeviště umístil portál o třech obloucích, z nichž oba postranní tvoří rámec scénám vedlejším. Nová scénická i dekorační výprava na návrh A. V. Hrstky se zcela osvědčila. „Cid" jest hrou, kterou divadlo právem může se pochlubiti a že nestárne, vidno z toho, že i v tak zv. parných měsících ocítá se na repertoiru při velmi dobré návštěvě. —

* * *

„Madame Butterfly", chvalně známá opera Pucciniho zaujala vystoupením p. Mařáka, který roli Pinkertona k svému vystoupení nastudoval. Obecenstvo rádo znovu poslechne melodickou hudbu, která plně tlumočí touhy srdce mladé Japonky, Cio-cio-san, jež zamiluje se do lod-

*

ního poručíka Pinkertona, aby mu věnovala celý život i po jeho návratu do vlasti. Oddaná v životě svému ideálu, čeká naň i se synkem, jehož povila za jeho nepřítomnosti, věrná i po seznání, že se ve své domovině oženil, ve smrti, jímá hloubkou svého duševního utrpení. K výkonu hostově řadili se čestně i dřívější interpreti a nezůstali svým rolím ničeho dlužni.

* * *

„Maškarní ples". Opera o 5 jedn. Napsali A. Somma a F. M. Piave. Hudbu složil Guiseppe Verdi. Režisér R. Lanhaus. Dirigent K. Nedbal.

„Maškarní ples" jest operou světového repertoiru a přivádí maně myšlenku rozdílu moderní operní tvorby, kde pravidelně málo se co děje ale mnoho zpívá a touto operou, kde v jednolitý tok splývá děj i hudba, aby jako ručej vpřed spěla. „Maškarní ples" předvádí nám hraběte z Warwicku, který lne čistou láskou k Amalii, choti svého ochránce a důvěrníka Renáta. U věštkyně Ulriky, kamž se dostaví hrabě v přestrojení, dovídá se, že zemře rukou toho, jemuž ji dnes nejprve stiskne. A byl to právě Renát. Na křižovatce pod šibenicí sejde se Amalie s hrabětem, ač sama tam jde proto, aby hledala kouzelný květ, který by zničil plamének její lásky k hraběti. Tam je nalezne Renát varující hraběte před spiklenci. Hrabě mu svěří vlastní ženu k opatrování, již Renát zahalenou v závoj, nepoznává, sám prchá. Leč spiklenci zatím přišli, mají Renáta za hraběte a Amalie, aby ochránila svého muže, odhalí závoj a Renát za smíchu spiklenců zří svou nevěrnou ženu. Doma chce ji trestati smrtí, ale potom spojí se se spiklenci a při maškarním plese zavraždí jejího svůdce.

Při premiéře hrál hraběte j. h. p. O. Mařák; s ním alternuje nyní O. Mácha, jehož některá arie chce svésti v obor operetní, také vyrážení slabik jest na újmu srozumitelnosti. Renáta dobře vystihl p. Luka, Amalii sl. Petanová, Ulriku dobře charakterisovala zpěvně i mimicky sl. Vastlová, Oskara zpívala j. h. sl. Zitová, jíž neschází chuti, ani prostředků státi se jednou dobrou silou, jen nutno dbáti srozumitelnosti slova. Oba spiklenci pp. Ternus a Lanhaus dobře zapadali v rámec hry. Sbory byly ucelené, rovněž i slabší orchestr. Tance v posledním jednání zanikly následkem nepatrné prostory jim určené.

Třebas, že úspěch hry byl dokonalý, nelze upříti, že by divadlu Vinohradskému více svědčilo, kdyby v repertoir neuvádělo hry, jež jsou byť i jen ve „výpomocném" repertoiru Nár. divadla. Nejde zajisté o závod, která scena plněji svému úkolu dostojí, ale nutno šetřiti časem, což zvláště platí o divadle Vinohradském, které během roku nevypraví novinek operních ani tolik, co jest prstů na jedné ruce. Raději studovati naprosté novinky, jež půjdou více k duhu obecenstvu i pokladně, ba i tvorbě operního tělesa.

* * *

„Sapfo". Komedie o 5 dějstvích. Napsal Alfonso Daudet. Auktor mnoha povídek o „láskách" neopomenul ani vděčné pole jeviště, aby předvedl nám Paříž a život v ní vířící. Vystupují typy mužů, kteří žijí jen „pro dnešek" své lásce, jiným nezáleží na minulosti a když sestárnou, žehrají na to, že jsou opuštěni a sami. Zříme ženy, jež dovedou opouštěti, aby samy jednou byly opuštěny a jiné, jež raději volí smrt než rozloučení. „Jak nevyzpytatelné jest srdce ženy" můžeme si položiti otázku na konci hry, která jest hrou staršího konversačního repertoiru a zároveň ukázkou tohoto genru francouzských společenských her.

Stěžejní roli hrála pí. Annie Sedláčková-Urbanová j. h., maškou, mimikou i srozumitelností slova plně odpovídala své těžké, ale i vděčné roli. Veliká byla, když žádala o lásku, veliká utrpení i radosti, shroucená ve svém bolu odstrčené a plná odříkání při dobrovolném loučení s tím, který pln obav se vrací, aby s ní prožíval dále běh života. Paní Sedláčková-Urbanová jest herečkou nesporně velkých qualit a není divu, že vnesla v celý soubor činoherní mnoho světla a všichni že se přičinili, aby hra vyzněla co nejpůsobivěji. Odcházíme z divadla s tím míněním, že Sapfo jest hrou, na niž se tak brzy nezapomíná.

* * *

„Pemza". Satirická komedie o 3. dějstvích od Jos. Kaldy. Režisér V. Vydra. Na scénu uvedena II. hra cyklu původních her, která přes své exotické prostředí — neboť odehrává se v Indii — jest částečně satirou na soudobé naše politické a společenské poměry. Pemza, toť jeden z úředníků banky (řečeno obrazně), který dovede využíti každé situace, jen když mu přinese nějaké dobro. Svou uhlazeností k vdově-sestře ředitele banky získá si jeho náklonnost, aby nemusil státi se vojínem, zasnoubí se s ní, když sluha Hind přivede zbouřence, prohlásí ho za ředitele a dřívějšího učiní sluhou, zatím co s anglickým vojskem se dorozumívá pomocí poštovního holuba. Když vojsko osvobodí ústav, slává se sám ředitelem. Jemu, který za svého úřadování nevzal péro do ruky, jenž pouhými intrikami s chladností Angličana se všemi jako figurkami na šachovnici hrál, dostává se nejvyššího vyznamenání. Osvědčuje se přísloví: „Svět klame a chce býti klamán!"

Ve hře vynikli p. Havel jako chéf ústavu, Ind. Neblich, p. Tuma, jeden z úředníků p. Rozsíval, p. Vydra místy přepínal. Jediná ženská role v rukou pí. Mickové byla naprosto zkreslena. Hra, která nečiní zvláštních nároků, byla čile sehrána, autor vyvolán.

* * *

Z české dramatické literatury. V Areně na Smíchově provedena původní operetta od Quidona Nosbergera „Bohémské milování". — K. M. Chod Čapek napsal veselohru „Sopotecka zřícenina", V. Dyk pohádku „Ondra a drak", L. Novák dětskou hru: „Matěj Kopecký", Sokol drama: „Ve stopách Husových", V. Štech veselohru: „Zmatená pohádka", jež budou vesměs hrány na divadle Brněnském. — V Žižkovské činohře provedena byla revue se zpěvy od Baldy-Kudely „Nad Tatry se blýská". — V Areně připravuje se novinka od Kubíka-Fialy „Hoši z první legie" (1848—1918).

Různé. V Brně bude se hráti na třech scénách a to: Městské divadlo zahájilo saisonu 23. srpna t. r., Staré divadlo 1. září t. r. a Reduta v nejbližší době. Brněnské Národní divadlo za ředitelství V. Štecha má chéfem opery F. Neumanna, dramaturgem Jiřího Mahena, chéfem umělecké výpravy F. Schneiberga, baletním mistrem J. Hladíka, I. kapelníkem jest J. Janota, v čele režisérů dlužno jmenovati V. Marka od lublaňského Nár. divadla a Ot. Čermáka od divadla plzeňského. Dnem 15. září t. r. bude v Brně otevřena konservatoř hudby. — Divadelní ochotníci v Lipníku vypravili Mahenova „Janošíka" v přírodním divadle před branami hradu „Helfštýna" vévodícího v překrásných lesích kraji lipenskému a hranickému. — V proudu ocítá se akce pro zřízení Národního divadla pro Slezsko v Moravské Ostravě, které by bylo kulturním centrem Slezska, Ratibořska a přilehlé části Moravy a Slovenska. — V českém překladě vyšlo drama francouzského min. předsedy Clémenceaua „Závoj štěstí". — Družstvo pro postavení nového divadla v Písku mělo valnou hromadu, při níž se zjistilo, že má kapitál 28.648 K a čítá 184 členů. — Německé divadlo v Plzni zadáno bylo na příští saisonu řediteli divadla v Karl. Varech Hanuši Hartwigovi. — Ve dnech 7. a 8. září pořádány byly v Praze „všeherecké slavnosti", sestávající z velkého alegorického průvodu Prahou, středověkého představení „Mastičkáře" na pražských ulicích a ze slavnosti na ostrově Žofínském. — K Národnímu divadlu angažován byl p. Roland; od téhož divadla odcházejí do Záhřeba pp. Flögl a Ouřadník. — V Turč. Sv. Martině dán byl základ k založení „Společnosti Národního divadla slovenského". — P. K. Jičínský odchází z divadla Vinohradského k Národnímu. — Na oslavu vítězství československé republiky napsal V. B. Janda „Vítěznou mši" do C-dur pro soli, smíšený sbor s průvodem oblig. varhan, 2 trubek, 2 pozounů a tympanu. — V Italii zemřel skladatel Leoncavallo, jehož opera „Komedianti" stala se světovou v repertoiru divadel. — K Vinohradskému divadlu byl angažován p. J. Rozsíval, k opeře Nár. divadla altistka sl. K. Brodecká. — Činohra Nár. divadla sehrála dne 24. srpna v Městském divadle vinohradském Vrchlického „Noc na Karlštejně", vinohradští týž den v Nár. divadle Arcybaševovu „Žárlivost". K opeře Národ. divadla byl nově angažován p. K. Hruška. — Sl. R. Šimůnková, operní pěvkyně angažována k opeře Národ. divadla v Brně. — Dne 26. srpna rozloučila se v opeře „Rusalka" s obecenstvem

Národ. divadla pí. P. Vachková uchylujíc se do soukromí. — Městské (býv. německé) divadlo v Jihlavě bylo pro prvou českou saisonu zadáno společnosti řed. J. Burdy. — V Novém Městě na Moravě sehrána premiera Křičkovy zpěvohry „Ogaři". — K podnětu německého dramatika H. Gassmanna ustavila se společnost svazu německých měst v jižních Čechách, která chce zřídíti první schakespearovské jeviště. Počne se hráti 1. října v Krumlově. — Nová opera Leoše Janáčka „Výlety pana Broučka na měsíc a do XV. stol." vyšla v Univ. Edici v typografické úpravě Muchově. Dle doslechu připravuje se již tato opera v Nár. divadle v Praze. — Národní divadlo nově studuje jednoaktovou operu O. Ostrčila „Poupě" a Auberovu operu „Němá z Porticci". — Městské divadlo Král. Vinohrad nově studuje Massenetovu operu „Manon Lescaut, v níž poprvé bude zpívati O. Mařák j. h. — Milan Skrbinšek, býv. ředitel terstského slovinského divadla přijat k divadlu sarajevskému. — Pěv. sbor „Typografia" v Praze uspořádal zájezd na Slovensko, kde se představí ve 4 koncertech. „Typografia" jest prvním dělnickým spolkem pěveckým.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Petr Bezruč ve slovinském překladu. Známé „Slezské písně" přeložil Fran Albrecht a vydal nákladem Slov. soc. Matice. Tři básně jsou přeloženy od slovin. básníka Župančiče. I na Slovinsku těší se „Slezke pesmi" zasloužené pozornosti. Úvod je z péra Dr. V. Martínka.

Slovensko se tuží. Martin Rázus vydal knihu básní „To je vojna" (1914—16). Vyšly „Básně o 4 cyklech" poety Kovalíka Ustianského. Básník Janko Jesenský, legionář, nyní župan, vydal v Turč. sv. Martině sbírky veršů „Zo zajatia". Knihy ty se budou jistě i u nás čísti.

Místní monografie psáti odporučuje Fr. Sekanina. „Naše města a městečka jakoby neměla smyslu pro tento druh intimní domácí literatury, která by vlastně měla být jejich pýchou a hrdostí, jejich kulturní metou. Nepodceňujme těchto knih, nesmírně užitečných a výchovných . . . Kdysi písmáci na hrubém papíře a na deskách modlitebních knih zachovávali významné děje svého okolí. Dnes není písmáků, naše literatura se rozrostla do všech směrů i odstínů, ale na místní monografie se zapomíná. Velikým neprávem. Místní monografie měla by býti jakousi užší vlasteneckou čítankou každého občana. I láska k obci se dovede vypěstiti takovými vzpomínkami." Monografie nemá ani město Domažlice.

O literární žárlivosti sester zmiňuje se El. Krásnohorská ve Vzpomínkách na K. Světlou a S. Podlipskou. Tato se sice přemáhala, nikdy nevyslovila, ale bolestnou přehradu mezi oběma sestrami bylo přece cítiti tomu, kdo s nimi důvěrněji obcoval. Prostořeká hovorná matka to prozradila. Bědovala nad „ubohou Sofií" (Podlipskou), že se k ní nakladatelé a redaktoři neochotně zachovávají, její práce přijímají z milosti, v nich škrtají a tak tím literární i hmotný výsledek úsilovné práce maří, kdežto Johanně (Světlé) plyne uznání a štěstí samo do domu a o její práce se všudy derou.

Moravského Slováckа (prvého dílu velké encyklopedie „Národopis lidu československého"), jehož prvý svazek byl loni v necelých 3 nedělích rozebrán ještě před uplynutím lhůty subskripční, vyjde počátkem r. 1920 po překonání značných obtíží technických svazek druhý. Současně, kdy počíná se se sazbou druhého svazku, vypisuje Národopisné museum subskripci na druhé vydání kritikou tak vřele oceněné, nádherné knihy té. Cena druhého svazku bude v subskripci K 40, krámská K 50 a lze ji složiti ve 3 splátkách. Lhůta subskripční končí 15. září. Přihlášky přijímá a prospekt zašle každé knihkupectví i kancelář Národopisného musea československého, Smíchov 98.

Seznam obcí na Slovensku býv. uherském, sestavený ve slovník maďarsko-slovenský a slovensko-maďarský, s národnostní statistikou při každé obci, s počtem obyvatelstva a jinými údaji potřebnými pro praktickou potřebu a s národnostní mapkou, vyjde jako 3. vydání knihy prof. dra. L. Niederla „Národopisná mapa a statistika uh. Slováků". Cena knihy bude 10 K. Přihlášky do 15. září přijímá kancelář Národopisného musea československého, Smíchov 98. Knihy bude se tisknouti pro technické ob-

tíže jenom nepatrný náklad, který ze dvou třetin je již rozebrán (hromadným odběrem pro úřední potřebu jednotlivých ministerstev čsl. republiky). Bude proto lze vyříditi jenom přihlášky, které dojdou včas.

V Rozhledu po literatuře hradecká „Obnova" píše o F. V. Krejčím, že psal symbolická dramata (Povodeň), nepodařené, přímo naivní romány (Vlákna ve vichru a esaye (Doba) z válečné doby. Ale na všem viděti, že znal válku jenom z bulletinů generálního štábu a sedící bezpečně v pokoji v Hybernské ulici. Jsou prý to bezkrevná, papírová schemata. Závažnější jest, že Krejčí byl i jest průbojníkem nového náboženství a že se v těchto fundamentálních a na výsost závažných problémech ukázal býti povrchním diletantem. Způsobem lehkomyslným a nezodpovědným přímo šarlatánským hazardtuje s nejvyššími a posledními hodnotami lidského života ve spisech „Světový názor náboženský a moderní" a v nejnovějším díle „Naše osvobození". Jest nadšeným apoštolem monismu. Stať „Obnovy" zasluhuje povšimnutí všeobecného. l

Nové listy. V Košici počal vycházeti „Vojenský deník" s českým a slovenskými články. — Agrárníci (oposice) vydávají nový list „Role", který vychází ob den.

Zastavené slovenské listy. Z Bratislavy se oznamuje, že úředně byly zastaveny „Slovenské Ludové Noviny", deník strany lidové a orgán Hlinkův „Slovák".

Nová knihovna. Za redakce spisovatele Jana Vrby vydává nakladatelství Karla Beníška v Plzni soubor krásné prósy „Knihy československých spisovatelů". Knihovna se chce státi střediskem slovesného umění na českém západě a to způsobem co nejdůstojnějším, jak ukazuje kromě sličné typografické úpravy prvního svazku také promyšlený a podrobný program podniku z redaktorova péra. Sbírka míní přinésti asi šest svazků ročně, zahájena Vrbovým chodským románem „Boží mlýny", širokou skladbou ze selského života na Domažlicku v osmdesátých letech. V knihách, jež prospekt slibuje, nacházíme nový chodský román J. S. Baarův, prósy R. E. Jamotovy, humoristiku brdského rodáka Franty Župana, románovou skladbu K. Čapka-Choda, novely K. Sezimy, jenž jest rovněž Západočech, vedle děl K. Maška, J. Marie, A. M. Tilschové, Felixe Tevéra.

V sovětovém Rusku časopisy vycházejí ve skrovných rozměrech, na temném papíře, takže písmo se dá těžko čísti. Knihy vycházejí v počtu velice obmezeném a za cenu úžasnou. Tak na př. první část fysiky stojí 85 rublů, sešit „Věstníku literatury" (o 1 stranách) 5 rublů.

Umělecký list sdružení mor. umělců. Roč. I. čís. 3. v Hodoníně. Redaktor Al. Kalvoda. Přináší kromě textové části řadu uměleckých spisků Al. Kalvody, Březy, Lolka, Jaroňka, Ondruška. List se velmi pěkně representuje jak obsahem tak i úpravou. Předplatné 32 K ročně.

Život, časopis katol. studentstva středních a vysokých škol. Vydává česká liga akademická v Praze. Voršilská ulice. Čís. 3. a 4. Obsah je velmi pestrý poučný a zajímavý.

Odborný list „Učitel zdravé mluvy" pro nápravu veškeré vadné mluvy, počne dnem 1. září 1919 v Praze II., Vávrová tř. č. 6. II. p. každého 1. a 15. vycházet. Jeden výtisk za 1 K ve známkách, celoročně 24 K. V každé rodině nepostradatelný.

Kunc: Slovácké. Jednohlasné písně. Nákladem A. Perout v M. Ostravě Cena 5 K. Již ve třetím vydání vychází tato sbírka 213 národních slovenských písní, skutečných to perel lidového umění. To dokazuje, že lidové písně slovácké, opatřené bezvadným textem i notací skladatelem Kuncem mají již svou půdu.

Vědecké časopisy české. „Český Časopis historický", jehož redaktorem byl dr. J. Pekař, rozšířil svou redakci o zástupce všech skupin dějezpytu a dějepisu. Redakčním tajemníkem je prof. dr. Vl. Kybal. — Před válkou vyšel redakcí prof. dr. Šusty jeden ročník „Vědy české", přinášející posudky o domácí vědecké produkci. List bude oživen. Nejprve však vyjde svazek za r. 1915—1918. — Firma G. Dubský začne redakcí prof. E. Rádla vydávati měsíční revui „Nové Atheneum", která vedle úvodních článků a kritik, chce přinášeti přehledy vědecké organisace, diskusní statě, kroniku a bibliografii, míní, stranou od neživotného odbornictví i naukové popularisace, pěstovati veškerou vědu metodou vědeckou s hledisky evropskými a se zřetelem k životu českému a slovanskému.

Z krajinských listů první místo zaujímá „Otavan", měsíčník pro národní, kulturní, hospodářské zájmy města Písku a kraje Prácheňského. Vede si vážně, vyhýbá se polemikám, vzdělává. V I. čísle roč. XXXIX. jsou na př. Jihočeská otázka v dnešní době, První sňatek Fr. Lad. Čelakovského, 2 autobiografie jihočeského exulanta, Prácheňsko a četné různé zprávy. Číslo ozdobeno illustracemi

O nakladatelích píše „Archa" v č. 6—7.: „Už uplynula ona ‚aurea aetas', kdy nakladatelé si cenili literární kritiky a zasílali soustavně časopisům novinky k posouzení. Dnes obecenstvo často bez výběru skupuje knihy. Každý bezcenný škvar je rozebrán Nakladatel nepotřebuje kritika. Tím však se cenná literatura zakopává."

„Zvon" č. 47. píše: „Aby nás pánbůh při zdravém rozumu zachovati ráčil! Začne vycházeti časopis pro děti ze středu politické strany, poněvadž už i do dětí vlloukán musí býti hnus politického stranictví . . ." Do listu toho mají psáti a kresliti děti. Jaké to zázračné děti na frontě světové! A není stydno ani odborným učitelským listům tisknout takové reklamní nekritické nehoráznosti."

„Pán přichází", dětský časopis vydávaný Maticí cyrillomethodějskou v Olomouci. Jest pomůckou k náboženské výchově a zvláště na dobré přijetí sv. svátostí. Cena 1 K. Nakladatelství doufá, že aspoň 40.000 sešitů se rozletí každý měsíc po našich školách.

Trojí poselství amerických krajanů československým bratřím obsahují tři řeči vydané ve třech brožurach (Fr. Kořínek v Pardubicích). Je to řeč Vojty Beneše, redakt. Novotného, přednáška reverenda O. Zlámala. Tento líčí lapidárními rysy český americký život, vzpomíná osvobozovací práce mnohých nadšenců a učí nás žíti.

Nový kulturní podnik vojenský — knihovnička „Osvěta" s příspěvky belletristickými i poučnými pro zušlechtění a vzdělání našeho československého vojska — počne co nejdříve vycházeti redakcí našeho přispívatele Edgara Havránka, tiskového referenta kulturního odboru. Účelem knihovny bude nabádati vojíny k sebevzdělání, vésti je k zušlechťující zábavě a poskytnouti jim výběr nejlepších československých spisovatelů. Redakce podniku je v kultur. odboru posádkového velitelství Velké Prahy v Josefských kasárnách, administrace v Albrechtských kasárnách. První svazeček bude obsahovati Život a zásady našeho milého presidenta Masaryka a bude odevzdán i do knihkupeckého prodeje.

Potřeba literární kritiky. Není pochybnosti, že také umělec a umění potřebují reklamy, mají-li se státi známými veřejnosti. Naše katolické časopisy bez rozdílu měly by si uvědomiti povinnost reklamy pro naše katolické spisovatele, kteří stále ještě jsou málo známi veřejnosti. Milosrdenství počíná nejlépe ve vlastní domácnosti, praví anglické přísloví. Nejlepší reklamou pro spisovatele je kritika. Nestačí však při kritice podat jen obsah díla, nýbrž je nutno podat jeho bilanci a to věcně bez jakéhokoli kamarádství. Přítel pozná se i z kritiky nepříznivé a spravedlivá kritika vytkne stín i světlo. Dokud nebude naše časopisectvo hojně pěstovat kritiku, nebudeme mít katolické literatury a katolických spisovatelů. Voláme proto k našim redakcím: Pěstujte literární kritiku.

Česká akademie věd a umění vypisuje z fondu Julia Zeyera novou soutěž. Výnos fondu určen jest k samostatnému vydání první práce (z oboru lyriky, epiky, dramatu, menší prosy a románu) mladých spisovatelů, belletristů vynikajícího nadání, jichž díla (výhradně rukopisy) k publikaci přijatá, budou vydána nákladem fondu v založené již bibliotéce fondu Julia Zeyera a honorována dle normy v České akademii obvyklé. Na výhodách fondu mohou účast míti i ti mladí spisovatelé, kteří z jedné výše uvedených druhů belletrie, po případě některý spis již vydali knižně, avšak s dílem v jiné z uvedených kategorií hodlají po prvé vystoupiti na veřejnost.

Drahota knih. Francouzští nakladatelé zdražili knihy, které před válkou stály 3 fr., na 7 fr., ale po všeobecném vzrušení kupujících stanovili cenu takových knih na 4 fr.

Nakladatelství B. Havlíčka na Smíchově nabízí: Rozluku církve a státu (Jar. Šlych), Vývoj poměrů mezi státem a církví, Církev katolická v Rakousku, Klerikalism, Církev a škola, Bohatství církve, Církev a socialism, Náboženství a věda. Z toho viděti, jakého druhu spisy toto nakladatelství vydává.

Lichva s knihami. Není to první stesk, že některá nakladatelství využívají doby a zlovolně zdražují ceny knih až do výše lichvářské. Poslední případ zjištěný v těchto dnech je tak drastický, že na dotyčnou firmu nakladatelskou učiněno bylo trestní oznámení pro lichvu. Je to známé nakladatelství J. Otto, které prodává Dostojevského román „Bratry Karamazovy" s válečnou přirážkou za K 14·30. Jelikož cena všech tří dílů obnáší K 8·20, činí válečná přirážka nakladatelství Ottova na této knize dávno před válkou vydané K 6·10, t. j. 74 procent. Při tom ovšem autorovi ani jeho dědicům firma nezaplatila ani haléře honoráře, protože nebylo s Ruskem smlouvy na ochranu literárního majetku, a honorář překladový byl nepatrný. Tak na úkor autorův a nešetrnosti vůči čtenářské obci bohatnou nakladatelé, kdežto dědicové autorů — jako právě v tomto případě dcera Dostojevského — hynou bídou a dovolávají se veřejné podpory. Smutný to kulturní obrázek!

Paběrky z novin a veřejného života.

† **Jan Nep. Černohouz.** V Bubenči u Prahy, kde na odpočinku žil, dne 3. srpna zesnul v Pánu, opatřen sv. Svátostmi český spisovatel, zakládající člen družstva Vlast Jan Nep. Černohouz, zasloužilý arcib. kons. rada, kněz jubilant, děkan Kovarsko-Budečský a Hostivařský. — Jan Nep. Černohouz narodil se dne 31. ledna r. 1836 v Turnově a na kněze byl vysvěcen dne 2. července r. 1863. Roku 1913 slavil své zlaté padesátileté kněžství. Za zakládajícího člena družstva Vlast přistoupil r. 1889 jako děkan Kovarsko-Budečský. V hnutí politickém účast nebral, súčastnil se pouze významných slavností katolických, sjezdů atd., za to však jako včela pilně pracoval u stolku jako spisovatel směru náboženského a pak mnoho psal i pro naši mládež. Jeho encyklopedické dvoudílné veledílo „Sbírka příkladu z dějin a života", které po dvakráte již vyšlo tiskem a cenu svou neztratí nikdy, zaručuje mu navždy jedno z předních míst mezi kněžími-spisovateli.

Úmrtí. V sobotu zemřel v Praze P. Jan Flum, katecheta škol měšťanských u sv. Jindřicha v. v. Zesnulý zaslouží si opravdové úcty našeho národa jakožto tichý, skromný a přece neunavný pracovník menšinový. Velkých zásluh si získal jako člen výboru Ústřední Matice školské, které zůstal věren až do poslední chvíle. Ve výboru matičním zasedal přes 30 let, totiž od r. 1889.

† **Jan Chalupecký,** naddůlní v Březových Horách, zemřel 11. srpna v 57 letech věku. Byl dobrým řečníkem a oblíbeným hornickým povídkářem, psal do českobudějovických listů pod jménem dědeček a napsal větších i menších povídek na 300. U hrobu o zásluhách jeho promluvil říd. učitel a redaktor „Spravedlnosti" V. Špaček. Chalupecký zemřel právě v den 40letého jubilea své práce a před sjezdem tak zvané „Papírové rodiny", na který se tolik těšil.

† **František Slaměník** zemřel 2. července. (Nar. 1845 v Raclavicích u Přerova). Působil posledně jako ředitel měšť. školy v Přerově. Od roku 1880 vydával časopis „Komenský", svoje osudy vypsal ve „Vzpomínkách starého učitele". Vydal životopis Fr. Kramáře a jiné publikace. Založil knihovnu v Přerově, jíž věnoval 5000 svazků. Pro moravské učitelstvo na jub. fond podporovací sebral za 15 let 72.000 K.

MUDr. St. Schulhof, šiřitel české literatury v cizině zemřel 19. srpna. Přeložil do esperanta výbor českých básníků. Jiné jeho knihy jsou „Nadějí k zoufalství", „Co život přinesl" a „Podzimní květy", ovšem v esperantu. Působil jako zubní lékař v Pardubicích. (Nar. r. 1864.)

Martin Zháněl, říd. učitel ve v. ve věku 89 let zemřel v Troubsku 11. srpna t. r. Byl veteránem národních učitelů na Moravě, pracovníkem kulturním a do poslední chvíle všímal si české literatury.

Ředitel Josef Klvaňa †. V Kyjově na Moravě zemřel ve středu ředitel tamního reálného gymnasia pan Josef Klvaňa, jeden z nejzasloužilejších kulturních pracovníků, český přírodopisec a národopisec. Jméno jeho vyniklo již v letech osmdesátých minulého století jako pilného spolupracovníka „Zpráv českých uč. spolků", „Časopisu Matice Moravské", „Vesmíra", „Komenského", „Zory", „Archivu přírodověd. prozkoumání Čech", „Vlastivědy Moravy" a mnohých jiných, v nichž uveřejňoval četná pojed-

nání a pozoruhodné články. V Josefu Klvaňovi odešel také horlivý český národopisec, jenž o ocenění lidového kroje na Moravě a Slovensku získal si zásluh trvalých. Narozen ve Vídni r. 1857, vystudoval střední školy v Lipníku a Olomouci, přírodní vědy pak na universitě v Praze, načež byl asistentem prof. Bořického a prof. Vrby při museu král. Českého. Stav se profesorem působil v Kroměříži, Uher. Hradišti a jako okr. školní inspektor na Hodonínsku, načež povolán byl za ředitele střední školy v Kyjově, kde svojí vsestrannou prací osvětovou stal se záhy jedním z nejpopulárnějších činitelů.

† **Petr Bella,** slovenský básník, známý pod pseudonymem Horal, zemřel 14. srpna v Budapešti, stár 77 let. Bella, rodák z Liptovského sv. Mikuláše, pocházel z rodiny literární, tři jeho bratři byli též literárně činni Byl státním úředníkem, který musel své přesvědčení i svou literární činnost skrývati. Psal do Dennice a Slovenských Pohladů. Překládal z Mickiewicze, Sienkiewicze, Przerwy-Tetmajera a j. Byl lyrikem čistého zrna. Žel, že mu osud nedopřál zemříti v osvobozené vlasti, kterou tolik miloval.

Andrej Kalan, prelát a kanovník lublaňský, vůdce slovinské lidové strany, jmenován proboštem stoliční kapitoly v Lublani. Panu prelátovi, příteli a odběrateli naší Vlasti blahopřejeme. H.

Čtyřicetileté jubileum slavil letošního roku básník František Kašpar, jehož básně uveřejněny byly i v tomto listě. Narodil se v Borešnici v okrese piseckém 5. ledna 1879, studoval v Písku a bohosloví v Čes. Budějovicích. Nyní působí v Nicově u Plánice. Je to poutní místo Marianské s krásným chrámem. Kašpar je popsal v knize „Poutní místo Nicová, Rodička Boží Nicovská". První kniha jeho pro širší veřejnost je „Kytice myšlenek pro adorátory, kazatele a katechety", (1913). K duchovním těm jiskrám vrátil se za tři roky a vydal „Aronův prut", myšlenky na neděle a svátky. Spolu vyšel od něho „Eucharistický deník". — Verše otiskoval v Museu a r. 1917 vydal v krásné úpravě „Granátová jablka" a téhož roku ještě „Visící roj". Třetí básnická sbírka jeho jest „Vexilla Regis", zpěvy z českých pašijí. Druhým cyklem sbírky je „Česká mše", v níž vyznívá láska k vlasti a důvěra v samostatný český stát. Kritika přijala práce ty velmi příznivě.

Zlaté 50leté jubileum slavil dne 3. července P. Ferdin. Harna, farář Chvalkovský pod Sv. Kopečkem na Moravě. Jubilant jmenován radou J. Emin. a kons. assessorem. Týž je zakládajícím členem družstva Vlast od počátku i fondu pro katol. spisovatele. Získal přes 400 členů všem našim Dědictvím a jmenován proto čestným zakládajícím údem „Dědictví sv. Jana Nep.", členem výboru Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje. Vstoupil hned v prvních letech kaplanských do Matiče České, Moravské i Slezské Je dále členem Akademie křesťanské i Společnosti SS. Cyr. a Method. při ní. Je starostou Olomouckého odboru při družině Apoštolátu SS. Cyr. a Methoděje a členem mnoha spolků Olomuckých. P. Bůh jej na dále zachovej!

Jaromír Borecký, český básník, správce universitní knihovny a profesor pražské konservatoře hudby, oslavil 6. srpna jubileum padesátých narozenin. Narodil se v Čes. Budějovicích. R. 1892 představil se „Rosou mysticou", po 13 letech pak vydal „Básníkův Kancionál" a za 7 let „Zjevy života". Jest žákem Vrchlického, tlumočníkem poesie orientální, essayistou a literárním hudebním kritikem.

Dr. Alois Lang padesátníkem. Dne 12. června oslavoval své abrahamoviny Alois Lang, doktor bohosloví a profesor náboženství v Moravské Ostravě, jeden z nejvzácnějších žijících spisovatelů českých. Znalcům dobré literatury není jméno Langovo cizím. Narodil se 12. června 1869 v Držovicích u Prostějova, studoval v Kroměříži, vstoupil v Olomouci do bohosloví, působil v Mor. Ostravě, r. 1888 promován v Olomouci na doktora bohosloví a jmenován profesorem téhož středního ústavu. Roku 1904 přešel Lang na vyšší reálku v Moravské Ostravě, kdež působí podnes. Význam Langův tkví především v jeho tvorbě literární. Lang jest filosofický a literární essayista, v němž šťastnou náhodou sloučil se vědecký badatel s rozeným básníkem. Jeho psychologické portréty světových básníků jsou v naší literatuře zjevem jedinečným. Počal literárně

pracovat v oboru filosofie náboženské a psychologie. Napsal obrazy moravských měst Ostrava a Vítkovice, překládal z několika literatur, psal kritiky, cestopisy, legendy atd.

Jubileum. Šedesáté narozeniny slavil 1. srpna Jan Novotný, děkan v Novém Městě n. M., zasloužilý svou poctivou a horlivou působností v duchovní správě, svou péčí o důstojné opravení chrámu Páně ve své osadě, jakož i o zvelebení chrámového zpěvu. Za války získal si značné zásluhy svou činností ve prospěch ochrany kostelních zvonů před rekvisicemi.

Theodor Wacker, bývalý vůdce badenského centra, slavil 50leté jubileum kněžské nyní už v zátiší na faře v Zähringen. Do života politického vstoupil v letech sedmdesátých, kdy v Badensku zuřil kulturní boj, kdy valná část kněžstva úpěla dílem v žalářích, dílem ve vyhnanství. Tehdejší vůdce „Katolické lidové strany v Badensku", děkan Lender, pozbyl už naděje, že by bylo možno porazit národně-liberální stranu. Víru tuto měl však redaktor frýburského „Posla" P. Wacker. Došlo ke krisi ve straně, v jejíž čelo Wacker postaven r. 1888. Po 30 let vedl Wacker badenské centrum. Ujal se vedení strany, kdy starokatolictví rozvracelo řady katolíků v Badensku, ale vedl je od vítězství k vítězství, až katolíkům v Badensku přiznána byla veškerá jejich práva. Katolíci badenští bývalému nezapomenutelnému vůdci svému ze všech stran blahopřejí.

Dr. Josef Kachník šedesátníkem. Narodil se 13 května 1859 v Nivnici u Uher. Brodu, studoval v Uher. Hradišti, působil v Dubě a Olomouci. Na fakultu se dostal r. 1902 jako docent methodiky a katechetiky, později přednášel filosofii, fundamentálku i právo církevní. Vrozená pracovitost vedla dr. Kachníka i na pole literární. Psal básně a články do Musea. První samostatnou jeho publikací byl překlad „Památek církevních a uměleckých v Olomouci". Následovala „Historia philosophiae", „Časové otázky paedagogické", r. 1906 „Práce", „Rolník živitel", „Naši řemeslníci" a jiné. Psal i německy. Právě uveřejňuje v Časopise k. duchovenstva delší práci „Výtvarné umění chrámové". Jest místopředsedou Skupiny společnosti sv. Cyr. a Met. v Olomouci a tamtéž řídil první sociologický kurs. Hlavní rys jeho jest práce, rys to slovácké povahy.

Proslulým badatelem v dějinách chorálu stal se belgický benediktin **Germain Morin.** Jeho studie se těší velkému uznání, že badatel byl jmenován theologickou fakultou v Curychu čestným doktorem.

Ke skonu pověstného apoštola **„Volné Myšlenky" Haekla** poznamenáváme, že jeho nejpopulárnější spis „Záhady světové" byl odbyt, jako dílo povrchní od celé řady odborných znalců německých. Paulsen napsal: „Že taková kniha mohla býti napsána, tištěna, kupována a čtena, a že jí mohli věřiti u národa, který má Kanta a Goetheho, to jest bolestné."

Papežská stolice a Velehrad. Benedikt XV. s radostí přijal zprávu, že kolej velehradská horlivě pracovala pro církevní unii. Přijal tedy kolej za svou a odevzdal ji pod ochranu sv. Petra a sv. Cyrilla a Methoděje. Vyzývá, aby kolej pokračovala na cestě šťastně započaté. Pracovalo se zde houževnatě a plánovitě zvláště zásluhou Stojanovou k velikému dílu, jež mělo prospěti Slovanstvu netoliko nábožensky, ale i ku praktické vzájemnosti slovanské vůbec.

Šedesátiny M. Herbertové. Dne 20. června t. r. slavila znamenitá německá spisovatelka Marie Herbertová šedesáté narozeniny. Jmenuje se správně Teresie Keitlerová a byla chotí katol. spisovatele a red. „Hausschatzu", Jindřicha Keitlera, za něhož se provdala 1888. První svou knihu vydala roku 1882, ve věku 23 let. Od té doby neuplynulo skoro roku, aby nepodarovala své čtenáře nějakou knihou, Kürschner uvádí ve svém kalendáři koncem roku 1916 počet jejich knih na 44. Protože od té doby vydala několik ještě nových svazků, možno říci, že obnáší počet jejích knih padesát. Její hlavní nakladatel J. P. Bachem v Kolíně vydal na počest 60 letých narozenin H. knihu, kdež jsou o ní příspěvky od mnohých německých katolických spisovatelů. Protože kniha dosud nedošla, nemůžeme blíže o H. referovati, což si ponecháváme do příštího čísla, kdež oceníme její význam pro něm. katol. literaturu. lg. Zh.

Padesátileté výročí smrti Jana Ev. Purkyně připadlo 28. července. Tento libochovický rodák, žák plaristického řádu, profesor fysiologie ve Vratislavi, později na universitě v Praze, evropská autorita, podporovatel umění, překladatel, básník, osobní přítel Goethův, učenec na slovo vzatý.

Zakladatel fysiologie pokusné, oživené duchem vitalismu a podepřené o geniální bádání anatomická a mikroskopická.

Kazimír Tomášek, zasloužilý buditel Čechů slezských a neohrožený bojovník za práva svého lidu. K stoletým jeho narozeninám napsal Jan V. Bena. Nákladem Matice opavské. Sbíral národní písně, zakládal farní a školní knihovny, „Opavský Besednik", „Opavský Týdenník", záložny. Ve Velké Polomi na faře zasazena mu pamětní deska a založena mateřská školka.

Uzákonění obecních knihoven bylo odhlasováno a tu hned někteří mají starost, aby se nestaly nové knihovny rejdištěm zpátečnictví, semeništěm otravných ideí sektářských, aby nesloužily tmářství, klerikalismu a chtivosti laciné zábavy a sensace. Bude proto také velmi, ne-li skoro všecko záležeti na šťastné volbě knihovních správců, jimiž se musejí státi lidé všestranně vzdělaní, dbalí pokroku, milující lid a rozumějící potřebám, lidé intelligentní, svobodomyslní pokrokoví" (Nár. Pol.). Jest jasné, kam se naráží, kdo se budou tlačiti za knihovníky a tito jaké spisy budou kupovati. Až posud byly farní knihovny dobré.

Bratislavská theologická fakulta katolická. Na Národním shromáždění dne 24. července přijat po referátě poslance dra Stojana zákon, kterým se zřizuje samostatná československá katolická fakulta theologická v Bratislavě. Kromě latiny je vyučovací řeč slovenština i čeština s kursy jazykovými německými, maďarskými a ukrajinskými. Zřídí se zde i stolice pro „unii". První obsazování profesorů provede komise z 2 profesorů pražské fakulty, 2 profesorů z olomucké fakulty a 2 Slováků zvolených od politické katol. strany za předsednictví ministerstva školství a nár. osvěty.

K podpoře divadelního umění ustavil se spolek v Bratislavě. Předsedou jest ředitel Porubský. Na rozřešení divadelní otázky čekají Košice a Prešov, kde jsou krásné divadelní budovy.

Vědecké vyznamenání učence-řeholníka. Ibero-americký ústav vědecký v Hamburce zasílá dennímu a odborně-vědeckému tisku zprávu, v níž oznamuje, že studijní cena 1000 marek za vědecké práce, na něž byla vypsána soutěž jakož i ibero-americká medaile za studia vědecká byla udělena Dru P. Damianu Kreichgauerovi, řeholníku u sv. Gabriela v Medlíku. Práce jeho, poctěné zmíněnými cenami, jsou pojednání z oboru astronomie.

Nové dílo sochaře Fr. Bílka. V Českých Budějovicích bude zasazena na rodný dům básníka Otakara Mokrého, jenž náležel k známé nerozlučné trojici vodňanské, spisovatelů: Jul. Zeyer, Frant. Herites a Otak. Mokrý, pamětní deska z umělecké dílny sochaře Frant. Bílka. Deska bude zhotovena z hořického pískovce v rozměrech značně velikých, vážící přes 16 metr. centů. Město získá tím krásného díla ceny opravdu umělecké.

Deset kreseb z Krkonoš nazývá se krásná skupina reprodukcí leptů a perokreseb Jaroslava Skrbka, akad. malíře, rodáka vysockého a jednoho z nejlepších žáků mistra Švabinského. Zobrazují rázovité chalupy na horských stráních, letité stromy a zimní i letní nálady krajinné. Jsou jemné, delikátní, úhledné a poetické. Byly vydány nákladem Jos. Mařatky, knihkupce ve Vysokém n. Jizerou.

Jirsíkův pomník v Českých Budějovicích. V brzké době bude v Čes. Budějovicích postaven pomník biskupu-vlastenci Janu Valer. Jirsíkovi, fedrovateli a mecenáši českého školství česko-budějovického. Zhotovením návrhu a modelu pověřen byl mistr Josef Myslbek, který již oznámil, že model je hotov a že doporučuje postavení pomníku na prostranství před hlavním kostelem.

Drobnosti církevní. Dle úředních zpráv francouzských padlo na bojišti 2500 franc. kněží, kteří musili ve Francii sloužiti jako prostí vojáci.

Nalezená kniha. V lipském antikvariátě na deskách staré knihy z doby renesanční objeven pergamen s textem 45 knihy Liviovy, jež do těchto dnů marně byla hledána. Nalezený rukopis pochází z V. století.

Cyrillometodějský tiskový spolek vykonal letos veliký úkol. Dal podnět k tiskové akci na Moravě a v Čechách. Na Moravě se už sešlo přes 800.000 K a akce je v proudě ještě. Zakoupena byla velká tiskárna v Brně za půl druhého milionu korun. Akce tisková bude akciovou společností. Vydal pohlednice s kan. Dr. Stojanem, s Marianskou sochou v Praze před i po zboření, brožuru o židovských cílech politických.

VLAST

ČASOPIS PRO POUČENÍ A ZÁBAVU.

(ZALOŽIL R. 1884 TOMÁŠ ŠKRDLE.)

MAJITEL A VYDAVATEL:
DRUŽSTVO VLAST.

HLAVNI SPOLUPRACOVNÍK A POŘADATEL:
ALOIS DOSTÁL.

REDAKTOR:
TOMÁŠ JOS. JIROUŠEK.

ROČNÍK XXXV. 1918—1919.

V PRAZE 1919.
TISKEM KNIHTISKÁRNY DRUŽSTVA VLAST V PRAZE.

OBSAH
XXXV. ročníku „Vlasti“.

A) Životopisy.

Dostál Alois: Dva básníci pod jedním krovem 145, Vlastimil Hálek 271.

Hronek Josef: Fr. Doucha ve Vinoři 176.

B) Články vědecké a poučné vůbec.

Hlošina V. O.: Husité a kláštery mnichů žebravých 260, 316, 364, 399, 446, 494, 543.

Jakoubek Otakar: Staré české modlitební knihy 416, 462.

Ježek Antonín: Charita! 193, 254, 302.

Novák Emil: Církev a kniha 13, 49, 108, 163.

Pryč Alfons: Boj duchů 75, 116, 170, 218, 241, 311, 337, 405, 459, 481, 529.

Stehlík JUDr. Josef: Umělecká beseda v Praze a její styky s Jihoslovany 1, 65, 97; Korrespondence P. Fr. Douchy 308, 368, 411, 433.

Svitil Dr. Josef: Hurban Vajanský jako redaktor „Slovenských Pohladů“ 123, 159, 208; Z epiky Hviezdoslavovy 267, 289, 357, 385.

C) Čtení zábavné.

Dostál Alois: Rozvrat 4, 55, 101, 151, 199, 245, 293, 315, 360, 436, 487, 53[illegible].

Ečner Dr. Václav (L. Michajlović): Záchranci 453.

Jakoubek Otakar: Z myšlenek 49, 553.

Ježek Antonín: Tatíčkovi to nejkrásnější 556.

Sequard Jan Eugen: Ve proudu paprsků 271; Štěstí 324, 37[illegible], 414.

Sequens de Jean: Výšiny 27.

Wolf Fr. (Waclaw Gasiorowski): Ústup 21, 70; Raport 505, 549.

D) Básně.

Brejcha Leander: Nezapomeň! 175; Pane, zůstaň s námi! 244; Sanctissimo 244, Nocturno 556.

Český Josef: Sebeobětování Bohu 4. 8

Fritz Ondrouš Vltavotýnský: Pozdrav v dáli 33; Odloučení 8[illegible]; Finale 224;

Jen jednou 224; Slunce 115; Večer na vsi 323; Královně máje 367, Hoře 548.
Grossmannová-Brodská L.: Vánoční
Hornof Vladimír: Noc dušičková 26; Ženy 208; Květná neděle 307.
Chudobka A. S.: Pán 175.
Jasanovič Josef: Klášterní balada 445.
Ježek Antonín: Chlum 553.
Karneolský Josef: Sonet o hořící lampě 266; Bílá Dolores 410.
Karník Jan: V den předežňový 26; V dnech říjnových 81; Letní oblaka 494.
Kašpar František: Nová radost 3; Má bolest 3,
Kohout Ludvík: Modlitba 223; Jarní 373.
Kovář Dr. M.: Sursum corda 315; V našem parku 504.
Klecanská Věra: Anděl lásky 28; Z paměti staré jabloně 68, 113, 162; Modlitba za vlast 318, Modlitba 556.
Leubner Fr.: Čtyři rezovité špendličky 12; Stesk 54; Sněhem 100; Ni stopy 158; Od zimních vánic 212; Jaro 259; Oblačno 292; Zlozvuky 356; Potůček 398; Tři 435, 483; Země srdce 533.
Masák Em.: Z básní Viktora Gomulického 122; Z básní Marie Konopnické 413.
Místecký Ferd.: Nesmrtelný 175; U stolu Páně 373; Rybička 411.
Novák A. S.: Dva hroby 83.
Ort Karel Bohdan: Královně nebes 370
Poledne Václav: Nápis 74; Matutinum 106; Lauda Sion Salvatorem 198 Obětní dar 310.
Simerská A.: Modlitba 169.
Sequard Jan Eugen: Kathedrály 541.
Velvarský V.: Kde domov můj na břehu Adrie 121; Na vlastní líše 266
Veselý František: Vzkříšení 361.
Voborský Jan: Monology básnické 18, 63; Dojmy a nálady 147; Za tichých večerů 216, 258; Různé motivy 301, 343, 388; Píseň věčného jara 452 Zbožná touha 509.

E) Různé články.

Ešner Dr. Václav (Dr. N. Velimirovič 500.
Fritz Ondrouš Vltavotýnský: Matka 512.
Grossmannová-Brodská L.: Horská legenda 213.
Směs: Dva citáty (J. Kk.) 31.
Spolkové zprávy: 81, 129, 178, 224, 272, 513.
Vivens A. M.: První kapitola 509.
Tater F. (León Carbonero y Sol): Chvalozpěv orientální k Narození našeho P. J. Kr. 127.
T. F.: 32. Žalm Davidův 403.

Literatura, Divadlo (po Ot. Jakoubkovi) řídí Ant. Ježek, Drobné a jiné důležité zprávy a úvahy, Paběrky z novin a veřejného života v každém čísle.